Editor: Iulian Boldea

Globalization and Intercultural Dialogue. Multidisciplinary Perspectives

Section – Political Sciences

ARHIPELAG XXI PRESS
2014

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
Globalization and intercultural dialogue : multidisciplinary perspectives / ed.: Iulian Boldea. - Tîrgu-Mureş : Arhipelag XXI, 2014
ISBN 978-606-93691-3-5

I. Boldea, Iulian (ed.)

008

The sole responsibility regarding the content of the chapters lies with the authors.

Desktop publishing: Carmen Rujan

Published by
Arhipelag XXI Press, Tîrgu-Mureş, România, 2014
Moldovei Street, 8, Tîrgu-Mureş, 540519, România
Tel: +40-744-511546
Editor: Iulian Boldea
Editorial advisor: Dumitru-Mircea Buda
Email: editura.arhipelag21@gmail.com
http://www.asociatiaalpha.comxa.com

ISBN 978-606-93691-3-5

Table of contents

AMERICA PUBLIC DISCOURSE AND THE SHAPING OF THE 21ST CENTURY GEOPOLITICS
Marcela Ganea, Assistant Prof., PhD, "Artifex" University of Bucharest 8

NEW PARADIGMS OF IMMIGRATION: MULTICULTURALISM, ASSIMILATION AND INTEGRATION OF ISLAM IN EUROPE
Alexandra-Violeta Gheorghiu, PhD Candidate, doctoral scholarship in the project POSDRU 159/1.5/133675, Romanian Academy, Iaşi Branc 18

THE CRISIS OF CULTURE IN THE POST-COMMUNIST SOCIETY FROM CULTURE AS FREEDOM TO CULTURE AS UTOPIA
Sorin Ivan, Assoc. Prof., PhD, "Titu Maiorescu" University of Bucharest 26

REDEFINING THE CONCEPT OF SECURITY IN THE "POST-TERRORIST" ERA. THE HERITAGE OF THE COLD WAR
Cristian Bențe, Assoc. Prof., PhD, University of the West, Arad 33

MARITIME PIRACY AND ITS DESTABILIZING EFFECTS FOR THE INTERNATIONAL SPACE
Nicolae Melinescu, PhD, "Andrei Şaguna" University of Constanț a 38

THE CULTURE OF THE EUROPEAN ACCESSION NEGOTIATIONS
Simion Costea Assoc.Prof. PhD., „Petru Maior" University of Tirgu-Mures 50

KUMBH MELA 2013. RELIGIOUS RITUALS AND PERFORMANCE FACING MEDIA COLONIALISM
Traian Penciuc, Assist. Prof., PhD, University of Arts, Tîrgu-Mureş 57

THE PUBLIC IMAGE OF ROMANIAN-RUSSIAN RELATIONS IN THE EARLY 90S
Miruna Mădălina Trandafir, PhD, "Petru Maior" University of Tîrgu-Mureş 67

POLITICAL EXTREMISM AND THE ECONOMIC CRISIS IN THE TIME OF GLOBALIZATION: THE CASE OF ROMANIA
Mihai Berți, PhD Candidate, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca 76

ASPECTS REGARDING THE MAJOR THREATS TO BIOLOGICAL DIVERSITY
Eugen Constantin, Assist. Prof., PhD, "Spiru Haret" University of Braşov 85

LOCATION, DISLOCATION AND RE-LOCATION: INTERCULTURAL AND INTERNATIONAL COMMUNICATION ACROSS POLITICAL AND ECONOMIC BORDERS
Carmen Andraş, Scientific Researcher, PhD., "Gheorghe Şincai" Institute for Social Sciences and the Humanities, Tîrgu Mureş 91

LOBBYING AND THE EU POLICY MAKING
Camelia Nistor, PhD Candidate, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca 105

EUROPEAN IDENTITY VS. NATIONAL IDENTITY? THE CRISIS OF IDENTIFICATION IN THE EUROPEAN UNION
Rada Cristina Irimie, PhD Candidate, ”Babeş-Bolyai” University of Cluj-Napoca 114

TRANSATLANTIC ISLAMOPHOBIA. IDEOLOGICAL DIFFUSION AND CULTURAL LEGITIMATION MECHANISMS
Ovidiu Gherasim-Proca, PhD, ”Al. Ioan Cuza” University of Iaşi 129

THE PERILS OF GLOBALIZATION
Arthur Mihăilă, Assist. Prof., PhD, ”Babeş-Bolyai” University of Cluj-Napoca 139

THE CONSEQUENCES OF THE END OF THE COLD WAR AND THE CONFIGURATION OF THE CONTEMPORARY SECURITY ENVIRONMENT
Olesea Ţaranu, Dr., ”Al. Ioan Cuza” University of Iaşi 146

THE INFLUENCE OF THE PRESENT POLITICAL AND SECURITY CONSTRAINTS IN EASTERN EUROPE OVER THE ROMANIAN TOURISM
Diana Foris, Assist. Prof., PhD, ”Transilvania” University of Braşov and Marius Văcărelu, Assist. Prof., PhD., National School of Political and Administrative Studies, Bucharest 156

NATIONAL AND INTERNATIONAL COOPERATION IN THE FIELD OF ANTI-TERRORIST COUNTER-ACTION AND TRANS-BORDER CRIMINALITY – U.N., E.U., N.A.T.O – LEGISLATIVE COUNTE-TERRORISM MEASURES
Nicolae Radu, Prof., PhD, ”Alexandru Ioan Cuza” Academy of Police and Luminiţa Dragne, ”Dimitrie Cantemir” University 165

CULTURAL DIMENSIONS OF GLOBALIZATION
Ramona Preja, Prof., PhD, University of Arts, Tîrgu-Mureş 173

ECOLOGY IN SOCIALISM. THE CONCEPT OF NATURE IN MARX
Alex. Cistelecan, Assist. Prof., PhD, ”Petru Maior” University of Tîrgu-Mureş 180

ECONOMIC GLOBALIZATION AS AN OPPORTUNITY FOR DEVELOPING COUNTRIES. THE CASE OF ROMANIA
Florin Mavriş, PhD Candidate, University of Economic Studies, Bucharest 187

EUROPEAN SMES IN THE AGE OF GLOBALIZATION
Iuliana Ciochină, Professor, PhD and Isabella Cristiana Sima, Assist. Prof., PhD Candidate, ”Constantin Brâncoveanu” University of Râmnicu Vâlcea 193

LOBBYING REGULATION IN THE EU
Camelia Nistor, PhD Candidate, ”Babeş-Bolyai” University of Cluj-Napoca 202

REFLECTIONS ON THE CULTURAL RIGHTS UNDER THE EUROPEAN UNION CHARTER OF FUNDAMENTAL RIGHTS
Alina Gentimir, Assist. Prof., PhD, ”Al. Ioan Cuza” University of Iaşi 211

UNELE CONSIDERAȚII CU PRIVIRE LA CONSILIUL SUPERIOR AL MAGISTRATURII ŞI ROLUL ACESTUIA ÎN ASIGURAREA INDEPENDENȚEI JUDECĂTORILOR
Augustin Vasile FĂRCAŞ, PhD, Dimitrie Cantemir University of Tîrgu Mureş
Lică FĂRCAŞ, PhD, Dimitrie Cantemir University of Tîrgu Mureş 221

SCURTE CONSIDERAȚII PRIVIND PRINCIPIILE CONSTITUȚIONALE ÎN ORGANIZAREA STATULUI DE DREPT ÎN ROMÂNIA
Augustin Vasile Fărcaş, PhD, Dimitrie Cantemir University of Tîrgu Mureş
Lică Fărcaş, PhD, Dimitrie Cantemir University of Tîrgu Mureş 227

GLOBALIZATION – A DYSTOPIC RELIGION OF THE DESACRALIZED HUMANKIND
Antoniu Alexandru Flandorfer, PhD Candidate, ”Ştefan cel Mare” University of Suceava . 238

GLOBALIZATION – FACING REALITY
Călin Roşu, PhD Candidate, University of Craiova..... 249

GLOBALIZATION AND ECONOMIC NATIONALISM IN CHINA
Sebastian-Andrei Labeş, PhD Candidate, ”Al. Ioan Cuza” University of Iaşi 253

THE INFLUENCE OF GLOBALIZATION ON THE EVOLUTION OF LEADERSHIP IN THE FORMER COMMUNIST COUNTRIES
Elena Zamcu, PhD, ”Ştefan cel Mare” University of Suceava 262

GLOBALIZATION IN CONTEMPORARY SOCIETY
Alexandra Deaconu, PhD Candidate, University of Craiova..... 269

THE INTERCULTURAL, INTERETHNIC AND INTERRELIGIOUS DIALOGUE HELD BY THE FOUNDATION *RECONCILIATION IN SOUTH-EAST-EUROPE* BETWEEN 2008 - 2013. EVALUATION AND CONCLUSIONS
Vasile Grăjdian, Prof., PhD, ”Lucian Blaga” University of Sibiu 275

INTERNATIONAL INSTRUMENTS OF COLLABORATION IN THE BLACK SEA REGION
Elena Manea, PhD Candidate, Peoples Friendship University of Russia 286

RUSSIAN POSTMODERNIST DISCOURSE
Elena Manea, PhD Candidate High School Teacher "Ioan Cotovu" Hârşova/Constanta 292

THE IMPACT OF THE EUROPEAN INTEGRATION ON GLOBALIZATION
Ionuţ Ştefan, PhD, ”Dunărea de Jos” University of Galaţi..... 298

LOGISTICS UNDER GLOBALIZATION
Elena Sima, Assoc. Prof., PhD, The Romanian-German University of Sibiu 316

THE EUROPEAN UNION AND THE RUSSIAN FEDERATION BETWEEN INTERDEPENDENCE AND COMPETITION
Maria Loredana Simionov, PhD Candidate, ”Al. Ioan Cuza” University of Iaşi 321

THE CRIMEAN CRISIS, NATIONAL IDENTITY AND TERRITORIAL INTEGRITY. MOSCOW'S AND BRUSSELS' ARGUMENTS IN 2014
Maria Costea, Researcher, PhD, "Gh. Şincai Institute" for Social Sciences and Humanities of the Romanian Academy 330

IS GLOBALIZATION A PHENOMENON OF THE MODERN AGE?
Maria Ştirbeţiu (Stancu), PhD Candidate, "Ovidius" University of Constanţa 339

IDENTITY IN THE CONTEXT OF
Elena Basarab, PhD Candidate, University of Craiova..... 345

CONSIDERATIONS CONCERNANT LES RELATIONS DIPLOMATIQUES ENTRE LA ROUMANIE ET L'EGYPTE DE L'ENTRE-DEUX-GUERRES
Anca-Steliana Mirea, PhD Candidate, "Valahia" University of Tîrgovişte..... 350

ECONOMIC STRUCTURE AND THE CHANGES IN THE BALKAN REGION AFTER INTEGRATION IN EUROPEAN UNION
Carmen Penelopi Papadatu, Assist., PhD, "Dunărea de Jos" University of Galaţi 358

SINE IRA ET STUDIO ABOUT SOME PROBLEMS OF THE ROMANIANS INTEGRATION INTO THE EUROPEAN COMMUNITY
Mariana Flaiser, Prof., PhD, "GrigoreT.Popa" University of Medicine and Pharmacy, Iaşi 367

THE DEMOCRACY OF SHARING DIVERSITY
GLOBALISATION, DEMOCRACY AND NATIONAL IDENTITY IN EGYPT AFTER REVOLUTION OF 25 JANUARY 2011
Renata-Gabriela Tatomir, Assist. Prof., PhD, "Hyperion" University of Bucharest 374

METAPHORICAL PERSPECTIVES ON DEMOCRACY IN THE UK AND ROMANIA
Adina Oana Nicolae, Assist. Prof., Phd, "Petroleum-Gas" University of Ploieşti 386

DEVELOPMENT THROUGH INNOVATION IN WEST REGION OF ROMANIA DURING 2007-2013
Adrian Basarabă, Assoc. Prof., PhD, University of the West, Timişoara..... 397

GLOBALIZARE, MIGRAȚII, STAT-NAȚIUNE
Maria Stoicovici, Assist. Prof., PhD, Technical and Military Academy of Bucharest 408

THE AFFIRMATION OF IDENTITY THROUGH INTERCULTURAL EDUCATION IN THE CONTEXT OF CONTEMPORARY SOCIETY
Cristian Stan, Assoc. Prof., PhD, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca 417

DIFFERENCES BETWEEN THE AMERICAN AND THE EUROPEAN VISION ON THE FREEDOM OF EXPRESSION
Carmen Moldovan, Assist., PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iaşi..... 428

LES AVATARS DU PLURALISME OU UNE RADIOGRAPHIE DE L'UNITÉ DANS LA PLURALITÉ
Victor Untilă, Free International University of Moldova, Chişinău 441

THE FIRST COMPREHENSIVE WORK WHICH DISCUSSES THE CONNECTION BETWEEN THE GERMAN AND ROMANIAN CULTURE
Ioana Ştefan, PhD Candidate, University of Oradea 455

THE COORDINANCE OF DIPLOMATIC WRITING: FROM PRE- TO PROTO-DIPLOMACY
Adrian Petre Popescu, PhD 463

ILLEGAL IMMIGRATION IN THE CONTEXT OF EU - SPECIFICS OF ROMANIA
Carina Ionela Brânzilă, PhD Candidate, ”Al. Ioan Cuza” University of Iaşi 472

THE DYNAMICS OF ROMANIAN PREJUDICE TOWARDS IMMIGRANTS
Andrei-Lucian Marian, Assist. Prof., PhD, ”Al. Ioan Cuza” University of Iaşi 480

THE RELATIONS BETWEEN COMMUNIST ROMANIA AND THE U.N. IN THE MIDDLE OF THE 20TH CENTURY. FAILED ATTEMPTS TO ACCEDE TO THE GLOBAL INSTITUTION (1951-1952)
Paul Nistor, Scientific Researcher III, Romanian Academy, Iaşi Branch, ”A. D. Xenopol” History Institute 488

CHANGING BORDERS, CHANGING IDENTITIES
Susana Monica Tapodi, Assoc. Prof., PhD, ”Sapientia” University of Miercurea Ciuc 498

TOWARDS A CONCEPTUAL DEMARCATION BETWEEN THE RELIGIOUS TOURISM AND THE PILGRIMAGE, IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION
Doina Guriţă, ”Al. Ioan Cuza” University of Iaşi 503

THE DISINTEGRATING BRITISH IDENTITY – THE CENTRE CANNOT HOLD
Eliana Ionoaia, Assist., PhD, University of Bucharest 512

ORTHODOXY AND ROMANIAN NATIONAL IDENTITY IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION
Ramona Neacşa Lupu, Assist., PhD; Marian Vâlciu, Assoc. Prof., PhD; Camelia Voicu, Assist., PhD Candidate, Valahia University of Targovişte 522

MORAL VALUES AND MODELS IN A GLOBALIZED WORLD
Maria Savu-Cristescu, Assist. Prof., PhD, ”Valahia” University of Tîrgovişte 528

THE RELEVANCE OF THE RELIGIOUS PHENOMENON IN THE PRESENT, IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION. INTRODUCTORY ANALYSIS
Laurenţiu Petrila, PhD Candidate, ”Babeş-Bolyai” University of Cluj-Napoca 536

AMERICA PUBLIC DISCOURSE AND THE SHAPING OF THE 21ST CENTURY GEOPOLITICS

Marcela Ganea, Assistant Prof., PhD, "Artifex" University of Bucharest

Abstract : Language in discourse has social, political, cognitive, moral and material consequences and effects, as Norman Fairclough explains in his Critical Discourse Analysis and the Critical Language Study method which appears to be one of the most appropriate tool to analyze and understand discourse in today's world. Discourse carries ideologies which establish, maintain and adjust social relations of power, domination and exploitation.
Public discourse has a purpose as well as unintended consequences. US rhetoric is often a tool by which international leaders, governments and organizations assess the US and its intentions. Whether US' officials mean what they say or not, US public discourse has a performative function ; it can create international stability or destabilize. That is why a subtle and sensitive analysis of US rhetoric leads to a better understanding of the US foreign policy and of international geopolitics.
The power of the American public discourse in the 21st century is this ability to influence through a discourse that is simple in terms of vocabulary and grammar but intricate in terms of meaning and purpose; it is easy to understand, it includes key words that reflect the will of the leaders to preserve America as the greatest nation in the world, to create false humiliation impression, to stir emotions and empathy, sympathy and solidarity feelings, with the purpose to cause behaviours and to acquire consent.
The act of interpreting assertions does not mean simply decoding words from the linguistic perspective. It implies matching the features of the utterance with recognizable interpretations and common sense assumptions which are ideologically shaped by relations of power which proves that language is a means to dominate people. Discourse means exercising power through communication. Discourse is part of the unconscious and conscious mind and emotional life of the subjects they seek to govern. People live unconsciously in realities made up of discursive elements that become recognizable when produced.

Key words: Communication, discourse, geopolitics, hegemony, US foreign policy.

Language in discourse has "social, political, cognitive, moral and material consequences and effects", as Norman Fairclough explains in his Critical Discourse Analysis and the Critical Language Study[1] method which appears to be one of the most appropriate tool to analyze and understand discourse in today's world. Discourse carries ideologies are representations of aspects of the world which can be shown to contribute to establishing, maintaining and changing social relations of power, domination and exploitation"[2].

Siobhan McEnvoy Levy is another author who sees discourse as a major tool in understading action. She dedicates her entire book, "American Exceptionalism and US Foreign Policy – Public Diplomacy at the End of Cold War", to the study of the rhetoric of American public speeches, or "public diplomacy", as she calls it, because: a) rhetoric is an "analytical priority, a key tool in understanding endeavours" such as: US foreign policy, the survival and effectiveness of US Administrations, b) rhetoric is a tool in shaping opinions,

[1] Norman Fairclough, „Analysis Discourse : Textual Analysis for Social Research", 2003, p. 9
[2] Ibidem.

and c) rhetoric is a means for other countries to evaluate the US and its intentions[3]. The importance of public discourse and especially of the Exceptionalist discourse appears as major in Siobhan McEnvoy Levy's book as she identifies discourse (public diplomacy) so powerful that it can have "unintended consequences" and create or undermine international stability:

> "Public diplomacy can have unintended consequences. US rhetoric is often a primary means by which other international leaders, governments and organizations evaluate the US and its intentions. It is not possible to dismiss such rhetoric as meaningless or lacking in consequences. Regardless of whether US' officials mean what they say or not, US public diplomacy is instrumental either in creating international stability or in undermining it. This alone legitimizes a careful and sensitive analysis of US foreign policy rhetoric"[4].

Discourse analysis provides valuable information about how America sees itself and what are the values it wants to reflect and to promote across the world:

> "An examination of speeches and statements can provide information about what a given Administration identifies as the source and strength of its power and how it perceives the US' place in the world. It provides evidence of how certain US elites wish the US to be viewed either at home or abroad"[5]

Discourse analysis is a crucial tool for Siobhan McEnvoy Levy. On the one hand, in order to identify meaningful elements. She therefore stresses that "techniques from the study of linguistics – semantics, pragmatics and discourse analysis – allows us to chart dialogues and contests between political actors (states, international institutions, publics)"[6]. On the other hand, to correlate these meaningful elements with the context because in many cases, the same Exceptionalist elements may be used for different purposes:

> "The adaptive use of American Exceptionalism is meaningful beyond a purely strategic function. Two administrations may differ but the maintenance and recasting of the Exceptionalism theme points to the existence of enduring principles"[7]

Siobhan McEnvoy Levy makes a subtle difference between intended and unintended consequences of a discourse. The outcome of her research suggests precisely that the US

[3] Siobhan McEnvoy Levy, "American Exceptionalism and US Foreign Policy – Public Diplomacy at the End of Cold War", 2001, Palgrave, UK
[4] Siobhan McEnvoy Levy, "American Exceptionalism and US Foreign Policy – Public Diplomacy at the End of Cold War", 2001, Palgrave, UK, p.2
[5] Siobhan McEnvoy Levy, "American Exceptionalism and US Foreign Policy – Public Diplomacy at the End of Cold War", 2001, Palgrave, UK, p.5
[6] Siobhan McEnvoy Levy, "American Exceptionalism and US Foreign Policy – Public Diplomacy at the End of Cold War", 2001, Palgrave, UK, p. 5
[7] Siobhan McEnvoy Levy, "American Exceptionalism and US Foreign Policy – Public Diplomacy at the End of Cold War", 2001, Palgrave, UK, p. 5

relies heavily on rhetoric to build consensus and to gain support, and turns official statements into "mood shapers"[8] which confirms that discourse always has a "desired effect"[9]:

> "The strategic communicator exploits knowledge of the media, human psychology, public opinion and culture to shape and target messages so that their desired effect is maximized and their unintended effects are minimized"[10]

In addition to being 'mood shaper", American public discourse proves its instrumentality in establishing relations of power and hegemony in international relations. One pronounced, it determines reactions and actions of either consensus or rejection.

> "The US governmental official makes efforts to construct and maintain shared beliefs about international affairs, establish interpretative control in the rhetorical political sphere and build elite and public consensus through the use of persuasive oral communication"[11]
> "US political administrations are primarily reliant on their public diplomacy skills in two related ways. Cumulative routine rhetoric creates a climate of belief, a consensus on broad values, which supports and enables the contingent use of rhetoric for achieving specific foreign policy issue and international events" (p. 3)[12]
> "Official statements are mostly mood shapers, the vehicles for explanation of values, grand strategies and overall postures – what the US stands for, its purpose and interests"[13]

The power of the public discourse in the 21st century America is precisely this ability to influence the masses through a discourse that is simple in terms of vocabulary and grammar, and easy to understand by ordinary citizens; it includes dynamiting verbs and key words reflecting the will of the leaders to preserve America as the greatest nation in the world; it creates false humiliation impression; it stirs emotions and empathy; and it creates sympathy and solidarity feelings.

The act of interpreting the assertions does not mean simply decoding the words from the linguistic perspective. It implies, as Faiclough explains, "matching features of the utterance at various levels of interpretations you have stored in your long term memory"[14] (1989, p. 10), corroborated with the ability of the audience to make the difference between what is said and what is meant in case there are discrepancies, as aspect studied by pragmatics, as Faiclough puts forward[15]. Basically, we can agree with Faiclough's idea that

[8] Siobhan McEnvoy Levy, "American Exceptionalism and US Foreign Policy – Public Diplomacy at the End of Cold War", 2001, Palgrave, UK, p. 3
[9] Siobhan McEnvoy Levy, "American Exceptionalism and US Foreign Policy – Public Diplomacy at the End of Cold War", 2001, Palgrave, UK, p. 3
[10] Siobhan McEnvoy Levy, "American Exceptionalism and US Foreign Policy – Public Diplomacy at the End of Cold War", 2001, Palgrave, UK, p. 3
[11] Siobhan McEnvoy Levy, "American Exceptionalism and US Foreign Policy – Public Diplomacy at the End of Cold War", 2001, Palgrave, UK, p. 3
[12] Siobhan McEnvoy Levy, "American Exceptionalism and US Foreign Policy – Public Diplomacy at the End of Cold War", 2001, Palgrave, UK, p. 3
[13] Siobhan McEnvoy Levy, "American Exceptionalism and US Foreign Policy – Public Diplomacy at the End of Cold War", 2001, Palgrave, UK, p. 4
[14] Norman Fairclough, „Language and Power", Longman, NY , 1989
[15] Norman Fairclough, „Language and Power", Longman, NY , 1989, p. 10 : "One of the concerns of pragmatics has been the discrepancies which exists between what is said and what is meant, and how people work out what is meant from what is said".

"language rests on common sense assumptions"[16] and these "common sense assumptions can be ideologically shaped by relations of power"[17] which proves that language is a means to dominate people. Discourse means exercising power through communication.

Case studies:

Two speeches have been chosen to study the power of language exercised through public discourse:

1) Senator Marco Rubio's address to the Brookings Institution, in Washington DC, on 25 April 2012, and entitled "is The American Order Sustainable and Necessary in the 21st century?"

2) President Barack Obama's speech on Syria, making the case for a military strike against Syria at the White House, on 10 September 2013

I have chosen Marco Rubio's speech because, from the point of view of the producer of the speech, Marco Rubio's personality seemed interesting . He embodies the American Dream of fulfillment. He is the son of a Cuban working class immigrant who came to the US in the 1960s and he launched his campaign for the US Senate in 2009 and won. His entire rhetoric reflects American beliefs in the unique place that America deserves in the world.

America's position as the global leader in the 21st century and its exceptional qualities unparalleled by other countries are reflected in an exceptionalist discourse by Senator Marco Rubio, in his address to the Brookings Institution, in Washington DC, on 25 April 2012, and entitled "is The American Order Sustainable and Necessary in the 21st century?". In a persuasive style, Senator Marco Rubio positions America as the leader in the 20th century, based on its messianic role successfully accomplished in the world after WW II, and therefore entitled to preserve this position unchallenged in the 21st century. Moreover, Senator Marco Rubio suggests that it is not America that wants to impose its rules but the world requests American values because they are the best to ensure progress. Key words that are usually associated with America's exceptional image are repeated several times in his speech: "leadership", "democracy", "free market", and "prosperity":

> „What world order might have existed from the end of World War II until the present if America -- absent American leadership. Could we say for certain that it would look anything like America's vision of an increasingly freer and more open international system where catastrophic conflicts between great powers were avoided? Democracy and free market capitalism flourished? Where prosperity spread wider and wider, and billions of people emerged from poverty? Would it have occurred, if after the war, America had minded its own business and left the world to sort out its affairs without our leadership? Almost surely not".
>
> „The purpose of the institutions we established, from the United Nations to the World Bank and the IMF, was to spread peace and prosperity, not to certain narrow American interests. Other nations consented to our leadership because they saw what the economic and political values of the American worldview had achieved for us and they wanted the same for themselves. They followed us because they

[16] Norman Fairclough, „Language and Power", Longman, NY , 1989, p. 4
[17] Norman Fairclough, „Language and Power", Longman, NY , 1989, p. 4

> believed that our way, the American way, the principals of free people and free markets, was the best way to advance their societies".

Senator Rubio also includes a reference to religion to give his discourse an unquestionable dimension:

> "America has ushered in the Biblical promise of a new Heaven and a new Earth, let's stop and remember that the world America made is better, but it is not perfect. But it is vastly more peaceful and prosperous than any other age in recorded history. So, this is the world America made."

America's destiny is presented as ineluctably and closely interconnected with the world but from the position of the leader that does not allow others to lead and does not accept the position of equal partner. One reference is made to China, felt as a rising power and comparable to America but considered not "as benignly disposed to the political and economic aspirations of other nations as we are". Senator Marco Rubio creates a negative image for China. He makes an antithetical comparison between America and China from a superior position, placing China lower by describing it in negative terms and associating it with rogue states which annuls all chances to be taken into account as a world's leader. His linguistic technique is to describe by denying the opposite: "China is not benignly disposed …"; "curtain of secrecy that veils the Chinese state…" ; "we must deal with the China we know today", "it would be foolish to be confident in the idea that China can be counted on". However, Senator Rubio accepts that China is a leading power in today's world but he totally rejects the idea that China, or any other power described as "world order", may become a leader in the foreseeable future because of the lack of values that the world needs and can only be found in America:

> "would a world order -- or China, at least as we know China right now, as the leading power, be as benignly disposed to the political and economic aspirations of other nations as we are? I still have hope that behind the curtain of secrecy that veils the Chinese state that there are voices that advocate for the peaceful and responsible rise of that nation, voices that reject the idea of a global power as a zero-sum game. We hold out hope for a new China of tomorrow, but for now we must deal with the China we know today, a China which enjoys its closest relationships with countries like North Korea and Iran. So at least for now, it would be foolish to be confident in the idea that China can be counted on to defend and support global, economic, and political freedom or to take up the cause of human rights"[18].

China is definitely seen as a potential competitor. Senator Rubio mentions several times China in his speech, each time with a negative image. For instance, criticism to China's human rights, trade practices and interference of the state in business:

> „The United States, Europe and East Asia represent 71 percent of the world's economy. That's a lot of leverage and we should use it to address problems, such as China's disregard for intellectual property rights, gross human rights violations, its

[18] http://www.brookings.edu/~/media/events/2012/4/25%20rubio/20120425_rubio.pdf , p . 8

> unfair trade practices, its currency manipulation, and the looming presence of China state-owned industries"[19]

Senator Rubio stresses several times in his speech America's right to leadership:

> "Everywhere we look, we are presented with opportunities for American leadership to help shape a better world in this new century"[20]

Interestingly, Senator Rubio has a very direct manner to express America's intention to fulfill its interests across the world through the channels of aid and humanitarian projects:

> „In every region of the world, we should always search for ways to use US aid and humanitarian assistance to strengthen our influence, the effectiveness of our leadership, and the service of our interests and ideals. When done so effectively, in partnership with the private sector, with faith-based organizations and with our allies, foreign aid is a very cost-effective way, not only to export our values and our example, but to advance our security and our economic interests"[21]

This straightforward and explicit manner to express the intention to achieve American economic and geopolitical interests appears to be recurrent in American public speeches.

We understand that America unilaterally decides to preserve the privilege to shape global order although it shares burdens and opportunities. The speech does not reflect arrogance but it builds up on the Exceptionalist heritage of American public discourses. By using a communication strategy of questions and answers - asking questions and then answering with America's achievements, his goal is to reject any doubt that America may be replaced by another country as global leader:

> „But what is the role for America now? Is now finally the time for us to mind our own business? Is now the time to allow others to lead? Is now the time for us to play the role of equal partner? Well, I always start by reminding people that what happens all over the world is our business. Every aspect of our lives is directly impacted by global events. The security of our cities is connected to the security of small hamlets in Afghanistan and Pakistan and Yemen and Somalia. Our cost of living, the safety of our food, the value of the things we invent, make, and sell are just a few examples of everyday aspects of our lives that are directly related to events abroad and make it impossible for us to focus only on our issues here at home. The next question I'm asked then, is why doesn't someone else lead for a change? Why do we always have to be taking care of the problems of the world? Isn't it time for someone else to step up? And I always begin my answer to that question with a question of my own. If we start doing less, who's going to do more? For example, would a world order -- or China, at least as we know China right now, as the leading power, be as benignly disposed to the political and economic aspirations of other nations as we are?"[22]

[19] http://www.brookings.edu/~/media/events/2012/4/25%20rubio/20120425_rubio.pdf, p.16
[20] http://www.brookings.edu/~/media/events/2012/4/25%20rubio/20120425_rubio.pdf , p. 10
[21] http://www.brookings.edu/~/media/events/2012/4/25%20rubio/20120425_rubio.pdf , p. 17
[22] http://www.brookings.edu/~/media/events/2012/4/25%20rubio/20120425_rubio.pdf, p. 8

The right of the US to unilateral decisions is further more stressed by the reference to the UN Security Council which does not always agree with the US on security issues. The US boldly defines other countries' national interests as "narrow" and proclaims itself the only country with the messianic duty to secure international peace.

> "We can't always rely on the UN Security Council to achieve consensus on major threats to international peace and security. As we've seen on North Korea, on Syria, on Iran, China and Russia simply will not join that consensus when they do not perceive the problem as a threat to their narrow national interests".

Exceptionalist tinges in Senator Rubio' speech appear in his references to some of America's unique qualities such as innovation, as well as America's resilience and ability to re-invent itself:

> „Millions of people have been the catalyst of democratic change in their own countries, but they never would have been able to connect with each other if an American had not invented Twitter. The atrocities of Joseph Kony would be largely unknown, but in fact, millions of people know about it because an American made a film and distributed it on another American innovation, YouTube"[23]

> „there's absolutely no reason why America cannot remain a global super power in this new century, as well. We have a huge head start in dealing with the challenges of transforming; we have the advantage of concentrating more of our energies, resources, productivity and innovation on figuring out the future"[24].

The 2nd speech I have chosen is interesting because it is produced by the President of the United Stated of America at a sensitive moment for international relations.

On 10 September 2013 President Barack Obama gave a long speech on Syria, making the case for a military strike against Syria at the White House[25]. In a combination of argumentative and persuasive style, impregnated by Exceptionalist elements and using recurrent themes that come along the tradition of American public speeches, President Obama tries to gain consent for a very targeted military intervention in Syria meant to deter the use of chemical weapons and to degrade Assad's capabilities, in a context that does not project America in a favourable position and many voices are against more military interventions. The president himself admits: "One man wrote to me that we are "still recovering from our involvement in Iraq. A veteran put it more bluntly: "This nation is sick and tired of war". And finally, several people wrote to me, "We should not be the world's policeman."

President Obama started by creating an apocalyptic image about gassed people, with strong images meant to stir emotions. He delivered this speech before the UN report on this issue was made public. Two weeks later, he confirmation of the use of chemical weapons by the UN did not specify that the sarin gas had been used on 21 August 2013 on the rebel-held

[23] http://www.brookings.edu/~/media/events/2012/4/25%20rubio/20120425_rubio.pdf , p . 19
[24] http://www.brookings.edu/~/media/events/2012/4/25%20rubio/20120425_rubio.pdf , p . 22
[25] http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2013/09/10/remarks-president-address-nation-syria

Damascus suburb of Ghouta by the Syrian government. However, before knowing the findings, President Obama suggested that the user was the Syrian government:

> "The images from this massacre are sickening: Men, women, children lying in rows, killed by poison gas. Others foaming at the mouth, gasping for breath. A father clutching his dead children, imploring them to get up and walk. On that terrible night, the world saw in gruesome detail the terrible nature of chemical weapons".

Recurrent themes appear in the speech, such as: a) The comparison with the Nazi and WW II, present in American public speeches when the definition of the 21st century enemy is given as a justification for overseas military action: "In World War II, the Nazis used gas to inflict the horror of the Holocaust"; b) The mentioning of Israel as a strong ally in the Middle East and America's support for Israel, and of Iran of a potential nuclear threat:

> "If fighting spills beyond Syria's borders, these weapons could threaten allies like Turkey, Jordan, and Israel. And a failure to stand against the use of chemical weapons would weaken prohibitions against other weapons of mass destruction, and embolden Assad's ally, Iran -- which must decide whether to ignore international law by building a nuclear weapon, or to take a more peaceful path".
> "…our ally, Israel, can defend itself with overwhelming force, as well as the unshakeable support of the United States of America".

Exceptionalist tones appear at times throughout President Obama's speech. He positions America as the saviour of the world, the global leader, thus imposing a relation of authority and power. He describes the US with a metaphor: "the anchor of global security" and stresses that "The burdens of leadership are often heavy, but the world is a better place because we have borne them".

The audience's perception is that the Syrian issue is a matter of "national security" much more than a matter of international or regional security, and America cannot tolerate this situation. By using key words such as: "to make clear to the world" , "we will not tolerate", "our leadership", President Obama expresses authority and domination:

> "…after careful deliberation, I determined that it is in the national security interests of the United States to respond to the Assad regime's use of chemical weapons through a targeted military strike. The purpose of this strike would be to deter Assad from using chemical weapons, to degrade his regime's ability to use them, and to make clear to the world that we will not tolerate their use".
> "Our ideals and principles, as well as our national security, are at stake in Syria, along with our leadership of a world where we seek to ensure that the worst weapons will never be used".

President Obama ends his speech in an apotheosis that places under no doubt America's exceptional qualities and unique position. He makes a skillful association of the words "humility" and "resolve" which reflect at the same time the intention of multilateral approach, it suggests compliance with international decisions but also America's intention to preserve its leadership:

> "America is not the world's policeman. Terrible things happen across the globe, and it is beyond our means to right every wrong. But when, with modest effort and risk, we can stop children from being gassed to death, and thereby make our own children safer over the long run, I believe we should act. That's what makes America different. That's what makes us exceptional. With humility, but with resolve, let us never lose sight of that essential truth".

It is to note that, for the first time, unlike George Bush, Margaret Albright, and other producers of more bellicose speeches for military intervention in the past, the tone of a presidential speech making the case for a military intervention sounds balanced between unilateral and multilateral decision. President Obama makes a balance between the bellicose tone and a parental tone. While previous military interventions were based on unilateral decisions, President Obama clearly states this time that he will wait for the diplomatic outcome and take into account the international opinion. Moreover, he mentions consultations with other countries among which Russia and China, two world powers that have been traditionally placed in opposition to the US:

> "I have, therefore, asked the leaders of Congress to postpone a vote to authorize the use of force while we pursue this diplomatic path. I'm sending Secretary of State John Kerry to meet his Russian counterpart on Thursday, and I will continue my own discussions with President Putin. I've spoken to the leaders of two of our closest allies, France and the United Kingdom, and we will work together in consultation with Russia and China to put forward a resolution at the U.N. Security Council requiring Assad to give up his chemical weapons, and to ultimately destroy them under international control. We'll also give U.N. inspectors the opportunity to report their findings about what happened on August 21st. And we will continue to rally support from allies from Europe to the Americas -- from Asia to the Middle East -- who agree on the need for action".

President Obama speech must be interpreted at two levels: at the declarative level, it continues the Exceptionalist discourse, it includes communication strategies that create power relations and it reflects America's desire to remain the hegemon; in between the lines, it betrays for the first time a reserve in taking unilateral decisions, and the involvement of other countries in the decision-taking process that are accepted to express their points of view may cause amendments in America's strategies about approaching international issues. The authority of the global leader is felt in the statement "We'll give U.N. inspectors the opportunity to report". President Obama expresses thereby the relation of power, inherent in the American Exceptionalist discourse, by which he implies that America's hegemony is unquestionable. Since it cannot be corroborated with actions that prove the contrary, this speech is not susceptible to be viewed as a "double discourse" [26] although it may contain unuttered intentions.

[26] James Petras, „Obama's Double Discourse", article on http://www.globalresearch.ca/obamas-double-discourse-talking-peace-while-making-war/5353886

Conclusion:

The act of interpreting assertions does not mean simply decoding words from the linguistic perspective. It implies matching the features of the utterance with recognizable interpretations and common sense assumptions which are ideologically shaped by relations of power which proves that language is a means to dominate people. Discourse means exercising power through communication. Discourse is part of the unconscious and conscious mind and emotional life of the subjects they seek to govern. People live unconsciously in realities made up of discursive elements that become recognizable when produced.

BIBLIOGRAPHY:

Norman Fairclough, Language and Power, 1989, Longman Inc., NY

Donald E. Pease, "The New American Exceptionalism", 2009, the University of Minnesota Press

Frederick Jackson Turner, "The Frontier in American History", 1996, Dover Publications Inc, USA

Senator Marco Rubio's address to the Brookings Institution, in Washington DC, on 25 April 2012, entitled "Is The American Order Sustainable and Necessary in the 21st century?", http://www.brookings.edu/~/media/events/2012/4/25%20rubio/20120425_rubio.pdf

Geoffrey Hogdson, "The Myth of American Exceptionalism", 2009, Yale University Press

Siobhan McEnvoy Levy, "American Exceptionalism and US Foreign Policy – Public Diplomacy at the End of Cold War", 2001, Palgrave, UK

Norman Fairclough, *Discourse and Social Change* Cambridge, 1992, Polity Press

Norman Fairclough, „Analysing Discourse : Textual Analysis for Social Research", 2003,London / New York Routledge

NOTE:

This paper has been funded from the project: " Sustainable performance in doctoral and post-doctoral research - PERFORM" co-funded from the European Social Fund through the Development of Human Resources Operational Programme 2007-2013, contract no.POSDRU/159/1.5/S/138963

NEW PARADIGMS OF IMMIGRATION: MULTICULTURALISM, ASSIMILATION AND INTEGRATION OF ISLAM IN EUROPE

Alexandra-Violeta Gheorghiu, PhD Candidate, doctoral scholarship in the project POSDRU 159/1.5/133675, Romanian Academy, Iaşi Branc

Abstract:*The recent global increase in cross-border mobility due to the relaxation of immigration laws and the Status of Refugees, unrestricted access to information, global media and transportation networks has increasingly enabled more and more people to leave their homeland and relocate in new, mostly western, host countries. This has lead many of the monocultural Western societies in becoming, voluntarily or not, multicultural, which fueled a mixture of debates and public policies focused mainly on the specificity of cultural behavior as a insuperable prerequisite that renders impossible the occurrence of any harmonious and natural integration of immigrant communities in Western societies. Increased immigration from Muslim source countries, politicisation of Islam and the rising social anxieties directed to Muslim communities have turned these communities into the focal point of discussions on the "risks" of intercultural contact and, negative, and, often biased, media coverage has converted Islam into a symbol of the issues related to ethnic minorities and immigration. In this context, the readiness of Europe to coexist with its Muslim communities, to integrate or assimilate them, or alternatively, to allow them the preservation of their culture is increasingly being discussed and, accordingly, the ability and willingness of immigrants to change or adapt to European standards and host culture is frequently being questioned. This author's intention is to reconsider and propose applicable models of analysis and management, in connection with the post-national contemporary priorities, of how governments can restrict immigrants' rights to engage in cultural or religious practices, often deemed incompatible with the values of the host society, without undermining the civil rights and values that liberal states seek to promote.*

Keywords: assimilation, civic integration, international migration, multiculturalism, Muslim minorities.

Europe is today deeply transformed by its encounter with contemporary Islam – an Islam that is reappropriated, interpreted, and revitalized in political and cultural terms by a whole new generation of Muslim actors. Similarly, Europe's relationship with its Muslim communities is placed under considerable stress and revaluation, raising important issues for policymakers in terms of cultural diversity and social cohesion. Certainly, we can observe multiple differences of integration and accommodation of Islam, sometimes even in the same country, consequently, is impossible to outline a unified model applicable and valid for all cases (Vertovec, 1998), mainly because the forms of incorporation of immigrants are closely related to colonial history, the emergence of nation states and the policies of inclusion and exclusion on grounds of citizenship and therefore can not be transposed from case to case. However, it is possible for studies to reveal similarities that might help build relevance beyond particular contexts (Carrera, 2006; Doomernik, 1998 Favell & Geddes, 1999; Vermeulen, 1997).

Parameters of Change: Europe, Islam and Transnational Migration

International migration is a complex subject, the more so, since no country is exempt from its effects. Indeed, virtually every country is either a country of origin or a country of transit or destination, or all three simultaneously, for migrants in search of new opportunities.

Massive displacements of populations due to natural disasters and conflicts, but primarily significant and constant flows of migrants drawn by the prospect of improved economic, political, and social conditions, have led international community and individual states to review existing policies on international migration and generate new ones and along with them, new paradigms for understanding and explaining the phenomenon.

International migration is not new – for centuries, people have moved from place to place, in search of a better life and new opportunities but it is only recently that the phenomenon has gained unprecedented relevance (Castles & Miller, 2009). Currently, 214 million people, or roughly 3.1 % of the world population, live outside their country of origin, mainly in the Western world (International Organization for Migration, 2010, World Bank, 2011). This has lead many of the monocultural Western societies in emerging as multicultural. Now, more than ever, diversity is quintessential to global and domestic policy agenda and for day-to-day interactions.

In addressing the topic of Muslims in Western Europe, it is common to closely connect the analysis of Islam to the immigration debate, given that most European Muslims are either immigrants themselves or have a background of such nature. With the understanding that this is a nuanced issue, that is in many ways country-specific, in terms of ethnic composition, internal dynamics, cohesiveness and degree of integration into the host society, a rough estimation1 shows that there are somewhere between 15 and 17 million Muslims in Western Europe and about 7.5 million in Central and Eastern Europe (excluding Russia), located mainly in Bulgaria (12%), Belgium, France, Austria, Switzerland, Holland and Germany (5-7%) (with small communities also present in Greece, Denmark, Finland and Sweden and certain countries in the Balkans) (Pew Research Center, 2010).

With the universal realization of the magnitude and impact of transnational migration upon states, it is important to recognize that Muslim immigration is of necessity a central issue within the broader context of European Islam, for both governments and nationals, and comes with its own set of challenges and opportunities. One of the main challenges relates to the subsequent ethno-cultural plurality and the various ways in which the host societies have chosen to manage the resulting diversity. Although many paradigms of integration have been applied in an attempt to manage the diverse reality of European Islam, most countries have favored either a pluralist-multicultural approach or a republican-assimilationist vision (Castles et al., 2002). But both multiculturalism and assimilation are now questioned in terms of ability to provide a successful frame for managing and integrating Islamic difference in European democracies. While some claim that the French model of assimilation failed (Silberman et al., 2007), others comment on the implicit essentialism of multiculturalism and the prospective risks of cultural, religious and linguistic recognition – the so-called "balkanization", that is the creation of parallel societies that would limit social cohesion (Barry, 2001; Bauböck et al., 1996; Baumann, 1999; Parekh, 2006; Süssmuth & Weidenfeld, 2004).

Lately, as the view that holds multiculturalism as inadequate for managing and integrating diversity gains ground (Barry, 2001; Joppke, 2004; Sartori, 2002; Vasta, 2007), an increasing number of European countries have rejected the multicultural approach – now

1 Given that some European countries do not collect data on the religion of their citizens and that data on Muslim population in Europe are generally extrapolated from statistics on immigration or taken from censuses (UK), there are some significant statistical variations in terms of Muslim demographics.

considered too passive and tolerant of cultural differences – and turned to a variation of "tough" liberalism requiring a more comprehensive acceptance of the norms and institutions pertaining to the host society. Terrorism and urban riots added a security dimension to multicultural relations and further pushed the balance in favor of active integration policies incorporating obligations along with rights. This leaves room for questions about the extent to which governments can restrict immigrants' rights to engage in cultural or religious practices deemed incompatible with the values of the host society, without undermining the very civil liberties and values that liberal states seek to promote (Joppke, 2012). While not incompatible with the values of tolerance and mutual respect for ethnic and cultural and religious diversity, these integrationist policies still mark a departure from the original meaning of multiculturalism which involved support and recognition of the distinctiveness of minority communities. Although it is premature to consider a general withdrawal of multicultural policies in practice, it is obvious that we are witnessing a wave favoring civic integration measures, combined with a strong emphasis on the role of citizenship (Baubock et al., 2006; Bauböck et al., 2007; Castles & Davidson, 2000; De Groot & Vink, 2010; Favell, 2001; Joppke, 2007; Joppke & Morawska, 2003; Modood, 2007; Modood et al., 2006; Parekh, 2006; Soysal, 1994; Weil, 2001).

The critique of multiculturalism, even by those who see it as normatively desirable (Koopmans, 2010), and the need to reassess it, and perhaps reform it, as a paradigm of integration (Kelly, 2005), have led, political actors and scholars alike, to reconsider other models applicable in the analysis and management of the new realities. One of them is obviously assimilation, under which, according to researchers who have an interest in this process, we can fit the whole phenomenon of migration and most of its consequences (Alba & Nee, 1997; Brubaker, 2001; Morawska, 1994). But since assimilation is based on the idea of monoculturalism and full adoption of norms and values of dominant society that renders the minority group culturally indistinguishable from the dominant society, it is as open to criticism as it is inapplicable in terms of normativity[2]. In fact, the abolition of cultural diversity beyond the private sphere implies a failure in acknowledging the complexity of plurality and the fact that individuals visibly subscribe to diverse and multiple identities. Although favors a cohesive and inclusive society, the ideal of cultural homogeneity is basically impossible to attain since the forced concealment of differences may, actually, result in their enforcement (Grillo, 2007; Haddad & Balz, 2006; Silberman et al., 2007).

However, there are some who argue that renouncing multicultural policies is of a more declarative nature and the magnitude of "conversion" from multiculturalism is greatly exaggerated (Kymlicka, 2012). And although the word multiculturalism is largely extinct from political rhetoric, this is rather an exercise in avoiding the denomination than a real departure from its principles, as it was replaced with terms like "diversity", "pluralism", "intercultural dialogue", "communitarian cohesion" (McGhee, 2008; Vertovec & Wessendorf, 2010). There are also those who claim that both traditional models of integration are no longer viable, but have evolved along with the post-national contemporary priorities (Carrera, 2006),

2 Assimilation is largely understood as having a utopian finality – basically a society in which members are to be culturally indistinguishable from one another (in terms of nationality, language, attitudes and perception of identity). Practically, the process implies the absorption of immigrants into the host society's culture, a society supposedly homogeneous prior to the immigration.

into what some call ”neo-assimilationism” or ”neo-multiculturalism” (Favell, 1998; Vasta, 2007), which are nothing but a hybrid multiculturalism with assimilation inferences. Practically, this view is found in the current trend of management models, which, adapted to the particularities of each country or region, reconciles cultural diversity with social, economic and political cohesion (Modood & Werbner 1997), striving to grant immigrants and minorities the same civil rights and socio-economic opportunities as the majority, while capitalizing on critical valorization of diversity. This type of approach is what Parekh proposes when he argues in favor of an idea of identity that is not “defined in terms of rigid and aggressively guarded boundaries” but rather enables a creative and interactive multiculturalism (2006: 372) or, in the terms of Modood (2007), a “civic multiculturalism” (Bloemraad, 2006; Giddens, 2007; Meer & Modood, 2009).

As it was previously shown, both perspectives have their supporters and detractors, and while it is necessary to undertake a critical approach towards both positions, we must also be aware that the presence of differences does not necessarily imply inequality and that multiple ethno-cultural affiliations are not incompatible with social cohesion (Grillo, 2007; Modood, 2007 , Meer & Modood, 2009; Parekh, 2006). Therefore, when support for diversity is manifested in a framework of social justice and political equality, and when all members of society are allowed to fully participate in the public space, the result is a more cohesive, yet plural, civic community.

Beyond the Migration Discourse: Possibilities for Dialogue and Action

As it seems, both multiculturalism and assimilation, as two different forms of integration, have been criticized and challenged due to their inefficiency in managing diversity and achieving social cohesion. On the one hand, the politics of assimilation promise equality of universal rights and entitlements for individual citizens, but the voluntary secular myopia to religious difference and the total lack of support for cultural diversity beyond the private sphere imply a failure to acknowledge the complexity of plurality and have led to a politics of denial, where cultural groups who do not conform to the prescribed national prototype are marginalized and alienated. The “cultural mosaic” model, on the other hand, recognize cultural pluralism, encouraging identity politics, but the absence of a common frame of communication can foster processes of essentialisation and segregation, jeopardizing fundamental principles of equality and social cohesion (Taylor, 1994; Young, 1990).

As the traditional paradigms are found lacking, alternative and innovative integrative models are brought to the attention of the political and academic world. For some, the answer seems to lie in the form of Euro-Islam, an intellectual construct with integrative finality for the European Muslim minority (AlSayyad & Castells, 2002). Both challenged and approved, Euro-Islam is a concept still under negotiation but worth mentioning and exploring, particularly from the opposing perspectives of Bassam Tibi and Tariq Ramadan. Bassam Tibi's Euro-Islam is a secular approach defined by a call, not for multiculturalism or a monoculture, but for a plurality of cultures. Monoculturalism, as he sees it, leads to assimilation and discrimination, while multiculturalism is based on cultural relativism or nihilism (2002: 45). Tibi argues that change and religious reform, supported unanimously by the European Muslims (2008: 189) and backed by a “de-ethnicization” of European identity, are prerequisites for a feasible Euro-Islam (2002: 32). His version of Euro-Islam is meant to offer

a liberal version of Islam, acceptable to both Muslim immigrants and European societies, an Islam adapted to civic culture and to modern secular democracy (2002: 17). Tariq Ramadan proposes his own meaning of the term Euro-Muslim, advocating for a type of integration of Muslims in Western democracies that allows the full expression and immersion of Islam in the European ethos (Ramadan, 1999; 2004).

Integration is a three-way process that involves a substantive interaction between immigrants, the country of emigration and that of immigration. Such process will not only impact on the perspective and lifestyle of immigrants, but will also cause structural changes, both in the country of origin and in the host society, and even though each model has its own merits, the practical implementation should be carefully considered, as its implications are deep and extend beyond the European framework. Now that North African Muslim nations push for democratic change – a movement that has Europe's full support and backup – the "old" continent must show caution in developing its integrative policies in relation to the North African diasporic communities, as both exclusionism and populist politics of assimilation, can lead to a web of hypocrisy and political contradictions on its stated values. It can further be argued that Europe has never been too tolerant of its immigrants and a case could be made that it has a long history of aversion towards the non-European alterity. Meanwhile, the immigrant Muslims are not vastly accustomed to or religious and cultural pluralism, let alone to democratic tolerance. There is, therefore, more than enough room for intercultural misunderstanding and tension that need to be appeased by inspired and timely decisions. Under these circumstances, governments and academia must strive to find the paradigm that best suits the political and social needs of all actors. For this to happen, a genuine consultative process must be employed, in the spirit of a true "dialogue of cultures" that should aim at recognition of both difference and interdependence.

In the end, regardless of the discursive manner in which we decide to approach the situation of Muslims in Europe, it is crucial to assume a twofold compromise between host and immigrant population, as to reach a mutually acceptable *modus vivendi*, through maintaining differences while reducing them to acceptable levels, in a common cultural and legal framework. For, as noted by Nye (2001), to create a truly integrated society is not enough to assign a space for "the other", but the transformations that contacts and cultural exchanges are likely to generate must also be accepted.

ACKNOWLEDGMENT: *This paper is supported by the Sectoral Operational Programme Human Resources Development (SOP HRD), financed from the European Social Fund and by the Romanian Government under the contract number POSDRU /159/1.5/133675.*

BIBLIOGRAPHY:

Alba, R. D. & Nee, V. (1997). "Rethinking Assimilation Theory for a New Era of Immigration" in *International Migration Review*, 31(4) : 826-874.

AlSayyad, N. & M. Castells, M. (eds.) (2002). *Muslim Europe or Euro-Islam: Politics, Culture, and Citizenship in the Age of Globalization*. Lanham: Lexington Books.

Bauböck, R., Heller, A. & Zolberg, A. (eds.). (1996). *The Challenge of Diversity: Integration and Pluralism in Societies of Immigration*. Vienna: Avebury.

Baubock, B., Ersboll, E., Groenendijk, K. & Waldrauch, H. (2006). *Acquisition and Loss of Nationality: Policies and Trends in 15 European countries*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Bauböck, R., Kraler, A., Martiniello, M., & Perchining, B. (2007). "Migrants' Citizenship: Legal Status, Rights and Political Participation" in R. Pennix, M. Gerger, & K. Kraal (eds.). *The Dynamics of International Migration and Settlement in Europe: A State of the Art*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Baumann, G. (1999). *The Multicultural Riddle: Rethinking National, Ethnic, and Religious Identities*. New York: Routledge.

Barry, B. (2001). *Culture and Equality: An Egalitarian Critique of Multiculturalism*, Cambridge: Polity Press.

Bloemraad, I. (2006). *Becoming a Citizen: Incorporating Immigrants and Refugees in the United States and Canada*. Berkeley: University of California Press.

Brubaker, R. (2001). "The Return of Assimilation? Changing Perspectives on Immigration and its Sequels in France, Germany, and the United States" in *Ethnic and Racial Studies*, 24(4): 531–548.

Carrera, S. (2006). *A Comparison of Integration Programmes in the EU: Trends and Weaknesses*. Brussels: Centre for European Policy Studies.

Carrera, S. (ed.) (2006). *The Nexus between Immigration, Integration and Citizenship in the EU*. Brussels: Centre for European Policy Studies.

Castles, S. & Davidson, A. (2000). *Citizenship and Migration: Globalization and the Politics of Belonging*. Basingstoke: Macmillan.

Castles, S, Korac, M., Vasta, E. & Vertovec, S. (2002). *Integration: Mapping the Field*. Oxford: Centre for Migration and Policy Research and Refugee Studies Centre for the Home Office.

Castles, S., & Miller, M. J. (2009). *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

De Groot, R. & Vink, M. (2010). "Citizenship Attribution in Western Europe: International Framework and Domestic Trends" in *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36(5): 713-734.

Doomernik, J. (1998). *The Effectiveness of Integration Policies Towards Immigrants and their Descendants in France, Germany and The Netherlands*. Geneva: International Labour Office.

Favell, A. (1998). *Philosophies of Integration: Immigration and the Idea of Citizenship in France and Britain*. London: Macmillan.

Favell, A. (2001). *Philosophies of Integration: Immigration and the Idea of Citizenship in France and Britain*. New York: Basingstoke.

Favell. A. & Geddes, A. (1999). *European Integration, Immigration and the Nation State: Institutionalising Transnational Political Action?*. San Domenico: European University Institute.

Giddens, A. (2007). "No Gving Up on Multiculturalism!" in *Over to You, Mr Brown: How Labour Can Win Again*. Cambridge: Polity Press.

Grillo, R. (2007). "An Excess of Alterity? Debating Difference in a Multicultural Society" in *Ethnic and Racial Studies*, 30(6): 979–998.
Haddad, Y. Y. & Balz, M. J. (2006). "The October Riots in France: A Failed Immigration Policy or the Empire Strikes Back?" in *International Migration*, 44 (2): 23-34.
International Organization for Migration. (2010). *World Migration Report 2010. The future of migration: Building Capacities for Change*. Geneva: IOM.
Joppke, C. (2004). "The Retreat of Multiculturalism in the Liberal State: Theory and Policy" in *British Journal of Sociology*, 55(2): 237-257.
Joppke, C. (2007). "Beyond National Models: Civic Integration Policies for Immigrants in Western Europe" in *West European Politics*, 30(1): 1-22.
Joppke, C. (2012). *The Role of the State in Cultural Integration: Trends, Challenges, and Ways Ahead*. Washington, DC: Migration Policy Institute.
Joppke, C. & Morawska, E. (2003). *Toward Assimilation and Citizenship: Immigrants in Liberal Nation-States*. New York: Palgrave Macmillan.
Kelly, P. (ed.), *Multiculturalism Reconsidered*. Cambridge: Polity Press, 2005.
Koopmans, R. (2010). "Trade-Offs Between Equality and Difference: Immigrant Integration, Multiculturalism and the Welfare State in Cross-National Perspective" in *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36 (1): 1–26.
Kymlicka, W. (2012). *Multiculturalism: Success, Failure, and the Future*. Washington, DC: Migration Policy Institute.
McGhee, D. (2008). *The End of Multiculturalism? Terrorism, Integration and Human Rights*. Maidenhead: Open University Press.
Meer, N., & Modood, T. (2009). "The Multicultural State We Are In: Muslims, 'Multiculture' and the 'Civic Re-Balancing' of British Multiculturalism" in *Political Studies*, 57(3): 473-497.
Modood, T. (2007). *Multiculturalism. A civic idea*, Cambridge: Polity Press.
Modood, T., Triandafyllidou, A. & Zapata-Barrero, R. (2006). *Multiculturalism, Muslims and Citizenship: A European Approach*. London and New York: Routledge.
Modood, T. & Werbner, P. (1997). *The Politics of Multiculturalism in the New Europe:Racism, Identity and Community*. London: Zed Books.
Morawska, E. (1994). "In Defense of the Assimilation Model" in *Journal of American Ethnic History*, 13: 76-87.
Nye, M. (2001). *Multiculturalism and Minority Religions in Britain*. London: RoutledgeCurzon.
Parekh, B. (2006) *Rethinking Multiculturalism: Cultural Diversity and Political Theory*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
Pew Research Center. (2010). *Muslim Networks and Movements in Western Europe*. Washington, DC: Pew Research Center.
Ramadan, T. (1999). *To Be a European Muslim: A Study of Islamic Sources in the European Context*. Leicester, UK: Islamic Foundation.
Ramadan, T. (2004). *Western Muslims and the Future of Islam*. Oxford: Oxford University Press.
Sartori, G. (2002). *Pluralismo, Multiculturalismo e Estranei: Saggio sulla società Multietnica*. Milan: Rizzoli.
Silberman, R., Alba, R., & Fournier, I. (2007). "Segmented Assimilation in France?

Discrimination in the Labour Market against the Second Generation" in *Ethnic and Racial Studies*, 30(1): 1–27.
Soysal, Y. N. (1994). *Limits of Citizenship: Migrants and Postnational Membership in Europe*. Chicago: University of Chicago Press.
Süssmuth, R. & Weidenfeld, W. (eds.) (2004). *Managing Integration: European Union Responsibilities towards Immigrants*. Brussels: Bertelsmann Foundation.
Taylor, C. (1994). "The Politics of Recognition" in Gutmann, A. (ed.). *Multiculturalism: Examining the Politics of Recognition*. Princeton New Jersey: Princeton University Press.
Tibi, B. (2002). "Muslim Migrants in Europe: Between Euro-Islam and Ghettoization" in N. AlSayyad & M. Castells (eds.). *Muslim Europe or Euro-Islam, Politics, Culture, and Citizenship in the Age of Globalization*. New York: Lexington Books.
Tibi, B., (2008). *Political Islam, World Politics and Europe: Democratic Peace and Euro-Islam versus Global Jihad*. New York: Routledge.
Vasta, E. (2007). "From Ethnic Minorities to Ethnic Majority Policy: Multiculturalism and the Shift to Assimilation in the Netherlands" in *Ethnic and Racial Studies*, 30(5): 713–740.
Vermeulen, H. (ed.) (1997). *Immigrant Policy for a Multicultural Society. A Comparative Study of Integration, Language and Religious Policy in Five Western European Countries*. Brussels: Migration Policy Group.
Vertovec, S. (1998). "Multicultural Policies and Modes of Citizenship in European Cities". in *International Social Science Journal*, 50(156): 187–199.
Vertovec, S. & Wessendorf. S. (eds.) (2010). *The Multiculturalism Backlash: European Discourses, Policies and Practices*. London: Routledge.
Weil, P. (2001). "Access to Citizenship: A Comparison of Twenty-five Nationality Laws" in T.A. Aleinikoff, D. Klusmeyer (eds), *Citizenship Today: Global Perspectives and Practices*. Washington, DC: Carnegie Endowment for International Peace.
World Bank. (2011). *Migration and Remittances Factbook 2011*. Washington, DC: World Bank.
Young, I. M. (1990). *Justice and the Politics of Difference*, New Haven, CT: Princeton University Press.

THE CRISIS OF CULTURE IN THE POST-COMMUNIST SOCIETY. FROM CULTURE AS FREEDOM TO CULTURE AS UTOPIA

Sorin Ivan, Assoc. Prof., PhD, "Titu Maiorescu" University of Bucharest

Abstract: Paradoxically or not, communism was a favourable space for culture, fenced by ideological boundaries. With the existence as a prison, under the pressure of ideology, culture was a form of freedom. Culture as inner freedom and survival mode is a model outlined by totalitarianism. The fall of communism has created a "shock of freedom", that has caused confusion on social, personal, axiological and cultural levels. Instead of being a state of transition, this confusion became a permanent state. In this context, the space of culture has undergone a reassessment and revision process, in which the aesthetic criterion was undermined by other criteria. Culture fell victim to the axiological relativisation and minimisation. At the same time, the concern for culture decreased significantly on an individual level. The post-communist society faces a crisis of cultural and spiritual values. The crisis of culture, in this complex phenomenology, has serious implications for individuals and society. Starting from the totalitarian model, "culture as freedom", the "cultural" model in post-communism risks to become "culture as utopia".

Keywords: communism, culture as freedom, post-communism, confusion, crisis of culture, culture as utopia

Culture, a form of freedom and survival in communism

Communism, a tragic dystopia of history, was the territory of the suppression of freedom, of the annihilation of the human being in terms of the fundamental values. Under the pressure of ideology, the communist regime was a space of terror, a huge prison, a framework of treacherous alienation and dehumanization. Ironically and cynically, communism acted on behalf of "the most advanced" humanist principles and values, of human freedom and the right to happiness. In fact, it was a way of extermination of the individual, by the confiscation of his rights, freedoms and values, of his freedom itself. As a free being, the loss of freedom put the individual into the risk of losing his very spiritual identity. Essentially, all members of society have become the residents of a huge concentration camp, where some, the political elite, were the guards and executioners, and others, the vast majority, the prisoners. The negative utopias of culture, including those of Orwell's, were outdated by the communist utopia.

But, in this dark space, as a vast gulag disguised in the best of all possible worlds, the individual sought forms of freedom to help him survive. Some people found them in faith, humility and trust, others in revolt, others in the silent and tenacious resistance, in hope of the historical justice, others in culture. Most often, the freedom manifested itself in all these forms, as a way of confronting the ideological and political evil and of subsistence at the edge of an absurd history. Some of the prisoners in the communist jails lived freedom exemplarily, as free men beyond the barbed wire, the iron gates and the cell locks. There were people who freed themselves from the forced confinement by faith and culture. They became free men through the intense living, by the ardent and vibrant confession of God, by appealing to culture through the books they had read in freedom. Some of them died for their freedom and for their faith, as true martyrs. "The Saints of the Prisons" defeated the evil by faith and by living apotheotically their inner freedom. Culture helped some of the prisoners transform the

prison cells in "universities" and "academies", and thus escape from the physical walls, live freedom in thought, in the open spaces of the human spirit.

The communist society, the "free" world of a coercive and inhuman system, was itself a vast prison, under the terror of the ideology and regime. As those in prisons, the "free" people were prisoners in a large concentration camp. But people found a way to rescue themselves from the existential morass: books. As a source of knowledge and culture, books became a way of evasion from the world like a prison, a mode of the inner freedom, unrestrained by any ideology. In the first part of the communist regime in Romania, books and culture were severely controlled and censored by ideology. A great "cultural" purge removed the "dangerous" books from the public space. Books were dangerous precisely because they were stimulating the inner freedom, the freedom of thinking and living. Reading prohibited books became, therefore, a subversive and highly risky act, for which the "criminals" were thrown into prison. The political thaw of 1964 allowed a relaxation on the ideological level, which reflected upon the culture too. The banned books began to emerge again into the light from the spiritual darkness, new books appeared, unthinkable in the previous decades. The communist regime, against the background of its national ideology and claim of independence from Moscow, created an opening towards the West and the Western culture. In this time of openness, publishers began printing many good books, some of them prohibited previously, which brought a breath of freedom in Romanian culture. A freedom still controlled by the regime, limited by the servitudes of ideology.

Reading became a form of existence, a mode of spiritual survival. People found in books a refuge and a way of escape from the real world, a world of gray, surrounded by walls. A contributing factor of the refuge in the world of books was also the fact that the regime had not created other means of evading from reality. Press, television were controlled by censorship and dominated by political issues under the auspices of the totalitarian regime and of the cult of personality. However, even in these circumstances, there were constantly issued culture magazines. Reading became an essential human activity, a way of dodging from the "every day prison", of experiencing the inner freedom, a form of survival. However, a fundamental exercise of freedom and survival, reading was also a source of culture. In this context, culture turned into a form of freedom.

In communism, culture was not only a matter of consumption, but also a matter of creation, by the writing of books, by other forms of creativity in the world of arts. Romanian literature in the communist period saw a prodigious activity, through the number and quality of the literary works. Censorship produced a special type of literature, subversive, parabolic, double-faced, trying to say what could not be said officially. The other arts expressed in their fields too, theatre, film, music, fine arts etc., in a cultural emulation, within an area that could not be fully controlled, culture. Thus, culture, in all its complexity, became a parallel space of the existence, an alternative to the real world, a means of survival, through the freedom of the spirit, in a closed world. *Culture as freedom* is the existential model generated by communism and by the totalitarian regime, which turned the world into a vast prison.

The crisis of culture in post-communism and the limits of freedom

The fall of communism determined a *shock of freedom* in a world that had lived half a century in a concentration camp, in an ideological gulag. Freedom came suddenly over a closed society, secluded in dark fears, and this was taken by surprise. In short, freedom was perceived and experienced individually and socially as anarchy, in a world terrorized by dogmas and fear of prisons, under the supervision of an unforgiving Big Brother, in the form of the political police. This shock produced, in the early years of democracy, confusion in the immediate existence, but also on the moral, axiological, spiritual and cultural levels. The man locked in the ideological camp awoke suddenly in a world without walls, without barbed wire, almost without rules, as a huge land left to hazard. If, until then, all the fruits were forbidden to him, from then on he could eat of all, without hindrance. Hence a terrible struggle to recover the lost years, in a kind of revenge on the stage of life and history. The shock of freedom was so powerful that its effects were distributed across the entire society and remained active in the long term. Confusion led to a complex crisis, that swept the fundamental aspects of the individual and social existence. Instead of being a transitory state, this crisis became chronic, a permanent state of a society still torn by the shock of freedom, which has not found yet the sense of its evolution and its identity. In its wide area of coverage, the crisis did also affect, in a major extent, culture. In these circumstances, we can talk, with essential arguments, about the *crisis of culture* in the post-communist society.

Historically speaking, after the fall of communism, the territory of culture began to undergo a comprehensive axiological reassessment and a large review process. Without complying with the "sine ira et studio" principle, the artisans of this approach involved in the research of the cultural area rather extra-aesthetic than aesthetic criteria, particularly ethical, historical, biographical arguments. At the same time, they set new axiological benchmarks in judging value. The process generated new hierarchies, with the passing in shadow of the authentic values, clasicized by history and by the critical reception, and the exaltation of others, outside of any objective axiology. Revisions in culture determined widespread confusion, especially that some entered the school textbooks. In this context, of the relativization and minimization of values, the culture field became a framework of endless disputes, chronic antagonism, rivalry and non-cordial polemics, groups and communities of interests, more or less "cultural". This caused an axiological fragmentation of this space, a flagrant diversity of approaches, on the background of a permanent tension, unable to build anything, able only to maintain a state of conflict. The crisis of culture has had a major cause in this situation.

At the same time, the shift to a new paradigm of existence, the shock that this produced have generated a significant change in the individual, in the order of his existential priorities. If, during the totalitarian era, cultural values played an important role in existence, by the opening and spiritual freedom created by culture, after the fall of communism, in the freedom conditions, the focus began to fall on material values. Man has become the victim of a new ideal, that of accumulation, of the existential progress in the material dimension, leaving aside the ideal of cultural emancipation, as a permanent need of the human being. In these circumstances, the interest for culture of the individual of the post-communist society began to enter into a sharp decline, which, in many cases, turned into a cultural neutrality or indifference. It is a process which occurred over the decades of transition and has not stopped

yet. A very vulnerable area, which it affected significantly, is education. Very serious is the fact that this new approach has generated a mentality regarding culture and, within it, reading. It must be emphasized that reading is the major route to culture, the gateway to the noetic universe of knowledge. This mindset tends not to fully recognize the value of culture in the spiritual development and becoming of the individual, favouring instead the pragmatic values and approaches in the process. It is an uncultured pragmatism, based on utilitarianism, measurable results and benefits, of immediate order. It is obvious that such a mentality leads inevitably to the cultural and spiritual loss of the individual, to an involutive process on the level of the society. The effects are clear and dramatic: the man of today, the average man, but not only him, who was previously attached to books and reading, today reads increasingly less or not at all, and therefore knows lesser and lesser substantially. Progressively and alarmingly, the phenomenon affects the younger generations, especially children, who grow up in this mentality.

Technology plays, in this involution, an extremely important role. Based on the new technologies, mass-media and the new media promote an offer hard to refuse to the man of today. It is a fabulous digital and media offer, practically endless, which covers almost his entire existential and spiritual horizon. In this world dominated by the digital technology and mass-media, books can hardly find their place, and, together with them, the concern for intellectual accumulation, knowledge and culture. The book as a source of culture is under the risk to move towards its twilight, under the pressure of the relentless competition of the digital technology. And, with it, culture, as we know it now, in the formula developed over centuries and millennia. Thus we arrive at an infallible formula: to the increasing disinterest in reading and culture, the today's world proposes or, almost, imposes an alternative in computer technology. So the place of culture in the ontological horizon is covered by the illusions and phantasms offered by the new technologies, limited, most of them, to the ludic universe, without intellectual or cultural benefits. A growing mentality, that promotes the separation of culture, is supported by a growing technology, that covers the entire horizon of human existence.

It is a step back, in the order of culture and spirit, made by the individual and society in the post-communist era. Undoubtedly, we are dealing with a *paradoxical effect of freedom*, the *effect of the allowed fruit*. In the conditions of the ideological constraint, in the world as a gulag, man was desperately seeking his freedom and found it in culture, namely in books. After he won his freedom, the individual departed from the noetic space of books, because it had nothing to "offer" him any longer on the level of the existential urgency. More and more, man lost his interest and curiosity for culture, captured by other priorities. Having all the freedoms, he does not know what to do with his freedom. Such a mentality is harmful to the spiritual being and cultural identity of man. We must look at this regression in the context of today's time, of the evolution of technology, of the spectacular, unprecedented developments and transformations, which generate a paradigm shift of human existence and knowledge on the history level. The most serious risk refers to the despiritualisation of the human being by deculturalisation, alienation and dehumanisation. It is a risk that should not be ignored either individually or in the social field. In this vast and complex existential framework, modelled by complicated processes and phenomena, under the empire of time, pragmatism and technological progress, the post-communist society is facing a major *cultural crisis*. This

crisis regards the cultural and spiritual values, models, landmarks and ideals in the personal existence and in the society as a whole. The implications of the cultural crisis, which manifests itself in a complex phenomenology, are severe for the individual and society. Its inexorable sense is the general decline, at least in the classical representation of this notion. But the notion expresses a reality, difficult to refute with any arguments, even technological, because the evaluation of the process is made with the criteria of culture and knowledge.

Culture as Utopia and the risk of a Cultural Wasteland

Freedom is the sense of Creation and the essence of being. But the freedom which is not given a sense and a meaning leads to confusion, alienation and, ultimately, to waste.

Under a totalitarian regime, in this case a communist one, governed by a doctrine of coercion and terror, freedom is a utopia. It is still a tangible utopia: if the physical, apparent freedom is prohibited, there are still chances to achieve and experience a different kind of freedom, the spiritual freedom, the inner freedom. Living this form of freedom, man becomes free, even within the walls surrounded by barbed wire of the totalitarian ideology. The path to this freedom is culture. Because freedom is the essence of human existence, and its absence is equivalent to a form of non-existence, achieving freedom is a matter of survival. Culture thus becomes a way to achieve and live freedom, a way to survive in a hostile world to the free existence and to the human founding values. So freedom ceases to be a mere utopian projection, but becomes possible, a subjective reality, tangible only with the instruments of the spirit.

In post-communism, when the walls fall and freedom is a state of being, the state of human normality, freedom itself is no longer a challenge. But, is it real or more an illusion? This is a question to be reflected upon. Culture as a way to freedom loses its stake too. The forbidden fruit becomes the permitted fruit that everyone can pick and spare, so that is why it comes to interest fewer and fewer. The inner dimension of culture, its subversive side disappear. Freedom lived as anarchy gives birth to a mentality and generates a new paradigm of existence. This mentality exalts the material values of the existence overshadowing the spiritual ones. But culture does not exist only in terms of the access it opens to the inner freedom. It would mean that culture should disappear in the eras of freedom and social flourishing. The stake of culture is more complex, however, since it pleads for the spiritual becoming of man, for his fulfilment as a rational being. The aspiration to culture should therefore be a fundamental dimension of the human being, outside of which this is not complete. Culture, in its fabulous diversity, is the specific difference of man in the vast realm of living, the one that gives his identity and defines him before the Creation. However, there are times when the fascination of freedom, lived as anarchy in an anomic society, still in a long and complicated process of genesis and redefinition, not controlled by rules and ideals, covers other basic human aspirations, which open the limits of the being to higher horizons. This explains the decline of culture in the post-communist society. A contributing factor is represented by the process of re-evaluation and revision of the cultural field in the idea of axiological reordering, of achieving a new scale of values. Developed with exterior instruments to the axiological and aesthetic domains, with preconceived judgments, directed in a teleological sense, such a process can only create confusion, generate a relative and minimalist perspective and representation of the culture territory. To these an important

element should be added: technology, that proposes an alternative to reading and culture. Its offer is spectacular and fabulous, endless varieties of nothing in seductive forms, a procession of digital and hologramatic chimeras, which nourish the illusion and make the spirit poorer. The alienation from culture, under the irresistible temptation of the anarchic freedom and of the living in its unlimited space, the process of relativisation and minimisation of the cultural values, the rise and supremacy of technology on human existence, all these generate a phenomenology of the decline of culture in the post-communist society.

In these circumstances, culture becomes itself a utopia, a projection increasingly difficult to achieve among so many temptations and siren songs. *Culture as utopia* is the model created by the chaotic freedom in the post-totalitarian society, under the pressure of the existential and axiological confusion. It is a paradoxical model of freedom, generated by freedom lived without sense and direction. The ultimate risk is that the post-communist society, that lives freedom chaotically and is dominated by the values of an immediate pragmatism, by consumerism and utilitarianism, become a space where the values of culture and spirit disappear from the horizon of existence. A territory governed by axiological emptiness, a cultural wasteland, without boundaries and without limits, but limited by a dominant mindset that privileges the matter to the spirit.

Finally, there are more questions, serious questions awaiting answers. Is this risk confined only to the post-communist society? Only the post-totalitarian societies are threatened by the danger of deculturalisation and despiritualisation? Isn't this risk threatening all societies, regardless of the ideology that governs them, and the whole world today? Answers already exist and they are obvious. We only have to look at the nowadays world, at the processes and phenomena which are remodelling it within the vast and challenging framework of globalisation. Utopias and distopias do not stop with communism and totalitarian experiences. They threaten from the shadow the territory seemingly invulnerable of freedom.

BIBLIOGRAPHY:

Anderson, Richard Davis, *Postcommunism and the Theory of Democracy*, Princeton University Press, 2001

Carey, Henry F., *Romania Since 1989: Politics, Economics, and Society*, Lexington Books, 2004

Deletant, Denis, *Romania Under Communist Rule*, Center for Romanian Studies, 1999

Dryzek, John S., Holmes, Leslie, *Post-Communist Democratization: Political Discourses Across Thirteen Countries*, Cambridge University Press, 2002

Holmes, Leslie, *Post-communism: an introduction*, Duke University Press, 1997

Light, Duncan, Phinnemore, David, *Post-Communist Romania: Coming to Terms with Transition*, Palgrave Macmillan, 2001

Marin, Noemi, *After the Fall: Rhetoric in the Aftermath of Dissent in Post-communist Times*, Peter Lang, 2007

McFaul, Michael, Stoner-Weiss, Kathryn, *After the Collapse of Communism: Comparative Lessons of Transition*, Cambridge University Press, 2004

Pagan Aguiar, Peter A., Auer, Terese, *The Human Person and a Culture of Freedom*, CUA Press, 2009

Tismaneanu, Vladimir, *Stalinism for All Seasons: A Political History of Romanian Communism*, University of California Press, 2003
Velkley, Richard, *Freedom and the Human Person*, CUA Press, 2007
Vianu, Lidia, *Censorship in Romania*, Central European University Press, 1998

REDEFINING THE CONCEPT OF SECURITY IN THE ”POST-TERRORIST” ERA. THE HERITAGE OF THE COLD WAR

Cristian Bențe, Assoc. Prof., PhD, University of the West, Arad

Abstract: Security is, without doubt, one of the most debated and contested concepts of our time. Security meant different things along the history of mankind and it will most certainly change its implications and meanings in the future. The end of the Cold War brought the collapse of the bipolar international system along with the frail stability imposed by it. Although there were numerous voices of scholars that optimistically anticipated the victory of democracy and the prevalence of peace and stability within the international system (i.e. Francis Fukuyama), new challenges to the international security soon arose: ethnic conflicts (i.e. the civil war in Yugoslavia), territorial changes (the split of Czechoslovakia, the disappearance of former Yugoslavia, the division of the former Soviet Union), economic challenges, environmental problems, terrorism etc. The entire framework of security analysis imposed during Cold War had to change dramatically. The 9/11 events revealed terrorism as the major threat to international security. The counter-terrorism era governed the international system until nowadays. The recent events in Ukraine revealed the threatening image of the forgotten heritage of the Cold War. This article is about this new era and the threats that it brings to the international security.

Keywords: security, concept, heritage, Cold War, challenges

Principalul scop al acestui articol este de a analiza evoluția şi transformarea conceptului de securitate în epoca actuală, pe care o definesc ca fiind una „post-teroristă”, succedând perioadei cuprinse între anii 2001-2014, epocă marcată prin excelență de amenințarea teroristă la adresa securității internaționale. Evoluția evenimentelor din Ucraina, anexarea Crimeii de către Rusia, tensionarea relației dintre Occident şi Rusia, toate acestea ne indică o modificare de substanță a priorităților de pe agenda politicii mondiale. De asemenea, încerc să subliniez legăturile situației actuale din spațiul ex-sovietic cu trecutul, insistând pe moştenirea „uitată”, dar încă vie a Războiului Rece. Din punct de vedere metodologic, articolul se fundamentează pe o serie de lucrări importante care tratează problema securității în general şi a spațiului rusesc în particular. Datorită actualității subiectului am încercat să apelez şi la studii din presa de specialitate dedicate evoluțiilor actuale din politica internațională.

Înainte de a aborda însă problema redefinirii conceptului de securitate în perioada actuală, voi încerca să subliniez câteva probleme pe care le consider importante pentru conturarea cadrului teoretic de analiză.

Securitatea reprezintă una dintre problemele fundamentale cu care se confruntă umanitatea, de la începuturile ei şi până în zilele noastre. De la omul preistoric, confruntat în mod dramatic cu problema securității personale în lupta sa cu vitregiile naturii şi până la omul zilelor noastre, bântuit de amenințarea terorismului, a bolilor, a dezastrelor ecologice şi a nenumărate alte surse de amenințare, problema securității a fost, este şi în mod cert va fi şi în viitor una de importanță crucială. De altfel, este practic imposibil să înțelegem politica mondială fără a ne raporta la această problemă. În fiecare zi, oameni din diferite colțuri ale lumii sunt uciși, înfometați, torturați, sărăciți, întemnițați, mutați sau li se refuză dreptul la

educație, toate acestea în numele securității. Conceptul de securitate este prezent până la saturare în societățile contemporane: politicienii îl folosesc uneori chiar excesiv în discursurile lor, îl regăsim din plin în paginile ziarelor şi în emisiunile radiofonice, iar imaginile securității şi ale insecurității inundă ecranele televizoarelor şi paginile de Internet aproape în mod constant. Toate acestea fac din securitate o problemă pe cât de fascinantă pe atât de importantă şi urgentă[1].

Care este însă înțelesul cuvântului securitate şi cum ar trebui cercetată ea? Pentru unii analişti securitatea poate fi asemuită cu frumusețea: un termen subiectiv şi elastic care înseamnă exact ceea ce semnifică termenul în cauză, nimic mai mult sau mai puțin. În limbajul mai tehnic al ştiințelor sociale, securitatea reprezintă „un concept fundamental contestat", în cazul căruia nu poate exista un consens în ceea ce priveşte înțelesurile sale. Dintr-un punct de vedere, această abordare este adevărată, în sensul în care securitatea înseamnă lucruri diferite pentru diferiți oameni. Cu toate acestea, la un nivel abstract, majoritatea cercetătorilor din domeniul Relațiilor Internaționale operează cu o definiție a securității care presupune îndepărtarea amenințărilor la adresa valorilor comune.

Definită în acest fel, securitatea are în mod categoric un caracter politic, în sensul în care aceasta joacă un rol fundamental în deciziile privind ce, când şi cum primeşte fiecare actor de pe scena politică mondială. Studiile de securitatea nu pot reprezenta, astfel, niciodată un demers pur intelectual deoarece acestea sunt generate de nevoia de a asigura securitatea pentru „oameni reali din locuri reale" [2]. Această abordare presupune interpretarea trecutului (în mod specific, a modului în care diferitele grupuri umane au înțeles şi au pus în practică conceptul de securitate de-a lungul timpului), înțelegerea prezentului şi încercarea de a influența viitorul.

Studierea evoluției conceptului de securitate de-a lungul timpului reprezintă o sarcină necesară, dar şi interesantă pentru cercetătorul relațiilor internaționale. Ceea ce este relevant pentru înțelegerea schimbărilor survenite la nivelul acestui concept în perioada actuală este investigarea cu atenție şi obiectivitate a perioadei cuprinsă între sfârşitul Războiului Rece şi zilele noastre. Această perioadă poate fi împărțită, la rândul ei, în trei diviziuni istorico-temporale importante (precizez faptul că, această divizare are un scop pur metodologic, de a facilita mai buna înțelegere a evenimentelor actuale, fără a avea pretenția că este singura posibilă şi având conştiința clară că poate fi supusă amendamentelor şi îmbunătățirilor).

Perioada ce a urmat sfârşitului Războiului Rece (anii 1989-1990) până la 11 septembrie 2001, data atacurilor teroriste asupra Statelor Unite ale Americii, reprezintă prima dintre aceste diviziuni. Este o epocă de tranziție, după cum au calificat-o unii specialişti[3], de la sistemul bipolar caracteristic Războiului Rece, la sistemul unipolar, dominat inevitabil de către Statele Unite ale Americii. Este o perioadă de mari aşteptări şi speranțe în ceea ce priveşte securitatea sistemului internațional în condițiile victoriei democrației şi capitalismului în confruntarea cu sistemul comunist şi economia centralizată şi planificată[4]. Acestea au fost

[1] Paul D. Williams (ed.), *Security Studies: an Introduction*, Routledge, London and New York, 2008, p. 1.
[2] Ken Booth, *Theory of World Security*, Oxford, Oxford University Press, 2007 citat în Paul D. Williams (ed.), *Security Studies: an Introduction*, p. 1.
[3] Andreas Wenger, Doron Zimmerman, *International Relations:From the Cold War to the Globalized World*, Lynne Rienner, Boulder, 2003, pp. 1-4.
[4] Francis Fukuyama, *Sfârşitul istoriei şi ultimul om*, Ed. Paideia, Bucureşti, 1994.

repede spulberate de evoluțiile concrete de pe scena internațională: războaiele din fosta Yugoslavie – Bosnia (1992-1995), Croatia (1991-1995) şi mai târziu Kosovo (1999), au şocat o Europă care nu mai cunoscuse ororile unor conflicte armate de la sfârşitul celui de-al Doilea Război Mondial. La acestea s-au adăugat războaiele tribale de o violență extremă, desfăşurate între triburile Hutu şi Tutsi, la începutul şi mijlocul anilor 1990 în Rwanda şi Burundi[5]. Iluzia păcii şi stabilității securității sistemului mondial s-a destrămat iremediabil în fața acestor realități. Stabilitatea relativă a sistemului bipolar a fost înlocuită cu instabilitatea unipolarității. Agenda securității internaționale suferea şi ea modificări substanțiale: amenințarea nu o mai reprezenta înfricoşătorul spectru al **distrugerii reciproce asigurate - mutually assured destruction (MAD),** concept născut din dualitatea specifică Războiului Rece, ci conflictele intra-etnice, instabilitatea economică şi accentuarea discrepanţelor dintre diferitele regiuni ale globului, amenințarea conflictelor născute între marile falii civilizaționale[6] etc. Aceasta este perioada în care procesul de globalizare a dat un nou avânt ordinii economice neoliberale plasând astfel o putere considerabilă în mâinile corporațiilor multinaționale, ceea ce a determinat o diminuare a rolului statelor ca actori cheie ai Relațiilor Internaționale.

Atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001 asupra Statelor Unite ale Americii au marcat sfârşitul acestei epoci de tranziție de la Războiul Rece şi au determinat intrarea într-o nouă eră, în care terorismul a devenit principala amenințare la adresa securității internaționale. În acelaşi timp, este perioada în care unipolaritatea relativă a perioadei de tranziție a făcut loc treptat unei multipolarități pe scena internațională, determinată de creşterea influenței politice şi economice a puterilor emergente, precum China, India, Brazilia[7].

Evenimentele de la începutul anului 2014 din spațiul Rusiei şi Ucrainei au marcat în mod neaşteptat o redefinire a agendei de securitate internațională. Reîntoarcerea în forță a Rusiei pe scena politicii mondiale a fost marcată, la începutul acestui an, de două evenimente majore, după cum remarca şi Jean Radvany într-un articol publicat în Le Monde Diplomatique: organizarea Jocurilor Olimpice de Iarnă la Soci, care a avut ca scop principal să demonstreze lumii că Rusia este capabilă să organizeze un eveniment planetar major utilizând mijloacele cele mai moderne; iar după încheierea Jocurilor, criza ucraineană[8]. Într-un fel, aceste două evenimente reprezintă cele două fațete ale noii politici externe a Kremlinului: pe de o parte încercarea sa de a transforma Rusia într-o *soft power*, o „putere blândă", iar pe de altă parte recursul brutal şi mult mai tradițional la utilizarea forței. Acțiunile Moscovei de pe parcursul anului 2014 au bulversat şi reconfigurat prioritățile de pe agenda internațională. Recursul la forță a fost sancționat de comunitatea internațională, administrația Barrack Obama subliniind chiar faptul că, Rusia trage lumea înapoi în sec. al XIX-lea prin atitudinea ei. S-ar putea, însă, ca nu ruşii, ci chiar americanii să fie prinşi într-o capcană a timpului, după cum sublinia Eric A. Posner într-un articol publicat în *Foreign Policy*: „Ei cred

[5] Andreas Wenger, Doron Zimmerman, *International Relations:From the Cold War to the Globalized World*, p.3.
[6] Samuel P. Huntington, *Ciocnirea civilizațiilor şi refacerea ordinii mondiale*, Ed. Litera, București, 2012.
[7] Elinor C. Sloan, *Security and Defence in the Terrorist Era: Canada and North-America*, McGill Queen's University Press, Quebec, 2005, pp. 3-12.
[8] Jean Radvany, „Moscou entre jeux d'influence et démonstration de force", publicat în *Le Monde Diplomatique*, no. 722, mai 2014, accesat la adresa:
http://www.monde-diplomatique.fr/2014/05/RADVANYI/50420, 09.05.2014, ora 16.00.

că normele legale promovate de către Statele Unite în timpul scurtei lor perioade de hegemonie globală – care a început în 1991 şi s-a erodat de-a lungul ultimei decade – sunt încă în vigoare. Ei bine, nu mai sunt…"[9]. În 1990 era posibil să se creadă că o nouă ordine internațională a înlocuit sistemul bipolar din timpul Războiului Rece. Această „nouă ordine internațională", după cum o numea Preşedintele american George H.W. Bush, era caracterizată prin reglementarea paşnică a disputelor prin intermediul curților internaționale şi a respectării drepturilor universale ale omului. Ceea ce prevala era credința în reglementările juridice internaționale şi în aplicarea lor prin intermediul instituțiilor internaționale abilitate. Poziția Rusiei în evenimentele de la începutul anului 2014 demonstrează ineficiența acestui tip de ordine internațională şi anulează practic o mare parte din câştigurile acumulate pe drumul respectării dreptului internațional până acum. Apelul la forța militară şi economică a transformat deja radical prioritățile agendelor de securitate națională a statelor din zonă. Efectul pe termen scurt va fi reprezentat de o creştere semnificativă a investițiilor realizate de către aceste state în vederea consolidării securității lor naționale. Efectele pe termen lung sunt mult mai periculoase pentru întregul sistem internațional: de vreme ce terorismul a încetat să mai reprezinte principala sursă de insecuritate la nivel mondial (cel puțin în această fază), amenințările de natură mult mai clasică, convențională, revin în atenție deşi le credeam demult depăşite şi izolate în paginile cărților dedicate securității. Spectrul unui nou Război Rece este din ce în ce mai amenințător, însă trebuie să fim conştienți de faptul că, un nou război de acest tip nu va mai fi unul limitat la o bipolaritate care inevitabil tinde la un moment dat spre autoechilibrare, ci putem să anticipăm un conflict în care multipolaritatea actuală va impune pe prima scenă a confruntării o serie de actori, ceea ce va complica în mod periculos datele acestui joc.

Poziția Rusiei în cazul crizei ucrainene nu a fost determinată doar de factori imediați, ci are rădăcini adânci care pot fi trasate cel puțin până în timpul Războiului Rece. Marcel de Haas, în cartea sa *Russia's Foreign Security Policy in the 21st Century. Putin, Medvedev and beyond*, realizează o analiză pertinentă a evoluției politicii externe ruseşti, identificând câteva etape importante: perioada 2000-2004, a primului mandat al lui Putin, este marcată de o orientare pro-occidentală a politicii externe ruseşti (cel puțin la nivel declarativ, deşi documentele fundamentale de politică externă continuă să considere SUA şi NATO ca adversari), necesară pentru consolidarea economică a țării; cel de-al doilea mandat al lui Putin (2004-2008) marchează o schimbare de atitudine față de Occident, o reținere datorată în principal schimbărilor de regim din Georgia (2003) şi Ucraina (2004) şi intenției acestor țări de a se orienta spre Occident. Imensele resurse energetice ale Rusiei i-au dat posibilitatea acestea să îşi consolideze poziția pe plan regional şi european[10]. Rusia se află în această perioadă într-un proces amplu de redefinire a poziției sale pe scena internațională. Criza ucraineană a precipitat acest proces, deschizând posibilitatea unor derapaje cu efecte greu de prevăzut pe termen lung. Această nouă confruntare între lumea occidentală şi Rusia (a cărei

[9] Eric A. Posner, „Sorry America, the New World Order is Dead", publicat în *Foreign Policy*, mai 2014, accesat la adresa:http://www.foreignpolicy.com/articles/2014/05/06/sorry_america_the_new_world_order_is_dead_russia_ukraine, 08.05.2014, ora 10.00.

[10] Marcel de Haas, *Russia's Foreign Security Policy in the 21st Century. Putin, Medvedev and beyond*, Routledge, London and New York, 2010.

rezolvare va rămâne, să sperăm, în sarcina exclusivă a diplomaților) va genera în mod cert o reconfigurare a politicii mondiale şi va impune o nouă agendă a securității. Ne aflăm, de fapt, într-o altă perioadă de tranziție spre o nouă formă de gestionare a relațiilor internaționale, iar aceasta trebuie să reprezinte rezultatul unui compromis între cele două părți, Occidentul şi Rusia, puse față în față ca de atâtea ori de-a lungul istoriei.

BIBLIOGRAPHY:

Booth, Ken, *Theory of World Security*, Oxford, Oxford University Press, 2007.
Fukuyama, Francis, *Sfârşitul istoriei şi ultimul om*, Ed. Paideia, Bucureşti, 1994.
Haas de, Marcel, *Russia's Foreign Security Policy in the 21st Century. Putin, Medvedev and beyond*, Routledge, London and New York, 2010.
Huntington, Samuel, P., *Ciocnirea civilizațiilor şi refacerea ordinii mondiale*, Ed. Litera, Bucureşti, 2012.
Posner, Eric, A., „Sorry America, the New World Order is Dead", publicat în *Foreign Policy*, mai 2014, accesat la adresa:
http://www.foreignpolicy.com/articles/2014/05/06/sorry_america_the_new_world_order_is_dead_russia_ukraine
Radvany, Jean, „Moscou entre jeux d'influence et démonstration de force", publicat în *Le Monde Diplomatique*, no. 722, mai 2014, accesat la adresa: http://www.monde-diplomatique.fr/2014/05/RADVANYI/50420.
Sloan, Elinor, C., *Security and Defence in the Terrorist Era: Canada and North-America*, McGill Queen's University Press, Quebec, 2005.
Wenger, Andreas; Zimmerman, Doron, *International Relations:From the Cold War to the Globalized World*, Lynne Rienner, Boulder, 2003.
Williams, Paul, D., (ed.), *Security Studies: an Introduction*, Routledge, London and New York, 2008.

MARITIME PIRACY AND ITS DESTABILIZING EFFECTS FOR THE INTERNATIONAL SPACE

Nicolae Melinescu, PhD, "Andrei Şaguna" University of Constanț a

Abstract: For more than two decades, now, maritime piracy has no longer been a Romantic story of valiant swordsmen
come to the rescue of damsels in distress, oucast by their ungracious fate on some remote Carribean sandy beach. It has grown into tragic and disastrous attacks against commercial vessels that threw maritime trade routes in havoc and challanged several nations to set up a forceful armada to defend whatever could be defended against sea robbery and plunder. Romanian sailors were not left out of tragic experiences in the pirates' hands. More than sixty seamen out of a total of thirty thousand cerified Romanian navigators suffered the pains and the agony of months of seclusion and the threat of death as captives of the pirates from the Gulf of Aden and the Gulf of Guinea. In full respect of its international committements, Romania and its Navy supported the international intiatives to secure the maritime safety. The Romanian Navy dispatched „King Ferdinand" frigate to join the EUNAVFOR Atalanta anti-piracy operation off the Somali shores to fight this disease that was poisoning the world sea fareing. Some progress has been made recently, but the danger still remains, inspite of soothing reassurances from the US Department of State and EU officals who concluded in February 2014 that no attacks were recorded in the Gulf of Aden since 2012. Consequently, more than a thousand suspects have been in the custody of 21 countries who prosecute them on suspicions of maritime piracy. A threat looms over this apparent resolution of the danger. Pirates and terrorists may join hands to overthrow the world order, endangering the international trade and the development of human society.

Keywords: maritime piracy, Somali attacks, Romanian frigate, EU NAVFOR, sea terrorism, hostages

Anul 2014 i-a adus Uniunii Europene, inclusiv României, o răspundere directă în combaterea jafului pe mare, în special în zona atât de agitată şi controversată din vestul Oceanului Indian. Statele Unite au trecut preşedinția Grupului de Contact pentru combaterea pirateriei către Uniunea Europeană pe anul în curs. Aceasta pentru că Uniunea s-a dovedit un partener activ şi dinamic în abordarea, limitarea şi eliminarea efectelor pirateriei în Golful Aden şi în largul coastelor Somaliei prin acțiunea amplă cu numele de cod Atalanta, la care România a participat cu Fregata „Regele Ferdinand" la operațiunile de patrularea şi de asigurare a traficului maritim în zonă în ultimul trimestru al anului 2012.

Grupul de contact a fost constituit în ianuarie 2009 pentru ca să dea consistență numeroaselor eforturi de stopare a unei crize emergente provocată de actele piratereşti ce aveau să devină tot mai frecvente în anul imediat următor cu efecte materiale şi umane îngrijorătoare. Din 4185 de navigatori atacați de piraţi în 2010, 1090 au fost luați ostatici şi o treime din ei au fost supuşi unor abuzuri. Unii dintre marinarii capturați au declarat că au fost folosiți ca scuturi umane în timpul unor atacuri ulterioare capturării lor. Într-o perioadă de patru ani, din 3500 de ostatici 62 au murit din cauza malnutriției iar 25 au fost asasinați. In unele cazuri ostaticii au fost torturați şi mulți dintre ei au fost victimele unor traume psihologice prelungite după eliberare[1]. Unul dintre supraviețuitorii români ai unei captivități de patru luni mărturisea: „Piraţii au început să-şi dea seama că agentul îi păcăleşte [în legătură cu achitarea recompensei de trei milioane de dolari, *n.a.*]. Atunci l-au scos pe cel mai bătrân

[1] Jonathan Saul (20 June 2011). "Deaths of Seafarers in Somali Pirate Attacks Soar". Reuters.

marinar, care avea cam 62 de ani, l-au târât pe punte, l-au luat la bătaie şi trăgeau pe lângă el. Un glonț ricoşat din puntea de fier putea să-l omoare oricând. De fapt vroiau să bage groaza în noi. L-au legat pe acest bătrân cu funii şi-l aruncau peste bord, după care-l scoteau din apă mai mult mort decât viu. Acolo era plin de rechini. Eu vedeam câtre trei patru rechini o dată. Erau mari, de cîte patru-cinci metri. Le-am zis piraților să împuşte rechinul cel mai mare că nu mai aveam ce să mâncăm şi mi-au zis "nu, să vă hotărâți să săriți în apă". Dacă săream peste bord nu aveam nici o şansă. Au început să ne taie mâncarea, ne-au luat toate țăgările. Apă nu mai vroiau să ne dea. Ziceau "dacă nu aveți bani nu vă dăm nimic"[2].

Grupul de contact s-a dezvoltat într-o arhitectură vitală care a reunit 80 de națiuni şi agenții, diferite ministere, organizații naționale şi internaționale non-guvernamentale, diverse sectoare ale industriilor maritime şi reprezentanți ai societății civile. Țările participante au masat în zonă o armată impresionantă alcătuită din nave militare de suprafață, submarine, avioane de supraveghere de la altitudine înaltă, ambarcațiuni rapide de patrulare şi au inițiat contacte cu localnicii care puteau să furnizeze informații despre mişcările pe uscat al bandelor şi ale şefilor lor.

În 20 februarie 2014, Donna Hopkins, coordonatorul secției pentru contra-piraterie şi securitate maritimă din Departamentul de Stat american declara în fața corespondenților acreditați la central Presei Străine din Washington: "În largul coastelor Somaliei nu s-au mai înregistrat acte de piraterie din 10 mai 2012 timp de 20 de luni. Aceasta este cea mai scăzută rată a tentativelor de deturnare din ultimii şase ani şi categroric de la vârful crizei în 2011[3]". Oficialul american sublinia cu acelaşi prilej că o mie patru sute de pirați şi suspecți de piraterie erau anchetați în diverse instanțe sau erau deținuți în 21 de țări[4]. Este un bilanț încurajator dar nu şi suficient.

De aceea, Grupul de Contact sub preşedinția Uniunii Europene şi-a propus modificări structurale.

Un prim grup de lucru din cadrul Grupului de Contact continuă să acționeze pentru mobilizarea țărilor din zonă să participe mai activ cu ajutorul şi asistența statelor potente din punct de vedere financiar şi logistic la combaterea şi eliminarea actelor piratereşti.

Un al doilea grup de lucru se concentrează pe lărgirea cadrului legislativ de investigare a jafului pe Oceanul Indian, pentru că cel puțin în perioada de început a abordării pirateriei din punct de vedere al dreptului internațional au existat foarte puține temeiuri de anchetare şi condamnare a suspecților. Până la rezoluția 1851 a Consiliului de Securitate ONU din 2008, navele de patrulare un aveau permisiunea să intre în apele teritoriale ale Somaliei, deşi acest stat eşuat un mai avea nici o autoritate asupra întregului teritoriu național şi cu atât mai puțin asupra zonei litorale[5].

[2] Interviu structurat cu Teofil Virgil Crețu, 12 septembrie 2012, Sulina.
[3] FPC@STATELISTS.STATE.GOV , February, 20, 2014, accesat 20 februarie 2014.
[4] *Idem*
[5] Resolution 1851 (2008) Adopted by the Security Council at its 6046th meeting, on 16 December 2008, http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/655/01/PDF/N0865501.pdf?OpenElement, accesat 2 aprilie 2014

Un al treilea grup de lucru se concentrează pe antrenarea tuturor organismelor interesate în elaborarea unei strategii de lungă durată pe care să o distribuie şi în alte zone cum sunt Strâmtoarea Malacca, largul coastelor Braziliei, ale Peru-ului sau Nigeriei.

Al patrulea grup de lucru, condus de reprezentanții Egiptului este conceput ca să promoveze eforturile de combatere a pirateriei şi să mărească receptivitatea publicului față de amenințările pirateriei maritime.

Bilanțul anunțat de oficialul american ca şi măsurile organizatorice preconizate de noua președinție a grupului de contact un se pot transcrie ca un punct final în lupta cu această industrie subterană care manevrează sume imense şi care amenință libera circulație pe marea internațională în punctele cele mai sensibile ale rutelor de pe oceanul planetar.

Faptul că amenințarea se menține este dovedit de prezența în continuare a navelor militare ale unor state cum sunt Rusia, China, India, Indonezia, Singapore, Malaiezia şi Coreea de sud, în afara celor trei misiuni multinaționale, EU Navfor Atalanta, Operațiunea Scutul Oceanului (Ocean Shield) a NATO şi Forțele combinate maritime Task Force 151.

Chiar dacă prezența pe mare a navelor acestor state este semnificativă, ea rămâne doar o jumătate de măsură. Pentru că în funcție de presiunea tot mai persistentă a patrulelor internaționale, ambarcațiunile piraților s-au depărtat tot mai mult de malul somalez şi au ajuns să acționeze şi la 1000 de kilometri est de uscat. Aceleaşi presiuni i-au împins pe piraţi de-a lungul coastei estice a Africii spre sud, ceea ce a provocat îngrijorarea şi nemulțumirea oficialităților unor țări cum sunt Kenya sau Tanzania. Colonelul Mboje J. K. Kanga, comandantul poliției portuare a capitalei tanzaniene Dar es Salam ne-a relatat cu surprindere şi mâhnire episoade în care pescarii şi comercianții care tranzitau cu marfa de-a lungul coastei au fost atacați de piraţi. Parte a eliminării amenințărilor lor a fost şi prezența navelor forței internaționale şi a fregatei româneşti. „Ne-am simțit mai în siguranță când navele militare şi-au făcut apariția în largul litoralului nostru ca să ne ajute să scăpăm de această problemă care nu este numai a noastră. Ea afectează marinăritul pe toată întinderea Oceanului Indian”[6].

Atacurile piratereşti s-au concentrat în patru zone majore:

- Golful Aden, de-a lungul coastei somaleze şi la sud de intrarea în Mare Roşie;
- Golful Guineei, în largul coastelor Nigeriei şi în zona Deltei Nigerului;
- Strâmtoarea Malacca, mărginită de Indonezia şi Malaiezia;
- Apele din jurul subcontinentului indian, în special între India şi Sri Lanka.

În 2009 pirateria maritimă a atins nivelul maxim de violență din 1992 de când Biroul Maritim Internațional a început să publice Raportul Anual. În 2008, din patruzeci şi nouă de sechestrări de nave, patruzeci şi două au avut loc în largul Somaliei, inclusiv capturarea unui super tank petrolier, Sirius Star. În 2009, numărul capturilor în aceeaşi zonă a ajuns la patruzeci şi şapte, în ciuda reducerii traficului internațional în regiunea amenințată şi a mobilizării unor importante forțe militare navale mandatate să elimine pericolul pirateriei. Atacurile din zona Somaliei au depăşit totalul tuturor celorlalte acțiuni piratereşti de pe glob, mare parte înregistrate în zona continentală a Nigeriei, şi în câteva locuri izolate din largul coastelor Americii de Sud. Nu există o evaluare exactă a pagubelor produse industriei transporturilor maritime care să includă şi sumele de răscumpărare plătite de armatori în acel

[6] Interviu structurat cu Colonel Mboje J. K. Kanga, comandantul poliției portuare, Dar es Salam, 25 noiembrie 2012

an şi cifrele avansate de diverşi cercetători variază între un miliard şi 16 miliarde de dolari, o cifră dramatică la nivelul individual al pierderilor directe, considerată de unii minoră față de valoarea volumului schimbului total de mărfuri la nivelul întregului comerț mondial pe mare care a fost în anul citat de trei mii de miliarde de dolari[7].

Nu atât asemenea pagube cât mai ales ameninţarea gravă pe care o reprezenta şi încă o mai prezintă pirateria maritimă au provocat reacția celor afectați de jaful pe mare. Câteva măsuri larg acceptate şi inegal respectate au apărut ca reacții spontane sau ca operațiuni comune, toate limitându-se la reducerea efectelor şi nu la rezolvarea cauzelor reînvierii în secolul XXI a unor practici din Evul Mediu.

O primă măsura a fost adaptarea navelor comerciale ca să facă față unor posibile atacuri: instalarea de furtunuri cu jeturi sub presiune în locurile de acces, desfăşurarea de sârmă ghimpată pe balustrade, instalații cu ultrasunete sau electrificarea non-letală a punții, manevre de eschivare.

Din ianuarie 2009 peste treizeci de nave militare din Rusia, Franța, Marea Britanie, India, China şi Statele Unite au început patrularea unei zone de două milioane şi jumătate de mile pătrate: lor li s-au adăugat operațiunile EU NAVFOR cu numele de cod „Atalanta” şi contingentul cunoscut sub numele de Combined Task Force 151.

În paralel, a apărut inițiativa constituirii şi echipării cu sprijin internațional a unei paze de coastă somaleze, un proiect greu de aplicat în condițiile în care autoritățile guvernamentale provizorii controlau zone restrânse inclusiv în capitală.

Fenomenul s-a agravat de-a lungul anilor şi organismele regionale cum este Uniunea Africană, au reacționat, dar limitele acțiunii lor s-au ciocnit de principiul universal al suveranității statelor națiune din zonă, fără al căror acord o soluție eficientă este greu de elaborat şi încă şi mai greu de aplicat. Din acest punct de vedere, Somalia este un caz dificil. „Guvernele trebuie să ajungă la putere în urma alegerilor organizate şi desfăşurate conform regulilor democratice, sub supravegherea observatorilor internaționali. Acestea sunt componentele unor procese preliminare. În cazul rebelilor din Somalia care pretind că apără bogățiile mării litorale, ei nu au nici un temei legal, nu sunt formațiuni recunoscute, nu sunt agenți guvernamentali aşa că încă de la începutul anilor 1990 ei au complicat lucrurile. Problema apelor teritoriale este o controversă de durată, este o chestiune complexă şi dificilă şi grupurile rebele nu pot să aibă un cuvânt de spus pentru că ele se află, pur şi simplu, în afara legii şi prin comportament contravin drepturilor suverane care aparțin doar statului. Este nevoie ca Somalia să se implice într-un proces democratic amplu, să-şi asume prerogativele suveranității totale atât asupra uscatului cât şi a platformei continentale. Un guvern recunoscut atât intern cât şi în plan extern este singura autoritatea care ar putea să îşi revendice drepturile ca membru legitim al comunității internaționale”[8].

Prăbuşirea regimului dictatorial al lui Siad Barre a fost una din cauzele reactivării manifestărilor piratereşti în Golful Aden. Au dispărut odată cu acest regim sistemul de certificare a pescuitului. În perioada premergătoare, pescadoarele din întreaga lume care-şi aruncau năvoadele în zonă ca să recolteze ton şi rechin, cedau zece la sută din captură statului

[7] Stephanie Hanson, *Combating Maritime Piracy*, 7 January 2010, http://www.cfr.org/france/combating-maritime-piracy/p18376, accesat 12 aprilie 2012.
[8] Interviu structurat cu Johnny Moloto, adjunctul şefului Ambasadei Republicii Africa de Sud în Statele Unite ale Americii, 7 iunie 2010, Washington, D.C.

somalez ca parte a contractului cu guvernul de la Mogadiscio. Acesta, la rândul lui, fie comercializa contribuția primită pe piața internațională ca să-şi sporească veniturile în valută forte, fie suplimenta aprovizionarea pieței interne, în special în zonele izolate de litoral. Pentru respectarea regimului de pescuit şi a perioadelor de prohibiție, Somalia îşi dezvoltase un sistem minim de monitorizare şi armata sa avea o marină militară dotată cu nave şi echipamente din Statele Unite şi Uniunea Sovietică. O parte din comandanții acesteia fuseseră instruiți în academiile din cele două superputeri în perioada în care Somalia se aflase în zona de influență a uneia sau a alteia. Ori tocmai cei care făcuseră parte din marina militară şi paza frontalieră maritimă au animat lumea pirateriei după dispariția autorității centrale pentru că erau antrenați în navigație, fuseseră recunoscuți pe plan local şi aveau legături cu şefii de trib sau de clan ale căror comunități nu mai puteau face față concurenței predătorii a traulerelor marilor producători şi au fost ademeniți în primele acțiuni de „pedepsire" şi de compensare a pierderilor şi pagubelor provocate de cei care pescuiau abuziv şi ilegal. Degradarea cronică a autorității statului, consolidarea poziției unor baroni regionali, apropiați ai unor membri influenți din diaspora, la rândul lor foşti înalți demnitari ai regimului dictatorial gata să sponsorizeze asemenea inițiative justițiariste au inaugurat şi au alimentat o adevărată industrie din care unii au obținut profituri uriaşe. Prima reacție a comunității internaționale a fost să substituie exercitarea prerogativelor statului printr-un control militar, cel puțin pe cuprinsul apelor internaționale limitrofe.

O prezență militară masivă şi bine dotată nu a rămas fără efecte spectaculoase uneori, şi succesele înregistrate au fost mediatizate şi cu scopul de a crea impresia că lupta împotriva pirateriei chiar parcurge o cale victorioasă.

Ziarul britanic *The Independent* informa despre acțiunea unui grup de nave din Task Force 151, sub comandă britanică (de unde şi ecoul în presă) care au reuşit să blocheze două skiffuri la 500 de mile nautice est de malul somalez. Percheziționarea ambarcațiunilor suspecte a dus al arestarea a nouă piraţi şi la distrugerea bărcilor lor de atac. Comandorul Jeremy Blunden din marina regală declara emfatic: „Este un rezultat excelent. Forța multinațională pe care o conduc a localizat rapid şi a neutralizat acest grup de piraţi somalezi[9] şi a trimis un mesaj clar că pirateria nu mai face bani". Ceea ce nu înseamnă că pericolul a fost eliminat, el a fost redus doar. În plus, succesul a fost asigurat de un număr neprecizat de nave (pentru păstrarea consemnului) aparținând mai multor țări (iarăşi, neidentificate) care au reuşit după o urmărirea de trei zile şi o supraveghere aeriană executată de elicopterele Seahawk ataşate navei de sprijin Fort Victoria să găsească şi să rețină două skiffuri cu nouă suspecți la bord. E adevărat că lupta împotriva pirateriei este asimetrică şi se duce împotriva unui inamic atipic, dar disproporția este, totuşi foarte mare.

Pentru că esența problemei şi rezolvarea ei nu se află pe întinderile de apă, ci, în mod paradoxal, pe uscat, acolo unde mizeria, foametea şi un trai lipsit de orice perspectivă nu dă nici o şansă a zilei de mâine comunităților care trăiesc la marginea oceanului. E adevărat că nici jaful şi sechestrarea navelor comerciale nu poate fi soluția tolerabilă pentru comunitatea internațională, dar simpla vânătoare a posibililor piraţi înseamnă abordarea efectelor şi nu atacarea cauzelor care au încurajat şi mențin amenințarea actelor piratereşti. Pe uscat se află

[9] Ellen Branagh, „Suspected Somali pirates captured by Navy-led forces after attack on supertanker", *The Independent*, Monday, 21 October 2013.

cei care conduc, controlează şi beneficiază de dezvoltarea industriei sechestrărilor de nave şi de obținere a recompenselor.

Un raport al Națiunilor Unite a prezentat mecanismul de distribuire a veniturilor obținute din actele de piraterie. „Grupul de atacatori care ajung la bord primeşte 30 la sută din suma obținută pentru eliberarea echipajului şi a navei; grupul de sprijin de la țărm care reține alte nave sechestrate şi care menține legătura cu cei din larg are dreptul la 10 procente. Şefii clanurilor litorale şi oficialii mărunți au şi ei parte de 10 la sută, finanțatorii îşi retrag 20 de procente din suma finală iar sponsorul acțiunii primeşte partea leului de 30 de procente”[10]. Este un mecanism care a perpetuat această practică, pornită inițial la sfârşitul anilor 1990 de la amenzi modice de câteva sute de dolari aplicate unor vase care pescuiau ilegal în apele teritoriale somaleze şi a ajuns la cifre impresionante de ordinul milioanelor şi chiar al zecilor de milioane cerute pentru nave valoroase sau cu încărcătură foarte scumpă. Cercetări minuțioase şi persistente nu au reuşit niciodată să stabilească suma exactă plătită pentru eliberarea unei nave cu echipaj şi încărcătură cu tot. Ceea ce explică în parte de ce unele companii preferă să plătească recompensa şi să nu mai urmărească pedepsirea autorilor unor atacuri chiar dacă aceştia sunt prinşi şi identificați ca atare.

În timpul unei escale a Fregatei „Regele Ferdinand” în portul Djibuti, un ofițer de legătură român ne-a arătat la malul oceanului un perimetru ultra luxos al oraşului, care altfel poartă în majoritatea cartierelor urmele unei sărăcii prelungite, provocată şi de numărul mare de refugiați somalezi, care şi-au găsit un adăpost departe de războiul civil declanşat în patria lor după căderea regimului dictatorial al lui Siad Barre în ianuarie 1991. Vile apărute parcă dintr-o altă lume, aliniate pe străzi amenajate impecabil, vegetații luxuriante în grădini împodobite cu piscine azurii decupate atent din gazonul de un verde proaspăt contrastau izbitor cu micile bazaruri în care negustori anemiați mestecau khat[11] şi aşteptau câte un muşteriu la fel de necăjit ca şi ei. Acest paradis al baronilor pirateriei era doar o parte a răspunsului la întrebarea: unde se duc banii din recompense? O altă parte se regăseşte în localitățile din cornul Africii cum sunt Garowe, Hobyo sau Eyle unde au apărut reşedințe de lux între colibe şi case modeste învecinate cu țarcul câtorva capre şi al unei cămile. „În aceste orăşele sau sate de pescari prăfuite de pe coasta Somaliei s-au deschis câteva restaurante în fața cărora parchează într-un nor de nisip maşini luxoase cu tracțiune integrală. Pistolari adolescentini îşi etalează armele plini de mândrie, însoțindu-i pe intermediarii negocierilor pentru recompense, îmbrăcați în costume luxoase mereu agățați de telefoane mobile scumpe. Aproape toți vorbesc fluent engleza, franceza, araba, swahili sau somali. Aceştia sunt o parte din oamenii care au câştigat între 35 şi 85 de milioane de dolari în 2008. Nici un cent nu a ajuns în comunitățile pe care le sfidează. Au păstrat banii adunați prin jefuirea şi suferința altora ca să-şi alimenteze capriciile”[12].

Constarea cercetătorului britanic citat poate să pară patetică dar…

„Pe mecanicul [nostru] şef l-au luat şi l-au izbit cu capul de balustradă, i-au spart arcada şi l-au amenințat că-l duc la mal şi-l abandonează în munți să moară de sete şi de soare. Unul

[10] John C. Payne, *Piracy Today*, Sheridan House, Dobbs Ferry New York, 2010, p. 93.

[11] Plantă uşor halucinogenă, care aplatizează simțurile şi reduce senzația de foame. Obiceiul mestecării frunzelor de khat/ghat este răspândit pe toată coasta estică a Africii din Etiopia până în Mozambic.

[12] Nigel Cawthorne, *Pirates of the 21st Century*, John Blacke Publishing Ltd, London 2009, pp. 145-146.

dintre somalezi i-a spus şefului lor că mecanicul ascunsese rezervele de apă potabilă. Ne-au amenințat pe mai mulți că ne duc la mal, ceea ce era moarte curată. Nu ne mai găsea nici dracu'. O dată ne-au scos în cupa castelului [puntea de comandă, *n.a.*] şi ne-au amenințat că este ultima şansă, că nu ne mai lasă să ne spălăm, ne lasă în soare afară. Asta a fost la ultimul telefon, când a fost şi zarva puțin mai mare. Ne-au amenințat că ne omoară, şi tot trăgeau focuri în aer ca să înțelegem că aveau de gând să ne termine. Tot timpul beau ceaiuri şi mestecau buruiana aia a lor. Uneori tăiau pentru ei câte o capră, noi mâncam orez fiert în apă de mare. Am slăbit 40 de kilograme în patru luni"[13].

Asemenea situații şi amenințările la care au fost expuşi navigatorii români din echipaje internaționale au adus pirateria aproape de casele şi familiile românilor, au decupat-o din atmosfera carnavalescă a filmelor de aventuri cu plaje însorite, juni spadasini şi domnişoare romanțioase. Potrivit statisticilor, treizeci de mii de navigatori români sunt încadrați în echipaje internaționale. „Principalele țări furnizoare de marinari experimentați sunt Filipine, Indonezia, Rusia, Ucraina, Polonia, China, India, Grecia, Coreea de sud, Croația şi România. Există o concurență strânsă pentru că salariile sunt relativ bune pentru majoritatea dintre ei"[14].

În mod paradoxal, nu de puține ori s-au întâlnit oameni care aveau în comun dorința de a câştiga mai bine pentru ei şi familiile lor. Mijloacele de atingere a acestui scop îi deosebeau fundamental: pentru unii însemna muncă, efort şi risc la mii de kilometri distanță de casă, pentru alții jaf, teroare şi chiar omucidere. Pe 5 mai 2009 nava Victoria încărcată cu 10 mii de tone de orez a fost atacată şi ocupată la 75 de mile marine sud de țărmul yemenit. Între cei 11 navigatori români se aflau mecanicul şef şi fiica lui, ofițer de punte. "Eram eu şi mecanicul prim, în camera de comandă din sala maşinii şi la un moment dat Ruxandra, ofițer de punte, era în cart. Ne-a dat telefon şi ne-a spus că ne urmăreşte o şalupă. Am întrebat ce fel de şalupă şi mi-a spus "e clar! Sunt pirați". Între timp, până să ne dezmeticim noi ei deja au urcat la bord deşi nava era pregătită cumva împotriva unui atac pirateresc. Au urcat până sus pe comandă, comanda era încuiată şi au tras într-un geam. Au spart geamul şi ce puteam să mai facem? Puntea de comandă are pereții din sticlă. Aşa că au descuiat uşa şi au intrat. Toți erau înarmați. Ăştia care au urcat la bord erau cu Kalshinkov. Unul din ei care era probabil şeful avea un revolver şi mai era unul care avea un tub din ăla lansator de grenade"[15].

Nava sechestrată a fost dusă în apropiere de localitatea Eyl unde au început negocierile pentru răscumpărare şi eliberare navei şi a echipajului. "În momentul în care am fost sechestrați am apăsat butonul de securitate de la companie, când pirații se aflau deja la bord, a sunat telefonul prin satelit, şi am fost întrebați dacă nu era cumva o glumă. Bineînțeles că răspunsul a fost negativ, totul era real. După ce am ajuns la Eyl, au venit la vapor mai mulți pirați, printre care şi comandantul piraților şi un negociator din partea lor. Toate discuțiile au fost purtate pe telefonul prin satelit, şi la sfârşit au fost şi câteva e-mailuri, dacă nu mă înşel pentru stabilirea recompensei. Am stat sechestrați timp de 77 zile, timp în care am mâncat ce aveam la vapor, în cambuză"[16]

[13] Interviu structurat înregistrat pe 17 septembrie 2012 la Constanța cu Adrian Gîlcă, timonier pe cargoul Buccaneer, ostatic din 11 aprilie până în 9 august 2009.
[14] ***"Flags of Peace", *The Economist*, 13 September 2003.
[15] Interviu structurat înregistrat la Constanța pe 6 septembrie 2012 cu Hartim Sarchizian**,** şef mecanic, pe nava Victory.
[16] Interviu structurat realizat prin e-mail pe 26 septembrie 2012, cu Ruxandra Sarchizian, ofițer de punte pe nava Victory.

Vasul a fost eliberat pe 17 iulie după ce a fost plătită o răscumpărare de un milion opt sute de mii de dolari, sumă adusă la bord cu un remorcher local[17]. Prin situații asemănătoare au trecut şi alți navigatori români, fiecare purtând cu sine o traumă sufletească pe care nu o poate alina nimeni şi nimic. Tragedii similare au cunoscut mii de navigatori din toată lumea într-un război nevăzut, atipic şi incredibil. Civilizațiile care au pornit în aventura spațială, care au făcut din comunități despărțite de mări, oceane şi continente un sat global, care au dus lumina cărții şi a cunoaşterii în cele mai izolate locuri de pe planetă s-au dovedit impotente în fața unei industrii orchestrate abil care a reuşit să stoarcă nu numai sume uriaşe cu acordul şi cu contribuția unor corporații de tip mafiot, ci şi o îngenunchere în fața agresiunii atipice.

Constatări de genul celei evocate de coordonatoarea operațiunilor americane împotriva pirateriei şi pentru securitatea maritimă[18] nu poate să fie decât un somnifer comfortabil pentru cei care mai cred că jaful pe mare este un act romantic, care se petrece uneori, dar nu foarte des, undeva departe, în afara acestei lumi prea modernizate şi digitalizate pentru ca aşa ceva să provoace interes şi cu atât mai puțin îngrijorare. Dar lucrurile nu stau deloc aşa. Situația de pe uscat dovedeşte profunzimea crizei. Somalia este un stat eşuat şi, ca încă 19 ca ea, domină anumite zone nu prin forța ci tocmai prin slăbiciunea sa, pentru că lipsa de autoritatea asupra teritoriului național[19] permite dezvoltarea unor organizații şi grupări extremiste, teroriste şi de crimă organizată. În zona sa litorală de ani de zile omenirea a fost martoră, de multe ori, neputincioasă la abuzuri extreme pentru care autorii lor ar fi fost aduşi în fața justiției şi condamnați în mod exemplar în condițiile unui stat realmente suveran cu răspunderi asumate în plan internațional.

Nigeria, al doilea perimetru frământat de atacuri şi rețineri de ostatici, s-a plasat de-a lungul anilor în rândul statelor în curs de eşuare: guvernul federal controlează o parte din teritoriul național, dar zone de interes economic național, inclusiv apele teritoriale se află practic sub administrarea unor bande separatiste cum ar fi Organizația pentru Supraviețuirea Populației Ogoni, Mişcarea pentru Emanciparea Deltei Nigerului sau Comunitățile Federale Ijaw din Delta Nigerului. Acestea au sechestrat nave şi lucrători ai companiilor petroliere internaționale sub pretextul unui justițiarism care nu are legătură cu abuzurile sau brutalitățile cărora le-au fost supuşi ostaticii. Resursele de petrol[20] şi veniturile generate de acestea i-au creat guvernului federal, mai ales în perioadele de dictatură militară, o capacitate sporită să intervină în disputele locale de ordin etnic. Nigeria, este cea mai aglomerată țară africană, cu o populație de aproximativ 170 de milioane de locuitori din 500 de etnii care vorbesc 200 de limbi şi dialecte diferite. „Înfrângerea elitei regionale tradiționaliste le-a creat politicienilor din capitala federală o nouă capacitate de manipulare a bandelor rivale regionale: foştii baroni locali au fost măturați în mare parte, iar cei care au rămas la putere au devenit vasalii unor interese străine comunităților lor. Aşa au apărut

[17] John C. Payne, *op.cit.*, p. 115.
[1818] Vezi pg. 1, §2 şi pg. 2, nota de subsol 3
[19] Jeffrey Young, *Failed State Foster Terrorism*, November 6, 2006, http://www.voanews.com/english/archive/2006-11/failed2006-11-09-voa3.cfm, accesat 23 august 2012.
[20] Nigeria este al 8-lea mare exportator din lume potrivit World Bank list of economies. http: www.worldbank.org. January 2011, accesat 6 aprilie 2014.

milițiile locale cum este Congresul Poporului Oodua în 1994, protejat de notabilitățile din tribul Yoruba, cu un rol important în organizarea unei rezistențe rebele față de autoritățile federale"[21].

De ce Nigeria? Pentru că aici industria obținerii de sume mari de bani în schimbul unor ostatici proveniți de la companii petroliere puternice este mai mare. Corporațiile au interese majore în zonă, dispun de mijloace financiare semnificative, deci se măreşte şansa achitării rapide a recompenselor cerute de răpitori, iar zona de acțiune a milițiilor „vigilantes" este parțial desprinsă de autoritățile federale şi locale. În plus, o parte din cei puşi să monitorizeze şi să preîntâmpine luările de ostatici dacă nu sunt părtaşi direcți au legături cu răpitorii şi, deci, şi cu banii obținuți din recompense. „Milițiile nigeriene caută să fie conectate cât mai strâns cu elitele locale susținute de cercurile din capitala federală. În Anambra, Bayelsa şi Statele Deltei milițiile relevante au legături semnificative cu politicienii care au fost spirjiniți la rândul lor fie de regimul Abasha (1993- 1998) şi au obținut controlul asupra resurselor locale şi au înarmat tineretul ca să supraviețuiască frământărilor politice, fie de politicienii care încă se mai bucură de susținerea unor facțiuni din capitala Abuja"[22].

Se adaugă motivația aşa-zis politică. 90 la sută din profitul realizat de Nigeria din exporturile de petrol ajunge în visteria guvernului federal, acuzat că îl împarte inegal şi inechitabil, lăsând zone afectate de poluare şi otrăvirea mediului din perimetrele de exploatare să moară lent în izolare sau să-şi caute singure de grijă. Principiul legal al dreptului federal de proprietate asupra resurselor naturale datează din perioada colonială (independența, 1 octombrie 1960) consolidat în timpul războiului civil când câmpurile petrolifere au fost cucerite ca un teritoriu al învingătorului. În prezent doar 12 procente din veniturile obținute din extracția de țiței revin autorităților locale şi numai 13 la sută ajung în statele petrolifere ale federației[23]. În plus, corupția şi violența se adaugă pagubelor provocate de industria petrolieră din Delta Nigerului.

Cele mai recente analize economice au înregistrat o modificare treptată a situației economice a Nigeriei, dar efectele unei creşteri modeste au nevoie de timp pentru ca ele să influențeze în bine viața comunităților din deltă şi să descurajeze actele violente executate sub pretextul unor revendicări justițiare. Pentru că asemenea acte nu i-au ocolit nici pe unii compatrioți de ai noştri. Marian Pârjol, pe când se afla la post în Nigeria în calitate de ambasador al României a aflat în februarie 2009 de la colegii din corpul diplomatic, nu de la autoritățile române, şi nici de la cele nigeriene, că un lucrător român angajat pe un petrolier al unui armator grec a fost luat ostatic[24]. Nicolae Popa, victima unui atac al extremiştilor din Delta Nigerului, om trecut de prima tinerețe, bolnav cronic a fost ținut ca un animal în laț timp de trei luni. „Mărturisesc că am fost şocat pentru că am trecut prin multe situații delicate în viață, dar nu înveți niciodată cum să negociezi eliberarea unui om răpit într-o țară africană şi a trebuit să iau totul de la zero şi să mă descurc în situația asta. Am fost absolut singur în acest demers. În asemenea situații informezi ministerul de externe, informezi structurile de securitate. În 99 la sută din cazuri oamenii sunt

[21] Oyelye Oyediran, *The Reorganization of Local Government in Transition Without End: Nigerian Politics and Civil Society under Babadinga*, Boulder, Lynne Reiner Publishing, 1997, p. 193.
[22] William Reno, „Protectors and Predators" în Louise Andersen, Bjørn Møller, Finn Seputiat, *Fragile States and Insecure People?*, Palgrave Macmillan, New York 2007, pp. 104-105.
[23] John Campbell, *Nigeria. Dancing with the Devil*, Rowman & Littlefield Publishers, Lanham, Boulder, New York,
Toronto, Plymouth UK, 2011, p. 26.
[24] Interviu structurat cu Marian Pârjol, fost ambasador al României în Nigeria, 13 ianuarie 2011, Washington D.C.

răpiți pentru recompensă. În Nigeria, din păcate, totul se face cu oarecare întârziere, noțiunea de „timp" fiind relativă. Într-o situație ca aceasta exista riscul ca răpitul să fie executat, căci în final s-a dovedit că pentru cetățeanul român armatorul care nu-l mai recunoştea ca angajat al său, nu era dispus să plătească nici un fel de recompensă. Astfel că eu trebuia să acționez repede, singur de fapt, simțindu-mă responsabil pentru viața acestui cetățean român"[25].

În ultima clipă ostaticul a fost recuperat prin diligența şi abilitatea diplomatului român, care s-a prezentat doar ca o rudă îndepărtă a acestuia, a evitat pretențiile exorbitante de răscumpărare şi a putut negocia, prin intermediari locali, eliberarea compatriotului său. Prețul repunerii în liberate a unui muribund, fără valoare pentru gardienii săi a fost o sticlă de palincă făcută cadou nigerianului care a funcționat ca interfață cu răpitorii. „M-am dus la Port Harcourt, la sediul serviciilor secrete. Acolo l-am găsit pe românul meu. Era un om răvăşit, traumatizat, cum este şi firesc după trei luni de stat cu teama morții în fiecare clipă. Cred că la un moment dat nici nu mai conştientiza că poate să moară. Era dezorientat şi un pic rupt de realitate după detenție"[26] Dramatismul situației nu a interesat, se pare, pe nimeni cu excepția ambasadorului român care l-a îngrijit la reşedința sa nigeriană câteva zile până când fostul ostatic Nicolae Popa a fost în stare să se deplaseze şi să revină în țară cu un bilet de avion subvenționat tot de diplomatul român.

În schimb, presa senzaționalistă din țara noastră s-a dovedit extrem de sensibilă față de soarta unor ostatici de pe alte meleaguri, e adevărat, dramatică în felul ei; oamenii sunt oameni, şi suferința nu are grade de comparația în situații extreme. Producția hollywood-iană „Căpitan Philips" a animat pentru scurt răgaz interesul față de pirateria maritimă şi un tabloid românesc, altfel popular, a preluat recent experiența unui comandant de vas, relatată inițial de canalul de televiziune Foxnews din SUA[27]. Povestea căpitanului Wren Thomas s-a întins pe optsprezece zile, urmată de pleiada de mărturisiri şi relatări dramatice, niciuna trecută sub tăcere de ziarul românesc. Pentru zecile de ostatici români din golful Aden şi alții din Golful Guineei nu a mai rămas nici spațiu şi nici compasiune, sechestrarea de ostatici români, devenind la apogeul crizei un fapt banal care nu aducea creşteri de tiraj.

Este nu numai o atitudine inumană, este o atitudine tolerantă față de un fenomen grav, o atitudine la fel de compromițătoare ca şi anunțurile triumfaliste care relatau că din 2012 nu s-au mai înregistrat atacuri. Totuşi, aproape cincizeci de ostatici se mai află încă în mâinile somalezilor în momentul în care este redactată această prezentare. Soarta lor este cu atât mai incertă în condițiile în care crima organizată din mediul maritim este constrânsă să cedeze. Şefii bandelor par mai hotărâți ca oricând să joace ultima carte: sfidarea extremă a cererilor comunității internaționale şi mărirea mizei pentru eventuala răscumpărare. Pentru că atât cauzele pirateriei maritime cât şi soluțiile eliminării acesteia se află pe uscat, acolo unde domină nedreptatea, sărăcia şi banditismul tribal. Pentru români amenințările navigației în mările rechinilor de uscat înseamnă nu numai pericolul imediat al sechestrării, suferinței şi chiar al pierderii vieții, înseamnă şi pagube economice, față de care autoritățile sunt mult mai sensibile. „România indirect suferă, suferă chiar şi portul Constanța. De când s-au accelerat aceste atacuri piratereşti, după 2006-2007, portul Constanța suferă pentru că sunt mai puține curse care vin direct din Orientul îndepărtat în

[25] *Ibidem.*
[26] *Ibidem.*
[27] Foxnews,"U.S. ship captain recounts 18-day ordeal as hostage of crack-smoching Nigerian pirates", www.focxnews.com/world/2014/04/04/us-ship-captain-recounts-18-day-ordeal-as-hostage-crack-smoking-nigerian/?intcmp-latestnews, accesat 6 aprilie 2014.

Constanța acum când trebuie să facă diferite traversări pe la sud de Africa şi au luat-o pe altă rută de navigație, fapt ce a crescut costul transportului, nu a mai fost sustenabil pentru comerțul direct cu porturile din Marea Neagră. Transportatorii au aplicat alte variante pentru a putea să ducă mai departe în alte zone mărfurile şi să nu le mai tranziteze pe la noi. Este mai avantajos ca mărfurile să le distribui în Europa pe Dunăre, pe calea ferată sau auto venind cu nava din India prin Suez decât să treci pe la sud de Africa. Dar pericolul jafului pirateresc obligă folosirea altor țări pentru tranzit, țări care sunt pe drumul cel mai scurt al navei. Există deci anumite implicații, dar nemijlocit şi cea mai directă suferință care ne afectează în mod grav este cea îndreptată împotriva navigatorilor noştri"[28].

Pirateria maritimă a luat amploare într-un anumit context caracterizat de:

- slăbirea sau prăbuşirea controlului statului în țările eşuate şi în curs de eşuare asupra regiunii costaliere de uscat şi de apă;
- creşterea masivă a traficului comercial pe mările şi oceanele planetei;
- congestionarea, în consecință, a unor puncte obligatorii de trecere în care navele sunt nevoite să reducă viteza de deplasare sau chiar să staționeze în aşteptare;
- prelungirea efectelor crizelor financiare din Asia de sud est, în anii 1990, şi în America de Nord şi Europa în 2007-2008;
- scăderea capacității şi a interesului pentru supravegherea mării internaționale după atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001, în urma cărora statele s-au concentrat mai ales asupra propriei securități;
- mărirea volumului mărfurilor tranzitate în porturi şi scăderea capacității de urmărire şi protejare a acestora la țărm;
- corupția şi vidul legal, precum şi complicitatea unor membri ai administrațiilor chemate să vegheze la securitatea în apele teritoriale;
- proliferarea comerțului ilegal cu arme uşoare şi înarmarea bandelor din zona litorală.

Marele pericol al pirateriei maritime este asocierea bandelor de jefuitori pe mare cu teroriştii de pe uscat care intenționează să saboteze navigația maritimă şi să folosească întinsul oceanului pentru actele lor criminale, în condițiile în care numeroase state şi-au intensificat măsurile de protecție anti-teroristă a teritoriilor lor naționale. Schimbul este foarte simplu. Pirații somalezi i-au antrenat pe militanții islamişti din al Shabaab în navigația pe mare, iar aceştia, la rândul lor, i-au antrenat pe pirați în tehnica de atac, în mânuirea armelor şi a explozivilor. Această amenințare tot mai mare se poate descifra şi în aparenta acalmie şi în actualul curs descendent al pirateriei în zonele tradiționale. Este posibil ca presiunea internațională să fi descurajat jaful pe mare ridicat la rangul de industrie bănoasă a economiei subterane. Este posibil, însă, ca aceasta să fie şi liniştea dinaintea furtunii în care se pregătesc noi forme de atac şi de extindere geografică a zonelor de acțiune ale piraților/teroriştilor maritimi.

BIBILIOGRAFIE:

Branagh, Ellen, „Suspected Somali pirates captured by Navy-led forces after attack on supertanker", *The Independent.*

[28]Interviu structurat cu Adrian Mihălcioiu,, Inspector, Sindicatul Liber al Navigatorilor, Constanța, 6 septembrie, 2012.

Campbell, John, *Nigeria. Dancing with the Devil*, Rowman & Littlefield Publishers, Lanham, Boulder, New York, Toronto, Plymouth UK, 2011.
Cawthorne, Nigel, *Pirates of the 21st Century*, John Blacke Publishing Ltd, London 2009.
Hanson, Stephanie, *Combating Maritime Piracy*, 7 January 2010, http://www.cfr.org/france/combating-maritime-piracy/p18376
Oyediran, Oyelye, *The Reorganization of Local Government in Transition Without End: Nigerian Politics and Civil Society under Babadinga*, Boulder, Lynne Reiner Publishing, 1997.
Payne, John C., *Piracy Today*, Sheridan House, Dobbs Ferry New York, 2010.
Reno, William, „Protectors and Predators" în Louise Andersen, Bjørn Møller, Finn Seputiat, *Fragile States and Insecure People?*, Palgrave Macmillan, New York 2007.
Saul, Jonathan (20 June 2011). "Deaths of Seafarers in Somali Pirate Attacks Soar". Reuters.
Young, Jeffrey, *Failed State Foster Terrorism*, November 6, 2006, http://www.voanews.com/english/archive/2006-11/failed2006-11-09-voa3.cfm

THE CULTURE OF THE EUROPEAN ACCESSION NEGOTIATIONS

Simion Costea[1] Assoc.Prof. PhD., „Petru Maior" University of Tirgu-Mures

Abstract: The accession negotiation has an external and an internal dimension. It is about transposition of the EU acquis, implementation, building the necessary administrative capacity, with human and financial resources, about drafting directive specific implementation plans as basis for negotiating realistic transitional periods. The success of accession negotiations allow to a candidate country to become MS. The transitional periods are agreed by the Commission and MS on the basis of the good planning, with targets and deadlines and strong arguments. The transitional periods allow to the country to progressively implement the relevant EU legislation. A chief negotiator should successfully negotiate internally with the stakeholders and externally with the Commission, Member States, And European Parliament.

Keywords: *EU, negotiations, institutions, procedures, stakeholders*

For a successful accession negotiation: good and early preparation

Europe needs a stronger and wider EU. At a time when the EU faces major global uncertainty and gains new momentum for economic, financial and political integration, the enlargement policy continues to contribute to peace, security and prosperity on our continent. Previous enlargements of the EU have brought economic benefits to both the acceding countries and the EU as a whole. Therefore, EU enlargement policy continues to be valid for the future.

The current EU enlargement agenda covers Western Balkans and Turkey. The EU enlargement process is built on strict but fair conditionality and addresses the fundamentals first, including the economic governance.[2]

The success of accession negotiations allow to a candidate country (CC) to become Member State (MS). The EU acquis organized in 35 chapters must be transposed in national legislation and implemented. We choose the chapter 27 as a test case. This is a relevant example, as it is widely recognized as a very difficult chapter, with a huge volume of acquis and resource-intensive, but not politically sensitive. Good and early preparations are indispensable. Human and financial resources are key issues. Involvement of all concerned stakeholders is essential. The Chapter 27 Environment and climate change, is large, complex and resource intensive. The *acquis* in this chapter comprises over 200 legal acts covering 10 areas: horizontal legislation, water and air quality, waste management, nature protection, industrial pollution control and risk management, chemicals, noise, civil protection and climate change. Compliance with the *acquis* covered by this chapter requires significant investments. Moreover, a strong and well-equipped administration at national and local level is imperative for its application and enforcement.[3]

The candidate countries and potential candidates must cooperate with the EU on the environment long time before the opening of accession negotiations. E.g.: SAA Albania (2006), Article 108 –Environment: "1. The Parties shall develop and strengthen their

[1] The responsibility for the information and views set out in this article lies entirely with the author. The content of this article does not reflect the official opinion of any institution he works for or he collaborates with.
[2] *EU Annual Enlargement Strategy and Main Challenges 2013-2014*
[3] *EU Screening report Montenegro - Chapter 27 - Environment and climate change*, Bruxelles 2013 (part 1)

cooperation in the vital task of combating environmental degradation, with the aim of promoting environmental sustainability. 2. Cooperation shall mainly focus on priority areas related to the Community *acquis* in the field of environment."[4]

Stages and substance of negotiations

The main Stages of accession negotiations are: the accession application is submitted to the Council; the Commission (COM) publishes an OPINION on possibility to start negotiations; the Council decision to start negotiations; the Screening process is developed by the Commission; the Accession negotiations take place (chapter by chapter, with OBMs and CBMs, technical meetings, monitoring from the Commission); each chapters should be opened, negotiated and closed; **post-closure monitoring;** the European Council decision on the finalization of negotiations; drafting and signing the Accession Treaty; ratification.[5]

What is the substance of the accession negotiation? The CC must: accept EU law; adopt and transpose the EU law; Implement and enforce the EU law; Build the administrative capacity; Commission must verify and monitor. The EU may agree to requests from the Candidate Country "transitional measures provided they are limited in time and scope, and accompanied by a plan with clearly defined stages for application of the acquis".[6]

What is required for a successful accession process: Solid work at home on alignment with the acquis; Political will and resources; Efficient coordination between the stakeholders; Clear, unambiguous positions from the Candidate Country (CC); Ability to provide to the COM clear, supplementary information rapidly. The roles of the Prime Minister, Ministry of Finance, the designated competent authorities for Environment, Parliament (ensure sufficient scrutiny) are important. Cross-party consensus and broad stakeholder consultation + civil society are crucial.

The Negotiating Framework is a general framework, crucial for opening and closing the accession negotiation. It establishes principles, substance and procedures of negotiations. Once agreed, overall negotiations can begin. Example: "In all areas of the acquis, Serbia must ensure that its institutions, management capacity and administrative and judicial systems are sufficiently strengthened with a view to implementing the acquis effectively"[7]

The Screening Process

This is an analytical examination of the acquis. There are 3 stages. The first stage is the explanatory screening meeting: the COM experts make a detailed and systematic

[4] *Stabilisation and Association Agreement between the European Communities and their Member States, of the one part, and the Republic of Albania, of the other part,* Brussels 2006, http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/albania/st08164.06_en.pdf

[5] Puşcaş, Vasile (2003-2005), *Negotiating with the European Union,* Bucharest, Editura Economica, 2005 (4 volumes). Puşcaş, Vasile (2013), *EU accession negotiations. A handbook,* Vienna: Hula and Co Human Dynamics. Puşcaş, Vasile (2014) 'EU Decisional Process and the EU Accession Negotiations', *Multi-country workshop on preparations for accession negotiations on Chapter 27,* Bruxelles, 2014, http://ec.europa.eu/enlargement/taiex/dyn/taiex-events/library/detail_en.jsp?EventID=56217

[6] *EU Negotiating Framework Serbia 2013 http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&t=PDF&gc=true&sc=false&f=AD%201%202014%20INIT*

[7] *EU Negotiating Framework Serbia 2013 http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&t=PDF&gc=true&sc=false&f=AD%201%202014%20INIT* (Art. 35)

presentation of the EU legislation in the Chapter 27 in front of the candidate country experts (4-8 February 2013 for MNE, 15-21 September 2014 for Serbia). The second stage is the **bilateral screening meeting**: the candidate country experts make a detailed and systematic presentation of their level of legislative alignment, implementation and administrative capacity on the Chapter 27 (18-22 March 2013 for MNE, 17-21 November 2014 for Serbia). In the third stage, the COM elaborates the Screening Report on Chapter 27 and presents it in front of the 28 MS diplomats in the Council (November-December 2013 for MNE)

The COM is the natural ally of the candidate country during the entire Accession Process. The COM evaluates the country's level of preparedness. The COM presents the case in front of the Council (28 MS). The COM offers guidance, advice and financing to the candidate country. The candidate country should help the COM help it. The CC should convincingly present its case. Mutual trust & transparency is a key. Partnership is better than confrontation. Good technical preparation counts, not political clout or arms-twisting. However there is a political negotiation and a political decision at a high level. The CC should think of itself as a (future) Member State

The Screening Report includes 4 parts: I. Chapter content; II. Country alignment and implementation capacity = a descriptive part, based on info provided by the Candidate Country; III. Assessment of the degree of alignment and implementing capacity = COM evaluation; IV. Conclusions and recommendations on Opening Benchmarks (OBM) = COM propose them, the Council decides. What information is included in the Screening Report? Here is a real example from a real Screening Report: "The country stated that it is at a very early stage of alignment with Directive 2008/105/EC on water quality standards. Full alignment is envisaged for the end of 2015, through the adoption of the amendments to the Law on Waters and related implementing legislation. A deadline and a detailed plan for full implementation have not yet been determined. The competent authorities are in place (Ministry of Agriculture), but need further strengthening in terms of human and financial resources."[8]

What info should the country provide during the bilateral Screening meeting? Information should be well presented using the structure which is needed for the EC analysis: directive by directive; legislative alignment (transposition), institutional development, implementation and enforcement, foreseen problems (challenges).

Planning documents are needed where they are required by the acquis: waste management plans, river basin management plans, etc. Also, Directive specific implementation plans (DSIPs) will be needed also to support transitional periods.

The country should pay special attention to: alignment with the horizontal legislation and the framework directives first (Waste, Air, and Water Framework Directives); the directives which are related to high cost and possible transitional periods (UWWT); the directives which require substantial data collection (Birds & Habitats).

The CC should solve several institutional issues: Clear allocation of responsibilities for transposition, implementation, enforcement; Systematic approach to monitoring, enforcement and inspection capacities (description of systems); Identification of institutional gaps; Elaboration of institutional development plan.

[8] *EU Screening report Montenegro - Chapter 27 - Environment and climate change*, part II

The legislative alignment with and implementation of the EU Directives is very time and resources demanding. It should not be underestimated. What was not done before to open the chapter will need to be done during negotiations; thus it will slow down negotiations process.[9]

The OBM for Chapter 27, approved by the Council, for Turkey mentions the main requirements. Screening process was completed for the Chapter 27 in 2006, and two opening benchmarks have been set for the opening of the accession negotiations in this chapter: 1. Turkey presents to the Commission its comprehensive strategy for the gradual, well-coordinated transposition, implementation and enforcement of the *acquis* in this chapter, including plans for building up the necessary administrative capacity at national, regional and local level and required financial resources, with an indication of milestones and timetables. 2. Turkey fulfils its obligations as regards the implementation of applicable environment *acquis* in line with the relevant EC-Turkey Association Council Decisions.[10]

Opening the chapter

COM presents the Screening Report to MS, to the Council, including recommendation to set Opening Benchmarks for the chapter 27. The 28 Member States (in the Council) discuss and agree the final text. Presidency letter is sent to the Candidate Country on OBM. Then the CC submits to the COM the Action Plan for fulfilment of the OBM: the plan for transposition, implementation and strengthening the administrative capacity. Then the COM elaborates the OBM Assessment Report and presents it to the 28 MS in the Council. MS agree the Report and invite CC to submit its negotiating position. The CC must elaborate and submit its negation position. Then the COM elaborates the EU Draft Common Position (DCP), which includes the Closing Benchmarks (CBM), and presents it to the MS in the Council. MS discuss and agree on the opening EU Common Position which includes the Closing Benchmarks.

The Council agrees (in unanimity) a Common Position (EUCP) on Chapter 27, which is based on the DCP elaborated by the COM. It responds to the Candidate Country's negotiating position. It may request further information. It sets closing benchmarks (CBM, for closure of the chapter).

The Commission monitoring continues through the whole process until accession by: Progress reports (in October each year); Monitoring reports (+ RENA/ECRAN); Peer reviews (COM missions on the field); Sub-committee meetings each year (first semester) and ad-hoc meetings; Technical meetings during the negotiations.
The Country's progress must be achieved in "real life", not just on paper!

Closing a chapter and adopting the Accession Treaty

There are several stages in closing a chapter. CC submits to COM information on fulfilment of CBMs and closing Negotiating Position. Then the COM elaborates the draft closing EU Common Position (DCP) including an assessment of CBMs and presents it to MS,

[9] Lithuania's example in RENA
[10] Turkey - Minister for EU Affairs: http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=92&l=2.

in the Council. MS agree on closing EU Common Position (EUCP). Then the Chapter is provisionally closed.

There were 6 closing benchmarks for Turkey. This chapter may only be provisionally closed once it is agreed by the EU that the following benchmarks are met: Cooperation with all its neighbours ("… implementation of the Additional Protocol to the Association Agreement"); Horizontal and framework legislation including its transboundary aspects; Water quality: Turkey establishes River Basin Protection Action Plans; implementing legislation; Industrial Pollution Control and Risk Management; Nature protection and waste management and the remaining sectors; Administrative capacity.[11] There were 4 closing benchmarks for Croatia: Water Quality; Industrial Pollution; Horizontal, air, waste, nature, chemicals, noise; Administrative capacity.

The Closing EUCP must say whether chapter can be closed – or not. The Chapter 27 can be closed when: High level of preparation was achieved; Closing Benchmarks are met; Transitional measures are agreed.

Commitments are not enough! Implementation and administrative capacity must be proved.

Negotiations are closed once all chapters are closed ("Nothing is agreed until everything is agreed"). The length of the negotiation process is difficult to predict. In the case of Croatia it took almost 6 years.

The final steps to accession are: Monitoring until accession; Accession Treaty signature (4-6 months after closure of negotiations); Ratification (12-18 months); Adjustment of financial framework; Accession of the country to the EU.

Conclusion:

The accession process is a process of transformation[12] of the country, at legislative level, institutional, economic and societal level. The entire EU legislation must be implemented. This is in the benefit of the citizens. The accession to the EU is a big challenge and a great chance for modernisation and sustainable development in the benefit of the citizens.

BIBLIOGRAPHY:

Documents:

EU Annual Enlargement Strategy and Main Challenges 2013-2014 http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2013/package/strategy_paper_2013_en.pdf EU

EU Negotiating Framework Iceland 2010 http://eu.mfa.is/media/esb/27072010-ESB-statement-en.pdf

[11] Turkey - Minister for EU Affairs: http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=92&l=2).

[12] Dempsey Judy (2013), 'The Transformative Power of EU Enlargement: An Interview With Štefan Füle', *Carnegie*, November 28, 2013.

EU Negotiating Framework MNE 2012http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/st20002_05_mn_framedoc_en.pdf
EU Negotiating Framework Serbia 2013 http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&t=PDF&gc=true&sc=false&f=AD%201%202014%20INIT
EU Negotiating Framework Turkey 2005http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/turkey/st20002_05_tr_framedoc_en.pdf
EU Screening report Montenegro - Chapter 27 - Environment and climate change
Iceland negotiating position http://eu.mfa.is/media/ESB/samningskaflar/27/NegPosICEch27_FINAL.pdf
Stabilisation and Association Agreement between the European Communities and their Member States, of the one part, and the Republic of Albania, of the other part, Brussels 2006, http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/albania/st08164.06_en.pdf

Books and articles:

Börzel, Tanja (2010) 'The Transformative Power of Europe Reloaded: The Limits of External Europeanization*'. KFG Working Paper 11 (Berlin: Kolleg-Forschergruppe (KFG) 'The Transformative Power of Europe').*
Ciot, Gabriela M. (2012), *Modelul negociatorului (indiosincrazii în procesul decizional al politicii externe),* Cluj—Napoca: Eikon.
Danzer, A. M. and Dietz, B. (2014) 'Labour Migration from Eastern Europe and the EU's Quest for Talents'. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 52: 183–199.
Dempsey, Judy (2013), 'The Transformative Power of EU Enlargement: An Interview with Štefan Füle', *Carnegie,* November 28, 2013.
Dempsey, Judy (2014), 'How the EU Brought Serbia and Kosovo to a Deal', *Carnegie,* 2 February 2014.
Epstein, R. A. and Jacoby, W. (2014) 'Eastern Enlargement Ten Years On: Transcending the East–West Divide?' *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 52: 1–16.
Fouéré, Erwan, (2014), 'Bilateral Disputes – A dark cloud over the Balkans', *CEPS Commentaries*, 24 January 2014
Füle, Štefan (2014), 'New Europe and enlargement in a new political context', SPEECH/14/323, (2014) Prague, http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-14-323_en.htm?locale=en
Meerts, Paul (2013), 'The European Union as a Process of Negotiation', in *Studia Universitatis Babes-Bolyai. Studia Europaea,* 4 / 2013, p.85-124 (109).
Nye, J. (2004), *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, New York: Public Affairs.
Puşcaş, Vasile (2003-2005), *Negotiating with the European Union,* Bucharest, Editura Economica, 2005 (4 volumes)
Puşcaş, Vasile (2013), *EU accession negotiations. A handbook,* Vienna: Hula and Co Human Dynamics.
Puşcaş, Vasile (2014) 'EU Decisional Process and the EU Accession Negotiations', *Multi-country workshop on preparations for accession negotiations on Chapter 27,* Bruxelles, 2014, http://ec.europa.eu/enlargement/taiex/dyn/taiex-events/library/detail_en.jsp?EventID=56217

Stratulat, Corina (2013), 'EU enlargement to the Balkans: shaken, not stirred', *EPC*, 4 November 2013.
Verheugen, Günter (2013), 'EU Enlargement policies. Results and Challenges' in *Studia Universitatis Babes-Bolyai. Studia Europaea*, 4 / 2013, p.23-42.

KUMBH MELA 2013. RELIGIOUS RITUALS AND PERFORMANCE FACING MEDIA COLONIALISM.

Traian Penciuc, Assist. Prof., PhD, University of Arts, Tîrgu-Mureş

Abstract: Kumbh Mela is a pan-Indian religious gathering. It is considered by Hindus to be the oldest religious festival known in the World History. Undoubted, it is the biggest: according to the Indian officials more than 100 millions people attended the 2013 Kumbh Mela. The devotee's main purpose is to acquire a strong purification of karma through bathing in the Ganges River in some auspicious days. But Kumbh Mela has been always a religious fair also, a place where believers are searching for their gurus and "holy men" are gathering their followers flock. Anything goes here and everything is transformed in a performance: lepers, fakirs laying on barbed wire, sadhus *reciting the* puranas *by hard, yogis meditating – all are performing in public forming what BBC has named "the greatest show on Earth". In the last two decades, media attention and aggression on the Mela festival has raised, due to his exotic potential to the Western audience, but also because of the increased usage of media means by the religious leaders and organisations in their communication and advertising. Today Kumbh Mela is under media siege. Televisions, documentary producers, and tourists, eager to capture every moment, aggress pilgrims' privacy. Monastic congregations' use media for advertising and, even the pilgrims and* sadhus *themselves, capture memorable religious moments on their smart phones. The paper is presenting the influence of the global media intrusion on this archaic event in the purpose to appreciate in what aspects, and how far, the deep religious mentality and mind of the Hindu believer has been changed.*

Keywords: Religious performance, media, Hindu music, religious ritual, globalisation

The religious legacy

Kumbh Mela is the oldest religious gathering in the world. Its main purpose is associated with the ritual of bathing and the worship of the Ganges as goddess, known as *Ganga Devi* - the Ganges Goddess or *Ganga Maa* - Mother Gange. The bathing as ritual is very old: Historian S.B. Roy[1] indicates it's presence before 10,000 BC. Bathing is mentioned as an important purifying method from the early Vedic texts, being describes in many ways. It is compulsory to all excepting ill peoples. The Vedas and Upanishads advise the married people to take bath twice daily and require Saints for bathing thrice a day. Failing to perform this ritual, one remains impure and all his activities will be impure, so he cannot do any Deity worship. He is a sinner in the influence of lower planets. Besides the daily bathing, dipping in sacred water on special days was considered also very auspicious. The existence of the river *melas* or bathing gatherings were mentioned in the early Buddhist writings at 600 BC. Roy places at about 300 AD the actual *mela* configuration based on the myth about the dropping of the nectar of immortality at the four sacred sites[2]. The melas are taking place every year in a different site alternating between *Prayag*, at the confluence of the rivers Ganga, Yamuna and the mythical river Sarasvatī, *Nashik*, on the banks of Godavari, *Ujjain*, on the banks of Shipra and Haridwar, where the Ganga leaves the Himalayan mountains. Some of them are special melas, considering the enhanced auspicious time and year: *Ardha Kumbh Mela*, held at Haridwar and Prayag every 6 years, *Purna Kumbh Mela* held only at Prayag every 12 years,

[1] S. B. Roy, *Prehistoric lunar astronomy, [19000-3100 B.C.]*, Institute of Chronology, 1976.
[2] *The Mahabharata*, vol. I, Oriental Publishing Co., Calcutta, p. 65.

and the most important one, the *Maha Kumbh Mela* held only at Prayag, every 144 years. The first note on Kumbh Mela in Prayag is due to the Chinese Buddhist pilgrim Xuanzang, who attends mela at about 635 AD[3]. The first that organised the Kumbh Mela was Hindu sage Adi Sankara, who also founded in the ninth century the first religious orders – *akhara s*, dividing the ascetics in two large categories: *astradhari* or weapon-holders, and *shastradhari* or scripture-holders. He popularized mela among the common people, and since then ascets and believers have come in increasing larger numbers every year. Now the participation is huge: 30 million attendants were estimated at the main bathing day on 10 February 2013 and over 5000 ashrams hosted them[4]. Foreign conquers of India could not ignore such a large gathering and interfere with it. During his campaign in India general Timur Leng, after defeating the sultans army at Delhi, ordered the slaughter of the Haridwar Kumbh Mela attendants because the reigning sultan was "too tolerant" with Hindus[5]. The emperor Akbar changed the name of the city Prayag into *Allahabad* - The City of God, claiming to esteem the holy place, but politically giving to one of the most venerated Hindu town a Muslim name. In 1780, 1938 and 1940, the British administration established rules for bathing, rules that are followed even today. All these interference had their political purpose because, due to its religious importance and large attendance, Kumbh Mela gained also a Hindu political and nationalist importance, becoming important to preserving the Hindu nation and identity. Today, Indians are aware o this force. 'Khumba weaves our nation into one' says Mahant Ganga Puri leader of the Mahanirvani Akhara religious movement[6].

The media interest on Kumbh Mela

Following we will consider the mirroring in media of this huge gathering. There are no statistics for media interest in Kumbh Mela but we can make an estimation considering the statistics regarding the search for the keyword 'kumbh mela" on Google using the *Trends* tool[7] which has available data from 2004 until present time. The Regional Interest **pole** shows 100 points[8], witch is always 100 for India, followed by United Arab Emirates with 20 points. Any other country does not exceed 4points. Considering that the searches from United Arab Emirates are made also by the large Indian expatriates community that works there, we can conclude that the media interest is wide larger in India than in the rest of the world.

Due to this big discrepancy between indigene Indian and global searches frequency, we will studz these two communities separately. The following graph shows the interest over time in India for the keyword 'Kumbh Mela':

[3] T. W. Rhys 1843-1922 Davids et al., *On Yuan Chwang's travels in India, 629-645 A.D.*, Royal Asiatic Society, London, 1904, p. 361.
[4] „Kumbh Mela 2013 at a glance", *Official Website of Kumbh Mela 2013*, http://kumbhmelaallahabad.gov.in/english/kumbh_at_glance.html, accessed 13 May 2014.
[5] Meirs Henry Eliot, „The Mahomedan Period as Described by its Own Hystorians", în *Hystory of India*, vol. V, The Grolier Society, London, p. 225.
[6] From the Editors of Hinduism Today, Himalayan Academy Publications, *What Is Hinduism?: Modern Adventures Into a Profound Global Faith*, Himalayan Academy Publications, 2007, p. 244.
[7] http://www.google.com/trends/,
[8] Numbers shows relatives to the highest value.

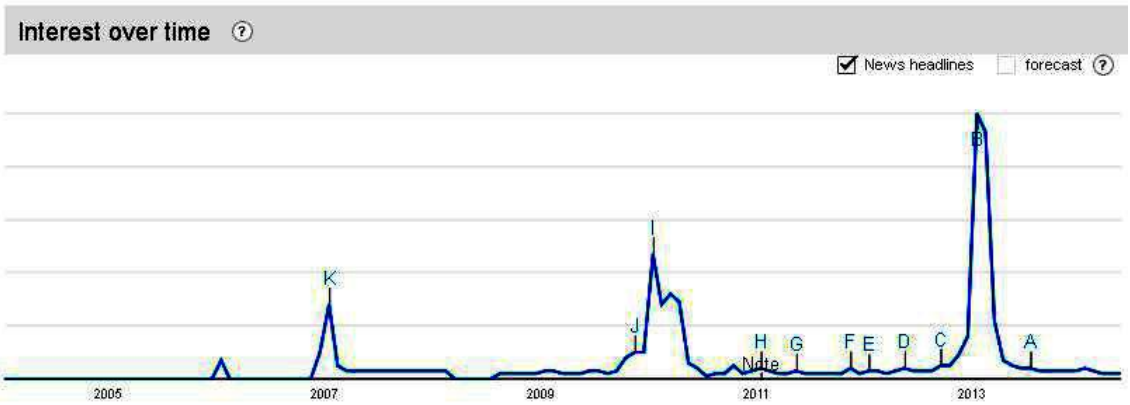

The peaks (points K, I and B) represent the high interest during the Kumbh Mela festivals in 2007, 2010 and 2013. Comparing them, results a doubling of the interest at every festival. We can also see that the media interest in 2013 is five times higher than in 2007. Does this mean that the interest of the Indian people has grown so considerable in this period? To appreciate this only the number of search is not relevant, because in this seven years the Hindus access to Internet has also grown. According to *Internet World Stats*[9] the number of Internet users rise from 42,000,000 in 2007 to 137,000,000 in 2013 which is a rate at 3,2 to 1. Both indices have aproximative the same grown so we can infer that the five time growth of the interest for the electronic media about Kumbh Mela is mostly due to a technologic development.

Not the same are the conclusions for the Western world. Considering the same sources results that the number of searches for 'Kumbh Mela' in USA has increased four times while the number of Internet user had only a little growth. In other western countries the situation is the same**.** In conclusion, comparing India with the Western world, we observe that the media interest for the Mela had a sensible 4/1 grown in both regions, but this grown infers a rise of the human interest only in West.

Reactions to the media coverage

The growth of the interest in media about Kumbh Mela has caused an intensification of the media production on the subject. In 2013 almost every major television network had filmed in Allahabad and all the major travel channels had produced a substantially documentary on Mela. The electronic media is also considerable: Google returns 1.150.000 pages and Youtube contains 53,600 video clips related to the subject. Some of the Youtube videos have over 1.000.000 views. There are eve 13 Android applications featuring the festival. Selling rights to such a media event could be a considerable income for the Indian State. *The Economic Times* estimated the amount to 12k crore rupees (aprox. 200 millions USD)[10], but the real numbers were not made public.

However, money does not mean everything, even in a country that struggles poverty, so voices rose against the commodification of the Kumbh Mela. Indian religious leaders have reacted angrily to a proposal to sell broadcast and advertising rights to BBC in 2013 arguing

[9] http://www.internetworldstats.com/asia/in.htm

[10] „UP may earn Rs 12K cr revenue due to Maha Kumbh Mela: Assocham", *The Economic Times*, http://articles.economictimes.indiatimes.com/2013-01-11/news/36280025_1_maha-kumbh-foreign-tourists-tourists-arrivals, accessed 14 May 2014.

that commercialising Kumbh Mela would be highly offensive and the fair, being a place where different cultures come together, one organisation can not monopolise it.[11]

Even private people can become aggressive when they are annoyed by media. The photographer Daniel Berehulak narrates:

"At one stage, I was standing on a fence to shoot from an elevated position. From one side, a policeman began hitting my legs with his heavy wooden lathi stick and on the other, a Hindu holy man hit me with a metal rod. As I climbed down from the fence, a Sadvhi, or holy woman, clocked me in the head with a sandal. Some of the sadhus loved to get the attention of the photographers, while others made it their mission and felt it was their duty to whack anyone who came within reach."[12]

However arguments against the excessive media had less to deal with the mythical purpose of the gathering. Although Kumbh Mela is religious gathering, selling media rights is not against its spirit. In fact, traditionally, Mela is also a fair. You can find here all traditional commodities: bowls, items of worship, fresh foods and vegetables, beads for meditation and pray, incense, inexpensive blankets, every type of traditional Indian clothes. It is a fair for religion too: every sadhu and akhara is advertising itself trying to enlarge its believers flock. Further, Hindus use religion as agent in advertising. You can see Lord Shiva featured in a detergent add[13] or a women embracing a Shiva Lingam in a head pain relief medicine add[14].

A reason for the Hindu reluctantcy was the fact that Indians perceived Westerner media production less interested about the profoundly religious topics that the Mela offer and emphasising on shallow facts like overcrowded area, poverty, dirtiness and the nudity of the naga babas. As a result the Haridwar 2010 Kumbh Mela Administration has required Journalist Visa to issue media pass, hoping to sift the media participants. Still, the results were disappointing: even the senior media person did not respect rules and expect preferential treatment some of them being arrogant[15]. An other motif is that filming or making photos can interfere with the intimacy of the religious act. In many times, Western media persons or tourist, while exploring religious curiosities, do not understand the human situation they are recording and, willing to capture more, they disturb the religious rituals or the attendants peace. This disturbance was perceived and by the ascetics too. In 2013 the Juna Akhara congregation banned the access of the foreigners in their akhara s because they 'pollute the atmosphere'[16]. Even non participants to the mela were affected by the media footage. Indians and Indians in the UK in particular, have complained about a Channel 4 footage showing naked people and sadhus at the ritual bath. They accused the TV channel producers of

---

[11] „Row over Kumbh Mela rights plan", *BBC News*, http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-19424592, accessed 14 May 2014.

[12] Daniel Berehulak, „The Kumbh Mela in 2013: One Photographer's View", *Time*, http://lightbox.time.com/2013/03/11/the-kumbh-mela-in-2013-one-photographers-view/#1, accessed 14 May 2014.

[13] Namit Arora, *River of Faith*, Shunya Production, 2013, http://www.youtube.com/watch?v=cQNoimABjMQ&feature=youtube_gdata_player, accessed 14 May 2014. Time 33:06

[14] *Ibidem*. Time 33:16.

[15] Ashok Kumar Sharma, „J-Visa, International Journos and Kumbh Mela", http://indianblogger.com/j-visa-international-journos-and-kumbh-mela/, accessed 14 May 2014.

[16] Piyush Srivastava, „UP: Juna Akhara bans entry of foreigners: Lucknow, News - India Today", *India Today*, http://indiatoday.intoday.in/story/juna-akhara -bans-entry-of-foreigners/1/211516.html, data accesării 14 May 2014.

"immorality" and asked the Kumbh Mela commissioner to ban their access in the fair. Although this did not happened, TV crews were restricted to film from fixed points and photography and filming were strictly banned at the bathing site.[17]

Media as religious platform

Such a huge gathering is an opportunity for the religious congregations and holy men to promote their activity a religious believes. Kumbh Mela is a fair and every religious community is trying to attract new followers. In this purpose they build large tents for prayers, garnished with sumptuous adorn, and the akhara entrance is marked with huge gates garnished with colourful banners and flags. Also meals are offered to the poor mela participants. Some of them organise religious theatre performance or Indian devotional music sessions. However, the main way to attract people is promoting their holy men, the *sadhus* and *naga babas*. In fact this is one of the main and deep reason of the Kumbh Mela: the people want to be in the presence of the sadhu's and nagas, to watch them performing rituals, or to listen their wise words and to purify by bathing in the same place they did bathe. Every one of these holy mens is relatively well known for his recognised powers or qualities, and every sadhu is a very wise speaker. Naga babas are famous for their resilience in enduring pain and bearing penances due to intense yogic training. Though they are public persons, most of them wants to distinguish himself visually, using clothing accessories, weapons, or specific headdress, some uncommon even for the Hindus. Shri Panchayati Mahanirwani wears a huge black hat, and Pilot Baba a black beret reminding his former army pilot career.

The use of modern media only enhances their traditional means of promotion. Sadhus are participating to press conferences with a star worthy easiness and eloquence, and some naga are eager to show of their skills in front of the camera. Sometimes these means are used in extreme. Luminous light adorns richly attached to the massive gates make the mela night landscape very similar to Las Vegas. Sound amplified to the limit, competes with the neighbour's sonority in an innocent cacophony. Cars equipped with countless speakers accompany sadhu's chariots spreading his recorded speeches or songs at an intensity close to the pain level. But not all the gurus accept foreign media because it can be used against him. One well known case is the use of footage with Sai Baba to advocate that his miracles were fraud[18]. For this reason many sadhus and guru produce their own featuring movies, being able to control the footage information.

Like most of us, sadhus and nagas are aware of the presence of the camera. While sitting sober on the throne in his chariot, a sadhu suddenly smiles and waves when passing near a camera. Nagas dress themselves for interviews explaining that nudity is not necessary in some social work they are involved in. Sadhu Shri Panchayati Mahanirwani answers the reporter's questions letting himself photographed. Although they may come from remote Himalayan ashrams or reclusion, they quickly adopt a proper public person's behaviour. They are also careful to avoid misunderstandings and sometimes evasive. Being interviewed on the caste subject – a sensitive issue in India – a Mahanirvani Akhara sadhu promptly interrupts and admonishes a follower who comments his statement: "Stop! Stop! Be quiet. Or maybe

[17] Luke Harding, „Channel 4 faces expulsion from the Kumbh Mela", *The Guardian*, 19 January 2001, http://www.theguardian.com/media/2001/jan/19/channel4.broadcasting, accessed 14 May 2014.
[18] There is even a blog designated to this purpose: http://saibabaexposed.blogspot.com.

only you should talk! Don't you see that video is recording on!" Further he explains to the reporter: "He doesn't know since he is not a Sadhu, right?" His attitude arouse reporter's suspicion who depict sadhu's statement as "evasive statements"[19].

It less probable that these people, trained in long meditation, and determined to dedicate their life to God, where deeply changed by the media interference. They just adapted to these new means. But do this adaptations change the way they express, their speaking? Talking to the camera is different than talking to the audience. Because the feedback of the audience's understanding and attention is missing, gurus are more thoughtful in front of the camera. Their speech is more structured but less rich in knowledge, as they sacrifice digressions to explaining the basic notions.

Also many of the sadhus are delivering speeches in English. The reason is that Hinduism has become an international religion. Ashrams are kept all over the world. Westerners come to India for learning and meditation and gurus often are invited to West for lectures or to teach yoga or puja. Juna Akhara the oldest congregation has members from China, Japan, and USA. There are non Indian sadhus and there is even an American Kumbh Mela although no drop of immortality nectar fell there. India exports Hinduism so it has to be adapted to the needs and understanding of the consumer.

Paramahamsa Nithyananda is leader of the Nithyananda Mission an organisation alleging that it has 10 millions followers and 1000 centres in 150 countries. The organisation has also its own daily Web TV broadcast featuring his guru frequently[20]. In his 2009 book, *Bliss Is the Goal and the Path* Nithyananda supports the theory of the holy water bringing as argument Masaru Emoto's researches on this substance.[21] He also explains the source of this miracle as thought in *Taittiriya Upanishad.* Citing the fragment form the Upanishad[22] he translates the word Brahman with 'cosmic energy'. It works brilliantly: the two sources are intelligible and conclusive connected to explain the phenomena to Westerners. But the mystic sense of the *Taittiriya Upanishad* is changed into a New Age causality. Curiously, he surrenders to the need for fabulous facts falsifying Emoto's data: he claims that when water was exposed to readings from Koran the crystals took the imprint of Holy Kaaba[23]. In a previous version of this statement, a speech at Haridwar Kumbh Mela in 2007, speaking to an Indian audience he emphasised his emotions about the subject, and being a good speaker he determined the listeners to empathise with him. But in an even older speech, the 2006 Californian version, being in front of an American audience, he limited his argue to the facts and did not used the Koran example. There are and others gurus who had adopted Western terminology to explain Indian religious facts. This led to a shift of the Hindu terminology into a New Age discourse witch pollute the media religious discourse in English language.

Naga Sadhus, the Smoking Superstars

The most publicized participants at the Kumbh Mela are the naga babas. In fact almost any news mentions them every documentary contains a section on this subject. Interviews are

[19] Namit Arora, *River of Faith*, Time 51:35.
[20] www.nithyananda.org
[21] Paramahamsa Nithyananda, *Bliss Is the Path and the Goal*, Life Bliss Foundation, 2006, p. 217.
[22] Swami Sharyananda, *Taittiriya Upanishad*, The Ramakrishna Math, Madras, 1921, p. 53.
[23] Paramahamsa Nithyananda, *Bliss Is the Path and the Goal*, p. 216.

a must but the questions are the same. If the interview is not possible, some footage are inserted, usually featuring bizarre and exotic aspects of their life.

Nagas were in the centre of attention at Kumbh Mela for long before media. In fact mela is their gahering too. Here the akharas meet to elect their leaders and to perform the ritual of initiation for new members. Their emergence is mystically linked to the sage Adi Sankara. He would have formed these orders as an army of yogis to defend the Hindu people and monasteries against Muslims. Historians[24] trace them back to the 15h century after Timur Leng ordered the mass slughter in 1399. Naga babas or nagas sadhus had entered the collective mind as ascetic warriors, feared and respected for their magic powers gained in yogic training. Their code of living sustained this image: always naked, as a sign of renunciation to the materialistic world, and covered with ash like their patron, Lord Shiva, they were always caring weapons, being very well trained in martial arts. As a result of their yogic training they were fearless and capable to endure tremendous pains, and they use to perform fairyism numbers to show their superpowers. In the eyes of the people they were supermen, ready to defend the Hindu religion.[25] Their condition did not change during the British Raj and they played an important role in spreading the Non-cooperation movement to the masses.[26]

The warriors time of the naga sadhus ended tragically at the 1954 Kumbh Mela. During their traditional armed rush to the bathing site, they swooped over the crowd causing a stampede. In panic thousand of pilgrims crushed themselves underfoot while trying to escape. Over 800 lives were estimated to have been lost. The police inquire found the nagas responsible for their reckless behaviour. Nagas were already notorious for their aggressively and fights for supremacy between akharas, which determined British to issued a law in 1780 establishing the bathing order for the akharas. But in 1954 the naga aggression was against the pilgrims, against the Indian people. From defenders they become villains. "Sadhu means perfect, excellent, good, virtuous, pious, righteous." was state in the report and sadhus were far from this standard.[27]

Since then, akharas are trying to change, or at least to present, the nagas as in the above cited definition. The new generation of nagas, many of them with high Scholl and some with bachelors studies, seem more bound to the wise yogi model than to the warrior side. But is hard to change a six hundred years tradition. This contradiction shows up and in their media appearance. They talk about peace and surrender to God, but keep their fierce appearance. Akharas claim that only wrestling is thought to nagas, but they do astonishing martial arts demonstration with all kind of curious weapons. And old issues did not vanish. When talking

[24] David Gordon White, *Sinister Yogis*, The University of Chicago Press, Chicago and London, 2009; Meirs Henry Eliot, „The Mahomedan Period as Described by its Own Hystorians"; William R. Pinch, *Warrior Ascetics and Indian Empires*, Cambridge University Press, 2006.

[25] Such descriptions of naked warrior yogis from travellers in the 15th century are cited by David Gordon White in the sixth chapter of his book, *Sinister Yogis*.

[26] William R. Pinch, *Warrior Ascetics and Indian Empires*, p. 243.

[27] Kamalakanta Verma, *Report of the Committee appointed by the Uttar Pradesh Government to enquire into the mishap which occurred in the Kumbha Mela at Prayaga on the 3rd February 1954*, Allahabad, 1955, pp. 106-107.

about the order in which the akharas bath in the river, a sadu infers with a threatening tone that fights could occur if someone breaks it.[28]

Many Nagas refuse to be filmed or photographed, but are a lot of them who love it. In fact, they are performing the same spectacle they traditionally did for the pilgrims. They are not embarrassed to appear naked in front of the cameras, body painted in ash and wearing all kind of curious garnishes and strange head cuts. Many of them are willing to show of their powers or martial arts skills.

Nagas are making the show at Kumbh Mela. Media producers, seduced by their exoticism, give them the leading part in the Kumbh Mela media show, but 'casting' them in Western stereotypes. We se nagas as martial artists like Kung Fu films characters, but less disciplined and more aggressive. Reporters act like the interviewed naga could suddenly become dangerous. In my opinion, made after taking to several nagas, they use deliberately an aggressive attitude to intimidate and impress. An other kept on misunderstanding is the one about the sexual performances of the nagas. Many documentaries or footage depict sadhus performing circus like numbers, as holding weights hanging from his genitalia. One naga pulls a car with his penis.[29] Although, this performances are not meant to show his sexual powers, but, on the contrary, its numbness as a sign of the nagas renunciation at sexual life. An other stereotyped typology is the doped naga. Reporter underline the fact that nagas are smoking hashish, questionings themselves how the authorities allow that. Some of them film themselves smoking the dope with the interviewed sadhu, pretending that they do this 'sacrifice' to gain his sympathy. Rarely is explained that between nagas, this illegal habit is, or it should be, kept only by advanced yoga practitioners and at guru's advice.

Conclusions

"What's the kind of fun that you can, perhaps, find in Alahabad?" asked the presenter the reporter in the Kumbh Mela site[30]. This confusion between divertissement and ritual is symptomatic for the media view about Kumbh Mela. Other examples can be added: akharas processions are described only as "a riot of colours"[31], nagas presented as "the main attraction"[32] and their meditation and penances featured under the label "Endurance test help attain Nirvana". Waching those news you have the impression that Kumbh Mela is an immense and overcrowded amusement park, a kind of religious Disney Land. Mass media, avoids systematic the profound religious themes, restricting its subject to an introduction or shallow exotic facts.

All the documentaries and footage I watched, reiterate the same information or opinions:

---

[28] Namit Arora, *River of Faith*. Time 16min. 40s

[29] *Worlds Biggest Festival Kumbh Mela*, National Geographic, 2013, http://www.youtube.com/watch?v=MIyfGOorgzw&feature=youtube_gdata_player, data accessed 16 May 2014.

[30] „Maha Kumbh Mela Begins in Allahabad With Piety, Fervor", http://www.youtube.com/watch?v=Bwl_zeTqRiM&feature=youtube_gdata_player, data accessed 17 May 2014. Time 00:55

[31] „Maha Kumbh: The Holy Dip", http://www.youtube.com/watch?v=y2am_4nBzD4&feature=youtube_gdata_player, data accessed 11 May 2014. Time 21:30

[32] *Ibidem*. Time 23:00

- Kumbh Mela is an ancient religious festival;
- pilgrims come here in cohorts so is the place is crowded;
- huge numbers describing Kubh Mela are presented as bizarre facts
- Indian government makes huge efforts to manage this festival;
- naga sadhus are a kind of supermen but they smoke hashish
- naga sadhus are naked;
- Gange is over polluted, still believers bathe there and, more, they drink that toxic water;
- taking a bath here is a ticket to Nirvana.

It is difficult to go deep to the essential layers of such a huge religious events. There is a politic level to pierce through and under it the impermeability of every religion to the exterior eye. And, stronger then these are the instinctive human need to religious intimity. By all the answers to the milligrams gave to question "why do you come to Mela?" I learned, most complete is the one a woman who gave me in the Allahabad Railway Station: "Because we have to bathe". Her answer is as simple as essential. For the Hindu believer going to Kumbh Mela is an impulse of a religious instinct. It symbolise the difference between pilgrimage and tourism. For the time being mass media confuses this pilgrimage site with a tourists destination.

However, for the moment media does not affect the piligrims perception of Kumbh Mela. They are attached to traditions and believe. They are inside the event, having a guru nearby, while mass media is outside, on the side of the video camera. If this rapport is going to change in the future, is hard to predict.

BIBLIOGRAPHY:

ARORA, NAMIT, *River of Faith*, Shunya Production, 2013, http://www.youtube.com/watch?v=cQNoimABjMQ&feature=youtube_gdata_player, data accesării 14 mai 2014.

BEREHULAK, DANIEL, „The Kumbh Mela in 2013: One Photographer's View", *Time*, http://lightbox.time.com/2013/03/11/the-kumbh-mela-in-2013-one-photographers-view/#1, data accesării 14 mai 2014.

DAVIDS, T. W. RHYS 1843-1922; BUSHELL, STEPHEN W. 1844-1908; SMITH, VINCENT ARTHUR; THOMAS, WATTERS, *On Yuan Chwang's travels in India, 629-645 A.D.*, Royal Asiatic Society, London, 1904.

ELIOT, MEIRS HENRY, „The Mahomedan Period as Described by its Own Hystorians", în *Hystory of India*, vol. V, The Grolier Society, London.

HARDING, LUKE, „Channel 4 faces expulsion from the Kumbh Mela", *The Guardian*, 19 ianuarie 2001, http://www.theguardian.com/media/2001/jan/19/channel4.broadcasting, data accesării 14 mai 2014.

NITHYANANDA, PARAMAHAMSA, *Bliss Is the Path and the Goal*, Life Bliss Foundation, 2006.

PINCH, WILLIAM R., *Warrior Ascetics and Indian Empires*, Cambridge University Press, 2006.

ROY, S. B., *Prehistoric lunar astronomy, [19000-3100 B.C.]*, Institute of Chronology, 1976.
SHARMA, ASHOK KUMAR, „J-Visa, International Journos and Kumbh Mela", http://indianblogger.com/j-visa-international-journos-and-kumbh-mela/, data accesării 14 mai 2014.
SHARYANANDA, SWAMI, *Taittiriya Upanishad*, The Ramakrishna Math, Madras, 1921.
SRIVASTAVA, PIYUSH, „UP: Juna Akhara bans entry of foreigners : Lucknow, News - India Today", *India Today*, http://indiatoday.intoday.in/story/juna-akhara-bans-entry-of-foreigners/1/211516.html, data accesării 14 mai 2014.
TODAY, FROM THE EDITORS OF HINDUISM; PUBLICATIONS, HIMALAYAN ACADEMY, *What Is Hinduism?: Modern Adventures Into a Profound Global Faith*, Himalayan Academy Publications, 2007.
VERMA, KAMALAKANTA, *Report of the Committee appointed by the Uttar Pradesh Government to enquire into the mishap which occurred in the Kumbha Mela at Prayaga on the 3rd February 1954*, Allahabad, 1955.
WHITE, DAVID GORDON, *Sinister Yogis*, The University of Chicago Press, Chicago and London, 2009.
Worlds Biggest Festival Kumbh Mela, National Geographic, 2013, http://www.youtube.com/watch?v=MIyfGOorgzw&feature=youtube_gdata_player, data accesării 16 mai 2014.
The Mahabharata, vol. I, Oriental Publishing Co., Calcutta.
„Kumbh Mela 2013 at a glance", *Official Website of Kumbh Mela 2013*, http://kumbhmelaallahabad.gov.in/english/kumbh_at_glance.html, data accesării 13 mai 2014.
„UP may earn Rs 12K cr revenue due to Maha Kumbh Mela: Assocham", *The Economic Times*, http://articles.economictimes.indiatimes.com/2013-01-11/news/36280025_1_maha-kumbh-foreign-tourists-tourists-arrivals, data accesării 14 mai 2014.
„Row over Kumbh Mela rights plan", *BBC News*, http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-19424592, data accesării 14 mai 2014.
„Maha Kumbh Mela Begins in Allahabad With Piety, Fervor", http://www.youtube.com/watch?v=Bwl_zeTqRiM&feature=youtube_gdata_player, data accesării 17 mai 2014.
„Maha Kumbh: The Holy Dip", http://www.youtube.com/watch?v=y2am_4nBzD4&feature=youtube_gdata_player, data accesării 11 mai 2014.

THE PUBLIC IMAGE OF ROMANIAN-RUSSIAN RELATIONS IN THE EARLY 90S

Miruna Mădălina Trandafir, PhD, "Petru Maior" University of Tîrgu-Mureş

Abstract: Aligned to the axiomatic premise that the Romanian-Russian universe has always been regarded as a peculiar constellation of bilateral interference, in the present research paper we have undertaken the bold engagement to examine the manner in which the public image of the Romanian-Russian bilateral dimension, configured in the early 90s, has been perceived. In other words, the paper aims within an interdisciplinary research attempt, subsumed to an approach from the perspective of the historic semantics and hermeneutics, to highlight the manner in which the Romanian society-the official politicians as well as the public opinion- has reacted and has acted with regards to the bilateral reality of relations. Thus, in order to reveal the nodal vein of the paper, the present research attempt has a methodology configuration based on a diachronic, interpretive and comparative technique. Integrally, the research paper aims to reveal the episode tributary to the reconfiguration of the Romanian-Russian's public image, mainly the episode that marks the odyssey of a particular vision in relation to the bilateral dimension.

Keywords: Romanian-Russian's public image, bilateral interference, public opinion, official politicians, particular dimension.

Indiscutabil şi neîndoielnic, pentru majoritatea publicului avizat în domeniu şi nu numai, constelația insolită de contraste specifică algoritmului bilateral româno-rus, a suscitat dintotdeauna un magnestism ştiințific major. În mod recurent şi constant, numeroşi analişti, experți, specialişti dar şi persoane neavizate, s-au angajat cu temeritate în epopeea sondării unui univers bilateral fascinant- *zugrăvit în lumini şi umbre*-, tocmai din dorința de a conferi portanță şi substanță unor raporturi bilaterale de importanță considerabilă în repertoriul relațiilor internaționale. Fiind practic conştienți de elementul inedit şi de aerul provocator pe care îl incumbă orice abordare de fond aferentă tandemului bilateral româno-rus, diverşi specialişti dar şi reprezentanți ai mediului academic au depus eforturi considerabile cu scopul de a reda realitățile existente în dimensiunea raporturilor bilaterale. În acest sens, interesul acestora s-a focalizat îndeosebi asupra aspectelor definitorii tributare toposului bilateral româno-rus, respectiv asupra acelor chestiuni ce țin de registrul istoric, ,,stadiul şi perspectivele relațiilor româno-ruse, de clarificarea problemelor existente în relațiile bilaterale care au obstaculat dezvoltarea normală a raporturilor politice, economice, sociale şi culturale dintre cele două state, de identificarea unor elemente care ar putea contribui la normalizarea şi dezvoltarea respectivelor relații, şi nu în ultimul rând de formularea unor propuneri în acest sens"[1].

Totuşi dincolo de aceste uzuale şi clasice formule de abordare a problematicii raporturilor bilaterale, fascinantul univers româno-rus poate fi sondat în profunzime şi printr-o nouă grilă de analiză, respectiv prin intermediul grilei de percepție a marelui public. Pornind astfel de la premisa axiomatică că toposul bilateral româno-rus, prin natura complexității sale

[1] Vezi mai multe informații pe marginea acestui subiect în ,,România- Rusia. Realități şi percepții după Praga", In *Occasional Papers*, Casa Nato, Bucureşti, 2003, p. 37.

inerente, continuă să constituie un rezervor tematic şi ştiiţific inepuizabil, prezentul demers îşi propune să exploateze acest potenţial investigativ valoros şi să urmărească maniera în care algoritmul bilateral româno-rus se prefigurează ca imagine publică la începutul anilor ’90. Această problemă constituie baza demersului nostru analitic.

Revoluţia Română din Decembrie 1989-reper cardinal în reconfigurarea imaginii publice a raporturilor bilaterale româno-sovietice

Incontestabil, dincolo de latura violentă şi tainică care a individualizat şi abstractizat evenimentele româneşti din Decembrie 1989 faţă de cele din emisfera central şi est-europeană, Revoluţia Română rămâne consemnată „în categoria actelor istorice majore pe care le-a cunoscut naţiunea română în evoluţia sa statală”[2] cu atât mai mult cu cât a generat mutaţii considerabile la nivelul tuturor palierelor societăţii româneşti. A-i exacerba dimensiunea confuză, informă şi controversată şi a-i diminua efectele pe care le-a reverberat la nivelul statului român, semnifică a-i anula componenta masivă de oameni, care sub impulsul unor sentimente revanşarde, şi-a sacrificat viaţa pentru un viitor mai luminos şi mai bun. Prin victoria sângeroasă a poporului român asupra celui mai dur, inuman şi ilegal regim care s-a conservat străruitor timp de 45 de ani, România şi-a redobândit dreptul legitim de intendenţă politică, economică şi socială care îi fusese abuziv şi discreţionar prohibit. Concomitent, realitatea eliberării statului român de sub tiparele clasice ale ideologiei comuniste, i-a conferit României ocazia recursului la exerciţiul libertăţii atât de râvnite. În pofida enormei bruscheţi cu care s-a oficializat tranziţia de la falimentara societate de tip comunist la cea de tip capitalist, România şi-a recâştigat totodată şansa de a se înrola în rândul ţărilor în care statul de drept şi democraţia prevalua şi primau. Revoluţia din Decembrie 1989, graţie anvergurii sale, a deschis noi orizonturi pentru România, orizonturi care de altminteri fuseseră umbrite şi încremenite de spectrul comunismului de tip sovietic.

Prin urmare şi în atari circumstanţe, au început să se întrevadă perspective îmbucurătoare în privinţa restructurării sectorului economic şi social. În sfera politică, un obiectiv pe cât de imperios, pe atât de salutar, a vizat destructurarea partidului-stat şi reconfigurarea unui sistem democratic pluripartidist. Timid, au început să se opereze schimbări în vederea realizării statului de drept prin separarea celor trei puteri. Cristalizarea unui cadru de manifestare a drepturilor şi libertăţilor civile nu mai constituia un obiectiv pur declarativ, ci o realitate cât se poate de palpabilă. În acelaşi timp, procesul reformării complexe nu a omis nici măcar dimensiunea politicii externe româneşti, acolo unde principiul axiomatic şi director a vizat ieşirea statului român din izolarea patologică în care se afla şi reinserţia acestuia în lume. Cu alte cuvinte, solstiţiul revoluţionar a marcat o cotitură majoră şi în planul politicii externe româneşti, acolo unde s-a oficializat trecerea de la paradigma dogmatică şi vădit ideologizată tributară logicii comuniste, la resurecţia şi repoziţionarea temerară a României în rândul entităţilor statale decidente de pe eşichierul internaţional. Postulând ca principiu diriguitor al politicii externe româneşti „deschiderea către lume”[3], noua elită politică de la Bucureşti a demarat un proces radical de schimbare în orientarea

[2] Alex Mihai Stoenescu, *Din culisele luptei pentru putere. 1989, Prima guvernare Petre Roma*n, Bucureşti, Rao, 2006, p. 9.
[3] Ion Iliescu, *Momente de Istorie II. Documente, Alocuţiuni, Comentarii, (iunie 1990-septembrie 199*1), Bucureşti, Enciclopedică, 1996, p.18.

internațională a României, prin intensificarea conlucrării cu partenerii tradiționali, în baza respectului reciproc, a înțelegerii, egalității în drepturi şi în concordanță cu normele dreptului internațional, marcând, neîndoielnic, prin această orientare redefinită, sfârşitul praxisului izolaționist propriu inferenței vechiului regim. Cu alte cuvinte, „sensul deschiderii era acela că România urma să se deschidă către lume, să se reintegreze într-o lume normală, evident în lumea democratică şi să redevină parte a lumii occidentale”[4]. Sensul aprecierii era însă şi unul dihotomic. „Schimbarea pe plan extern simboliza deschiderea României către lume, dar şi deschiderea lumii către România”[5]. Era în fond şi la urma urmei vorba de un privilegiu biunivoc. În acelaşi timp nu este mai puțin semnificativ că algoritmul preliminar era unul cât se poate de logic, mizând pe proiectul de revitalizare, sub toate formele posibile, a politicii externe românești, politică profund stigmatizată de faza de retrogradare în care o propulsase regimul Ceauşescu. Într-o perioadă şi într-un context istoric excepțional, România avea şansa unei schimbări de macaz în spectrul relațiilor internaționale, o şansă unică care îi conferea dreptul de a-şi reexersa atuurile excepționale pe care şi le câştigase în perioada interbelică.

Sigur că ne putem întreba ce loc ocupau relațiile româno-sovietice în acest construct redefinit de politică externă românească sau mai bine zis cum anume se reconfigurau aceste raporturi ca imagine publică în noul context geopolitic prefigurat. În mod firesc şi oarecum previzibil, după revoluția anticomunistă din 1989, noua grilă de percepție a relațiilor bilaterale româno-ruse s-a subsumat unui calcul la nivelul căruia a prevalat dezideratul imuabil al unei relații bilaterale deschise, pragmatice şi constructive cu omologii de la Kremlin. Declarațiile oficiale din acea perioadă, ale fostului preşedinte Ion Iliescu, potrivit cărora „se punea problema unor relații fireşti, normale cu Uniunea Sovietică”[6], atestă în mod unanim această dorință. De altminteri, această realitate incontestabilă a fost întărită şi de conversația telefonică pe care Ion Iliescu, Preşedintele Consiliului Frontului Salvării Naționale a avut-o cu Preşedintele Sovietului Suprem, Mihail Gorbaciov, la data de 27 decembrie 1989, convorbire telefonică în cadrul căreia, Preşedintele Consiliului, „în semn de amenitate şi gratitudine la adresa mesajului de prietenie, de solidaritate şi de sprijin transmis de Mihail Gorbaciov, şi-a reafirmat angajamentul de a dezvolta relațiile bilaterale româno-sovietice pe baze noi, trainice şi sănătoase”[7].

În asentimentul păstrării aceluiaşi climat favorabil contiguității în plan bilateral, s-a înscris şi vizita la nivel înalt întreprinsă de Ministrul de Externe al Uniunii Sovietice, Eduard Şevardnadze la data de 6 ianuarie 1990 în România, vizită în cadrul cărora au fost „examinate, în mod stringent, problemele raporturilor bilaterale, exprimându-se hotărârea reciprocă de dezvoltare a acestora pe o bază sănătoasă, eficientă, în interesul ambelor părți implicate, pornind de la respectarea principiilor de independență, suveranitate, egalitate în drepturi şi încredere mutuală”[8].

---

[4] Interviu realizat la data de 1 noiembrie 2011 cu Petre Roman, fost Prim-Ministru al României în perioda 1989-1991 şi Ministru de Externe între 22 decembrie 1999-28 decembrie 2000.

[5] Interviu realizat la data de 12 mai 2011 cu Adrian Năstase, fost Ministru al Afacerilor Externe al României în perioada 1991-1992 şi fost Prim-Ministru în perioada 2000-2004.

[6] Interviu realizat la data de 11 mai 2011, cu Ion Iliescu, fost preşedinte al României, în perioada 1990-1996/2000-2004.

[7] „*România Liberă*”, 28 decembrie 1989.

[8] „*Adevărul*”, 7 ianuarie 1990.

De altminteri, sub deziva unor obiective de anvergură şi în spiritul unei înţelegeri depline s-a desfăşurat ulterior şi vizita de lucru întreprinsă de Ministru de Externe al României în Uniunea Sovietică, vizită formulată la invitaţia lui Eduard Şevardnadze în data de 8 martie 1990. Cu prilejul convorbirilor derulate într-o atmosferă de inerentă apropiere şi de concordie reciprocă „şefii diplomaţiilor celor două state au reafirmat hotărârea României şi a Uniunii Sovietice de a dezvolta relaţiile mutuale pe o bază nouă, sănătoasă, reciproc avantajoasă, pornind de la respectarea principiilor independenţei, suveranităţii, egalităţii în drepturi, neamestecului în treburile interne, integrităţii teritoriale, încrederii reciproce şi a libertăţii de opţiune”[9].

Confluenţa bilaterală complexă şi de anvergură care s-a evidenţiat pregnant în cadrul convorbirilor din data de 8 martie 1990 a deschis ulterior o pagină nouă şi o fereastră inedită de oportunităţi pentru conlucrarea în sfera culturală, acolo unde primele semnale în privinţa unor posibilităţi reale de colaborare au fost sesizate cu ocazia vizitei oficiale pe care ministrul culturii, Andrei Pleşu a întreprins-o la Moscova. Potrivit informaţiilor parvenite la nivel oficial, obiectivul central al vizitei întreprinse de către demnitarul de stat român în URSS, a vizat „semnarea Protocolului de colaborare între ministerele culturii din România şi Uniunea Sovietică pe anul 1990”[10] dar şi adâncirea colaborării culturale la nivel bilateral, sub toate modalităţile şi formele posibile. Astfel, cu scopul unor progrese iminente în registrul cultural, părţile implicate, au convenit, în cadrul discuţiilor avute la cel mai înalt nivel, să pregătească în cel mai scurt timp posibil, „un protocol şi mai îndrăzneţ, şi mai compact, cu multe propuneri de colaborare pe un an, de o diversitate aparte dar şi un protocol care să confere realmente o altă anvergură relaţiilor culturale dintre cele două ţări”[11] .

În cadrul acestui proces accelerat de reconvertire a naturii raporturilor româno-sovietice şi implicit de reconfigurare a dimensiunii publice aferente registrului bilateral s-au circumscris ulterior şi o serie de acţiuni menite să revizuiască activitatea de colaborare în plan militar dar şi să revitalizeze cooperarea în acest segment de interes major pentru ambele state. În acest sens, „s-a reluat pregătirea cadrelor militare şi a diplomaţiilor în academiile şi institutele de la Moscova din dorinţa evidentă de a se pune bazele unei solide colaborări în domeniul militar”[12]. Hotărârea comună de adâncire a colaborării în dimensiunea militară a fost afirmată, totuşi, cu ocazia convorbirilor pe care Ministrul Apărării Naţionale al României, generalul –colonel Victor Stănculescu le-a avut în cadrul unei vizite de lucru întreprinsă în Uniunea Sovietică. Potrivit informaţiilor parvenite la nivel oficial, „în cadrul vizitei care s-a desfăşurat în zilele de 9-10 aprilie 1990, Ministrul Apărării Naţionale s-a întâlnit şi a avut convorbiri cu Ministrul Apărării al Uniunii Sovietice, general de armată Dimitri Iazov dar şi cu comandantul şef al Forţelor armate unite ale Tratatului de la Varşovia, general de armată, P.G.Luşev, convorbiri în cadrul cărora au fost abordate probleme de interes reciproc dar şi aspectele curente ale colaborării bilaterale”[13]. Concret, cu ocazia acestui moment emblematic, s-a evidenţiat, intenţia ambelor părţi de a depăşi cadrul uzual al colaborării militare şi

[9] Interviu realizat la data de 5 martie 2011, cu ambasadorul Sergiu Celac, fost ministru de Externe al României, între 28 decembrie 1989-28 iunie 1990.
[10] „*Lumea Azi*”, 13-29 martie 1990.
[11] *Ibidem*.
[12] Pentru mai multe informaţii legate de acest subiect vezi Armand Goşu, ”Politica Răsăriteană a României :1990-2005”, In Contrafort, nr. 1(135), ianuarie 2006, http://www.contrafort.md/old/2006/135/958.html.
[13] „*Adevărul*”, 11 aprilie 1990.

dezideratul comun de a se conferi o nouă calitate raporturilor în segmentul militar, pornind de la libertatea deplină de opțiune a celor două state.

Totuşi, joncțiunea de interese care a caracterizat evoluția binomului operațional româno-sovietic pe tronsonul său postdecembrist a dobândit valențe mult mai complexe odată cu întrevederea pe care Ion Iliescu, preşedintele CFSN-ului a avut-o cu Mihail Gorbaciov cu ocazia ,,Reuniunii de la Moscova a Comitetului Politic Consultativ al Statelor participante la Tratatul de la Varşovia care s-a desfăşurat la data de 7 iunie 1990”[14]. Dialogul politic la nivelul preşedinților celor două țări desfăşurat în spiritul unei înțelegeri depline şi în concordanță cu dorința comună de a relansa acele momente care au pecetluit bunele relații la nivelul ambelor state, a reuşit prin forța efectelor sale, să confere un plus de substanță registrului bilateral. În plus, ,,într-un climat de sinceritate şi de comprehensiune reciprocă, intelocutorii s-au informat asupra procesului de profunde transformări politice şi social-economice care aveau loc în România şi Uniunea Sovietică pe calea democrației pluraliste, a statului de drept şi a economiei de piață, exprimându-şi în acelaşi timp satisfacția în legătură cu perspectivele care se deschideau, în noile condiții, în privința dezvoltării raporturilor româno-sovietice, caracterizate de înțelegere, prietenie şi colaboarare reciproc avantajoasă”[15].

Prin urmare şi în atari circumstanțe, se poate aprecia într-o notă rezumativă că Revoluția din Decembrie 1989 a generat o schimbare de fond în orizontul de percepție a raporturilor bilaterale româno-sovietice. Practic, ,,având în vedere că România a trebuit să se poziționeze în relația cu vecinul de la Răsărit atât pentru a diminua riscurile generate de eventualele politici agresive ale acestuia, cât şi pentru a valorifica eventualele deschideri oferite de Moscova”[16], imaginea publică a relațiilor bilaterale a fost configurată de-a lungul anului 1990 sub faldurile necesității de a se elabora cele mai optime modalități şi procedee de restabilire a unui modus vivendi în dimensiunea bilaterală.

Tratatul de colaborare, bună vecinătate şi amiciție – vector decisiv în transformarea imaginii publice a relațiilor bilaterale

Neîndoielnic, inițiativa materializării unui nou tratat bilateral a fost demarată în primul rând din necesitatea de a se revedea tipul de relații dintre Uniunea Sovietică şi România cât şi din dorința ambelor state de a revizui elementele juridice care până în acel moment

[14] Reuniunea de la Moscova a Comitetului Politic Consultativ al Statelor participante la Tratatul de la Varşovia care s-a desfăşurat în data de 7 iunie 1990 şi la care au participat şefii de stat şi de guvern, precum şi miniştrii de externe şi ai apărării din țările membre ale organizației, a reprezentat un moment de cotitură pentru evoluția acestei structuri în oglindă a Organizației Tratatului Nord-Atlantic, cu atât mai mult cu cât, cu ocazia sa s-a adoptat o declarație oficială care stipula angajamentul statelor membre ale organizației de a revizui caracterul, funcțiile şi activitățile Tratatului de la Varşovia. În acelaşi timp, cu ocazia consfătuirii de la Moscova au fost abordate şi alte chestiuni stringente şi de utimă oră, de interes major pentru statele participante precum: prezentarea rezultatelor întâlnirii la nivel înalt sovieto-americană de la Washington, dezbaterea procesului general-european, a aspectelor privind dezarmarea, întărirea securității şi a încrederii pe continentul european, abordarea problemei unificării celor două state germane, abordarea modalităților de integrare a celor două blocuri militare opuse în cadrul sistemului de securitate general-european dar şi găsirea acelor modalități şi soluții optime care să contribuie la dezvoltarea şi adâncirea procesului de destindere, de consolidare a stabilității şi securității în Europa. Detalii suplimentare pe marginea scopului şi a obiectivelor dar şi a importanței pe care a exercitat-o la momentul respectiv Reuniunea de la Moscova a Comitetului Politic Consultativ al Statelor participante la Tratatul de la Varşovia vezi în ,,Tineretul Liber”, 8 iunie 1990.

[15] ,,*Adevărul*”, 8 iunie 1990.

[16] Şerban Filip Cioculescu, *Terra incognita? Repere pentru cartografierea haosului din relațiile international contemporane*, Bucureşti, Militară, 2010, p. 332.

conferiseră soliditate şi consistenţă acestor raporturi. În acelaşi timp nu este mai puţin semnificativ însă că filozofia Tratatului de colaborare, bună vecinătate şi amiciţie a coincis unui algoritm geopolitic care la momentul respectiv nu putea fi omis şi care demonstra în mod evident că în proximitatea strategică a statului român exista un stat care avea toate caracteristicile şi predispoziţiile unei mari puteri. Tocmai din acest raţionament, în 1991 era absolut necesar ca relaţiile dintre România şi marele Vecin de la Răsărit să reintre pe făgaşul inerentei normalităţi şi evoluţii politice dar şi să fie reglementate corespunzător. Altfel spus, era indispensabil ca în raporturile dintre România şi Uniunea Sovietică să se contureze o strategie clară a tipului de relaţii care trebuiau să dicteze registrul bilateral dar şi să se asigure că la temelia acestor noi raporturi urma să acţioneze un principiu cardinal, principiul respectării interesului naţional.

Astfel, ,,dacă este adevărat faptul că noul tratat era absolut necesar, apare tot atât de adevărat că acesta nu putea fi acceptat în orice formulă”[17]. Conform directivelor emise la nivel guvernamental, noul tratat trebuia să stipuleze o serie de obiective şi principii favorabile interesului naţional al României. Potrivit acestora, noul acord juridic trebuia: ,,1). să asigure României posibilitatea de a-şi alege liber aliaţii, precum şi de a intra în orice alianţe, independent de raporturile existente între URSS şi respectivii aliaţi sau de interesele URSS faţă de acele alianţe; 2).să prevadă un sistem de garanţii mutuale privind securitatea naţională a României şi a URSS, astfel încât agresiunea sau ameninţarea cu forţa să fie excluse din raporturile reciproce, ambele ţări nemaiavând a se teme de atacuri lansate de pe teritoriul uneia împotriva celeilalte; 3). să lase cel puţin deschisă calea- dacă nu chiar să creeze un mecanism-pentru rezolvarea problemelor litigioase dintre România şi URSS, anume retrocedarea teritoriilor româneşti ocupate prin ameninţare cu războiul, în baza ultimatumurilor sovietice din iunie 1940, sprijinite de prevederile Pactului Ribbentrop-Molotov, şi restituirea tezaurului României depozitat la Sankt-Petersburg în 1917 şi confiscat apoi abuziv de guvernul bolşevic condus de V.I.Lenin; 4). să fie în toate celelalte privinţe identic cu tratatele similare pe care exact în aceeaşi perioadă le negociau cu URSS alte ţări ale fostului bloc sovietic, anume Ungaria, Polonia şi Cehoslovacia, astfel încât să nu se lase impresia că orientarea României către modelul democraţiilor occidentale şi către integrarea în spaţiul euroatlantic ar fi mai slabă, mai îndoielnică”[18].

În mod cu totul paradoxal, indicaţiile expres prevăzute de către cabinetul primului ministru nu au figurat ca o prioritate pe agenda negocierilor demarate în privinţa noului tratat bilateral şi nu au constituit obiectul unor discuţii de substanţă pe tot parcursul iniţiativelor de materializare a noului acord bilateral. În plus, minimizarea acestor instrucţiuni enunţate de către membrii executivului românesc, sub pretextul că asemenea indicaţii nu ar fi fost precis formulate în cadrul unui document scris, ci din contră, ar fi fost amintite doar în cadrul unor discuţii lapidare, au condus la situaţia în care ,,documentul a fost încheiat fără o viziune coerentă a obiectivelor strategice prevăzute, precum şi a naturii tipului de relaţii pe care Uniunea Sovietică şi România trebuia să le deţină la momentul respectiv”[19]. Astfel, ,,dincolo de retorica preambulului, acordul nu modifica cu nimic tradiţionalele tratate dintre România şi Uniunea Sovietică. Acesta nu conţinea nici o referire la contenciosul istoric dintre cele două

[17] Adrian Severin, *Lacrimile dimineţii. Slăbiciunile guvernului Roman*, Bucureşti, Scripta, 1995, p. 153.
[18] *Ibidem*, p.154.
[19] Gabriel Andreescu, Adrian Severin, *Locurile unde se construieşte Europa*, Iaşi, Polirom, 2000, p. 195.

state, ci, dimpotrivă, relua afirmațiile stereotipe şi uzuale regăsite şi în tratatul încheiat în epoca luj Dej, şi în cel – practic identic cu primul – încheiat de Ceauşescu”[20].

Mai grav, tratatul conținea prevederi restrictive în privința posibilităților viitoare ale României de a-şi alege aliații[21]. „Clauza inserată în articolul 4 al tratatului statua interdicția ambelor părți de a participa la orice tip de alianțe militare percepute drept ostile de către oricare dintre părțile semnatare”[22]. În fapt, era obstrucționat dreptul legitim al României de a opta pentru structurile de securitate dezirate, ceea ce contravenea interesului național. În plus, în baza unei clauze distincte, care preconiza posibilitatea unui contact direct cu republicile unionale „se bloca cadrul legal care ar fi putut sta la baza modificării prin mijloace paşnice, în conformitate cu adevărul istoric şi principiile formulate la Helsinki, a granițelor dintre cele două țări”[23]. În asemenea circumstanțe, „tratatul punea o lespede de plumb peste eforturile incipiente ale adepților unioniști”[24], preferându-se o politică a interferenței economice şi culturale, îndrituită de existența a două state româneşti. Documentul consfințea, de facto, renunțarea României la orice pretenții teritoriale legitime şi existența celui de-al doilea stat românesc în Europa: Republica Moldova.

În ansamblu, tratatul a fost receptat atât de opinia publică românească, cât şi de o parte a elitei politice drept „o imensă eroare de ordin tactic şi strategic”[25], în detrimentul României. „Semnarea sa a condus la o avalanşă de intervenții în care atât istorici, politicieni cât şi oameni de cultură au depus eforturi intense pentru a demonstra inoportunitatea lui (documentul constituia primul act juridic pe care Uniunea Sovietică îl semna cu unul din foştii săi aliați din lagărul socialist, eveniment considerat a fi în dezavantajul României”[26]. Miza şi implicațiile veridice ale documentului au condus, cu celeritate, la renegocierea sa „mai exact la renegocierea acelei clauze imprecise, care limita dreptul legitim al României de a se asocia la formatele de securitate dorite, gest care nu a produs un efect spectaculos la nivelul societații româneşti”[27]. Situația particulară de renegociere în viteză a unui nou tratat, similar cu documentele juridice ale celorlalte țări est-europene şi fără absolut nici o referire de substanță şi profunzime în privința chestiunilor litigioase dintre cele două țări, la cererea imperativă şi intransigentă a vocii prezidențiale, a determinat în cele din urmă, semnarea tratatului la 4 decembrie 1991, cu exact câteva zile înainte ca Uniunea Sovietică să îşi înceteze existența[28]. Cert este însă, că „destrămarea Uniunii Sovietice a lăsat fără obiect tratatul bilateral cu România, documentul nemaifiind ratificat vreodată”[29] .

Prin urmare şi în atari condiții, documentul care ar fi trebuit să transforme radical logica parametrilor în baza cărora evoluau raporturile româno-sovietice la momentul respectiv

[20] Interviu realizat la 28 noiembrie 2011, cu Emil Constantinescu, fost preşedinte al României, în perioada 1996-2000.
[21] Vartan Arachelian, *Față în față cu Petre Roman. 9 convorbiri cu Vartan Arachelian*, Bucureşti, Cartea Românească, 1996, p. 46.
[22] Janusz Bugajski, *Pacea rece. Noul imperialism al Rusiei*, Bucureşti, Casa Radio, 2005, p. 284.
[23] Adrian Pop, *Originile şi tipologia revoluțiilor est-europene*, Bucureşti, Enciclopedică, 2010, p. 359.
[24] Adrian Cioroianu, *Geopolitica Matrioşkăi. Rusia postsovietică în noua ordine mondială*, Bucureşti, Curtea Veche, 2009, p. 263.
[25] „*Jurnal Internațional*”, 29 iunie 1991.
[26] Domnița Stefănescu, *Cinci ani din istoria României. O cronologie a evenimentelor: decembrie 1989-decembrie 1994*, Bucureşti, Maşina de Scris, 1995, p. 138.
[27] „*România Liberă*”, 15 octombrie 1991
[28] Adrian Severin, *Lacrimile dimineții*, l.c., p.158.
[29] Ion M. Ioniță,”Unde dai lovitura de stat şi unde crapă”, In *Historia*, an XI, nr. 116, august 2011, p. 5.

dar care s-a dovedit a fi în cele din urmă problematic, a reprezentat vectorul principal aferent transformării imaginii publice a raporturilor bilaterale româno-ruse. Practic, atât din prisma existenței unor elemente de factură restrictivă cât şi a inexistenței unor prevederi clare care să permită soluționarea aspectelor problematice la nivel bilateral, deci implicit din perspectiva ambiguităților şi a incoerențelor sale, Tratatul de colaborare, bună vecinătate şi amiciție a generat mutații de fond la nivelul modului de percepție a raporturilor cu Uniunea Sovietică. Aşa se face practic că în timp ce pentru majoritatea conducerii FSN-iste acordul bilateral reprezenta garantul unei optici de percepție pozitive în raport cu URSS, pentru majoritatea partidelor de tradiție şi implicit pentru membrii opoziției, Tratatul de colaborare, bună vecintătate şi amiciție constituia principalul releu al imagini negative atribuite Uniunii Sovietice. În plus, pentru reprezentanții societății civile româneşti, inițiativa tratatului bilateral a fost receptată încă de la bun început şi până la sfârşit cu vădită ostilitate, ceea ce nu a făcut decât să alimenteze o percepție completamente defavorabilă şi negativă vis-a-vis de URSS.

Concluzii

Indubitabil, odată cu Revoluția din Decembrie 1989 şi implicit la scurt timp după destrucția eşafodajului comunist în România, imaginea publică a dimensiunii bilaterale s-a reconfigurat sub semnul unui registru cât se poate de firesc şi de normal. De altfel, toate demersurile de început specifice anului 1990 converg în această direcție, respectiv în direcția materializării unei percepții pozitive atribuită Uniunii Sovietice. Totuşi, odată cu semnarea Tratatului de colaborare, bună vecintătate şi amiciție, situația se schimbă considerabil deoarece acordul bilateral se dovedeşte a fi elementul decisiv care îşi aduce aportul la transformarea dimensiunii publice a raporturilor bilaterale şi implicit factorul capital care face ca imaginea publică aferentă cadrului să se prefigureze pe tot parcursul anului 1991 dar şi ulterior, sub semnul unor formule dilematice şi difuze.

BIBLIOGRAFIE:

Literatură de specialitate:
Bugajski, Janusz, *Pacea rece. Noul imperialism al Rusiei*, Casa Radio, Bucureşti, 2005;
Cioculescu, Şerban Filip, *Terra incognita? Repere pentru cartografierea haosului din relațiile international contemporane*, Militară, Bucureşti, 2010;
Cioroianu, Adrian, *Geopolitica Matrioşkăi. Rusia postsovietică în noua ordine mondială*, Curtea Veche, Bucureşti, 2009;
Pop, Adrian, *Originile şi tipologia revoluțiilor est-europene*, Enciclopedică, Bucureşti, 2010;
Stefănescu, Domnița, *Cinci ani din istoria României. O cronologie a evenimentelor: decembrie 1989-decembrie 1994*, Maşina de Scris, Bucureşti, 1995;
Stoenescu, Alex Mihai, *Din culisele luptei pentru putere. 1989, Prima guvernare Petre Roma*n, Rao, Bucureşti,2006.
Memorialistică:
Andreescu, Gabriel, Severin, Adrian, *Locurile unde se construieşte Europa*, Polirom, Iaşi, 2000;

Arachelian, Vartan, *Față în față cu Petre Roman. 9 convorbiri cu Vartan Arachelian*, Cartea Românească, Bucureşti, 1996;
Iliescu, Ion, *Momente de Istorie II. Documente, Alocuțiuni, Comentarii, (iunie 1990-septembrie 199*1), Enciclopedică, Bucureşti, 1996;
Severin, Adrian, *Lacrimile dimineții. Slăbiciunile guvernului Roman*, Scripta, Bucureşti, 1995;
Publicații periodice: „*Adevărul*"; „*Jurnal Internațional*"; „*Lumea Azi*"; „Tineretul Liber"; „*România Liberă*".
Studii şi articole :
Goşu, Armand, "Politica Răsăriteană a României :1990-2005", In Contrafort, nr. 1(135), ianuarie 2006, http://www.contrafort.md/old/2006/135/958.html;
Ioniță, Ion M.,"Unde dai lovitura de stat şi unde crapă", In *Historia*, an XI, nr. 116, august 2011;
„România- Rusia. Realități şi percepții după Praga", In *Occasional Papers*, Casa Nato, Bucureşti, 2003.
Mărturii Orale:
Interviu realizat la data de 5 martie 2011, cu ambasadorul Sergiu Celac, fost ministru de Externe al României, între 28 decembrie 1989-28 iunie 1990;
Interviu realizat la data de 11 mai 2011, cu Ion Iliescu, fost preşedinte al României, în perioada 1990-1996/2000-2004;
Interviu realizat la data de 12 mai 2011 cu Adrian Năstase, fost Ministru al Afacerilor Externe al României în perioada 1991-1992 şi fost Prim-Ministru în perioada 2000-2004;
Interviu realizat la data de 1 noiembrie 2011 cu Petre Roman, fost Prim-Ministru al României în perioda 1989-1991 şi Ministru de Externe între 22 decembrie 1999-28 decembrie 2000;
Interviu realizat la 28 noiembrie 2011, cu Emil Constantinescu, fost preşedinte al României, în perioada 1996-2000.

POLITICAL EXTREMISM AND THE ECONOMIC CRISIS IN THE TIME OF GLOBALIZATION: THE CASE OF ROMANIA

Mihai Berți, PhD Candidate, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: The Romanian and international mass-media have frequently brought into our attention that the extremist parties are going to be the main winners of the deteriorated economic climate. This idea is largely based on the assertion that the Great Depression was a key factor in the rise of National Socialism in the Weimar Republic, which also helped the development of political extremism in Interwar Europe. This paper aims to analyze the relation between political extremism and the economic crisis in Romania over the last few years, highlighting the fact that this political phenomenon has undergone a constant erosion process. In this sense we are going to argue that the direct correlation between an economic crisis and the rise of political extremism is an overrated theory. Although extremist parties gain electoral support in times of economic depression, the argument of Nazi Germany cannot serve as a generally valid example. More than that, the rise of political extremism is stimulated by a series of complex factors, such as the democratic background of any given state, the development of the civil society, the degree of corruption within that state, and the most important of all, the external political climate.

Keywords: *economic crisis, political extremism, Nazi Germany, far right parties, democratic erosion*.

Scrutarea viitorului se realizează de prea multe ori privind înapoi. Cunoaşterea trecutului este, în mod evident, imperios necesară, dar trebuie spus că lecțiile învățate din trecut nu se repetă întocmai. Viitorul nu poate fi prezis cu acuratețe studiind lecțiile istoriei. De prea multe ori s-a atras atenția în ultimii ani asupra efectelor pe care criza economică le-ar putea avea. Predicțiile, care mai de care mai pesimiste nu s-au adeverit, lăsând în urma lor câțiva ani marcați de o veritabilă psihoză în ceea ce priveşte efectul crizei economice asupra vieții politice mondiale sau europene, spațiul de care ne vom ocupa în cele ce urmează. Articolul de față va evidenția faptul că relația cauzală dintre criză economică şi extremism politic nu este direct proporțională, iar spaima totalitarismului nu se poate instaura doar prin simpla existență a unei depresii economice.

Recenta criză economică s-a făcut resimțită pe întreg mapamondul. Cele mai grave repercusiuni au fost resimțite, fără îndoială, de către statele dezvoltate şi de către cele în curs de dezvoltare. Este de la sine înțeles faptul că în interiorul economiilor dezvoltate, cetățenii au resimțit cel mai acut depresiunea economică, din cauză că aceştia au fost obişnuiți cu un stil de viață mai mult decât decent. Astfel, tulburările economice care au condus la scăderea veniturilor şi la pierderea locurilor de muncă, au dus imediat la diminuarea standardului de viață pentru o însemnată parte din rândul cetățenilor statelor dezvoltate.

Deloc întâmplător, statele care au o economie dezvoltată, conduc în topul încrederii în sistemul democratic. Relația dintre dezvoltarea capitalistă şi democrație nu mai constituie doar o simplă speculație sau bază pentru argumentație în cursele politice. De mai multe decenii, relația cauzală dintre cele două a fost supusă unui proces sistematic de cercetare, fie că vorbim de domeniul sociologiei, al istoriei sau al filosofiei politice[1]. Contextul în care

[1]Rueschemeyer, D., Stephens, E. H., Stephens, J. D, *Capitalist development and democracy*. Cambridge, Marea Britanie, p. 243

această cercetare a înflorit, a fost întrecerea ideologică între cele două sisteme economice şi politice care au dominat războiul rece.

Un lucru este cât se poate de cert, democraţia şi dezvoltarea economică reprezintă cea mai de succes combinaţie atunci când vorbim de succesul unei societăţi. Examinând statele lumii ajungem la concluzia că democraţiile conduc spre dezvoltare economică într-un mod mai eficient decât alte forme de guvernare politică, precum dictaturile, autocraţiile ori soluţiile mixte. Analizarea relaţiei dintre creşterea economică şi sistemul politic din ultimii 40 de ani, ne relevă faptul că democraţiile au avut o creştere economică anuală superioară celorlalte forme autoritariste.[2] Lucrurile devin mai interesante dacă luăm în considerare relaţia dintre creşterea economică şi sănătatea sau stabilitatea sistemului democratic. Studii recente au indicat că există o relaţie indirect proporţională între creşterea economică şi sprijinul pentru soluţiile politice extremiste.[3] Cu alte cuvinte, ideea susţinută de Brückner, Markus şi Hans P. Grüner, este că, extremismul politic nu are şanse de dezvoltare în statele democratice unde avem de-a face cu creştere economică. Autorii respectivi conchid cu certitudine că, în lipsa unor scăderi economice comparabile cu Marea Depresiune din perioada interbelică, statele nu se vor confrunta cu majorităţi parlamentare obţinute de partide de extremă dreaptă.[4] Conform unor calcule, o scădere economică de 3 procente s-ar transpune printr-un aport de sub 2% în alegeri pentru un partid de extremă dreaptă. În aceste condiţii chiar şi o recesiune severă nu ar fi capabilă să producă efecte notabile la urne în favoarea extremiştilor.[5]

Cu toate că aceste studii empirice aduc un aport de optimism pentru societăţile democratice lovite din plin de criza economică, noi vom argumenta în cele ce urmează că factorul economic, deşi important, are un rol mult mai mic în ceea ce priveşte rezultatul electoral. Trebuie spus în mod clar că, subiectul ridicării extremismului politic este mult mai complex şi mai dificil de exprimat decât ceea ce propun autorii citaţi prin simpla ecuaţie: -3% PIB = +2% la urne. De altfel, este dificil de cuantificat la nivel general ce efect are criza economică asupra subiectului în cauză. Opinăm că situaţia trebuie tratată fie pe paliere restrânse, fie în cazuri particulare. Un prim argument pe care îl putem aduce împotriva acestei teorii economice şi efectele sale asupra spectrului politic este situaţia Austriei. Luăm aici exemplul Partidului Libertăţii din Austria. Acesta a urcat de la 22,5% în 1994 la alegerile parlamentare, la 26,91% în 1999.[6] În acest răstimp, economia statului austriac a înregistrat creşteri anuale situate între 2,2% şi 3,8%,[7] concomitent cu o creştere electorală a acestui partid de extremă dreaptă, sugerând fie că teoria discutată mai sus este invalidă fie universal inaplicabilă.

Mass-media s-a făcut responsabilă de răspândirea fobiei extremiste în anii ultimei crize economice. Deşi ideea în sine, faptul că o criză economică ajută la ridicarea extremismelor politice, este parţial corectă, informaţiile trunchiate, spaţiul editorial restrâns în

[2]http://www.cfr.org/democratization/relationship-between-democracy-development-implications-policy/p5778, accesat 09.05.2014

[3]Pentru mai multe detalii, vezi Brückner, Markus şi Hans P Grüner, *Economic Growth and the Rise of Political Extremism: Theory and Evidence*, CEPR Discussion Paper 7723 şi Friedman, Benjamin (2005), *The Moral Consequences of Economic Growth*, Knopf, New York, 2005

[4] http://www.voxeu.org/article/global-crisis-and-political-extremism

[5]Brückner, Markus şi Hans P. Grüner, *op. cit.*, p. 16

[6]http://www.nsd.uib.no/european_election_database/country/austria/, accesat 12.05.2014

[7]http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?page=3, accesat 12.05. 2014

care trebuie să se încadreze şi tendinţa păcătoasă a senzaţionalismului, a făcut ca până şi cele mai respectate canale media să cadă în eroarea propagării în masă a unei idei incorecte şi inflamate. Spaima că statele Uniunii Europene vor eşua inevitabil în zodia totalitarismului, a fost transmisă şi actualizată săptămânal în funcţie de previziunile privind evoluţia economică la nivel european. Scenarii peste scenarii au fost dezbătute şi vândute ca fiind credibile. Pe toată durata crizei economice, o bună parte din canalele media s-au întrecut în previziuni sumbre, în special în preajma diverselor alegeri de pe bătrânul continent. Cu toate că în aceştia ani câteva partide de extremă dreaptă sau stângă au câştigat notorietate prin insignifiante scoruri electorale, democraţiile nu au fost influenţate de firavele creşteri la urne ale acestor partide. Se poate chiar afirma că, în loc să asistăm la o creştere notabilă a extremismului politic (lucru valid în marea majoritate a statelor europene cu puţine excepţii), Europa a descoperit cu surprindere că, marginal fenomenului politic *mainstream,* mai existau (şi accentuăm aici nuanţa) şi o serie de partide din ambele extreme, partide care până acum au fost trecute cu vederea de mass-media europeană. Astfel, ele au fost scoase la lumină şi au fost amintite constant în presă, încercându-se să se valideze astfel ipoteza (profeţia) că anii 1930 sunt pe cale de a se repeta. Acestea, au primit într-adevăr câteva procente în urma alegerilor din perioada crizei economice, dar notorietatea de care s-au bucurat începând cu debutul recesiunii a fost amplificată peste măsură de către canalele media, dar şi de către politicienii partidelor *mainstream.*

Răsfoind prin mormanul de ştiri şi analize privitoare la soarta continentului bântuit de recesiune, trebuie să recunoaştem că cele mai sumbre ipoteze vin sub forma unui cocktail care conţine minim 3 elemente esenţiale: Dr. Doom, lecţiile trecutului, nazismul şi evident Marea Criză economică a perioadei interbelică. În urmă cu 2 ani, *Der Spiegel*, publica în ediţia electronică a publicaţiei un articol elaborat sub titlul "Pericolele ignorării istoriei: de data aceasta, Europa, este pe margine"[8](*marginea prăpastiei* n.n.). Comentariul semnat de Niall Ferguson şi Nouriel Roubini, prezintă situaţia Europei de la acea dată ca fiind aproape de catastrofă. Motivul este unul simplu. Toată argumentaţia se bazează pe paralela trasă în raport cu Marea Depresiune şi ascensiunea nazismului. Substratul articolului pe care ar trebui să îl reţinem este că, germanii trag învăţăminte din cele întâmplate şi semnalează restului Europei că acest lucru ar trebui evitat. Din păcate, scurta paralelă are la bază kilometri liniari de studii ştiinţifice, o cantitate informaţională mult prea vastă pentru a fi rezumată într-o singură frază. Păcatul mai mare al ziariştilor care pătrund pe domeniul ştiinţelor umaniste, care sunt prin excelenţă inexacte, este că transmit cu grad de certitudine teorii neprobate şi inexacte, lucruri care sunt acumulate de cititori şi perpetuate la rândul lor mai departe în societate. În linii mari, acesta este traseul propagării isteriei în masă din ultimii ani. Conform celor de la *Der Spiegel*, şi în concordanţă şi cu alte voci media din ultimii ani, motivul pentru care Europa stă pe prăpastie din cauza crizei economice este paralela făcută cu situaţia Germaniei de la începutul anilor 1930. Şomajul ridicat şi falimentul sistemului bancar european interbelic sunt arătaţi ca factori care au condus la instalarea nazismului în Germania şi la ridicarea altor partide de extremă dreaptă din Europa, care în opinia editorialiştilor, s-ar fi „descurcat bine" în ţări precum România sau Ungaria. De reţinut că autorii omit faptul că în

[8]http://www.spiegel.de/international/europe/the-germans-have-learned-nothing-from-history-a-838429.html, accesat 12.05. 2014

România, extrema dreapta a fost insignifiantă electoral în anii crizei şi a obținut rezultate notabile abia la sfârşitul anului 1937, în timp ce Ungaria era dominată de un regim autoritar de dreapta, revizionist şi revanşard încă de la încheierea primului război mondial. Mai are rost să menționăm că Italia a inventat fascismul în absența unei crize economice, într-un stat învingător şi din cu totul alte motive decât ridicarea nazismului din Germania? Aceste fapte nu fac decât să dovedească faptul că o criză economică este insuficientă pentru a produce rezultate electorale solide pentru extremişti. De altfel, extremismul interbelic a fost generat de mixtura dintre tranziția spre modernitate şi efectele Primului Război Mondial, precum şi apropierea celui de-al doilea. Rezultă de aici că Marea Depresiune a jucat un rol minor în această afacere şi doar în puține cazuri, cel al Germaniei fiind de referință, putem să îl luăm în considerare ca fiind un factor major. Continuând lectura, regăsim faimosul dicton care face referire la repetarea istoriei. Ca să fie clar, istoria nu se repetă, iar dacă unele evenimente similare pot avea efecte similare, asta e o cu totul şi cu totul altă poveste. În încheierea articolului, cei doi editori mai atrag atenția asupra faptului că liderii politici actuali sunt pe punctul de a repeta istoria.[9]

Aceste veritabile profeții nu au darul de a realiza un lucru pozitiv, întrucât induc în societate o presiune care nu este necesară. Spaima nazismului nu trebuie înviată de fiecare dată când capitalismul dă semne de slăbiciune, întrucât rezultatul este departe de a fi fructuos. Rolul acestor tipuri de articole din mass-media, reprezintă mai degrabă un protest la adresa politicii de austeritate promovată de Uniunea Europeană decât o analiză cel puțin serioasă la riscurile presupuse de criza economică.

În media românească, teoria resurgenței extremismului de dreapta a fost prezentată în cel puțin 3 maniere. În primul rând, se poate constata o rețetă copiată după modelul occidental, similar articolului din publicația germană prezentată mai sus. În cel de-al doilea rând, putem observa o reacție a editorialiştilor naționalişti români, care trag un semnal de alarmă în legătură cu ridicarea extremismului de dreapta din Ungaria şi pericolele care ar decurge de aici pentru unitatea României[10]. Situația aceasta ar putea părea paradoxală, dar ne arată că retorica extremistă, în estul Europei, nu s-a schimbat deloc în ultimul secol, relevând totodată faptul că nu există o unitate în ceea ce priveşte extremismul de dreapta din Europa. În ultimul şi cel de-al treilea rând, vocile din stânga spectrului ideologic atrag şi ele atenția asupra câştigurilor politice ale extremei drepte. Sub titlul *Extrema dreaptă profită de criză,*[11]Critic Atac ne oferă o versiune proprie asupra ridicării extremei drepte, făcând apel la bibliografia academică. Citând o lucrare veche de jumătate de secol a lui Robert Paxton despre fascism, autorul articolului preia o frază scurtă care spune sec: "în vremuri de criză economică, democrația este în pericol." Astfel, această idee este neargumentată, iar autorul nu explică de unde ar veni pericolul. Remarcăm şi în cazurile autohtone o retorică similară cu presa occidentală, dar scrisă pe de poziții variate.

Poate cele mai nepotrivite astfel de intervenții vin din partea politicienilor. Fostul premier italian Enrico Letta a declarat la începutul anului trecut situația economică hrăneşte

[9]http://www.spiegel.de/international/europe/the-germans-have-learned-nothing-from-history-a-838429-2.html, accesat 13.05.2014
[10]http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/extremismul-europa-secolului-xxi-pericolul-revenirii-anilor-30, accesat 13.05.2014
[11]http://www.criticatac.ro/16084/extrema-dreapt-profit-de-criz/, accesat 13.05.2014

"forţele extremismului, urii şi intoleranţei în Italia"[12]. Declaraţia, corectă de altminteri, a fost remisă presei în scop electoral evident, folosindu-se de nemulţumirile populaţiei direcţionate spre conducerea Italiei, pentru a lovi în partidele care i s-ar fi opus în alegerile disputate în februarie 2013. Am numit astfel de declaraţii nepotriviteîntrucât ele nu au în mod evident menirea de trage un semnal de alarmă împotriva extremismului ci sunt făcute cu scopul de a încuraja populaţia să voteze cu partidele *mainstream*, chiar dacă soluţiile acestora nu sunt atrăgătoare pentru electori. De altfel, soluţiile practice oferite de partidele de la guvernare din Europa lipsesc aproape cu desăvârşire. Excepţie face aici Grecia, unde sistemul judiciar duce o luptă pentru interzicerea parlamentarilor partidului Zori de Aur implicaţi în diverse activităţi extremiste.[13]

Şi totuşi, criza nu a readus extremismul la scară mare în Europa. Poate doar a ajutat la ştergerea prafului de pe el, în timp ce pe alocuri a dus la câteva procente în plus. Cel mai mare succes electoral al vreunui partid de extremă dreaptă din Uniunea Europeană s-a produs în 1999 în Austria, într-un climat economic mult mai bun decât cel din ultimii ani. Anterior anilor crizei economice, Europa a cunoscut extremismul în două feluri. În primul rând notăm existenţa unui extremism vest-european, pe alocuri violent (Irlanda de Nord sau Ţara Bascilor) sau intolerant (Franţa sau Olanda). În cel de-al doilea rând, Uniunea Europeană a făcut cunoştinţă cu noi formaţiuni politice extremiste odată cu integrarea în Uniune a mai multor state est-europene (Bulgaria sau Ungaria fiind singurele cazuri notabile). Aşadar, fenomenul a existat şi înainte de criză în Europa democratică. De remarcat este faptul că regimurile politice democratice au rezistat "asalturilor" extremiste[14], şi trebuie subliniat că aceste partide au profitat de climatul economic, modelându-şi discursul politic într-o retorică anti-sistem şi anti-UE pentru a-şi mări bazinul electoral.

În cele ce urmează vom trece în revistă situaţia partidelor de extremă dreaptă şi stângă şi efectele pe care le-a avut criza asupra scorurilor electorale obţinute de către acestea. Trebuie subliniat faptul că este necesar să facem o distincţie clară, când analizăm spectrul extremismului politic continental, între extremismul din statele Occidentale (dezvoltate economic) şi cel Central şi Est-European. În vestul Europei marii câştigători ai crizei au fost euroscepticii moderaţi şi nicidecum partidele extremiste (deşi parţial eurosceptice şi ele).

În Portugalia extremismul politic este reprezentat doar de comunişti. Criza nu a produs modificări semnificative, putând doar semnala o urcare a Blocului de Stânga de la 5 procente la 9 procente în alegerile din 2009, pentru a reveni ulterior de unde a plecat[15]. În Spania notăm doar existenţa unui partid catalan care militează pentru independenţă ca fiind beneficiarul crizei. Însă în acest caz nu avem de-a face cu extremism de dreapta sau de stânga ci cu o mişcare naţionalistă. Pe perioada crizei, Partidul Convergenţă şi Uniune s-a ridicat de la 1% la 4%[16], acest lucru petrecându-se într-unul din cele mai greu încercate state de criză.

În Franţa, naţionalismul a avut cel mai mult de câştigat în materie de imagine şi procente. Frontul Naţional, partidul condus de Jean Marine Le Pen a urcat de la 10 procente în

[12]Associated Press, English Worldstream, 12/01/2013
[13]http://www.aljazeera.com/news/europe/2014/05/greek-court-clears-golden-dawn-eu-vote-201451253115538966.html accesat 13.05.2014
[14]http://www.presseurop.eu/en/content/article/2444741-europe-isn-t-turning-extremist , accesat 13.05.2014
[15]http://www.nsd.uib.no/european_election_database/country/portugal/ , accesat 13.05.2014
[16]http://www.nsd.uib.no/european_election_database/country/spain/parliamentary_elections.html, accesat 13.05.2014

2007 la 17,9% în 2012[17], înregistrând totodată rezultate notabile în ultimele alegeri municipale, candidații frontului câştigând 14 municipalități, o premieră în istoria acestui partid.[18]Cu toate că media europeană a trăit într-o stare de frenezie, posibilitatea ca Frontul Național să câştige o notorietate sporită, clamând că extremismul este la putere în Franța, în fapt, acest partid are puține în comun cu fascismul, deci cu extremismul politic în ansamblul lui. Partidul lui Marine Le Pen nu militează pentru demantelarea sistemului politic democratic, nu vizează un sistem corporatist economic şi nu doreşte o ordine socială dictată de Darwinismul social. Acest partid ne arată foarte bine modul în care a evoluat o parte a extremei drepte europene, adoptând o abordare centristă.[19]

Marea Britanie se face remarcată la capitolul euroscepticism, unde notăm creşterea puternică a Partidului pentru Independența Marii Britanii. Promovând o retorică anti-UE şi militând în favoarea ieşirii din Uniune, acest partid performă foarte bine în alegerile europarlamentare unde a obținut 16% din voturi fiind al doilea după conservatori. Cu toate acestea, în alegerile legislative interne, PIMB nu a reuşit să obțină mai mult de 3 procente[20]. Trebuie să precizăm faptul că nu trebuie să surprindă reuşita acestui partid populist eurosceptic, într-un stat care întotdeauna şi-a manifestat reticența vizavi de UE, indiferent de culoarea premierului. Olanda a înregistrat cel mai mare succes al unui partid de extremă dreaptă. Partidul pentru Libertate condus de emblematicul Geert Wilders, a înregistrat una dintre cele mai spectaculoase creşteri electorale pe perioada crizei, câştigând aproape 10 procente pe perioada crizei. Euforia din jurul acestuia a scăzut, astfel că la alegerile din 2012 a înregistrat o repoziționare la 10% față de cele 15% comparativ cu alegerile legislative din 2010.

Frontul Național, Partidul pentru Independența Marii Britanii şi partidul lui Wilders sunt campioanele populismului european. Succesul lor este datorat accentului pus în fața electoratului pe oprirea imigrației ilegale sau chiar a imigrației ca întreg. Se pare că aceasta este singura rețetă de succes pentru partidele de extremă dreaptă sau naționaliste din vestul Europei. Retorica tipică naționalistă se pare că nu mai funcționează în acest spațiu (în opoziție cu situația din estul continentului).

Germania nu se confruntă la rândul ei cu probleme în domeniul extremelor politice. Societatea germană continuă să respingă la urne soluțiile radicale, astfel că, cu excepția notabilă a stângii comuniste care se menține sub 8 procente, nu putem vorbi de radicalism politic îngrijorător. Dacă în domeniul politic Germania stă bine, în sfera socială se prefigurează o potențială situație îngrijorătoare. În ultimii ani, opinia publică germană asistă la ridicarea unui curent islamofob, condus de membri ai partidelor de extremă dreaptă. Acest lucru nu ar trebui să surprindă, asta dacă e să ne luăm după modul în care islamul a fost perceput în perioada post 11 septembrie, sau dacă luăm în considerare faptul că 56% dintre germani au o părere proastă despre această religie, considerând-o a fi arhaică şi incapabilă de

[17]http://www.nsd.uib.no/european_election_database/country/france/presidential_elections.html, accesat 13.05.2014
[18]http://www.rfi.ro/stiri-politica-48703-stanga-franceza-pamant-alegerile-municipale, accesat 13.15.2014
[19]Aniruddh Mohan, *The Breakthrough of Neo-Fascism in Europe: A Case of Mistaken Identity,* Foreign Policy Journal, 22 aprilie, 2014, pp. 9-10
[20]http://www.nsd.uib.no/european_election_database/country/uk/european_parliament_elections.html, accesat 13.05.2014

adaptare la normele societății moderne.[21] De altfel, cei peste 4 milioane de musulmani de pe teritoriul Germaniei, par a fi în mijlocul unei societăți Occidentale tot mai reticentă în ceea ce priveşte imigrația sau prezența musulmanilor în acest spațiu.

Extrema dreaptă europeană veritabilă, în sensul aderenței la trecutul politic extremist interbelic, se regăseşte în Europa Centrală şi de Est. Ungaria, Bulgaria şi Grecia sunt exemplele cele mai bune. Extrema dreaptă a urcat în procente constant la ultimele alegeri, în urma unei poziționări anti-europene, împotriva clasei politice actuale, anti-rroma sau antisemite. Jobbik, Ataka şi Zori de Aur, ultimul trecând printr-un sinuos proces de interzicere în Grecia, sunt partidele care pot produce fiori pe scena politică est-europeană. Deşi aceste state au fost printre cele mai greu încercate, partidele politice *mainstream* şi-au păstrat, deşi diminuate, procentele.

Situația României este oarecum particulară pentru această regiune. Extremismul politic, fie el de stânga, fie de dreapta lipseşte cu desăvârşiredin Parlament. Deşi există o serie de partide sau grupări informale de extremă dreaptă şi stângă, acestea nu contează practic pentru lupta politică. Cu toate acestea, recent, preşedintele Traian Băsescu a atras la rândul lui atenția că "după ce Europa a trecut prin drama Holocaustului, astăzi, pe fondul unei crizei economice prelungite, vedem că extremismul de stânga şi de dreapta, neofascismul, prind iarăşi rădăcini în Europa".[22] Declarația vine pe fondul unei întâlniri cu reprezentanți de vârf ai comunității evreieşti, însă preşedintele ar fi trebuit să se limiteze la a semnala pericolul ridicării sentimentului antisemit din Europa, lucru care a devenit o problemă importantă în Europa Centrală, şi nu la a face remarci incorecte privind situația neofascismului în Europa.

Ultimii 10 ani au adus în România o schimbare în ceea ce priveşte evoluția eşichierului politic. În mare vogă în anii 1990, naționalismul şi extremismul de dreapta s-au dezintegrat treptat în timpul guvernării Adrian Năstase. Motivul pentru care am asistat la acest fenomen este procesul de aderare al României la structurile euro-atlantice, în special la Uniunea Europeană. Aderarea a presupus în principal adoptarea unui sistem de valori politice democratice, fapt ce a dus la disoluția grupărilor extremiste. Boom-ul economic din preajma aderării a dus la un sentiment de mulțumire a populației vizavi de traseul European pe care s-a încadrat România. Acest lucru a permis ca unele probleme economice ale țării, în special şomajul, să fie evitat de către exodul masiv al muncitorilor români pe piața europeană a muncii. În absența unui procentaj masiv al şomajului, extremismul nu a putut prospera, aşa cum o făcuse în anii 1990.

Adoptarea modelului politic Occidental este aşadar motivul pentru care România nu se confruntă astăzi cu o serioasă problemă a extremismului. În Ungaria, pe fondul crizei şi a deviației spre naționalism a partidului de la guvernare, populația a devenit mai receptivă la mesajele politice extreme, explicându-se astfel scorurile electorale impresionante ale Jobbik-ului. Câtă vreme clasa politică românească se va feri să recurgă la o retorică solidă opusă valorilor Occidentale, pericolul extremismului va rămâne scăzut în continuare.

[21]http://www.spiegel.de/international/germany/islamophobic-hate-groups-become-more-prominent-in-germany-a-956801.html, accesat 14.05.2014
[22]http://www.mediafax.ro/politic/basescu-extremismul-de-stanga-si-cel-de-dreapta-prind-iarasi-radacini-in-europa-pe-fondul-crizei-12243355, accesat 14.05.2014

Fără îndoială, cei care suferă din cauza unei crize economice sunt mai sensibili în fața mesajelor extremiste şi intolerante, iar transmiterea acestor mesaje este favorizată şi eficientizată în interiorul societăților care ridică libertatea de exprimare la rang de drept infailibil.[23]Acest lucru este valid în cazul statelor est-europene care au trecut printr-un proces de tranziție de la o lume închisă, totalitară, abrupt în mijlocul experienței Occidentale

Pe perioada crizei economice, era de aşteptat, ca peste tot în Europa, să se producă un reviriment al extremei drepte. Acesta nu s-a produs. În schimb a apărut o situație similară cu Italia. Pe fondul nemulțumirii populare vizavi de clasa politică, sentiment care s-a exacerbat în ultimii ani, remarcăm ridicarea şi căderea excepțională a unei grave forme de demagogie şi populism intrat din sfera media în cea politică. Rezultatul impresionant al Partidului Poporului Dan Diaconescu, într-o manieră similară cu cea a lui Beppe Grillo din Italia, ne arată că există o categorie socială de electori susceptibilă să îți arunce votul celui mai impresionant mincinos dintre candidați. Acest fapt trebuie să constituie un motiv de îngrijorare pentru politicienii partidelor *mainstream* româneşti, în legătură cu pericolul populismului radical. Această categorie, deşi este o formă extremă de politică (a se citi acaparare de voturi), diferă de clasicele forme de extremism, fie de dreapta fie de stânga, fiind de altfel şi imposibil de plasat pe spectrul politic. Disoluția rapidă a partidului după alegerile din 2012, când PPDD a rămas cu doar o mână din candidații trimişi în Parlament, ne relevă faptul că acest partid nu a fost decât un experiment care şi-a arătat limitele din lipsa unei culturi politice elementare a partidului. De altfel, reuşita acestui tip de populism trebuie pusă pe seama unei lipse crase de cultură politică a unei bune părți a electoratului românesc care nu reuşeşte să distingă între minciună şi adevăr în ceea ce privesc promisiunile electorale. Prăbuşirea acestui partid ne arată că populismul nu se dovedeşte a fi viabil pe termen lung. Populația, într-un final, va cere îndeplinirea promisiunilor populiste şi iresponsabile, dând la o parte pe cei care au oferit (vândut, demagogie) o soluție economică uşoară.[24]

Europa nu a căzut în greşeala repetării istoriei pentru că nu a fost cazul. Situația politică interbelică a fost una unică şi va rămâne în continuare. Deşi severă, criza economică din ultimii ani nu a fost însoțită de alte elemente care ar favoriza extremismul. De altfel, este evident că în puține cazuri, Europa a cunoscut o recrudescență a extremismului de dreapta. În majoritatea statelor europene, euroscepticismul şi nu extremismul politic a câştigat capital electoral, iar aceste două curente nu trebuie confundate.

Criza nu a produs rezultate pentru extremişti pentru că această teorie este greşită, şi nu pentru că partidele ultranaționaliste sau comuniste nu beneficiază de câteva procente în plus de pe urma unei situații economice degradate, ci pentru că acest lucru trebuie să fie parte a unui context mai larg, pentru a vorbi într-adevăr de situația în care astfel de partide se ridică. Fără alți factori precum corupția, lipsa unei culturi politice a societății, situația politică internațională, sau pericolul unui conflict, criza economică, de una singură, nu creează condiții suficiente pentru reapariția extremismului.

[23]Robert Kushen, „Seeds of extremism", în *Index on Censorship*, vol. 42, nr. 1, 2013, pp. 44-47

[24] Janos Kornaiîntr-un interviupentrupublicația CAIJING, februarie 2010, în http://www.kornai-janos.hu/Kornai%20Caijing-interview%202010.pdf , accesat la data de 3.04.2014

BIBLIOGRAFIE:

Surse edite:
Aniruddh Mohan, *The Breakthrough of Neo-Fascism in Europe: A Case of Mistaken Identity*, Foreign Policy Journal, 22 aprilie, 2014;
Brückner, Markus şi Hans P Grüner, *Economic Growth and the Rise of Political Extremism: Theory and Evidence*, CEPR Discussion Paper 7723;
Friedman, Benjamin (2005), *The Moral Consequences of Economic Growth*, Editura Knopf, New York, 2005;
Robert Kushen, „Seeds of extremism", în *Index on Censorship*, vol. 42, nr. 1, 2013;
Rueschemeyer, D., Stephens, E. H., *Capitalist development and democracy*. Cambridge, Marea Britanie.
Resurse internet:
http://www.cfr.org/democratization/relationship-between-democracy-development-implications-policy/p5778
http://www.nsd.uib.no/ European Elections database
http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?page=3
http://www.spiegel.de/international/europe/the-germans-have-learned-nothing-from-history-a-838429.html
http://www.spiegel.de/international/germany/islamophobic-hate-groups-become-more-prominent-in-germany-a-956801.html
http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/extremismul-europa-secolului-xxi-pericolul-revenirii-anilor-30
http://www.criticatac.ro/16084/extrema-dreapt-profit-de-criz/
http://www.aljazeera.com/news/europe/2014/05/greek-court-clears-golden-dawn-eu-vote-201451253115538966.html
http://www.presseurop.eu/en/content/article/2444741-europe-isn-t-turning-extremist
http://www.rfi.ro/stiri-politica-48703-stanga-franceza-pamant-alegerile-municipale
http://www.mediafax.ro/politic/basescu-extremismul-de-stanga-si-cel-de-dreapta-prind-iarasi-radacini-in-europa-pe-fondul-crizei-12243355

ASPECTS REGARDING THE MAJOR THREATS TO BIOLOGICAL DIVERSITY

Eugen Constantin, Assist. Prof., PhD, "Spiru Haret" University of Braşov

Abstract: Contemporany preoccupations that involve stopping the biodiversity destruction are justified by the highly increased rate of biodiversity loss, explained by the fact that most of its categories and components are nowadays in a real danger of extinction. Unanimously recognized is the fact that the strongest impact on eco systemic biodiversity is generated by the destruction of habitats from all life environments. During several international or communitarian conferences, specialists got to the conclusion that the transition towards a sustainable development must be made firstly by using the definitions and concepts of the domain, by implementing them practically, in the process of taking active measures, materialized trough elaboration of new judicial, administrative, financial and economic instruments.

Keywords: biodiversity, extinctions, natural habitatas, genofond, species.

Alături de marile probleme ale societății contemporane, criza ecologică din timpurile noastre reprezintă una dintre problemele globale care încă aşteaptă o rezolvare în speranța de a satisface interesele generațiilor viitoare. Trebuie să ținem cont de faptul că, printre efectele sale, „*erodarea biodiversității*" este deja un fapt demonstrat şi deosebit de des întâlnit. Despăduririle masive din toate regiunile (*mai ales cele din regiunile tropicale!!!*), supraexploatarea terenurilor agricole şi a pajiştilor (*însoțită de eroziuni ale solului deosebit de agresive şi de folosirea unor mari cantități de îngrăşăminte chimice şi de pesticide*), deşertificarea continuă a unor mari suprafețe, modificările climatice, creşterea suprafețelor ocupate de construcții şi căi de comunicație, industrializarea accelerată şi neprietenoasă față de mediu, eliminarea necontrolată de produşi (*noxe*) în aer, ape şi sol, precum şi explozia demografică a societății umane din ultimul timp, toate acestea au contribuit substanțial la apariția crizei ecologice mondiale.[1]

Astfel putem afirma că această criză ecologică are la bază dereglarea relațiilor dintre cele trei mari sisteme: ***Tehnosferă, Sociosferă şi Biosferă.***[2]

Creşterea populației umane, preucm şi cerințele aferente legate de resursele naturale pe de o parte, şi dezvoltarea activităților tehnologice, industriale, agricole şi comerciale pe de alta, transformă Terra continuu şi modifică la un nivel profund ciclurile bio-geo-chimice. Aceste aspecte conduc în primul rând la importante deteriorări ale capitalului natural, deteriorări care culminează în mod direct cu pierderea diversității biologice din numeroase ecosisteme terestre şi acvatice. Aceste impacturi antropice sunt bine cunoscute şi destul de uşor cuantificabile. Toate aceste impacte negative pot acționa sinergic, provoacând astfel, pe rând, modificări retroactive în funcționarea biosferei determinând aşadar şi evoluții climatice care pot conduce în mod indirect la degradarea sau pierderea ireversibilă a componentelor capitalului natural.[3]

[1] Cristea V., Denaeyer S., (2004), *De la biodiversitate la OMG-uri?*, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, p. 15
[2] Kassas M., (1987), *The Three Systems and Mankind*, Environmental Policy and Law, p. 17
[3] Constantin E., (2011), *Dezvoltarea durabilă şi protecția biodiversității pe plan național şi internațional*, Ed. Psihomedia, Sibiu, p. 24

Printre factorii responsabili pentru eroziunea diversității biologice, cauzele esențiale şi directe sunt presiunile demografice şi tehnologiile în dezvoltare semnificativă. Este nevoie de mai mult spațiu pentru a adăposti şi a hrăni o populație mondială care a crescut dramatic: 2 miliarde locuitori în 1930, 4 miliarde în 1975 şi se preconizează să se atingă 8 miliarde sau mai mult până în 2020.[4] Creşterea demografică reprezintă o problemă a întregii planete, dar în special a țărilor tropicale, ecuatoriale, unde diversitatea biologică este mai mare decât în zonele temperate sau reci. Cert este faptul că distrugerea componentelor biodiversității implică reducerea opțiunilor viitoarelor generații ale populației umane şi pune sub semn de întrebare viitorul societății umane. În astfel de cazuri nu mai putem discuta despre dezvoltare durabilă, despre o dezvoltare amronioasă pentru viitoarele generații ce ne vor urma.

Cu privire la cele menționate anterior, se poate afirma faptul că amenințări precum distrugerea, degradarea, eroziunea, fragmentarea habitatelor naturale, precum şi supraexploatarea resurselor naturale sunt aspecte secundare ce derivă din creşterea presiunii demografice a populației precum şi a cerințelor populației umane.

O altă amenințare indirectă asupra diversității ecologice constă în următorul paradox: deşi natura generează pe de o parte anumite produse naturale, care mai târziu rezultă în bunuri, care la rândul lor asigură servicii, menținând de asemenea şi procesele ecologice la nivel local, regional şi global, pe de cealaltă parte, este important de reținut că protecția şi conservarea naturii, a biodiversității implică costuri destul de ridicate, limitând astfel dezvoltarea economică.

Preocupările actuale privind stoparea distrugerii naturii sunt justificate de rata deosebit de ridicată cu care aceasta este pierdută, categorii întregi de componente ale sale aflându-se fie într-un real pericol de extincție, fie deja au dispărut[5]. Biodiversitatea se află într-un pericol fără precedent datorită presiunii antropice. Speciile dispar cu o rată de peste 1.000 de ori mai mare decât rata naturală, în condițiile în care se estimează că au fost descrise mai puțin de 10% dintre speciile care există în mod real pe Terra. Dispariția speciilor reprezintă un proces deosebit de controversat în ultima vreme. Mulți specialişti vorbesc de un proces normal, care a existat mereu de-a lungul istoriei planetei noastre. Este totuşi important de reținut caracterul alarmant al acestui proces, în zilele noastre- de exemplu în timp ce în mod natural rata de extincție[6] era de aproximativ o specie la fiecare 4 ani, în prezent rata a fost estimată ca fiind de 1-2 specii pe zi ca medie la nivel global.

Predicțiile ratelor de extincție bazate pe pierderea habitatelor variază considerabil din cauza faptului că fiecare grup de specii şi fiecare areal geografic au o relație specie-areal caracteristică. Astfel, ratele de extincție cele mai ridicate se întâlnesc, de exemplu, în cazul insulelor- aici, au avut loc cele mai importante fenomene de extincție a păsărilor, mamiferelor şi reptilelor. Mai mult de 80% dintre speciile endemice din insulele oceanice sunt extincte sau

[4] www.globalchange.umich.edu- website al Universității Michigan dedicat schimbărilor la nivel global

[5] De exemplu, din România în ultimii ani au dispărut: Vulturul Bărbos, Gypaetus barbatus, Dropia, Foca de Marea Neagră, Elanul, Antilopa Saiga, Tarpanul, Calul Salbatic European, Colunul, Bobacul, Marmota de stepă, Marmota bobak, Brebul, Castorul European, Castor fiber, Bourul, Bos primigenius, Zăganul, Măgarul Sălbatic Mongol, Equus hemionus hemionus, etc.

[6] Termenul „***extinct***" are mai multe nuanțe şi explică mai multe fenomene, în funcție de context. O specie poate fi considerată extinctă atunci când nici un reprezentant al speciei respective nu mai poate fi întâlnit în nici un loc de pe Terra. Dacă indivizii speciei au rămas în viață doar în captivitate sau în alte locuri controlate de oameni atunci se poate vorbi de o specie care este extinctă în sălbăticie

în pericol de a deveni extincte.[7] Speciile din insule sunt mult mai vulnerabile deoarece multe dintre ele sunt endemice pentru una sau câteva insule şi au în acest caz una sau doar câteva populaţii de dimensiuni mai reduse. Totuşi, ratele mari de extincţie întâlnite în insule se datorează şi faptului că aceste teritorii sunt mai bine studiate- existând teritorii şi areale favorbaile, nu foarte extinse, mai uşor de studiat.

Pe lângă cauzele naturale, fenomenul extincţiei, deosebit de răspândit, numeroase se datorează mai nou supraexploatării speciilor, supraexploatării, fragmentării şi deteriorării habitatelor naturale şi, nu în ultimul rând, poluării rezultate din activităţile antropice. Astfel tot mai multe specii de plante şi animale sunt în pericol, cu precădere în zonele insulare dar şi în ţările mediu şi foarte dezvoltate din punct de vedere tehnologic, economico-financiar etc. Atunci când mediul este degradat prin activităţi umane, numărul populaţiilor multor specii se reduce automat, unele dintre acestea devenind aşa cum am menţionat în rândurile de mai sus, extincte. Ecologii au observat că nu toate speciile au aceiaşi probabilitate de a deveni extincte, existând categorii de specii foarte vulnerabile, care au nevoie de o monitorizare şi protecţie atentă.[8]

Aceste categorii de specii mult mai vulnerabile la extincţie sunt următoarele: speciile din arealuri geografice mai restrânse, specii care au doar una sau câteva populaţii, specii cu populaţii mai mici, specii cu populaţii în declin, specii cu o densitate mică a populaţiei, speciile care nu deţin un mecanism de dispersie eficient, specii cu nişe ecologice specializate, specii care au nevoie de condiţii de mediu foarte stabile, specii care au nevoie de un habitat extins, speciile de animale de talie mare, specii cu migraţii sezoniere, specii cu o variabilitate genetică mică, specii care formează colonii permanente sau temporare şi specii care sunt vânate sau recoltate, specii care se află în apropierea unor zone contaminate sau deosebit de poluate, etc. Important este de menţionat că, de cele mai multe ori, o specie este mult mai predispusă către extincţie atunci când aceasta se regăseşte în mai multe categorii de vulnerabilitate dintre cele prezentate anterior.

Creşterea numărului populaţiei umane este factorul principal răspunzător pentru pierderea diversităţii biologice, a diferitelor componente ale mediului. Prin utilizarea resurselor naturale oamenii transformă habitatele naturale în mod ireversibil, influentând viitorul pe planetă deosebit de negativ- acest impact negativ se accentuează de la an la an, în tot mai multe zone şi areale.

Atunci când resursele naturale sunt utlizate ineficient, sau supraexploatate- apare de asemenea, o cauză majoră a declinului diversităţii biologice.[9] În multe ţări există o distribuţie deosebit de inegală a bunurilor, un procent mic din populaţia umană deţinând majoritatea resurselor. Astfel, populaţia umană care locuieşte în medii rurale, este practic împinsă să distrugă comunităţile biologice- prin acţiuni precum: vânat, exploatat specii aflate în pragul extincţiei, pescuit, etc- fiind prea săraci şi lipsiţi de resurse şi terenuri proprii, fără locuri de muncă, fără posibilităţi de a supravieţui altfel.

[7] A se vedea detalii pe www.unep-wcmc.org- site-ul web oficial al Programului Naţiunilor Unite pentru Mediu, Centrul Mondial pentru Monitorizarea Conservării;
[8] Primack R., Pătroescu M., Rozylowicz L., Iojă C., (2002), *Conservarea diversităţii biologice*, Ed. Tehnică, Bucureşti; p. 30-60
[9] Primack R., Pătroescu M., Rozylowicz L., Iojă C., (2002), p. 40.

În zilele noastre, specialiştii din domeniu subliniază prin diverse studii fenomenul de extincţie sau declinul unor specii, dar fac acest lucru fără a aduce referiri la scăderea adevărată a biodiversităţii, precum şi la adevărata semnificaţie pentru capitalul natural al umanităţii şi anume extincţia populaţiilor biodiversităţii. Extincţia populaţiilor reprezintă un indicator al pierderii capitalului natural comparativ cu extincţia speciilor, deoarece dispariţia populaţiilor semnifică etapa premergătoare pentru extincţia speciilor.

Protejarea şi conservarea suprafeţelor şi calităţii ecosistemelor de pădure şi a celor acvatice sunt condiţii esenţiale menţinerii vieţii pe Terra- dacă populaţiile în timp dispar, după care şi speciile, viaţa pe pământ este în pericol, pericol care se adresează inclusiv speciei umane. Acţiunile umane asupra speciilor şi a habitatelor naturale de pe Terra sunt diverse, dar în principiu se rezumă la următoarele: distrugerea de habitate, fragmentarea, eroziunea şi degradarea habitatelor (*prin poluare, introducere de noi specii, răspândire de boli, etc.*), supraexploatarea multor specii vegetale şi animale, precum şi a biotopurilor acestora, experimentarea ilegală *(dar şi legală)* asupra anumitor specii, etc.

Cel mai mare impact dintre toate acestea, îl are distrugerea de habitate. S-a constatat astfel că efectul distrugerii este unul neselectiv, practic sunt distruse specii diferite de pe un anumit areal. Impactul poate fi unul diferit, în funcţie şi de capacitatea de suport, de rezistenţă, diferită, a speciilor din ecosistem precum şi de poziţia acestora în cadrul sistemului ecologic, în special poziţionarea acestora în cadrul reţelei interne a ecosistemului (*ex: poziţia în cadrul reţelei trofice*). Distrugerea habitatului, se poate realiza prin: exploatărilor forestiere *(defrişări),* extinderea terenurilor cultivate, urbanizare, mineriti, poluarea mediului *(care poate fi locală- de exumplu: tăierea unor copaci pentru lemne de foc sau pentru agricultura itinerantă, sau extinsă pe suprafaţă mare- defrişări totale de păduri în scopuri comerciale dar nu numai), etc.*[10]

De exemplu, pădurile din zonele temperate ocupă suprafeţe din ce în ce mai restrânse- cauzele se rezumă la interesul oamenilor pentru extinderea suprafeţelor agricole şi de păşunat precum şi pentru exploatarea din ce în ce mai intensă de masă lemnoasă, bineînţeles în scopuri comerciale. De asemenea, în zona mediteraneeană pădurile originare au dispărut în timp, ele fiind înlocuite pe suprafeţe întinse de o vegetaţie de tufărişuri cu spini şi arbuşti numită *maquis*- formă de vegetaţie care rămâne mereu verde.

De asemenea, habitatele acvatice au o deosebită importanţă nu numai pentru om- pentru satisfacerea nevoilor privind apa potabilă, irigaţii, hidroenergie etc., ci şi pentru diverse specii, acestea reprezentând mediul de viaţă pentru specii de peşti, păsări, nevertebrate acvatice şi alte organisme. Extinderea suprafeţelor agricole şi utilizarea masivă a îngrăşămintelor în apropierea apelor- lacurilor,râurilor etc., au dus la creşterea concentraţiei de nutrienţi şi substanţe toxice din apă- poluarea accentuându-se de la an la an. Acest lucru a determinat în timp o scădere drastică a concentraţiei de oxigen din apă, fapt care la rândusl său a dus la dispariţia multora dintre speciile de peşti existente pe planetă.

În ceea ce priveşte extinderea păşunatului (*dar şi păşunatul intensiv*) sau a terenurilor agricole- aceste acţiuni au dus la fragmentarea pădurilor, a savanelor, a stepelor. În ultimii ani această fragmentare s-a datorat construcţiei de infrastructură rutieră, feroviară, a canalelor de dren sau irigaţie, liniilor de înaltă tensiune, diguri etc. Efectele acestei acţiuni sunt multiple,

[10] Constantin, E., (2011), p.24-43

ele afectând microclimatul zonal, condițiile climatice generale, compoziția spectrului de specii, conducând astfel la noi presiuni de selecție şi, în ultimă instanță, la modificarea genofondurilor populaționale.[11]

Efectul marginal este de asemenea accentuat de fragmentarea habitatelor. În fragmentele de habitat, condițiile de mediu bio-climaterice sunt diferite față de zonele de margine în privința variațiilor de lumină, temperatură, umiditate, a curenților de aer, prădătorilor etc. Datorită mozaicului de biotopuri pe care le conțin, zonele marginale (*de ecoton- practic zonele de tranziție dintre două areale ecologice diferite*) adăpostesc o faună şi floră specifică, diferită de cea a ecosistemului inițial. Efectul marginal intensifică relațiile de prădătorism şi competiție din cadrul ecosistemului.

Prin construcțiile epocii moderne, în special cele de infrastructură rutieră şi feroviară, aşa cum menționam anterior, apar efecte şi asupra ecosistemelor acvatice- nu numai terestre, prin creşterea proceselor de eroziune, prin modificarea nivelului calitativ al apei, etc. Metalele grele care se regăsesc cu precădere în benzine, uleiuri şi resturi de anvelope ale maşinilor se dispersează în habitatele învecinate locurilor de depozitare şi eliminare, generând efecte ecotoxicologice grave imobilizând astfel absorbția nutrienților şi blocând de asemenea şi metabolismul natural.

De asemenea, degradarea habitatelor se poate produce în urma poluării acestora prin desfăşurarea de diverse activități antropice. Poluarea este una dintre principalele căi de degradare a ecosistemelor de pretutudineni. Poluarea semnifică o modificare mai mult sau mai puțin dăunătoare pentru om şi pentru speciile din arealele naturale dar şi artificiale, fiind un rezultat al introducerii în mediu a poluanților care reprezintă deşeuri ale activității umane. Poluanții pot fi de mai multe tipuri: substanțe chimice (*pesticide, țiței, metale, gaze, substanțe organice etc.*), factori fizici (*căldură, zgomot, radiații ionizante etc*.) sau biologici (*germeni patologici*). Fiind o consecință a activității umane, poluarea creşte (*atât ca intensificare, cât şi ca, complexitate)* datorită creşterii numerice a populației umane şi a necesităților acesteia, în mod exponențial, fiind în relație directă cu factorii generatori.

Omenirea este de asemenea, profund îngrijorată şi afectată, de deteriorările care pot apărea în echilibrul natural al ecosistemelor, prin accentuarea efectului de seră la nivel global sau prin afectarea păturii protectoare de ozon. Există chiar şi un pericol, reprezentat de transformarea teritoriilor unor țări in curs de dezvoltare sau in tranziție in platforme de depozitare a deşeurilor poluante. Globalizarea a adăugat noi dimensiuni acestor provocări- practic, rapida integrare a pieților, mobilitatea capitalului şi creşterile semnificative cu privire la fluxul de investiții din întreaga lume au deschis noi provocări dar şi noi oportunități în ceea ce priveşte atingerea conceptului de dezvoltare durabilă. Dar beneficiile şi costurile globalizării sunt inegal distribuite, din păcate, țările in curs de dezvoltare înfruntând dificultăți speciale in rezolvarea acestor provocări.

Conştientizarea caracterului limitat al resurselor naturale, de către om, precum şi efectele deosebit de nocive ale poluărilor rezultate din producția de bunuri şi consumul acestora a făcut necesară adoptarea unor acțiuni publice coordonate pentru prevenirea şi combaterea poluării, formulându-se în acest sens politici speciale.

[11] Coman, N., (2005), *Ecologie umană*, Casa cărții de știință, Cluj-Napoca, p. 38

În concluzie, putem afirma că majoritatea cazurilor de dispariție a speciilor se datorează activităților umane, aşa că specialiştilor le revine datoria de a identifica acele activități umane care afectează stabilitatea populației şi care determină extincția speciilor. Doar în această situație se vor putea concepe programe de protecție şi conservare viabile, în speranța unei dezvoltări durabile eficiente. În zilele noastre, Uniunea Europeană este de părere că pierderea biodiversității reprezintă cea mai serioasă amenințare, chiar mai importantă decât schimbarea climatică. Din acest motiv, în UE sunt deja în curs de desfăşurare mai multe acțiuni ce au ca obiectiv stoparea acestui fenomen. În urma acestor paşi, efectuați de Uniune, România, a trecut la un nivel superior în ceea ce priveşte relația cu Uniunea Europeană, în sensul că de la efortul de armonizare a legislației naționale cu aquis-ului comunitar treptat a trecut la implementarea legislației de transpunere, făcând paşi concreți spre protecția şi conservarea mediului natural, aşa cum este el.

BIBLIOGRAFIE:

Kassas M., 1987, *The Three Systems and Mankind*, Environmental Policy and Law
Coman, N., 2005, *Ecologie umană*, Casa cărții de ştiință, Cluj-Napoca
Constantin E., 2011, *Dezvoltarea durabilă şi protecția biodiversității pe plan național şi internațional*, Ed. Psihomedia, Sibiu
Cristea V., Denaeyer S., 2004, *De la biodiversitate la OMG-uri?*, Ed. Eikon, Cluj-Napoca
Primack R., Pătroescu M., Rozylowicz L., Iojă C., 2002, *Conservarea diversității biologice*, Ed. Tehnică, Bucureşti
www.globalchange.umich.edu- website al Universității Michigan dedicat schimbărilor la nivel global
www.unep-wcmc.org- site-ul web oficial al Programului Națiunilor Unite pentru Mediu, Centrul Mondial pentru Monitorizarea Conservării

LOCATION, DISLOCATION AND RE-LOCATION: INTERCULTURAL AND INTERNATIONAL COMMUNICATION ACROSS POLITICAL AND ECONOMIC BORDERS[1]

Carmen Andraş, Scientific Researcher, PhD., "Gheorghe Şincai" Institute for Social Sciences and the Humanities, Tîrgu Mureş

Abstract: The paper focuses on significant interpretations of the border concept in the interdisciplinary framework of border, travel and cultural studies, with reference to a particular case of a Transylvanian's migration to the United States in the first decades of the 20th century. The theoretical foundation of the paper lies in the definition of: porosity as a main characteristic of border (Emmanuel Brunet-Jailly, Bruno Dupeyron, "Borders, Borderlands, and Porosity", 2007); Zygmunt Bauman's concept of "fluid modernity" adapted to border analysis to scrutinize their shift of significance from "solid" markers of difference to "fluid" symbols of unity and communication (Zygmunt Bauman, Liquid Modernity, 2006). In connection to the concept of border, I will further define the concepts of location, dis-location and re-location in the specific situation of the travel and migration across international borders, which reflect a characteristic of modernity: the individual's freedom of mobility beyond political borders initially meant to separate people and nations. I will apply the above mentioned concepts and methodologies to outline the stages of political, economic, cultural and identity border crossing in Ioan Blendea's case (Din Ardeal in America. 35 de ani in Statele Unite/From Transylvania to America. 35 Years in the United States, published at Sibiu in 1945). He is a representative of a noteworthy phenomenon in Transylvania's cultural, social and economic history: the migration of a large part of the rural population to the United States at the crossing of the 19- 20th centuries. The principal reason for this voluntary dis-placement (dis-location) was economic: it was the American mirage of prosperity in an era of industrial development and establishment of the bourgeois ideals of wealth, which attracted the Transylvanian villagers. Their place of birth was an almost pre-modern society, still suffocated between the borders of a dying empire. Temporally, Transylvania symbolized the past; spatially, it represented the place of birth, family and traditions. America was instead the place of future emancipation and fortune. However well adapted to a new American identity pattern, their dream was to come back to their original place and bring along their fortune for the benefit of their families. It was thus the story of an original location, followed by a process of dis-location and a final re-location, all due to the "fluidity" of a promising modernity.

Keywords: borders, migration, travel, intercultural mobility, dis-location, re-location.

Contextual Preliminaries

The Europeans have always been fascinated by America, as Romanian poet Ştefan Aug. Doinaş observes. Nevertheless, this *fascination* has nothing to do with *exoticism*. It does not imply the reaction toward Otherness and absolute difference, "a problem of rejection or assimilation;" it is the Other within us, which defines us by the contrast of its superiority At the turn of the 20th century, thousands of Europeans, with "a practical spirit and the vocation of adventure", were attracted by this "fabulous Eldorado", in search of gold and immediate fortunes.[2] The Transylvanians were also searching for prosperity in America, but mostly gained through assiduous work perseverance and tenacity. It was the beginning of the 20th

[1]This paper was supported by UEFISCDI, Project PN-II-ID-PCE-2011-3-0841, Contract Nr. 220/31.10.2011.

[2] Ştefan Aug. Doinaş,"Fascinaţia Americii", *Secolul 20*, 7-8-9, 1999, pp. 6-8. In what follows, the quotations from Romanian texts are in my English translation (C.A.).

century that inaugurated a significant *influx* of Romanians in the United States. Romanian historian Lucian Boia records a number of 137,000 Romanians who followed the American dream by 1920. Among them, "the overwhelming majority" was represented by the Transylvanians.[3] Historian Mary Leuca refers to them as part of the "new immigration wave", between 1881 and 1914, when she mentions a number of 134,253 Romanian emigrants coming from Transylvania and the Banat to the USA.[4] According to Romanian researchers Gabriel-Viorel Gârdan and Marius Eppel, the "new immigration wave", which "includes ethnical groups from Eastern and Central Europe", was "different from what the American authorities called the old immigration that had come from the Western and Northern Europe and had reached its peak before the Civil War (1861-1865)."[5]

The Romanian emigrants to America were largely peasants, who could not lead a decent life based on their income and whose rights were defied by the Hungarian government, both from the national and the political-economic points of view. What exactly drove them to the remote shores of the New World? First and foremost, in Aurel Sasu's opinion, the main reasons were "poverty, national oppression, the lack of political rights, the persecutions, and (for some of them) the spirit of adventure."[6] Romanian literary historian Aurel Sasu also takes into consideration the role of the "economic agents", "the correspondence and information" brought by those already settled in America, and the ads published in the Romanian and American papers.[7] In his opinion, emigration meant for Transylvania "at the same time, a phenomenon and a problem: the problem of leaving (sometimes) by scores, abandoning the villages, weakening the Christian and autochthonous element."[8]

Romanian American writer, historian and publicist Alexandru Nemoianu states that the first stage of the Romanian emigration to the USA was represented by the pre-World War I generation, which had as distinctive features: "the predominantly rural social composition", the imperial subordination of their place of origin (Transylvania, the Banat and Bukovina) to the Austrian and Hungarian rules and their initial goal to settle down in America only temporarily. The second stage of the Romanian emigration to the USA took place between the end of the World War I and the 1940s, when a significant number of Romanian emigrants returned "home", to "Greater Romania."[9] Due to their Austro-Hungarian passports and other

[3] Lucian Boia, "On the History of Romanian Immigration to America: 1900-1918", *An International Annual of the Humanities and Social Studies,* vol. 3, *Romanian Studies,* 1976, (61-77): 62.
[4] Mary Leuca,"Imigrația românească în America – primul val", *O istorie a românilor de pretutindeni,* vol. 5 (*Românii din America*), eds. Victor Crăciun, Gheorghe Zbuchea, Liga Culturală pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni, Congresul Spiritualității Românești, Editura Semne, 2006, (53-67): 53. See also Mary Leuca, *Romanian Americans in Lake County, Indiana: An Ethnic Heritage Curriculum Project,* Purdue University, Department of Education, 1978.
[5] Gabriel-Viorel Gârdan, Marius Eppel, "The Romanian Emigration to the United States until the First World War. Revisiting Opportunities and Vulnerabilities", *Journal for the Study of Religions and Ideologies,* XI, 32 (2012): 256-287.
[6] Aurel Sasu, *Cultura Română în Statele Unite şi Canada,* vol. 2 *Nostalgia Românească,* Bucureşti, Editura Fundației Culturale Române, 1993, p. 5.
[7] *Ibidem.*
[8] *Ibidem.* See also Aurel Sasu, *Comunităţile româneşti din Statele Unite şi Canada,* Cluj-Napoca, Limes, 2003.
[9] Alexandru Nemoianu, "Despre importanța istoriei românilor americani", *O istorie a românilor de pretutindeni,* vol. 5 (*Românii din America*), eds. Victor Crăciun, Gheorghe Zbuchea, Liga Culturală pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni, Congresul Spiritualității Românești, Semne, 2006, (15-53): 18. See also by the same author: *Cuvinte despre românii americani,* Cluj-Napoca, Clusium, 1997 and *Ortodoxia şi românii americani,* Cluj-Napoca, EIKON, 2011.

identity papers, the first generation of East European emigrants to the USA (the Transylvanian included), the North American immigration and census services were confronted with difficulties in accurately identifying their national identity. Therefore, historian and writer Radu Toma concludes, they were labelled according to their country of origin and not to their ethnicity. Thus, the historian considers that one could identify in 1870 approximately 700-750 Romanians who left Transylvania ("a Romanian province incorporated in the Hungarian state at that time") for the USA, while, in the period 1903-1914, the Romanians represented 21, 3% of the total number of the emigrants from Hungary to North America.[10] Even in absence of precise information regarding the ascendant trend of the Romanian emigration to the USA during the First World War, the phenomenon has been remarked and studied by several Romanian historians. Accordingly, Romanian historian Ştefan Meteş synthetizes the information offered by the researches in the field of American immigration, by estimating a number of about 100,000-150,000 Romanian immigrants after 1914. The phenomenon was accompanied by a considerable infusion of capital in Transylvania, destined either to their families and their personal bank deposits or to investments in land purchase.[11] The majority of the Transylvanian Romanian emigrants to America originated from the Făgăraş County. In 1918, for example, there were approximately 4,512 Romanians leaving the Făgăraş region to pursue their American dream.[12]

In this context, Transylvanian emigrant Ioan Blendea's chronicle of his journey and settlement on the American soil (*Din Ardeal in America. 35 de ani in Statele Unite*/From Transylvania to America. 35 Years in the United States, published at Sibiu in 1945) is illustrative and mentioned in almost all the research works on the Transylvanian migration to the USA. Hiss account reflects a fortunate compatibility between the Romanian peasant's pragmatism and the pragmatism of the American society.

Blendea is a representative of a noteworthy phenomenon in Transylvania's cultural, social and economic history: the migration of a large part of the Făgăraş county rural population to the United States at the crossing of the 19 and 20th centuries. The principal reason for this voluntary dis-placement (dis-location) was economic: it was the American mirage of prosperity in an era of industrial development and establishment of the bourgeois ideals of wealth, which attracted the Transylvanian villagers. While on American soil, "most Romanians, Lucian Boia notes, worked in iron foundries, steel mills, meat packing, the canning industry, quarries and cement mills, coal mines, and in the construction of railroads and roads."[13]

The present study will focus on Blendea's travel account, which belongs to documentary literature, offering valuable economic and political information related both to the country of origin, Transylvania, and the country of adoption, the United States. Romanian

[10] Radu Toma, "Românii în America de Nord până la sfârşitul Primului Război Mondial", *O istorie a românilor de pretutindeni,* vol. 5 (*Românii din America*), eds. Victor Crăciun, Gheorghe Zbuchea, Liga Culturală pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni, Congresul Spiritualităţii Româneşti, Semne, 2006, (68-122): 70-71. See also Radu Toma, *Românii în cele două Americi: o experienţă etnică şi istorică,* Indiana University, Globus, 2008.

[11] Ştefan Meteş, *Emigrări româneşti din Transilvania în secolele XIII-XX*, 2nd Edition, Bucureşti, Editura ştiinţifică şi enciclopedică, 1977, p. 69.

[12] *Ibidem.* In this respect, Ştefan Meteş cites Al. Bărbat, *Dezvoltarea şi structura economică a ţării Oltului,* Cluj, 1938, pp. 274-280.

[13] Lucian Boia, *op. cit.*, p. 62.

historian Gheorghe I. Florescu exemplifies this category of Romanian travel accounts to the United States of America with those signed by C. L. Flavian, I. Vion, George I. Duca, Florian Begnescu, Andrei I. Gheorghiu, and Ioan Blendea.[14]

Significant diplomatic and cultural Romanian-American relations will be inaugurated in the interwar era, owing to Romanian intellectuals like Nicolae Iorga, Petru Comarnescu, D. Gusti, who will have a more profound American experience.[15]

Dis-location and Migration across Borders

Transylvania was an almost pre-modern society, still suffocated between the borders of a dying empire. Temporally, it symbolized the past; spatially, it represented the place of origin, family and traditions. America was on the other hand the place of future emancipation and fortune. However well adapted to a new American identity pattern, their dream was to come back to their original place and bring along their riches for the benefit of their families. It was thus the story of an original location, followed by a process of dis-location and a final re-location, all due to the *fluidity* of a promising modernity. Therefore, if we adapt sociologist Zygmunt Bauman's concept of "fluid modernity" to border analysis, in order to scrutinize their shift of significance from "solid" markers of difference to "fluid" symbols of unity and communication, we can assert that borders transcend their inital rigidity and inflexibility. Borders in fact, like the liquids, "neither fix space nor bind time": "While solids have clear spatial dimensions but neutralize the impact, and thus downgrade the significance, of time effectively resist its flow or render it irrelevant), fluids do not keep to any shape for long and are constantly ready (and prone) to change it; and so for them it is the flow of time that counts, more than the space they happen to occupy: that space, after all, they fill but 'for a moment.'"[16] By travelling (migrating) across national and political borders into the space of the Other, identities also become fluid. They open themselves toward acceptance of homogeneity and difference: "Unlike other varieties of postulated identities, the idea of ethnicity is semantically loaded. It assumes axiomatically a marriage made in heaven that no human effort can tear asunder, a kind of preordained bond of unity which precedes all bargaining and eventual agreements on rights and obligations. In other words, homogeneity which allegedly marks ethnic entities is heteronomous: not a human artefact, and most certainly not the product of the generation of humans currently alive."[17]

Modernity encourages mobility and migration across international borders, the search for a better place and the impulse of travel. Therefore, political, economic or military reasons can hardly annihilate the intrinsic *porosity* of borders according to Emmanuel Brunet-Jailly and Bruno Dupeyron, specialists in public policy, European and border studies, Borders are therefore human inventions designed to separate nations, identities and spaces on purely

[14] Gheorghe I. Florescu, "Studiul Relațiilor româno-americane: realizări şi perspective", *Relații româno-americane în timpurile moderne,* ed. Gheorghe I. Florescu, Iaşi, "A.D. Xenopol" Institute of History, Iaşi, the Society for Romanian Studies, U.S.A., Editura Universității "Al. I. Cuza" ("Al. I. Cuza" University Press), 1993, (19-91): 55.
[15] See Dumitru Dorobăț, "Relații culturale româno-americane după primul război mondial", *Ibidem,* pp. 297-313.
[16] Zygmunt Bauman, *Liquid Modernity,* Malden, Ma, Polity Press, 2006, p. 2.
[17] *Ibidem,* p. 107.

conventional grounds. Modernity dissipates their almost mythological or sacred aura of ultimate truth.[18]

Porosity and fluidity of borders facilitate mobility (travel, tourism, migration, exile, etc.) across the demarcating boundaries of space, stages of civilization, political or economic systems, cultures and identities. The discourse of exile implies the need of defining oneself with reference to certain landmarks representing the stages of one's journey to the unknown, since, in the interpretation of Caren Kaplan, a specialist in gender and travel studies, "each metaphor of displacement includes referentially a concept of placement, dwelling, location, or position. Thus exile is always already a mode of dwelling at a distance from a point of origin."[19] If "tourism is travel between points of origin and destinations," "diaspora disperses the locations of dwelling into an interstitial habitus," and, consequently, "most notions of displacement contain an oppositional notion of placement and vice versa."[20]

Dislocation and displacement are concepts defined by post-colonial studies as migration across political borders caused by imperial occupation of a country or countries. Thus, dislocation "may be a result of transportation from one country to another by slavery or imprisonment, by invasion and settlement, a consequence of willing movement from a known to and unknown location. The term is used to describe the experience of those who have willingly moved from the imperial 'Home' to the colonial margin, but it affects all those who, as a result of colonialism, have been placed in a location that, because of colonial hegemonic practices, needs, in a sense, to be 'reinvented' in language, in narrative and in myth."[21] Therefore, under the "catalytic cultures of the New World", "diasporic communities formed by forced or voluntary migration may all be affected by this process of dislocation and regeneration too (…)."[22]

Ioan Blendea's experience of emigration from Transylvania to the *New World* is obviously different from the post-colonial understanding of *dislocation*, but, nevertheless, the concept can be suitably adapted to his case. It is a voluntary migration to a remote place, but, meanwhile, imperial hegemonic power is intrinsic in this process of dislocation too. He decides to challenge the Austro-Hungarian system, which enclosed its subjects between its *solid*, almost unbreakable borders, in order to discover the benefits of democracy and freedom in a faraway place. Such a gesture of audacity and insubordination, like that of thousands of emigrants, proved that Austro-Hungarian mythical self-representation as absolute, invincible and everlasting entity was but a political invention meant to guarantee its self-conservation. Blendea's American immigration was congruent with its post-colonial interpretation as *a process of dislocation and regeneration too.* It meant a painful dislocation from his birth place, but also a personal *regeneration* and *self-discovery* of the latent qualities of his

[18] Emmanuel Brunet-Jailly, Bruno Dupeyron, "Borders, borderlands, and porosity," *Borderlands. Comparing Border Security in North America and Europe*, Ed. Emmanuel Brunet-Jailly, Ottawa, Ontario, University of Ottawa Press, 2007, pp. 1-2. See also Carmen Andraș, "Border Studies: Interdisciplinarity, Mobility, and Permeability, *Itineraries Beyond Borders of Cultures, Identities and Disciplines*, eds. Carmen Andraș, Cornel Sigmirean, Corina Teodor, Sibiu, Astra Museum, 2012, pp. 15-29.
[19] Caren Kaplan, *Question of Travel. Postmodern Discourse of Displacement*, Durham and London, Duke University Press, 1996, p. 143.
[20] *Ibidem.*
[21] Bill Ashcroft, Gareth Griffiths and Helen Tiffin, *Post-Colonial Studies. The Key Concepts*, London and New York, Routledge, 2005, p. 73.
[22] *Ibidem*, p. 74.

character and identity, due to most favorable conditions and opportunities. Actually, he does not reinvent himself. He adapts in fact his personality and identity by perfectly fitting into the American pattern. His displacement does not become the source of profound dissertations on the dramatic condition of the exile. He permanently keeps the balance between his country of birth and the country of adoption, which he equally adores. Estrangement is attenuated by his generous adoption by the New World.

Home, Sweet Home: *Sites of Memory*

Memory of remote, far-off time and space of origin is always a reference point in one's personal history. "Memory is, in fact, a space of ghostly fractures, where humans seek, for whatever reason, to bring back the past into the present", as Asunción López-Varela Azcárate, a specialist in English and North American studies, writes in her essay "The Itineraries of Memory: Textual Hybrids and Intersubjective Experiences."[23] Our awareness of *lieux de mémoire,* French historian Pierre Nora observes, only arises "at particular historical moment, a turning point where consciousness of a break with the past is bound up with the sense that memory has been torn – but torn in such a way as to pose the problem of the embodiment of a memory in certain sites where a sense of historical continuity persists."[24] The observation is also true for Ioan Blendea's recollection of his childhood and youth realm, where family ties and tradition last despite his absence. Though no longer *milieux de mémoire* or *real environments of memory* (Pierre Nora), in a new life stage as American adult immigrant, Blendea starts his account with a rememoration of his Transylvanian early stages, in Cârțișoara, a village in the Făgăraș county where he was born in 1880: "If memory refuses with determination to give an answer to the person who keeps asking it, things are totally different when it is about the places and people among whom first chances bloomed, which make, through years passing like haze in the valleys, the charm of childhood recollections."[25] He thus contemplates his childhood in a "magic mirror."[26]

Although not aspiring at being acknowledged as a piece of *high literature*, Ioan Blendea's memoir is, according to Romanian academician Al. Borza, president of the Romanian-American Association in the 1940s, who also wrote the book's preface, "both interesting and instructive, representing a genuine document of Transylvanian cultural, economic and political history. The beginning of this life story of a Romanian laborer from the Olt country, reminds us of Creangă[27], and the truthful chronicle of his tumultuous life in America is interspersed with so many passages reflecting the love for people and country of a man who knew how to win a leading place in his life, here and beyond the ocean."[28]

[23] Asunción López-Varela Azcárate, "The Itineraries of Memory: Textual Hybrids and Intersubjective Experiences", in, *Itineraries Beyond Borders of Cultures, Identities and Disciplines,* (88-111): 88. López-Varela Azcárate refers to Pierre Nora's book *Les Lieux de mémoire* (*Realms of Memory*, 1992), asserting that "the reason why we talk so much about memory is because it no longer exists."
[24] Pierre Nora, "Between Memory and History: Les Lieux de Mémoire", *Representations,* Special Issue: *Memory and Counter Memory,* 26 (Spring 1989), (7-24): 7.
[25] Ioan Blendea, *Din Ardeal în America – 35 de ami în U.S.A.,* Sibiu, Astra Culturală, 1945, p. 9.
[26] *Ibidem.*
[27] Ion Creangă, Romanian writer, Author of *Childhood recollections*.
[28] Ioan Blendea, *Din Ardeal în America,* p. 5.

Ioan Blendea came from a peasants' family with little wealth, but with plenty of wisdom and love. His birth must have meant to his parents "a day of joy", for "God favored them to have one more son besides his elder brother, a son who was going to cause much trouble, but who would be a worthy keeper of the immemorial peasant traditions throughout his life, [traditions] of work and temperance, of faith and obedience to the rules of heaven and earth."[29] He has tender remembrance of their little house, "built of logs, attached with clay and covered by straw."[30] It was the place where his eyes first opened on the icons hanging on the walls and where he was overwhelmed with emotion while listening to his father's stories of dragons, fairies and princesses. While other children are going to school, the young boy begins learning by himself "the letters" from some "torn spelling books, kept from generation to generation."[31] He has attended school only twice, during the winters of 1887 and 1888. For the rest of the time, he has to graze his family and neighbors' cattle and sheep on the beautiful mountain pastures. He has little time to play with other children, but he has fond memories of going to church on Sundays, admiring the young people dancing the *hora*, or singing carols on Christmas Eve. However busy, he keeps learning from a worn out catechism, a biblical history and a 4th grade spelling book. He is thus able to pass the final primary school examination in 1889 and he is offered a stipendium from Metropolitan Andrei Şaguna, but his father refuses any help motivating hat there was no need for an extra priest or schoolmaster in their village.[32] In spite of his poor education, life and direct experience will become his best teacher.

From this moment on, Blendea will try hard to earn an honest and prosperous life by himself, owing to his natural gifts: "…we like to compare ourselves, he meditates, with ships struggling on sea waves. But, if our inner essence is almost identical, not the same are the adventures that fortune brings in our way, nor the attitude we adopt in front of them. Men reach the harbor very differently. Yet, whether our triumph is eventually as durable as bronze, or not, it means more than a fading sparkle, because our soul is enriched with experience and wisdom, two inestimable assets."[33]

First Stages of Estrangement

When he is nine, his father sends him to work as a servant in a neighboring village. It is his first experience of estrangement, which will last for one year and will make him the owner of a piece of land as a reward. From now on, as a true peasant at heart, his main goal will always be to gain more money and buy land. His wanderings will progressively lead him further across borders before reaching the American shore. After having crossed the limits of his village, he would find himself at the frontier of Greater Romania. First, in the company of his father, he will go over the mountains in 1891 "for a better life."[34] It is like going home, but somewhat different, because it is not a friendly border to cross, without passports and with the Hungarian guards chasing them. Once arrived in the Old Kingdom, they will start working in

[29] *Ibidem*, p. 9.
[30] *Ibidem*, p. 10.
[31] *Ibidem*, p. 12.
[32] *Ibidem*, pp. 16-20.
[33] *Ibidem*, p. 7.
[34] *Ibidem*, p. 30-31.

a village on the Ialomița valley for the winter[35], and then go further, in spring, to Dobrudja, in a region called the New Făgăraş for its numerous Transylvanian settlers who came from the Făgăraş County to this "promised land."[36] He stays there for six more years after his father has left. He works hard on the field and for all he is gaining he buys more land in his native village and in its neighborhood. When he turns eighteen, he moves to a village close to Constanța, where he works in agriculture using for the first time modern technique.[37] At the end of about eleven years of estrangement, he decides to cross the border back to Transylvania to see his family, but, again, without passport. He finds his family struggling with their poor life after the death of his father. While at home, he occasionally works at sawmills, goes back to Constanța to work for a couple of months and collect his salary (about 460 lei) and comes back to his village, where he purchases additional land.[38] He is already 21 and he is waiting to be recruited in the army, but, hearing about how much one could earn in the United States, he decides to emigrate once his military service done. His service in the barracks of Sibiu will represent a meaningful experience too. He does not intend to waste his time there so that he starts working as an apprentice to a shoemaker. Not only does he learn a good trade, but he also earns money and the favor of a Romanian general, who will grant him a passport to America and a shoemaker's diploma at the end of his service, in 1904.[39]

A Romanian Peasant's American Dream: Money and Respectability

Ioan Blendea does not take important decisions randomly. Every step is planned according to his immediate or long-term goals. Money plays an important part in the description of his undertakings, with accurate references to expenditures, investments, and profits. Consequently, practical reasons prevail in every measure he takes to improve his living standards. That is why his departure for America is thoroughly prearranged: work at several sawmills to gain extra money and an arranged marriage meant to provide a trustworthy, diligent life (business) partner.[40] Once everything set in order at home, he leaves for the United States in the company of two other Romanian young men. They take the train to Hamburg and thence they embark on the "Rotterdam", for a three week sea journey.

They set foot on American soil at an immigration checkpoint in New York, on July 2, 1905. Everything goes smoothly: "For strangers like us, he exclaims, everything was astounding, both the tremendous buildings and the good American organization."[41] With only one dollar they could buy plenty of food for the travel to the company that hired them. "The agents of the industrial company where we were heading to, Blendea remembers, grouped us after nations and bought us train tickets, presenting our ship tickets at the station. We got on the elegant train, with armchairs and little shaving tables, a mirror and running water, things that we had not seen back home […] It was a new world indeed, where every person was respected and esteemed, and the clerks were doing their work diligently and for the general

[35] *Ibidem*, pp. 34-35.
[36] *Ibidem*, pp. 38-42.
[37] *Ibidem*, pp. 50-55.
[38] *Ibidem*, pp. 73-77.
[39] *Ibidem*, pp. 81-88.
[40] *Ibidem*, pp. 89-96.
[41] *Ibidem*, p. 98.

welfare."[42] Ioan Blendea is assigned to Westinghouse Electric Company, at a "huge" iron foundry in Cleveland, Ohio. There were numerous Romanian workers, most of them from the Făgăraş County. He distinguishes himself from the beginning by his frankness and resourcefulness and he is hired as a translator from Romanian to German and vice versa, earning $1.75 instead of $1.50 like the other workers.[43] He is using German as a communication language for two months, but he soon purchases an English dictionary, memorizes a few sentences and asks the "bick-bos" to let him work as an apprentice for a salary starting from $1.50. The salary was raised by 25 cents at every six months, and after three years of apprenticeship, in 1908, he is promoted as a qualified worker, with 3 dollars/day, besides his extra work, equally well paid. Straightforwardness, ambition, initiative, a little astuteness, and a lot of hard work will be the key to Blendea's success in America. It is now the time to bring his wife to America and to see his little daughter. At the end of his transatlantic journey, he lands at Cherbourg and follows the European route to Romania. He spends his time with his family, works again at a saw mill and, meanwhile, he reforms the old local administration. His second son is born and they are soon waiting for another one. His wife's pregnancy and the imminence of the war make his return to America difficult. In 1910, he receives his order of recruitment in the Austro-Hungarian army, but he manages to escape.[44] His journey by train via Croatia will be adventurous, with the Austro-Hungarian guards suspecting him of deserting the army. He finally arrives at a station close to Zagreb and waits for the train carrying 300-400 emigrants to America. Upon his arrival, he is hired temporarily at the same iron foundry in Cleveland, and then moves to Michigan to work in agriculture, then to another iron foundry in Pennsylvania and back to Cleveland in 1912, always searching for the best profits. In 1913, concerned about the war in Europe, he calls his wife to America, together with their son. When the outbreak of the World War I was imminent, the Austro-Hungarian Consulate in Cleveland gathered all the citizens of the Habsburg Monarchy asking them to go back to Europe, but he refused to die for a foreign cause, persuading most of the other immigrants to resist such a request: "Our country is the United States and Romania, not Austro-Hungary. Follow me!"[45] He earns his living by working in agriculture on the land he has bought, but he returns to his work at the factory, considering it more profitable and safe. Every evening, after work, he attends free American language, history and culture courses.

In the meantime, the American government announces the recruitment of all North American citizens, irrespective of their nationality, to fight in France against Germany and its allies. Blendea yet, again using his power of persuasion, argues, this time in English, that "on the battlefield of Verdun, where you ask me if I want to go to fight, I have, in the camp of our deadly enemies, a brother, forced to fight and die. I cannot fire a gun against him. That is why I consider serving the interests of my American adoptive country in this very place, by asking you to mobilize me for work."[46] Consequently, during the war, until the 1918 armistice, he is

[42] *Ibidem*, p. 99.
[43] *Ibidem*, p. 101.
[44] *Ibidem*, pp. 102-104.
[45] *Ibidem*, p. 123.
[46] *Ibidem*, p. 126.

used by the United States as a "secret agent and informer."[47] He thus has to spy upon persons involved in pro-German activities or in the commercialization of alcoholic beverage against the law of prohibition. Nonetheless, he is more zealous about discovering pro-German plots than the breaking of the prohibition law, which he considers ineffective.[48] His "secret agent" job is very rewarding: 350 dollars/month, which is added to his trading activities with agricultural products and his wife's salary, their income going up to 750 dollars/month. At a certain moment, he has just realized that this job as "secret agent and informant" is not in accordance with his "idea about human dignity and freedom"[49] and he goes back to work in an iron foundry.

In 1919, the good news from Romania makes him happy: "The heavy yoke that the Transylvanians had been enduring for a thousand years was broken. We, the American Romanians, were proud that both our countries fraternized in the most awaited day of the victorious peace."[50]

In what the American Romanians were concerned, Blendea notes that in 1920 there were 25,000 Romanians in Cleveland Ohio. Most of them were "workers in factories", while others were "traders such as grocers, saloniers (sic!), butchers, etc." He regrets that "few of them attended Universities in order to dedicate themselves to liberal intellectual professions like lawyers, doctors, teachers, and so on." They were organized in cultural and charity societies like, for example, "Luceafărul", "Carmen-Sylva", or "Carpantina", where Blendea contributed as a committee member.[51] The activity of the Romanian cultural societies intensified between 1914 and 1918, reflecting the Romanians' solidarity during the difficult years of war. Members had the obligation to pay a 2 dollar contribution per month and to attend ordinary or extraordinary meetings. In return, they were provided with 2 dollars/day in case of illness and 1,000 dollars/family in case of death. Everyone was attending the funeral, "with music and national flags."[52] They were also organizing cultural soirees, charity festivities: "such merry gatherings were hold in Carpatina's huge *holl* (sic!), where the tricolor flags of our country beyond the ocean were waving." He cannot forget either their groups of carol singers on Christmas Eve, or "the game of tip-cat they were playing to the Americans' joy", or the "*buhai*"[53] that was resounding on the New Year's Eve, the dance of the *căluşari*[54], because "the Romanians from the United States have not changed their soul, faith and customs learned in their childhood spent far away, beyond the seas. They were wealthier, it is true, but their blood and soul stayed the same." The two Romanian churches in Cleveland, the Orthodox and the Greek-Catholic, had similar cultural and charity organizations. [55]

Ioan Blendea never stops reading about American history, but, mostly, he looked for models to follow in order to achieve a good career. Biographies of great men like Franklin,

[47] *Ibidem.*
[48] *Ibidem,* p. 127.
[49] *Ibidem,* p. 128.
[50] *Ibidem,* p. 129.
[51] *Ibidem,* p. 130.
[52] *Ibidem,* p. 131.
[53] A Romanian popular instrument similar to the French *pignata*.
[54] A Romanian popular version of the sword dance. My emphasis.
[55] Ioan Blendea, *Din Ardeal în America,* p. 131.

Edison, Carnegie, or Ford, were stories of success, showing how they had started from the humblest social condition and succeeded through their "extraordinary power of work and perseverance."[56] He realizes that he has to try harder to improve himself: "Starting as a servant in the past, I have soon become a shoemaker, and then a qualified iron founder and a proficient speaker of American language, which I learnt in the factory, but especially during the evening courses."[57] He decides to persevere in the study of "state and trade sciences", encouraged by the fact that one's aspiration to gain "a higher intellectual position" in the United States was not conditioned by a diploma of university studies, but only by personal qualities. Accordingly, in the autumn of 1920, he successfully takes an examination for the buying-selling agent license, in front of a committee represented by four university professors and the President of the Supreme Court in Ohio. He succeeds first on the list with an excellent exam mark (ninety eight). Not only is his knowledge impressive, but his introductory speech too, frank and direct as always, a veritable one man show: "I want to tell you first a few words about the citizen and about the foreigner, in other words, the new comer. I came to this country fifteen years ago, a young boy with a barely sprouted mustache. I was looking with amazement at your houses, roads, cars, trains and factories and I was seeing how your people were staring at me too and were saying: O boy! I was looking to the left and to the right and couldn't see either *boi (*sic! in Romanian), or carts, or ploughs. In the country where I came from, we call *boi* the animals which pull the cart and the plough. Me, who knew about my *boi* I was the foreigner, the new comer, and those who knew about their boy, they were citizens. And now, if I make a mistake, Mister President and Honored Commission, do not be surprised, but please be willing to appreciate how much did I struggle to come from my *boi* to your boy."[58]

From this point on, his success as a businessman is guaranteed: he buys and re-sells real estate at much higher prices, he moves then to Detroit, where he opens his private buying-selling agent office and temporarily works for the Ford Motor Company as a supervisor. He also makes his agent diploma confirmed in Michigan and gets a public notary license. As a result of his hard work and his innate qualities of a businessman, he reaches an income of $19,000 in 1924, $30,000 in 1925, and $90,000 in 1928. He decides to visit his daughter in Romania in 1928, now as an American citizen with an American passport. This time he makes an impressive appearance everywhere due to his status as an American wealthy notary. He arranges everything for his daughter's studies at a good school and then returns to the United States to buy a modern, comfortable house and to send his other two children to Romania: his son attends the University of Bucharest and returns to the United States as a public notary. Unfortunately, the Great Depression influences in a negative way Blendea's business and, therefore, he decides to deposit his money in Romanian banks in 1931.[59] He finally chooses to go back to Romania in 1933, to see his girls, to help them by granting them a prosperous future, and to invest in real estate (he buys several villas and two blocks of flats in Sibiu). In 1935, he travels back to America, where he continues his business in Detroit, buying or building and selling houses. In 1939, on the eve of the World War II, he returns to

[56] *Ibidem*, p. 132-133.
[57] *Ibidem*, p. 133.
[58] *Ibidem*, pp 133-134. My emphases.
[59] *Ibidem*, pp. 151-155.

Romania and, despite all the hardships, he is happy to speak again Romanian in his beloved country. He now has the time to recollect his entire life with so many admirable exploits and to describe them in an excellent book.

Conclusions

I have emphasized the progressive stages of Ioan Blendea's location, dis-location and re-location in order to highlight the *porosity* (Emmanuel Brunet-Jailly and Bruno Dupeyron) of political borders, which, despite functioning as barricades against cultural communication and mobility, can be escaped due to modernity's *fluidity* (Zygmunt Bauman).

His dis-location from his native country and his re-location on American soil is a personal choice and is not determined by an imperial political decision to dis-locate its subjects from their places of origin. It is, nevertheless, an extreme individual decision influenced by the almost medieval political and economic system imposed by a vanishing empire.

Deeply rooted in his birth place, Blendea's existence becomes a continual struggle to transgress his initial condition and to return to his village not as a peasant, but as an accomplished man of career and fortune.

His re-location will represent in fact not only his homecoming, but also his settlement in America, his country of adoption. His life consisted of travelling back and forth between America and Romania, taking care of his family back home and preparing a good future for his children, making fortune and investing in real estate in Transylvania, and mostly, working honestly and obstinately, as hard as a peasant is toiling his land. To him, wealth, money and career meant stability and dignity.

He has never cut his ties with his birth country and he is the most happy of all Americans when Transylvania is united to the Romanian kingdom. That is why, he proudly returned from a free, democratic country to another auspicious place, a country that was going to become a free and democratic country in no time.

BIBLIOGRPHY:

Andraş, Carmen, Cornel Sigmirean, Corina Teodor (eds.), *Itineraries Beyond Borders of Cultures, Identities and Disciplines,* Sibiu, Astra Museum, 2012.

Andraş, Carmen, "Border Studies: Interdisciplinarity, Mobility, and Permeability, *Itineraries Beyond Borders of Cultures, Identities and Disciplines,* eds. Carmen Andraş, Cornel Sigmirean, Corina Teodor, Sibiu, Astra Museum, 2012, pp. 15-29.

Ashcroft, Bill, Gareth Griffiths and Helen Tiffin, *Post-Colonial Studies. The Key Concepts,* London and New York, Routledge, 2005.

Bauman, Zygmunt, *Liquid Modernity*, Malden, Ma, Polity Press, 2006.

Bărbat, Al., *Dezvoltarea şi structura economică a ţării Oltului,* Cluj, 1938.

Blendea, Ioan, *Din Ardeal în America – 35 de ami în U.S.A.,* Sibiu, Astra Culturală, 1945.

Boia, Lucian, "On the History of Romanian Immigration to America: 1900-1918", *An International Annual of the Humanities and Social Studies,* vol. 3, *Romanian Studies,* 1976, pp. 61-77.

Brunet-Jailly, Emmanuel, Bruno Dupeyron, "Borders, borderlands, and porosity," *Borderlands. Comparing Border Security in North America and Europe,* Ed. Emmanuel Brunet-Jailly, Ottawa, Ontario, University of Ottawa Press, 2007.

Crăciun, Victor, Gheorghe Zbuchea (eds.), *O istorie a românilor de pretutindeni,* vol. 5 (*Românii din America*), Liga Culturală pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni, Congresul Spiritualității Româneşti, Semne, 2006.

Doinaş, Ştefan Aug., "Fascinația Americii", *Secolul 20,* 7-8-9, 1999, pp. 6-8.

Dorobăț, Dumitru, "Relații culturale româno-americane după primul război mondial", *Relații româno-americane în timpurile moderne,* ed. Gheorghe I. Florescu, Iaşi, "A.D. Xenopol" Institute of History, Iaşi, the Society for Romanian Studies, U.S.A., Editura Universității "Al. I. Cuza" ("Al. I. Cuza" University Press), 1993, pp. 297-313.

Florescu, Gheorghe I. (editor), *Relații româno-americane în timpurile moderne,* Iaşi, "A.D. Xenopol" Institute of History, Iaşi, the Society for Romanian Studies, U.S.A., Editura Universității "Al. I. Cuza" ("Al. I. Cuza" University Press), 1993.

Florescu, Gheorghe I., "Studiul Relațiilor româno-americane: realizări şi perspective", *Relații româno-americane în timpurile moderne,* ed. Gheorghe I. Florescu, Iaşi, "A.D. Xenopol" Institute of History, Iaşi, the Society for Romanian Studies, U.S.A., Editura Universității "Al. I. Cuza" ("Al. I. Cuza" University Press), 1993, pp. 19-91.

Gârdan, Gabriel-Viorel, Marius Eppel, "The Romanian Emigration to the United States until the First World War. Revisiting Opportunities and Vulnerabilities", *Journal for the Study of Religions and Ideologies,* XI, 32 (2012): 256-287.

Kaplan, Caren, *Question of Travel. Postmodern Discourse of Displacement,* Durham and London, Duke University Press, 1996.

Leuca, Mary, "Imigrația românească în America – primul val", *O istorie a românilor de pretutindeni,* vol. 5 (*Românii din America*), eds. Victor Crăciun, Gheorghe Zbuchea, Liga Culturală pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni, Congresul Spiritualității Româneşti, Semne, 2006, pp. 53-67.

Leuca, Mary, *Romanian Americans in Lake County, Indiana: An Ethnic Heritage Curriculum Project,* Purdue University, Department of Education, 1978.

López-Varela Azcárate, Asunción, "The Itineraries of Memory: Textual Hybrids and Intersubjective Experiences", in *Itineraries Beyond Borders of Cultures, Identities and Disciplines,* eds. Carmen Andraş, Cornel Sigmirean, Corina Teodor, Sibiu, Astra Museum, 2012, pp. 88-111.

Meteş, Ştefan, *Emigrări româneşti din Transilvania în secolele XIII-XX*, 2nd Edition, Bucureşti, Editura ştiințifică şi enciclopedică, 1977.

Nemoianu, Alexandru, *Cuvinte despre românii americani,* Cluj-Napoca, Clusium, 1997.

Nemoianu, Alexandru, *Ortodoxia şi românii americani,* Cluj-Napoca, EIKON, 2011.

Nemoianu, Alexandru, "Despre importanța istoriei românilor americani", *O istorie a românilor de pretutindeni,* vol. 5 (*Românii din America*), eds. Victor Crăciun, Gheorghe Zbuchea, Liga Culturală pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni, Congresul Spiritualității Româneşti, Semne, 2006, pp. 15-53.

Nora, Pierre, "Between Memory and History: Les Lieux de Mémoire", *Representations,* Special Issue: *Memory and Counter Memory,* 26 (Spring 1989): 7-24.
Nora, Pierre dir., *Les Lieux de Mémoire,* Paris, Gallimard, Bibliothèque illustrée des histoires, III, 1992.
Sasu, Aurel, *Cultura Română în Statele Unite şi Canada,*(vol. 1 *Presa*, vol. 2 *Nostalgia Românească),* Bucureşti, Editura Fundației Culturale Române, 1993.
Sasu, Aurel, *Comunităţile româneşti din Statele Unite şi Canada,* Cluj-Napoca, Limes, 2003.
Toma, Radu, "Românii în America de Nord până la sfârşitul Primului Război Mondial", *O istorie a românilor de pretutindeni,* vol. 5 (*Românii din America*), eds. Victor Crăciun, Gheorghe Zbuchea, Liga Culturală pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni, Congresul Spiritualității Româneşti, Semne, 2006, pp. 68-122.
Toma, Radu, *Românii în cele două Americi: o experiență etnică şi istorică,* Indiana University, Globus, 2008.

LOBBYING AND THE EU POLICY MAKING

Camelia Nistor, PhD Candidate, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract:Transparency in the lobbying process remains a delicate and intensely debated issue by both researchers and experts in the field. In a democratic society, it is natural and healthy that political / governmental decisions should be taken not as a pure result of the negotiations between decision makers, but as the result of a constructive dialogue between governmental and non-governmental actors (the last ones consisting of stakeholders who take attitude, through concrete actions, in the decision-making process). This article aims to outline the evolution of the EU lobbying regulation - from an unregulated lobby to a relatively regulated lobby, afterwards a better regulated one – in a more mature, institutionalized manner. The author analyzes the major initiatives led by the European institutions in this sense, as well as by a number of relevant non-governmental actors. The conclusions of the material will emphasize a set of current challenges that the phenomenon of lobbying regulation faces since there are a number of steps that should be still performed for EU lobbying to be regulated in an optimal manner.

Keywords: lobbying, regulation, transparency, EU institutions, European Union

« Întrebările 'dacă' şi 'cum' instituțiile europene ar trebui să îşi structureze relațiile cu organizațiile de interese şi să îşi sporească gradul de transparență sunt discutate de două decenii »[1]. În acest context, transparența « se referă la usurința cu care publicul poate monitoriza nu doar guvernul în legătură cu activitatea sa, dar şi care anume dintre grupurile de interese private încearcă să influențeze statul atunci când sunt formulate politici publice »[2]. Reglementările în domeniul lobbyului se justifică în măsura în care, astfel, pe de o parte, « pot fi controlate acțiunile funcționarilor guvernamentali şi, pe de o altă parte, se poate promova transparența acțiunilor derulate de lobbyişti »[3]. « Din moment ce factorii decizionali din cadrul arenei politice trebuie să ştie cu ale cui interese se confruntă, atât transparența organizațiilor de lobby, cât şi cea a lobbyiştilor este imperativă »[4]. Conceptul de 'reglementare a lobbyştilor' « se referă la ideea că sistemele politice au stabilit 'reguli' pe care grupurile de lobby trebuie să le urmeze atunci când încearcă să influențeze funcționari publici şi natura rezultatelor politicilor publice. Ideea de 'trebuie să urmeze' este semnificativă (…) : nu e vorba, pur şi simplu, despre a respecta, în mod voluntar, sugestii făcute de către sistemul politic (…). Reglementările stabilesc un *cadru legal* şi reprezintă un set de reguli codificate şi formale, votate de parlament şi devenite lege, iar acestea trebuie respectate »[5].

Cu toate că aspectele pozitive ale reglementărilor la nivelul fenomenului de lobby sunt recunoscute de o varietate de autori ori specialişti în această arie de activitate, până în momentul de față, există doar nouă sisteme politice, în spațiul democratic global, cu reguli de

[1] Heiko Kretschmer, Hans-Jorg Schmedes, *Enhancing Transparency in EU Lobbying? How the European Commission's Lack of Courage and Determination Impedes Substantial Progress, EU Lobbying,* http://library.fes.de/pdf-files/ipg/ipg-2010-1/08_kretschmerschmedes_us.pdf., 2010, p II4

[2] Raj Chari, John Hogan et al., *Regulating Lobbying: a global comparison*, Palgrave Macmillan, Manchester University Press, p.6

[3] *Ibidem.*

[4] Heiko Kretschmer, Hans-Jorg Schmedes, *op. cit.*, p. II2

[5] *Ibidem.*

lobby încorporate : Australia, Canada, Uniunea Europeană, Germania, Ungaria, Lituania, Polonia, Taiwan şi Statele Unite[6]. În Statele Unite au fost introduse reglementări în domeniul lobbyului în 1946. A urmat Germania, cinci ani mai târziu, Canada, ceva mai apoi, prin 1989, Parlamentul European, în 1996, Ungaria, Lituania, Polonia ori Taiwan constituindu-şi astfel de sisteme de reglementare în jurul anului 2000[7]. Comisia Europeană, nu a avut, până de curând, reguli formale de lobby, iar Consiliul nu are nici acum. La fel cum state cu economii importante şi cu o populație mare, precum Japonia ori India, nu au, nici ele, asemenea reglementări în domeniu.

La data de 23 iunie 2011, Comisia şi Parlamentul European îşi lansau Registrul de Transparență Comun "care să ofere mai multe informații decât până acum cu privire la cei care încearcă să influențeze politica europeană »[8]. Noul registru îl înlocuieşte pe cel instituit de Comisie, în 2008, şi pe cel al Parlamentului, din 1996. « Sfera de acoperire a registrului se va extinde dincolo de grupurile de interese tradiționale pentru a include firme de avocatură, ONG-uri, grupuri de reflecție – altfel spus, orice organizație sau persoană care desfăşoară activități independente implicată în procesul de influențare a elaborării şi punerii în aplicare a politicilor UE. Acesta este un pas important pentru îndeplinirea obiectivului UE privind o democrație mai participativă »[9].

Pentru vicepreşedintele Comisiei Europene, Maroš Šefčovič, lansarea acestui registru semnifica « o veste bună pentru transparența procesului de elaborare a politicilor în Europa (…). Toți cei care nu sunt în registru vor trebui să explice de ce nu pot fi transparenți - şi se vor confrunta cu dificultăți sporite în munca lor de zi cu zi, din cauza faptului că nu sunt înregistrați, în special în conformitate cu cerințele Parlamentului European »[10]. Diana Wallis, vicepreşedinte al Parlamentului European, spunea că registrul "ne va ajuta să insuflăm Bruxelles-ului o cultură mai solidă a transparenței (…). Până în prezent, au existat anumite confuzii, ceea ce nu mai este cazul acum: există un singur registru, deci un singur loc în care o entitate se poate înregistra"[11]. Înregistrarea lobbyiştilor nu este însă obligatorie, ci are caracter voluntar, conform inițiativei semnate de către cele două instituții europene. "Cu toate acestea, eurodeputații au decis ca pentru lobbyiştii care doresc să aibă acces în incinta Parlamentului, înregistrarea va fi, într-adevăr, obligatorie"[12]. "Succesul oricărui model de înregistrare a lobby-ului se bazează pe înregistrarea clar definită şi obligatorie, pe cereri de divulgare de informații, incluzând posibilitatea de efectuare de reclamații directe şi existența de mecanisme de sancționare »[13]. Aşadar, la nivelul Uniunii Europene, prima instituție care a deținut un registru de lobby pe care toți lobbyiştii trebuiau să îl semneze a fost Parlamentul European, începând din 1996. În cazul Comisiei, inițial, a fost adoptat un registru voluntar, în iunie 2008. La nivelul Consiliului de Miniştri, nu există încă o legislație în vigoare referitor la lobby. După cum sublinia Chari, situația se prezenta astfel prin 2008 : « cele două puteri

[6] Raj Chari, John Hogan et al, *op. cit.*, p.8
[7] *Ibidem.*
[8] http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-773_ro.htm, accesat la 26 septembrie 2013
[9] *Ibidem.*
[10] *Ibidem.*
[11] http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-773_ro.htm, accesat la 26 septembrie 2013
[12] http://www.europarl.europa.eu/news/en/news-room/content/20110510IPR19128/html/MEPs-back-joint-Parliament-Commission-register-of-lobbyists, accesat la 26 septembrie 2013
[13] *Ibidem.*

principale de la nivelul UE nu au stabilit reglementări în privința lobbyului (…), iar legislația în vigoare în cadrul Parlamentului este relativ neînsemnată »[14].

Rațiunea care a condus la întocmirea unui registru obligatoriu pe care lobbyiştii urmau să fie obligați să îl semneze la Parlamentul European are la bază faptul că, prin anii '80-'90, "foloase băneşti erau oferite, de către grupuri de interese, unora dintre asistenții eurodeputaților, iar o parte dintre eurodeputați acționau, ei înşişi, precum reprezentanți ai intereselor »[15]. Drept urmare, pe la începutul anilor '90, au fost lansate primele tentative de stabilire a unor standarde minimale care să limpezească această situație. Cu toate acestea, « progresele înregistrate au fost mărunte, datorită perioadei de alegeri din 1994, precum şi datorită incapacității Parlamentului European să cadă de acord asupra semnificației precise a unor termeni-cheie, ca'lobby' sau 'lobbyist' »[16]. După cum remarcă Chari, « din definiția pe care Parlamentul European o oferă conceptului de 'lobbyist', nu apare vreo precizare explicită cu privire la intenția grupurilor de interese de a 'influența' instituțiile cu scopul de a obține rezultate ce ar fi în favoarea lor (…), ci doar că importanța lobbyiştilor constă în informația şi expertiza pe care aceştia o pot prezenta instituțiilor »[17].

În ciuda faptului că, dintre instituțiile europene, Comisia este considerată a fi « 'zona arzătoare' a activității de lobby în UE, cu un rol proeminent îndeosebi în procesul de formulare a politicilor »[18], registrul pentru lobbyişti pe care l-a introdus în 2008 a fost unul cu caracter voluntar. Serii întregi de dezbateri cu privire la necesitatea înființării unui registru au avut loc de prin '90 încoace. În 1992, Comisia sublinia nevoia unui « 'dialog deschis şi structurat cu grupurile de interese', iar, aproape zece ani mai târziu, sub Comisia Prodi, Cartea Albă din 2001 menționa că sunt necesare deschiderea şi transparența în guvern »[19]. Ca răspuns la Cartea Albă, a fost stabilit un organism, CONECCS (Consultare, Comisia Europeană şi Societatea Civilă), ce funcționa ca o bază de date cu caracter voluntar, în care organizațiile societății civile puteau să semneze cu scopul de a oferi un plus de informație legat de procesul consultativ coordonat de către Comisie. Cu toate acestea, « CONECCS a fost privit ca un mecanism destul de nesemnificativ, întrucât nu exista obligativitatea semnării, a înregistrării în această bază de date şi, deci, nu se punea problema vreunei modalități de a penaliza neînregistrarea »[20]. « Mai puțin de 7% dintre lobbyiştii din Bruxelles (adică, mai puțin de 1000 dintre cei 15000, conform estimărilor) s-au înregistrat în acest sistem voluntar »[21]. În cele din urmă, baza de date CONECCS a fost închisă, Comisia pregătind deja, la acel moment, un registru voluntar formal pentru grupurile de interese. În Cartea Verde, publicată în mai 2006, Comisia a precizat că « un sistem credibil pentru o mai mare transparență în UE ar consta într-un sistem de înregistrare voluntară şi în măsuri sporite de reglementare a conduitei lobbyiştilor, măsuri stabilite de către chiar aceştia. În condițiile date, înscrierea voluntară a fost privită drept o variantă mai bună decât cea obligatorie,

[14] Raj Chari, John Hogan et al, *op. cit.*, p. 51
[15] *Ibidem.*
[16] *Ibidem.*
[17] *Ibidem*, p. 52
[18] Elke Cronenberg, *An Insider in Brussels: Lobbyists Reshape the European Union*, 18 September, www.corpwatch.org/article.php?id=14119
[19] Raj Chari, John Hogan et al, *op. cit.*, p.55
[20] *Ibidem.*
[21] Jamie Smyth, *EU Proposes Voluntary Registration for Lobbyists*, Irish Times, 4 May

deoarece se susținea că această variantă, din urmă, ar cere mai mult timp până la intrarea în forță»[22]. La data de 21 martie 2007, Comisia a aprobat ideea stabilirii unui asemenea registru voluntar pentru înscrierea tuturor reprezentanților de interese, angajați în procesul de influențare a deciziilor luate în instituțiile europene, registrul urmând să intre în vigoare în iunie 2008. Chiar dacă grupurilor de interese care doreau să semneze registrul li se cereau anumite informații precise, înscrierea însăşi rămânea totuşi complet voluntară, aleatorie, spre deosebire de măsurile existente deja, pe atunci, la Parlamentul European sau în statele amintite mai devreme, acolo unde semnarea unui registru de acest fel este obligatorie.

Întrebarea ridicată la acel moment a fost 'de ce acest registru al Comisiei este unul voluntar şi nu obligatoriu'. Comisia a precizat că « un registru obligatoriu ar solicita legislație în acest sens, care ar conduce, în mod inevitabil, la o îngustare a definirii grupurilor de interese (…). La un an de la lansarea acestei inițiative, se vor face evaluări, urmărindu-se mai ales participativitatea înregistrată ; dacă aceasta se va dovedi a fi fost nesatisfăcătoare, va fi luată în considerare varianta unui sistem de înregistrare obligatorie »[23]. La data de 12 decembrie 2008, lobbyiştii înregistrați în acest sistem voluntar al Comisiei erau în număr de 657, constituind « o mică parte dintre miile de lobbyşti care abordează Comisia zilnic. Este o cifră care păleşte în raport cu cele 4500 de persoane ori organizații regăsite în registrul Parlamentului European »[24].

În acel context, specialiştii se arătau îngrijorați cu privire la măsura în care eforturile Comisiei şi ale Parlamentului se vor dovedi suficiente « pentru a face ca procesul legislativ să fie mai transparent şi pentru a evita derapaje ale unora dintre lobbyişti »[25]. Opiniile referitor la necesitatea înregistrării grupurilor de interese care conduc acțiuni de lobby în instituțiile europene se deosebeau chiar şi în rândul grupurilor însele. « Unii actori se găsesc clar în favoarea unui registru obligatoriu, iar alții preferă sistemul facultativ de autoreglementare »[26]. Chestiunea delicată rămânea sancțiunea în cazul nerespectării regulilor deontologice aplicate în domeniul lobbyului. « În cadrul unui regim facultativ, cea mai gravă sancțiune este radierea registrului ; radierea atinge credibilitatea grupului de interese şi poate să îi pună munca în dificultate, totuşi acestea neîmpiedicându-l să îşi exercite activitatea şi pe mai departe (…) ; în lipsa unui temei juridic, sancțiunile vor rămâne, deci, doar de natură morală »[27].

Vehementă a fost, din start, poziția ALTER-EU (*the Alliance for Lobbying Transparency and Ethics Regulation*) : « Nu doar că registrul voluntar al Comisiei este un eşec, din cauza ratei scăzute de lobbyişti de a se conforma regulilor impuse – mai puțin de 25% -, dar există şi probleme foarte grave în ceea ce priveşte calitatea datelor puse la dispoziție de către cei care s-au înregistrat (…). Aceasta este o situație inacceptabilă, iar Comisia trebuie să acționeze rapid şi în mod decisiv pentru a o remedia, altfel, întregul proces al Inițiativei europene în materie de transparență, angrenată pentru restaurarea încrederii în

[22] *Ibidem.*
[23] Raj Chari, John Hogan et al, *op. cit.*, p.57
[24] *Ibidem,* p. 58
[25] Marine Oddo, *Une nouvelle réglementation des lobbies à Bruxelles,* în *Revue du Marché commun et de l'Union européenne* 2009, n. 524, janvier, p. 64
[26] *Ibidem,* p. 67
[27] *Ibidem.*

instituțiile europene, va fi văzut ca un joc cosmetizat »[28]. Prin urmare, ALTER-EU susținea şi solicita, încă de prin 2009, dezvoltarea unui sistem de înregistrare obligatoriu care să îl înlocuiască pe cel voluntar. La 23 iunie 2012, adică un an mai târziu de la lansarea Registrului de Transparență Comun, 5150 de grupuri de interese erau înscrise la Parlament sau la Comisie, Consiliul Uniunii Europene "luând în calcul posibilitatea de a se alătura"[29] inițiativei celor două instituții europene, în acest sens. Numărul celor înscrişi a crescut pe parcurs, atingându-se cifra de 5431, la data de 22 octombrie 2012, dintre care aproape jumătate (48 %) s-au înscris ca lobbyişti *in-house* şi asociații profesionale, iar 28 % ca ONG-uri. [30]

În raportul întocmit de către Comisie, în noiembrie 2012, este subliniat că a fost realizată "cu succes trecerea de la cele două registre anterioare, fără să fie semnalată o scădere a numărului celor înscrişi"[31]. Pentru mai departe, se au în vedere aspecte precum: "ameliorări ale calității conținutului registrului, o strictă înăsprire a regulilor, extinderea numărului de înscrişi pe baza eforturilor sporite ce urmează a fi depuse în zona comunicării externe, încurajarea utilizării active a sistemului de către personalul şi membrii ambelor instituții prin punerea la dispoziția acestora de instrucțiuni cu referire la registru, încurajarea altor organe şi agenții europene să îl utilizeze, precum şi clarificări şi îndrumări sporite pentru cei care se înscriu cu privire la modalitatea în care să ofere informația necesară"[32]. Raportul mai atrage atenția şi asupra "posibilității unei formule ad hoc, derogative sau excepționale în cazul firmelor de avocatură şi al consultanților care doresc să se înscrie dar sunt preocupate de statutul de confidențialitate al clienților"[33]. În ceea ce priveşte interacțiunea instituțiilor europene cu grupurile de interese, "cetățenii au dreptul să se aştepte ca acest proces să fie transparent şi să aibă loc în acord cu legea, precum şi respectându-se principiile etice, evitându-se presiunea inoportună, accesul nelegitim sau privilegiat la informații ori la factorii de decizie. Acesta este motivul pentru care a fost înființat Registrul Transparenței: oferă cetățenilor acces direct şi unic la informații cu privire la cine este implicat în activități cu scopul de a influența procesul decizional al Uniunii Europene, ce interese sunt urmărite şi care este nivelul resurselor investite în aceste activități. Oferă un cod de conduită unic ce leagă toate organizațiile şi persoanele fizice autorizate, dintre cele care acceptă să 'joace după reguli', respectând pe deplin principiile etice"[34].

Pentru a se înscrie în Registrul de Transparență Comun, grupurile de interese trebuie să furnizeze următoarele informații şi să respecte următoarele reguli impuse:

■ să se identifice prin punerea la dispoziție a numelui lobbyistului şi denumirii entității pentru care acesta lucrează ori pe care o reprezintă; să îşi declare interesele, scopurile sau obiectivele promovate şi, unde e cazul, să specifice clienții pe care îi reprezintă;

[28] Alliance for Lobbying Transparency and Ethics Regulation (ALTER-EU), *The Commission's Lobby Register One Year On: Success or Failure?*, June 2009, p. 30

[29] http://www.europarl.europa.eu/news/en/news-room/content/20120625IPR47616/html/EU-Transparency-Register-over-5000-interest-groups-sign-up-in-first-year, accesat la 26 septembrie 2013

[30] http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-1265_en.htm, accesat la 26 septembrie 2013

[31] *Ibidem.*

[32] *Ibidem.*

[33] *Ibidem.*

[34] http://ec.europa.eu/transparencyregister/info/about-register/whyTransparencyRegister.do?locale=en accesat la 26 septembrie 2013

■ să nu obţină sau să încerce să obţină informaţii ori decizii în mod necinstit sau prin folosirea de presiune inoportună ori a unui comportament neadecvat;

■ să nu pretindă vreo relaţie formală cu Uniunea Europeană (UE) sau cu oricare dintre instituţiile acesteia în raporturile cu terţe părţi, respectiv să nu inducă în eroare terţe părţi, funcţionari sau alt tip de personal al UE;

■ să se asigure că informaţia pe care o oferă în momentul înregistrării, iar, mai apoi, în cadrul activităţilor ce vizează Registrul, este completă, actualizată şi nu induce în eroare;

■ să nu vândă unor terţe părţi copii ale documentelor obţinute din oricare instituţie europeană;

■ să nu îndemne membri ai instituţiilor europene, funcţionari sau alt tip de personal al UE ori asistenţi sau stagiari ai acelor membri să contravină regulilor sau standardelor comportamentale ce se aplică în cazul lor;

■ dacă vor angaja foşti funcţionari sau alt tip de personal al UE, asistenţi ori stagiari ai membrilor instituţiilor europene, atunci vor trebui să respecte obligaţia pe care aceşti angajaţi o au, aceea de a rămâne fideli regulilor şi cerinţelor de confidenţialitate ce se aplică în cazul lor;

■ să observe orice reguli care se formulează cu referire la drepturile şi responsabilităţile foştilor membri ai Parlamentului European şi ai Comisiei Europene[35].

Coordonarea şi supravegherea acestui sistem sunt asigurate de către Secretariatul Comun al Registrului de Transparenţă, constituit din Secretariatul General al Comisiei Europene şi al Parlamentului European. Secretariatul Comun este format dintr-un grup de funcţionari ai Comisiei şi Parlamentului, sub coordonarea unui şef de unitate din cadrul Secretariatului General al Comisiei. Rolul fundamental al Secretariatului Comun este implementarea de măsuri care să contribuie la calitatea conţinutului Registrului.[36] Există o serie de instituţii sau organisme cărora nu li se solicită înscrierea în Registrul Comun de Transparenţă. Lista cuprinde: biserici şi comunităţi religioase, partide politice, autorităţi locale, regionale şi municipale, cu amendamentul că reprezentanţe, organisme legale ori reţele create să reprezinte aceste trei categorii menţionate pe dinaintea instituţiilor europene trebuie să se înscrie. Guvernele statelor membre, organizaţii interguvernamentale internaţionale, precum şi misiunile diplomatice ale acestora nu trebuie să se înscrie în registru.

În ceea ce priveşte reţelele, platformele sau alte forme de activitate colectivă fără statut legal sau personalitate juridică, dar care constituie de facto o sursă de influenţă organizată, fiind implicate în activităţi care se află în raza de acţiune a registrului, trebuie să se înscrie.[37] Dacă o entitate violează codul de conduită, "poate să fie temporar suspendată din registru, exclusă în cazul nerespectării acestuia în mod grav sau persistent; poate să îi fie retrasă legitimaţia de acces în cadrul Parlamentului European"[38]. În ciuda acestui pas înainte făcut de către Parlament şi Comisie, chestiunea necesităţii creării unui registru de lobby cu caracter obligatoriu rămâne deschisă şi intens dezbătută. Încă de la momentul lansării Iniţiativei

[35] http://ec.europa.eu/transparencyregister/info/about-register/whyTransparencyRegister.do?locale=en accesat la 26 septembrie 2013
[36] *Ibidem.*
[37] http://ec.europa.eu/transparencyregister/info/about-register/whyTransparencyRegister.do?locale=en accesat la 26 septembrie 2013
[38] http://www.euractiv.com/pa/council-ready-join-eu-transparen-news-505920, accesat la 27 septembrie.

europene în materie de transparență, în 2005, ALTER-EU (*the Alliance for Lobbying Transparency and Ethics Regulation*) a promovat puternic transparența şi etica în procesul de lobby, respectiv introducerea unor reguli cu caracter obligatoriu în această privință. Temerea principală era că un registru voluntar nu va reuşi "să acopere întregul peisaj al reprezentanților de interese europene într-un mod cât mai comprehensibil cu putință (…) sau să asigure că factorii de decizie şi publicul general pot să identifice şi să evalueze forța din spatele celor mai importante activități de lobby"[39]. Dacă, inițial, EPACA (*the European Public Affairs Consultancies Association*) şi SEAP (*the Society for European Affairs Professionals*) s-au opus îndelung obligativității înscrierii grupurilor de interese într-un asemenea registru, favorizând sistemul bazat pe 'reglementare proprie', coduri de conduită cu caracter voluntar, respectiv înscrierea voluntară în registru, azi preferă, la rândul lor, sistemul de înscriere obligatorie. [40] "În lipsa unor reguli referitoare la transparența şi etica lobbyului, influența lobbyiştilor din mediul corporatist la adresa procesului de realizare a politicilor publice la nivelul UE a rămas, în mod masiv, departe de văzul public. Influența oferită lobbyiştilor din mediul corporatist determină griji severe legat de imparțialitatea procesului decizional comunitar şi de principiile democratice ale acestuia"[41].

Stabilirea Registrului Comun de Transparență a atras numeroase reacții din partea organizațiilor direct vizate de această decizie. De pildă, Jana Mittermaier, coordonatoarea Transparency International Brussels, percepe registrul ca pe "încă un pas înspre direcția cea bună (…), ceea ce încurajează Comisia Europeană şi Parlamentul European să mai facă încă paşi înainte"[42], în acest sens. "Ne aşteptăm ca noul registru să optimizeze accesul către funcționarii Comisiei şi eurodeputați"[43], spune Richard Linning, preşedinte al International Public Relations Association (IPRA). Erik Wesselius, de la Corporate Europe Observatory, exprimă poziția ALTER-EU: "întâmpinăm în mod pozitiv ameliorările noului registru al Comisiei şi Parlamentului. Dar registrul transparenței nu se află la înălțimea numelui pe care îl poartă - este decisiv ca registrul să fie, în mod continuu, consolidat. Precum susține şi Parlamentul European, un registru obligatoriu ar trebui să rămână obiectivul pe termen lung"[44]. Sau, nu în ultimul rând, Paul de Clerck, reprezentând Friends of the Earth Europe, subliniază că "transparența nu ar trebui să fie niciodată opțională. Dacă datele furnizate nu prezintă încredere, nu va avea sens să îl numeşti 'registru al transparenței'. Transmitem un îndemn înspre Comisie şi Parlament să înceapă să aducă îmbunătățiri acestui nou sistem comun cât mai repede cu putință"[45].

Consiliul de Miniştri s-a arătat mereu rezervat în ceea ce priveşte alăturarea la celelalte două instituții europene, în cadrul registrului de transparență. Fostul preşedinte al Parlamentului European, Hans-Gert Poettering, a solicitat, în scris, sprijinul Consiliului de Miniştri pentru a se alătura grupului de lucru al Parlamentului şi Comisiei în vederea realizării Registrului Comun de Transparență, "însă Comitetul Reprezentanțelor Permanente ale

[39] http://www.alter-eu.org/fr/about/coalition, accesat la 27 septembrie 2013
[40] *Ibidem.*
[41] *Ibidem.*
[42] http://www.euractiv.com/pa/council-ready-join-eu-transparen-news-505920, accesat la 27 septembrie 2013
[43] *Ibidem.*
[44] *Ibidem.*
[45] *Ibidem.*

Consiliului a respins ideea ca fiind 'nepotrivită'"[46]. Într-o scrisoare adresată lui Poettering, Consiliul preciza că întâmpină în mod pozitiv "eforturile Parlamentului şi ale Comisiei de a lua în considerare chestiunea transparenței şi a responsabilității în relația cu lobbyiştii (…). Acesta este, în mod cert, un lucru de interes pentru cetățenii europeni şi care îi preocupă (…). Fenomenul de lobby este de o mai mică relevanță pentru Consiliu decât pentru Parlament sau Comisie. Consiliul consideră că, pentru moment, nu este potrivit să se implice într-un astfel de exercițiu"[47].

Răspunsul Consiliului a fost catalogat drept 'totalmente inacceptabil' de către Monica Frassoni, eurodeputat la acea vreme, susținătoare a campaniei pentru proiectul ce viza transparența în relația dintre grupurile de interese şi instituțiile europene. "Să sugerezi că Reprezentanțele statelor membre nu sunt pe atât de expuse fenomenului de lobby pe cât sunt eurodeputații sau funcționarii Comisiei este greşit şi, pur şi simplu, neadevărat. Sunt la fel de expuşi ca şi noi, ceilalți (…). Dintr-un motiv sau altul, Consiliul pare să se considere deasupra acestei chestiuni şi deasupra nevoii de transparență deplină (…)"[48]. Erik Wesselius (ALTER-EU) spune că reacția Consiliului este "foarte dezamăgitoare, dar nu complet surprinzătoare. Noi preferăm un registru comun care să cuprindă toate instituțiile, dar ceea ce este important deocamdată e că Parlamentul şi Comisia merg mai departe cu această propunere şi să sperăm că şi Consiliul se va alătura mai încolo"[49]. Un alt fost preşedinte al Parlamentului European, Jerzy Buzek, şi-a exprimat, la rândul său, speranța şi încurajarea ca şi "Consiliul să ni se alăture pentru a oferi o mai mare transparență pentru public şi grupurile de interese"[50]. Pentru întâia dată, în iunie 2012, Consiliul a trimis un observator la una dintre întrunirile Secretariatului Comun al Registrului[51]. În noiembrie 2013, la nivelul Uniunii, a fost realizată o revizuire cu privire la activitatea de lobby derulată la Bruxelles, în speță, cu privire la condițiile prevăzute de registrul transparenței, în acest sens. Mai precis, se are în vedere propunerea de noi modalități de sancționare a grupurilor de interese care refuză să dezvăluie informații privitor la actele de lobby pe care le conduc în raport cu instituțiile europene. Un grup de lucru comun al Parlamentului European şi al Comisiei au în vedere finalizarea revizuirii registrului până la sfârşitul lunii decembrie 2013, urmând ca, pe 21 aprilie 2014, recomandările să fie supuse procesului de aprobare în cadrul Parlamentului European.[52] « Revizuirea se va concentra asupra recomandărilor care să permită instituțiilor UE să facă presiuni politice asupra organizațiilor de lobby (…). Organizațiile neînregistrate vor avea acces restricționat în cadrul clădirilor instituțiilor europene, în timp ce lobbyiştii înregistrați vor avea beneficii neoficiale precum accesul facilitat la reuniuni cu experți, comisari sau alți funcționari ».[53]

---

[46] http://corporateeurope.org/coverage/eu-council-rejects-joint-transparency-initiative-wwwtheparliamentcom-reports, accesat la 28 septembrie, 2013

[47] *Ibidem.*

[48] http://corporateeurope.org/coverage/eu-council-rejects-joint-transparency-initiative-wwwtheparliamentcom-reports, accesat la 28 septembrie, 2013

[49] *Ibidem.*

[50] http://www.euractiv.com/pa/council-ready-join-eu-transparen-news-505920

[51] http://www.europeanvoice.com/article/imported/council-at-lobby-register-meeting/74640.aspx, accesat la 27 septembrie 2013

[52] http://www.euractiv.com/pa/review-lobby-database-life-diffi-news-531807, accesat la 20 noiembrie 2013

[53] *Ibidem.*

Concluzii

Transparența în cadrul procesului de formulare a politicilor publice, respectiv în cadrul procesului decizional are un rol aparte, atât pentru grupurile de interese, cât şi pentru factorii decizionali. Altfel spus, într-o societate democratică, transparența trebuie să fie respectată şi încurajată de către actorii guvernamentali şi de către cei non-guvernamentali, deopotrivă. Există o serie de provocări majore acum : în ce măsura Registrul Comun de Transparență se va dovedi a fi eficient în forma sa actuală, adică solicitând înscrierea pur voluntară a grupurilor de interese, în ce măsură Consiliul de Miniştri se va alătura efectiv inițiativei Parlamentului şi Comisiei în cadrul acestui Registru (cu atât mai mult dată fiind intenția exprimată de către Consiliu de 'a lua în considerare', la un moment dat, acest lucru), respectiv în ce măsură se va decide ca înscrierea în Registrul Comun al Transparenței să devină obligatorie sau, din contră, să se efectueze, şi pe mai departe, în mod exclusiv voluntar, precum în prezent.

BIBLIOGRAFIE:

Chari, R., Hogan, J., et al., *Regulating Lobbying: a global comparison,* Palgrave Macmillan, Manchester University Press

Cronenberg, E., *An Insider in Brussels: Lobbyists Reshape the European Union,* September, www.corpwatch.org/article.php?id=14119

Kretschmer, H., Schmedes, H.-J. *Enhancing Transparency in EU Lobbying? How the European Commission's Lack of Courage and Determination Impedes Substantial Progress, EU Lobbying,*

http://library.fes.de/pdf-files/ipg/ipg- 2010-1/08_kretschmerschmedes_us.pdf., 2010

Smyth, J., *EU Proposes Voluntary Registration for Lobbyists,* Irish Times, 4 May

Oddo, M. *Une nouvelle réglementation des lobbies à Bruxelles,* în *Revue du Marché commun et de l'Union européenne* 2009, n. 524, janvier

Alliance for Lobbying Transparency and Ethics Regulation (ALTER-EU), *The Commission's Lobby Register One Year On: Success or Failure?,* June 2009

http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-773_ro.htm, accesat la 26 septembrie 2013

http://www.europarl.europa.eu/news/en/news-room/content/20110510IPR19128/html/MEPs-back-joint-Parliament-Commission-register-of-lobbyists, accesat la 26 septembrie 2013

http://www.europarl.europa.eu/news/en/news-room/content/20120625IPR47616/html/EU-Transparency-Register-over-5000-interest-groups-sign-up-in-first-year, accesat la 26 septembrie 2013

http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-1265_en.htm, accesat la 26 septembrie 2013

http://ec.europa.eu/transparencyregister/info/about

register/whyTransparencyRegister.do?locale=en accesat la 26 septembrie 2013

http://www.euractiv.com/pa/council-ready-join-eu-transparen-news-505920, accesat la 27 septembrie.

http://www.alter-eu.org/fr/about/coalition, accesat la 27 septembrie 2013

EUROPEAN IDENTITY VS. NATIONAL IDENTITY? THE CRISIS OF IDENTIFICATION IN THE EUROPEAN UNION

Rada Cristina Irimie, PhD Candidate, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: What do we know about the relationship between national and European identity? While national identity is a versatile formation, European identity is connected to the growth of the European Union. This article attempts to analyse some of the qualities of the European identity in Central and Eastern Europe prior to the EU accession and afterwards. The phenomenon of identification with Europe before and after the EU accession provides medium for understanding the identity mechanisms that surround the perception of European identity. Furthermore, the article will study the way in which political contexts shape Euroskepticism. We will discuss how emergent uncertainties about the status of the European Union influence European integration and individual perceptions among national publics. The method of case study will help us identify examples of integration and conflict between national and European identity. Greece and Germany will provide two diverse examples for this purpose. The empirical information from these countries is aided by Eurobarometer data, which enabled a comparative approach within the timeframe of the union. With this article we hope to contribute to the debate by designing a framework to measure national and European identities.

Keywords: National identity, European Union, integration, nationalism, Euroskepticism

Introduction

Citizenship and national identity are the cornerstones of a democratic society. Citizens constitute State's demos, which often corresponds to a nation (Lobeira, 2012). The European identity was introduced with the development of the European Union citizenship, mainly to enhance Europeans' sense of belonging to their political community. The original European project aimed at a closer union among the peoples of Europe. Yet, the European identity has faced several challenges, starting with the notion of identity in the Member-States. Many theorists argue that for the European Union to become a feasible democratic polity its citizens must develop a communal identity (Theiler, 2012). Formation of identity in the EU goes through several channels, but has yet to generate a European public sphere. Given that national norms, motivations and perceptions make a supranational democracy possible, it would be interesting to examine such aspects in the Member-States. Existing national identifications, which prove critical to the built up of transnational political trust, cannot only offer theoretically coherent data but also provide empirical analogies and precedents.

The European Union as it exists today differs greatly from the European communities founded in the 1950s. The wish for a closer union, formulated in the Treaty of Rome, has not been left unanswered (Spiering, 2002). However, as the integration process deepened critical voices became louder. In the last decades, Euroskepticism has gained momentum in a variety of pressure groups, political parties and other organisations. Euroskeptics are critical of the European Union for many reasons, but one phrase centrally describes their arguments: 'national identity'. The aim of this article is, firstly, to examine models of European integration and how they affect the notion of national identity. The public opinion on the process of European integration is crucial to our understanding of identity issues, thus a chapter will be dedicated in this aspect. This chapter will explore relationship between

European integrations and people's feelings towards national identity. In our effort to value the power of national identity in Europe, we will make an essential reference to the historical and cultural aspects of nationalism. Given the limits of our historical and cultural extend, we will utilize the characteristics of two country case studies - Germany and Greece - to explore national perceptions of the European identity. Germany, as a founding member of the EU, played a central role in the creation of the Union, while Greece, as an early member showcased an extensive pro-European attitude. Both countries' public opinion was challenged during the Eurozone crisis and, thus, they offer interesting observations in that aspect.

Finally, special attention will be paid to the part of Euroskeptic discourse. What seems to be the problem with national identity in the European Union? We will try to develop further the identity and institutional factors on Euroskepticism based on literature on the economic crisis impact. The current economic crisis has revived some feelings of national identification, but the policy responses have mainly pushed national governments into closer economic co-operation. The crisis did not substantially bring in a source of Euroskepticism, but it has caused the most pronounced increase in Euroskepticism in the countries most affected by the crisis. National data provided by Eurobarometer will aid in analyzing and explaining public Euroskepticism.

Theories of European integration and National Identity

Theories of collective identities have occupied sociologists, anthropologists as well as political scientists for many years. Collective identities feature a group of people that accept fundamental and consequential similarities, which create solidarity feelings among themselves (Brubaker & Cooper, 2000). This sense of collective identity is not developed separately within the individual, but is socially constructed, which means it emerges as the intentional or unintentional consequence of social interactions. Humans developed a capacity for group identification long before the development of rational faculties. "People grow up in families and communities, and come to identify with the groups in which they are socially located. Gender, ethnicity, religion, nationality, social class and age have all been the basis of people's main identities" (Fligstein et al, 2012, p. 108). Therefore, the principle of social identity theory is that 'who one is' depends on which groups one identifies with. These connections can be tremendously powerful in shaping views towards political objects (Hooghe, 2004). The strongest territorial identities are obviously national, and we suspect that such identities limit preferences on European integration.

The relationship between national identity and European integration is double-sided. On the one hand, national identity and European identity may strengthen each other (Citrin & Sides 2004). Citrin and Sides find that "even in an era in which perceptions of the European Union as successful seemed to decline, the tendency to identify with both nation and Europe increased" (Citrin & Sides 2004, p. 54). On the other hand, opposition to European integration is regarded as 'defence' of the nation against centralized control from Brussels. But it is also true that opposition to European integration is couched as defense of the nation against control from Brussels. Carey (2002) argues that national attachment combined with national pride has a significant negative effect on support for European integration.

The first scholarly attempt to explain EU integration was functionalism, which argued that intergovernmental bureaucracies would be created to solve problems across borders

(White, 2010). Functionalism is a pioneer in globalisation and international integration, and the functionalist assumptions developed provided methodological tools that helped international relations scholars to understand European dynamics. Most functionalist theory can be attributed to David Mitrany, who was theorizing about the unification of Europe during the interwar period (Mitrany, 1975). Responses to Mitrany were split between Ernst B. Haas and Karl W. Deutsch, who expressed different 'pre-theories' about European integration. Haas argued that social elites such as politicians, technocrats, and business people control their own governmental systems pushing them toward or away from integration (Haas, 1968). Haas inspired the next generation of integration scholars (e.g. Joseph Nye, Leon Lindberg, Stuart Scheingold and others) to process further the idea of neofunctionalism. Deutsch, the primary intellectual opponent to Haas' neofunctional approach, developed his cybernetic theory on politics, which focused on the flow of goods and services as an alternative for growth in Europe. The result of his theory was based on statistical data comparing volumes of national economic data (Hroch, 2012). Deutsch insisted that people remained more affected by what was going on in their own country than the events of the larger European community (White, 2010).

The development of the integration theories was aided by global politics. The political developments in the 1990s brought enthusiasm about more European integration and the concept of a pan-European identity started gaining momentum. The Berlin Wall fell and Germany reunified marking the end of the Cold War and the European Community expansion larger, after the collapse of the Soviet Union. Scholars were interested more and more in the process of European integration, asked new questions, specifically about the national identity (Risse, 2003). However, as the integration moved forward, the theories that explained the integration process developed, as well, to include new parts of the process. One reason for the changing theory was the new 'post-Maastricht' feeling that things had deeply changed, but no common narrative existed to explain what that new feeling was (Leibfried & Pierson, 1996). The approaches included multi-disciplinary approaches of social identity, ethnic and nation studies, political, economic and citizenship studies (White, 2010).

The European integration galloped forward and neofunctionalism faded away as scholars emphasised on other aspects of European political and economic changes (Duchesne, 2008). The process of EU institution-building that would result in a new European identity was explained through a set of theories, beginning with the assumption that identity politics in Europe are complex. As theoretical contributions from the previous decade were not in accordance with the EU developments in the 1990s, new theories attempted to approach the European phenomenon. Intergovernmentalism, as a strong alternative to neofunctionalism, disproved neofunctionalist predictions about member-states willingness to compromise their sovereignty in high politics areas. However, liberal intergovernmentalist approaches, also, failed to explain how national interests can merge to allow European integration to prosper. As the new institutionalists and theorists of multi-level governance anticipated a shift in the institutional balance in a supranational direction, in 1991, the Member-States strengthened their control over the EU and the integration process through key decision-making procedures, while the Commission has been in slow decline (Kassim & Menon, 2004).

Important literature link public attitudes and the EU that are crucial to understanding how institutions shape identities and how identities shape institutions (White, 2010). Rarely

do average citizens have a direct hand in the process of integration, but this does not prevent them from forming strong opinion about how or why integration should proceed (McCormick, 2008). The politicization of national identity was tightly re-established with the Maastricht Treaty itself when it sought to create an "ever closer union among the peoples of Europe, in which decisions are taken as closely as possible to the citizen" (Treaty of the EU, 1992, Art. A). The relative lack of democratic institutions actually linking citizens together was problematic for the EU. However, little research exists to support the idea that a European identity or European citizenship is materializing. According to Sean Carey, European identities do not seem to be far from national identities; instead national identities are influencing how citizens feel about integration, especially on an individual level (Carey, 2002). Critics argue that the impact of identity on political attitudes is neither automatic nor consistent (Medrano, 2003). The connection between individual identities and his attitudes towards integration seems to be politically constructed (Hooghe, 2004).

Historical and Cultural Perspectives of Euroskepticism

The history of the European Union as a group of institutions has been, originally, dedicated in the purpose of preserving peace by all means. Nevertheless, the political processes at stake with regard to European integration today are at odds with this picture. Decision makers have had to deal over the last years with an ongoing financial crisis that has caused plenty existential issues concerning the Union as a whole. In the historiography of European integration, two basic features come to the forefront. The first, the writing of European history since 1945 and the writing of European integration are difficult to match. The second is related to the absence of a social history of European integration (Crespy & Verchueren, 2012). However, little attention has been given to political and social resistances to EU integration within and beyond national states.

Wide literature argues that the shift in sovereignty has made people more critical towards the EU. "A large part of the European population saw EU membership as beneficial, but a growing number of people became skeptical towards the EU and its policies. Negative consequences of European policies reflected upon the European Union and ostensibly increased Euroskepticism" (Klingeren, 2014, p. 2). Scepticism towards the future of the Union has visibly affected a growing number of social groups. Euroskepticism had a presence of over forty years in Europe, and it even appears on highly educated social groups, which one would normally expect to worship integration (Boros & Vasali, 2013). As a matter of fact, the share of people thinking that their country has not benefitted from EU membership has been steadily increasing in most European countries since the late 1990s. "Explanations of why people are Euroskeptic have traditionally focused on the so-called *hard* factor, emphasising the importance of, for instance, individuals' work status, income or economic evaluations. A second and more recent stream of research takes a *soft* factor approach, which focuses on more effective identity and culturally driven predictors" (Klingeren & Boomgaarden, 2014). Chris Gifford (2008) provides an example of economic perspective on the rise of British Euroskepticism. In the early 1970s, the European strategy of Great Britain became a short-term instrument of crisis management, aiming to strengthen divisions of British capital during the crisis caused by the American hegemony and economic downturn. On the long term, the economic relationship between Britain and the European Commission

was established on the rationale that the British membership was an opportunity for international capital. To all intents and purposes, Britain has been constantly undermining the EC's capacity to manage increasing competitiveness within the world economy.

Another dominant perspective on explaining public opinions towards European integration takes cultural factors into account. This approach emerged as a result of the transfer of more sovereignty from the Member-States to the EU beginning with the Treaty of Maastricht in 1992 (Olsson, 2009, p. 9). The basic hypothesis of cultural theories regards the European integration project as a threat to the nation-state and national identity (McLaren, 2005). As this literature focuses mainly on national identities, many authors hypothesize varying causes for this connection in different Member-States by accumulating public opinion data on a national level (De Vries & Edwards, 2009; McLaren, 2005; Medrano, 2003). For example, Medrano (2003) argues that the historical development of national identities is fundamental, and that British Euroskepticism comes from its legacy as an imperial state, while Spain and Germany tend to be less Euroskeptic because of their strong desire towards modernisation and because of guiltiness over World War II for Germany. McLaren (2005) provides evidence that a number of Member-States still identifies sturdily with their nationality, and regards EU as a major threat to national symbols.

At the individual level, Carey (2002) notices that feelings of national identity, expressed with national pride and fear of diminishing cultures, has a negative effect on support for European integration. Likewise, McLaren claims that the alleged threat to national culture, expressed as racist feelings towards minorities, involves a negative relationship to support for the EU, highlighting that Euroskepticism tends to be based "in great part on a general hostility toward other cultures" (Carey, 2002, p. 391). Although important for its contributions to understanding citizen attitudes towards European integration, the literature mentioned above has neglected a critical third level approach that can be applied to each of the theoretical perspectives already reviewed - the regional level. Indeed, existing theories only provide an incomplete picture of the forces behind support for the EU (Olsson, 2009).

Public Opinion and European Integration

Public opinion on European integration and the rising European polity are two matters of importance. Recent studies have mapped out the attitudes of European citizens towards the Union by considering their support for membership, for specific EU institutions, and for specific policy areas. At the same time, there is increasing interest in the relationship between political organizations, and citizens' attitudes to EU policies and politics. The effect of national identity on public opinion towards European Union has been of key importance to the EU policies. The EU has gained some control over a number of policies but has faced strong opposition from hesitant national politicians. This chapter argues that public opinion is an important factor in explaining such reluctance. A hypothesis of national identity to explain public opinion, assumes that those who identify with their nation-states are less likely to support EU control of EU policies than are those who identify with 'Europe' (Luedtke, 2005). Using logistics, this factor (public opinion) is shown to be stronger than support for European integration, influenced by various variables such as economic calculation, political ideology, age and gender.

The study of European integration, explanations of the process and of its pace, and the corresponding forecasts should take into consideration two major facts: the existence of differences in support for supranational arrangement in the countries that form the European Union, and the increasing role of public opinion in determining the course of European integration. In countries like Spain and Germany, for instance, both elite groups and public support for supranational solutions have been high, whereas in the United Kingdom the opposite balance has been true (Medrano, 2003). The difference between pro-integration and Euroskeptic countries has greatly influenced the course of European integration and should be taken into account when making predictions about the future of the European Union.

Eurobarometer, a measuring tool of population attitudes in the Member-States has played a key role in the process of European integration, by providing the methodological tools to analyse the foundation of the European Union (Bennie et al, 2013). Eurobarometer[1] surveys in twelve long-term Member-States helped to assess of the impact of individual-level indicators, such as national pride and exclusive national identity, as well as hard factors, such as socioeconomic position and perceived financial status. In point of fact, Eurobarometer 74 (European Commission, 2011) asked survey respondents in all EU-27 whether they 'feel European'. The majority of European respondents declared they feel European (74%), which is an increase of 3 percentage points since spring 2008. One third (32%) feels European 'to a great extent'. Similarly, the percentage of those who 'do not feel European' has decreased slightly. In spring 2009, just one quarter (25%, -2 points) of the respondents said that they do not feel European. According to Brubaker and Cooper's (2000) analysis, we should examine Europe as a category because respondents were asked whether they emotionally associate themselves with the category 'European'. Furthermore, the meaning of 'European' in the specific setting was not clarified. This bears some similarity with 'identification and categorisation' in Brubaker and Cooper's sense. However, interpreting 'European' as a reference to people, i.e. 'Europeans', the answer to the question could also relate to an 'emotionally laden sense of belonging to a distinct, bounded group' (Brubaker & Cooper, 2000, p. 19). This understanding is supported by the introduction to the question: 'elements that make up the European identity'.

This interpretation becomes even more convincing when we look at the following questions focusing on perceived commonalities between Europeans. The survey continues with a series of elements representing the European identity. "In your opinion, which of the following are the two most important elements that go to make up a European identity?" (European Commission, 2011). Seven different statements were listed which could be answered on a scale of 1 'strongly agree', 2 'tend to agree', 3 'tend to disagree' and 4 'strongly disagree': a) Democratic values, b) Geography, c) A high level of social protection, d) Common history, e) Common culture, f) Entrepreneurship, g) Common religious heritage.
When asked to define the two most important elements that make up a 'European' identity, respondents selected 'democratic values' (41%) above all other options. Europeans, also, rate 'geography' as one of the most defining features of European identity (25%). Two other features bit for third place; 'common history' and 'a high level of social protection' (24%),

[1] The standard Eurobarometer was established in 1973. Each survey consists in approximately 1000 face-to-face interviews per Member-State (except Germany: 1500, Luxembourg: 600, United Kingdom 1300 including 300 in Northern Ireland). It is usually conducted between 2 and 5 times per year, with reports published twice yearly.

followed by a 'common culture' (23%). 'Entrepreneurship' is rated among the least important elements listed (11%). The last of the options rated is a 'common religious heritage' (8%). Just 5% of respondents spontaneously state that 'there is no European identity'. The features concentrate on 'objective' descriptions of Europe in terms of ideas associated with normative approaches. There are indicators related to a cultural notion of European identity on the one hand: a common religious heritage, common history, and culture. On the other hand, a number of institutional and more pragmatic ways to make sense of Europe: geography, social protection and entrepreneurship. Only one question refers to broad political ideas, namely democratic values. However, this does not create difficulty to the research on identification with Europe because a bottom-up perspective inspects individual perceptions of a 'category' rather than judging against this or that criterion (Pitchler, 2008).

Interestingly enough, according to the most recent Eurobarometer (European Commission, 2013), 12% less respondents declared they feel European (62%), while more than a third disagreed totally with the statement (37%) a percentage significantly increased since spring 2009. While the radical developments that occurred in between 2009 and 2013 are of great interest to our research, we will dedicate a particular chapter to their analysis on a later stage. Although varying, the trend - led by the absolute majority - of European citizens expresses a positive identification with Europe. As Habermas noted in 2001, the question of a European identity discusses the public and democratic 'deficit' of the European Union; the difference between the ongoing predominance of the national space as the source of collective political identification and the EU's increasing influence on Europeans' way of life (Habermas, 2001). As identity involves symbolic material for its maintenance, growth and transformation, the news media play a crucial role in the process of identity formation, considering their ability to symbolically produce certain ideas of the world and our place in it (Olausson, 2010).

National Perceptions of European Identity

i. The Case of Germany

Long before the twentieth century, Germany's central position and size raised the question of how both Germany and Europe could be arranged in a peaceful and productive manner that would work for Germans, as well as for their neighbors. "We do not want a German Europe, but a European Germany": the famous quote by the Thomas Mann from the interwar period became the mantra of the German political elites after the disaster of World War II (Plate, 2013). Nowadays, to be a 'good German' means to be a 'good European' and to enthusiastically support European integration. To be a 'good European German' also means to have finally overcome the country's militarist and nationalist past and to have learned the right lessons from history (Rise & Engelmann-Martin, 2002). The political elites of the Federal Republic of Germany have thoroughly 'europeanised' the German national identity since the 1950s. This Europeanization of German identity explains to a large degree why German governments since Conrad Adenauer have supported European integration as the 'United States of Europe'. This federalist and social consensus has remained unchanged despite the radical changes in Germany's power in Europe and the world. This balance is strongly linked to the Europeanized national identity, and it accounts for the constant German support for

European integration, even though the end of the Cold War and German unification should have challenged that balance (Rise & Engelmann-Martin, 2002).

Since the Eurozone crisis began, German citizens have become resistant to taking responsibility for the debts of others with having mechanisms for controlling their spending. "With the fiscal compact and demands by the European Central Bank for comprehensive domestic reforms, Eurocrats have crossed many of the red lines of national sovereignty, extending their reach way beyond food safety standards to exert control over pensions, taxes, salaries, the labour market, and public jobs. These areas go to the heart of welfare states and national identities" (Torreblanca & Leonard, 2013, p. 1). German citizens began to see themselves as the victims of the Euro crisis. Under the fear that they will be asked to pay higher taxes or accept higher levels of inflation in order to save the euro, they questioned the European identity they wholeheartedly supported for more than half a century. The Eurobarometer shows that 56 percent of Germans have 'no trust' in the EU, while only 30 percent have a 'fairly positive' image of the EU (Eurobarometer 78, 2012). All together, the mainstream political parties all support the Euro and recent polls show that three quarters of Germans are against leaving the euro. A recent anti-Euro party, Alternative for Germany, has been set up, but is so far expected to get at most two percent of the vote in September's general election. Germans may not like the Euro as much anymore, but that does not mean they want to leave it (Torreblanca & Leonard, 2013).

ii. The Case of Greece

Greek attitudes towards the EU have long been characterised by degrees of division, ambivalence and anxiety, in some cases. These attitudes have been an influence of the country's "poor political and economic performance since joining the European Union (European Community, then) in 1981 are direct products of the cultural and psychological legacies of the Byzantine and Ottoman Empires, and of the inherently vulnerable, dependent, embattled and irredentist nature of the Greek national state that emerged in the nineteenth and early twentieth centuries" (Bideleux & Taylor, 2002). These legacies were kept alive by national threats and populist treatment of nationalist issues, leading to an ambivalent and controversial relationship with Western Europe. Despite this, Greece has remained connected to the EU project. During the 1990s and 2000s, a pro-European ideology was predominant in Greek society, considering developed EU members as the model towards which Greece should aspire and assist in the modernisation project (Pagoulatos, 2012). This ideology was largely based upon the financial benefits Greece has gained from the EU membership. The majority of Greeks could not conceive the country's exit from the EU, and membership was only opposed by the orthodox Communist Party (KKE) and the fascist Golden Dawn (Pagoulatos, 2012). Before 2010, when the crisis began, the EU membership was associated with economic progress and prosperity, driving society into modernity.

Since then, however, Greece has gone through severe recession, austerity measures, structural reform, and degrading bailouts. Greeks citizens, who had seen membership of the European Union as a factor of socioeconomic progress, now give responsibility to the EU for much of what they face. Naturally, this experience has led to a sheer fall in Greek support for the EU: in 2007 the support was +26 percent; by 2012 it was -63 percent (Torreblanca & Leonard, 2013). The popular support for the two largest political parties, New Democracy and PASOK that have been pro-Europe has also declined, as representatives of a failed political

system. The main beneficiary of the popular discontent has been the radical Syriza parties, which opposed the austerity programme agreed with the International Monetary Fund (IMF), the European Commission, and the European Central Bank (ECB), but however prefers for Greece to remain in the single currency rather than returning to drachma. While Greece experienced widespread civil unrest and anti-immigrant violence, the support for anti-EU parties, such as the communist KKE and the far-right Golden Dawn has also increased. By spring 2012 the Eurobarometer survey implied that 14% more Greeks see the EU from a negative perspective rather than a positive one (European Commission, 2012). Greece's Eurozone partners (especially Germany) are now responsible for subjecting the country to excessive and unfair penal austerity, and these sentiments have been seized upon by extremism and populism in the country (Pagoulatos, 2012).

The anti-EU sentiment has rapidly expanded across the countries hit by the crisis, but whether it is here to stay depends on time and on the EU flexibility. There is hope that as growth advances, Euroskepticism will weaken and eventually move away. However, the collapse of trust in the EU is a dangerous enemy to integration (Torreblanca & Leonard, 2013). Enthusiasm for the EU will not return unless sincere efforts for a systematic change takes place, in the way EU deals with its Member-States and its citizens.

Economic Crisis and Euroskepticism

The Eurozone financial crisis starting in 2009 caused a great shock to the European economy and put Euroskepticism into a new perspective. Falling growth, rising unemployment and public debts are a few examples of social and political impacts that aroused a new turmoil in Europe. The old conditions for Euroskepticism were created by the alleged existence of a democratic deficit within the EU, followed by the clash of national cultures and a common European identity. The current crisis, though, was born as a result of a clash between the wills of citizens in Northern and Southern Europe (Torreblanca & Leonard, 2013). And both sides rely on the EU institutions to process their concerns.

The conflict between the centre and the periphery increased as citizens in creditor countries become hesitant in taking responsibility for the debts of beholden countries without having control on their spending. In the past, there was a mutual understanding between members that allowed EU institutions to monitor the single market and technical areas of policy, while national governments maintained their monopoly on policymaking in sensitive national areas (Schmidt, 1999). "With the fiscal compact and demands by the European Central Bank (ECB) for comprehensive domestic reforms, Eurocrats have crossed many of the red lines of national sovereignty, extending their reach way beyond food safety standards to exert control over pensions, taxes, salaries, the labour market, and public jobs. These areas go to the heart of welfare states and national identities" (Torreblanca & Leonard, 2013, p. 1).
Many researchers show that there has been a steady increase in Euroskepticism since 2007. This increase became more evident in the Eurozone countries compared to the non-Eurozone countries, which was expected given the fact that the impact of the economic crisis exposed the structural weaknesses of the Monetary Union (Sericchio et al., 2013). The rising trend in Euroskepticism between 2007 and 2011 offers a variety of development patterns in the Member-States. We can distinguish between three groups of countries according to the degree of change in Euroskepticism levels involved. The most obvious growing increase in

Euroskepticism has taken place in Greece, Portugal and Slovenia, followed by Lithuania, Spain, Cyprus and Ireland. A second group of countries (Belgium, Bulgaria, Czech Republic, Denmark, Germany, Hungary, Italy, Latvia, Luxembourg, Malta, Netherlands, Poland, Romania, Slovakia and Spain) has experienced a modest increase in Euroskepticism. Finally, Euroskepticism has remained stable and even decreased in a third group of countries including, notably, Austria, the United Kingdom, France, Finland and Sweden (European Commission, 2011).

Taking these results for granted and the fact that levels of public Euroskepticism is influenced by the global financial crisis, we are wondering which factors are likely to be most significant in explaining that change. "Since the countries that have demonstrated the most significant rise in Euroskepticism are those that have been hardest hit by the crisis, we would expect economic factors, particularly those pertaining to the sociotropic explanation, to yield enhanced explanatory power" (Sericchio et al., 2013, p. 58). It would be expected, thus, that the importance of political factors, such as identity and trust in national institutions, would be surpassed by economic factors, such as tax regulations and salaries.

Subjective economic factors could influence public opinion on European integration, alongside objective factors. European integration, in general, is perceived by most citizens as a driving force if economic advancement, able to affect their economic welfare. The key power of European integration has been to eliminate barriers to economic exchange, facilitate mobility of capital and labor, and create a single European monetary authority. Citizens who feel confident about the economic future are likely to look at European integration in a positive light, while those who are anxious will lean towards Euroskepticism (Hooghe & Marks, 2004). Therefore, it is not surprising that public opinion on European integration has been explained through economic factors.

However, an analysis of the Eurobarometer results in 2011, by F. Serricchio, M. Tsakatika and L. Quaglia (2013), suggests that economic indicators were not directly involved in encouraging Euroskepticism. In contrast, national identity elements in 2007 and 2010 are interrelated with Euroskepticism. According to the results of the survey national institutional confidence has a negative impact on Euroskepticism: this means that peoples who are confident about their national political system are less Euroskeptic. That is to confirm that national institutions work as a proxy rather than a substitute of European integration (Anderson, 1998). Since national governments and parliaments are directly involved in managing the financial crisis, citizens consider them responsible for finding efficient solutions to economic problems. Thus, a low level of confidence in national institutions resulted in a high level of Euroskepticism and the opposite.

At the same time, exclusive national identity is positively correlated to Euroskepticism. This confirms Hooghe's and Marks's hypothesis that "citizens who conceive of their national identity as exclusive of other territorial identities, are likely to be considerably more Euroskeptical than those who conceive of their national identity in inclusive terms" (Hooghe& Marks, 2004, p. 2). As a result, Euroskepticism seems to be rooted in national characteristics and the economic crisis does not challenge this trend. To understand how the citizens feel about European integration, one needs to consider how individuals frame their national identity (Hooghe & Marks, 2004). The role of national institutional trust, however, changes across countries and there is no consistency in data.

Exploring the correlation between the global financial crisis and Euroskepticism, we came to conclude that, despite the financial crisis, economics is not the main source of Euroskepticism in the turbulent period starting in 2007. Instead, national identity and political institutions play an increasingly important role in explaining public Euroskepticism in the Member-States (Serricchio et al., 2013). The overall result indicates that people, who were more positive about their personal and their country's financial situation, were less Euroskeptic. The influence of occupational status was small, while a relative improvement of the country's economic situation led to less skepticism. More notably, exclusive national identity increases Euroskepticism, while national pride shows the opposite effect. The "difference can be explained by the fact that an exclusive identity creates opposing attitudes toward 'others' (hence, the EU), whereas national pride can more easily co-occur with European pride" (Klingeren & Boomgaarten, 2014).

Since 2010, Euroskepticism increased in all but one Eurozone country (Austria). The EU and Eurozone crises had an impact in shaping public opinion, as the relationship between economic adversity and public opinion became stronger and stronger (ISPI, 2013). The following graph shows the opposite relationship between national GDP growth and the change in Euroskepticism between 2008 and 2013. It is noticeable that countries where GDP was reduced the most, Euroskepticism increased the most.

According to the graph below, confidence dropped nearly 95% in the countries that received EU financial help (Ireland, Portugal, Cyprus and Spain), which implies that national public opinion leaned towards Euroskepticism more than even economic conditions could explain (ISPI, 2013). It is likely that bailout packages came to these countries with too many holds barred, thus generating impressions of interference from Brussels. Interestingly, Greece contradicts this trend being the only country that received bailout money from other Eurozone countries, while lying below the regression line. On the opposite, Germany's public opinion became a little more anti-European than what GDP could explain (nearly 3%).

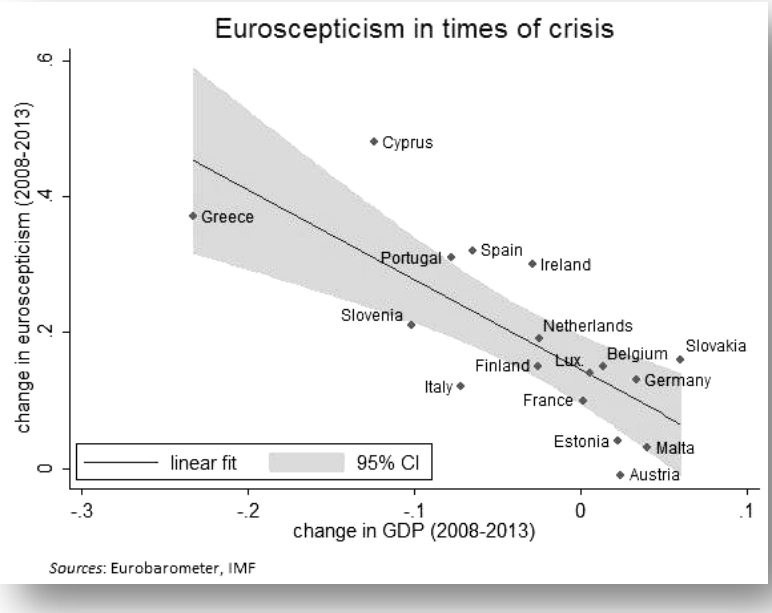

Lastly, Italy remained controversially righteous by retaining the anti-European sentiment in low levels, while her GDP shrank by 7% during the past few years. These random exemplary data cases above reconfirm our argument that Euroskeptical sentiment cannot be solely explained in economic terms. While many scholars have explained preferences over European integration in terms of its economic consequences, it is arguable by the data collected that national characteristics – notably national identities – are more determining aspects of Euroskepticism.

Conclusions

This article has looked at the relationship between national and European identities, in correlation to the public sentiment towards European integration. In particular, we questioned whether national identity had a dominating role over the alleged European identity, and how determining it has been in the context of Euroskepticism. We examined the contribution of theories of European integration and national identity in the literature, to conclude that European identities are interrelated to national identities and thus national aspects of individual identities are important in interpreting the level of European integration. Furthermore, the study of historic and cultural factors of European integration suggests that national pride and fear of eliminating culture has a positive correlation to Euroskepticism and negative impact on European integration. Both from an historic and cultural point of view, the case studies of Germany and Greece provide us with reverse examples of the nationalised construction of European identity.

Moreover, confidence in political institutions proved to play a key role in Euroskepticism; trust in national political institutions is negatively correlated to Euroskepticism, while by contrast confidence in European institutions goes side-by-side with the support for European integration. Euroskepticism has increased since 2009 in the EU-27. However, the hypothesis that there is an association between Euroskepticism and economic variables is not confirmed by our analysis. It is possible that the Eurozone financial crisis has amplified this trade-off effect between national and EU institutions. The crisis did not bring economics back as the most important source of Euroskepticism. Instead, it has confirmed the trends according to which national identity and political institutions play an increasingly important role in explaining public Euroskepticism (Serricchio et al., 2013).

The analysis suggests that Euroskepticism is mostly related to national contexts. Contrary to pro-economic analysis, more income inequality is associated with less Euroskepticism in Western EU countries, while there is no association of financial aid with trust in EU institutions in Eastern EU countries. Negative financial expectations are associated with more Euroskepticism, while individuals in Eastern European countries see the EU as a chance when their financial outlook is gloomy (Ritzen et al., 2014). The results also suggest that the levels of integration are not exclusively related to national identification, but it is negatively related to patriotism, and ethnic conceptions of membership in the nation (Ariely, 2012). An examination of alternative explanations suggests that European integration has an impact on national identity, as well as the opposite. This conclusion puts the phenomenon of economic crisis into a new perspective concerning support for European integration, and deconstructs the dependence of Euroskepticism on economic indicators.

This article leaves open for future research and theoretical discussion the question of the actual implications of a European identity. Considering that national identity represents, to great extent, naturalised common-sense knowledge, it seems vital that the European identity

preserves a 'delicate' nature that does not threaten the variety of voices and views that are distinctive of Europe. Facing and understanding the uniqueness of national identities is a pre-condition for promoting a pan-European identity that will embrace these cultural images and features. "Shaping a cultural identity that will be both distinctive and inclusive may yet constitute the supreme challenge for a Europe that seeks to create itself out of its ancient family of ethnic cultures" (Smith, 2001, p. 76).

BIBLIOGRAPHY:

Ariely, G. (2012) "Globalisation and the decline of national identity? An exploration across sixty-three countries", *Nations and Nationalism*, Vol. 18, No. 3, pp. 461-482.

Bideleux, R. & Taylor, R. (2002) *European Integration and Disintegration*, Routledge: London.

Boros, T. & Vasali, Z. (2013) "The Rise of Euroskepticism and Possible Responses prior to the 2014 European Parliament Elections", *Foundation for European Progressive Studies*. Available from: http://www.feps-europe.eu/

Brubaker, R. & Cooper, F. (2000) "Beyond Identity", *Theory and Society*, Vol. 29, pp. 1-47.

Carey, S. (2002) "Undivided Loyalties: Is National Identity an Obstacle to European Integration?", Vol. 3, No. 4, pp. 387-413.

Citrin, J. & Sides, J. (2004) "Can there be Europe without Europeans? Problems of Identity in a Multinational Community" in *Identities in Europe and the Institutions of the European Union*, eds. Herrmann, R., Brewer, R. M. & Risse, T., Rowman and Littlefield: Lahnman, pp. 41-70.

Crespy, A. & Verchueren, N. (2012), "From Euroskepticism to Resistance to European Integration: An Interdisciplinary Perspective*", Perspectives on European Politics and Society*, Vol. 10, No. 3, pp. 377-393.

De Vries, C. E. & Edwards, E. E. (2009) "Taking Europe to its Extremes: Extremist Parties and Public Euroskepticism", Party Politics, Vol. 15, No.1, pp. 5-28.

Duchesne, S. (2008) "Waiting for a European Identity… Reflections on the Process of Identification with Europe", *Perspectives on European Politics and Society*, Vol. 9, No. 4, pp. 397-410.

European Commission (2011) Eurobarometer Autumn 2010 (74), European Commission: Brussels. Available from: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb74/eb74_en.htm

European Commission (2012) Eurobarometer Autumn 2012 (78), European Commission: Brussels. Available from: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb78/eb78_en.htm

European Commission (2013) Eurobarometer Spring 2013 (79), European Commission: Brussels. Available from: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb79/eb79_en.htm

Fligstein, N., Polyakova, A. & Sandholtz, W. (2012) "European Integration, Nationalism and European Identity", *JCMS: Journal of Common Market Studies*, Vol. 50, No. 1, pp. 106-122.

Gifford, C. (2008) *The Making of Euroskeptic Britain: Identity and Economy in a Post-Imperial State*, Ashgate Publishing Limited: Hampshire.

Haas, E. B. (1968) *The Uniting of Europe: Political, Social and Economic Forces 1950-1957*, Stanford University Press: California.

Habermas, J. (2001) "Why Europe needs a Constitution", New Left Review, September-October, Available from: http://newleftreview.org/II/11/jurgen-habermas-why-europe-needs-a-constitution

Hooghe, L. (2004) "Redefining the European Project", Working Paper 04.2.2: *Calculation, Community, and Cues: Public Opinion on European Integration, Halki International Paper*, June 23-27, ELIAMEP.

Hooghe, L. & Marks, G. (2004) "Does Identity or Economic Rationality Drive Public Opinion on European Integration?", *Political Science and Politics*, Vol. 3, pp. 415-420.

Hroch, M. (2012) "Three Encounters with Karl W. Deutsch", *Czech Sociological Review*, Vol. 48, No. 6, pp. 1115-1129.

ISPI: Italian Institute for International Political Studies (2013) "Euroskepticism in times of crisis". Available from: http://www.ispionline.it/en/data-point/Euroskepticism-times-crisis

Kassim, H. & Menon, A. (2004) "European Integration since the 1990s: Member-States and the European Commission", *Paper prepared for ARENA seminar*, 11 February, Centre for European Studies: University of Oslo.

Klingeren, M. (2014) "'Welcome' to Europe. How Media and Immigration Affect Increasing Euroskepticism", ARNO: 470312. Available from: University of Amsterdam Digital Academic Repository.

Klingeren, M. & Boomgaarden, H. (2014) "The strength of exclusive national identity is the most important indicator of Euroskepticism", LSE Blog, 13th February 2014. Available from: http://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2014/02/13/the-strength-of-an-individuals-national-identity-is-the-most-important-indicator-of-Euroskepticism/

Leibfried, S. & Pierson, P. (1996) "European Social Policy: Between Fragmentation and Integration", *Foreign Affairs*, Vol. 75, No. 2. Available from: http://www.foreignaffairs.com/articles/51754/stanley-hoffmann/european-social-policy-between-fragmentation-and-integration

Lobeira, P. C. J. (2012) "EU Citizenship and Political Identity: The Demos and Telos Problems", *European Law Journal*, Vol. 18, No. 4, pp. 504-517.

Luedtke, A. (2005) "European Integration, Public Opinion and Immigration Policy: Testing the Impact of National Identity", *European Union Politics*, Vol. 6, No. 1, pp. 83-112.

McCormick, J. (2008) *Understanding the EU: A Concise Introduction*, Palgrave Macmillan: USA.

McLaren, L. (2005) "Explaining Mass-Level Euroskepticism: Identity, Interests, and Institutional Distrust", *Paper prepared for the two workshops on Euroskepticism, 1-2nd July 2005*, Pulitzer.

Medrano, J. D. (2003) *Framing Europe*, Princeton University Press: Princeton.

Olausson, U. (2010) "Towards a European identity? The news media and the case of climate change", *European Journal of Communication*, Vol. 25, pp. 138-152.

Olsson, A. (2009) "Euroskepticism Revisited - Regional Interest Representation in Brussels and the Link to Citizen Attitudes towards European Integration", *Prepared for delivery at the 11th Biennial International Conference of the European Union Studies Association*, April 23-25, American University, pp.?

Pagoulatos, G. (2012) "Reinventing Europe: Desperately Hanging on in Greece", European Council on Foreign Relations, October 11th. Available from: http://ecfr.eu/content/entry/commentary_desperately_hanging_on_the_view_from_greece

Pitchler, F. (2008) "European Identities from Below: Meanings of Identification with Europe", *Perspectives on European Politics and Society*, Vol. 9, No. 4, pp. 411-430.

Plate, K.C. (2013) "Kein deutsches Europa sondern ein europäisches Deutschland", *Policy Report, 30th September*, Konrad-Adenauer-Stiftung. Available from: http://www.kas.de/italien/de/publications/35845/

Popoviciu, A-C. (2010) "David Mitrany and Functionalism. The beginnings of Functionalism", *Revista Română de Geografie Politică,* No. 1, pp. 162-172.

Risse, T. (2003) "European Institutions and Identity Change: What Have We Learned?", in *Identities in Europe and the Institutions of the European Union*, *Eds.* Herrmann, R., Brewer, M. & Risse, *T.*, Rowman & Littlefield: Lanham MD.

Risse, T. & Engelmann-Martin, D. (2002) "Identity Politics and European Integration: The Case of Germany" in *The Idea of Europe: from Antiquity to the European Union*, Cambridge University Press: Cambridge.

Ritzen, J., Zimmermann, K. F. & Wehner, C. (2014) "Euroskepticism in the Crisis: More Mood than Economy", *Discussion Paper No. 8001*, Institute for the Study of Labor: Bonn.

Schmidt, V. A. (1999) "The EU and Its Member-States: Institutional Contrasts and Their Consequences", *MPIfG Working Paper 99*, 7th May, Max Planck Institute for the Study of Societies. Available from: http://www.mpifg.de/pu/workpap/wp99-7/wp99-7.html

Sericchio, F., Tsakatika, M. & Quaglia, L. (2013)"Euroskepticism and the Global Financial Crisis", *JCMS*, Vol. 51, Vol. 51, No. 1, pp. 51-64.

Smith, A. D. (2001) "National Identity and the idea of European Unity", *International Affairs*, Vol. 68, No. 1, pp. 55-76.

Spiering, M. (2002) "Euroskeptic Concerns about National Identity in the European Union", *International Area Review*, Vol. 5, No. 1, pp. 69-80.

Theiler, T. (2012) "Does the European Union Need to Become a Community?", *JCMS: Journal of Common Market Studies*, Vol. 50, No. 5, pp. 783-800.

Treaty of the EU (1992). Available from: http://www.eurotreaties.com/lisbontext.pdf

Torreblanca, J.I. & Leonard, M. (2013) "The Continent-wide Rise of Euroskepticism", *Policy Memo*, European Council on Foreign Relations: London, pp. 1-10.

White, T. R. (2010) "European Integration, Identity and National Self-Interest: The Enduring Nature of National Identity", Political Science Department -Theses, Dissertations, and Student Scholarship, Paper 6. Available from: http://digitalcommons.unl.edu/poliscitheses/6

TRANSATLANTIC ISLAMOPHOBIA. IDEOLOGICAL DIFFUSION AND CULTURAL LEGITIMATION MECHANISMS

Ovidiu Gherasim-Proca, PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iaşi

Abstract: Following the attacks on September 11, 2001, intercultural relations involving Muslim communities have continuously deteriorated, both in the United States and European Union. The high level of economic uncertainty and the growing hostility towards immigrants are probably the most important sources of xenophobic attitudes against Muslims in Europe. Largely as a side effect of the "Global War on Terrorism", some radical right-wing groups have adopted comparable political stances in the United States. Recent studies have provided insight into the mechanisms *of* ideological *diffusion that contribute to the justification of anti-Muslim discourse. These ideological articulations are particularly noticeable in countries like Romania, where such anti-Muslim representations are remarkably uncharacteristic to the local ethnocultural landscape. Not surprisingly, cultural globalization and political mimesis are greatly influenced by new digital channels of* masscommunication*. The far-reaching dissemination of islamophobic right-wing stereotypes is nonetheless astonishing, taking into account their very significant lack of local context. Drawing from the exemplary case of Anders Breivik's manifesto and recentcultural disputes in Romania, this paper attempts to highlight a peculiar kind of online political narrative, trying to explain its influence in terms of cultural legitimacy.*

Keywords: political discourse, Islamophobia, hate speech, cultural legitimacy, anti-immigrationist politics

Atentatul terorist de la 11 septembrie 2001 a avut consecinţe politice dezastruoase. Într-un mod poate mai puţin evident, a fost un eveniment deosebit de nefast pentru evoluţia relaţiilor interculturale. Ca urmare a agresiunii cu caracter politic – terorismul şi războiul fiind formele cele mai vizibile ale acesteia – mai multe comunităţi au fost implicate, uneori fără să-şi dea seama, în conflicte aflate la mare depărtare unele de altele. Degradarea continuă a relaţiilor interculturale care implică într-un fel sau altul comunităţile musulmane are cauze multiple. Unele dintre ele, cele de factură ideologică, sunt deosebit de curioase. La sfârşitul anului 2011 se putea constata faptul că printre victimele făcute de militantismul islamofob global, opusul direct al fundamentalismului islamic cu ramificaţii transnaţionale, se pot număra nu numai musulmanii, aşa cum logica acestei opoziţii o cere, ci şi social-democraţii din Norvegia. Faptul că Anders Behring Breivik, autorul atentatelor sângeroase din 2011, şi-a ales victimele în acest mod aparent lipsit de sens nu se datorează întâmplării sau unei minţi absurde. Alegerea de a plănui atentatele poate fi considerată rezultatul alienării patologice, nu şi alegerea victimelor. Autorul crimelor de la Utøya şi Oslo a insistat să-şi justifice acţiunile din punct de vedere ideologic. Manifestul pe care l-a distribuit *online,* şi care a devenit curând celebru, conţine un compendiu istorico-politic bizar, incoerent, dar inteligibil. El expune complicata teorie a conspiraţiei ce a stat la baza identificării stângii laburiste ca mişcare politică responsabilă pentru „islamizarea Europei". Elementele de legătură sunt multiculturalismul, corectitudinea politică, „marxismul cultural" şi Şcoala de la Frankfurt.

Am subliniat deja avertismentul şocant al acestui nou tip de identitate ideologică (Gherasim-Proca, 2011). El ascunde, sub aparenţa mesajului conservator naţionalist, asocieri contradictorii altădată imposibile. Conform acestui nou cod explicativ al politicii

contemporane, aşa cum este exemplificat de numeroase scrieri vehiculate în blogosferă, lupta cruciată nu este neapărat incompatibilă cu ateismul, atitudinile misogine nu sunt incompatibile cu denunţarea condiţiei femeii în societăţile musulmane, Uniunea Europeană reuşeşte să facă parte dintr-o conspiraţie mondială islamistă cu caracter socialist, natalitatea crescută în grupurile de imigranţi musulmani poate fi asimilată *Jihad*-ului, în fine, poţi să fii considerat adept al ideilor lui Marx fără să fii neapărat marxist. Am scos în evidenţă, de asemenea, faptul că degradarea educaţiei publice reprezintă un risc suplimentar, uşurând răspândirea explicaţiilor pseudo-intelectuale despre curente culturale complexe, pentru înţelegerea cărora este nevoie de ceva mai mult decât de lectura blogurilor. Dacă cineva îşi desăvârşeşte educaţia politică având la dispoziţie doar îndrumarea unor situri *web*, atunci cu siguranţă va fi dispus să accepte drept adevăr incontestabil orice teorie a conspiraţiei.

În mod surprinzător, multe dintre ideile cuprinse în manifestul lui Breivik se regăsesc într-un gen de literatură xenofobă strâns legat de politica americană (W. J. van Gerven Oei, 2011. p. 217; Townsend, 2010; Pilbeam, 2011; McCarthy, 2012) şi de atitudinile anti-musulmane ce însoţesc mişcarea Tea Party (spre exemplu cele promovate de grupul „Stop Islamization of America", SIOA). Amestecul de convingeri religioase şi politice la care ne referim nu poate fi încadrat în tradiţia extremei drepte „clasice" europene, deşi împrumută unele subiecte ori trăsături fundamentale de la aceasta. Ceea ce caracterizează respectivul corpus ideologic este mai curând absenţa unui context social determinat, clar, care să permită localizarea lui precisă. Este vorbade o serie de idei politice care au referinţe europene, dar capătă sens numai în contextul conturat de discursul anti-musulman american. Aşadar e important să ne întrebăm cum au reuşit ele să se dezvolte dincoace de ocean, într-un mediu social care până atunci fusese considerat unul dintre cele mai tolerante.

După al Doilea Război Mondial, posibila resurgenţă a extremei drepte a fost o preocupare politică permanentă în vestul Europei. Recent, criza economică şi creşterea masivă a numărului de emigranţi provenind din statele sărace din estul Europei sau nordul Africii au provocat o alarmantă creştere a popularităţii temelor politice anti-imigraţioniste în Uniunea Europeană. Chiar partidele de dreapta aparţinând diverselor curente conservatoare sau creştin-democrate, considerate a fi moderate în discurs, au ţinut să valorifice antipatia faţă de imigranţi în scopul de a-şi consolida forţa electorală. Lideri europeni importanţi au declarat eşecul multiculturalismului (Lesińska, 2014; Vertovec&Wessendorf, 2009) iar partidele altădată considerate extremiste ori periferice s-au văzut în postura de a concura cu partidele de *mainstream* pe teme anti-imigraţioniste (van Kessel, 2011; Bohman, 2011; van Spanje, 2011; Zúquete, 2008).

Scopul acestui studiu este acela de a sublinia, folosind un caz particular, traseul intelectual al câtorva dintre temele politico-religioase prezentate ca justificare a urii împotriva musulmanilor. Dacă în Norvegia, Suedia, Olanda şi alte state din vestul Europei catalizatorul schimbului transatlantic de idei islamofobe este anti-imigraţionismul, prezenţa acestor teme în discursul public din România nu poate fi explicată altfel decât prin transplantarea unor reprezentări ideologice total străine de societatea căreia îi sunt prezentate. Ipoteza metodologică de la care am pornit este aceea că faptul surprinzător al prezenţei discursului islamofob în polemicile publice importante din România poate să scoată în evidenţă mecanisme de difuziune ideologică şi de legitimare culturală altfel insesizabile. Contrastul enorm dintre fondul cultural al relaţiilor inter-religioase din România, tradiţia extremei drepte

locale (preponderent antisemite) şi discursul islamofob de inspiraţie americană funcţionează ca un instrument observaţional. El poate arăta mai bine decât studiul altor cazuri similare mutaţiile prin care trece astăzi radicalismul xenofob.

„Eurabia", corectitudinea politică, „marxismul cultural" şi discursul islamofob transatlantic

Ca multe alte concepte frecvent utilizate în ştiinţele sociale, acela al „islamofobiei" este unul contestat. În ciuda faptului că este imprecis (Bleich, pp. 582-583), realităţile pe care le desemnează sunt evidente. Etimologia lui nu poate concentra întreaga varietate de acte sociale pe care o descrie. Termenul poate fi totuşi definit în mod rezonabil ca ansamblu de „atitudini sau emoţii negative îndreptate, fără distincţii, către Islam sau către musulmani" (Bleich, p. 585). În esenţă, discursul islamofob eşuează în a distinge între identitatea religioasă şi alte forme ale identităţii sociale care i se suprapun, nu separă atitudinile pernicioase justificate cu ajutorul religiei de practica religioasă, nu diferenţiază diferitele tradiţii religioase sau comunitare, reducând Islam-ul la stereotipul terorismului fundamentalist şi descriindu-l prin imagini dezumanizante (Fekete, pp. 36-37). Caracterul total şi uniformizant disociază islamofobia de critica câtorva dintre practicile religioase sau tradiţionaliste întâlnite în unele comunităţi musulmane, practici considerate nocive din punctul de vedere al valorilor occidentale. Trebuie să luăm în considerare, în acelaşi context, şi posibilitatea ca în anumite situaţii „islamofobia" să se refere mai curând la instanţe al discriminării etnice şi rasiale decât la efectele intoleranţei religioase (Bravo López, 2011).

Radicalismul de dreapta anti-musulman ţine, se pare, de un ansamblu de reprezentări ideologice transatlantice care a căpătat relevanţă politică în Statele Unite după evenimentul traumatic de la 11 septembrie. Tema politică a imigraţiei musulmane nu îl poate susţine, de vreme ce Statele Unite ale Americii nu au o minoritate musulmană comparabilă cu cea prezentă în unele state ale Europei Occidentale.[1] Mecanismele procesului de difuziune ideologică prin care astfel de idei se răspândesc dincolo de graniţele culturilor locale merită să fie examinate separat de natura convingerilor contradictorii pe care concepţiile amintite mai sus le înglobează, chiar dacă sunt indisociabile de acestea. Facilitarea comunicării globale şi procesul mai larg de globalizare culturală nu pot explica toate detaliile transplantului ideologic. În cazul oricărei ideologii politice, justificările şi naraţiunile explicative, oricât de ilogice ar fi, sunt sprijinite de procese specifice de legitimare culturală. Acestea leagă percepţii şi reprezentări disparate, dând semnificaţii noi unor contexte sociale particulare. Totuşi, astfel de resemantizări reuşesc doar să simuleze explicaţia. Ele accentuează fobiile, aversiunea sau prejudecăţile ce apar ca urmare a contactului dintre grupuri sociale cu valori şi moduri de viaţă foarte diferite.

[1]În Statele Unite, „războiul împotriva terorismului" a alimentat antipatia publicului larg faţă de o un grup relativ restrâns de imigranţi. Dată fiind mărimea lui redusă, experienţa contactului cultural nu putea fi decât una foarte limitată şi indirectă pentru cei mai mulţi dintre americani. În Europa însă, din cauza trecutului colonial al unor state importante (precum Marea Britanie şi Franţa) dar şi ca o consecinţă a proximităţii statelor cu populaţie majoritar musulmană din nordul Africii ori a teritoriilor europene ocupate în trecut de Imperiului Otoman, fluxul de imigranţi de religiemusulmană are o magnitudinenet superioară. Atentatele islamiste petrecute la Madrid şi Londra nu au făcut decât să sublinieze legătura dintre imigraţie şi terorismul fundamentalist, cu toate conotaţiile lui negative în planul opiniei publice.

Originile teoriei conspirației care leagă ideile marxiste de „islamizarea Europei" prin intermediul „utopiei socialiste" a Uniunii Europene – acceptarea multiculturalismului, toleranța religioasă şi corectitudinea politică sunt considerate aici mijloacele unei invazii ideologice care a supraviețuit planului de dominație mondială a Uniunii Sovietice – sunt relativ uşor de găsit. Recent, ideea „Eurabiei"[2] ca proiect politic „anticreştin, antioccidental, antiamerican şi antisemit" a fost popularizată mai ales de autoarea elvețiană Giselle Litmann (sub pseudonimul Bat Ye'or, „Fiica Nilului"). Lucrarea ei *Eurabia: the Euro-Arab axis* (2005), leagă câteva dintre realitățile istorice ale relației dintre statele Comunității Economice Europene şi Lumea Arabă, în contextul conflictului israeliano-arab, de procesul imigrației musulmane. Potrivit acestei narațiuni, inițiativa publică a dialogului diplomatic euro-arab din 1973 (Euro-Arab Dialogue, EAD), în timpul crizei petrolului, avea la bază intenția formării unei unități politice care să includă statele europene şi statele arabe (Carr, 2006, p. 6). Ea ar fi fost urmată de încercarea ascunsă de a pune în practică planul unificării euro-arabe prin încurajarea imigrației musulmane şi contopirea culturilor, ceea ce va duce în final la dispariția identității europene. Influența poziției politice a lui Charles de Gaulle față de Statele Unite, ambiția Comunităților Europene de a arbitra conflictul dintre statul israelian şi statele arabe vecine, toleranța față de refugiații musulmani sau imigranții din fostele colonii imperiale pot fi explicate mult mai bine prin intervenția altor factori decât dorința elitei politice europene de a fonda „Eurabia". Dar, juxtapuse şi selectate corespunzător, ele pot fi incriminate ca dovezi ale subordonării umilitoare față de Islam („dhimmitude"), ale „antiamericanismului", „antisionismului" şi „neocomunismului".

Mecanismul fundamental de legitimare culturală a acestui tip de discurs se bazează pe aparenta acreditare academică şi pe structura pseudoştiințifică a publicațiilor care îl susțin. Giselle Litmann foloseşte extensiv documentele oficiale, notele de subsol, referințele bibliografice, îşi documentează cu grijă afirmațiile. Probabil doar faptul că soțul ei, David G. Littman, a fost un istoric calificat a făcut ca teza Eurabiei să fie citată ca venind din partea unui istoric, specialist în problemele Orientului Apropiat (Bangstad, p. 370-371).

Primul autor pe care Bat Ye'or îl citează în primul capitol al cărții menționate anterior este Oriana Fallaci. Jurnalistă de profesie, având o carieră tumultoasă şi o imaginație literară foarte bogată, Oriana Fallaci se bucură de o mare popularitate în Italia. A fost propusă de guvernul Berlusconi pentru un mandat onorific de senator, cărțile ei fiind *best-sellers* ani la rând (Bialasiewicz, 2006, p. 702). Promovând ideea decăderii occidentului, Fallaci explică fenomenele demografice în termenii geopolitici ai dominației militare. Adăugând şi elementul identității religioase, fertilitatea demografică a imigranților musulmani este interpretată ca parte a *jihadului* demografic, un concept folosit pe larg în literatura islamofobă, inclusivîn manifestul lui AndersBreivik. „Cruciada inversată" dusă de către musulmani în Europa se sprijină, în opinia autoarei, pe o strategie biopolitică a dominației demografice. Această abordare, concomitent xenofobă şi misogină, aminteşte în mod tulburător de mitologia nazistă a „spațiului vital" şi de ororile eugeniste ale Celui de-al Treilea Reich: „politica pântecelui, aşadar strategia exportării de ființe umane şi a reproducerii din belşug, a fost dintotdeauna cel

[2]Eurabia este numele unui jurnal publicat în anii '70 de European Commettee for Coordination of Friendshipwiththe Arab Word.

mai direct mijloc de a prelua controlul asupra unui teritoriu, de a domina o țară, de a înlocui un popor sau de a-l subjuga" (Fallaci, citată de Bialasiewicz, 2006, p. 705).

Astfel de descrieri ale decăderii Occidentului nu sunt străine de teoria „ciocnirii civilizațiilor", față de care neoconservatorii americani sunt foarte receptivi. Având în vedere faptul că teoria respectivă a fost concepută de Samuel Huntington ca un model explicativ care să înlocuiască modelul bipolar al Războiului Rece, nu este de mirare că ea coabitează uşor cu spaima de duşmanul ideologic comunist. Dar fondul politic anticomunist neoconservator duce la o suprapunere de planuri care face ca războiul inter-civilizațional sau amenințarea Islam-ului să fie corelate cu toleranța multiculturală şi ideile de stânga, toate fiind explicate, indirect, deprimejdia comunistă. Ideile politice de stânga nu sunt văzute doar ca reflectări ale idealurilor de emancipare socialiste, ci ca urme ale planului manipulator prin care Uniunea Sovietică încerca să-şi doboare adversarii occidentali în timpul Războiului Rece.

Preluând tema „invaziei musulmane" de la autorii europeni, ideologii radicali americani critică decăderea politicii europene, sauceea ce cred că este o reflectare a „modelului european" în politica americană (Pilbeam, pp. 161-162). Statul bunăstării, multiculturalismul, social-democrația, reglementările constrângătoare ale Uniunii Europene sunt exemple des invocate. Aceasta nu înseamnă că modelul european nu poate fi folosit ca o confirmare a anxietăților locale, cele legate de integrarea imigranților hispanici (Pilbeam, p. 167). În tratatul său din 2004, *Who Are We? The challenges to America's national identity,* Sammuel Huntington (citat de Carr, 2006, p. 11) atrage atenția asupra pericolului cultural reprezentat de imigrația mexicană, „amestecul raselor şi, prin urmare, al culturilor" fiind văzut ca o cale „către degenerarea națională".

Prin comparație, titlul lucrării din 2008 a lui Robert Spencer,*Stealth Jihad: How Radical Islam is Subverting America without Guns or Bombs,* nu pare deloc absurd. Degenerarea națională poate fi produsă la fel de bine de imigranții mexicani şi „*jihadul* invizibil" musulman. Ca şi în cazul uneia dintre cărțile Orianei Fallaci, *The Force of Reason,* titlul este înşelător. Autorul nu se referă la fundamentalismul islamic atunci când scrie despre Islam-ul radical, ci la un construct nedeterminat, ce nu poate fi distins de totalitatea credincioşilor musulmani. Atacurile teroriste sunt parte a unei inițiative mai largi, aceea de a impune ideologia jihadistă în întreaga lume, în scopul de a-i subjuga pe necredincioşi. „Folosesc termenul «Islam radical», afirmă Spencer, doar pentru a-i distinge pe musulmanii care acționează efectiv pentru a face să avanseze această subjugare de multele milioane care nu o fac, de asemenea pentru a evidenția faptul că programul *jihadului* invizibil este cu adevărat radical: scopul lui nu este altul decât transformarea societății americane şi impunerea legii islamice aici, coborând femeile şi non-musulmanii la statutul juridic de persoane inferioare"(Spencer, 2008, p. 5).

UERSS în România?

În România, temele discursului islamofob transatlantic au ajuns în atenția publicului prin intermediul disputelor generate de un blog, „În linie dreaptă – conservatori români". Acesta a devenit de curând subiectul unei polemici care a depăşit prin amploare obişnuitele împunsături între intelectualii publici de dreapta şi de stânga (Şimonca, 2014). Dezbaterea a readus în discuție problema clasică a responsabilității cărturarilor, de data aceasta având în vedere nu sprijinul pe care intelectualii români l-au acordat statului totalitar, ci acela pe care

ei l-au oferit politicienilor postcomunişti fără scrupule. În timpul polemicii cu autorii şi colaboratorii blogului, poetul şi dizidentul Dorin Tudoran a prezentat într-o manieră critică lipsa de moderaţie a discursului politic promovat de reprezentanţii dreptei neoconservatoare româneşti dar şi eşecul intelectualilor publici de a descuraja punctele de vedere xenofobe sau discursul urii.

Programul politic al blogului este indubitabil islamofob. În prezentarea politicii lui editoriale ("Despre noi", f.a.), sunt evidente două secţiuni discursive. Una dintre ele este îndreptată împotriva „Stângii", un concept general, nediferenţiat, mitologizat, opus „Tradiţiei". Cealaltă, concluzivă, se referă la subjugarea islamică. Rolul „Stângii" este acela de a face societatea vulnerabilă, atacând religia şi moravurile, naţiunea şi comunitatea. Occidentul şi-a pregătit propriul sfârşit. Cu ajutorul Şcolii de la Frankfurt şi a intelectualilor occidentali, „relativismul, multiculturalismul şi corectitudinea politică au înlocuit Adevărul, Binele, Frumosul şi dragostea de patrie". Astfel, "statul-naţiune a fost slăbit din interior de elita trădătoare, iar porţile cetăţii au fost deschise larg pentru a permite năvălirea barbarilor".

Invocarea elitei trădătoare, aşadar a „duşmanului din interior", are doar un rol instrumental. O ameninţare şi mai mare pândeşte societatea, moartea civilizaţiei creştine: „Aici a intrat în scenă un alt actor, unul ce a văzut mai multe ierni decât progresista Stângă. În secolul al şaptelea, a apărut, în deşerturile Arabiei, sub atenta diriguire a lui Mahomed, un lider militar cu aură de profet, o ideologie care îşi duce propria luptă pentru subjugarea omenirii. Închinându-se unei zeităţi războinice care disprețuieşte compasiunea, ideologia totalitară a mahomedanismului are în centrul ei eterna luptă ce opune Dar Al Harb (Casa Războiului, teritoriile locuite de necredincioşi) şi Dar Al Islam (Casa Supunerii, teritoriile locuite de musulmani, adică de «cei care se supun» voinţei lui Allah) şi are ca unic scop reunirea întregului Pământ în interiorul Califatului, entitate politico-religioasă fondată de însuşi Mahomed pe principiile legii coranice, şaria. Cu nimic mai puţin periculos decât comunismul sau naţional-socialismul, islamismul beneficiază atât de naivitatea şi ignoranţa noastră, cât şi de complicitatea pseudo-elitei sinucigaşe şi incompetente ce ne conduce. (…)Alianţa dintre Stânga şi islamişti este una de conjunctură, dar lumea islamică a înţeles ceea ce ideologii nu au putut cuprinde: «o mare civilizaţie nu este cucerită din afară până ce nu se distruge singură din interior» (Will Durant). Bisericile părăsite şi şcolile tot mai goale ale Europei sunt simboluri ale unei civilizaţii muribunde care îşi trăieşte ultimele zile. Undeva, la marginea ei, barbarii pregătesc asaltul. ("Despre noi",f.a.)

Articolele reiau majoritatea subiectelor distinctive ale discursului islamofob transatlantic. Localizarea în contextul competiţiei politice americane este evidentă atunci când autorii insistă să-l prezinte pe preşedintele Statelor Unite cu numele complet, *Barack Hussein Obama*. Acest fapt nu are sens din perspectiva confruntărilor politice din România.[3] Intrarea României în NATO şi cooperarea cu Statele Unite ale Americii în politica internaţională au fost obiective unanim recunoscute de partidele guvernamentale. Din perspectiva intereselor publicului din România, aluziile la identitatea religioasă a preşedintelui american sunt pur şi simplu greu de înţeles. Pentru alegătorii români contează şi mai puţin dacă în momentul unei manifestaţii din Egipt „Obama este de partea islamiştilor" (Andrieş, 2013), chiar dacă lucrul acesta ar fi adevărat.

[3] Totuşi blogul se adresează exclusiv vorbitorilor de limbă română.

Sunt ilustrate suficient de bine şi subiectele europene. Nu lipsesc textele Orianei Fallaci, nici aluziile la complotul instituţiilor europene, nici mitul Eurabiei. Uniunea Europeană apare sub titulatura aluzivă „UERSS" (Borcean, 2013). Curtea Europeană a Drepturilor Omului este asociată şi ea „marxismului cultural" (Popescu, 2014). Astfel de diatribesunt cu atât mai surprinzătoare cu cât toţi intelectualii publici prestigioşi care i-au încurajat pe editorii blogului adoptă în mod programatic poziţii favorabile integrării europene şi valorilor democratice fundamentale.

Musulmanii sunt stigmatizaţi nu numai ca adepţi ai unei religii malefice, dar şi ca imigranţi leneşi, care exploatează serviciile sociale finanţate de către cetăţenii ţărilor gazdă, unul dintre autori pretinzând chiar că „80% din musulmanii europeni sunt cerşetori beneficiari de ajutoare sociale" (Panţu, 2014). Nici aceste afirmaţii nu concordă cu contextul social local, românii fiind destul de frecvent ţinta unor „argumente" anti-imigraţioniste la fel de injuste.

Fiind una dintre cele mai sărace din Uniunea Europeană, România nu este o ţară în care imigraţia să fie percepută ca problemă politică.[4] Minoritatea musulmană prezentă aici este redusă numeric, concentrată geografic, fiind compusă în cea mai parte din turcii şi tătarii care trăiesc în Dobrogea. Prezenţa ei este legată de istoria Imperiului Otoman şi este acceptată ca un fapt normal de către comunităţile locale (Grigore, 1999). Societatea românească nu este printre cele mai tolerante din Europa. Totuşi, aşa cum arată un studiu recent, nivelul general de intoleranţă faţă de musulmani (17%) este apropiat de cel înregistrat în cazul evreilor (16%). Gradul cel mai înalt de intoleranţă este observat în regiuni în care minoritatea musulmană este slab reprezentată. În Dobrogea, acceptarea vecinătăţii cu credincioşii musulmani depăşeşte valoarea medie (Fundaţia Soros România, 2011). Studiul citat arată nivele de toleranţă mai ridicate în rândul musulmanilor faţă de populaţia majoritară, creştin-ortodoxă. Dată fiind absenţa conflictelor motivate de intoleranţa etno-religioasă sau de militantismul fundamentalist, tipul de xenofobie descris anterior indică experienţe sociale străine sau mediate, ce nu au legătură cu contextul social românesc. Putem presupune că, în mod paradoxal, legitimarea lui culturală în România se întemeiază pe credibilitatea intelectualilor publici care i se asociază în mod indirect şi pe receptivitatea publicului urban faţă de discursul politic occidental.

Concluzii

Dezbaterile despre mimetismul cultural sau despre lipsa de autenticitate a valorilor politice îmbrăţişate de către elite nu sunt noi în România. Aproape toate curentele politice importante au trecut prin dilemele identitare pe care le-a născut distanţa dintre realităţile locale şi ideile moderniste occidentale. Critica formelor occidentale cărora nu le corespunde un fond autohton este o preocupare clasică în cultura română (Stanciu, 2013; Schifirneţ, 2007). Există o remarcabilă continuitate în această privinţă între perioada anterioară instaurării regimului comunist şi perioada postcomunistă. Obsesia occidentalizării se suprapune astăzi peste obiectivul incriminării ideologiei comuniste, pe care mulţi o consideră încă principala cauză a „inadaptării" ce ar caracteriza societatea românească. Puţini se întreabă însă dacă această opoziţie între „valorile occidentale" şi „lipsa de valori" locală mai

[4]Dimpotrivă, cetăţenii români se găsesc adesea în situaţia imigrantului, fiind subiecţi ai discriminării şi ale xenofobiei.

este validă în epoca globalizării digitale. Dezbaterea culturală despre mizele politicii naționale se desfăşoară încă într-o gamă de opțiuni îngustă, dominată de maniheism, fără nuanțe.

În România, cea mai mare parte a elitei culturale postcomuniste a fost angajată pentru prea mult timp în critica ideologică a comunismului pentru a mai reuşi să sesizeze amenințarea noilor ideologii periculoase ale extremei drepte. Obsesia trecutului comunist face ca amenințarea noilor ideologii xenofobe, distincte de tradiția antisemită interbelică, să fie subestimată. În perioada 1990-2000, discursul aceleiaşi elite culturale a fost determinant în deconstruirea apelurilor naționaliste ce ar fi putut alimenta ura, discriminarea şi conflictul interetnic, chiar dacă atitudinile critice au luat preponderent o formă dualistă: „naționalismul ca expresie a primitivismului" *versus* „naționalism luminat şi europenism" (Tănăsoiu, 2008, p. 105). Se poate argumenta că această lectură simplificată a ideilor naționaliste nu oferă imunitatefață de influența ideilor xenofobe populiste, provenite de data aceasta nu din pulsiunile „primitive" estice, ci din politica occidentală. De asemenea, este posibil ca dispariția de pe scena parlamentară a partidelor naționaliste cu rădăcini în politica Partidului Comunist Român (ultimul dintre acestea, PRM, nu a reuşit să obțină vreun mandat în Parlament începând cu anul 2008) să fi diminuat foarte mult capacitatea critică a intelectualilor publici şi disponibilitatea lor de a analiza noile atitudini xenofobe, cele ce nu pot fi asociate cu trecutul statului socialist, dar parazitează discursul antitotalitar legitim al justiției de tranziție.

Influența mâniei cruciate pe care o promovează autorii sitului „În linie dreaptă" folosindu-se de asocierea cu cei mai populari intelectuali români este, fără îndoială, foarte redusă. Dacă trăieşti în România, este foarte greu să vezi legătura dintre Nicolae Ceauşescu, Al-Qaida, Partidul Social Democrat, Uniunea Europeană, URSS, baclava şi *Jihad*. Înainte de polemica dintre susținătorii dreptei populiste şi intelectualii care au adoptat o poziție critică față de aceştia, temele xenofobe şi antieuropene, prezentate alături de discursul oficial al condamnării crimelor comunismului, aproape că au trecut neobservate. Asocierea bizară dintre discursul islamofob şi *establishment*-ul intelectual anticomunist din România demonstrează însă cât de impredictibile sunt transplanturile ideologice în epoca comunicării digitale de masă. Ea arată, de asemenea, faptul că formulele ideologice pe care partidele de centru-dreapta sunt dispuse să le adopte sau să le accepte în proximitate nu sunt limitate de contextul social-politic local. În ciuda profesiunii de credință occidentaliste împărtăşite de susținătorii lor, aceste formule ideologice nu sunt ferite de contaminarea cu teorii ale conspirației, puncte de vedere antieuropene, fanatism şi ură religioasă. Pasiunea tradițională a intelectualilor autohtoni pentru imitație, dar şi autonomia culturală foarte redusă a sferei publice româneşti, contribuie probabil la apariția acestui efect neaşteptat. Nu în ultimul rând, exemplul românesc este o confirmare a faptului că diseminarea şi legitimarea urii anti-musulmane poate avea loc în absența militantismului anti-occidental islamist şi ignorând realitatea concretă a convieţuirii paşnice.

BIBLIOGRAPHY:

Andrieş. C. (2013, July 2). 20 de milioane de demonstranți în Egipt. Obama e de partea islamiştilor. *În Linie Dreaptă*. Disponibil la adresahttp://inliniedreapta.net/soarta-crestinilor-copti-si-pro-islamismul-lui-obama-in-egipt/

Bangstad, S. (2013). Eurabia Comes to Norway. *Islam and Christian–Muslim Relations*, *24*(3), 369–391.

Bialasiewicz, L. (2006). "The Death of the West": Samuel Huntington, Oriana Fallaci and a New "Moral" Geopolitics of Birthsand Bodies. *Geopolitics*, *11*(4), 701–724.

Bleich, E. (2011). What Is Islamophobia and How Much Is There? TheorizingandMeasuring an Emerging Comparative Concept. *American Behavioral Scientist*, *55*(12), 1581–1600.

Bohman, A. (2011). Articulated antipathies: political influence on anti-immigrantattitudes. *International Journal of Comparative Sociology*, *52*(6), 457–477.

Borcean, E. (2013, January 22). UERSS şi presa. *În Linie Dreaptă*. Disponibil la adresa http://inliniedreapta.net/insemnare/uerss-si-presa/

Bravo López, F. (2011). Towards a definition of Islamophobia: approximations of the early twentieth century. *Ethnic and Racial Studies*, *34*(4), 556–573.

Carr, M. (2006). You are now entering Eurabia. *Race & Class*, *48*(1), 1–22.

Despre noi. (f.a.). *În Linie Dreaptă*. Disponibil la adresa http://inliniedreapta.net/despre-noi/

Douthat, R. (2011, July 24). A Right-Wing Monster. *The New York Times*. Disponibil la adresa http://www.nytimes.com/2011/07/25/opinion/25douthat.html

Eide, E. (2012). The Terror in Norway and the Multiculturalist Scapegoat. *Journal of Contemporary European Studies*, *20*(3), 273–284.

Fallaci, O. (2006). *The Force of Reason*. New York: Rizzoli.

Fekete, L. (2012). The Muslim conspiracy theory and the Oslo massacre. *Race & Class*, *53*(3), 30–47.

Fundația Soros România. (2011, October 13). Românii, intoleranți fața de minorități etnice sau religioase. *Fundația Soros România*. Consultat la 24 martie 2014, la adresa: http://www.soros.ro/?q=romanii-intoleranti-fata-de-minoritati-etnice-sau-religioase

Gherasim-Proca, O. (2011). Incorectitudinea politică, discursul anti-multiculturalist şi noii germeni ai conflictului etno-religios în Europa. Ce învățăminte tragem după atentatul terorist din Norvegia? Prezentare făcută în cadrul conferinței *Impactul relațiilor interetnice asupra modelelor culturale şi asupra vieții cultural-politice*, Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu (18-20 noiembrie 2011).

Grigore, G. (1999). Muslims in Romania. *ISIM Newsletter*, *3*, 1.

Kallis, A. (2013). Far-Right "Contagion" or a Failing "Mainstream"? How Dangerous Ideas Cross Borders and Blur Boundaries. *Democracy and Security*, *9*(3), 221–246.

Lesińska, M. (2014). The European back lash against immigration and multiculturalism. *Journal of Sociology*, *50*(1), 37–50.

McCarthy, A. C. (2012). *The Grand Jihad: How Islam and the Left Sabotage America*. EncounterBooks.

Meer, N. (2012). Misrecognizing Muslim consciousness in Europe. *Ethnicities*, *12*(2), 178–196.

Panțu, A. (2014, February 17). Despre portalul extremist "În Linie Dreaptă" (1). *Voxpublica.realitatea.net*. Disponibil la adresa http://voxpublica.realitatea.net/politica-societate/despre-portalul-extremist-in-linie-dreapta-103394.html

Pilbeam, B. (2011). Eurabian nightmares: American conservative discourses and the Islamisation of Europe. *Journal of Transatlantic Studies*, *9*(2), 151–171.

Popescu, A. (2014, January 16). Marxism cultural la CEDO. *În Linie Dreaptă*. Disponibil la adresa http://inliniedreapta.net/marxism-cultural-la-cedo/

Schifirneț, C. (2007). *Formele fără fond, un brand românesc*. Bucureşti: Comunicare.ro.

Spencer, R. (2008). *Stealth Jihad: How Radical Islam is Subverting America without Guns or Bombs*. Washington, DC: RegneryPublishing.

Şimonca, O. (2014, February 14). O dispută plină de învățăminte: Dorin Tudoran – Vladimir Tismăneanu. *Observator Cultural*, 710. Disponibil *online* la Adresa http://www.observatorcultural.ro/index.html/articles%7Cdetails?articleID=29789&pageID=1

Tanasoiu, C. (2008). Intellectuals and Post-Communist Politics in Romania: an Analysis of Public Discourse, 1990-2000. *East European Politics&Societies*, *22*(1), 80–113.

Townsend, M. (2010, October 10). English Defence League forges links with America's Tea Party. *The Guardian*. Disponibil la adresa http://www.theguardian.com/uk/2010/oct/10/english-defence-league-tea-party

Van Kessel, S. (2011). Explaining the Electoral Performance of Populist Parties: The Netherlands as a Case Study. *Perspectives on European Politics and Society*, *12*(1), 68–88.

Van Spanje, J. (2011). The WrongandtheRight: A Comparative Analysis of "Anti-Immigration" and "Far Right" Parties. *Government and Opposition*, *46*(3), 293–320.

Vertovec, S., & Wessendorf, S. (2009). *Assessing the back lasha gainst multiculturalism in Europe*. Max Planck Institute for theStudy of Religious and Ethnic Diversity.

W. J. van Gerven Oei, V. (2011). Anders Breivik: On Copying the Obscure. *Continent*, *1*(3), 213–223.

Zúquete, J. P. (2008). The European extreme-right and Islam: new directions? *Journal of Political Ideologies*, *13*(3), 321–344.

THE PERILS OF GLOBALIZATION

Arthur Mihăilă, Assist. Prof., PhD, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: This paper examines the impact of globalization on the economy and politics of the smaller states. In the process of globalization, the strong states try to gain economic advantages and to dominate the market of the weak states. In the context of open market, the international corporations are using political pressures to exploit the resources of the states and to eliminate the smaller national competitors. The direct effect of anti-competitive and abusive business practices used by international corporations is the poverty of population, corruption of officials and the emergence of radical political movements. As a result of globalization the smaller states are losing their cultural identity. All those perverse effects must be minimized and reversed if we want a healthy and harmonious global society.

Keywords: Globalization, Corporations, Democracy, Markets, International Competitiveness.

Nimeni nu poate nega faptul că globalizarea are numeroase efecte pozitive. Dizolvarea sau eliminarea barierelor dintre state a favorizat nu numai migrația forței de muncă ci şi circulația ideilor şi cunoştințelor științifice, răspândirea standardelor democratice şi ale celor legate de drepturile omului precum şi o mai bună comunicare între culturi. Globalizarea este un proces complex care are componente politice, economice, culturale şi sociale[1]. În societatea contemporană efectele globalizării se pot observa în toate domeniile vieții sociale.

Datorită eliminării barierelor comunicaționale acceptarea globalizării nu mai este o opțiune în statele democratice şi chiar şi în statele totalitare şi autoritare izolarea față de influența externă este tot mai ineficientă. Suporterii globalizării trec însă cu vederea efectele negative ale acestui proces. Criticile aduse unor fenomene perverse care însoțesc globalizarea sunt întâmpinate de obicei cu ostilitate iar cei care le propagă sunt considerați extremişti radicali, eco-terorişti sau marxişti. Studiile obiective, însoțite de statistici, arată că, cel puțin în parte, criticii globalizării au dreptate. Globalizarea este însoțită şi de importante efecte negative care pot fi combătute doar dacă le recunoaştem şi adoptăm o atitudine proactivă. În cele ce urmează vom analiza aceste efecte separat însă, în realitate, ele se intercondiționează şi se influențează reciproc.

Efecte economice ale globalizării

Procesul de globalizare a dus la formarea unor piețe globale, interdependente. Oportunitățile de afaceri au crescut pentru companiile care au putut să pătrundă pe aceste piețe. Aceast fenomen cuprinde câteva componente:

- Globalizarea piețelor
- Globalizarea producției
- Globalizarea investițiilor şi exploatării resurselor
- Globalizarea sistemului bancar
- Globalizarea tehnologică şi științifică

[1] A se vedea pentru detalii Robertson, Roland; White, Kathleen E., *What is globalization?* în ***The Blackwell companion to globalization***, George Ritzer (ed.), Oxford, UK: Blackwell Publishing, 2007, pp. 54-67.

Globalizarea pieţelor a dus la înlăturarea barierelor vamale protecţioniste, pe de o parte prin înţelegeri economice bilaterale şi pe de alta prin formarea unor pieţe comune ale statelor dintr-o anumită zonă. Acest lucru a permis companiilor şi corporaţiilor să pătrundă pe piaţa altor state. Suporterii globalizării au subliniat faptul că globalizarea pieţelor împreună cu globalizarea producţiei au dus la scăderea preţurilor la un mare număr de bunuri de consum făcându-le accesibile pentru cetăţenul de rând din statele cu nivel de trai mai scăzut. În momentul de faţă chiar şi cei din tările lumii a treia işi pot permite să achiziţioneze un telefon mobil sau un televizor produse de companii occidentale.

Chiar dacă acest lucru este adevărat, în realitate cele mai câştigate în urma acestui fenomen sunt marile corporaţii internaţionale. Suporterii globalizării susţin că globalizarea pieţelor ar duce la un proces de ”integrare economică” în urma căruia firmele din fiecare ţară pot pătrunde pe alte pieţe toţi agenţii economici având numai de câştigat. În fapt, în urma deschiderii pieţelor, companiile din ţările mici şi sărace au trebuit să concureze cu coloşii din marile ţări industrializate care au pornit un adevărat război economic, folosindu-se adesea de metode discutabile cum ar fi: preţul de dumping, înţelegerile monopoliste, mituirea oficialilor pentru obţinerea unor contracte sau acordurile pentru împărţirea pieţelor şi surselor de aprovizionare. Aceste metode au putut fi folosite datorită faptului că legislaţia din domeniul economic din aceste ţări, şi în special din ţările din lumii a treia sau din fostele ţări comuniste era deficitară, nereglementând aceste domenii sau fiind afectată de vicii care au fost folosite cu succes de corporaţii.

Situaţia fostelor ţări comuniste este relevantă din acest punct de vedere. Datorită faptului că în aceste ţări nu s-a permis dezvoltarea proprietăţii private şi a activităţii economice independente, după căderea comunismului nu existau agenţi comerciali privaţi care să dispună de resursele financiare necesare investiţiilor. Ţările post-comuniste au constituit un adevărat ”teren virgin” pentru corporaţii, care au trebuit să concureze doar între ele sau cu coloşii proprietate de stat, administraţi cu lipsă de interes şi neglijenţă. Corporaţiile străine au reuşit în scurt timp să acapareze întreg sistemul economic al ţărilor sărace în care au pătruns fiind limitate doar de cantitatea de capital alocat investiţiilor de care dispuneau.

Efectul direct al globalizării pieţelor pentru ţările sărace a fost dispariţia economiei proprii. Un exemplu edificator este situaţia României în care industria automobilelor a fost preluată de o firmă franceză şi una americană, cea petrolieră de o firmă austriacă, cea a metalelor neferoase de firme ruseşti, etc. Firmele locale au dispărut una câte una nerezistând concurenţei. Chiar şi în domenii care nu necesită deţinerea unei tehnologii de vârf, cum ar fi de pildă industria alimentară, cea a cosmeticelor sau a produselor textile, piaţa este dominată de firme străine.

Globalizarea producţiei este procesul prin care subansamblele unor produse finale sau chiar unele produse sunt manufacturate în alte ţări decât cea a companiei producătoare. În cazul unor automobile, de pildă, anvelopele pot fi produse în Mexic, bujiile în România, motorul în Cehia, sistemul electric în Taiwan, ele urmând să fie asamblate în S.U.A. şi să fie vândute drept automobile americane. În ultimele decenii producţia multor bunuri s-a deplasat în ţările Asiatice sau în tări ex-comuniste în care preţul forţei de muncă este scăzut. Majoritatea telefoanelor mobile, televizoarelor şi componentelor pentru calculatoare sunt produse în momentul de faţă în China sau Taiwan.

Acest proces este prezentat de guvernele țărilor în cauză drept un proces de investiții benefic pentru populație pentru că produce locuri de muncă. În realitate aceste locuri de muncă sunt prost plătite, salariul fiind stabilit în funcție de nivelul salariul local. De cele mai multe ori firmele străine își aleg o zonă săracă iar salariile sunt doar cu puțin mai mari decât salariul minim pe economie. De exemplu, în anul 2008, salariații de la firma Nokia din Jucu, județul Cluj, au solicitat mărirea salariului mediu brut, care era de 860 lei, o sumă modestă pe vremea aceea. Practici similare au fost raportate pe tot globul. În 1998 a izbucnit un scandal internațional atunci când s-a descoperit că firma Nike folosea în fabricile sale din mai multe țări copii, îşi plătea salariații cu salarii mizere şi îi obliga să lucreze pâna la 12 ore pe zi. Pus în fața acestor dezvăluiri fondatorul firmei a fost nevoit să schimbe politica firmei şi să ofere condiții mai bune de muncă salariaților[2].

Globalizarea producției este deci un proces de care profită mai mult corporațiile decât populația locală şi este posibilă doar în contextul eliminării industriilor locale care dau naştere unei forțe de muncă excedentare. În cadrul acestui proces companiile profită şi de prețul redus al materiilor prime sau a clădirilor necesare.

Globalizarea investițiilor şi a exploatării resurselor constă în investiții făcute de o companie în alte țări. Companiile globale şi în special corporațiile fac investiții în toate zonele globului. Atunci când investesc în țări în curs de dezvoltare ele pot obține cu sume mici profituri considerabile.

Marile corporații şi fondurile de investiții din țările bogate au ajuns să dețină acțiuni ale întreprinderilor din majoritatea țărilor lumii aflându-se deseori în poziția de acționar majoritar.

Cele mai importante şi profitabile investiții sunt cele în resurse minerale şi zăcăminte petroliere. Între 2005 şi 2011 prețul uraniului a crescut de 5 ori[3] iar între 1999 şi 2006 prețul minereului metalifer a crescut de aproximativ 3 ori[4]. Diverse prognoze pe termen lung prevăd faptul că în condițiile exploatării intensive ale resurselor minerale, petroliere şi a gazelor naturale aceste zăcăminte se vor epuiza şi în timp costul lor de exploatare va creşte. Din această cauză în ultimul deceniu a început pe plan global o luptă de acaparare a resurselor naturale. La acest proces participă alături de marile puteri economice şi unele țări aflate în ascensiune, în special China, Rusia şi India.

Monopolizarea unor domenii este favorizată şi de deținerea unor tehnologii avansate sau a unei puteri financiare care face posibilă câştigarea licitațiilor de către marile corporații. Un exemplu grăitor este cel al Corporației Chevron care s-a specializat pe extragerea gazelor de şist şi a reuşit să obțină permisiunea de explorare şi exploatare a acestora în țări din Africa, America de sud, Asia şi Europa. Printre țările care au cedat exploatarea gazelor de şist se află şi România. În cazul României se poate observa că majoritatea resurselor naturale au fost cedate unor companii străine iar în cazul celor care nu au fost cedate se duc încă tratative. Chiar dacă marile puteri fac presiuni asupra țărilor mici pentru ca acestea să accepte cedarea

[2] A se vedea Rodriguez-Garavito, César, "*Nike's Law: the anti-sweatshop movement, transnational corporations, and the struggle over international labor rights in the Americas*" în ***Law and Globalization from Below***, Boaventura de Sousa Santos and César A. Rodriguez-Garavito (eds), Cambridge: Cambridge University press, 2005, pp. 64-92.
[3] Vezi http://www.forexlive.com/blog/2014/04/29/fall-in-uranium-prices-points-to-slow-nuclear-restart-in-japan/
[4] Vezi http://www.catapa.be/en/mining

resurselor, deseori ele nu răspund cu aceeaşi monedă. De mai mult de 40 de ani S.U.A. au impus un embargou asupra vânzării de ţiţei, considerând petrolul o rezervă strategică, în condiţiile în care această ţară are rezerve considerabile de petrol dar în acelaşi timp membrii administraţiei americane fac presiuni în sprijinul corporaţiilor care încearcă să obţină drepturi de exploatare ale petrolului în alte ţări.

Globalizarea sistemului bancar se manifestă pe de o parte prin pătrunderea băncilor pe pieţe de capital străine şi pe de altă parte prin apariţia unor organizaţii financiare internaţionale. Procesul de globalizare este în acest caz similar proceselor descrise mai sus. Băncile din statele puternice au reuşit treptat să elimine băncile locale din ţările mai mici şi să acapareze piaţa financiară. Băncile joacă un rol mai important decât alte corporaţii pentru că pot influenţa direct stabilitatea unor state. Cele mai puternice bănci au venituri mai mari decât valoarea produsului intern brut al unor ţări. Prin presiuni sau metode ilegale ele reuşesc deseori să impună adoptarea unor legi favorabile sau să obţină diverse alte privilegii.

În situaţii dificile instituţiile financiare împrumută statele cu sume mari de bani. Reversul medaliei îl reprezintă impunerea de condiţii împovărătoare şi uneori ingerinţe în guvernarea ţării. Unii autori au remarcat faptul că singurul scop al băncii care a împrumutat un stat este de a-şi recupera investiţiile fără să ţină seama de interesele clientului. Măsurile impuse au de cele mai multe ori efecte negative. Majoritatea intervenţiilor Fondului Monetar Internaţional au fost criticate de către economişti din acest motiv, ele ducând uneori la rezultate dezastruoase[5].

Globalizarea tehnologică şi ştiinţifică se caracterizează prin faptul că unele tehnologii şi brevete ştiinţifice se impun la nivel global. În procesul competiţiei economice companiile care oferă cele mai inovatoare produse ajung să îşi domine competitorii şi, deseori, să îşi adjudece o mare porţiune din piaţă. Cercetarea de vârf necesită sume mari de bani şi uneori cumpărarea de brevete de la alte firme. În aceste condiţii firmele cu putere financiară mai redusă sunt eliminate rapid, nereuşind să facă faţă concurenţei. Statele sărace sunt din nou cele mai afectate şi în acest caz.

Efectele politice ale globalizării

Sfera economicului nu poate fi separată de cea a politicului. Scopul guvernării este cel al asigurării binelui comun iar cel mai important mijloc de obţinere al bunăstării generale este o politică economică înţeleaptă. În contextul globalizării sarcina factorilor de decizie politică este mult mai grea pentru că ei trebuie să ţină seama nu numai de factorii interni ci şi de diferite influenţe externe.

Influenţele externe sunt generate de guvernele străine care au interese în zona respectivă şi de corporaţiile internaţionale, care prin puterea şi resursele de care dispun au devenit un factor de influenţă important. Corporaţiile fac presiuni pentru a obţine resursele dorite sau pentru a impune adoptarea unor legi favorabile. De multe ori ele încalcă legea fără să fie pedepsite pentru că sunt sprijinite de oamenii politici aflaţi la guvernare.

[5] A se vedea de pildă Chossudovsky, Michel, ***The Globalization of Poverty and the New World Order***, 2nd ed, Pincourt, Quebec: Global Research, 2003; Stiglitz, Joseph, ***Globalization and its Discontents***, New York: W. W. Norton & Company, 2002.

Raportul global privind corupţia din sectorul privat[6], redactat de Transparency Internaţional in 2009, demonstrează faptul că corporaţiile folosesc deseori corupţia pentru a obţine beneficii. Unul dintre numeroasele exemple oferite este cel al corupţiei din industria extractivă a petrolului şi din cea minieră. În cazul Africii veniturile obţinute prin exportul de petrol şi minereuri în anul 2006 depăşeau suma de 249 de miliarde de dolari. Cu toate acestea situaţia economică a ţărilor africane nu s-a schimbat pentru că acestea au încheiat acorduri dezavantajoase cu corporaţiile străine care au mituit oficialii. De obicei, în aceste cazuri corupţia nu poate fi probată ci este doar intuită însă din când în când afacerile de corupţie ies la iveală. Aşa s-a întâmplat în 2003 când procurorii americani au descoperit că o firmă americană a făcut preşedintelui şi unor miniştri din Kazahstan cadouri în valoare de 86 de milioane de dolari pentru a obţine dreptul de extragere a petrolului în condiţii avantajoase[7].

Raportul Transparency International enumeră zeci de alte cazuri răsunătoare din toate domeniile de afaceri. Corporaţiile în cauză au plătit oficialii pentru a obţine contracte sau pentru a trece cu vederea cazuri de poluare sau efectele nocive ale unor produse.

Pentru a îşi atinge scopurile corporaţiile finanţează campaniile electorale ale unor oameni politici sau le oferă accesul la unele mijloace de mass-media pe care le controlează[8].

Procesul de globalizare a dus la formarea unor asociaţii de state care au drept scop promovarea unor interese comune. Uniunea Europeană este rezultatul direct al acestei tendinţe. Chiar dacă această organizaţie are la baze principii democratice în realitate deciziile sunt luate de statele mari iar cele mici trebuie să accepte directivele primite. În ultimii ani deciziile pe plan european au fost luate de tandemul Germania-Franţa.

La nivel global se poate observa o delimitare a sferelor de influenţă ale marilor puteri care îşi impun deciziile cu mai multă sau mai puţină fermitate în funcţie de situaţie.

Globalizarea politică a dus şi la conflicte între civilizaţii, conflicte care au generat un nou val de terorism. Influenţele occidentale au fost acceptate cu uşurinţă în Europa de Est sau în America latină pentru că aceste zone împărtăşeau aceleaşi valori culturale şi politice. În Orientul Mijlociu însă, ele au fost receptate ca un corp străin. În această zonă, care se mai află, din punct de vedere cultural, în Evul Mediu[9] democraţia a fost receptată ca un pericol iar drepturile omului ca o atingere adusă religiei islamice. Terorismul nu se limitează la zona islamică. Chiar dacă nu folosesc mijloace de aceeaşi amploare diverse mişcări radicale folosesc din când de violenţă. Mişcări separatiste (kurzii, bascii, etc.), grupări politice radicale sau secte religioase organizează atentate prin care doresc să atragă atenţia. Posibilitatea comunicării globale, a transportului unor materiale explozibile sau arme peste graniţe dar şi cea a diseminării informaţiei în lumea întreagă face ca atentatele să poată fi organizate cu relativă uşurinţă.

---

[6] ***Global Corruption Report 2009: Corruption and the Private Sector***, Cambridge, New York: Cambridge University Press, 2009.

[7] ***Global Corruption Report 2009: Corruption and the Private Sector***, p. 55.

[8] Pentru mai multe detalii privind metodele folosite de corporaţii pentru influenţarea factorilor politici a se vedea Balanyá, Belén et al., ***Europe Inc. Regional and Global Restructuring and the Rise of Corporate Power***, London: Pluto Press, 2000.

[9] În ţările fundamentaliste hoţii sunt pedepsiţi chiar şi acum prin tăierea unei mâini iar femeile adulterine sunt omorâte prin lapidare în piaţa publică.

Efectele sociale ale globalizării

Cel mai important efect social al globalizării, subliniat în toate lucrările de analiză critică a fenomenului, este creşterea inegalităţii sociale. Într-o lucrare vastă dedicată subiectului[10] Thommas Piketty arăta că decalajul dintre bogaţi şi săraci se adânceşte tot mai mult. Criza economică a accentuat acest fenomen însă el nu e de dată recentă. Piketty demonstrează cu ajutorul statisticilor că din secolul 17 a început să se contureze o tendinţă de micşorare a inegalităţii sociale. Această tendinţă a luat sfârşit în deceniul 7 al secolului XX când prăpastia dintre bogaţi şi săraci a început să crească din nou. Creşterea decalajului se menţine şi acum când marile averi se concentrează în mâinile a tot mai puţini oameni iar majoritatea populaţiei devine tot mai săracă.

Un alt efect pervers este dezvoltarea criminalităţii organizate transfrontaliere[11]. Posibilitatea de circulaţie a oferit noi oportunităţi organizaţiilor criminale. Produse contrafăcute, substanţe stupefiante, prostituate etc., sunt transportate peste graniţă fără prea multe probleme. Bunurile furate pot fi deplasate rapid fiind vândute în scurt timp la mii de kilometri distanţă de locul furtului.

Circulaţia persoanelor a cauzat probleme şi pe piaţa muncii. De data asta sunt afectate ţările bogate care se confruntă cu un influx de forţă de muncă. Studiile sociologice arată că sunt afectate în special persoanele necalificate. Persoanele care au calificare superioară nu au probleme pentru că în aceste domenii este necesară cunoaşterea limbii ţării la un nivel avansat.

Sosirea unui număr mare de persoane necalificate în ţările bogate a cauzat o uşoară creştere a xenofobiei şi intoleranţei. Românii care au lucrat în Italia, Franţa şi Marea Britanie au putut observa campanii electorale axate pe ideea expulzării străinilor sau limitării locurilor de muncă pentru străini. Din fericire aceste idei, care nici nu puteau fi puse în practică, datorită legislaţiei europene, nu au fost acceptate decât de un număr relativ mic de oameni.

Efecte culturale ale globalizării

Globalizarea are şi un puternic efect cultural. Încă din deceniul trecut diverşi reprezentanţi ai ţărilor mici şi-au manifestat îngrijorarea în privinţa pericolului pierderii identităţii culturale, a tradiţiei şi a limbii.

În societatea contemporană limba engleză a devenit ***lingua franca***, fiind folosită nu numai în mediul de afaceri ci şi pe internet sau în comunitatea ştiinţifică. Termeni din limba engleză pătrund în limbajul de zi cu zi înlocuind termenii echivalenţi. Unele ţări au încercat să îşi protejeze limba promulgând legi ale purităţii lingvistice. Franţa, de exemplu, a dus o politică agresivă refuzând să adopte chiar şi termeni din domeniul informaticii. Chiar dacă au fost puse în aplicare în instituţiile oficiale aceste legi nu au avut efectul scontat pentru că nu au fost adoptate de populaţie[12].

[10] Piketty, Thomas, ***Capital in the Twenty-First Century***, Cambridge: Belknap Press, 2014.
[11] Pentru o analiză detaliată a se vedea Very Philippe; Monnet, Bertrand, "*The Paradox of Honesty: How Multinationals Contribute to the Spread of Organised Crime*" în ***The Paradoxes of Globalization***, Eric Milliot and Nadine Tournois (eds), New York: Palgrave Macmillan, 2010, pp. 84-99.
[12] Pentru detalii a se vedea ***Languages in a Globalizing World***, Jacques Maurais and Michael A. Morris (eds), Cambridge: Cambridge University Press, 2003.

Cultura națională este mult mai vulnerabilă în fața culturilor mari. Acest lucru se datorează faptului că pe piața culturală au pătruns cu uşurință marile corporații atrase de posibilele câştiguri financiare. Statele mici confruntate cu problema aceasta au abandonat lupta pentru promovarea culturii proprii din lipsă de fonduri.

Impunerea culturii occidentale, în special a celei americane a fost facilitată şi de faptul că organele de mass media au fost cumpărate de către corporații internaționale care au pus în prim plan principiul profitului promovând producțiile comerciale. Eliminarea culturii locale nu este însă un proces ireversibil. În unele cazuri, tradițiile locale, cu aer uşor exotic, îşi găsesc o piață de desfacere fiind avantajate de monotonia şi lipsa de imaginație a produselor culturale de masă.

Concluzii

Efectele negative ale globalizării pot fi sesizate cu uşurință însă tot la fel de uşor se poate sesiza şi faptul că vina pentru aceste efecte nu o au doar marile corporații şi statele mari. O mare parte din vină o au oamenii politici locali şi societatea civilă lipsită de reacție în fața abuzurilor. Cu diverse ocazii, s-a putut observa faptul că o reacție puternică şi promptă a societății civile i-a făcut pe cei răspunzători de încălcarea legalității sau eticii să dea înapoi.

Chiar dacă din punct de vedere economic sau politic țările mici nu pot concura cu cele mari ele pot face apel la moralitate şi pot impune anumite standarde ale globalizării echitabile.

BIBLIOGRAFIE:

Balanyá, Belén et al., *Europe Inc. Regional and Global Restructuring and the Rise of Corporate Power*, London: Pluto Press, 2000.

Chossudovsky, Michel, *The Globalization of Poverty and the New World Order*, 2nd ed, Pincourt, Quebec: Global Research, 2003.

Global Corruption Report 2009: Corruption and the Private Sector, Cambridge, New York: Cambridge University Press, 2009.

Holton, Robert J., *Making Globalization*, New York: Palgrave Macmillan, 2005.

Languages in a Globalizing World, Jacques Maurais and Michael A. Morris (eds), Cambridge: Cambridge University Press, 2003.

Law and Globalization from Below, Boaventura de Sousa Santos and César A. Rodriguez-Garavito (eds), Cambridge: Cambridge University press, 2005.

Piketty, Thomas, *Capital in the Twenty-First Century*, Cambridge: Belknap Press, 2014.

Stiglitz, Joseph, *Globalization and its Discontents*, New York: W. W. Norton & Company, 2002.

The Blackwell companion to globalization, George Ritzer (ed.), Oxford, UK: Blackwell Publishing, 2007

The Future of Globalization: Explorations in Light of Recent Turbulence, Ernesto Zedillo (ed), London: Routledge, 2008.

The Paradoxes of Globalization, Eric Milliot and Nadine Tournois (eds), New York: Palgrave Macmillan, 2010.

THE CONSEQUENCES OF THE END OF THE COLD WAR AND THE CONFIGURATION OF THE CONTEMPORARY SECURITY ENVIRONMENT

Olesea Țaranu, Dr., "Al. Ioan Cuza" University of Iaşi

Abstract: This article aims to capture and analyze, in a critical manner, the immediate consequences of the Cold War, the way they affected the evolution of the international system in the coming years determining the main features of the contemporary security environment. From this point of view, we find that the end of the Cold War has produced significant effects on the structure of the international system, with reference to power polarity, at nation-states level, at international organizations level, and, not least, it produced fundamental changes within the political agenda. Issues previously considered to be of secondary importance, low-politics, have come to occupy an important place on the states security agenda, challenging the traditional approach to security, requiring strong actions from the decision makers. Another key issue that this article aims to address refers to a threat that has not disappeared from the international system since the end of the Cold War but has undergone a series of worrying transformations - the threat of war. And if the downward trend in the incidence of interstate war is constant, starting with 1945, the end of the Cold War highlighted a dangerous phenomenon known as "new wars". The catalyst of these new wars is globalization, with it's simultaneous integrative and disintegrative tendencies, with increasing economic disparity, negative perceptions they create and, especially with the two serious crises it generates - the state crisis and identity crisis. Leaving the states with a severe inability to control the relationships both internally and externally, contributing to the loss of the monopoly on the use of organized violence, highlighting a number of transnational phenomena that escape state control, the state faces extraordinary challenges that question it's own survival, triggering the entry into a post-Westphalia era.

Keywords: end of Cold War, international system, security, globalization, „new wars".

Sfârşitul Războiului Rece a reprezentat, fără îndoială, marele eveniment transformator al finalului secolului XX. Încheierea unei epoci caracterizată de confruntarea politică, militară şi ideologică a celor două superputeri în care întreaga lume era prinsă prizonieră a zguduit din temelie sistemul internațional producând multă confuzie şi chestionând în mod fundamental validitatea principiilor şi regulilor pe baza cărora fusese ordonată agenda politicilor naționale şi internaționale. În acelaşi timp, a lăsat loc optimismului privind viitorul noii ordini mondiale pentru că, la fel ca în anii 1918 şi 1945, la finele Războiului Rece se fac auzite voci care afirmă încrederea în viitorul paşnic al omenirii. Odată cu eliminarea rivalității Est-Vest, se aştepta reducerea tensiunilor din sistemul internațional, dispariția riscului unui război nuclear, soluționarea conflictelor locale şi regionale întreținute anterior de URSS şi SUA, în concluzie, se prevedea dispariția războiului de pe arena internațională. În ciuda previziunilor optimiste, prima jumătate a anilor 1990 este marcată de o serie de evenimente tragice pentru sistemul internațional ce par să contrazică trendul inițial. Războiul din Golf, dezintegrarea Yugoslaviei printr-o serie de conflicte în lanț, genocidul din Rwanda reprezintă primele dovezi ale faptului că lumea Post-Război Rece nu este mai benignă, conflictele nu au fost excluse de pe agenda de securitate, iar amenințările nu au fost eliminate. Dimpotrivă, actualul mediu de securitate a devenit mult mai complex, dinamic, instabil şi imprevizibil, fiind caracterizat de o multiplicare a amenințărilor şi o creştere a numărului actorilor internaționali. În condițiile unui proces tot mai accentuat de globalizare, statele trebuie să facă față unor provocări complexe provenite din multiple surse.

Prezentul articol urmăreşte să surprindă consecinţele imediate ale sfârşitului Războiului Rece, maniera în care au afectat evoluţia sistemului internaţional în anii următori determinând trăsăturile caracteristice ale mediului de securitate actual. Astfel, constatăm că sfârşitul Războiului Rece a produs consecinţe importante la nivelul structurii sistemului internaţional, din perspectiva distribuţiei puterii,la nivelul statelor-naţiune, organizaţiilor internaţionale, şi, nu în ultimul rând, a produs transformări fundamentale la nivelul agendei politice.

A. Dispariţia Uniunii Sovietice de pe arena internaţională a condus la destrămarea ordinii bipolare bazată pe rivalitatea celor două superputeri ce au dominat relaţiile internaţionale de la sfârşitul celei de-a doua conflagraţii mondiale. Şi dacă exista un acord unanim în privinţa decesului acestei structuri bipolare, rămânea deschisă problema configuraţiei noii ordini. Va fi aceasta unipolară, cu un hegemon mondial - SUA, marele câştigător al Războiului Rece sau vorbim doar despre un moment unipolar ce va fi urmat de conturarea unei structuri multipolare? În cazul în care multipolaritatea va defini structura sistemului, care vor fi actorii ce vor provoca supremaţia puterii americane, participând la împărţirea puterii?

La începutul anilor 1990 exista un consens în privinţa faptului că noua ordine mondială este unipolară, cu o singură superputere militară, economică, culturală – SUA, fără un rival pe măsură care să reprezinte o veritabilă provocare. Unii analişti au mers chiar până acolo încât au descris noua ordine ca un imperiu mondial american (mai ales după războiul din Irak), făcând o analogie istorică cu vechile imperii, iar pentru a demonstra această teză utilizau argumente precum întinderea globală a forţelor militare americane, puterea economică ce clasează ţara pe locul întâi în lume, forţa dolarului în economia mondială, magnetismul puterii culturale ce transforma Statele Unite în cea mai mare exportatoare de putere soft[1] şi, nu în ultimul rând, influenţa limbii engleze, limba diplomaţiei, afacerilor, tehnologiei - o veritabilă lingua franca în sistemul internaţional. În ciuda faptului că teoria imperialismului este una atrăgătoare, marea majoritate a autorilor ne avertizează asupra pericolului de a-i acorda un grad prea mare de credibilitate, actuala situaţie nerezistând unei comparaţii serioase cu vechile imperii, mai ales în contextul globalizării ce-i ampută Statelor Unite capacitatea de a acţiona unilateral oricând şi oriunde.

O altă perspectivă ce pare mai aproape de a surprinde realitatea este aceea că noua ordine mondială este atât unipolară, cât şi multipolară. Vorbim de o lume unipolară în termeni militari, neexistând astăzi în sistemul internaţional un alt actor capabil să suporte o comparaţie cu puterea militară americană suficient pentru a reprezenta o ameninţare credibilă în termeni convenţionali, dar vorbim şi de o lume multipolară sub aspect economic. Deşi economia americană ocupă astăzi primul loc în lume, este impropriu să discutăm despre o hegemonie incontestabilă americană. Sub acest aspect, mai curând identificăm o structură multipolară, în care puterea economică devine mai dispersată, iar părerile analiştilor coincid atunci când susţin că preponderenţa economică mondială a unei singure entităţi, de genul celei atinse de SUA în decursul secolului XX, este puţin probabilă în viitor. Unii analişti prevăd că lumea va fi organizată în jurul a trei blocuri economice - Europa, Asia şi America de Nord, deşi schimbările tehnologice globale şi înmulţirea actorilor din afara blocurilor, precum puterile

[1] Joseph Nye Jr., *Soft Power. The Means to Success in World Politics,* PublicAffairs, New York, 2004, pp. 11, 33-73

economice emergente şi corporaţiile multinaţionale vor încerca să reziste capacităţii acestor blocuri de a le restrânge activitatea.[2]

Perspectiva lui Joseph Nye Jr. privind distribuţia puterii este interesantă şi utilă în contextul discuţiei lansate despre structura sistemului contemporan. Astfel, pentru analistul american, în era globală informatizată, puterea este distribuită între actori într-o manieră similară cu un joc de şah tridimensional complex, jucat atât pe verticală cât şi pe orizontală. La partea de sus a tablei cu probleme politico-militare, puterea militară este în mare măsură unipolară, cu SUA ca singură superputere, la mijlocul taberei cu probleme economice, SUA nu este un hegemon, trebuind să negocieze cu partenerii europeni şi asiatici, iar la partea de jos cu relaţii transnaţionale ce trec graniţele în afara controlului guvernelor şi includ actori diverşi de la bancheri la terorişti, puterea este dispersată haotic, fiind inutil să utilizăm în acest caz termeni clasici precum unipolaritate, hegemonie sau imperiu american pentru a descrie situaţia exactă.[3]

B. O a doua categorie de consecinţe ale sfârşitului Războiului Rece poate fi identificată la nivelul statelor-naţiune. În esenţă, niciun stat din sistemul internaţional nu a rămas neafectat de acest seism geopolitic. Mai întâi, se remarcă dezintegrarea teritorială a fostei URSS, un colos format din 15 republici autonome ce-şi declară independenţa de Moscova în anii 1989-1991, a Cehoslovaciei, precum şi a fostei Federaţii Yugoslave. În multe cazuri, acest proces de dezintegrare a fost dublat sau urmat de colaps economic, instabilitate politică, tensiuni sociale şi confruntări etnice ce au degenerat în unele zone în războaie sângeroase şi chiar genocid. Federaţia Rusă, cândva pivotul Uniunii Sovietice a cunoscut o perioadă de rapid declin politic şi colaps financiar, ce i-au redus importanţa în sistemul internaţional, obligând-o să-şi caute o nouă identitate într-un mediu străin. Au existat şi state precum China, Cuba sau Coreea de Nord care au reuşit să asigure supravieţuirea sistemului comunist dar de pe poziţia unor state marginalizate ideologic[4] în noua ordine mondială. Sfârşitul Războiului Rece a produs transformări şi în rândul statelor din Lumea a Treia, cliente cândva ale superputerilor. Dacă în perioada anterioară acestea au beneficiat de sprijinul economic şi militar al SUA sau URSS, profitând de pe urma rivalităţii celor două, încheierea confruntării bipolare le-a redus importanţa geostrategică, lăsându-le în stare de incertitudine şi deznădejde, crescând vulnerabilitatea lor în faţa diverselor presiuni din interior sau în faţa ameninţărilor din partea vecinilor. Situaţia nou creată a favorizat astfel, declanşarea unor conflicte violente ce fuseseră anterior descurajate de prezenţa străină în regiune. Noile realităţi nu au lăsat imună nici câştigătoarea Războiului Rece, SUA. Acest stat s-a văzut în situaţia de a-şi modifica strategia de securitate, direcţiile de politică externă dar şi politica internă pentru a se adapta mediului nou, reducând importanţa aspectelor militare şi redistribuind o parte din bugetul imens alocat anterior sectorului militar către sectoarele sociale interne şi pentru dezvoltarea economică (aşa cum se observă în timpul mandatelor preşedintelui Bill Clinton[5]).

---

[2] Joseph Nye Jr., *Descifrarea Conflictelor Internaţionale. Teorie şi Istorie*, Editura Antet, Filipeştii de Tîrg, 2005, p. 234

[3] *Ibidem*, pp. 234-235

[4] Richard Crockatt, „The End of the Cold War", în John Baylis, Steve Smith, *The Globalization of World Politics*, Oxford University Press, Oxford, 2001, p. 93

[5] Michael Cox, „International history since 1989", în Baylis, John, Smith, Steve, *The Globalization of World Politics*, Oxford University Press, Oxford, 2001, p. 122

C. O altă serie de modificări importante se produc la nivelul organizațiilor internaționale. Renunțarea la doctrina Brejnev şi introducerea doctrinei Sinatra în raportul dintre URSS şi statele comuniste din Europa Centrală şi de Est produce o liberalizare a vieții în aceste state care aleg să-şi declare independența de Moscova. Odată cu transformările înregistrate în interiorul blocului estic se decide, în 1991, autodizolvarea Pactului de la Varşovia. Acest eveniment transmite o undă de şoc în cadrul Organizației Nord-Atlantice ce trece printr-o adevărată criză de identitate. Întrebarea majoră ce preocupa statele membre poate fi exprimată astfel – care mai este utilitatea NATO în condițiile dispariției dușmanului militar dacă ținem cont de faptul că ea a fost creată având drept obiectiv expres contracararea unui potențial atac din partea inamicului sovietic, dispariția URSS-ului determinând o pierdere a legitimității existenței NATO. După o perioadă dificilă de căutări febrile, la Summitul de la Roma din 1991, NATO reuşeşte să se reinventeze prin adoptarea unui nou concept strategic şi prin extinderea agendei de interes într-un mediu nou şi dinamic, în care securitatea este văzută ca o problemă cu caracter multilateral, iar sursele de amenințare la adresa securității internaționale sunt multiple, fără a se rezuma la cele militare, incluzând, în maniera exprimată de Şcoala de la Copenhaga, şi amenințări politice, societale, economice, ambientale. În anii următori, Organizația Nord-Atlantică îşi continuă drumul transformator, atât în direcția adaptării conceptuale pentru a surprinde noile provocări,[6] extinderii geografice pentru a include noi state ce făcuseră anterior parte din blocul inamic, cât şi în sensul unor adaptări instituționale semnificative[7], dezvoltării de parteneriate, sau creării de misiuni noi şi complexe. Astăzi, NATO rămâne principala organizație internațională în domeniul securității, capabilă să dezvolte acțiuni multilaterale complexe şi eficiente.

Schimbări fundamentale au loc şi la nivelul Organizației Națiunilor Unite.[8] Pentru prima dată de la înființarea acestei organizații, se creează premisele depăşirii blocajului instituțional ce afectase frecvent în timpul Războiului Rece activitatea Consiliului de Securitate, permițându-i acum să funcționeze în mod real în calitate de organ colectiv[9]. Deşi animozitățile dintre membrii permanenți nu au dispărut definitiv, iar procesul decizional rămâne de multe ori extrem de dificil atât timp cât se discută probleme ce aduc atingere intereselor naționale ale diverşilor actori, totuşi, se remarcă o eficientizare a activității ONU, mai ales în condițiile în care această organizație se bucură în general de un grad ridicat de legitimitate internațională, determinând astfel statele să solicite şi să încerce să obțină suportul ONU. Chiar şi actuala putere a sistemului - SUA, preferă să acționeze în concordanță cu deciziile ONU sau, cel puțin, încearcă să dea impresia respectării acestor decizii, mai ales în contextul în care opinia publică americană rămâne ferm în favoarea multilateralismului şi utilizării ONU[10].

---

[6] Strategic Concept For the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization adopted by Heads of State and Government in Lisbon, http://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf, accesat la data de 29.04.2014

[7] Un studiu excelent ce tratează supraviețuirea NATO într-un mediu nou de securitate este cel realizat de Celeste Wallander, „Institutional Assets and Adaptability: NATO after the Cold War", în *International Organization*, Volume 54, Issue 4, 2000, pp. 705-735

[8] Sven Bernhard Gareis, Johannes Varwick, *The United Nations. An Introduction*, Palgrave Macmillan, Basingstoke, 2005, pp. 213-243

[9] Richard Crockatt, *op. cit*., p. 93

[10] Joseph Nye Jr. 2005, *op. cit*., p. 235

Şi alte organizaţii internaţionale sunt nevoite să facă faţă presiunilor sfârşitului Războiului Rece, crescând în noua arhitectură instituţională rolul unor structuri precum Fondul Monetar Internaţional, Banca Mondială sau Organizaţia pentru Securitate şi Cooperare în Europa. Schimbări majore se înregistrează mai ales la nivelul Comunităţii Europene (transformată în Uniune Europeană prin Tratatul de la Maastricht) care decide la începutul anilor 1990 să dezvolte Parteneriate de Asociere[11] cu noile state independente din Europa Centrală şi de Est, recunoscându-le dorinţa de a adera la spaţiul comunitar european. Treptat, o serie de state central şi est europene (plus două state mediteraniene) aderă la marea familie europeană, extinzând astfel, zona de pace şi stabilitate şi creând cea mai mare comunitate formată din 28 de state membre cu o populaţie de peste 500 de milioane de oameni.

D. Sfârşitul Războiului Rece a determinat o serie de transformări semnificative şi la nivelul agendei politicilor mondiale. Pericolul unui război nuclear, lupta ideologică între democraţiile liberale şi marxism-leninism, diplomaţia de criză – elemente specifice confruntării Est-Vest nu mai reprezintă priorităţi pe agenda internaţională, locul acestor probleme fiind preluat de provocări venite din partea grupărilor teroriste şi de criminalitate organizată, fenomene precum traficul de droguri sau de persoane, disparităţile între statele dezvoltate şi cele sărace, de problemele ambientale, conflicte etnice, ameninţarea statelor eşuate, răspândirea unor boli precum HIV/SIDA, lipsa resurselor de apă, alimentare sau energetice etc. În timp ce dispariţia URSS şi a rivalităţii dintre cele două superputeri a servit drept catalizator pentru explozia unor asemenea probleme (conflictele etnice din Yougoslavia, Cecenia, Nagorno-Karabach, Asia Centrală sau cele din Sudan, Somalia, Rwanda), altele au fost favorizate de contextul creat de fenomenul globalizării. Nu se poate spune că toate aceste probleme sunt noi, ceea ce s-a schimbat odată cu sfârşitul Războiului Rece a fost amploarea cu care s-au manifestat şi atenţia ce le-a fost acordată. În deceniile anterioare, liderii politici şi analiştii fideli unei abordări înguste a agendei de securitate considerau că doar ameninţările de natură militară trebuiau să reprezinte obiectul de interes pentru politicile de securitate, toate celelalte probleme fiind încadrate în categoria low-politics. Discuţia privind distincţia dintre high - şi low-politics prezintă în sine un interes deosebit. În mod frecvent dar şi superficial, se susţine faptul că problemele de tip high-politics sunt probleme importante, în timp ce acele aspecte considerate de tip low-politics au o importanţă redusă. O altă concepţie vehiculată în literatura de specialitate şi care se apropie într-o măsură mai mare de adevăr sugerează faptul că problemele de tip high-politics determină natura mediului în care se manifestă aspectele de tip low-politics, fiind preocupate de asigurarea securităţii statului şi de managementul mediului diplomatic în care statele interacţionează[12]. Oficialii responsabili de probleme de tip high-politics contribuie la crearea unui mediu de activitate propice pentru funcţionarii cu responsabilităţi în domenii de low-politics ce vor urmări semnarea unor acoduri economice, negocierea unor norme internaţionale în domeniul protecţiei mediului, stabilirea raporturilor comerciale etc.

Totuşi, ambele perspective sunt chestionabile. Ceea ce li se reproşează este manieră dihotomică de a trata problemele ca fiind fie interne, fie internaţionale. Acceptând acestă

[11] Ian Bache, Stephen George, *Politica în Uniunea Europeană*, Ediţia a II-a, Editura Epigraf, Chişinău, 2009, p. 590

[12] Brian White, Richard Little, Michael Smith, *Issues in World Politics*, Third Edition, Palgrave Macmillan,Basingstoke, 2005, p. 9

distincție, se consideră statele ca fiind nişte entități închise aproape ermetic, o perspectivă evident eronată. Se observă frecvent cum anumite probleme având inițial rădăcini interne ajung să producă consecințe pe plan internațional (problema poluării aerului sau apelor, problema refugiaților sau terorismul). Acest tip de probleme trebuie considerate mai curând transnaționale, evidențiind permeabilitatea statelor în contextul globalizării, văzută ca deteritorializare a societăților, economiile şi politicilor, ascensiunea unor noi actori şi rețele[13]. În condițiile în care se acceptă validitatea tezei enunțate mai sus, devine clar caracterul limitat al utilității distincției dintre problemele de tip high-politics şi cele de tip low-politics, acestea aflându-se intr-o relație de interdependență. Atât timp cât evenimente precum un val masiv de imigranți, inundații, cutremure devastatoare, accidente nucleare pot produce consecințe mai grave decât un atac militar în termeni economici, civili, ambientali, sociali, atunci suntem îndreptățiți să spunem că, în sistemul internațional contemporan, colapsul economic, dezastrele ecologice sau conflictele etnice reprezintă amenințări mult mai grave la adresa securității statelor decât războaiele externe, interstatale[14].

Deşi primii ani ai epocii Post-Război Rece au debutat într-o atmosferă de încredere privind eliminarea războiului din sistemul internațional, astăzi se poate constata faptul că războiul nu a devenit un instrument desuet în politica internațională, acesta manifestându-se viguros în multe zone ale globului. Tendința ce se remarcă este de reducere a incidenței conflictelor interstatale şi o exacerbare a ciocnirilor intrastatale.

Într-o analiză complexă a fenomenului războiului şi transformărilor suferite în noul context, Azar Gat şi Zeev Maoz identificau trei ipoteze sau scenarii privind viitorul războiului[15].

a. Primul scenariu consideră războiul un instrument depăşit şi inutil, fiind supus posibilității transformării şi riscului dispariției la fel ca orice altă instituție socială (de exemplu, sclavia sau duelul). Societățile moderne consideră războiul un instrument incompatibil cu noile condiții economice, norme sociale, mai ales având în vedere capacitățile distructive imense pe care le presupune. Faptul că pe parcursul anilor Războiului Rece un război major între puteri a lipsit este considerat a fi un indicator al tendinței de renunțare la război ca instrument de soluționare a disputelor.

b. Al doilea scenariu pleacă de la observația că războiul este o instituție socială la fel de veche ca umanitatea, ce i-a însoțit pe indivizi în permanență de-a lungul istoriei lor, iar aproape 50 de ani de pace nu pot reprezenta un indicator serios care să ateste eliminarea războiului din practica internațională. Deşi războiul şi maniera de luptă sunt influențate de dezvoltările sociale, economice, tehnologice şi politice suferind astfel transformări de-a lungul timpului, totuşi, fenomenul în sine şi formele lui esențiale de manifestare nu dispar. Astfel, rezumând, cea de-a doua ipoteză susține că structura esențială a războiului nu se va schimba pe viitor.

c. Cel de-al treilea scenariu pare să surprindă cel mai bine realitatea Post-Război Rece şi pleacă de la constatarea faptului că lumea a cunoscut transformări fundamentale de la sfârşitul celei de-a doua conflagrații mondiale în toate domeniile existenței umane - transformări

[13] *Ibidem*, p. 10
[14] *Ibidem*, p. 11
[15] Zeev Maoz, Azar Gat (ed.), *War in a Changing World*, The University of Michigan Press, Ann Arbour, 2001, pp. 1-3

politice, economice, sociale, tehnologice etc. Acelaşi lucru se poate spune şi despre război şi maniera de luptă – deşi nu a dispărut, războiul a suferit transformări dramatice[16]. Dacă în trecut predominau războaiele interstatale, simetrice, ce implicau manevre la scară mare şi armament convenţional, astăzi, se atestă o regionalizare a conflictelor, remarcându-se creşterea numărului de conflicte civile, etnice, locale, conflicte de joasă intensitate, implicând lupte de guerillă, războaie de uzură şi acţiuni teroriste desfăşurate de combatanţi asimetrici.

În contextul unei discuţii despre natura conflictelor contemporane şi relaţia acestora cu globalizarea, nu ne este permis să trecem cu vederea un concept ce câştigă din ce în ce mai mult teren în ultimii ani bucurându-se de atenţia analiştilor în domeniul Studiilor de Securitate şi nu numai – este vorba despre „noile războaie" (*new wars*). În continuare, ne propunem să realizăm o radiografie a acestui fenomen surprinzând principalele caracteristici ce-l diferenţiază de vechiul tip de război precum şi formele de manifestare pe care le putem identifica în contextul internaţional actual.

Originea vechiului tip de război poate fi identificată în Europa Occidentală a secolelor 16-19, evoluţia acestui tip modern de luptă fiind strâns legată de dezvoltarea statului drept principala formă de organizare politică în sistemul internaţional. Plecând de la observaţia strategului militar prusac Carl von Clausewitz privind caracterul politic al razboiului (şi a celebrei teorii a „remarcabilei trinităţi") precum şi de la concepţia lui Max Weber privind caracteristica esenţială a statului de a reprezenta singura formă de organizare ce deţine monopolul asupra utilizării legitime a violenţei atât în plan domestic, intern, cât şi extern, reuşim să surprindem esenţa acestui fenomen ce atestă faptul că războiul modern era rezultatul unui calcul raţional purtat de către, prin intermediul şi în interesul statelor.

Însă odată cu sfârşitul Războiului Rece şi cu modificarea fundamentală a relaţiilor sociale ce susţineau vechea înţelegere a războiului, asistăm astăzi la o renunţare la acea logică clausewitzeană/weberiană. Noile războaie, postmoderne, se bazează pe trei aserţiuni importante ce par să le ofere conturul – conflictele implică din ce în ce mai des alţi actori decât statele, pentru alte raţiuni decât tradiţionalele interese naţionale, utilizând tactici şi instrumente diferite de cele asociate cu armatele regulate, profesionalizate[17]. Fie că ne referim la evenimentele din Bosnia-Herzegovina, Nagorno-Karabakh, Sierra Leone, Rwanda, observăm conflicte dezorganizate, haotice chiar, alimentate de problemele identitare, purtate de o gamă largă de combatanţi de la cei oficiali la grupări neregulate, susţinute de reţele transnaţionale de trafic de bani, arme, persoane, de grupări de crimă organizată etc.

Catalizatorul acestor războaie de tip nou este globalizarea, cu tendinţele ei simultane integrative şi dezintegrative, cu disparităţile economice accentuate, cu percepţiile negative pe care le creează şi, mai ales cu cele două crize grave pe care le generează – criza statului şi criza identităţii[18]. Lăsând statele în incapacitatea de a-şi mai controla relaţiile atât pe plan intern, cât şi extern, contribuind la pierderea monopolului asupra utilizării violenţei organizate, accentuând o serie de fenomene transnaţionale ce scapă controlului etatic, statul se vede în faţa unor provocări majore ce-i pun sub semnul întrebării supravieţuirea, determinând intrarea într-o epocă post-westphalică. În calitate de produse ale unei interdependenţe

[16] Richard Shultz, Andrea Dew, *Insurgents, Terrorists, and Militias. The Warriors of Contemporary Combat*, Columbia University Press, New York, 2006, pp. 1-17
[17] Michael Butler, *International Conflict Management*, Routledge, Abingdon, 2009, p. 57
[18] *Ibidem*, pp.58-59

complexe, noile războaie accentuează această criză existențială a statului, reprezentând amenințări grave la adresa securității a milioane de indivizi. Din păcate, criza statului este dublată în contextul actual de o criză identitară. Dacă vechile războaie erau purtate în numele interesului național, facându-se apel fie la identitatea națională, fie la anumite principii ideologice precum liberalismul, socialismul sau fascismul, în cazul noilor războaie putem sesiza transformări majore. În condițiile în care fenomenul globalizării provoacă în mod esențial statul determinând erodarea puterii acestuia, coeziunea națională şi loialitatea indivizilor față de stat scade semnificativ. În acest caz, devine evident faptul că cetățenii vor cauta ceea ce au pierdut în alte surse. Astfel, identitatea națională asociată unui stat în declin va fi înlocuită de o identitate etnică, religioasă, specifică unui subgrup.

Noile războaie reprezintă aşadar, acțiunile unor grupuri substatale ce se bucură de susținerea oferită de diverse rețele transnaționale, acțiuni ce vizează contestarea, erodarea, înlocuirea autorității statale. Actorii implicați sunt interesați de obținerea puterii şi asigurarea câştigurilor economice neținând cont de lipsa legitimității acțiunilor lor sau de restricțiile privind utilizarea forței brute. De multe ori, manifestările acestor tipuri de războaie presupun un grad ridicat de violență şi brutalitate, violența fiind atât un mijloc în vederea atingerii scopului ultim, cât şi scopul în sine. Războiul de tip nou aduce demonizarea *Celuilalt* la rang de strategie deliberată, iar masacrele, genocidul, activitățile criminale, violarea sistematică a drepturilor omului reprezintă manifestări frecvente[19]. Dezvoltarea tehnologică nu joacă un rol cheie in aceste conflicte. Combatanții se bazează în mare măsură pe arme usoare, arme rudimentare dar extrem de sângeroase (precum macetele), privatizarea producției de arme precum şi traficul de arme favorizat de destrămarea Uniunii Sovietice reprezentând oportunități deosebite de care profită din plin aceste forțe. In locul armatelor profesionalizate, organizate ierarhic, războaiele postmoderne implică forțe neregulate, grupări paramilitare, mercenari, sindicate ale crimei organizate, ținta activităților acestor grupuri fiind de regulă civilii, diferențele ce stau la baza societății moderne dintre combatanți şi noncombatanți, comportament civilizat şi barbarie devenind irelevante[20].

Toate aceste caracteristici enumerate mai sus ne conduc către o serie de concluzii privind natura războiului contemporan şi viitorul sistemului internațional. În timp ce analiştii atestă o scădere a numărului, frecvenței şi intensității conflictelor interstatale[21] (dispariția rivalității bipolare având în multe cazuri un efect benefic), nu acelaşi lucru se poate spune despre conflictele intrastatale. Fenomenul globalizării galopante, interdependența complexă din sistemul internațional, varietatea de provocări şi amenințări transnaționale, erodarea puterii statului, pierderea controlului asupra monopolului utilizării coerciției, acutizarea discrepanțelor economice, criza resurselor – toate aceste procese creează un cerc vicios ce contribuie la acumularea şi accentuarea tensiunilor producând erupții violente şi extrem de sângeroase în multe zone ale globului.

Nu există astăzi motive pentru a considera războiul un fenomen depăşit, aflat pe cale de dispariție aşa cum se grăbeau unii să declare la începutul anilor 1990. Persistența războiului şi proliferarea conflictelor armate după sfârşitul Războiului Rece ne determină să ne îndoim de

[19] *Ibidem*, p. 60
[20] *Ibidem*,
[21] Dennis Sandole, *Peace and Security in the Postmodern World. The OSCE and conflict resolution*, Routledge, Abingdon, 2007, pp. 4-6

posibilitatea creării unei noi ordini mondiale mai paşnică. Dimpotrivă, mai ales după anul 2001, unii autori ne avertizează că mai curând, o „nouă dezordine mondială" s-a instaurat. Locul războaielor convenționale interstatale pare să fie luat de noile războaie având o bază etnică, rasială, religioasă şi de noul tip de terorism ca şi manifestări asimetrice din ce în ce mai vizibile cu un potențial major de a crea efecte de domino. În mod clar, putem afirma că am intrat într-o epocă postmodernă în care sistemul westphalian al relațiilor interstatale reprezintă ținta unor provocări şi amenințări majore.

În concluzie, aşa cum a căutat să demonstreze prezentul articol, mediul de securitate diferă astăzi fundamental de perioada Războiului Rece, fiind mai puțin structurat, mai complex, mai instabil şi imprevizibil, generator de riscuri şi amenințări noi, atestând o creştere a numărului şi rolului actorilor non-statali, în contextul multiplicării surselor de tensiune cauzate de diminuarea resurselor naturale, agravarea fenomenului de poluare a mediului înconjurător, reapariția unor mai vechi probleme precum conflictele teritoriale, regionale, etnice, religioase, amplificarea insecurității datorată existenței statelor eşuate sau slabe, a instituțiilor corupte, practicilor nedemocratice şi neconstituționale - toate acestea manifestându-se în contextul procesului accentuat şi inegal de globalizare. Lumea a devenit mai nesigură, iar guvernele şi popoarele urmăresc obiective mai complexe decât înainte.

BIBLIOGRAFIE:

Bache, Ian, George, Stephen, *Politica în Uniunea Europeană*, Ediția a II-a, Editura Epigraf, Chişinău, 2009

Butler, Michael, *International Conflict Management*, Routledge, Abingdon, 2009

Cox, Michael, „International history since 1989", în Baylis, John, Smith, Steve, *The Globalization of World Politics*, Oxford University Press, Oxford, 2001

Crockatt, Richard „The End of the Cold War", în Baylis, John, Smith, Steve, *The Globalization of World Politics*, Oxford University Press, Oxford, 2001

Gareis, Sven Bernhard, Varwick, Johannes, *The United Nations. An Introduction*, Palgrave Macmillan, Basingstoke, 2005

Maoz, Zeev, Gat, Azar (eds.), *War in a Changing World*, The University of Michigan Press, Ann Arbour, 2001

Nye Jr., Joseph, *Soft Power. The Means to Success in World Politics*, PublicAffairs, New York, 2004

Nye Jr., Joseph, *Descifrarea Conflictelor Internaționale. Teorie şi Istorie*, Editura Antet, Filipeştii de Tîrg, 2005

Sandole, Dennis, *Peace and Security in the Postmodern World. The OSCE and conflict resolution*, Routledge, Abingdon, 2007

Shultz, Richard, Dew, Andrea, *Insurgents, Terrorists, and Militias. The Warriors of Contemporary Combat*, Columbia University Press, New York, 2006

Strategic Concept For the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization adopted by Heads of State and Government in Lisbon, http://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf

Wallander, Celeste, „Institutional Assets and Adaptability: NATO after the Cold War", în *International Organization*, Volume 54, Issue 4, 2000, pp. 705-735
White, Brian, Little, Richard, Smith, Michael, *Issues in World Politics*, Third Edition, Palgrave Macmillan, Basingstoke, 2005

THE INFLUENCE OF THE PRESENT POLITICAL AND SECURITY CONSTRAINTS IN EASTERN EUROPE OVER THE ROMANIAN TOURISM

Diana Foris, Assist. Prof., PhD, "Transilvania" University of Braşov and Marius Văcărelu, Assist. Prof., PhD., National School of Political and Administrative Studies, Bucharest

Abstract: This paper is focused on analysis of the current political situation in Eastern Europe, having as main objective to identify the political and security constraints on tourism, making a study case on their impact on Romanian tourism.
The research methodology involved activities of collection, processing and interpretation of information on the issue of the political situation in the above mentioned area, both at national and international level, using a large documentary material (books, studies, magazines, legislative regulations, database information available through Internet etc.), making analytical and objective observations, theoretical analysis and content analysis.
The results of the research provide analytical informations on the political situation in Eastern Europe, and their potential influence on Romanian tourism. The research identifies and highlights the entire complex of relations among countries and institutions which have as effect changes in the sphere of tourism industry.
The papers conclusions contribute to the identification of the current political and security constraints able to cause effects on the Romanian tourism, in order to contribute to the opening of a new research topic on the design of public strategies to counteract these effects.

Keywords: tourism, political situation, political constraints, security constraints, government

Introduction

Tourism is a complex phenomenon, which may constitute an important source of development and recovery of the national economies of countries, that have resources and exploits them properly. Tourism is viewed as an increasingly important component of the national economy, as a factor of economic and social growth, as an integral part of the economic unitary assembly, that requires the intervention of the state in its development, and at the same time ensuring and referencing at a macroeconomic level in relation to the evolution of all other component (Foris D.,) nationwide and internationally branches, in relation to regional political context. It is only governments which have the power to provide the political stability, security ... which tourism requires (Elliott, 2002).

Analysis regarding the political situation and the security in Eastern Europe

There are many security definitions, and they are carried out by people in the field of science who have connections in the area of international relations, since the phrase "international" is a good development of the term "externally", which repesent most of the threats to an entity, and this, along with the internal ones, represent their totality.

In our context, states are the the main subject, so we can not consider that there are organizations outside the states, even though some of them, with their economic force, could effectively determine the political and economic operations of some states.

If we analize the situation from the historical point of wiev, we note, that in time, the issue of security has evolved from the simple awareness to a difficult climate in which they

operate, to the identification of almost of all the exhaustive vulnerabilities, as well as the establishment of various types of threats.

Thus, it was passed from the military level-meaning troops preparedness and a massive armimg, to the identification of the political and economic strategies of states; starting from this point there are achieved a special diversity of predictions that cover all spheres of action: from the premiere of a drama, with message able to raise people against their own government, to the count and analysis of the most unimportant line from a text written on a blog of a person with a certain influence.

The 21st century, that now we are all living it, has brought a consummate instrument, which managed to do what dozens of administrative methods didn't realize: leveling the planet.

The instrument itself is called internet, and we must note that until it, the differences between countries were very large, since the access to the technological information - that is in fact the essence of discrepancies between states - was prohibitive or almost impossible for many countries.

So, we can now observe that - for states differentiation – it counts not so much the quantity of resources, but the acces to a low-priced technology and the desire to develop enterprises able to highlight it.

However, leveling is based on something important, which can give cold shivers both governments and citizens: electricity.

Specifically, the internet cannot operate without electricity, which can make very easy for any mission of a political group (governing or in opposition, or in type of diversionary assault) to destroy a country or to produce panic and important damage: the destruction of power plants or various tension points, leading to disruption of hours or of days of electricity supply. Failing this, the computers will stop, the batteries may not operate too long and renewable sources will not be able to cope. Thus, the social chaos is installed.

We should observe that any industry would be affected in terms of lack of electricity, and the tourism industry based on high consumption of energy would be among the first affected.

As a first conclusion, this issue is of great importance, and that governments will be more obliged to first watch cyber security, and at the same time, in terms of supplying the electricity.

All these aspects are very well known in the general staff of the armies of each country, as well as in all offices that relate to the safety or security of the state and citizens. Of these considerations citizens are also focused on, and in different measures, however, this fact do not make the issue less important.

Howsoever analysis, electricity will be the first issue to governments - economically - for future years.

Analyzing the energetical situation of the countries of the world, we can not be entirelly satisfied, because the quantities of energy are, as in each economic system from where you receive, but you do not put back in place with the same speed with the one you take, they become shorter in relation to the growing population of the planet.

The demographic increase of the world countries, which has now reached over 7,23 billion people[1], leaves no room for doubt: the desire of every man's comfort, perfectly legitimate, requires each state to find any method to ensure this comfort, either, or only for the reason of ensuring their powers for those found in government positions.

The demographic increase puts a certain pressure, in terms of comfort, on energy resources mainly - a simple walk through cities, and careful observation of the percentage of people who listen to music on headphones or using a tablet or other technological tool, that allows an easier access to any form of entertainment, oblige states to fight with each other for any form of exploitation and transport of energy.

No less important is the price you get access to energy. Among Romania's neighbors, is a state with a pretty goodimage of itself, but reality contradicts: Bulgaria.

Specifically, the economy has its inflexible laws, and governments, no matter how much protection they want to offer their citizens, they have no choice than to raise the prices.

However, this measure has been applied, and in Bulgaria also, and the result was amazing: not the size of the protests, however, surprising as proportion, for a "success" EU member country - but especially the fact that there is also a case of self-immolation.

Thus, Bulgaria, a european country, with a quasi-majority of white population, and direct access to the mainland market is the most balanced in terms of economic development, has shown that it can not resist to a flare of price hike in the energy area, which immediately proved the limits of the possibility of action of a government in the internal space: either provide what would today is considered to be necessary at a bearable price, or it should leave.

It is true, that the law there was so far, only now it has a peculiarity: there are no exceptions to its application. If untill now states could have a reprieve from the electorate, *modus vivendi*, now the government have no longer daily choices: either it ensures the needs of the people, or falls in the election (by mass protests in major cities).

This idea arises from an upsetting cause: comfort is the ultimate expression in the form of the social status, and the one, which does not have it, is more exposed to the public contempt, like a person who was unable to pay honor duties in the 19th century.

In this context, the increase of insecurity appears from the prices that the states sell their energy resources. This operation has unfortunately rather a political than economic character, which doesn't help the state/states that uses/use its prices policy as a political weapon, because they cause vulnerabilities in an imagologic way, always being considered only as users of resources in the form of blackmail ... carrot and stick.

It is true that the owner of the raw material can sell it at what price it wants, however it is not profitable to be considered always to be the one who sell only with a political purpose. In this context, it becomes vulnerable because no one will trust it, being aware that any price differences actually means that behind the scenes there has been either an agreement between the seller and the buyer, or disputes between the two states are large or even irreconcilable.

In this context, Russia's policy for example in the matter of exportation of raw materials. Russia receives more hits than any other state because of its exchange policy of raw material, which does not help it, nor on the relations with the U.S.A, EU, China, and even less in former Soviet territory.

[1] http://www.worldometers.info/ro, seen to may 4, 2014.

In fact, especially in this latest geopolitical area Russia loses points because of the hihg prices, but at the same time, maintaining a low price for the former soviet countries, but do not help them in upgrading their economies, which leads on medium and long term to a reduction of industrial competitiveness, as well as to loss of export contracts. Keeping them in the soviet sphere of influence, the current CSI.

Incidentally, this aspect is revealed and in the dynamic ot the foreign investment in the former Soviet Union countries, the best example in the case of Ukraine - the former "most developed economy after the Russian SFR."

According to the Institute of statistics of the Ukraine[2], picked up by the presse[3], EU member countries investments in Ukraine have increased from about 50% in 2000, from about 75% in 2012, and the investments of the Russian Federation (official name of Russia today) have dropped from about 10% to 7%. What reveals a certain dynamic industrial, type: do you want to export to our market, allow us to export and invest in yours (because your work force is cheaper).

Whether it wants or not, each former soviet state will have to make those tough reforms, even though it will result an increased unemployment, social unrest, perhaps even violent upheavals of governments, and will have major negative effects in the area, because of the fact that, the vulnerable states allow greater transfer of everything, that means crime towards the borders of states that have a political-economic situation more stable.

These data were valid in the context of peace, but the events that began at the end of 2013 have destabilized not only militarily and administratively the entire area, but also the economic aspects.

As everyone can see, today's troops are on the streets of many cities, the Crimean peninsula is under Russian control, but with massive economic problems (reduction of water supply at a level of over 80%) - which greatly reduces the potential tourist value recognized. All these events have brought the collapse of tourism figures in the area, because this industry of loisir does not fully operates in time of peace, in which investors know that having only one threat, linked to a possible non-payment of taxes.

In this context, we need to understand that it is the only one law in force in the economy of the 21st century: a high industrialization is the only possibility of firms to survive, and any arrearage is punishable to a quick bankruptcy.

Industrialization is not only with the newest products for various economic activities, but also integrating them throughout the commercial stream, in order to increase the comfort and well-being of the population.

Which are in fact the two lines of action?

Firstly, the technological unification, for which the internet is responsible, because it provides to each customer the opportunity to a correct information about products from the market, which can make a deal grow within a few months for several times, mainly to this rapid propaganda brought by this network.

[2] http://www.ukrstat.gov.ua/, seen to may 4 2014.
[3] http://gazeta.zn.ua/international/ukraina-es-problemy-integracii-_.html

In this way, you have no choice: at any time, a better technological product can eliminate you from the market. So, either you invest in the newest and more efficient technology, or you vanish.

A second direction of action is represented by the fact that the unification process is accompanied by the elimination of many economic and trade barriers-indeed, especially the customs, which helps the carriage of goods and of persons. In this context, the states has only a few methods to protect its domestic market for its own products, making appear a truly global monopolies, in front of which is almost impossible to work.

Either, it has entered in a circle without hope: you need to produce and invest in new technology, because you are in relation to an economic actor that can act at an international/regional/global level, or you will be absorbed by other actors from stronger markets.

Today you are compelled to stay in touch with everything that is newer, in order to design an image for a competent economy, that brings more money than those who don't care the flow of time.

In this context, we note that it is easy to build economic empires in different areas, but this actually translates into major vulnerabilities and to jobs volatility, which, in conjunction with the same trait of capital makes the increase of long-term projects to be more difficult to continue.

In fact, this problem is observed in many spheres of social activity, in which long-term contracts are abandoned in the face of price oscillations. Incidentally, one of the reproach that Russia and Gazprom makes to different partners is that they no longer want to conclude such contracts, preferring the short-term contracts, which are in reality the expression of this commercial volatility.

All of these are not able to pacify anyone, job security has become the lowest in the history of mankind, so that the projections of future, careers and life in general are now becoming more complicated in most states. In conclusion, the feeling of psychological and economic security declines, what will result, unfortunately, not toward a positive direction regarding humanity.

Unfortunately, the quality of politicians seems to have fallen in each country, every year, a close look to their actions proves the lack of positive results, which are somehow packed in words, and expressed on television. The consequence? They are not able to resolve the current situation, and the situation of other serious events obviously they will not know what to do - they will crumble or use most inadecvatate means, in relation to time.

However, all these lead us to one conclusion: political stability and security in the 21st century, at the top level of social structures, become insecure, because it seems to be inevitable to burst up social outbreaks in states. The few uncontaminated oasis from these negative events - if the uncontamination was made in an elegant and dignified manner - will become centres of migration, which in time, will be subject to the same pressures.

The influence of the political and security constraints on the Romanian tourism

The development of tourism is influenced by many factors, different as nature and role, that may cause the increase or the decrease of the activity. Knowing the factors and the

identification of situations that determine and promote tourism, or on the contrary, they have relative braking effects, it has a particular relevance for the development of this field.

Below, we will look at the possible political and security constraints that can be generated by the current political situation and also, can generate an influence and an impact on tourism, from the point of view of the issues that may cause or facilitate tourism braking.

Regarding tourism, the internet is not just a source of information, is a tool for management, marketing, storage, analysis, reporting, financial transactions; it is an important vector of organisations development, of products and transactions, of innovation and progress. The internet evolution generates as a result a new tourism economy, involving the development of e-tourism in an increasing exponentially proportion. In the same account, Longhi (2008), in his paper *Usage of the internet and e-Tourism. Towards a new economy of tourism,* raises and answers at the question "How does internet change the travel and tourism activities? These changes have rightly been assimilated to an "Industrial Revolution". They do not regard the improvement or the extension of established things than the emergence of the new. So in airlines and transportation services, it is not the emergence of perfect market, but the one of the low costs — major organizational innovation for which the internet has been a necessary condition – which is the basic consequence of the revolution".

Also in Romania, the internet has become vital for tourism industry. Tourism information become easily accessible and at a low price, the speed of circulation of information, the possibility of creating, promoting and marketing the service packages, and also the package components adjusted to market prices and related to a competitive level (with minimum human and financial resources); they address to consumer masses in a short time, and are likely to broaden the tourist market and to open up new one, and to ensure the development of tourism industry.

Reported to the field of tourism, not using the internet represents a compulsion for the progress and development of the tourism activity. In this regard, several years ago, we found requirements and criteria related to the use of the internet of legal regulations in Romania, on the subject of classification of tourism accommodation structures and food; and of licensing travel agencies: the possession of an e-mail address and a website, both for the tourism and travel agency (Foris, d., 2011), the value of services and cashing by electronic means of payment, the classification of hotels in upper categories, the existence of internet connection or of wireless system in the room, and also an area with computer and internet access connections (Order No. 65/2013).

In relation to the aspects concerning the use of the internet, cyber safety may represent a constraint for Romanian tourism, reported at the level of classifying the information and also for the safety of the financial transactions and informatics frauds. For that purpose Bidart, R., Silveira, L.M., Pereira, A.C.M, Veloso, A.A., (2013) in the paper *Risk analysis of electronic transactions in tourism web applications* remark "…a worldwide increase of online sales. However, fraud has also been increased on the same rate or more. On the tourism e-market it is not different, thus millions of frauds occur each year".

Another constraint for tourism can be electricity, an important resource for all sectors of activity, as well as the price of access for this type of service. Electricity is vital to the operation of all activities from tourism industry, which is why, the interruption or the discontinuity of electricity supply is one of the most avoided constraints.

Concerning this aspect, in Romania, legal regulations of hotels classification and operation of categories of classification over 3 stars, must assure generating set or two alternative sources of electricity supply.

Another important aspect is the access price to the electricity supplied by the national system, which has an influence on the competitiveness of the Romanian tourism in comparison with the international tourism.

The energy resources and the selling price of these can generate an increasing insecurity among tourism domain, thus, addressing for the supply of natural gas, may give the rise of constraints for tourism accommodation structures, production costs, reflected in products and services with uncompetitive prices on international tourism market. We notice the fact that the Romanian Government's Green House[4] Programme, accessible to natural and legal persons, for the heating installation systems using renewable energy, is also affordable for tourism companies, particulary to small and middle accommodation establishments. The performance and the economic viability of these systems has been demonstrated by Dalton, G.J., Lockington, D.A., Baldock, T.E., (2009) in the *Case study feasibility analysis supply option for the small to medium-sized tourist accommodation.*

Natural resources can generate constraint upon tourism, the most important being the failure of providing water supply (drinking and vaste water). Concerning to this topic for Romania we shall approach the mineral and thermal waters subject, in reference to balneary tourism, which also represents a constraint from the point of view of the exploitation deficits of this type of resource by state institutions, and also a scattering of natural riches (multiple unexploited natural resources), which constitutes a genuine brake on tourism development, for generating an add-on and new jobs in tourism and also in related fields.

The lack of quality and professionalism of human resource for tourism represents a constraint due to the fact that tourism services are provided by the employed staff. The human resource is the most important factor for providing quality tourism services. In Romania, for the purpose of attenation such constraints, there are legal rules that establishes the obligation that all tourism activities must use qualified labour and expertise force.

The industrialization is for the romanian tourism industry, the only way of survival in the fierce market competition, both globally and at a national and local level. Therefore, it can act as a constraint because modern technologies bring changes and improvements in a rapid way, and secondly, due to the costs of new technologies, although, in Romania, in the last years, the income from tourism activities have decreased, while the number of tourists has increased[5]. The decrease in profits is determined, on the one hand by the reduction of tariffs, and on the other side by the adjustment of tourism package. In orrder to improve the technology in Romanian hotels, we identify requirements asked by legal norms, such as, the use of taxed management systems, of equipments and air-conditioning systems etc., so that can be classified in higher categories.

The technology unification is accompanied by the elimination of many economic, trade barriers and customs procedures of goods carriage and the free movement of persons. Starting from this year, citizens of the Republic of Moldova can travel without a visa within

[4] http://www.afm.ro/casa_verde_pj.php, seen to may 5 2014.
[5] Adapted of Romanian Tourism Statistical Abstract (2013), National Institute of Statistics, Bucharest

the E.U.[6] states, implying the fact that the holders of a moldovian biometric passport can enter Romania and remain in the territory of the country without the obligation to hold a visa, for stays that do not exceed 90 days.

The worsening of the conflict situation that began at the end of 2013 on the territory of Ukraine, can become a political and security constraint for Romania, which can lead to disparages to national level of tourism industry, where, at the level of perception of foreign tourists, Romania will be considered an unsafe tourist destination. This situation may lead to a significant decrease in the number of foreign tourists and revenues of Romania relating to international tourism.

Under the political and administrative aspect, the Romanian tourism industry requires government involvement to ensure political stability, security and also legal and tax regulations for tourism, as well as main factor to develop and to implement public policies to prevent and counteract the effects of all factors that may generate constraints upon tourism. Public strategies are also in Romania, as in other states, in charge of government institutions at the central level, and of the local public administration on a local level, institutions that are generally led by politicians, who, in most cases, do not have the necessary professional skills in the areas they coordinate, and unfortunately tourism is not an exception in this aspect, which leads to generation of political constraints on the development of tourism.

Conclusions

An analysis of the political and security situation in Eastern Europe does not offer many favourable perspectives, because of the position of the Ukrainian State is not likely to help the fears of any economic operator.

The fact that borders are changed does not mean that it will appear issues that are related only to the establishment of property rights in new conditions, or the establishment of tax bodies and tax legislation, which will make any investor to be reluctant to develop projects-even more so in the tourism industry.

In addition, the possibility of the outbreak of a war that makes the country's rating in the area to decline, and from here, there will be no winners, no matter how would like a state to substantiate their own policies on tourism.

In this context, we analyzed the possible political and security constraints that can be generated by the current political situation and can generate the influence and the impact on tourism, from the point of view of the issues that may cause or facilitate tourism braking, which allowed us to draw some conclusions.

Industrialization can act as a constraint for tourism in the absence of innovation. Internet evolution generates as a result a new tourism economy, involving the development of e-tourism in an increasing exponentially proportion, but cyber safety may represent a constraint for travel, reported to the level of information privacy and the safety of financial transactions and informatics fraud.

Interrupting or the lack of electricity supply is one of the most avoidable constraints on tourism. Energy resources and their selling price can generate insecurity including in

[6] Regulation (EU) No 259/2014 of The European Parliament and of The Council of 3 April 2014

tourism growth. Natural resources can generate constraint on tourism, the most important of these is the failure and the lack of water. Also, the lack of quality and professionalism of human resource in tourism represent a constraint to tourism development. The fact that, those who have to decide, are not professional can lead to political constraints of tourism development.

The current political situation in the Eastern Europe can become a political and security constraint for Romanian tourism.

REFERENCES:

Bidart, R., Silveira, L.M., Pereira, A.C.M, Veloso, A.A., (2013) *Risk analysis of electronic transactions in tourism web applications*, WebMedia '13 Proceedings of the 19th Brazilian symposium on Multimedia and the web, p. 341-344, ACM New York

Dalton, G.J., Lockington, D.A., Baldock, T.E., (2009), *Case study feasibility analysis supply option for the small to medium-sized tourist accommodation*, p. 1134-1144, Renewable Energy 34, Elsevier

Elliott, J, (2002), *Tourism: Politics and Public Sector Management*, Taylor & Francis e-Library

Foris, D., (2011) *Reglementation of tourism activities*, LuxLibris publishing House, Brașov,

Foris, D., (2013) *Study Regarding the Impact of Public Polices on Tourism Activities*, Conference Proceedings of the 1st International Conference on Hospitality & Tourism Management (ICOHT 2013) The way forward to tourism, p.602-607, Published by ICOHT 2013 and Leap Businesws Management, Sri Lanka

Longhi, C., (2008), *Usage of the internet and e-Tourism. Towards a new economy of tourism*, http://hal.archives-ouvertes.fr/docs/00/27/77/67/PDF/New_Economy_of_Tourism.pdf

Romanian Tourism Statistical Abstract (2013), National Institute of Statistics, Bucharest

Regulation (EU) No 259/2014 of The European Parliament and of The Council of 3 April 2014

Order no. 65 of 2013 for approving the Methodology regarding the issuing of classification certificates of tourism accommodation and food units, licences and tourism certificates - Published in M.O. no. 353 / 14.06.2013

http://www.worldometers.info/ro, seen to may 4 2014.

http://www.ukrstat.gov.ua/, seen to may 4 2014.

http://gazette.zn.ua/international/ukraina-es-problemy-integracii-_.html

http://www.afm.ro/green house_pj.php, seen to may 5 2014.

NATIONAL AND INTERNATIONAL COOPERATION IN THE FIELD OF ANTI-TERRORIST COUNTER-ACTION AND TRANS-BORDER CRIMINALITY – U.N., E.U., N.A.T.O – LEGISLATIVE COUNTE-TERRORISM MEASURES

Nicolae Radu, Prof., PhD, "Alexandru Ioan Cuza" Academy of Police and Luminiţa Dragne, "Dimitrie Cantemir" University

Abstract: preventing and combating terrorism, it is necessary to promote effective multilateralism , international law with the foundation in the field. The threat of international terrorism requires multilateral consensus -based measures of the states. Global action against terrorism require measures to dissolve the groups involved in terrorist activities through systematic strengthening of international cooperation. The fight against terrorism must be coordinated and to ensure respect for human rights while and fundamental freedoms. Dialogue, exchange of experience and cooperation between states are priorities in the fight against terrorism. Countering terrorism must also include social and political factors as well as increased tolerance and awareness views of all stakeholders . To combat the threats and risks posed by the phenomenon of international terrorism to global security, the international community needs more coordination , consultation , and close cooperation. No state can not provide security without allies.

Keywords: globalisation, stakeholder, fredoom, terrorism, human rights

Conceptualizare şi riscuri asimetrice

Globalizarea terorismului a devenit o realitate ce nu poate fi contestată, o ameninţare la adresa securităţii interne şi internaţionale şi, implicit, un fenomen aflat în responsabilitatea întregii comunităţi internaţionale. Pe baza unui amplu material documentar iniţiat de catre Ministerul Afcaerilor Externe (mae.ro) dezvoltăm aspecte ce ţin de securitatea naţională, cu atât mai mult cucât în ţara noastră, activitatea de prevenire şi combatere a terorismului se desfăşoară în mod unitar, în cadrul Sistemului Naţional de Prevenire şi Combatere a Terorismului (SNPCT), ce integrează instituţii şi autorităţii publice cu competenţe în domeniu. Serviciul Român de Informaţii este coordonatorul tehnic al SNPCT şi autoritatea naţională în domeniul combaterii terorismului.

În condiţiile unei strânse interacţiuni între terorism şi diverse forme de activitate criminală (crimă organizată, spălarea banilor, traficul ilicit de droguri, traficul ilegal de arme şi mişcările ilegale de materiale nucleare, chimice, biologice şi alte materiale cu potenţial distructiv etc), România va continua eforturile pe linia prevenirii şi combaterii terorismului atât pe plan naţional cât şi în cadrul forurilor de cooperare internaţională (UE, ONU, NATO, OSCE, CE), având la bază cadrul legal existent şi cu respectarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale. La nivel naţional, activitatea de prevenire şi combatere a terorismului se organizează şi se desfăşoară unitar, potrivit *Legii nr. 535/2004 privind prevenirea şi combaterea terorismului* (aflată în prezent în curs de modificare).

Consiliul Suprem de Apărare a Ţării a adoptat în aprilie 2002 "*Strategia naţională de prevenire şi combatere a terorismului"*, document care prevede ca principale obiective: identificarea şi monitorizarea permanentă a ameninţărilor teroriste, protejarea teritoriului naţional şi cetăţenilor români, prevenirea funcţionării celulelor teroriste pe teritoriul României, participarea la eforturile internaţionale în domeniu.

Relaţiile de cooperare ale României pe linia prevenirii şi combaterii terorismului se desfăşoară în cadrul organizaţiilor internaţionale (ONU, UE, NATO, OSCE, Consiliul Europei), precum şi la nivel regional şi bilateral. In acest sens, România aplică prevederile convenţiilor ONU şi ale Consiliului Europei în materie, implementează obiectivele UE (Strategia şi Planul de acţiune UE de combatere a terorismului, Strategia UE de combatere a finanţării terorismului, Strategia de comunicare media etc.), sprijină măsurile adoptate de NATO şi OSCE, participă la iniţiativele internaţionale în domeniu (Iniţiativa de Proliferare a Securităţii şi Iniţiativa Globală pentru Combaterea Terorismului Nuclear).

În plan regional şi bilateral, România promovează o politică activă pentru asigurarea securităţii şi stabilităţii în Europa de Sud-Est, în Caucazul de Sud şi în întreaga regiune a Dunării şi a Mării Negre. România are încheiate, în plan bilateral, peste 50 de acorduri de cooperare în domeniul combaterii terorismului, criminalităţii organizate, traficului ilegal de droguri, cu state europene şi de pe continentul american. Se va acorda o atenţie sporită proceselor de radicalizare, de finanţare a terorismului, proliferării armelor de distrugere în masă, criminalităţii informaţionale. Acţiunile concrete în domeniu se vor lua pe baza platformelor de cooperare stabilite, la nivel intern şi internaţional, între instituţiile cu atribuţii în domeniu (poliţie, servicii de informaţii, autorităţi locale şi centrale, comunitate academica, mass-media).

În Raportul privind terorismul pentru anul 2008, dat publicităţii de către SUA la 1 mai 2009, sunt evidenţiate rezultatele României în lupta pentru prevenirea şi combaterea terorismului (stabilirea mecanismelor interne, adoptarea legislaţiei europene în domeniu, acţiunile pe linia combaterii finanţării terorismului, găzduirea Centrului SECI, implementarea noului paşaport biometric).

Grupul EGMONT - cooperare internaţională pentru combaterea spălării banilor şi finanţării terorismului

Deoarece terorismul reprezintă o ameninţare la adresa securităţii, libertăţii şi valorilor Uniunii Europene şi la adresa cetăţenilor UE, acţiunile Uniunii sunt menite să ofere un răspuns adecvat şi adaptat pentru a combate acest fenomen. Prevenirea, protecţia, urmărirea şi răspunsul sunt cele patru axe ale abordării globale a UE. Uniunea depune eforturi susţinute pentru a preveni şi a reprima actele teroriste, precum şi pentru a proteja infrastructurile şi cetăţenii. De asemenea, UE abordează problema cauzelor, resurselor şi capacităţilor terorismului. Cooperarea internaţională şi coordonarea între organele responsabile cu aplicarea legii şi între autorităţile judiciare din cadrul UE sunt esenţiale pentru a asigura eficacitatea luptei împotriva acestui fenomen transnaţional.

În ultimele două decenii ale secolului trecut, guvernele lumii au început să recunoască, tot mai îngrijorate, efectele dezastruoase pe care infracţiunile de natură financiară le pot provoca sistemelor economice şi politice. Totodată, a devenit evident că băncile şi alte instituţii financiare şi de credit sunt o sursă importantă de informaţii în legătură cu spălarea banilor şi alte infracţiuni cu consecinţe financiare, care trebuie investigate de către organele de aplicare a legii. Dar, pe de o parte organele de aplicare a legii nu deţineau expertiza necesară pentru o analiză corectă a operaţiunilor finaciar-bancare suspecte, iar pe de altă parte băncile manifestau serioase reţineri în colaborarea deschisă cu aceste organe, considerând că o astfel de relaţie ar afecta încrederea clienţilor în loialitatea instituţiilor bancare, care prin

nerespectarea secretului bancar şi informarea organelor de represiune cu privire la efectuarea unor operaţiuni şi-ar trata clienţii ca pe potenţiali infractori.

Ca urmare, au fost create unele agenţii guvernamentale specializate în analiza informaţiilor financiare şi în problematica spălării banilor, care să acţioneze ca un filtru pentru informaţiile primite de la instituţiile financiar-bancare şi de la alte entităţi ce intermediază operaţiuni băneşti, în vederea transmiterii către autorităţile de aplicare a legii numai a acelor cazuri care conţin indicii temeinice că prin operaţiunile efectuate se urmăreşte o spălare de bani. Aceste agenţii sunt cunoscute drept "Unităţi de Informaţii Financiare" (FIU) şi au apărut, în diferite jurisdicţii din lume, la începutul anilor '90.

Unităţile de informaţii financiare înfiinţate în mai multe ţări tratau spălarea banilor conform normelor specifice jurisdicţiei în care acţionau, ca pe un fenomen limitat la această jurisdicţie. Dar, spălarea banilor este, prin excelenţă, o infracţiune trans-frontalieră şi de aceea şi o combatere eficientă trebuia extinsă dincolo de graniţele propriei jurisdicţii.

De aceea, în luna iunie 1995 s-au întâlnit la Palatul Arenberg-Egmont din Bruxelles mai multe agenţii guvernamentale şi organizaţii internaţionale pentru a discuta despre dificultăţile întâmpinate în combaterea spălării banilor şi modalităţile de confruntare cu această problemă globală. În urma acestei întâlniri a unor FIU-uri din Europa şi America, a luat fiinţă Grupul Egmont, ca o organizaţie operaţională neformală a agenţiilor ce primesc raportări şi urmăresc combaterea spălării banilor.

În esenţă, Grupul Egmont este o grupare a FIU-urilor, prin intermediul căreia se creează o reţea internaţională pentru schimbul de informaţii, în vederea îmbunătăţirii programelor naţionale de combatere a spălării banilor, a creşterii capacităţii de acţiune a instituţiilor membre şi a competenţei personalului acestora.

Structura organizaţională

- Organul de conducere a organizaţiei este format din preşedinţii FIU-urilor, care iau decizii cu prilejul întâlnirilor anuale (Plenare), prin consens, în urma discutării deschise a problemelor de pe ordinea de zi.
- Conducerea executivă este asigurată de Comitetul Egmont, format din şefii grupurilor de lucru şi reprezentanţii regionali (pentru Europa, America, Oceania, Africa şi Asia).
- Suportul Administrativ Permanent este singurul organism cu activitate permanentă, pregătind materialele pentru întâlnirile Grupului (plenare anuale, întâlniri ale Comitetului sau ale grupurilor de lucru, pentru discutarea anumitor teme), şi asigură desfăşurarea acestor întâlniri.
- cinci grupuri de lucru pe probleme specifice, de interes ale FIU-urilor: Juridic, de Tehnologia Informaţiilor, pentru Instruire, Operaţional şi pentru Cercetare.
- Subcomitetul administrativ, care administrează bugetul propriu, bazat pe un sistem de cotizaţii din partea statelor membre.

Cooperarea internaţională

Grupul Egmont se implică în combaterea spălării banilor şi a finanţării terorismului prin:

- extinderea şi sistematizarea schimbului de informaţii financiare;
- încurajarea dezvoltării FIU-rilor şi a cooperării dintre acestea prin îmbunătăţirea aptitudinilor şi pregătirii personalului din aceste agenţii;

- dezvoltarea rețelei tehnice pentru schimbul de informații prin crearea unui sistem de comunicare mai bun între FIU-ri, punând în practică tehnologii specifice (Rețeaua Securizată Egmont);
- sprijinirea unor forme de cooperare internațională, regională şi bilaterală între FIU-ri;

In acest cadru de cercetare, nu lipsită de importanță este şi *Decizia 2008/615/JAI a Consiliului din 23 iunie 2008 privind intensificarea cooperării transfrontaliere, în special în domeniul combaterii terorismului şi a criminalității transfrontaliere.* Scopul acestei decizii este accelerarea cooperării polițienești şi judiciare transfrontaliere dintre țările Uniunii Europene (UE) în materie penală. Decizia vizează în special îmbunătățirea schimburilor de informații între autoritățile cu atribuții de prevenire şi cercetare a infracțiunilor. Decizia stabilește prevederi cu privire la: accesul automatizat la profilurile ADN, la datele dactiloscopice şi la anumite date referitoare la înmatricularea vehiculelor la nivel național; furnizarea de date privind evenimente majore; furnizarea informațiilor pentru prevenirea infracțiunilor teroriste; alte măsuri pentru intensificarea cooperării poliției la nivel transfrontalier. În scopul prevenirii infracțiunilor teroriste, dar numai în cazuri individuale şi în măsura în care acest lucru este impus de împrejurările care duc la presupunerea că se vor săvârşi infracțiuni, țările UE îşi pot transmite reciproc următoarele date prin intermediul punctelor naționale de contact:

- nume şi prenume;
- data şi locul naşterii;
- descrierea împrejurărilor care duc la presupunerea că se vor săvârşi infracțiuni.

Țara care transmite datele poate stabili anumite condiții obligatorii pentru țara destinatară privind utilizarea datelor.

Contribuția României la lupta împotriva terorismului

România susține eforturile depuse în cadrul organizațiilor internaționale, regionale şi sub-regionale pentru întărirea solidarității internaționale împotriva terorismului, în conformitate cu dreptul internațional, şi cooperează pe plan bilateral pentru prevenirea şi combaterea acestui fenomen.

a) Pe plan internațional/ în cadrul organizațiilor internaționale

În cadrul ONU, Romania este parte la cele 13 Convenții ale ONU privind combaterea terorismului şi promovează universalizarea acestora.România a co-autorat, alături de SUA, Federația Rusă, Marea Britanie, Franța şi Spania, **Rezoluția 1540** a Consiliului de Securitate al ONU privind proliferarea armelor de distrugere în masă şi a rachetelor balistice. Este prima Rezoluție a Consiliului de Securitate care conectează proliferarea armelor de distrugere în masă de fenomenul terorismului internațional, constituind un răspuns concret la preocupările actuale pe plan internațional. România deține, din iunie 2004, mandatul de preşedinte al Comitetului 1540 al CS-ONU, care are ca obiectiv monitorizarea implementării de către state a Rezoluției 1540.

România, în calitate de membru nepermanent al Consiliului de Securitate al ONU, a sprijinit în mod activ şi adoptarea/ implementarea altor măsuri vizând combaterea terorismului: Rezoluția 1566 care condamnă terorismul internațional şi Rezoluția 1373 care constituie Comitetul Anti-Terorism. România sprijină adoptarea unor prevederi de substanță

cu privire la combaterea terorismului în cadrul Summit-ului ONU care va avea loc în septembrie 2005.

În cadrul UE, România are o strânsă cooperare cu instituțiile europene implicate în combaterea criminalității. În 2003, Romania a semnat un acord de cooperare cu **EUROPOL.**

În prezent, România întreprinde măsuri interne pentru implementarea Planului UE de acțiune împotriva terorismului. Adoptat în 2004, acesta are ca principale obiective: prevenirea şi combaterea finanțării terorismului, consolidarea cooperării în domeniul aplicării legii şi asigurarea securității şi transporturilor.

România participă, în calitate de observator activ, la Grupul de lucru al Consiliului UE privind terorismul.

În cadrul NATO, România sprijină activ masurile împotriva terorismului luate de NATO la summit-ul de la Praga şi incluse în Planul Parteneriatului pentru lupta împotriva terorismului.

În cadrul Consiliului Europei, România a adoptat în totalitate concluziile Consiliului Europei privind combaterea terorismului precum şi înființarea poziției de Coordonator Anti-terorism; în luna mai a acestui an, Preşedintele României a semnat Convenția asupra prevenirii terorismului, Convenția împotriva traficului cu ființe umane şi Convenția revizuită privind spălarea, descoperirea, sechestrarea şi confiscarea produselor infracțiunii şi finanțarea terorismului.

În cadrul OSCE, România sprijină în mod activ Planul de acțiune pentru combaterea terorismului, precum şi Carta pentru prevenirea şi combaterea terorismului, adoptate în cadrul Organizației.

b) Pe plan regional

România, în calitate de coordonator al Task-force-ului pentru combaterea criminalității din cadrul **Organizației pentru cooperare economică la Marea Neagă (OCEMN)**, a condus negocierile pentru definitivarea Protocolului privind lupta împotriva terorismului.

România este un contributor principal al **Inițiativei de Cooperare Sud-Est Europene (SECI)**, care desfăşoară activități de prevenire şi combatere a terorismului.

România a lansat în 2004, cu sprijin american, **Inițativa privind securitatea la Marea Neagră** (Black Sea Border Security Initiative - BSBSI), o activitate concretă cu caracter operațional, având ca obiectiv creşterea securității la Marea Neagră prin promovarea cooperării şi încrederii între statele riverane, precum şi dezvoltarea unor mecanisme concrete care să permită contracarea proliferării armelor de distrugere în masă. În prezent, participă la BSBSI: România, Republica Moldova, Ucraina, Georgia şi Bulgaria.

c) Pe plan bilateral

În relațiile cu partenerii strategici România are o cooperare foarte strânsă cu SUA în domeniul combaterii terorismului, inclusiv prin inițierea unor activități concrete de în domeniul securității la Marea Neagră. Țara noastră a aderat din 2004 la principiile de interdicție ale "Proliferation Security Initiative" – inițiativă americană destinată combaterii proliferării armelor de distrugere în masă prin blocarea transferurilor ilicite pe toate căile de transport. România are încheiate, în plan bilateral, peste 50 de acorduri de cooperare în domeniul combaterii criminalității organizate, a traficului ilegal de droguri, a terorismului, precum şi altor infracțiuni grave, cu o serie de state europene şi de pe continentul american.

d) Pe plan intern

A fost adoptată, la 25 noiembrie 2004, *Legea privind prevenirea şi combaterea terorismului,* care prevede că reprimarea acestui fenomen are loc în conformitate cu prevederile instrumentelor naționale la care România este parte. *Strategia națională de prevenire şi combatere a terorismului* are ca obiective: identificarea şi monitorizarea permanenta a amenințărilor teroriste, protejarea teritoriului național şi cetățenilor români, prevenirea funcționării celulelor teroriste pe teritoriul României, participarea la eforturile internaționale în domeniu

Acțiuniile NATO de luptă împotriva terorismului

Eforturile întreprinse de NATO în planul combaterii terorismului şi sprijinul obținut din partea țărilor membre şi candidate s-au desfăşurat pe mai multe direcții, dintre care cele mai importante privesc eficientizarea schimbului de informații, prevenirea proliferarii armelor şi substantelor de distrugere în masă, crearea cadrului de cooperare între țările membre şi partenere pentru o mai bună abordare a acestui fenomen. Totuşi, NATO nu se va transforma într-o organizație interesată exclusiv de combaterea terorismului. Eforturile noilor candidați de a include aceste preocupări pe agenda lor de pregătire în vederea aderării contribuie la sporirea imediată a nivelului general de securitate.

După 11 septembrie 2001 NATO, pentru prima dată în istoria sa, a invocat Art. 5 din Tratatul de la Washington pentru susținerea SUA în acțiunile sale împotriva terorismului, considerand acest atac un atac împotriva tuturor membrilor alianței. Gestul politic a fost întărit de o amplă suită de măsuri adoptate de NATO şi statele membre pentru creşterea capacității sale de reacție rapidă la combaterea terorismului, dintre care menționăm:

- *întărirea schimburilor de informații la nivel bilateral şi în cadrul organismelor NATO* privind datele care pot contribui la descoperirea indiciilor cu privire al amenințările teroriste şi la acțiunile necesare contracarării acestora;
- *asigurarea la nivel individual sau colectiv a asistenței necesare pentru statele care pot fi sau sunt deja ținte ale amenințărilor teroriste;*
- *adoptarea măsurilor necesare pentru asigurarea sporirii securității pentru facilitățile SUA dislocate în statele membre;*
- *susținerea solicitărilor statelor NATO pentru susținerea operațiilor antiteroriste;*
- *asigurarea securității şi acesibilității aeronavelor militare ale SUA sau ale altor aliați angajate în acțiuni de combatere a terorismului;*
- *asigurare accesului în porturi a navelor SUA şi ale altor state aliate angajate în acțiuni împotriva terorismului;*
- *măsuri practice de dislocare a unor forțe navale şi a Forței Aeriene de Avertizare Timpurie în scopul sprijinirii acțiunilor împotriva terorismului.*

Societatea civilă şi combaterea terorismului

Printre rolurile pe care societatea civila le poate juca in sustinerea luptei impotriva terorismului se numara:

- educație pentru securitate, autoprotecție individuală şi colectivă;
- promovarea valorilor democrației şi a respectului cetățenilor pentru libertățile democratice, dar şi respectul față de legalitate, securitate si ricul sporit de fenomene teroriste;

- informarea opiniei publice si educarea cetateniilor in vederea susținerii măsurilor adoptate de autoritățile statului pentru combatere a terorismului;
- dezbaterea unor strategii de combatere a terorismului şi conferirea de soluții alternative sau complementare pentru instituțiile statului abilitate să adopte şi să aplice măsuri de combaterea a terorismului;
- exercitarea controlului pentru evitarea comiterii de abuzuri împotriva drepturilor şi libertăților cetățeanului, sub lozinca protecției antiteroriste;

Concluzii:

- De reținut este că după 11 septembrie 2001 societatea civilă din cadrul N.A.T.O. a

fost pusă în fața unei probleme deosebite – atitudinea ce trebuia luată față de divergențele transatlantice în legătură cu strategia antiteroristă promovată de S.U.A. şi atitudinea unora din aliații europeni ai S.U.A. – precum Franța şi Germania; prezența atitudinii societății civile a fost redusă în participarea la aceste divergențe; instituții ale societății civile din statele membre au susținut, în general, pozițiile adoptate de autoritățile naționale (inclusiv, sau în special mass-media), ceea ce a contribuit la adâncirea neclarităților cetățenilor şi au sporit starea de incertitudine asupra unor decizii majore adoptate, în special, de SUA;

- Strategia de securitate internă (SSI) pentru perioada 2010-2014 a identificat cinci

domenii prioritare în care UE poate oferi valoare adăugată, și anume: stoparea activităților rețelelor infracționale internaționale și contribuirea la destrămarea acestora, prevenirea atacurilor teroriste, creșterea gradului de securitate cibernetică, asigurarea securității frontierelor și creșterea rezilienței în caz de catastrofe naturale; întrucât această strategie nu poate fi pusă în aplicare decât dacă ea garantează libera circulație a persoanelor, drepturile migranților și ale solicitanților de azil și respectarea tuturor obligațiilor internaționale ale UE și ale statelor sale membre;

- Printre elementele importante de mentionat in privinta rolului societatii civile in

combaterea terorismului la nivel international se numara: implicarea în programe de cooperare cu alte instituții privind: studiul fenomenului terorist, implicațiile lui asupra societăților democratice, modalități de răspuns la amenințările teroriste, etc; cooperarea cu organizații din cadrul ATA (Asociatia Tratatului Atlantic) pentru implementarea unor proiecte destinate cunoaşterii acțiunilor NATO şi ale statelor membre împotriva terorismului la nivelul societatii civile din toate tarile membre, partenere, etc; dezbaterea în plan internațional a cauzelor, formelor de manifestare ale terorismului şi a măsurilor de contracarare a efectelor acestuia.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

I. SURSE EDITE

ANTIPA, MARICEL, *Triumviratul dezastrului global. Terorism global,* Ed. Monitorul Oficial, Bucuresti, 2010

BERNTSEN, GARY. *Human Intelligence, Counterterrorism, & National Leadership: A Practical Guide* **.** Washington, Potomac Books, 2008

*** *The Canons of Jihad: Terrorists' Strategy for Defeating America* , edited by Jim Lacey. Annapolis, MD, Naval Institute Press, 2008

DEVJI, FAISAL. *The Terrorist in Search of Humanity: Militant Islam and Global Politics.* New York, Columbia University Press, 2008

SHOEBAT, WALID. *Why We Want to Kill You: The Jihadist Mindset and How to Defeat It* **.** Newtown, PA, Top Executive Media, 2007

SPRINGER, DEVIN R. and others. *Islamic Radicalism and Global Jihad.* Washington, Georgetown University Press, 2009

II. LEGISLATIE

Legea nr. 535/25 noiembrie 2004, privind prevenirea şi combaterea terorismului, în, „Monitorul Oficial", partea I, nr. 1161 / 08.12.2004, cap. II, secțiunea 1;

Legea nr. 51/1991, privind siguranța națională a României, în, http://www.cdep.ro/plslegis/legis;

Legea nr. 14/1992 privind organizarea şi funcționarea Serviciului Român de Informații, în, http://www.cdep.ro/pls/legis/legis;

Strategia Națională de prevenire şi combatere a terorismului, aprobată prin Hotărârea CSAT nr. 0067 din 2002, în, http://www.cdep.ro/plslegis/legis;

Legea nr. 19/1997 privind ratificarea Convenției Europene pentru reprimarea terorismului, în „Monitorul Oficial" nr. 34, din 4 martie, 1997;

Protocol de organizare şi funcționare a sistemului național de prevenirea şi combaterea terorismului, Hotărârea C.S.A.T. nr. 067/17.07.2002;

****http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/police_customs_cooperation/jl0005_ro.htm/ 20.04.2014*

III. PAGINI WEBB:

www.mae.ro

www.wikipedia.org

www.comw.org

www.ndu.edu

www.informaworld.com

www.c-spanarchives.org

CULTURAL DIMENSIONS OF GLOBALIZATION

Ramona Preja, Prof., PhD, University of Arts, Tîrgu-Mureş

Abstract: Globalization can be associated with the increasing cultural interactions. Culture remains the most visible form of globalization in the current world, regardless of its variants - modern or traditional.
Culture, in all its dimensions, has probably become the strongest vector of globalization. In contemporary international relations, culture is one of the power factors (as a part of the so-called "soft power"). In this respect, we can notice a difference in the way the world's states are using this power: there are states with an impressive cultural history but they do not know how to use correctly this power in the global world. On the other hand, there are states with extensive culture, other with less significant cultural traditions but who understand the efficiency of this power and they use it accordingly in international relations.
The proportion of cultural globalization is an indicator of global cultural integration and it is measured by ideas, beliefs and values transmitted beyond borders. This indicator represents a partial reflection of cultural globalization, given the fact that it does not take into consideration the entirety of fluxes (for instance, it does not include the fluxes that contain theatre production). Cultural globalization is enhanced by linguistically differentiating traces.

Keywords: culture, production, history, tradition, relation

Globalization is the top event in the contemporary age. We go about our daily business in a process of expansion, global connection, where the term "globalization" is perceived as a space-time continuum of change, extending the human activity over regions and continents. In fact, the analysis framework of any given process or phenomena, be it national, regional or international, includes an analysis of the impact of globalization over that particular issue.[1]

To some, "globalization" is something that we have to accomplish if we want to be happy; others think that the source of our unhappiness resides exactly in "globalization".

The term "globalization" is of Anglo-Saxon origin (*globalization)*, a synonym for the French term *mondialisation* today is on everybody's lips. It is an overused term, with multiple meanings. As stated by Zygmunt Bauman, „it has rapidly turned into a logo, magical incantation, door-opener of all present and future ministries".[2] At the same time, Thomas Friedman stated that the term of "globalization" is "so frequently used in several environments that it has gained an ordinary status, used by many as a confusing term or as a general tendency. However, few can fully understand its meaning"[3].

Several authors have tried to define the phenomena. Antony Giddens considers that „globalization can be defined as the intensification of social relations in the entire world, connecting remote locations so much that events that are taking place locally are perceived as other similar events, taking place far away and vice-versa".[4]

The main aspects defining the process of globalization are:

[1] Silviu Neguț, *Geopolitica. Universul puterii,* Editura Meteor Press, București, 2008, p. 310.
[2] Zygmunt Bauman, *Globalizarea şi efectele ei sociale* , Editura Antet, Bucureşti, 2002, p.5
[3] Thomas L. Friedman, *Lexus si măslinul,* Editura Polirom, Iaşi, 2008, pp. 12-14.
[4] Ioan Bari, *Globalizare şi probleme globale*, Editura Economică, Bucureşti, 2001, p.7

- Changing perceptions and concepts about space and time;
- *Increased cultural interaction*;
- The general character of the problems currently confronting the inhabitants of this planet;
- Increased inter-connecting and dependency;
- Formation of the network of actors and transnational organizations as well as their expansion;
- Synchronization of all elements involved in this process. [5]

Globalization has significant effects in the cultural area as well. John Tomlinson, stated that "at the core of modern culture is the globalization; at the core of globalization are the cultural practices". [6]

Culture can be conceptualized as a connection between a person and a group of people, an organization and the environment in which it functions. He also stated that a person can establish its own identity „by relating to the significance of the surrounding world"[7]. In other words, the beliefs and practices that a group of people have in common constitutes the basis of the social identity of a person. This way, the culture endures being transmitted from generation to generation, flexible and able to adapt to the common interpretation and experiences of a social group, at a certain moment in time.

But what is culture in this globalized world? This concept of global culture has been perceived at the beginning of 2000 as the spreading of American values, goods and lifestyle. In his book, Lexus and the Olive Tree, Thomas Friedman wrote: "Today, globalization has the years of Mickey Mouse, eats Big Macs, drinks Coke or Pepsi and works on an IBM laptop...in the majority of societies, people can't make a difference between the American power, American exports, American cultural aggressions, American cultural exports and genuine globalization". [8]

In support of this statement is the obvious convergence and standardization regarding cultural goods in the entire world. "Take any catalogue, from clothes to music, from movies to television, to architecture and you won't be able to ignore the fact that some styles, brands, tastes and practices have now a global circulation and can be seen anywhere in the world."[9]

Some consider culture as partly an artistic creation, the interpretation and dissemination of art pieces. Others also add science and technology. They see culture as an ensemble of spiritual and material expressions of a society. [10]

An important aspect of the cultural structure can be seen in the cultural production referring to music, theater, choreography, conferences and lessons, when they are directly the product of producers, books and publications - books, newspapers, posters and touristic handouts, manuscripts, typed documents and other copied documents, paintings and drawings,

---

[5] Robiri Cohen, *Migration and its enemies. Global Capital, Migrant Labour and thc Nation-State*, Ashgate, London, 2006, p. 177.
[6] John Tomlinson, *Globalizare şi cultură*, , Editura. Armarcord Timişoara, 2002, p.9.
[7] Kegan, Robert, *The Evolving Self : Problems and Process in Human Development*, Harvard University Press, Cambridge, 1982.
[8] Th.L. Friedman ,*Lexus şi măslinul, Cum săînțelegem globalizarea*, Editura Fundației PRO, București, 2001, p. 400.
[9] J. Tomlinson, *Globalizare şi cultură* ,Editura Amarcord, Timişoara, 2002, p. 120.
[10] Ilie Rotariu, *Globalizare şi turism*: *cazul României*, Editura.Continent, Sibiu:2004, pp.45-46.

lithography, gravures, sculptures, statues, antiques, scientific collections (anatomic pieces, zoological specimens etc.), handmade objects, movies, cinematographic materials (films, microfilms, photographic material, slides), recordings, other than music, radio and TV sets, written music or recorded, musical instruments, models and mockups, maps and graphics, plans and architectural drawings with industrial or ethnic character, philatelic objects, architecture (architecture and historical monuments) etc.

In the immaterial production of culture, the objects of art can be created. The main reasons of existence of the art objective are:

- Stimulates and feeds sensibility, suggests a certain vision of humankind in the universe, enhances and deepens the effective parts of nature chosen by the artist;

- Use and price of the object of art has certain peculiarities, given mainly by the specific nature of the utility value they satisfy;

- The objects of art have a clear property, in a gallery or in a storehouse, they are recognized as art objects because they have one and only one utility: to influence the human sensibility.

- The art object, as any other product, creates a public with artistic sense and capable to enjoy beauty. "Production" not only produces an object for the subject but also a subject for the object.

- As a rule, using art objects comes after we have satisfied other basic human needs. Today, however, we see that art is intrinsically connected to any other good or action of the humankind[11].

Globalization offers several possibilities of production, distribution and access to culture.

The almost endless possibilities of communication - rapidly, comfortably and in real time using the Internet, mobile phones, as well as the impact of radio and TV make the world to participate simultaneously in the same events, phenomena, and processes or cultural activities.

However, globalization has a serious impact over culture regarding cultural exchanges among countries, as well as keeping cultural identities, freedom of productions, goods and cultural services. From here derives a great diversity of opinions regarding the dangers of homogenization of cultures, seen by some as an imminent threat. Others consider that it is no more than the beginning of a world culture that will accompany for a long time the national cultures, revived by the challenges of globalization.

Therefore, the lifestyle, the way of thinking, the way of acting and even the way of being of people all over the world seems to be harmonizing at the planetary level, due to the development of technologies in the communication and informatics. We tend to believe that the danger of this tendency is the disappearance of cultural diversity. This diversity is so necessary to the up going evolution of this world, on one side, and the imposition of the Western cultural model as the best one there is, on the other side.

At the same time, we have to accept that we can not limit the cultural development of the poor countries that need to preserve their traditions and folklore and not follow blindly Discovery shows or other shows offered to foreign tourists. Traditions are dying slowly under

[11] Ilie Rotariu *Globalizare şi turism: cazul României*, Sibiu, Editura Continent, 2004, pp.45-46.

the pressure of imitating the habits of Western countries. Folklore begins to become obsolete that "comes out" on different occasions for foreign tourists.[12]

For certain, the globalization of culture is a long term process, involving multiplication, acceleration and strengthening of societies and their interaction with each other. Petre Duțu, considers that this process will not affect negatively on the evolution of national cultures, because there are factors and means that help preserve national cultures. Acceptance, resigning or defensive actions are not adequate answers to this unusual challenge. Neither power nor force or international rules can bring the expected answers for this challenge. In fact, culture will be more and more complex, due to its capacity to integrate elements and deeds separated in a coherence that can be reintegrated in human life and activity."[13]

Globalization changes the way in which we conceptualize culture, because culture has been , for a very long time connected to the idea of a fixed location. The idea of a global culture has become possible only in our modern days. Cultural statements, great texts, can overpass political and linguistically borders, provided that they are translated into the languages of the interested cultural communities. For centuries, the process has been slowed down by geographic distances, by the slow pace of people and by technical difficulties. After the globalization process gained pace, facilitated by the media and by contemporary transportation, the spreading of texts (religious ideas, political, literary, scientific) has rapidly accelerated.

More and more people are free to travel all over the world, being able to borrow and transmit cultural deeds. Artists, scientists, all of those whom we call cultural people, have the possibility to reach in different parts of the globe, hold conferences anywhere in the world, facilitating thus the inter-cultural exchange. And, even if they belong to a certain nation they are claimed by culture as a whole.

The world of intellectuals is now an international community. The books, magazines, mass-media, personal contacts (letters, visits, seminars) they all lead towards inter-connecting the members of this community. "The intellectual comes from one country, he is from that country, but he also belongs to an invisible group and he is the embodiment of the world citizen ".[14]

Researchers go to seminars and meetings in different locations on the globe: Paris, London, Berlin, New York, and Tokyo. The majority of those who have passed the cultural borders, following an apparent global pattern, vital and irreversible, did not do it completely and one sided. They have rather become mediators and facilitators. „To cross cultural borders does not mean that you have to leave your own culture without possibility of return. It means accepting it as a contingency, accepting to become a partial stranger and/or temporary one."[15]

The access to culture as well as the opening towards another culture, accomplished either by direct contact or by way of technology that disseminates the culture of another group, will increase in the period 2020-2030. Therefore, we have to understand certain

[12] Ilie Rotariu ***op.cit.*** pp.51-52.
[13] Mihai-Ştefan Dinu, *Etnie, religie, cultură, interrelaționări în domeniul securității*, în vol. Perspective ale securității și apărării în Europa, București, UNAp „Carol I", 2009, pp.78-85.
[14] G. Leclerc, *Mondializarea culturală . Civilizațiile puse la încercare*, EdituraȘtiința, Chișinău, 2003, p. 336.
[15] G. Leclerc, *op.cit.* p. 342.

phenomena like *aculturation, enculturation and deculturation.* These processes refer to the modality by which a certain culture is transmitted /borrowed or rejected by certain social groups.

Aculturation is the modality of borrowing certain ways of behavior, group values from one group to another, all this due to the cultural mix[16]. In history, we have the example of the acultuation that has taken place in the Roman Empire at the time of its maximum expansion, when it conquered the territories inhabited by the Greeks. However, they could impose their cultural, material and spiritual values only in a limited way. In exchange, they supported a huge absorption of values from the Greek culture.

The most important factors of this process are:

• The level and characteristics of formal education (level of education of the persons involved, education policy regarding minorities, philosophy of education);

• Social relationships - community interaction, social and professional area;

• Age when a certain person has come into contact with another culture;

• Social and economic status of the respective person etc[17].

Even if this process is considered to be a positive one, there are situations in which it can have negative connotations, especially when the person is between two cultures and it feels rejected by the new culture who is supposed to integrate him (and obviously, where he feels that he is not always accepted), but rather in his own culture.

Enculturation is the process of internalization by the person of the norms and values of the group (community, society) in which it is born, it lives. Such phrases as „cultural transmission" or „acquire of culture" can be used.

Deculturation describes the process by which a person or a group rejects its own culture but also any other form of culture, following another vision on the world or the contact with other elements considered to be opposed /supreme/relevant. J. W. Berry considers that deculturația results when the members of a minority culture become alienated because of a dominant culture or because of their own minority society. One possible consequence of deculturației is high level of stress of the individuals[18].

We have to take into account the fact that the spiritual structure of a people or, to be more exact, of an ethnic group, as well as the individual spiritual structure is determined, mainly, by the existence of capacity to make a choice on behalf of the individual, a background that becomes obvious since birth; This background includes on one hand elements that never change (somatic inheritance, including race and family background, as well as spiritual inheritance, the whole array of traditions, beliefs and civilization), and on the other side, the totality of the modifiable objects, that can be altered randomly by the individual. However, that will fundamentally determine its spiritual and psychological structure - name, religion, language, nationality or the place to live.

These cornerstones of human spirituality have been defined by Gabriel Liiceanu with the term intimate-foreign background: „Everything that has been decided by me appears to

[16] Conrad Phillip Kottak, *Windows on Humanity,* New York, McGraw Hill, 2005, pp. 209-423

[17] F.W. Rudmin, *Debate in science: The case of acculturation.* în: „AnthroGlobe Journal", Retrievcd march 17, 2007, http://malinowski.kent.ac.uk/docs/ rudminf_acculturation_061204.pdf, accesat la 04.05.2014

[18] J.W. Berry, *Social and cultural change.* în: H.C. Triandis & R.W. Brislin (Eds.), „Handbook of cros[1], cultural psychology: Social psychology", voi. 5, Boston, Allyn and Bacon, 1980, pp. 211-279

me simultaneously as intimate and foreign: as intimate, because it is part of my endowment, part of my most intimate self; as foreign, because although it is part of me, it appeared in me without my participation and without my knowledge. So it explains the fact that our intimate is our most foreign. The supreme harmonization is with ourselves, with our intimate-foreign background, with the many ways that has been decided for us without being asked"[19]. What we have to remember is the fact that these elements take action under the form of the cultural typology at the level of personal conscience and at the level of the collective conscience. In short, without the possibility to be entirely controlled rationally, the attempt to minimize, discredit or replacement in a certain culture with the values of a different culture there is the risk of tensions because the ethnic community feels aggressed by this civilization that is imposed. Consequently, it feels denied of its own ethnic and social identity.

In the context of globalization, promotion of cultural values that define a nation and their knowledge on a wide scale becomes one of the most suitable instruments, able to contribute to the building of respect and tolerance, cultural and religious diversity, among the people of the world. Multi cultural societies represent the harmonious coexistence of several cultures that tolerate each other, helping each other in order to promote new values using diversity as an added value for the society and determine the respect on a daily basis.[20]

Conclusions

The most profound meaning of the idea of globalization is the indefinite, disorganized and self-propelled character of the world problems: the lack of a center point, of a command point, the lack of a decision–making council. Globalization can not be defined as a negative element of modern society. Cultural diversity can not be presented as major obstacles of cooperation or integration of different communities, such as – for instance – the case of European integration. But they can also be perceived as necessary elements, as factors that favor cooperation and inter communitarian communication. There is always a common background; there are general reasons, beyond national, ethnic and cultural differences etc.

I would like to introduce here, for the beauty of the idea, one of the Romanian statements: "In fact, the world is the dream of our soul. There is no time, no space – they are only in our soul. Past and future is in my soul, like the forest in an acorn, and the infinity the same, as the reflection of a starry night in a drop of dew"[21]. A dilemma that is worth meditating on...

Finally, I appreciate that it is very important for the national and cultural background to remain unaltered by its ignorance towards the educational aspect. This is the fundamental spring of the evolution of the young generation to consolidate its roots in history, not only the national one but also the international one, in which profound roots can give force to the past in order to support future developments of personalities knowing their place in the world thus relating with other nations from a correct and dignified position.

[19] Gabriel Liiceanu, *Despre limită,* Editura Humanitas, Bucureşti, 1997, pp. 14-15.
[20] Iulian Chifu, *Coeziunea societală, scena construcției naționale și drumul către integrarea europeană,* www.cpc-ew.ro/publications/studies/coeziunea_socie-kila.pdf accesat la 04.05.2014
[21] Mihai Eminescu, *Sărmanul Dionis*, în Proza literară, Bucureşti, Minevra,1975, p.61.

BIBLIOGRAPHY:

Bauman Zygmunt, 2002, *Globalization and Its Social Effects,* Antet Publishing, House Bucureşti

Friedman Thomas L, 2008, *Lexus and The Olive tree, Polirom,* Publishing, House *Iaşi,*

Leclerc, G, *Cultural Mondialization. Civilizations Put to Trial* , Ştiința Publishing House Chişinău

Tomlinson J, *Globalization and Culture,* Amarcord Publishing House, Timişoara

ECOLOGY IN SOCIALISM. THE CONCEPT OF NATURE IN MARX

Alex. Cistelecan, Assist. Prof., PhD, "Petru Maior" University of Tîrgu-Mureş

Abstract:This essay discusses the concept of nature in Marx. It is divided in three parts. The introductory section spells out the social dialectics of nature in Marx, and distinguishes it from the (in)famous dialectics of nature in Engels. The second part evaluates the main critiques that the ecologist movement usually raises against Marx's understanding of nature. The concluding part switches sides and tries to articulate two principal critiques concerning the ecologist paradigm that could be formulated from a reading of Marx.

Keywords:Nature, ecology, history, Marx, Engels, dialectics

Dialectica socială a naturii la Marx

Atunci când vorbim despre o dialectică a naturii la Marx, ea trebuie diferențiată de celebra – și nu mai puțin hulita – dialectică a naturii la Engels: în locul unei viziuni rigide și teleologice, care sustrage natura legilor istorice și sociale, ba chiar închide evoluția social-istorică în cadrul strict al dialecticii naturii, așa cum se întâmplă la Engels, la Marx avem mai degrabă o tensiune reciprocă între natură și societate – motiv pentru care putem vorbi mai curând aici de o dialectică socială a naturii.

Primul versant al acestei dialectici marxiene este ideea că natura este întotdeauna deja filtrată de istorie și de practica socială. Materialismul lui Marx este întotdeauna deja social, istoric. Dar dacă natura ni se dă mereu prin prisma unei forme de practică socială determinată istoric, asta nu înseamnă că ea este un simplu construct social, că îi lipsește parterul ontologic. Legile și formele naturii există în afara noastră și independent de conștiința noastră – pisica este pe masă. Dar acest în sine este relevant – și se dă – doar sub forma lui „pentru noi", doar în măsura în care natura este prinsă în rețeaua de finalități umane.

La fel stau lucrurile și în cazul conceptului central la Marx și aparent problematic, pentru că aparent „naturalist", de metabolism – schimbul de substanțe cu natura. Altfel spus, chiar dacă metabolismul cu natura e „precondiția naturală a existenței umane", ceea ce contează pentru Marx sunt formele sociale și istorice în care este decantată această condiție anistorică – în speță, codificarea acestui metabolism cu natura în termenii muncii private abstracte și ai producției de valoare. Forma determinată istoric a acestui metabolism e mai importantă decât conținutul ei material anistoric. La fel se întâmplă și cu munca prin care se realizează acest metabolism: pe de o parte, avem munca în calitate de „condiție de existență a omului independentă de orice formă socială, o necesitate naturală eternă care mijlocește schimbul de substanțe dintre om și natură" – pe care Marx o menționează doar în calitate de condiție generală; și munca, privată, abstractă, așa cum este articulată în capitalism sau în alte formațiuni sociale și despre care el vorbește cel mai adesea. Cele două aspecte nu stau însă unul lângă celălalt ca într-un raport general-particular, abstract-concret: dimpotrivă, forma socială determinată a acestor categorii (metabolism, muncă, natură) influențează, modelează profund și de-naturează ceea ce pare a fi baza lor anistorică, naturală. Implicit, ideea marxiană

nu constă în eliberarea necesară a acestor determinații și condiții omenești trans-istorice de depunerile și aluviunile lor istorice, ci dimpotrivă, de a arăta cum ceea ce trece drept natural – munca abstractă, privată, socializată doar prin medierea oarbă a pieței – nu este decât un fenomen cu totul istoric și, implicit, ne-natural.

Așadar, pe de o parte, prin chiar natura ei, natura se dă doar în mod social și istoric, e inclusă într-un orizont de forme și activități sociale. Că, însă, acest domeniu social-istoric nu este o zonă suplimentară, de libertate și nedeterminare care s-ar adăuga la „imperiul necesității" naturale, căreia Marx i-ar face loc aici tot așa cum Kant decupează un spațiu al credinței în câmpul cunoașterii, se vede și în inspirația filosofică ce stă la baza materialismului lui Marx: importanța lui Epicur pentru Marx, i.e. un materialism care face loc libertății, contingenței și istoriei fără a apela la idealism; conceptul de „clinamen", care face diferența dintre sistemul lui Epicur și doctrinele atomiștilor greci (care împărtășesc aceeași viziune mecanică a materialismului iluminist francez) este non-identitatea cu sine a materiei, care permite întemeierea contingenței și libertății chiar pe terenul necesității și al materialității. Altfel spus, un spațiu de nedeterminare, de șansă, scobit chiar în interiorul materialității – o poartă pe care intră socialul, istoria; ceea ce-l separă pe Epicur de Democrit și atomiștii greci, tot așa cum separă materialismul istoric, practic al lui Marx de materialismul mecanic sau contemplativ al Enciclopediștilor francezi.

Dacă natura, dincolo de statutul său de simplă limită negativă, presupoziție materială, se dă întotdeauna prin medierea ei socială și istorică, există însă un sens în care și invers, societatea dobândește la Marx, cel puțin în anumite circumstanțe, caracteristicile imutabile și absolute ale naturii. Aceasta este, desigur, situația în societatea guvernată de modul de producție capitalist. Pe de altă parte așadar, în condiții de preistorie socială – în care trăim - societatea și auto-coordonarea ei iau aparența de natură, de forțe naturale independente și incontrolabile de către individ. Altfel spus, și simetric cu primul punct, istoric vorbind, societatea se manifestă ca o natură străină și opusă individului, atâta vreme cât medierea socială se realizează pe la spatele subiecților, în mod automat, sub constrângerile pieței. Ceea ce înseamnă că, atâta vreme cât rămânem în preistorie și în capitalism, omul nu a ieșit din istoria naturală. Altfel spus, „a doua sa natură", cultura-istoria, se prezintă cu aceleași caracteristici de contingență și necesitate deopotrivă de oarbe pe care le are natura.

Dialectica e însă încă și mai fină de-atât: însăși puterea sa asupra naturii i se prezintă omului, în preistorie, ca o forță naturală opusă lui. După cum observă Alfred Schmidt: „până acum în istorie, efectul controlului omului asupra naturii s-a manifestat la rândul său ca o forță naturală, din cauza inabilității omului de a controla societatea. Atâta vreme cât oamenii nu sunt stăpânii propriei lor socializări, atâta vreme cât medierea socială se realizează în mod automat, pe la spatele societății, însăși forțele sociale și capacitatea de a „îmblânzi natura" apar ca o forță naturală incontrolabilă pentru om. Și cu cât această formă de organizare asocială a societății se extinde și ajunge la forma sa proprie, cu atât ea capătă aspectul unor „legi naturale independente de producători și incontrolabile" – cu cât această formațiune socială devine mai universală, cu atât devine mai naturală – dar tocmai în sensul de străină și incontrolabilă".

Același exeget are aici o observație interesantă: tocmai această concepere a (pre)istoriei omului ca istorie naturală apropie metoda lui Marx de științele naturii și o deosebește de științele spiritului, conform distincției lui Dilthey – în sensul în care legile și formele de organizare și reproducere socială sunt analizate la Marx ca legi naturale ale unor sisteme, nu ca deplasări de sens și semnificație în lumea spiritului.

Unind cele două aspecte, cei doi versanți ai dialecticii sociale a naturii la Marx – faptul că, în mod natural, natura se dă doar ca istorie și cultură, după cum, din punct de vedere social-istoric, societatea și istoria se prezintă ca forțe naturale incontrolabile – rezultă că avem un fel de dialectică a naturii și la Marx. Însă nu e același lucru cu dialectica naturii la Engels: dacă la Marx avem o dialectică socială a naturii, la Engels avem mai degrabă o dialectică naturală a societății.

La Engels, dialectica naturii e separată de practica socială, se supune unor legi anistorice. Cele trei legi ale dialecticii naturii la Engels (transformarea cantității în calitate și invers; atracția opușilor și negarea negării) țin mai degrabă de un realism naiv, au de-a face cu un „în sine" al naturii, iar dialectica socială nu e decât prelungirea acestei dialectici naturale.

De asemenea, diferența dintre dialectica naturii la Engels și „dialectica istorică și socială a naturii" la Marx se vede și în modul în care cei doi concep viitoarea societate a producătorilor asociați: pentru Engels, în *AntiDuhring*, socializarea mijloacelor de producție rezolvă toate problemele, și grație ei societatea saltă direct din imperiul necesității în cel al libertății. Pentru Marx, indiferent de gradul de socializare a societății, indiferent de capacitatea socială de autoguvernare conștientă, rămâne o zonă ireductibilă de necesitate – tot ce putem face este să o reducem la minimum și să o alocăm cât mai corect: concret, reducând ziua de muncă, conform celebrului pasaj din volumul 3 al *Capitalului*: „Imperiul libertății începe de fapt abia acolo unde încetează munca impusă de nevoie și de oportunitatea exterioară; prin firea lucrurilor, acest imperiu se situează deci în afara sferei producției materiale propriu-zise… În acest domeniu libertatea constă numai în aceea că producătorii asociați reglementează în mod rațional schimbul de substanțe cu natura, îl controlează, nu mai sunt dominați de el ca de o forță oarbă, îl realizează cheltuind minimum de energie în condițiile cele mai demne și mai adecvate naturii umane. Dar această activitate continuă să fie un imperiu al necesității… Dincolo de limitele lui începe adevăratul imperiu al libertății, care însă nu se poate dezvolta decât pe acest imperiu al necesității, ca bază a lui. Condiția esențială este reducerea zilei de muncă".

Critica ecologistă la adresa lui Marx

În ciuda – sau poate tocmai din pricina – subtilității și dinamicității dialecticii sociale a naturii la Marx, în decursul timpului, și în special în ultimele decenii, mișcarea ecologistă s-a raportat cu reticență, dacă nu direct critic, la această perspectivă. John Bellamy Foster sintetizează aceste critici, înșirând șase obiecții ecologiste la adresa lui Marx, pe care le vom discuta foarte pe scurt în cele ce urmează.

În primul rând, ecologismul îi reproșează lui Marx că afirmațiile sale despre natură și mediu sau observațiile cu o anumită relevanță ecologică sunt marginale și fără o legătură necesară cu

restul sistemului său. În al doilea rând, și oarecum legat de prima obiecție, în mediile ecologiste se vehiculează ideea că aceste afirmații privind natura se regăsesc la Marx mai degrabă în scrierile sale „romantice" și filosofice de tinerețe (având în centrul lor conceptul de alienare), și mai puțin în textele de maturitate, dedicate criticii economiei politice.

Din perspectiva noastră, ambele obiecții sunt aproape adevărate, dar nu ca obiecții – ci doar ca observații. Într-adevăr, remarcile despre natură la Marx sunt destul de rare și marginale; dar e o marginalitate necesară, chiar fondatoare: dacă, logic și istoric, condiția de posibilitate a capitalismului este separarea proletarului de mijloacele sale de supraviețuire, înseamnă că separarea omului de natură și transformarea pământului în proprietate privată sunt condiții de posibilitate, și implicit cât se poate de originare, pentru capitalism. La baza capitalismului stă într-adevăr o relație particulară, specifică și cât se poate de problematică cu natura. Doar că aceste procese, care vizează într-adevăr natura, sunt procese sociale și istorice și trebuie chestionate tocmai sub acest aspect.

La fel și observațiile destul de frecvente prin care Marx arată că dinamica modului capitalist de producție conduce în mod necesar la deteriorarea solului, contravine unei agriculturi raționale și, în general, conduce la distrugerea naturii. Din nou, observații decisive, care privesc natura – doar că filtrată, din nou, prin grila practicii sociale: problema, ca și soluția, are de-a face nu atât cu natura, cât cu modul în care societatea se raportează la natură. Motiv pentru care într-adevăr la Marx, natura ca atare nu este – și nici nu poate fi – un obiect de cercetare. Ceea ce nu înseamnă că este un construct social. O zonă de natură rămâne la Marx doar în calitate de limită negativă, de imperiu al necesității, – de supra-determinare naturală a posibilei practici istorice, ceea ce și contrazice acuza următoare de Prometeism.

A treia obiecție pe care curentul ecologist o formulează la adresa lui Marx este, așadar, acuza de Prometeism: ideea că, nerecunoscând în natură o sursă de valoare, Marx a promovat o viziune eminamente pro-tehnologică și lipsită de orice fel de griji sau scrupule în ceea ce privește dominarea și exploatarea naturii. Strâns legată de această acuză de Prometeism, ecologismul îi reproșează lui Marx viziunea extrem de optimistă asupra tehnologiei, ideea că tehnologia neutralizează constrângerile naturale și limitele ecologice (penuria de resurse, *scarcity*).

Dacă, într-adevăr, la Marx obiectele și bogățiile naturale nu au valoare (nefiind produse ale muncii), acest aspect nu este însă reflecția indiferenței sale față de natură și a privilegierii muncii umane; ci aceasta este logica imanentă a capitalismului pe care încearcă să o despacheteze Marx. Altfel spus, lipsa de valoare a naturii nu e nici poziția, și cu atât mai puțin soluția lui Marx – ci e una din problemele de la care pornește. Mai mult decât atât, Marx arată tocmai modul în care chiar și aceste obiecte sau resurse lipsite de valoare – produsele naturii – sunt integrate în mecanismul de funcționare a capitalismului. O problemă interesantă în acest sens este formarea rentei – ca preț al mărfurilor fără valoare, ca valoare de schimb a obiectelor naturale. Nu intrăm în detalii, dar asta arată că Marx avea un răspuns și la următoarea obiecție – și nu oricum, ci tocmai, o istoricizare a ceea ce în ecologie trece drept limită naturală (penuria de resurse). Capitalismul integrează această limită în funcționarea sa, ca rentă diferențială, și Marx tocmai asta arată.

Așadar, pe de o parte: prin teoria rentei, Marx arată tocmai modul în care penuria de resurse este integrată în capitalism ca încă un resort sau element al modului său de producție – modul în care această limită naturală este înscrisă, cuantificată și valorificată în capitalism, ca rentă. Pe de altă parte, faptul că, nici măcar la Marx, tehnologia nu poate neutraliza și depăși limitele naturale se vede tocmai în ireductibilitatea „imperiului necesității", care persistă, chiar dacă redus la minimum, și în societatea eliberată, post-capitalistă.

Ceea ce e însă adevărat în această obiecție este faptul că, într-adevăr, Marx a criticat, oarecum *avant la lettre*, genul acesta de perspectivă ecologistă, dramatică și apocaliptică, în care se postulează o limită fixă, anistorică a resurselor ce pot susține societatea, cel mai adesea cuplat cu ideea că această limită a fost demult depășită, sau, în cel mai bun caz, urmează să fie depășită în cel mai scurt timp. Din perspectiva lui Marx, acest gen de perspectivă alarmistă riscă să cadă foarte ușor în malthusianism: în postularea unei dinamici naturale a raportului dintre populație și resurse care ajunge, dacă nu a ajuns deja, în criză. (Vom reveni mai jos asupra acestui aspect)

A cincea obiecție ecologistă la adresa lui Marx este că autorul *Capitalului* nu cunoștea sau nu era interesat de chestiunile legate de progresul științei și al tehnologiei, sau de efectele lor asupra mediului. Această acuză este atât de străină spiritului și literei corpusului marxist încât nici nu merită discutată.

În fine, ultima obiecție – poate cea mai interesantă – din partea gândirii ecologiste la adresa lui Marx este obiecția de „speciism": ideea că există o diferență radicală între oameni și animale și că primii trebuie să aibă întâietate. Că lucrurile stau într-adevăr în acest fel, că, altfel spus, Marx a fost mai interesat de reproducerea cât de cât umană a societății omenești, mai degrabă decât de reproducerea speciilor de animale, nu încape îndoială. Cu siguranță, această obiecție este puternic tributară spiritului vremii noastre, și *Stimmung*-ului de culpă profundă, ireductibilă, care apasă societățile occidentale la capătul dezvoltării lor moderne. Altfel spus, nu e deloc scontat că speciismul ar fi o eroare impardonabilă, sau dimpotrivă rezervele noastre față de speciism ar fi mai degrabă semnul unei patologii contemporane. Și, din păcate, această problemă nici nu poate fi tranșată fără un detur, probabil nesfârșit, prin metafizică. Ceea ce poate – și trebuie – să fie totuși precizat sunt limitele și condițiile în care diferența de specie dintre om și animal poate fi legitim tradusă într-o practică de abuz și exploatare a speciilor animale. Altfel spus, dacă într-adevăr masacrarea pe bandă rulantă a unor specii animale pentru asigurarea necesităților de reproducere a societății umane, dacă nu chiar pentru simplul său divertisment, este fără îndoială o problemă epocală majoră, poate că totuși alternativa la acest gen de speciism nu ar trebui să fie într-atât de radicală precum apare în scrierile unor autori altfel cât se poate de mainstream și de respectabili precum Will Kymlicka, care propun acordarea statutului de cetățean animalelor. Dacă nu din alt motiv, măcar pentru că mulți din acești posibili noi cetățeni trăiesc hrănindu-se cu alți astfel de viitori cetățeni.

Critica marxistă a ecologiei

Dacă am văzut cum stau lucrurile cu critica ecologistă la adresa lui Marx, cum se prezintă lucrurile din perspectivă inversă? Cum ar putea fi formulate unele critici ale ecologiei din perspectiva lui Marx?

În cele ce urmează, voi încerca să articulez două astfel de critici posibile, aflate în prelungirea logică a celor doi versanți ai dialecticii sociale a naturii la Marx, discutați mai sus.

Ca încălcare a primei teze – natura se dă ca formă și practică socială – avem, în ecologie, o abordare și concepere a naturii în sine, o considerare a naturii ca domeniu separat, anistoric, cu propriile ei dinamici și imperative. Formele posibile ale acestei derive ecologiste ar fi cele de Malthusianism și de ecosofie: în ciuda diferențelor stridente dintre aceste două abordări – de la amărăciunea dezechilibrului fatal dintre societate și natură (Malthusianism) la comuniunea și absorbția socialului în înțelepciunea naturii (ecosofie) – ele împărtășesc aceleași presupoziții, și anume autonomia și non-determinarea naturii de către societate.

Aceste două forme de naturalizare a naturii alunecă ușor una în alta – nu întâmplător, pentru că la Malthus avem nu doar un naturalism vulgar (cei doi algoritmi de creștere – aritmetică, pentru resursele naturale, și geometrică, pentru societate), ci și o doză puternică de „pastorală protestantă": „Odată cu introducerea «principiului populației» în economia politică, ceasul pastorilor protestanți a sunat" (Marx). Moralism protestant care supraviețuiește și în unele forme de ecologie contemporană – teologia naturală, i.e. aparenta deschidere către știință și raționalitatea modernă, doar pentru a subsuma aceste legi unui presupus plan divin, a unei providențe, a unei armonii prestabilite. Problema cu acest gen de abordare este sintetizată astfel de către Marx: "Malthus a transformat limitele imanente, istorice și schimbătoare ale procesului de reproducere umană în *bariere exterioare*, și *bariele exterioare* în *limite imanente* sau *legi naturale* ale reproducerii".

Simetric cu această tendință patologică a ecologiei, altă posibilă problemă a acestei paradigme ar fi legată de celălalt versant al dialecticii sociale a naturii la Marx: faptul că, până la socializarea societății în comunism, formele de organizare socială iau aparența de necesitate oarbă specifică forțelor naturale.

Aici, în această posibilă fundătură a ecologiei, „naturalitatea" sau „fatalitatea" socială este evacuată prin simplu *fiat* și societatea pare să poată fi schimbată printr-un simplu efort de răzgândire și reconversie interioară a indivizilor. Variante ale acestei forme de voluntarism nedeterminat istoric: curentul „decroissance", la capătul teoretic al acestei fundături, respectiv un romantism difuz, la capătul ei popular: anti-tehnologie, anti-știință, anti-modernitate și raționalitate.

Că acest romantism idealist nu este deloc o sursă de rezistență față de capitalism, ci un dublu care însoțește de la bun început raportarea burgheză la natură o vedem în pasaje precum acesta din Marx: „Pe treptele inițiale ale dezvoltării istorice, individul apare mai complet tocmai pentru că încă nu și-a elaborat totalitatea relațiilor sale și nu și le-a opus ca forțe și relații sociale independente de el. Pe cât de ridicolă este atitudinea celor care regretă acea plenitudine inițială, pe atât de ridicolă e și credința că omul trebuie să se oprească la actuala stare de distrugere totală. Concepția burgheză nu a putut depăși niciodată opoziția față de

această concepție romantică, care de aceea o va însoți întotdeauna, ca opusul ei legitim, până la obștescul ei sfârșit".

Dimpotrivă, șansa ecologiei constă nu în a decupa zone de rezistență la aceste fenomene și de a abandona rătăcirea noastră raționalistă și modernă, ci de a porni de pe bazele lor. Altfel spus, pentru a deveni o mișcare totodată coerentă teoretic și eficientă practic, ecologismul trebuie să reziste aceste două ispite simetrice, cea a naturalizării și dez-istoricizării naturii, precum și aceea a voluntarismului pur, cuplat cu dez-istoricizarea societății. Iar pentru a evita aceste două capcane gemene, dialectica socială a naturii la Marx constituie o resursă de unelte indispensabilă.

BIBLIOGRAFIE:

Bellamy Foster, John, *Marx's Ecology. Materialism and Nature*, Monthly Review Press, New York, 2000

Burkett, Paul, *Marx and Nature. A Red and Green Perspective*, St. Martin's Press, New York, 1999

Engels, Friedrich, *Dialectics of Nature*, https://www.marxists.org/archive/marx/works/1883/don/index.htm

Marx, Karl, *Capitalul*, vol. 1 & 3, in Marx, Engels, *Opere*, vol. 23, 25.1-2, Editura Politică, București, 1972-1973

Schmidt, Alfred, *The Concept of Nature in Marx*, Verso, Londra & New York, 2014

ECONOMIC GLOBALIZATION AS AN OPPORTUNITY FOR DEVELOPING COUNTRIES. THE CASE OF ROMANIA

Florin Mavriş, PhD Candidate, University of Economic Studies, Bucharest

Abstract: *The notion of globalization is difficult to define and it must not be confused with globalism, which is a world characterized by networks of connections that span the globe, because globalization refers to the increase or decline in the degree of globalism. We will refer to the economic part of globalization and we will use the definition that illustrates it as a set of economic structures and processes deriving from the changing character of the goods and services that comprise the base of international economy. The increased pace of globalization is feared for its potential to cause higher unemployment and wage stagnation or declines in developed economies. This could happen for three reasons: the outgoing migration of capital, incoming migration of labor, and competition from low wage foreign workers via their exports of cheaper consumer goods and services to developed nations. While those three reasons are a cause of concern for developed countries, for developing countries they can be an opportunity for economic growth, especially the first and third. The migration of labor to developed countries can have a positive or negative effect, based on where the immigrants choose to spend their income. The degree of globalization of Romania and other European countries, based on trade and investment but also on import barriers, tariffs and taxes is analyzed and a number of interpretations are stated.*

Keywords: globalization, outsourcing, migration of labor, import barriers, international trade taxes

Globalization is a broad concept used to describe a variety of factors that reflect increased economic interdependence of countries. Such factors include flows of goods and services across borders, reductions in policy and transport barriers to trade, international capital flows, multinational activity, foreign direct investment, outsourcing, increased exposure to exchange rate volatility and immigration. The movements of goods and services but most of all of the people contribute to the spread of technology, knowledge and culture across borders. The easiest to be quantified aspects about globalization are trade liberalization, outsourcing and foreign direct investments.

Trade liberalization is the easiest aspect to be analyzed and therefore are the most studied. Tariffs are easier to measure than other forms of globalization. Tariffs represent a price form of trade protection. They are transparent, easier to measure and their magnitude reflects the true restrictiveness of the trade barrier. Also non-tariff barriers such as import licenses and quotas are a solution available to the government.

There has been a contemporaneous increase in globalization and wage inequality (Goldberg 2006) but identifying a relation between these two factors is challenging. The conventional wisdom that trade openness in developing countries favors the less fortunate is not recognized in academic literature. However trade openness is a necessary but not sufficient condition for the economic growth of a country, at least for medium and small countries and even countries such as China benefit from international trade.

According to standard economic theory, globalization can improve citizens' welfare in both developed and developing countries. In developing countries, expanding trade and capital flows permit increased specialization in production and expansion of employment among low-wage workers that are the most abundant resource. Structural adjustments to trade

liberalization policies should pose few problems for developing nations because positive economic growth would generate expanding economic opportunities for most citizens. Furthermore, greater openness to foreign capital inflows could foster better financial, institutional, and corporate governance and economic policymaking frameworks in developing countries.

It has been argued that globalization can help or hinder both developed and developing countries. To give an example let's take into consideration a product and a service offered by two countries. In the case of the product when trade liberalization is in effect, the most industrialized country is usually the winner. That country can manufacture the product at a lower cost and can export it to the developing country. The existence of the product in the developing county will hinder the internal production because of competition. As a result the developed country has a majority of producers and the developing country has the majority of consumers. The situation is different when we refer to a service. For example in banking or insurance, a consumer won't travel to another country for that service, so the opening of subsidiaries can be advantageous to the developing country.

Also there are numerous opinions of authors that globalization, rather than benefitting all nations, tends to produce gains for some at the expense of others. Another theory is that integration of world markets produces uneven development, a rise in the living standard of the rich nations at the expense of the poor, rather than the other way around.

Outsourcing

Even in developed countries such as the US that benefit from globalization, there are concerns raised by job loss and the fear that employers will lover their wages and benefits in order to compete. The technology revolution expands international trade, but workers at all qualifications are exposed to insecurity. Employment procedures are changed because of foreign competition, weak wage growth and rising income inequality.

Much of the public anxiety about the economy and globalization may be related to job losses in the manufacturing sector and fears that many service sector jobs, previously thought immune to the pressures of the global economy, are being outsourced to other countries.

In order to reduce the anxiety about job loss there are two approaches. At one end, there are those who call for setting higher standards at home, a higher minimum wage, a union friendly workplace, universal health care, stricter corporate governance laws, more research and development support for new industries, as a way to create high wage jobs. At another end, there are those who call for primary reliance on market forces and de-regulation as the best way to promote robust economic growth and vibrant job creation.

A key question may be the extent to which any of these approaches can be designed and implemented in a way that would reduce worker insecurity without undermining the benefits of globalization. In the view of many economists, policies that inhibit the dynamism and flexibility of labor and capital markets or raise barriers to international trade and investment would not be helpful because technology and trade are critical sources of overall economic growth and increases in the standard of living.

Outsourcing may be growing rapidly, but most studies find the extent of job losses from services outsourcing to be relatively small in the aggregate, but concentrated in a few industries and occupations.

Most advanced countries are also seeing the wages of low-skilled workers remain flat or declining over the past decade, with significant increases in wages of high-skilled workers. Advanced countries with the most unequal distribution of income include the United States, United Kingdom and Italy. Denmark, Netherlands and Sweden tend to have less income inequality.

Technology

In this period globalization undermines the nation state from which it originates. The development of transportations and telecommunications has allowed capital to escape national control. These changes operate in the way of how technology is used and production is created and distributed, in a new international legal superstructure.

Private firms have become disjointed from the country they operate from. As national market became too saturated and structural limits on wage were reached, the technological revolution allowed capital to build a new global economy and permitting firms to find cheap labor force, raw materials and to expand to new markets.

In the current phase of globalization, economic distances have shrunk because of the increasing ability to communicate nearly instantaneously at costs that continue to decline. These advances in communication have allowed firms to break up the production process into discrete steps and to produce goods in whatever location allows them to minimize costs. Modern products such as cell phones and cars are assembled from hundreds of components that are procured from many different countries all around the world.

Technology originating in advanced countries now flows more easily across borders via foreign direct investment. The rapid absorption of technology in developing countries raises the opportunity for raising productivity.

Standard economic theory favors specialization in production and free trade. Given world prices of factors and goods, nations benefit from moving away from their existing production configuration toward producing more of those goods that are cheaper to produce domestically relative to their world prices, so as to benefit from gains of specialization. If they simultaneously open their economies to world trade by exchanging goods produced at lower cost for ones that are cheaper to produce abroad, they can benefit from the "gains from trade." Permitting both types of gains maximizes citizens' welfare given the nation's endowment o productive factors. Furthermore, opening the economy to foreign investment provides additional resources and technology, accelerating the development of natural and human resources, which influence overall economic growth.

Capital flows

The new economic order appears likely to focus on subjecting private financial institutions to more stringent regulations so as to reduce their risk exposures. But that would constrain global capital flows, whereas the need is to expand them, and not just in the short-term to hasten recovery from the current recession. The key for expanding capital flows, especially toward developing countries, is reforming emerging countries' financial systems: better corporate governance, less corruption, and growth oriented economic policies. These reforms are in the interests of both developed and developing economies as the gains would flow to both.

Over the past 60 years, government restrictions on trade and capital flows have gradually declined, making it easier for companies to act as global agents. By providing an institution in which all members are on equal ground, the World Trade Organization (WTO) greatly facilitated the inclusion of several billion new workers in the global system. The WTO also has developed rules and disciplines that make it easier for companies to move production to low-wage countries with more business-friendly regulations.

In developed countries, however, low- and intermediate-skilled workers are faced with stagnant wages or at least increasing wage differentials when compared with high-skilled workers. This is consistent with theoretical predictions and has occurred despite net inflows of capital as in the case of the United States— suggesting that most such inflows are directed at high-capital-intensity industries that mostly employ high-skilled workers. The reorientation of production operations for relocating some components offshore, also known as vertical integration, has affected many levels of workers in developed countries. These workers must retool, reeducate themselves, and move to sectors with higher value-added jobs that are less vulnerable to soon being outsourced.

Case of Romania

In Romania foreign firms have only 24% of the employees, but they account for 40% of the turnover and GDP. They had 919.000, that is around 24,18% of the total number of employees and they have reached a turnover of 97 billion euro of the total 237,4 billion. Foreign investments have reached 2,13 billion in 2012 but have risen to 2,71 billion in 2014, showing a promising upward trend.

Romania has benefitted from numerous firms that have made investments, opened subsidiaries and provided jobs. For example, in the IT industry companies such as Ericcson, Omnilogic, Huawei, Siveco and IBM have seen the Romanian market as an opportunity. Unfortunately there are some cases of firms that left the country such as Nokia.

Industry collects 46,5% of the money that have entered in Romania as foreign direct investments, that contradicts the public opinion regarding the investors interest toward finance and commerce. These are situated at a great distance from industry percentage wise, with 18,5% for financial intermediation and 11,4% for trade.

The impression of foreign firms for the trade industry is based on the impressive percentage of firms created from zero (greenfield) in this industry sector. It is also remarkable the 82,7% percentage on the Greenfield section of professional activities, scientific, technical, administrative and support services that total up to 3 billion euro.

Although not so noteworthy, these are similar in value to a more familiar sector, that of information technology and communications. The extracting industry had also important foreign investments, like those in telecommunications and IT, although the Greenfield percentage is relatively low 12,6%.

Industry	Value (mil. euro)	%	Greenfield enterprises (mil. euro)	%	Fixed assets (mil. euro)	%
Manufacturing	18.509	31,3	8.452	45,7	10.683	57,5
Financial intermediation, insurance	10.914	18,5	3.584	32,8	1.309	12,0
Trade	6.714	11,4	5.597	83,4	3.436	51,6
Electrical, gas, water	5721	9,7	659	11,5	3.016	52,7
Construction and real estate businesses	5466	9,2	3.902	71,4	2.816	51,5
Extraction	3225	5,5	405	12,6	2.802	86,9
Information technology, communication	2854	4,8	1.240	43,4	1.276	44,7
Professional and technical activities	2843	4,7	2.351	82,7	567	19,9
Agriculture	1.402	2,4	804	57,3	658	46,9
Transports	876	1,5	571	65,2	471	53,8
Other activities	254	0,4	203	79,9	113	44,5

Table 1: Foreign investments in Romania in 2012

The other important sectors with a great percentage of foreign direct investments on the Greenfield segment are constructions and real estate. They have also 50% on the fixed assets segment, which shows the importance and stability of technologies implemented with foreign capital.

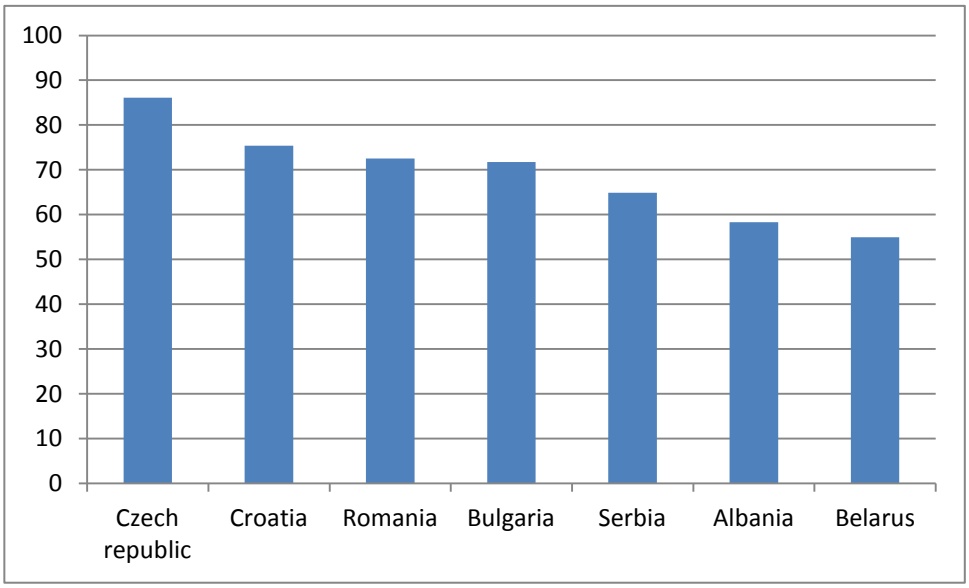

Figure 1: The globalization index in 2012

In table 1, Romania has a slightly above average globalization index compared to neighboring countries. According to data from the KOF globalization index Romania is on the 38th position worldwide. This index is computed from an economic, social and political perspective.

Conclusions:

Romania has benefited from globalization, because it has been an attractive destination for foreign firms that wanted access to cheap labor or a new market segment. It has not suffered from the disadvantages developed countries such as the US have to deal when confronted with globalization, such as immigrants, the departure of national capital and outsourcing. It has also been exposed to new technologies by the opening of new subsidiaries. Becoming increasingly open to the world economy has advantages when we are talking about developing countries with economic growth potential.

REFERENCES:

Acemoglu D. and Pischke S., "Beyond Becker: Training in Imperfect Labor Markets," Economic Journal Features 109 (February 1999): F112–F142.

Bernard, A. and F. Sjoholm (2003): "Foreign owners and plant survival," NBER Working Paper 10039.

Behrman, J., Birdsall N. and M. Szekely (2000): "Economic Reform and Wage Differentials in Latin America," IADB Working Paper 435.

Feenstra, R. and G. Hanson (1997): "Foreign direct investment and relative wages: Evidence from Mexico's maquiladoras," Journal of International Economics 42, 371-393.

Goldberg, P. and N. Pavcnik (forthcoming): "The Effects of the Colombian Trade Liberalization on Urban Poverty," in Harrison, A. (ed). *Globalization and Poverty*. Chicago University Press and the National Bureau of Economic Research.

Keller, W. and S. Yeaple (2003). "Multinational Enterprises, International Trade, and Productivity Growth: Firm-Level Evidence from the United States" NBER Working Paper 9504.

KOF Globalization Index: *globalization.kof.ethz.ch/*

Krugman P., Venables A., "Globalization and the Inequality of Nations," Quarterly Journal of Economics 110, no. 4 (November 1995): 857–80.

National Bank of Romania: www.bnr.ro

EUROPEAN SMES IN THE AGE OF GLOBALIZATION

Iuliana Ciochină, Professor, PhD and Isabella Cristiana Sima, Assist. Prof., PhD Candidate, "Constantin Brâncoveanu" University of Râmnicu Vâlcea

Abstract. In recent times, international economy has been subject to a variety of transformations that have changed relationships and conjunctures, the business environment becoming increasingly complex and unpredictable. Under these circumstances, "globalization" is a reality of the contemporary world, with repercussions affecting even the business environment. With multiple and diverse definitions, this concept appears to be destroying barriers that had previously seemed impassable and creating new opportunities where there were none. Small, medium or large, businesses are striving to cope with the challenges imposed by globalization, to develop its capacity to quickly exploit opportunities appearing in different places and to find the appropriate response to the changes occurring in different markets become global. The number of SMEs has increased over the past decades. Considered, until 1970, the center of economic growth, large enterprises have lost ground to SMEs, become a major provider of employment, entrepreneurial and innovative skills, creators of a proper training environment for employees but also an important factor of economic and social cohesion. Today's SME sector is a domain of strategic interest for any economy. The European Union, one of the largest markets in the world, has acknowledged the importance of small enterprises, owing to their being motors for innovation and the creation of jobs in Europe.

Keywords: small and medium enterprises, entrepreneurial, globalization,Business environment

Introducere

Cu un conținut complex şi cu semnificaţii variate, fenomenul globalizării se face simțit în toate domeniile şi nivelele societății contemporane, „dimensiunea economică aflându-se de cele mai multe ori pe primul loc (creşterea enormă a comerțului şi a investițiilor directe, globalizarea piețelor financiare, producția integrată la nivel transnațional, corporații transnaționale, competiție la nivel local între state şi regiuni, sfârşitul economiilor naționale)" (Ragnar Müller, 2014). În acest contextbeneficiile activităţii IMM-urilor sunt resimţite însocietate, atât la nivel economic cât şi la nivel social. Mai flexibile, cu posibilități sporite în a răspunde rapid schimbărilor pieței acestea pot beneficia de oportunități sporite. Integrarea economică, sporeşte rolul firmelor mici, permițând dezvoltarea acestora în rețele de firme sau în clustere, care au activitate şi pe piața internațională, acestea putând fi instrument pentru creşterea competitivității şi depăşirea barierelor din procesul de internaționalizare.

Cu dificultăți în ceea ce priveşte accesul la licitațiile publice, IMM-urile, prin rețeaua creată la nivelul Uniunii Europene au găsit sprijinul şi consilierea de care aveau nevoie pentru a putea valorifica oportunitățile de dezvoltare oferite prin globalizarea mediului de afaceri. Având în vedere acest context, se presupune că inovația şi formarea de alianțe strategice sunt soluțiile cele mai bune pentru menținerea lor pe piață. Profesorul Dumitru Miron arăta că, „două forțe principale, dinamice şi în bună măsură complementare îşi pun amprenta asupra noii dinamici a tabloului economic internațional: adâncirea procesului de globalizare la scara economiei internaționale şi apariția şi maturizarea aranjamentelor comerciale regionale". (Dumitru Miron, 2010). Putem aprecia că, integrarea, globalizarea şi regionalizarea sunt fenomene cu un puternic impact asupra piețelor şi a activității întreprinderii, formând un mediu concurențial în care supraviețuirea implică construirea unui climat care să permită

fiecărei întreprinderi producătoare de valoare adăugată să devină eficientă şi să fie capabilă să se dezvolte. Integrarea întreprinderilor mici şi mijlocii într-o economieglobalizată, bazată pe o concurență acerbă,solicită acestora o competitivitate sporită.

Metodologia cercetării

Scopul cercetării de față este acela de a evidenția faptul că procesul de globalizare îşi pune amprenta asupra activității IMM-urilor, influențează semnificativ crearea şi consolidarea afacerilor sustenabile. Lucrarea îşi propune să identifice influența procesului de globalizare asupra derulării activității întreprinderilor mici şi mijlocii, principalele elemente care să ofere soluții pentru o planificare eficientă a activității acestora, pentru creşterea competitivității, pentru îmbunătățirea relației cu clienții. Cercetarea porneşte de la ipoteza potrivit căreia, globalizarea distruge bariere şi deschide noi perspective oferind IMM-urilor oportunitățile necesare adaptării la schimbările care se produc în diferite piețe, devenite globale.

Analiza are în vedere întreprinderile mici şi mijlocii din Uniunea Europeană, una dintre cele mai mari piețe din lume, care a recunoscut importanța acestor întreprinderi, arătând că ele sunt forța motrice pentru inovare şi crearea de locuri de muncă. Pentru aceasta ne-am propus studierea literaturii de specialitate în domeniu, în corelație cu activitatea întreprinderilor mici şi mijlocii pentru a evidenția importanța sectorului şi a studiilor privind gestionarea IMM-urilor în epoca globalizării. Ca metode de cercetare, s-a utilizat analiza de conținut (prin studiulrapoartelor anuale ale Uniunii Europene despre IMM-uri, barometreleşi strategiileaferente perioadei de după 2000, publicate pe site-urile proprii ale Uniunii europene) şi analiza datelor statistice pentru a evidențialegătura dintre factorii procesului de globalizareşi activitatea IMM-urilor.

Globalizarea,provocareşijustificare

Globalizarea a devenit una dintre categoriile economice cele mai utilizate dar şi controversate în schimbul de idei contemporane. Încă de la începutul anilor ‘70, globalizarea economiilor s-a accelerat prin impunerea unor reglementări comportamentale şi generalizarea piețelor internaționale integrate. Procesul de globalizare nu aanulatcaracterulpolarizat ci a adus mari transformăriînceea ce priveşterepartizareacentrelor de putereşirelațiiledintreacestea. La scară mondială, globalizarea prin liberalizarea schimburilor comerciale, dezvoltarea piețelor financiare, internaționalizarea producției şi distribuției, progresul în domeniul comunicării şi tehnologiei schimbă radical mediul de afaceri şi relațiile ce se crează la nivelul acestuia. Cu avantaje şi dezavantaje acest proces oferă competitorilor economici posibilitatea lărgirii piețelor de desfacere dincolo de piețele naționale, atragerii de noi fluxuri de investiții, accesului la tehnologiile de vârf, inovareadar şi dispariția unor întreprinderi, concurență sporită şi importante mutații în plan social: şomaj, emigrație etc. “Uraganul globalizării condensează lumea, această unică lume care este supusă, în acelaşi timp, dezagregării.”(Hans-Peter Martin, Harald Schumann, 1999). Globalizarea a sporit competiția pentru resurse materiale, umane şi de capital. Procesul a fost asociat activității multinaționalelor care desfăşoară activități dincolo de granițele naționale pentru a-şi maximiza profiturile sau interesele de grup “globalizarea ar putea fi o creație a puterilor occidentale sau corporații globale/transnaționale/multinațională. Ideologia lor ar fi ideologia hegemonică.” (MeghnadDesai 2000)

Într-o economie globală relațiile de piață şi concurență nu țin seama decât de exploatarea inteligentă a informației, de revoluția în domeniul ştiinței şi tehnicii, de cadrul general în care se realizează schimburile care se multiplicăşi intensifică.Definită ca fiind "o convergență a piețelor,adică universalizarea şi standardizarea produselor, prețurilor, politicilor de piață, metodelor de management etc." (Theodore Levitt, 1983)sau „...intensificarea şi accelerarea tranzacțiilor transfrontaliere şi extinderea spațială a acestora- comprimarea spațiului şi timpului..."(Ulrich Menzel, 2002), ori "procesul dinamic de creştere a interdependențelor dintre statele naționale ca urmare a adâncirii şi extinderii legăturilor transnaționale în tot mai largi şi variate sfere ale vieții economice, politice şi culturale şi având drept implicație faptul că problemele.....devin mai degrabă globale decât naționale, cerând, la rândul lor o soluționare mai curând globală decât națională" (Bari Ioan, 2005), globalizareaare implicații atât pentru firmele mici cât şi pentru cele mari.Societăţile trebuie să înveţe să funcţioneze pe piaţa globală, luând în calcul diferenţele regionale şi naţionale. Participarea sporită a firmelor mici pe piața internațională poate fi văzută ca o componentă importantă în dezvoltarea regională şi întărirea interdependențelor la nivel mondial, concepte cheie al viziunii globaliste.

Uniunea Europeană a arătat o deschidere largă în ceea ce priveşte liberalizarea comerțului mondial. În acest sens politica sa comercială are în vedere faptul că, într-o lume globalizată, " întreprinderile dobândesc mai uşor acces la noi piețe aflate în expansiune, la surse de finanțare şi la resurse tehnologice. Consumatorii de pe teritoriul Uniunii Europene se pot bucura de o mai mare varietate de produse, la prețuri mai mici. Acest lucru îi deschide Uniunii perspectiva de a obținecâştiguri semnificative în termeni de creştere a productivității şi de salarii reale. Comisia Europeană arată că o mare parte din creşterea nivelului de trai în Europa, în ultimii 50 de ani, se datorează globalizării." În 2001, Romano Prodi, atunci preşedinte al Comisiei Europene, arăta că „problema sărăciei nu poate fi rezolvată prin mai puțină globalizare, ci avem nevoie de mai multă".
(http://ec.europa.eu/economy_finance/international/globalisation/index_ro.htm)

Pentru IMM-uri globalizarea impune produse mai inovatoare, competitivitate, strategii concurențiale bine elaborate, management eficient şi o gestionare bună a riscurilor, marketing performant, calitate, care să diminueze efectele negative generate de nesiguranță şi inegalitate economică.

IMM-urileîneconomiaUniuniiEuropene

Analizaîntreprinderilor mici şi mijlocii (IMM-uri) în contextul procesului de globalizare este motivată de rolul pe care acestea îl joacă azi în procesul de dezvoltare economică a țărilor, fie ele mici sau mari, dezvoltate sau în curs de dezvoltare, de contribuțiile semnificative în ocuparea forței de muncă, dezvoltarea regională şi reducerea sărăciei. Experiența Uniunii Europene demonstrează clar că sectorul IMM-urilor poate să aibăun aport substanțial la realizarea produsului intern brut, la crearea denoi locuri de muncă şi la creşterea exporturilor. IMM-urile, mai flexibile şi cu posibilități de adaptare mai rapidă la schimbările structurale şi ciclice ale economiei globale pot sprijini stabilitatea şi creşterea macroeconomică.

Apărută, după unii autori "ca răspuns la intensificarea competiției pe piețele globale şi ca o consecință şi o cauză a schimbărilor în rolul economic al statelor" (prof. dr. Cătălin

Turliuc, 2008), Uniunea Europeană a devenit un actor crucial în economia mondială, care, plasată"în contextul liberarizării economice, ar reflecta, mai degrabă, o strategie de reconciliere a integrării regionale cu forţele globalizatoare. "(prof. dr. Cătălin Turliuc, 2008)

Strategia „Europa 2020" şi economia europeană se bazează în mare măsură pe valorificarea potenţialului de care dispun întreprinderile mici şi mijlocii (IMM).

De aceea, într-o piaţă unică fără graniţe interne a fost necesară o definiţie "comună" pentru IMM-uri, care să asigure interacţiunea dintre măsurile naţionale şi cele impuse de Uniune, în scopul îmbunătăţirii activităţii acestora, a creşterii competitivităţii şi eficacităţii lor şi pentru reducerea distorsiunilor în aplicarea politicilor de finanţare şi a celor de dezvoltare regională.

Încă din 2008 se crează, primul cadru de politici cuprinzător pentru IMM-uri, al Uniunii şi al statelor membre ale acesteia prin iniţiativa intitulată „Small Business Act" (SBA) pentru Europa. Small Business Act pentru Europa (SBA) întruchipează angajamentul Uniunii Europene pentru IMM-uri şi antreprenoriat. Statele membre s-au angajat să pună în aplicare acest angajament astfel încât, alături de Comisia Europeană, să îmbunătăţească mediul de afaceri din Uniune. Comisia ajută statele member şi regiunile să dezvolte politici care vizează promovarea spiritului antreprenorial, sprijinirea întreprinderilor în toate etapele de dezvoltare, ajutându-le să acceseze pieţele globale. O gamă largă de politici şi intervenţii publice pot avea un impact pozitiv asupra dezvoltării IMM-urilor într-o economie. Printre acestea se numără: promovarea antreprenoriatului, facilitarea creării de start-upuri, îmbunătăţirea accesului la finanţare. Regionalizarea şi globalizarea, reducerea barierelor administrative, promovarea creării de clustere pot conduce rapid la creşterea performanţei IMM-urilor, la creşterea competitivităţii unei economiicu pieţe puternic competitive. Cu o permanentă preocupare pentru dezvoltarea sectorului întreprinderilor mici şi mijlocii Uniunea Europeană a inclus, ca obiectiv strategic în politica de coeziune "creşterea economică şi creare de noi locuri de muncă prin transformarea regiunilor europene în locuri atractive pentru investiţii, prin încurajarea inovaţiei, a spiritului antreprenorial şi a economiei bazate pe cunoaştere şi prin crearea de locuri de munca mai multe şi mai bune." (http://ec.europa.eu/regional_ policy/what/future/index_ro.cfm). ACS şi Audretsch (Zoltan Acs and David B. Audretsch, 1990) subliniază existenţa a şase factori majori care stau la baza schimbării, în favoarea sectorului IMM-urilor: a*)* flexibilitatea înpunerea în aplicare a noilor tehnologii, dezvoltarea transportului, a tehnologiilor informaţiei şi comunicaţiilor; b*)* globalizarea pieţelor c*)* structura în schimbare a forţei de muncă; d*)* preferinţa consumatorilor pentru produse diferenţiate, ceea ce a condus la fragmentarea pieţei; e*)* de reglementare a guvernului la nivelul pieţei şi f*)* o perioadă de "distrugere creativă". Obiectivele Uniunii Europene au în vedere crearea unor politici naţionale coerente, care să permită IMM-urilor să transforme provocările legate de mediu în oportunităţi, să faciliteze accesul la finanţare, aceasta relevând importanţa firmelor mici în evoluţia economic europeană. (Iuliana Ciochină, Iuliana Cebuc, Marketing in the performance of SME'S, Revista Strategii manageriale, nr. special noiembrie 2013, pg. 403).

La nivelul anului 2012 cele peste 20 de milioane de IMM-uri, care reprezintă 99% din întreprinderile din Uniunea Europeană, sunt un factor-cheie pentru creşterea economică, inovarea, ocuparea forţei de muncă şi integrarea socială. „Majoritatea covârşitoare, 92,2%

sunt microîntreprinderi, restul, 6,5% întreprinderi mici şi numai 1,1% de mărime medie. În ceea ce priveşte ocuparea forţei de muncă, IMM-urile deţin circa 67,4 % din locurile de muncă, în afara sectorului financiar, două treimi dinlocurile de muncă dinsectorul privat şi generează mai mult de jumătate dinvaloarea adăugată. De aceea, IMM-urile pot fi considerate factori de prosperitate şi creştere economică cu un rol important în inovare, cercetare şi dezvoltare." (EU SMEs in 2012: at the crossroads, Annual report on small and medium sized enterprises in the EU, 2011/12, European Commission, p.17).

Tabel nr.1

Companii, ocuparea forţei de muncăşivaloareaadăugată brutăaIMM-urilordin UE, 2012

	Micro-întreprinderi	**Întreprinderi mici**	**Întreprinderi medii**	**IMM-uri**	**Întreprinderi mari**	**Total**
Număr de întreprinderi						
Număr	18,783,480	1,349,730	222,628	20,355,839	43,454	20,399,291
%	92.1%	6.6%	1.1%	99.8%	0.2%	100%
Locuri de muncă						
Număr	37,494,458	26,704,352	22,615,906	86,814,717	43,787,013	130,601,730
%	28.7 %	20.5 %	17.3%	66.5%	33.5%	100%
Valoare adăugată						
Număr	1,242,724	1,076,388	1,076,270	3,395,383	2,495,926	5,891,309
%	21.1%	18.3%	18.3%	57.6%	42.4%	100%

Sursa: Eurostat, National Statistical Offices, DIW, DIW econ, London Economics, 2013

O contribuţie considerabilă a IMM-urilor europene, în 2012, au avut-o sectoarele servicii şi producţie, cu 85% din totalul IMM-urilor europene, angajând 74 de milioane de oameni şi realizând2.9 trilioane EURO valoare adăugată. (Comisia Europeană, A recovery on thehorizon? Annual report on european SMEs 2012/2013, 2013). Comisia Europeană are ca scop promovarea antreprenoriatului de succes şi îmbunătăţirea mediului de afaceri pentru IMM-uri, ceea ce le poate permite să valorifice pe deplin potenţialul, în economia globală de astăzi.

Figura nr. 1

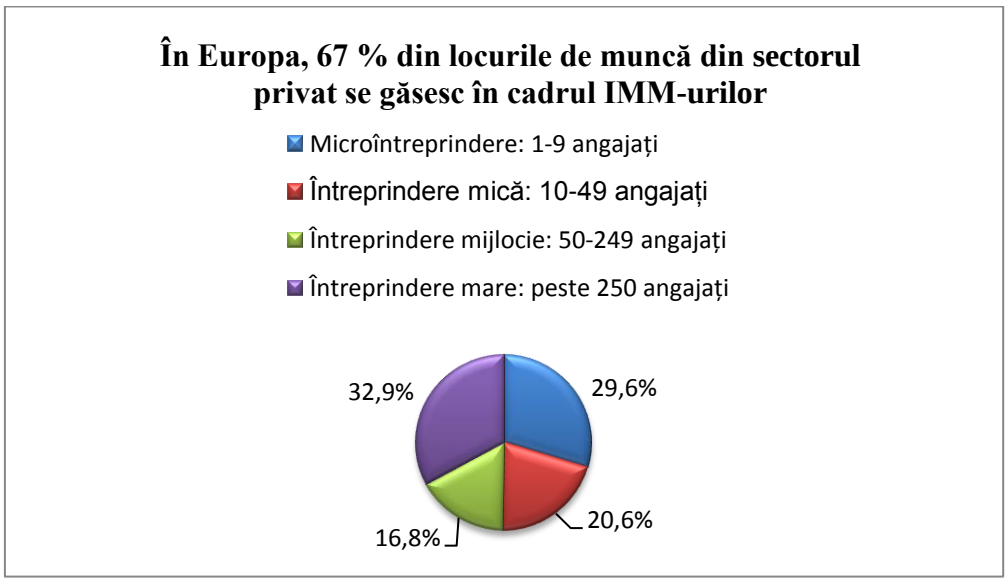

Sursă: Eurostat

Interesant este faptul că nouă din zece IMM-uri sunt de fapt micro-întreprinderi cu mai puţin de 10 angajaţi. Pentru 2014-2020 economia europeană are printre obiectivele centrale dublareasprijinuluipentruacesteîntreprinderi, de la 70 la 140 de miliarde EUROpeduratacelor 7 ani. Totodată, fondurile structurale şi de investiţiieuropenese vor îndreptacătreproiectelecu un grad mai mare de orientaresprerezultate, spreperformanţăşieficienţă.

Figura nr.2

Tendinţele ocupării forţei de muncă pe tipuri de întreprinderi

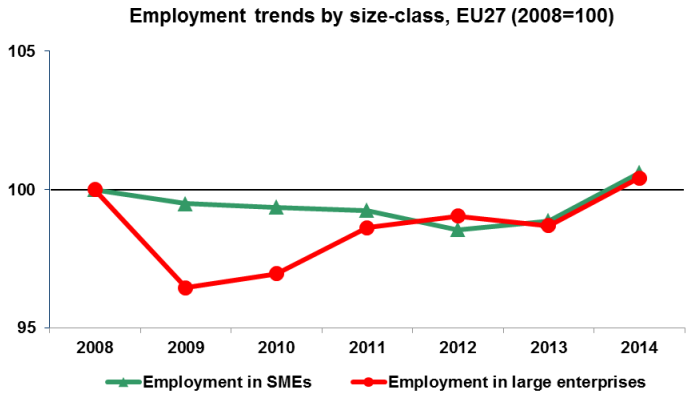

Sursa: Comisia Europeană. A recovery on thehorizon? Annual Report on european SMEs 2012/2013, European Commission, 2013, p.8

Rezultatele obţinute de IMM-uri, extrem de relevante pentru perioada actuală de recesiune, au permis acestora depăşirea perioadei de criză economică. 2013 a marcat un punct de cotitură pentru IMM-urile Uniunii Europene, cu o creştere, în ceea ce priveşte ocuparea forţei de muncă şi valoarea adăugată, fiind primul an cu o evoluţie pozitivă, după 2008, când a început cea mai provocatoare criză cu care acestea s-au confruntat în istoria recentă. Există, de asemenea, previziuni promiţătoare pentru evoluţii pozitive şi chiar o uşoară accelerare pentru anul 2014.

Figura nr.3

Tendințe în evoluția valorii adăugate, pe tipuri de întreprinderi

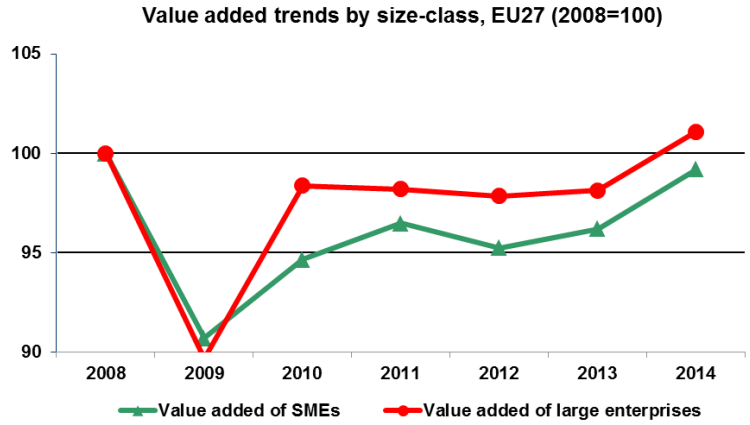

Sursa: ComisiaEuropeană.A recovery on the horizon?Annual Report on europeanSMEs 2012/2013, European Commission, 2013, p.8

În prezent, există preocupări pentru extinderea asistenței acordată IMM-urilor, atât prin programe exclusive, cât şi programe complexe ce urmăresc mai buna definire a priorităţilor-cheie ale Fondului european de dezvoltare regional şi atingerea obiectivelor strategiei Europa 2020. Programul Integrat al IMM-urilor, prin obiectivele sale şi Programul de acțiune pentru acestea, au ca scop stimularea creşterii economice în cadrul Uniunii Europene, asigurarea continuității politicii privitoare la întreprindere în condițiile internaționalizării activităților, prin promovarea IMM-urilor.

(http://www.europa.eu.int/comm/enterprise/library/lib-entrepreneurship /series_observatory.htm).

Concluzii

Prin internaţionalizare, IMM-urile intră în relaţii de afaceri cu alte firme din alte țări prin: exporturi, importuri, investiţii străine directe, subcontractare internaţională şi cooperarea tehnică internaţională. Globalizarea face ca barierele impuse afacerilor de granițele naționale să fie înlăturate. În contextul actualului mediu de afaceri, puternic influențat de factorii globalizării, internaționalizarea ar trebui să fie un obiectiv"pe deplin integrat în IMM-uri ca o parte esenţială a strategiei pe termen lung a companiei". (EIM Business & Policy Research, Internationalization of European SMEs, Zoetermeer, 2010, p. 5,

http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/market-access/files/ internationalization_of_european_smes_final_en.pdf, 10 January 2013.)

La nivelul Uniunii Europene (27), din totalul IMM-urilor, 25 % desfăşoară activități de export, exportul de mărfuri reprezentând o primă fază în internaționalalizarea afacerii, 13 % dintre acestea reuşind să realizeze activități şi dincolo de granițele pieței interne. În ceea ce priveşte importul doar 29 % sunt implicate în asemenea activități, 14% importând produse din afara granițelor pieței interne.Totodată, 7% din IMM-uri sunt implicate în cooperarea tehnologică cu un partener extern, 7% sunt un subcontractant pentru un partener străin, 7% au subcontractanţi străini şi 2% din IMM-uri sunt active în investiţii străine directe. Sectoarele cele mai internaționalizate sunt comerţul, comunicaţiile, producţia, transportulşi cercetarea. (European Commission, Internationalisation of European SMEs, 2010)

În ceea ce priveşte inovarea Uniunea Europeană deţine cel mai mare procent (28 %) de venituri generate în lanţul valoric global de prelucrare industrială, reducând decalajul în materie de inovare faţă de SUA şi Japonia. (Comisia europeană, Situaţia iniţiativei „Uniunea inovării" în 2012 – accelerarea schimbării, Bruxelles 2013, p. 2).

Cu o structură organizatorică simplă, cu flexibilitate mai mare, sporind receptivitatea şi reducând riscul, IMM-urile pot deveni facilitatori de inovare.

Cu toate avantajele oferite IMM-urilor de procesul de globalizare există încă bariere în calea internaționalizării activității acestora, prețurile necompetitive pentru produse şi servicii alături de lipsa de capital şi posibilitățile restrânse de acces la informații şi fonduri. Globalizarea oferă oportunități pentru o dezvoltare reală, dar se manifestă printr-un progres inegal. Ca factori de succes pentru activitatea IMM-urilor în mediul globalizat pot fi identificați: capacitate managerială ridicată, spirit antreprenorial şi cultură de afaceri, o bună cunoaştere în domeniul managementului financiar şi al riscului, strategii performante de marketing, produse şi servicii competitive.

Comisia Europeană are un rol important în elaborarea politicilor şi strategiilor care să facă față provocărilor fenomenului de globalizare, care să gestioneze eficient comerțul, investițiile străine directe, inovația şi performanțele IMM-urilor.

Globalizarea este un fenomen ce trebuie analizat pentru a-i înțelege complexitatea, toate dimensiunile şi fațetele, pentru ca întreprinderile să încerce să fructificeoportunitățile pe care le oferă şi să dimineze riscurile.

BIBLIOGRAFIE

Acs Zoltan, David B. Audretsch, InnovationandSmallFirms, The MIT, Press; FirstEdition, 1990

Bari Ioan, Globalizarea economiei, Editura Economică, Bucureşti, 2005

Beck, U., Ce este globalizarea? Erori ale globalismului – raspunsuri la globalizare, Editura Trei, Bucureşti, 2003

Ciochină Iuliana, Iuliana Cebuc, Marketing in the performance of SME'S, Revista Strategii manageriale, nr. Special, noiembrie 2013

CranmerRutihinda, FactorsInfluencingtheInternationalization of Smalland Medium Size Enterprises, in International Business &EconomicsResearch Journal, Vol. 7, No. 12, 2008

Hans-Peter Martin, Harald Schumann, Capcana globalizării. Atac la democrație şi bunătare, Editura Economică, Bucureşti, 1999

Levitt Theodore, The Globalization of Markets, Harvard Business Review,mai - iunie 1983

McGrew, A. şi Lewis, P. G., Global Politics: GlobalizationandtheNationStates, The Polity Press

Meghnad Desai, Globalisation; neither ideology nor utopia, Cambridge Review of International Affairs, Volume 14, Issue 1, 2000

Menzel Ulrich, Globalisierung: Geschichte und Dimensionen eines Begriffs, 2002, http://www.bpb.de/veranstaltungen/dokumentation/130248/globalisierung-geschichte-und-dimensionen-eines-begriffs (accesat 5.5.2014)

Menzel, Ulrich, Globalizarea versus fragmentare, Frankfurt, Suhrkamp, 1999, ediţia a treia
Michaela Saisana, Monitoring SMEs' performance in Europe Indicators fit for purpose, Methodological note, JRC Scientific and Policy report, Report EUR 25577 EN, Luxembourg, Publications Office of the European Union 2012, http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performance-review/files/saisana_jrc_sbamethodology_eur25577.pdf, 24.04.2013.
Miron Dumitru, Mediul international de afaceri. Note de curs, Academia de StudiiEconomice, Bucureşti, 2010
Muhammad Khalique, Abu Hassan Md. Isa, Jamal Abdul Nassir Shaari and Adel Ageel, Challenges faced by the small and medium enterprises (SMEs) in Malaysia: an intellectual capital perspective, International Journal of Current Research Vol. 3, Issue, 6, pp.398 -401, June, 2011
Ragnar Müller, Dimensiunile globalizării, http://www.dadalos.org/globalisierung_rom/grundkurs_2.htm, 2014 (accesat 7.05.2014);
Scholte, J. A., Globalization – a CriticalIntroduction, St. Martin's Press, New York, 2000
Turliuc Cătălin, Europenizare şi globalizare, http://ziarullumina.ro/pagina-de-istorie/europenizare-si-globalizare, 2008 (accesat 2.05.2014)
Comisia Europeană, A recovery on thehorizon? Annual report on european SMEs 2012/2013, 2013
Comisia europeană, Situaţia iniţiativei „Uniunea inovării" în 2012, accelerarea schimbării, Bruxelles 2013
EC, Internationalisation of European SMEs, 2010, http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/market-access/files/internationalisation_of_european_smes_final_en.pdf, 30.04.2013.
EC, Supporting the internalization of SMEs, Final Report of the Expert Group, 2007 [http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/support_measures/internationalisation/report_internat_en.pdf], 10 December 2012.
EIM Business & Policy Research, Internationalization of European SMEs, Zoetermeer, 2010, http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/market-access/files/internationalisation_of_european_smes_final_en.pdf, 10 January 2013.
European Commission, EU SMEs in 2012: at the crossroads, Annual report on small and medium sized enterprises in the EU, 2011/12
European Commission, Internationalisation of European SMEs, 2010
Eurostat, National Statistical Offices, DIW, DIW econ, London Economics, 2013
http://ec.europa.eu/economy_finance/international/globalisation/index_ro.htm
http://ec.europa.eu/enterprise/sme/index_ro.htm
http://ec.europa.eu/regional policy/what/future/index_ro.cfm
http://www.europa.eu.int/comm/enterprise/library/lib-entrepreneurship/series_observatory.htm

LOBBYING REGULATION IN THE EU

Camelia Nistor, PhD Candidate, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: Lobbying appears and develops as an essential component of the relation between decision-makers and interest groups – it is an expression of the citizens' fundamental right to express and group themselves for achieving common goals. In our context, the goal is influencing legislation by the stakeholders. Today, EU lobbying, which is extremely active, is more and more structured, institutionalized and regulated. Politicians, public officials need legitimacy, expertise, partnerships and coalitions, assistance for implementing public policies, whereas interest groups themselves need access to information about the newly proposed public policies as well as access to decision-makers for providing them with expertise aiming to influence political decisions.

In the present article, the author proposes an analysis of the EU policy making given the fact that the dialogues and partnerships established between decision-makers and different interest groups are essential for leading to a mature, responsible and efficient decision-making process.

Keywords : EU lobbying, decision-makers, interest groups, EU policy-making, influence

Lobbyul comunitar e perceput drept legitim şi necesar deoarece "toate afacerile din spațiul corporatist global sunt influențate de actul politic şi de măsurile, deciziile luate de către guverne. Legea de mâine este, aşadar, baza de azi a strategiilor de afaceri la nivel mondial. Politicienii nu pot guverna fără să ia în seamă industria şi alți actori societali »[1]. În aceste condiții, cei care au un rol decisiv în procesul legislativ al UE îşi îndreaptă considerabil atenția înspre reprezentanți ai industriei, asociații, ONG-uri, firme de avocatură şi de lobby. Scopul urmărit este obținerea de informații comprehensive despre chestiuni de ordin tehnic, economic şi legal, înaintea luării deciziilor, iar acest lucru permite părților interesate să ofere legislatorului contribuții constructive şi de substanță pe parcursul procesului decizional. « Lobbyul european este un proces de consultare politică reciprocă, în care factorul legislativ şi actorii societali schimbă informații despre politicile discutate ».[2]

« O problemă ignorată este o criză inventată » spunea Henry Kissinger[3]. Un cât mai bun management al problematicilor de interes constituie un aspect esențial pentru acțiunea de lobby. În acest sens, funcția managementului este « identificarea şi rezolvarea chestiunilor cu potențial de criză, cât mai devreme»[4]. Prima fază în ceea ce priveşte managementul acestui tip de situații presupune scanarea cât mai multor aspecte şi opinii cu putință, respectiv obținerea unei perspective largi despre chestiunea analizată. Este foarte interesant de punctat aşa-numita « disciplină a lobbyului preventiv, adică posibilitatea contribuirii la aspecte potențial problematice chiar de la început. Aceste tipuri de acțiuni de lobby pot preveni ca anumite tendințe, opinii să fie trecute pe agenda politică »[5].

Procesul de realizare a politicilor publice presupune « o activitate continuă, în care grupurile de interese intervin la acele puncte şi în acele momente care par a fi cel mai cu

[1] Andreas Geiger, *EU Lobbying handbook, A guide to modern participation in Brussels*, Berlin, Helios Media GmbH, 2006, p. 15
[2] *Ibidem.*
[3] Joos Klemens, *op.cit.*, p. 46
[4] *Ibidem.*
[5] *Ibidem.*

putință de influențat »[6]. În mod evident, pentru a deveni parte a mecanismului de realizare a politicilor publice, grupurile ce manifestă interese politice au nevoie de acces la instituțiile guvernamentale, la nivelul cărora sunt luate deciziile. « Chiar dacă termenul are adesea conotații negative, în lumea democratică munca de lobbyist este esențială în formularea de politici»[7]. Observând relația care se stabileşte între accesul propriu-zis la procesul de realizare a politicilor publice şi succesul obținut, David Truman spune că « rezultatul accesului eficient este o decizie guvernamentală »[8]. Ciclul de viață al unei politici publice începe, de regulă, cu ridicarea unei probleme de ordin social (faza 1), care poate atrage atenția publicului larg (faza 2), devenind, astfel, o problema de natură politică (faza 3) ; această problemă poate să fie plasată în agenda oficială (faza 4) şi să devină subiect de decizie politică (faza 5). Mai apoi, legea, odată votată, poate să fie implementată (faza 6), monitorizată pentru a-i fi stabilită eficacitatea (faza 7) şi, după caz, dezbătută, susținută, din punct de vedere legal (faza 8). [9]

Chari şi Kritzinger vorbesc despre o primă fază, cea de 'inițiativă', atunci când însuşi cadrul instituțional este conturat, un cadru responsabil pentru gândirea de noi reguli, reglementări, directive necesare. Urmează 'faza de negociere' – acesta este cadrul în care are loc dialogul dintre cele două categorii de actori implicați în procesul de față : funcționari publici, respectiv actori din mediul privat. În prima categorie se înscriu actori din instituțiile europene (Consiliul de Miniştri, compus din miniştri ai guvernelor naționale, Comisia Europeană, ai cărei comisari reprezintă, în mod teoretic, intereselor Uniunii, ca întreg ; Parlamentul European, constând din membri aleşi, din fiecare stat membru, pentru un mandat de cinci ani, respectiv Curtea Europeană de Justiție – cel mai înalt for în cadrul sistemului judiciar al Uniunii Europene)[10]. Actorii din a doua categorie, respectiv lobbyiştii din sectorul privat, includ grupuri ce dețin interese economice, profesionale, publice, care îşi propun influențarea actorilor instituționali, mai cu seamă în faza de negociere a politicilor[11].

Cele două faze ale procesului de formulare a politicilor publice – cea de inițiativă şi cea de negociere – pot sa ia forme diferite, în funcție de contextul general în care sunt realizate : « dacă rolul principal îi revine Comisiei, aceasta arată importanța guvernanței supranaționale ; în cazul în care Consiliul deține un rol-cheie, atunci interguvernamentalismul are o importanță crescută ; dacă mai multor grupuri de interese le este permis să intervină la negocieri, aceasta sugerează pluralism ; dacă mai cu seamă grupurile din zona de afaceri sunt implicate în dezvoltarea de politici, alături de executivul UE, aceasta înseamnă corporatism ; dacă doar actorii economici, capitalişti acționează, în detrimentul altor grupuri de interese sociale, aceasta trimite la perspectiva clasei economice dominante »[12]. Actul de lobby, pentru a fi unul cât mai reuşit, trebuie să înceapă înainte ca interesele actorului societal să fie periclitate ca urmare a deciziilor politice luate. De aceea, este firesc şi binevenit ca lobbyistul, prin acțiunile sale, să capete un rol pozitiv în procesul legislativ prin oferirea Comisiei

[6] Carol Greenwald, *Group Power, Lobbying and Public Policy,* New York, Praeger Publishers, 1978, p. 266
[7] Raj Chari, John Hogan *et al, Regulating lobbying : a global comparison,* Manchester University Press, 2011, p.1
[8] *Ibidem,* p. 327
[9] Andreas Geiger, *op.cit.,* p. 89
[10] Raj Chari, Sylvia Kritzinger, *Understanding EU Policy Making,* Pluto Press, London, 2006, p. 6
[11] *Ibidem.*
[12] *Ibidem,* p. 8

Europene de contribuții constructive cu privire la propunerile legislative inițiate de către aceasta. [13]

Este de preferat, deci, un lobby proactiv, prin care lobbyistul devine un actor permanent al arenei, astfel şansele sporind ca factorii de decizie să ia în calcul punctele de vedere, respectiv sugestiile formulate de către acesta. [14] Lobbyistul poate câştiga un avantaj comparativ în măsura în care capătă poziții relevante în procesul decizional comunitar ca, de pildă, membru al unui comitet consultativ ori al unui grup de experți al Comisiei. Grupurile de experți sunt numeroase (există aproximativ 2000 de astfel de grupuri), fiind compuse din specialişti ce provin din grupuri de interese publice ori private şi oferă un tip de consultanță semi-formală, fără putere decizională formală. Pe lângă acestea, există şi comitetele de comitologie (în jur de 450), constituite din oficiali ce reprezintă statele membre, respectiv deținând putere decizională formală.[15] Dobândirea unei poziții într-o asociație cu un profil care să corespundă domeniului în care activează lobbyistul îi va permite acestuia o mai mare vizibilitate, respectiv poate să crească şansele de reuşită pentru acțiunile sale de lobby. Obradovic şi Alonsi Vizcaino observă că, deşi grupurile de interese civile au fost implicate în procesul decizional al Uniunii, încă de la crearea acesteia, « incorporarea lor, într-o manieră structurată, în procesul de formare a politicilor publice europene este relativ recentă (…). Prin formalizarea implicării grupurilor civile în conceperea şi implementarea politicilor europene se urmăreşte îmbunătățirea eficienței şi legitimității sistemului»[16].

Din punctul de vedere al logicii procesului de realizare a politicilor publice, grupurile de interese pot contribui la stabilirea agendei politice şi la formularea de politici publice prin aceea că oferă informații atât cetățenilor, cât şi oficialilor guvernamentali. Grupurile de interese conturează opinii şi acționează ca interfață între cetățeni şi guvernul reprezentativ. De asemenea, ele pot acționa ca agenți de implementare a deciziilor, respectiv ca agenți de monitorizare a corectitudinii implementărilor efectuate.[17] Studiul fenomenului de reprezentare a intereselor poate oferi informații relevante pentru înțelegerea modului în care procesul de realizare a politicilor publice se modifică în timp şi în funcție de aria politicilor respective: „(...) poate să ajute să arate dacă şi cum diverse reguli şi structuri instituționale constrâng şi conturează capacitatea actorilor de a influența rezultatele obținute la nivelul politicilor decise”[18]. Toate acestea se regăsesc pe fundalul a ceea ce Schmitter, cu referire la Uniunea Europeană, numeşte ‚un nou tip de sistem politic (*new kind of political system*)’. Procesul decizional în cadrul UE este ‚unic şi fluid', creând un ‚mediu imprevizibil şi multi-level’ de realizare a acestuia. [19]

Există aşa-numitul fenomen de « ‘instituționalizare a intermedierii grupurilor’ la nivelul arenelor europene unde sunt elaborate politici publice. Un sistem de lobby al Uniunii,

[13] Andreas Geiger, *op.cit.*, p. 90
[14] *Ibidem*, p. 91
[15] *Ibidem*, p. 97
[16] Daniela Obradovic, Alonso Vizcaino *et al, Governance requirements concerning the participation of interest groups in EU consultations*, în *Common Law Reviez*, Kluwer Law International, 2006, p. 1049-1050
[17] Karolina Karr, *op. cit.*, p. 74
[18] Alex Warleigh, Jenny Fairbrass, (eds.) *Influence and Interests in the European Union : the New Politics of Persuasion and Advocay*, Europa Publications, Taylor&Francis Group, 2002, Chapter I *The New Politics of Persuasion, Advocacy and Influence in the European Union*, p. 4
[19] Sonia Mazey, Jeremy Richardson, *op. cit.*, p. 6-7

mai degrabă haotic şi deschis, a fost, în mod progresiv, înlocuit de un sistem de intermediere mai formalizat, reglementat şi, în anumite cazuri, mai puţin deschis, la baza căruia se găseşte o cultură organizaţională, îndeosebi la nivelul Comisiei, care face din consultare o normă primordială »[20]. Pentru Gorges, "configuraţia cadrului instituţional în care sunt dezvoltate politicile publice poate avea un impact important asupra felului în care sunt organizate interesele private"[21]. Din acest motiv, actorii privaţi aleg un anumit tip de strategie, care să fie în concordanţă cu respectivul context instituţional existent. În această ordine de idei, "una dintre cele mai importante variabile este distribuţia puterii decizionale între instituţiile europene (...); distribuţii diferite de putere solicită strategii diferite pe baza cărora grupurile de interese îşi organizează procesul de lobby într-un mod eficient"[22]. Instituţiile "nu determină comportamentul, însă îl pot favoriza ori constrânge în mod substanţial"[23], în timp ce "o logică diferită de influenţă deschide canale diferite de acces la instituţiile europene"[24].

Din moment ce procesul de formulare a politicilor în UE are loc la mai multe niveluri (regional, naţional şi supranaţional), "grupurile de interese s-au adaptat situaţiei şi sunt prezente la toate aceste trei niveluri, în acelaşi timp"[25]. Traxler şi Schmitter vorbesc despre o 'logică pluralistă'[26], încurajată de aspectul multi-stratificat al politicilor europene, determinând diversificarea strategiilor de lobby şi adaptarea acestora la complexitatea politicilor dezvoltate. "Nu există reţete generale pentru reprezentarea intereselor, iar firmele nu se pot baza pe o singură strategie pentru a obţine rezultatul dorit; ele trebuie să acţioneze pe toate aceste trei paliere, într-o varietate de forme"[27]. În cadrul procesului decizional comunitar, s-a consolidat un sistem « puternic instituţionalizat în mod formal, dar, în acelaşi timp, necesitând negocieri continue între actorii implicaţi »[28]. De unde şi 'tensiunea' existentă, în sensul în care « procesul de elaborare a politicilor trebuie să urmeze reguli decizionale formale (supunerea la anumite limite instituţionale) şi, totodată, trebuie să depăşească divizările instituţionale cu scopul negocierii rezultatelor »[29]. Reprezentarea de interese este percepută drept « activitate colectivă desfăşurată de către organizaţii precum grupuri de presiune sau grupuri de interese, mai degrabă decât acţiuni ale indivizilor (care, în mod normal, îşi manifestă preferinţele prin vot, în cadrul alegerilor locale, regionale, naţionale sau europene) »[30]. "Reprezentarea de interese a devenit crucială pentru toţi cei care caută să influenţeze procesul decizional al UE, incluzând actori din cadrul instituţiilor şi

[20] Ibidem, p. 123
[21] Michael Gorges, *Eurocorporatism ? Interest Intermediation in the European Community*, Lanham, University Press of America, 1996, p. 66
[22] Marc Tenbucken, *op. cit.*, p. 68
[23] Fritz Scharpf, *Political Institutions, Decision Styles and Policy Choices*, în Roland Czada, Adrienne Windhoff-Héritier, *Political Choice. Institutions, Rules and the Limits of Rationality*, Frankfurt, Campus Verlag, p. 56
[24] Marc Tenbucken, *op. cit.*, p. 70
[25] *Ibidem*, p. 73
[26] Franz Traxler, Philippe Schmitter, *The Emerging Euro-polity and Organized Interests*, in *European Journal of International Relations*, Vol. 1, No. 2, 1995, p. 208
[27] *Ibidem*, p. 74
[28] Thomas Christiansen, Simona Piattoni, *op. cit.*, p. 9
[29] *Ibidem.*
[30] Alex Warleigh, Jenny Fairbrass (eds.), *Influence and Interests in the European Union : the New Politics of Persuasion and Advocay*, Europa Publications, Taylor&Francis Group, 2002, Chapter I *The New Politics of Persuasion, Advocacy and Influence in the European Union*, p. 2

guvernelor naționale şi sub-naționale (...); persuadarea reprezintă calea prin care se asigură influența, iar reprezentarea de interese propriu-zisă este o practică ce evoluează, care, în acelaşi timp, conturează şi este conturată de către dezvoltarea Uniunii Europene"[31].

Studiul fenomenului de reprezentare a intereselor este în măsură să dezvăluie mult despre relațiile de putere existente în cadrul UE: „chiar dacă Uniunea Europeană este un sistem foarte complex şi pestriț (...), este totuşi posibilă înțelegerea modului în care sunt luate deciziile, respectiv de către cine anume. Astfel, poate fi analizat felul în care, prin actul reprezentării de interese, sunt conturate decizii, respectiv felul în care actori, în diverse faze ale mecanismului decizional, generează un anume impact la nivelul factorilor de decizie şi al strategiilor utilizate de către fiecare. Astfel, poate fi observat modul în care interacționează unii cu ceilalți, în sistemul UE, actori din cadrul guvernelor naționale, regionale ori locale"[32].

Graham Wilson definește grupurile de interese ca pe « organizații, separate de guvern, chiar dacă adesea în strânsă legătură cu el, care încearcă să influențeze politicile publice. Ca atare, grupurile de interese oferă liantul instituționalizat dintre guvern sau stat şi sectoare majore de la nivelul societății »[33]. În mare parte, interacțiunea dintre guvern şi numeroasele interese din cadrul societății are loc prin intermediul grupurilor de interese. Aşadar, studiul acestora "este de o importanță majoră pentru înțelegerea relației dintre stat şi societate. Grupurile de interese nu doar că oferă o alternativă pentru participarea politică la vot sau pentru apartenența la un partid politic, dar, în anumite sensuri, acestea pot oferi o formă superioară de participare. Grupurile de interese sunt de folos deoarece ridică problematici prea detaliate sau specializate pentru a constitui preocuparea partidelor politice sau a campaniilor electorale »[34].

Instituționalizarea grupurilor de interese are la bază acțiunea colectivă, adică « ansamblul de comportamente bazate pe implicare, mobilizare, reprezentare şi negociere, prin care sunt constituite interesele sociale şi prin care este exercitată influența politică. Este vorba, deci, despre o gamă complexă de comportamente diferențiate, a actorilor individuali sau colectivi, asociind, cel mai adesea, cooperarea şi conflictul, identificarea şi tranzacția »[35]. Odată cu avansarea construcției europene şi, mai cu seamă, odată cu Actul Unic European, « acțiunea publică este în mod profund transformată de către diversitatea surselor normative care îi definesc conturul. Spațiul juridic în care ea se desfăşoară nu mai este unul național, ci european, în care dreptul comunitar primează pe dinaintea legislațiilor – şi constituțiilor – statelor membre »[36]. Grupurile de interese europene acționează mai cu seamă în « fazele în care competențele europene cunosc o expansiune semnificativă, respectiv atunci când interfața dintre decizia publică şi activitatea intereselor este mai sensibilă »[37]. Fenomenul de lobby este perceput şi analizat în directă legătură cu sistemul democratic al unei societăți. Atenția este centrată asupra modalității în care grupurile de interese pot fi integrate în sistemele democratice reprezentative "fără a distruge fundamentul democratic al sistemului

[31] *Ibidem*, p. 3
[32] *Ibidem*, p. 4
[33] Graham Wilson, *Interest Groups*, Basil Blackwell, Oxford, 1990, p. 1
[34] *Ibidem*, p. 2-3
[35] Richard Balme, Didier Chabanet, *op. cit.*, p. 27
[36] *Ibidem*, p. 44
[37] *Ibidem*, p. 49

decizional"[38]. În acest context, "devine important de observat posibilul rol şi impact al implicării grupurilor de interese în cadrul unui sistem democratic, atât teoretic, cât şi sub aspectul experienței propriu-zise, prin fenomenul de lobby, în Uniunea Europeană"[39]. Este necesară o integrare echilibrată a intereselor de lobby în cadrul proceselor şi structurilor guvernanței democratice reprezentative. "Această integrare ar trebui ca, pe de o parte, să asigure că variatele interese regăsite în societate pot fi organizate şi reprezentate în raport cu instituțiile decizionale şi cu oficialii acestora, într-un mod substanțial, şi să contribuie la soluționarea unui număr în creştere de problematici complexe. Pe de o altă parte, principiile democratice ar trebui să fie protejate de dominarea intereselor speciale, care, altminteri, ar lua în derâdere libertățile oferite de către democrație şi ar putea conduce la decizii politice care nici nu ar pune în echilibru toate interesele, nici nu ar lua în seamă, în vreun fel sau altul, interesul comun »[40].

Ideal este ca lobbyul să fie 'integrat în mod sustenabil într-o democrație reprezentativă' şi să fie dezvoltat conceptul de 'interes legitim de lobby' într-o societate democratică, lobbyul constituindu-se ca 'parte pertinentă a sistemului politic modern'[41]. "Existența şi participarea substanțială a grupurilor de interese în procesele decizionale sunt percepute ca semne ale unei democrații funcționale (…). Problema nu se pune dacă este nevoie de fenomenul de lobby – relevant este, de fapt, să fie analizat modul în care lobbyul trebuie să se manifeste într-o societate democratică"[42]. De altfel, Klemens consideră că societățile moderne şi sistemele guvernamentale democratice « sunt de neconceput fără agregarea, reprezentarea şi stabilirea intereselor (în mod organizat) », lobbyul fiind « nu doar necesar, ci şi legitim din punct de vedere democratic » [43].

Noua guvernanță a Uniunii Europene « face politica europeană mai legitimă prin fortificarea structurilor şi proceselor sale democratice »[44]. În acest context, conceptul de 'societate civilă' « a câştigat o popularitate fără precedent în politica Uniunii Europene »[45]. Factorii care au determinat acest lucru sunt criza din 1999, atunci când a avut loc o 'plecare' a Comisiei, o participativitate extrem de scăzută la alegerile europene, respectiv o creştere a euroscepticismului în acea perioadă. Pe seama acestor eforturi de fortificare democratică, « se aşteaptă ca cetățenii, societatea civilă şi organizațiile non-guvernamentale să joace un rol proeminent, din moment ce implicarea lor activă este considerată a fi necesară pentru remedierea de variate defecte sau deficiențe (presupuse sau reale)"[46]. Motivul pentru care noțiunea de 'societate civilă' "nu este foarte clar definită"[47] ar fi «bâjbâielile instituțiilor europene în încercarea lor de a decide cine ar trebui să fie inclus în procesul de realizare a politicilor publice şi în ce mod »[48]. Organizațiile societății civile devin "valoroase în raport cu politicul pe baza capacității lor de a alimenta perspectivele civice în cadrul procesului de

[38] Karolina Karr, *op. cit.*, p. 9
[39] *Ibidem.*
[40] *Ibidem*, p. 11
[41] *Ibidem*, p. 15
[42] *Ibidem*, p. 73
[43] Joos Klemens, *Lobbying in the new Europe*, Wiley-Vch Verlag Gmbh&Co.KgaA, 2011, p. 43
[44] Rebekka Goehring, *op. cit.*, p. 118
[45] *Ibidem.*
[46] *Ibidem.*
[47] *Ibidem*, p. 121
[48] *Ibidem*, p. 122

realizare de politici »[49], în condițiile în care « reprezentativitatea este una dintre chestiunile centrale în dezbaterea actuală despre legitimitatea UE (…); este evident că diferite tipuri de reprezentativitate şi participativitate trebuie să fie combinate şi fortificate pentru a construi o Uniune puternică, extinsă, legitimă şi politică »[50].

Lobbyul este, în parte, criticat pentru că ar determina efecte dăunătoare la adresa funcționării democratice a UE. Van Schendelen notează trei astfel de critici majore asociate lobbyului:

> ■ "există opinia conform căreia anumite grupuri puternice de lobby creează un dezechilibru, o inegalitate în procesul decizional, în dezavantajul grupurilor mai slabe ;
>
> ■ unii specialişti consideră că, într-o bună măsură, activitățile de lobby au loc în spatele uşilor închise, ceea ce creează o lipsă de transparență care frustrează concurenții, mass-media şi oficialii UE ;
>
> ■ multe activități de lobby au fost considerate drept abuzuri sau practici imorale, precum şantaj, mită sau furt de documente"[51].

Însă, conceptul însuşi de democrație implică faptul că sistemul decizional trebuie să ofere deschidere tuturor categoriilor de indivizi şi grupuri care doresc să obțină un anumit rezultat. Unii cercetători spun că deschiderea nu este discriminatorie ori selectivă, ci oferă o şansă egală şi cinstită fiecărei dorințe cu privire la luarea unei decizii.[52] Reprezentativitatea democratică este o trăsătură fundamentală a 'societății civile europene multi-level', în cadrul unui sistem de guvernanță bazat pe structuri central-periferice multiplicate. Societatea civilă europeană - această "nouă constelație de periferii ce se împletesc, care reacționează şi interacționează în cadrul policentrului guvernanței europene – este spațiul de mediere a intereselor actorilor din UE ce îşi reprezintă circumpscripția electorală (alegătorii), într-un proces direct de schimb şi negociere cu structurile europene decizionale"[53]. Includerea în procesul decizional a tuturor părților interesate ce pot fi afectate de o decizie politică reprezintă « un principiu fundamental al unei dezbateri politice democratice. Includerea tuturor intereselor este, ca atare, un aspect-cheie pentru calitatea democratică a mecanismului decizional. Democrația deliberativă cere ca toate argumentele să fie în mod egal incluse şi luate în considerare în procesul de elaborare a politicilor publice »[54]. Totuşi, este « problematică includerea argumentelor în cazul în care anumite grupuri de interese sunt dezavantajate din punctul de vedere al resurselor şi al gradului lor de organizare »[55].

---

[49] Rebekka Goehring, *op. cit.*,p. 122
[50] *Ibidem*, p. 134
[51] Rinus van Schendelen, *More Machiavelli in Brussels, The Art of Lobbying the EU,* Amsterdam, University Press, 2010, p. 318
[52] *Ibidem*, p. 322
[53] Hans-Jorg Trenz , *Regulating lobbying : a global comparison*, Manchester University Press, 2011, p. 93
[54] Dawid Friedrich, Patricia Nanz, "Europe's civil society from a normative democratic point of view : the case of the European Union's migration policy", î n Ruzza, C., Della Sala (eds.), *Governance and civil society in the European Union, volume 1, Normative perspectives*, Manchester University Press, Palgrave, 2007, p. 118
[55] *Ibidem.*

Concluzii

Realizarea de politici publice la nivelul UE este, deci, un proces amplu şi nuanțat, presupunând o interacțiune permanentă între factorii decizionali şi grupurile de interese afectate, în mod direct, de către decizia politică dezbătută. Traseul procesului decizional este lung. Acesta implică – atât pentru actorii guvernamentali, cât (mai ales) pentru actorii non-guvernamentali numeroase dezbateri şi negocieri, lobby intens, iar - pentru obținerea unor rezultate bune - strategii de lucru impecabile. Este limpede că lobbyul trebuie să fie parte integrantă a procesului decizional în spațiul democratic al Uniunii Europene (de altfel, ca în orice alt spațiu democratic). Şi aceasta, întrucât politicile publice dezvoltate trebuie să fie adânc ancorate în zona societății civile. Altminteri, ele nu ar face altceva decât să se îndepărteze de contactul - sănătos şi firesc - cu realitatea pe care trebuie să o reflecte într-o formă cât mai precisă şi într-o măsură cât mai mare.

BIBLIOGRAFIE :

Balme, R., Chabanet, D., Wright, V., *L'action collective en Europe*, Paris, Presses de Sciences Po, 2002

Obradovic, D., Vizcaino, A., M Good, J., "Governance requirements concerning the participation of interest groups in EU consultations", în *Common law Reviez*, Issue 4, Kluwer Law International, 2006, p. 1049-1085

Chari, R., Hogan, J. *et al*, *Regulating lobbying : a global comparison*, Manchester University Press, 2011

Chari, R., Kritzinger, S., *Understanding EU Policy Making*, London, Pluto, 2006

Christiansen, T., Piattoni, S., *Informal Governance in the European Union*, UK, Edward Elgar, 2003, p. 1-17

Fairbrass, J., Warleigh, A., *Influence and Interests in the European Union : The New Politics of Persuasion and Advocacy : The New Politics of Persuasion, Advocacy and Influence in the European Union*, Europa Publications, Taylor & Francis Group, 2002

Geiger, A., *EU Lobbying handbook, A guide to modern participation in Brussels*, Berlin, Helios Media GmbH, 2006

Goehring, R., "Interest Representation and Legitimacy in the European Union : The New Quest for Civil Society Formation", în Warleigh, A., Fairbrass, J. (eds.), *Influence and Interests in the European Union : the New Politics of Persuasion and Advocacy*, Europa Publications, Taylor & Francis Group, 2002, p. 118-138

Gorges, M., *Eurocorporatism ? Interest Intermediation in the European Community*, Lanham, University Press of America, 1996

Greenwald, C., *Group Power, Lobbying and Public Policy*, New York, Praeger Publishers, 1978

Karr, K., *Democracy and Lobbying in the European Union*, Frankfurt/New York, Campus Verlag, 2008

Klemens, J., *Lobbying in the new Europe*, Wiley-Vch Verlag Gmbh&Co.KgaA, 2011

Mazey, S., Richardson, J., "Interest Groups and the Brussels Bureacracy", în Hayward, J., Menon, A., *Governing Europe,* Oxford, 2003

Scharpf, F., "Political Institutions, Decision Styles and Policy Choices", în Czada, R. Windhoff-Héritier, A., *Political Choice. Institutions, Rules and the Limits of Rationality,* Frankfurt, Campus Verlag, 2009, p. 53-86

Tenbucken, M., *Corporate Lobbying in the European Union, Strategies of Multinati Companies,* Peter Lang, 2002

Traxler, F., Schmitter, P., "The Emerging Euro-polity and Organized Interests", în *European Journal of International Relations*, vol. 1, no. 2, 1995, p. 191-218

Trenz, H.-J., "A transnational space of contention ? Patterns of Europeanisation of civil society in Germany", în Ruzza, C., Della Sala V. (eds.), *Governance and civil society in the European Union, volume 1, Normative perspectives*, Manchester University Press, Palgrave, 2007

Van Schendelen, R., *More Machiavelli in Brussels, The Art of Lobbying the EU,* Amster University Press, 2010

Warleigh, A., Fairbrass, J., (eds.) *Influence and Interests in the European Union : the New Politics of Persuasion and Advocay*, Chapter I *The New Politics of Persuasion, Advocacy and Influence in the European Union,* Europa Publications, Taylor & Francis Group, 2002

Wilson, G., *Interest Groups,* Oxford, Basil Blackwell, 1990

REFLECTIONS ON THE CULTURAL RIGHTS UNDER THE EUROPEAN UNION CHARTER OF FUNDAMENTAL RIGHTS

Alina Gentimir, Assist. Prof., PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iaşi

Abstract: The article examines, in a comparative perspective, the improvements of the regulation of cultural rights supplied through their inclusion in the Charter of fundamental rights. The plurisemantic character of the concepts related to cultural rights, such as "cultural identity" or "cultural heritage" and their connections requires compulsory conceptual explanations. For a better understanding of the amendments of the Charter are useful to be mentioned other normative European and international sources. Nevertheless, just the common legal bases for different types of rights – generally, cultural rights being specified together with social and economic rights – and the "cultural dimension" of other rights impose a clear determination of the sphere of cultural rights – freedom of arts and sciences, right to education, freedom of expression and information, cultural, religious and linguistic diversity – and an explication of the principle of interdependence of the rights. The presentation of the principles which outline the content of the cultural rights emphasizes that the Charter text was drafted in accordance with the current evolution of society, national legislations and case law of European Court of Human Rights – standard court in the field of human rights. Finally, an analysis of the most frequent violations of cultural rights, in function of their titular or context, contributes to find proper mechanisms for a better guarantee of respect of cultural rights.

Keywords: cultural rights, cultural identity, cultural heritage, Charter of fundamental rights

Introducere

Globalizarea este o temă aflată în centrul dezbaterilor contemporane, indispensabilă dezvoltării durabile a patrimoniului comun al umanității. Unicitatea şi pluralitatea identităților şi expresiilor culturale ale popoarelor care formează umanitatea sunt consolidate de schimburile şi interacțiunile dintre culturi.

În contextul în care cultura reprezintă o manifestare a diversității dintre statele care compun comunitatea internațională, dar şi un element al diversității din cadrul statelor, se creează de către dreptul internațional şi regional premizele perfecte pentru instituirea şi perfecționarea unui nucleu de valori culturale precum democrația, drepturile omului, statul de drept şi libertățile economice, necesare unei integrări supranationale [1]. Dintre aceste valori, drepturile omului se evidențiază ca veritabile garanții ale diversității culturale, cu atât mai mult cu cât, o parte integrantă a acestora – drepturile culturale – constituie mediul favorabil pentru manifestarea plenară a diversității culturale.

Delimitări conceptuale

În vederea unei corecte înțelegeri şi eficiente aplicări a principiilor arondate drepturilor culturale se impune realizarea unei clarificări a principalelor concepte care constituie variabilele componente ale acestora: „cultură", „identitate culturală", „patrimoniul cultural", „patrimoniul cultural intangibil", „diversitate culturală".

Esența drepturilor culturale este termenul de „cultură". Din fericire, definiții ale acestui concept sunt specificate expres în două documente internaționale, reducându-se astfel controversele. Astfel, Preambulul *Declarației Universale a UNESCO privind diversitatea culturală* enunță ideea potrivit căreia cultura este „un set de aspecte distinctive de natură

materială, spirituală, intelectuală şi emoţională ce caracterizează o societate sau un anumit grup social, şi că aceasta cuprinde, în plus faţă de artă şi literatură, stiluri de viaţă, modalităţi de a trăi împreună, sistemele de valori, tradiţii şi convingeri".

Dificultatea definirii conceptului de „identitate culturală" poate fi explicată prin subiectivismul care caracterizează acest concept. Identitatea culturală, în dimensiunea sa individuală de identitate umană, este un aspect al demnităţii umane. Identitatea culturală, în dimensiunea sa colectivă, poate contribui la constituirea unui grup şi, prin urmare, să fie un factor care dă naştere dreptului la auto-determinare [2].

Potrivit *Convenţiei-cadru privind valoarea patrimoniului cultural pentru societate* – articolul 2 – „patrimoniul cultural este un grup de resurse moştenite din trecut, pe care oamenii le identifică, fără a le deţine în proprietate, ca o reflectare şi expresie a valorilor, credinţelor, cunoştinţelor şi tradiţiilor ce evoluează în mod constant. Acesta include toate aspectele legate de mediu care rezultă din interacţiunea dintre oameni şi locuri de-a lungul timpului".

Articolul 1 al *Convenţiei de la Haga defineşte patrimoniul cultural* stabilind limitativ conţinutul său : „(a) bunurile, mobile sau imobile, care prezintă o mare importanţă pentru patrimoniul cultural al popoarelor, cum sunt monumentele de arhitectură, de artă, istorice, religioase sau laice, terenurile arheologice, grupurile de construcţii, care, în ansamblu, prezintă un interes istoric sau artistic, operele de artă, manuscrisele, cărţile şi alte obiecte de interes artistic, istoric sau arheologic, precum şi colecţiile ştiinţifice şi colecţiile importante de cărţi, arhive sau de reproduceri ale bunurilor definite mai sus; (b) edificiile a căror destinaţie principală şi efectivă este de a conserva sau de a expune bunurile culturale mobile definite la alineatul (1), cum sunt muzeele, marile biblioteci, depozitele de arhive, precum şi adăposturile destinate să protejeze, în caz de conflict armat, bunurile culturale mobile definite la alineatul (a); (c) centrele în cuprinsul cărora se află un număr considerabil de bunuri culturale, aşa cum sunt definite la alineatele (a) şi (b), denumite "centrele monumentale".

În conformitate cu articolul 2 alineatul 1 al *Convenţiei patrimoniului cultural intangibil, patrimoniul cultural intangibil* înseamnă „practicile, reprezentările, expresiile, cunoştinţele, abilităţile - precum şi instrumentele, obiectele, artefactele şi spaţiile culturale asociate acestora - pe care comunităţile, grupurile şi, în unele cazuri, indivizii le recunosc ca parte a culturii lor de patrimoniu. Acest patrimoniu cultural intangibil, transmis din generaţie în generaţie, este în mod constant recreat de către comunităţi şi grupuri, ca răspuns la mediul lor, interacţiunea lor cu natura şi istoria lor, şi le oferă un sentiment de identitate şi continuitate, promovând astfel respectul pentru diversitatea culturală şi creativitatea umană. În sensul prezentei convenţii, se va lua în considerare numai patrimoniul cultural imaterial care este compatibil cu instrumentele internaţionale existente în domeniul drepturilor omului, precum şi cu cerinţele de respect reciproc între comunităţi, grupuri şi persoane, precum şi cele ale dezvoltării durabile".

„Diversitatea culturală", într-o accepţiune generală, „se referă la multiplele moduri în care se exprimă culturile grupurilor şi societăţilor. Aceste expresii sunt transmise în cadrul şi între grupuri şi societăţi" potrivit articolului 4 al *Convenţiei UNESCO asupra protecţiei şi promovării diversităţii culturale*. „Diversitatea culturală se manifestă nu numai prin căi variate de exprimare, sporire şi transmitere a patrimonilui cultural prin intermediul varietăţii

expresiilor culturale, ci şi prin diverse moduri de creaţie, producţie, diseminare, distribuire şi utilizare artistică, indiferent de tehnologiile şi de mijloacele folosite pentru acestea".

Drepturile culturale sunt acele drepturi, libertăţi, responsabilităţi care permit accesul la referinţele culturale dând posibilitatea orientării şi exprimării identităţii. Deopotrivă, acestea sunt acele drepturi, libertăţi şi responsabilităţi pentru o persoană, singură sau în comun, împreună sau pentru altul, să-şi aleagă şi să-şi exprime propria identitate; aceasta implică capacităţile de a avea acces la referinţele culturale şi la resursele care îi sunt necesare în propriul proces de identificare[3].

Reglementarea internaţională şi regională a drepturilor culturale

1.1 Instrumente internaţionale şi regionale cu caracter general

1.1.1 Organizaţia Naţiunilor Unite (ONU)

În mod neaşteptat, organizaţia internaţională cu cel mai mare impact asupra comunităţii mondiale nu a consacrat multe documente problematicii drepturilor culturale. ONU optează să lase în seama organizaţiilor specializate reglementarea extinsă a unui astfel de domeniu controversat, dar le are în vedere în cadrul documentelor esenţiale în materia drepturilor omului, precum *Declaraţia universală a drepturilor omului* (1948), *Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice* (1966), *Pactul internaţional cu privire la drepturile sociale, economice, culturale* (1966) şi în rezoluţii şi recomandări ale principalelor sale organe.

1.1.2 Consiliul Europei

Convenţiilor Consiliului Europei relevante în materia culturii, precum *Convenţia Culturală Europeană* (1954), *Convenţia-Cadru cu privire la valoarea patrimoniului cultural pentru societate* (2005) se alătură *Convenţiei europene a drepturilor omului* (1950), rezoluţiilor, recomandărilor Adunării Parlamentare sau Comitetului de Miniştri.

1.1.3 Uniunea Europeană

Tratatul de la Maastricht (1993) a permis Uniunii Europene (UE), care a fost iniţial axată pe satisfacerea unor scopuri eminamente economice şi comerciale, să ia măsuri pentru a proteja, disemina şi dezvolta cultura în Europa. Cu toate acestea, rolul acestei organizaţii regionale se limitează la promovarea cooperării între operatorii culturali din diferite ţări ale UE sau pentru completarea activităţilor lor, în scopul de a contribui la dezvoltarea culturilor din ţările UE, respectând diversitatea lor naţională şi regională, dar şi subliniind patrimoniul cultural comun.

Acţiunilor UE în domeniul culturii sunt orientate în două direcţii: fie cooperarea culturală, care implică măsuri privind exportul bunurilor culturale (*Regulamentul Consiliului (CE) nr 116/2009 din 18 decembrie 2008 privind exportul de bunuri culturale*), restituirea bunurilor culturale luate ilegal de pe teritoriul unui stat membru UE (*Directiva Consiliului 93/7/CEE din 15 martie 1993 privind restituirea bunurilor culturale care au părăsit ilegal teritoriul unui stat membru*) sau politica externă (*Concluziile Consiliului şi ale reprezentanţilor guvernelor statelor membre din 16 decembrie 2008, reuniţi în cadrul Consiliului, privind promovarea diversităţii culturale şi a dialogului intercultural în relaţiile externe ale Uniunii Europene şi ale statelor membre*), fie iniţiativele şi programele culturale, cum ar fi programul Plan de lucru pentru Cultura 2011-2014, Agenda europeană pentru

cultură într-o lume a globalizării, Capitala europeană a culturii etc, Accesul online la patrimoniul cultural al Europei (Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor din 11 august 2008 - Patrimoniul cultural al Europei la un click de mouse-ului: Progresele în domeniul digitalizării și accesibilitatea online a materialului cultural și conservării digitale în UE) etc [4].

Cel mai relevant instrument în materia drepturilor omului din cadrul Uniunii Europene este însă *Carta drepturilor fundamentale*, adoptată în 2000 şi care a dobândit forţă constrângătoare odată cu includerea sa în Tratatul de la Lisabona. Astfel, a fost consfinţit încă o dată angajamentul organizaţiei de a consacra şi garanta, mai ales, un catalog de drepturi fundamentale structurat original, tocmai pentru a se evidenția importanța acestora în cadrul procesului de luare a deciziilor la nivelul Uniunii şi punere în practică a dreptului comunitar.

1.1.4 Organizația Statelor Americane

Cultura și diversitatea culturală sunt teme fundamentale ale organizației cu 35 de state membre care se întind pe cele două continente situate în emisfera de vest. Având aceleaşi deziderate şi provocări ca şi organizaţiile europene, OSA are drept scop fuzionarea culturilor componente cumulată cu păstrarea unicității integrității fiecărei culturi. Organizația inter-americană are mai multe programe concepute pentru a extinde înțelegerea și conștientizarea culturilor membre acesteia, precum și de a proteja patrimoniul lor distinctiv. *Convenția privind protecția arheologic, istoric și patrimoniului Artistic al Națiunilor americani* (1976), *Declarația din Quebec* (2001), *Declarația din Nuevo Leon* (2004), *Declarația din Mar del Plata*(2005), *Declarația din Port of Spain* (2009) – toate declarațiile fiind axate pe raporturile dintre cultură, dezvoltarea statelor şi creşterea nivelului de trai – sunt doar câteva exemple documente de referință [5].

3.1.5 Alte organizații

Convențiile de la Geneva (1949), *Protocoalele aditionale ale Convențiilor de la Geneva* (1977), *Statutul Curții Penale Internaționale* (1998), *Carta africană a drepturilor omului şi popoarelor* (1981), *Tratatul privind cultura* (1946), *Carta unității culturale arabe* (1970) şi *Carta arabă a drepturilor omului* (1994), adoptate în cadrul Ligii Statelor Arabe, *Declarația de la Cairo privind drepturilor omului în Islam* (1990) aprobată de Organizația Cooperării Islamice sunt alte câteva instrumente în cadrul cărora există dispoziții referitoare la protecția drepturilor culturale şi sancționarea încălcării acestora.

1.2 Intrumente internaționale specializate în domeniul culturii

1.2.1 Organizația Națiunilor Unite pentru Educație și Știință

Convențiile culturale UNESCO alcătuiesc o platformă unică la nivel mondial pentru cooperare internațională și stabilesc un sistem de guvernare culturală holistică bazată pe drepturile omului și valorile comune: *Convenției de la Haga (1954) privind protecția proprietății culturale în timpul conflictelor armate şi Protocoalele sale adiționale* (1999), *Convenția privind protecția drepturilor de autor și a drepturilor conexe* (1952, 1971), *Declarația principiilor cooperării culturale internaționale* (1966), *Convenția privind mijloacele de interzicere şi prevenire a importului, exportului şi transferului ilicit al titlurilor de proprietate culturală* (1970), *Convenția patrimoniului mondial* (1972), *Convenția pentru protecția patrimoniului mondial cultural şi natural* (1975), *Recomandarea privind protecția culturii tradiționale şi a folclorului* (1989), *Convenția pentru protecția patrimoniului cultural*

subacvatic (2001), *Declarația Universală a UNESCO privind Diversitatea Culturală* (2001), *Declarația UNESCO privind distrugerea intenționată a patrimoniului cultural* (2003), *Convenția pentru protecția patrimoniului cultural intangibil* (2003), *Convenția UNESCO asupra protecției și promovării diversității expresiilor culturale* (2005) [6].

1.2.2 Instrumente redactate de grupuri de specialişti în drepturi culturale

Esențiale pentru lămurirea plenară a drepturilor culturale, *Principiile de la Limburg* (1987), *Directivele de la Maastricht (1997) privind violările aduse drepturilo economice, sociale, culturale, Declarația de la Fribourg privind drepturile culturale* (2007) se impun a fi amintite [3].

Relația dintre drepturile culturale şi celelalte categorii de drepturi în cadrul cartei drepturilor fundamentale

Momentul recunoaşterii drepturilor la nivel național sau internațional, precum şi conținutul acestora sunt criterii care au determinat organizarea cataloagelor de drepturi în generații de drepturi, drepturile civile şi politice formând prima generație, drepturile sociale, culturale, economice alcătuind a doua generație, drepturile de solidaritate constituind generația a treia, iar drepturile globale [7] compunând a patra generație.

Relația dintre generațiile de drepturi este guvernată de principiile indivizibilității şi interdependenței drepturilor[8], proclamate atât la nivel internațional, cât şi la nivel regional, Carta drepturilor fundamentale punându-le în aplicare în mod original prin faptul că este primul instrument în materia drepturilor omului care cuprinde toate generațiile de drepturi. Viziunea pragmatică a Uniunii europene a fost astfel dovedită, exercitarea deplină a drepturilor civile şi politice fiind imposibilă fără respectarea cumulativă şi complementară [8] a drepturilor economice, culturale, sociale. Mai mult decât atât, prin articolul 53, Carta instituie un sistem de neregresie a drepturilor[9] întrucât „nimic din Cartă nu poate fi interpretat ca limitând sau aducând atingere drepturilor omului și libertăților fundamentale recunoscute, în domeniile de aplicare corespunzătoare, de dreptul Uniunii și dreptul internațional și de convențiile internaționale la care Uniunea, Comunitatea sau toate statele membre statele sunt părți, inclusiv Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și prin constituțiile statelor membre".

Natura juridică a drepturilor culturale

Ceea ce se impune a fi semnalat în legătură cu drepturile culturale este contestarea calității lor de drepturi [10]. Acestea sunt considerate a fi „atribute", „creanțe", „angajamente ale statelor"[3]. Din nefericire, Carta drepturilor fundamentale, prin formularea dispozițiilor sale, nu aduce clarificări în această direcție.

Generațiile de drepturi au relevanță şi în privința stabilirii naturii juridice a drepturilor, obligațiile ce revin statelor în vederea asigurării exercitării efective şi eficiente a drepturilor, precum şi titularii drepturilor constituind criterii esențiale în acest sens. Astfel, drepturile culturale, la fel ca celelalte drepturi de a doua generație, impun obligații pozitive din partea statelor, respectiv eforturi financiare mai mari, spre deosebire de drepturile civile şi politice care implică obligații negative[7]; acesta este, de altfel, principalul motiv al contestării generației a doua de drepturi.

Imposibilitatea de a determina cu precizie natura juridică a drepturilor culturale, determină conferirea calității de drepturi mixte [3], cu un conţinut complex, impunând statelor atât obligații de abținere, cât şi obligații de a interveni, ceea ce le apropie mult de drepturile din prima generație, deşi aparțin celei de a doua generații.

In prinvința titularilor, drepturile culturale pot fi exercitate în mod individual, în asociere cu alte personae sau în cadrul unei comunități. Carta drepturilor fundamentale cuprinde atât drepturi culturale individuale, cât şi drepturi culturale colective, dar şi drepturi individuale care au o dimensiune colectivă, cum sunt drepturile minorităților[8].

Sfera drepturilor culturale în cadrul cartei drepturilor fundamentale

1.3 Considerații generale

În doctrină există, actualmente, intense dezbateri în privința stabilirii sferei drepturilor culturale. Dacă unele drepturi sunt unanim recunoscute ca fiind drepturi culturale, alte drepturi provoacă intense dezbateri datorită fie naturii lor juridice mixte, fie ambiguității conceptelor pe care le conțin, fie originalității şi actualității valorii sociale pe care o protejează.

Într-o opinie[3], în funcție de modul în care acționează, drepturile culturale se împart în trei grupuri; primul grup este alcătuit din dreptul de participare culturală, dreptul de a beneficia de progresul tehnic şi ştiințific, dreptul de a se bucura de arte şi dreptul de proprietate intelectuală; dreptul la educația primară şi funcțională şi dreptul la orientare şi formare profesională formează al doilea grup; cel de-al treilea cuprinde dreptul de identificare culturală, dreptul de a-şi alege cultura, în special limba, dreptul la moştenire culturală şi dreptul de a avea acces la comunicare şi la facilități de exprimare.

Dacă se are în vedere natura juridică mixtă, drepturile culturale pot fi organizate şi în libertăți culturale: de conştiință, de exprimare, de gândire, religioasă, de creație, care sunt drepturi civile şi în drepturi de participare culturală, care sunt drepturi sociale [3].

Avându-se în vedere caracterul cultural explicit sau implicit al dreptului, există drepturi culturale incontestabile şi drepturi civile, politice, sociale sau economice care au valențe semantice culturale.

Date fiind disputele ideologice şi doctrinare referitoare la includerea drepturilor culturale în Carta drepturilor fundamentale, s-a preferat o variantă de compromis, respectiv de reglementare indirectă, dar mai extinsă, de recunoaştere şi garantare a acestora.

1.4 Drepturi civile şi politice cu o „dimensiune culturală”

1.4.1 Libertatea de gândire, conştiință, religie

Libertatea de gândire, de conştiinţă şi de religie – prevăzută în articolul 10 al Cartei drepturilor fundamentale – este una dintre libertăţile fundamentale ale persoanei, care este protejată la nivel constituţional şi internaţional. Domeniul de aplicare al acestora include aceleaşi două componente avut în vedere şi de Convenția europeană a drepturilor omului, prevăzute de Cartă în exact aceeaşi formulare: libertatea de a-şi schimba religia sau convingerea, precum şi libertatea de a -şi manifesta religia sau convingerea individual sau colectiv, în public sau în particular, prin intermediul cultului, învățământului, practicilor şi îndeplinirii riturilor.

În absența unei prevederi exprese în cadrul articolului 10 al Cartei a posibilității de restricționare a dreptului, se optează pentru o variantă inedită de menționarea a unei dispoziții

generale de limitare a exercitării tuturor drepturilor din cadrul catalogului Cartei. Astfel, libertatea de gândire, de conştiinţă şi de religie poate fi supusă exclusiv acelor limitări care sunt prevăzute de lege şi care sunt necesare într-o societate democratică, în interesul ordinii publice, astfel cum sunt definite de articolul 9 alineatul 2 al Convenţiei Europene a Drepturilor Omului (CEDO). În conformitate cu articolul 52 alineatul 3 al Cartei – care reglementează domeniul de aplicare a drepturilor garantate – această libertate poate fi supusă numai la limitările stabilite de CEDO.

Recunoaşterea dreptului la obiecţia de conştiinţă alineatul 2, care este alt element de noutate al Cartei, reflectă tradiţiile constituţionale şi legislaţiei naţionale şi prin referire la legislaţia naţională, permite modurile diferite în care se exercită acest drept să fie luate în considerare .

Una dintre provocările din timpurile moderne , în respectarea libertăţii de gândire, de conştiinţă şi de religie, atât la nivel internaţional şi naţional, este creşterea intoleranţei religioase. Probleme referitoare la statutul de secte sunt, de asemenea, legate de exercitarea acestei libertăţi[11].

1.4.2 Libertatea de exprimare şi informare

Libertatea de exprimare – reglementată de articolul 11 al Cartei drepturilor fundamentale – este o prelungire logică a libertății de gândire, de conștiință și de religie prevăzută în articolul 10 al Cartei. Domeniul său de aplicare este acelaşi cu cel al dreptului prevăzut în articolul 10 alineatul 1 al Convenției Europene a Drepturilor Omului: libertatea de opinie şi libertatea de a primi sau de a transmite informații sau idei fără amestecul autorităților publice şi fără a ține seama de frontiere.

Ca și celelalte libertăți fundamentale, aceasta poate fi supusă numai la acele limitări care sunt prevăzute de lege și care sunt necesare într-o societate democratică. Această libertate este, prin urmare, limitată de aceleaşi limitări prevăzute în articolul 10 alineatul 2 al Convenției Europene a Drepturilor Omului.

Spre deosebire, însă de textul elaborat în cadrul Consiliului Europei, Carta acordă o protecție mai extinsă libertății de informare, menționând în articolul 11 alineatul 2 că „libertatea şi pluralismul mijloacelor de informare în masă sunt respectate". Fiind o garanție fundamentală a îndeplinirii a libertăților de gândire, de conștiință și de religie și de exprimare, libertatea de informare acoperă libertatea presei și libertatea de comunicare, în general. Aceste libertăți sunt protejate de intervenția autorităților publice. Libertatea și independența mass-media au făcut obiectul unor acorduri între statele membre ale Consiliului Europei. Politica de emisie a Uniunii Europene își propune să încurajeze producția europeană, respectând în același timp normele de concurență. Aceasta include, de asemenea, măsuri care vizează protecția minorităților în domeniul audiovizualului [11].

1.4.3 Libertatea de întrunire şi asociere

Libertatea de întrunire pașnică și libertatea de asociere – prevăzute în articolul 12 al Cartei drepturilor fundamentale – sunt libertăților individuale, care sunt protejate de toate textele internaționale privind protecția drepturilor omului și prin constituțiile naționale. Ele pot fi supuse numai limitărilor, așa cum este cazul pentru celelalte libertăți fundamentale, prevăzute în articolul 11, alineatul 2 al Convenției Europene a Drepturilor Omului.

Libertatea în materie sindicală inclusă în libertatea de asociere este singurul drept social cuprins în Convenția Europeană a Drepturilor Omului (articolul 11 alineatul 1). Acesta este, de asemenea, protejat de articolul 5 al Cartei sociale revizuite și articolul 11 al Cartei comunitare a drepturilor sociale fundamentale ale lucrătorilor. Libertatea " negativă " de asociere –dreptul de a nu să se alăture sau să demisioneze dintr-un sindicat – rezultă din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. Primul alineat extinde domeniul de aplicare al libertății de întrunire și asociere prin adaptarea acestuia la dimensiunea europeană, astfel încât acest drept să fie garantat în mod expres, la toate nivelurile. Introducerea " domeniului civic" alături de cel „politic şi sindical", care reflectă apariția unor modalități de organizare care favorizează participarea cetățenilor la viața publică. Al doilea alineat readuce în atenție articolul 191 al Tratatului Comunității Economice și stabilește un drept specific de exprimare politică la nivelul Uniunii pentru cetățenii europeni[11].

1.4.4 Libertatea artelor şi ştiinţelor

Libertatea artelor și științelor și libertatea academică sunt extensii ale libertății de gândire și de exprimare. Carta le stabilește ca drepturi specifice, care decurg din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (articolul 19 alineatul 2), precum și din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. Acestea trebuie să fie exercitate în același cadru al limitărilor libertății de exprimare, prevăzut de articolul 10 alineatul 2 al Convenției Europene a Drepturilor Omului, cu respectarea articolului 1 din Carta privind demnitatea umană, care, în special, se referă la probleme etice în domeniu de cercetare ştiinţifică. Domeniul lor de aplicaţie cuprinde deopotrivă accesul egal la artă şi cunoştinţe ştiinţifice şi tehnologice şi accesul la mijloace de expresie şi disiminare. Politicile culturale ale Uniunii europene, fiind catalizatori de creativitate, au rolul de a favoriza libera circulație a ideilor şi lucrărilor.

Articolul 17, alineatul 1 al Cartei stabilește condițiile care reglementează dreptul de proprietate intelectuală, ca o parte integrantă a dreptului de proprietate. Acesta se referă la protecția proprietății literare și artistice, brevete, mărci și drepturile conexe, care fac obiectul legislației comunitare derivate în contextul pieței unice[11].

1.4.5 Dreptul la educație

Dreptul la educaţie este reglementat în articolul 14 al Cartei drepturilor fundamentale, în conformitate cu standardele internaționale de protecție a drepturilor omului și tradițiile constituționale ale statelor membre ale Uniunii. Domeniul său de aplicare include principiul egalității de acces la educație (alineatul 1), principiul de învățământ gratuit (alineatul 2) și principiul nediscriminării.

Articolul 14 prevede, ca element inedit, dreptul la formare profesională și continuă, care a fost deja stabilit ca un drept social, în cadrul articolului 10 al Cartei sociale europene. Alineatul 3 al articolului 14 este o aplicație a libertății de a desfășura o activitate comercială (articolul 16 din Cartă), pe de o parte, și a libertății de gândire, de conștiință și de religie (articolul 10), pe de altă parte. Drepturile părinților de a asigura educarea şi instruirea copiilor lor, potrivit propriilor convingeri religioase, filozofice şi pedagogice ar trebui să fie interpretată în raport cu articolul 24 din Carta privind drepturile copilului, în special în ceea ce privește interesul superior al copilului[11].

1.5 Drept cultural veritabil – diversitatea culturală, lingvistică şi religioasă

Diversitatea culturală, lingvistică şi religioasă este singurul drept cultural autentic reglementat de Carta drepturilor fundamentale. Aceasta constituie un alt element de originalitate a Cartei, dacă o comparăm cu Pactele internaționale sau Convenția europeană a drepturilor omului. S-a preferat includerea acestui drept al minorităților naționale în catalogul drepturilor fundamentale pentru a se sublinia poziția de deplină deschidere şi susținere a drepturilor minorităților în cadrul Uniunii europene. Deşi pare limitativă, enumerarea elementelor domeniului de aplicație a acestui drept, sunt avute în vedere, cu siguranță toate valențele vieții minorităților naționale: dreptul de a se bucura de propria cultură, dreptul de a vorbi propria limbă, dreptul de a practica propria religie şi, mai presus de toate, dreptul de a-si dezvolta identitatea culturală, lingvistică, religioasă.

1.6 Drept social cu o „dimensiune culturală"

Libertate profesională include dreptul fiecăruia de a se angaja în muncă și în mod liber alege o ocupație. Acest drept contribuie la exercitarea în practică a dreptului la muncă (articolul 1 al Cartei Sociale Europene, articolul 6 din Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale) [11]. Valența culturală a acestui drept se referă la faptul că o încălcare a sa ar face imposibilă desfăşurarea unei munci semnificative necesare individului şi comunității din care face parte.

Concluzii

Drepturile culturale, indiferent de valoarea socială pe care o protejează, fiind drepturi complexe şi influențând considerabil evoluția societății pe toate palierele sale, îşi dobândesc actualmente statutul pe care îl merită alături de celelalte categorii de drepturi, prin includerea şi garantarea lor într-o formă mai extinsă în cel mai recent şi inovativ document în materia drepturilor omului – Carta drepturilor fundamentale.

BIBLIOGRAFIE:

Francesco Francioni, *Beyond Sovereignity: the Protection of Cultural Heritage as a Shared Interest of Humanity*, Michigan Journal of International Law, Vol. 25, No. 4, Summer 2004, pp.1200-1221.

Katjia Ziegler, *Cultural Heritage and Human Rights*; ALBERICO GENTILI: LA SALVAGUARDIA DEI BENI CULTURALI NEL DIRITTO INTERNAZIONALE, Giuffrè Milano, ed., 2007, p. 2. Disponibil la SSRN: http://ssrn.com/abstract=1002620.

Laura-Maria Crăciunean, *Protecția drepturilor culturale în dreptul international*, Ed. CH Beck, Bucureşti, 2011, pp. 10-108

http://europa.eu/legislation_summaries/culture/index_en.htm

http://www.oas.org/en/topics/culture.asp

http://en.unesco.org/themes/protecting-our-heritage-and-fostering-creativity

Louis Favoreu et autres, Droit des libertes fondamentales, 6eme edition, Dalloz, 2012, pp. 49-52

Frederic Sudre, *Droit européen et international des droits de lhomme*, édition 11éme mise à jour, Presses Universitaires de France, 2012, pp. 208-209 ; 94-103
Jean Francois Renucci, *Tratat de drept European al drepturilor omului*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2009, p. 726.
Joel Andriantsimbazovina et autres, Dictionnaire des droits de l homme, Presses Universitaires de France, 2008, pp. 322-325
http://www.europarl.europa.eu/comparl/libe/elsj/charter/default_en.htm

UNELE CONSIDERAȚII CU PRIVIRE LA CONSILIUL SUPERIOR AL MAGISTRATURII ŞI ROLUL ACESTUIA ÎN ASIGURAREA INDEPENDENȚEI JUDECĂTORILOR

Augustin Vasile FĂRCAŞ, PhD, Dimitrie Cantemir University of Tîrgu Mureş
Lică FĂRCAŞ, PhD, Dimitrie Cantemir University of Tîrgu Mureş

Abstract: We start from the optimistic premise that the present study will arouse interest, at least, through the chosen subject. We consider that in any democratic system the judicial act, as an ensemble of structures that contribute to the administration of justice, is an essential component of civilization and social progress.
No state can exist without justice, and without justice there can be no real and effective democracy. We would like to add that an independent and efficient justice is the greatest guarantee of the rule of law. Justice is the one which ensures the defense of social values in a democratic state, fights for promotion and protection of fundamental human rights. It is therefore, one of the central pieces in the rule of law and in its consolidation.
The risk that justice would be thrown into the whirl of political battles is somehow diminished by the foundation of the Superior Council of Magistracy. The constitutional text, approved by the law of the revision of Constitution, brings lots of news, among which we would like to mention: the Superior Council of Magistracy is raised at the status of sole authority in guaranteeing the judicial independence; the number of members in the Council is increased and two representatives of the civil society are introduced in its composition; the tenure of the members in the Council is modified from 4 to 6 years.

Keywords: role, independence, judge, justice, C.S.M,

Preliminarii

Este elocvent faptul că justiția s-a impus ca o idee şi realitate în care oamenii cred, pentru că-i poate apăra atunci când drepturile şi interesele legitime le sunt încălcate. *Fiat justiția pereat mundus,* a devenit dictonul preferat în legătură cu înfăptuirea actului judiciar.

În opinia noastră, justiția modernă necesită o adevărată independență a puterii judecătoreşti. În ceea ce priveşte, independența judecătorului, precizăm, că în statul de drept [astfel cum prevede art. 1 alin. (3) din Constituție] judecătorul are un rol hotărâtor, deoarece statul de asemenea tip nu poate funcționa cu adevărat, în materie judiciară decât sub controlul unui judecător, ceea ce implică faptul ca el să-şi poată impună puterea de control în raport nu numai cu cetățenii, ci şi cu puterea legislativă şi cea executivă. Paradoxul judecătorului constă în faptul că judecătorul depinde de stat, de celelalte puteri dar trebuie să le şi controleze; el reprezintă atât puterea cât şi contra - puterea; el întruchipează dualitatea drept/forță. În trilogia clasică a puterilor se spune că puterea judecătorească se situează pe locul al treilea, ceea ce nu înseamnă, însă, că este inferioară celorlalte puteri, ci mai puțin periculoasă în ce priveşte abuzul de putere, deoarece scopul său nu constă în comandă, ci în control, în verificarea aplicării şi respectării dreptului, nu constituie o forță care urmăreşte să obțină puterea politică, ci o frână. Tocmai datorită specificului activității judecătorului, trebuie să i se asigure garanții față de celelalte puteri, care se pot rezuma la independența şi imparțialitatea judecătorilor.

Altfel spus, independența şi imparțialitatea justiției constituie garanția sub aspect juridic a ordinii constituționale[1]. Această independență se realizează prin înființarea unui organism al judecătorilor, denumit în sistemul juridic românesc actual Consiliul Superior al Magistraturii.

Acest principiu este statornicit şi în dispozițiile Legii pentru organizarea judecătorească nr. 92/1992 modificată prin Legea 142/1997, şi reluat de Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară. În conformitate cu această lege, obiectivul structurii şi competențelor instanțelor judecătoreşti din România este respectarea drepturilor şi libertăților fundamentale ale persoanei, astfel cum sunt prevăzute în documentele juridice internaționale pertinente.

Consiliul Superior al Magistraturii şi rolul acestuia în asigurarea independenței judecătorilor

În lumina reglementărilor art. 133 alin. (1) din Constituției României din 1991, acest organism, are rolul de a garanta independența justiției. El se impune, prin atribuțiile sale[2], între puterea judecătorească şi puterea legislativă ori executivă, pentru ai scuti pe judecători de presiuni, promisiuni de avansare etc., care ar afecta independența şi imparțialitatea lor. Dispoziția constituțională se regăseşte şi în art. 1 alin. (2) din Legea nr. 304/2004[3].

Este de remarcat faptul că, dispoziția constituțională o întâlnim şi în art. 1 alin. (1) din Legea nr. 317/2004[4], iar, potrivit art. 1 alin. (2) din această lege, Consiliul Superior al Magistraturii este independent şi se supune în activitatea sa numai legii. Membrii Consiliului Superior al Magistraturii răspund în fața judecătorilor şi procurorilor pentru activitatea desfăşurată în exercitarea mandatului. Art. 30 alin. (1) şi (2) din legea privind Consiliul Superior al Magistraturii, face din acest reprezentant al autorității judecătoreşti din România garantul independenței justiției, asigură funcționarea eficientă a sistemului judiciar şi respectarea legii în desfăşurarea carierei profesionale a magistraților.

Trebuie remarcat însă faptul că, art. 30 alin. (1) din Legea nr. 317/2004, îi conferă Consiliului Superior al Magistraturii dreptul şi impune chiar şi obligația de a se sesiza şi din oficiu pentru a apăra pe judecători şi procurori împotriva oricărui act care le-ar putea afecta independența sau imparțialitatea ori ar putea crea suspiciuni cu privire la acestea.

Încheind aceste câteva considerații, va trebui să subliniem că, alin. (2) al art. 30 din Legea nr 317/2004, detailează dreptul judecătorilor şi procurorilor de a se adresa Consiliului

[1] A se vedea: I. Muraru, E. S. Tănăsescu (coord.), *Constituția României. Comentariu pe articole*, Editura C. H. Beck, Bucureşti, 2008, p. 1222.

[2] În conformitate cu art. 134 din Constituția României, Consiliul Superior al Magistraturii are următoarele atribuții, astfel: Consiliul Superior al Magistraturii propune Preşedintelui României numirea în funcție a judecătorilor şi a procurorilor, cu excepția celor stagiari, în condițiile legii; Consiliul Superior al Magistraturii îndeplineşte rolul de instanță de judecată, prin secțiile sale, în domeniul răspunderii disciplinare a judecătorilor şi a procurorilor, potrivit procedurii stabilite prin legea sa organică. În aceste situații, ministrul justiției, preşedintele Înaltei Curți de Casație şi Justiție şi procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație şi Justiție nu au drept de vot; Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii în materie disciplinară pot fi atacate la Înalta Curte de Casație şi Justiție; Consiliul Superior al Magistraturii îndeplineşte şi alte atribuții stabilite prin legea sa organică, în realizarea rolului său de garant al independenței justiției.

[3] A se vedea, Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, publicată în „Monitorul Oficial al României" nr. 576 din 29 iunie 2004, cu modificările şi completările ulterioare, care în art. 1 alin. (2) prevede: „Consiliul Superior al Magistraturii este garantul independenței justiției".

[4] A se vedea, Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii, publicată în „Monitorul Oficial al României" nr. 559 din 1 iulie 2004, cu modificările şi adăugirile ulterioare, care în art.1 alin (1) stipulează: „Consiliul Superior al Magistraturii este garantul independenței justiției".

Superior al Magistraturii în ipoteza vizată de alineatul precedent. În asemenea împrejurări, Consiliul Superior al Magistraturii poate dispune, după caz, verificarea aspectelor semnalate, publicarea rezultatelor acesteia, poate sesiza organul competent să decidă asupra măsurilor care se impun sau poate dispune orice altă măsură corespunzătoare.

În legătură cu prevederile Legii analizate mai sus, mai trebuie precizat că, legislația privind Consiliul Superior al Magistraturii a suferit modificări prin Legea nr. 137/2013 privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 23/2012 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor, precum şi pentru prorogarea termenului prevăzut la art. III din titlul XVI al Legii nr. 247/2005 privind reforma în domeniul proprietății şi justiției, precum şi unele măsuri adiacente[5].

În cadrul actului normativ, indicat mai sus, se arată, că: „alin. (1) al art. 54 din Legea nr. 317/2004 se modifică", şi va avea următorul cuprins: „Durata mandatului membrilor aleşi ai Consiliului Superior al Magistraturii este de 6 ani, fără posibilitatea reînvestirii. Judecătorii şi procurorii, membri ai Consiliului Superior al Magistraturii, au calitatea de demnitari".

Legea Fundamentală din 1991 revizuită anul 2003, a ținut să reglementeze în mod amănunțit structura Consiliului Superior al Magistraturii şi, după ce stabileşte că el este alcătuit din 19 membri, arată de unde provin aceştia[6]:

a) 14 sunt aleşi în adunările generale ale magistraților şi validați de Senat; aceştia fac parte din două secții, una pentru judecători şi una pentru procurori; prima secție este compusă din 9 judecători, iar cea de-a doua din 5 procurori.

Trebuie să observăm însă că, deşi din text ar rezulta că sunt adunări generale comune, ale judecătorilor şi procurorilor, în realitate, aşa cum prevede art. 6 alin. (1) din Legea nr. 317/2004, alegerile se fac în adunările generale ale judecătorilor şi în adunările generale ale procurorilor.

b) 2 reprezentanți ai societății civile, specialişti în domeniul dreptului, care se bucură de înalta reputație profesională şi morală, aleşi de Senat; aceştia participă numai la lucrările în plen.

Este important de subliniat faptul că, în strategia de reformă a sistemului judiciar din anii 2003-2007[7] se preciza că pentru a evita pericolul corporatismului, din Consiliul Superior al Magistraturii trebuie să facă parte, după modelele europene consacrate, şi personalități ale societății civile, din afara magistraturii. Numai că transpunerea în plan constituțional (în anul 2003) şi legal (Legea nr. 317/2004) a bagatelizat această idee, din moment ce textele au stabilit doar doi reprezentanți ai societății civile, iar aceştia nici nu participă la lucrările din secții, ci numai la cele din plen. Situația a devenit şi mai gravă după modificarea Legii nr. 317/2004 în anul 2005, când numeroase atribuții ale plenului au trecut la secții, astfel că în aceste condiții nu se poate vorbi de un dialog real cu societatea civilă şi, de ce nu, de un control al acesteia. La aceste constatări, adăugând că modelul legiuitorului român este mult depăşit în această privință, iar reforma constituțională din anul 2003 este chiar mai retrogradă, întrucât este lipsită de flexibilitate, de vreme ce a stabilit componența Consiliului Superior al

[5] A se vedea, Legea nr. 137/2013, publicată în „Monitorul Oficial al României" nr. 256 din 8 mai 2013.
[6] A se vedea, I. Muraru, E. S. Tănăsescu, op. cit., p. 1262.
[7] A se vedea, Hotărârea Guvernului nr. 1052/2003, publicată în „Monitorul Oficial al României" nr. 649 din 12 septembrie 2003.

Magistraturii, renunțând la sistemul mai flexibil al Constituției în redactarea sa originară, care permitea stabilirea unei atari componențe prin lege organică.

c) ministrul justiției, preşedintele Înaltei Curți de Casație şi Justiție şi procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație şi Justiție.

Din textul citat mai sus, rezultă că aceştia sunt membrii de drept ai Consiliului Superior al Magistraturii şi participă la şedințele din plen, iar în secții, cu excepția ministrului justiției, care participă la ambele, preşedintele Înaltei Curți de Casație şi Justiție participă la secția pentru judecători, iar procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație şi Justiție la cea pentru procurori. Aceşti membrii nu au drept de vot în situațiile în care secțiile îndeplinesc rolul de instanță de judecată în domeniul răspunderii disciplinare [art. 3 lit. c) şi art. 28 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 317/2004].

Se impune următoarea precizare: din art. 133 alin. (2) din Constituție rezultă că, Preşedintele României nu este membru al Consiliului Superior al Magistraturii, nici chiar de drept, dar art. 133 alin. (6) din Legea fundamentală, ca şi art. 25 din Legea nr. 317/2004, stabileşte că acesta prezidează lucrările Consiliului Superior al Magistraturii la care participă. Deşi textele din Constituție care reglementează activitatea preşedintelui României (Capitolul II din Titlul III) nu stabilesc, între atribuțiile sale, posibilitatea de a participa la lucrările Consiliului Superior al Magistraturii, cum o face art. 87 în cazul şedințelor de Guvern, acest lucru rezultă implicit din art.133 alin. (6) al Constituției. Este doar o problemă de tehnică legislativă, deoarece este firesc că din moment ce prezidează lucrările poate să şi participe la ele, însă fără drept de vot, ca şi în cazul şedințelor de Guvern, deoarece, în caz contrar, ar răspunde solidar cu membrii Consiliului Superior al Magistraturii pentru hotărârile şi măsurile adoptate, ceea ce este inadmisibil[8]. Din analiza textului constituțional mai rezultă că Preşedintele României poate participa numai la şedințele Plenului Consiliului Superior al Magistraturii, nu şi la şedințele secțiilor.

Este de remarcat faptul că, prin modificarea Legii nr. 303/2004[9] în anul 2005 s-a renunțat la noțiunea de magistrați şi se vorbeşte distinct de judecători şi procurori. Actul normativ menționat foloseşte izolat, în art. 1, noțiunea de magistratură, care este activitatea judiciară desfăşurată de judecători în scopul înfăptuirii justiției şi de procurori în scopul apărării intereselor generale ale societății, a ordinii de drept, precum şi a drepturilor şi libertăților cetățenilor.

Trebuie precizat, de asemenea, că potrivit art. 75 alin. (1) din Legea nr. 303/2004. *Consiliul Superior al Magistraturii are dreptul şi obligația de a apăra judecătorii şi procurorii împotriva oricărui act care le-ar putea afecta independența sau imparțialitatea ori ar crea suspiciuni cu privire la acestea*. Legea îi conferă judecătorului şi procurorului posibilitatea de a se adresa Consiliului Superior al Magistraturii, spre a lua măsuri necesare, ori de câte ori consideră că, *independența şi imparțialitatea le sunt afectate în orice mod prin acte de imixtiune în activitatea profesională* - [art. 75 alin. (2) din Legea nr. 303/2004].

[8] A se vedea: M. Constantinescu, A. Iorgovan, I. Muraru, E. S. Tănăsescu, *Constituția României revizuită. Comentarii şi explicații,* Editura All Beck, Bucureşti, 2004, p. 146.

[9] Ase vedea, Legea nr. 303/2004 privind statutul magistraților, publicată în „Monitorul Oficial al României" nr. 576 din 29 iunie 2004, republicată în „Monitorul Oficial al României" nr. 826 din 13 septembrie 2005, cu modificările şi completările ulterioare.

Trebuie remarcat faptul că, competențele atribuite Consiliul Superior al Magistraturii privind apărarea corpului magistraților împotriva oricărui act care ar putea influența independența sau imparțialitatea acestora în înfăptuirea justiției, asigurarea carierei magistraților, precum şi examinarea şi soluționarea problemelor disciplinare sau a faptelor de altă natură, conduc la consolidarea unui corp profesional cu rol esențial într-un stat de drept.

În încheierea acestor considerații se cuvine să fie făcute câteva observații şi asupra modului de recrutare a judecătorilor şi a procurorilor în vederea numirii.

În România recrutarea judecătorilor se face pe bază de concurs, iar numirea judecătorilor, cu excepția celor stagiari, se face de către Preşedintele țării. Pentru a evita, însă, neajunsurile care pot exista datorită numirii de către puterea executivă, Constituția a reînființat, Consiliul Superior al Magistraturii care face propuneri în vederea numirii, potrivit art. 125 alin. (2) din Constituție.

Din textul citat mai sus, rezultă că propunerile de numire, precum şi promovarea, transferarea şi sancționare judecătorilor sunt de competența Consiliului Superior al Magistraturii în condițiile legii sale organice.

Potrivit art. 134 alin. (1) din Constituție: „Consiliul Superior al Magistraturii propune Preşedintelui României numirea în funcție a judecătorilor şi procurorilor, cu excepția celor stagiari, în condițiile legii".

Sub acest aspect, apreciem că, trebuie să se aibă în vedere faptul că, recrutarea şi formarea profesională în vederea ocupării funcției de judecător sau procuror se realizează pe bază de concurs prin Institutul Național al Magistraturii. Legea nr. 303/2004 enumeră în art. 14, condițiile[10] pentru admiterea unei persoane la Institutul Național al Magistraturii.

În opinia noastră, demnitatea de magistrat, una dintre cele mai importante într-un stat de drept, trebuie să fie onorată printr-o înaltă competență profesională şi printr-o probitate morală ireproşabilă. Tocmai pentru a obliga magistrații să-şi păstreze acelaşi statut moral pe toată durata învestirii lor în funcție, art. 34 din Legea nr. 303/2004 impune obligativitatea depunerii unui jurământ[11].

Considerăm că, nedepunerea jurământului de către un magistrat atrage după sine nulitatea numirii în funcție. Deşi legea nu o mai spune în mod direct, consecința firească a unei asemenea numiri, în ipoteza în care ea ar fi fost făcută, este nulitatea actelor îndeplinite de acel magistrat[12].

În conformitate cu prevederile art. 21 din Legea nr. 303/2004, la judecătorii şi la parchetele de pe lângă acestea pot funcționa judecători şi procurori stagiari. Aceştia sunt numiți în funcție de către Consiliul Superior al Magistraturii, pe baza mediei generale obținute prin însumarea mediilor de la sfârşitul fiecărui an de studiu şi de la examenul de absolvire al

[10] Să aibă cetățenia română, domiciliul în România şi capacitate deplină de exercițiu; să fie licențiat în drept; să nu aibă antecedente penale sau cazier fiscal; să cunoască limba română; să fie aptă din punct de vedere medical şi psihologic, pentru exercitarea funcției.

[11] Conform textului menționat, jurământul are următorul conținut: „Jur să respect Constituția şi legile țării, să apăr drepturile şi libertățile fundamentale ale persoanei, să-mi îndeplinesc atribuțiile cu onoare, conştiință şi fără părtinire. Aşa să-mi ajute Dumnezeu".

[12] A se vedea, art. 7 din Decretul - Lege nr. 1285/1958 din Argentina care cuprinde soluții similare, apud I. Leş, *Instituții judiciare contemporane*, Editura C. H. Beck, Bucureşti, 2007, p. 182.

Institutului Național al Magistraturii. Magistrații stagiari sunt obligați să efectueze un stagiu de un an[13].

Se impune a face precizarea că, la terminarea stagiului magistrații sunt supuşi unui examen de capacitate. Examenul de capacitate se organizează anual de Consiliul Superior al Magistraturii, prin intermediul Institutului Național al Magistraturii. Comisia pentru examenul de capacitate al judecătorilor şi comisia pentru soluționarea contestațiilor sunt alcătuite din judecători de la Înalta Curte de Casație şi Justiție, judecători de la curțile de apel şi formatori de la Institutul Național al Magistraturii, numiți prin hotărâre a Consiliului Superior al Magistraturii.

Este necesar să se sublinieze de asemenea că, potrivit art. 30 alin. (2) din Legea nr. 303/2004, candidații declarați admişi la examenul de capacitate au dreptul, în ordinea mediilor, să-şi aleagă posturile, în termen de 15 zile libere de la publicarea acestora în „Monitorul Oficial al României", Partea a III-a. Candidatul care nu şi-a exercitat dreptul de alegere în termenul prevăzut de lege i se propune, din oficiu, un post de către Consiliului Superior al Magistraturii. Refuzul de a accepta propunerea este considerat demisie.

În acelaşi timp, arătăm că, în realizarea rolului său de garant al independenței justiției, Consiliului Superior al Magistraturii îndeplineşte formalitățile legale pentru numirea judecătorilor şi procurorilor care au fost declarați reuşiți la examenul de capacitate, în termen de maximum 30 de zile de la data validării examenului de capacitate.

Împărtăşind punctul de vedere al profesorului Tudor Drăganu[14], considerăm că recrutarea judecătorilor şi a procurorilor în vederea numirii ar trebui să se facă prin concurs, desfăşurat în fața unor comisii formate din personalități de înalt prestigiu profesional şi moral, aparținând corpului magistraților şi al cadrelor didactice universitare.

În lumina precizărilor făcute mai sus, concluzia ce se impune este că, legislația română consacră aşadar garanțiile independenței la nivelul standardelor internaționale. Este semnificativ şi faptul că în art. 152 alin. (1) din Constituție se prevede că, printre altele, independența justiției nu poate forma obiectul revizuirii acesteia, adică a Constituției.

[13] În unele țări durata stagiului este diferită. Astfel, în Belgia durata stagiului este de trei ani (art. 259 §2 din Codul judiciar belgian). Ibidem.

[14] A se vedea: T. Drăganu, *Introducere în teoria şi practica statului de drept*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1992, p. 68.

SCURTE CONSIDERAȚII PRIVIND PRINCIPIILE CONSTITUȚIONALE ÎN ORGANIZAREA STATULUI DE DREPT ÎN ROMÂNIA

Augustin Vasile Fărcaş, PhD, Dimitrie Cantemir University of Tîrgu Mureş
Lică Fărcaş, PhD, Dimitrie Cantemir University of Tîrgu Mureş

Abstract: We chose to analyze the most significant principles of the rule of law enshrined in the Romanian Constitution of 1991, the perspective being closer to the functionality of the rule of law, than the theory that bears his name. Such a choice always has an important subjective element, that can not be ignored and which differ from one author to another. The aim of this study is to highlight the content of the principles, the legal norms in which they are expressed and the Romanian Constitutional Court decisions in which the principles are invoked.

Key word: principles, rule of law, Romania.

Aspecte generale

Primul lucru care a trebuit clarificat este acela al circumscrierii sau, mai bine spus, a delimitării ariei problematice de preocupări, arie care ar susține cel mai adecvat şi manifest cercetarea principiilor statului de drept, tema studiului de față. Am înțeles prin „principiu", punctul de plecare absolut sau temeiul fără de care nu poate fi concepută existența şi funcționarea unui asemenea forme de organizare conştientă a statului, forma cea mai înaltă de organizare a vieții colective, formă de nedepăşit datorită caracterului său de sistem deschis autoreglării.

Ceea ce ne apare esențial să fie menționat este faptul că principiile statului de drept nu pot fi judecate izolat, astfel încât să putem acorda prioritate unuia sau altuia dintre ele devenind, din punct de vedere logic, genul proxim pentru toate celelalte. Desigur fiecare în specificitatea sa, dar în realitatea lor, principiile statului de drept îşi conjugă acțiunea, susținându-se reciproc. Cu alte cuvinte, considerăm că prin sfera lor de acțiune şi prin conținutul lor principiile statului de drept se suprapun uneori în „zone de penumbră" astfel că trecerea de la unul la altul este greu sesizabilă.

Care ar fi consecințele tratării izolate? Răspunsul direct ar fi: o imagine unilaterală care ar conduce la sărăcirea naturii şi a funcțiilor complexe ale statului de drept. Considerăm principiile statului de drept repere metodologice de construire ale acestuia[1].

2. Concretizarea *principiului legalității* în legea fundamentală a țării noastre şi în diferite alte acte normative, prezintă o importanță covârşitoare în organizarea constituirea şi consolidarea statului de drept în România. În opinia noastră, la starea de legalitate se ajunge fie prin respectarea unei dispoziții legale de bună voie, din convingere sau prin aplicarea silită a legii de către forța de constrângere a puterii publice. Primatul legii şi supremația Constituției, ca exigențe ale statului de drept, sunt consacrate expres, explicit sau implicit, străbătând întregul edificiu constituțional. Legea fundamentală a României consacră expres

[1] A se vedea: Fărcaş A.V., *Principiile statului de drept în România*, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2011, p. 36 şi urm.; Fărcaş A.V., *Introducere în teoria statului de drept*, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2011, p. 94 şi urm.

principiul legalității în art. 1 alin. (5). Aşa cum susține profesorul Cristian Ionescu[2], a cărui poziție o împărtăşim, întreaga jurisprudență a Curții Constituționale a României porneşte de la principiul înscris în art. 1 alin. (5) din Constituție.

3. Un alt principiu fundamental înscris în Constituția României din anul 1991, şi în unele documente internaționale, este *principiul protecției drepturilor şi libertăților omului*. În zilele noastre majoritatea specialiştilor consideră că nucleul statului de drept trebuie să-l constituie promovarea şi asigurarea respectării drepturilor omului. Acesta este criteriul fundamental de distincție dintre țările în care există stat de drept şi țările în care nu există un astfel de stat. În condițiile democrației parlamentare, puterea de stat este subordonată autorității constituționale. În acelaşi timp, statul este garantul drepturilor persoanei contra oricăror abuzuri sau discriminări din partea puterii. În procesul de edificare al statului de drept, promovarea şi protejarea drepturilor omului este un principiu democratic fundamental, şi un reper important pentru România.

În doctrina de specialitate[3], se atrage atenția că o definiție a statului de drept care s-ar mărgini să-l caracterizeze ca un stat al domniei legii, fără să cuprindă reglementări bazate pe recunoaşterea şi garantarea drepturilor şi libertăților fundamentale ale omului ar fi incompletă.

Cercetarea drepturilor şi libertăților omului, trebuie centrată pe analiza primelor instrumente juridice pentru protecția drepturilor omului. Documentele fundamentale care concentrează conținutul problematicii drepturilor omului în sistemul Națiunilor Unite sunt cele reunite sub denumirea *Carta Internațională a Drepturilor Omului*. De asemenea, cercetarea acestui principiu, impune examinarea drepturilor fundamentale ale omului în sistemul european şi instrumentele care dezvoltă sistemul creat de Consiliul Europei. O precizare care se impune a fi reliefată este aceea că, țara noastră şi-a declarat interesul şi dorința de a se integra în comunitatea internațională, bazându-se pe ideea garantării, promovării şi protejării drepturilor fundamentale ale omului prin racordarea legislației naționale la standardele internaționale, prin democratizarea şi reforma instituțiilor de drept din țară. Treptat, dar cu paşi siguri, garanțiile internaționale ale drepturilor şi libertăților fundamentale ale omului au devenit pentru juriştii români un instrument aproape tot atât de des utilizat ca şi reglementările interne. O contribuție esențială în acest proces a avut-o Curtea Constituțională care, în activitatea sa de înlăturare a antinomiilor dintre legile interne şi Constituție, a acordat prioritate, în virtutea prevederilor constituționale, reglementărilor internaționale în materia drepturilor fundamentale ale omului.

4. *Principiul egalității în drepturi şi îndatoriri ale tuturor cetățenilor,* este stipulat atât în Constituția țării noastre cât şi în documente internaționale esențiale.

Mai întâi, se reține faptul că, reglementarea egalității în drepturi a cetățenilor în România are valoarea unui principiu consacrat de Constituție în art. 4 alin. (2) care prevede: „România este patria comună şi invizibilă a tuturor cetățenilor săi, fără deosebire de rasă, de naționalitate, de origine etnică, de religie, de limbă, de sex, de opinie, de aparență politică, de avere sau de origine socială". Constituția României garantează numai egalitatea cetățenilor

[2] C. Ionescu, *Principiile fundamentale ale democrației constituționale,* Editura Lumina Lex, Bucureşti, 1997, p. 124.
[3] T. Drăganu, *Introducere în teoria şi practica statului de drept,* Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1992, p. 9-10.

deoarece art. 4, alin. (1), prevede textual: „Statul are ca fundament unitatea poporului român (…)".

O altă chestiune care trebuie să reținută, constă în faptul că, dispoziția este conformă cu Convenția Europeană a Drepturilor Omului care prevede şi ea tratament distinct între naționali şi străini, dar în acelaşi timp interzice discriminarea. Egalitatea în drepturi constituie o garanție referitoare la exercitarea drepturilor fundamentale prevăzute în cuprinsul Constituției, dar şi a oricăror alte drepturi şi îndatoriri subiective reglementate în cuprinsul altor acte normative. Ea include toate domeniile de activitate în care persoana are dreptul garantat la exercitarea libertăților legale în scopul realizării intereselor sale legitime. În literatura juridică românească[4] s-a exprimat opinia conform, căreia principiul general al egalității în drepturi are câteva aplicații particulare referitoare la minoritățile naționale, poziția femeii, ocrotirea socială a copiilor şi tinerilor şi ocrotirea persoanelor handicapate. Arătăm, de asemenea, faptul că egalitate în drepturi este prin ea însăşi o egalitate de şanse pe care Constituția o acordă tuturor cetățenilor. Acesta este şi sensul art. 16 alin. (1) din Constituție, care garantează egalitatea cetățenilor în fața legii şi a autorităților publice, fără privilegii şi fără discriminări; cetățenii sunt egali, conform legislației româneşti atât în raport cu legislația statului, cât şi în raporturile lor cu autoritățile publice, inclusiv în fața autorităților judiciare. De altfel, această idee este însă clar formulată în art. 124 alin. (2) din Constituție. Textul a fost introdus prin Legea de revizuire a Constituției din anul 2003. Potrivit acestuia: „Justiția este unică, imparțială şi egală pentru toți". Acest text este reluat în art. 2 alin. (1) din Legea nr. 304 din 2004 [5]. Dispozițiile art. 7 alin. (2) din aceeaşi lege concretizează, într-o manieră mult mai semnificativă principiul enunțat, statuând că: Justiția se realizează în mod egal pentru toți, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, orientare sexuală, opinie, apartenență politică, avere, origine ori condiție socială sau de orice alte criterii discriminatorii[6]. În acest context mai pot fi invocate şi opiniile profesorului Ion Dogaru şi ale profesorului Dan Claudiu Dănişor[7], care propun o diferențiere între „egalitatea în drepturi" şi „egalitatea în fața legii": „Există o diferență de terminologie care poate deruta. Este acelaşi lucru egalitatea în drepturi cu egalitatea în fața legii ? Expresia – egalitate în fața legii – conduce, în primul moment, la ideea că egalitatea priveşte aplicarea legii. Ceea ce adaugă dreptul la egalitate sau egalitatea în drepturi este egalitatea în elaborarea legii. O adevărată egalitate în drepturi presupune deci, cu necesitate, posibilitatea unui control al legiferării. Fără controlul constituționalității legilor, egalitatea în fața acestora este ineficientă".

În final se impune precizarea că, receptarea în viața țării a principiului egalității a fost real sprijinit prin deciziile Curții Constituționale. În acest sens, Curtea Constituțională a stabilit câteva reguli [8]:

[4] Micu D., *Garantarea drepturilor omului,* Editura All Beck, Bucureşti, 1998, p. 131.
[5] Legea nr. 304/ 2004, privind organizarea judiciară, publicată în M. Of. al României, nr. 576 din 29 iunie 2004.
[6] A se vedea: Leş I., *Instituții judiciare contemporane,* Editura C. H. Beck, Bucureşti, 2007, p. 69.
[7] Dogaru I., Dănişor D.C., *Drepturile omului şi libertățile publice*, Editura Zamolxe, Chişinău, 1998, p. 81.
[8] Muraru I., Vlădoiu N.M., Muraru A., Barbu S.G., *Contencios constituțional*, Editura C.H. Beck, Bucureşti, p. 292.

a) egalitatea cetățenilor în fața legii şi autorităților publice implică un regim egal între cetățenii români organizați în persoane juridice şi aceeaşi cetățeni, dacă se prezintă *proprio nomine*, ca subiecte de drept[9];

b) principiul egalității implică un tratament juridic diferit la situații diferite cât priveşte exercitarea efectivă a drepturilor recunoscute şi garantate de Constituție. De asemenea, art. 16 alin. (1) din Constituție garantează egalitatea în drepturi a cetățenilor, nu egalitatea persoanelor colective, a persoanelor juridice[10];

c) străinii pot invoca principiul egalității în temeiul prevederilor art. 18 alin. (1) din Constituție, potrivit căruia: „cetățenii străini şi apatrizii care locuiesc în România se bucură de protecția generală a persoanelor şi averilor, garantată de Constituție şi de alte legi". În acest sens, Curtea a statuat că supunerea bunurilor controlului vamal nu este de natură să afecteze niciunul din atributele dreptului de proprietate [11];

d) principiul egalității priveşte egalitatea cetățenilor în fața legilor şi a autorităților publice, nu egalitatea de tratament juridic între cetățeni şi autoritățile publice. Ministerul Public este o astfel de autoritate, care exercită atribuții şi nu drepturi subiective, inclusiv în cadrul unui proces, pe când părțile urmăresc realizarea unui drept subiectiv[12];

e) îngrădirea prevăzută de dispozițiile art. 93 alin. (4) din Legea nr. 128/1997 privind statutul personalului didactic contravenea şi principiului egalității cetățenilor în fața legii, reglementat de art. 16 alin. (1) din Constituție, deoarece cadrele universitare ar fi astfel într-o situație de inferioritate față de altă categorie de salariați care pot presta activități prin cumul şi pentru care nu există restricții[13];

f) principiul egalității nu înseamnă uniformitate aşa încât, dacă la situații egale trebuie să corespundă un tratament egal, la situații diferite tratamentul juridic nu poate fi decât diferit. Principiul egalității conduce la sublinierea existenței unui drept fundamental, *dreptul la diferență,* iar în măsura în care egalitatea nu e naturală, a o impune constituie o discriminare[14];

g) condiții diferențiate de vechime sunt prevăzute nu numai pentru avocați, ca o condiție de a pune concluzii în fața instanțelor judecătoreşti superioare, dar şi pentru judecători în ceea ce priveşte încadrarea lor la diferite instanțe, inclusiv la Curtea Supremă de Justiție şi la Curtea Constituțională, fără ca prin acestea să se încalce principiul egalității în cadrul aceleiaşi profesii[15];

h) aplicarea principiului egalității cetățenilor în fața legii şi a autorităților publice nu poate fi exclusă pentru drepturile recunoscute prin art. 18 alin. (1) din Constituție, referitoare la protecția generală asigurată cetățenilor străini şi a apatrizilor în ceea ce priveşte persoana şi averea lor. În acelaşi sens sunt şi prevederile art. 14 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăților fundamentale, care, referindu-se la drepturile omului, evident că are în

[9] Decizia Curții Constituționale nr. 35/1993, publicată în M. Of. al României, nr. 218 din 5 septembrie 1993.
[10] Decizia Curții Constituționale nr. 18/1996, publicată în M. Of. al României, nr. 70 din 8 aprilie 1996.
[11] Decizia Curții Constituționale nr. 82/1995, publicată în M. Of. al României, nr. 58 din 19 martie 1996.
[12] Decizia Curții Constituționale nr. 203/2001, publicată în M. Of. al României, nr. 621 din 2001; Decizia Curții Constituționale nr. 243/2001, publicată în M. Of. al României, nr. 8 din 10 ianuarie 2002.
[13] Decizia Curții Constituționale nr. 30/1998, publicată în M. Of. al României, nr. 113 din 16 martie 1998.
[14] Decizia Curții Constituționale nr. 256/1997, publicată în M. Of. al României, nr. 134 din 2 aprilie 1998; Decizia Curții Constituționale nr. 49/1998, publicată în M. Of. al României, nr. 161 din 23 aprilie 1998.
[15] Decizia Curții Constituționale nr. 606/1997, publicată în M. Of. al României, nr. 134 din 2 aprilie 1998.

vedere, în mod necesar şi pe cetăţenii, străini sau apatrizi. Ţinând seama de dispoziţiile art. 20 alin. (2) din Constituţie, prevederile Convenţiei europene au prioritate faţă de reglementările interne.

5. *Principiul constituţional al liberului acces la justiţie* a fost şi rămâne, în practică, primul argument constituţional pe care cel ce doreşte protejarea drepturilor şi intereselor sale legitime îl va invoca în sprijinul său. Că aşa stau lucrurile, o confirmă şi jurisprudenţa Curţii Constituţionale din România, instanţă ce a fost chemată în numeroase rânduri să se pronunţe asupra conformităţii diferitelor legi sau ordonanţe cu acest principiu. Astfel, au luat naştere o serie de decizii care, prin efortul de aliniere la soluţiile Curţii Europene a Drepturilor Omului pronunţate în această materie, s-au constituit într-un adevărat ghid pentru o justă interpretare a dispoziţiilor art. 21 din Constituţie.

În viziunea noastră, într-un stat de drept, liberul acces la justiţie, corelat cu dreptul la apărare, dreptul la un proces echitabil, alături de alte garanţii procesuale, deţine o importanţă deosebită pentru asigurarea securităţii juridice a cetăţeanului şi a demnităţii sale. De aceea, Curtea Constituţională a apreciat că accesul liber la justiţie constituie unul dintre drepturile fundamentale care, potrivit art. 152 alin. (2) din Constituţie, nu poate fi suprimat prin revizuirea Legii fundamentale.

6. Imposibil de ignorant, este *principiul independenţei justiţiei,* care presupune implicit independenţa judecătorului şi constituie una dintre condiţiile prime ale statului de drept. În primul rând, principiul beneficiază de consacrare în Legea fundamental, textul constituţional înscriind-o în primele prevederi din Titlu care reglementează, în întregul său „Autoritatea judecătorească*”.*

În ceea ce priveşte independenţa judecătorului, precizăm că în statul de drept [astfel cum prevede art. 1 alin. (3) din Constituţie] judecătorul are un rol hotărâtor, deoarece statul de asemenea tip nu poate funcţiona cu adevărat, în materie judiciară, decât sub controlul unui judecător, ceea ce implică faptul ca el să-şi poată impune puterea de control în raport nu numai cu cetăţenii, ci şi cu puterea legislativă şi cea executivă. Este necesară următoarea observaţie: paradoxul judecătorului constă în faptul că judecătorul depinde de stat, de celelalte puteri dar trebuie să le şi controleze; el reprezintă atât puterea cât şi contra-puterea; el întruchipează dualitatea drept/forţă.

Un ultim aspect. Acest principiu, extrem de complex, nu rareori expus unor interpretări simpliste, concentrează în sine paradoxul şi tragismul Dreptului ca una din creaţiile umane, încărcată de imensă răspundere, apărută ca stavilă împotriva multiplelor forme ale nedreptăţii sociale.

7. Un principiu de natură fundamentală în statul de drept, este *principiul prezumţiei de nevinovăţie*. Componentă esenţială a libertăţii individuale şi a garantării siguranţei persoanei,

prezumția de nevinovăție[16] este una din cele mai puternice garanții ale demnității şi libertății umane.

În dreptul intern, Legea fundamentală a ridicat prezumția de nevinovăție la nivel de enunț constituțional şi a prevăzut în art. 23 alin. (11) că: „până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătoreşti de condamnare, persoana este considerată nevinovată". Facem precizarea că textul fundamental care reglementează prezumția de nevinovăție, face parte din art. 23 „Libertatea individuală", text care consacră dreptul la libertate şi siguranță fizică a persoanei, astfel că legislatorul român a dat dovadă de conservatorism, preluând valența originară a prezumției de nevinovăție[17].

O primă remarcă care se impune constă în faptul că, alături de dispozițiile art. 23 alin. (11) din Constituție, prezumția de nevinovăție are şi reglementări procesual penale. Astfel, în acord cu textul constituțional, legea cadru în materie – Noul Cod de procedură penală, prin art. 4 alin (1), se exprimă astfel: „Orice persoană este considerată nevinovată până la stabilirea vinovăției sale printr-o hotărâre penală definitivă"[18]. Existența unui asemenea text se impune deoarece, prin funcționalitatea şi semnificația sa, prezumția de nevinovăție este pusă în discuție în întreaga desfăşurare a procesului penal. Sub acest aspect, aducem în discuție şi prevederile art. 4 alin. (2) din actualul Cod de procedură penală, potrivit cărora, când se constată îndoieli în formarea convingerii organelor judiciare, asupra vinovăției, în urma administrării întregului probatoriu necesare soluționării cauzei, prezumția de nevinovăție nu este înlăturată, orice îndoială se interpretează în favoarea suspectului sau inculpatului. În contextul celor precizate mai sus, apreciem că în sprijinul acestei opinii pot fi invocate dispozițiile art. 99 alin. (2) din actualul Cod de procedură penală, în sensul cărora: „Suspectul sau inculpatul beneficiază de prezumția de nevinovăție, nefiind obligat să îşi dovedească nevinovăția, şi are dreptul de a nu contribui la propria acuzare". Alineatul următor precizează că: „În procesul penal, persoana vătămată, suspectul şi părțile au dreptul de a pune organelor judiciare administrarea de probe". În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a României a statuat că: „Instituția privării de libertate a unei persoane reprezintă un act de extremă gravitate pentru orice cetățean. Ea nu se poate realiza decât în condiții strict reglementate de lege, pentru a se preveni orice abuzuri care ar conduce la arbitrar şi discreționar, afectând direct valorile umane ce constituie esența personalității fiecărui individ". De aceea, art. 23 alin. (1) din Constituție stabileşte că: „Libertatea individuală şi siguranța persoanei sunt inviolabile", textul constituțional reglementând până la detaliu condițiile în care se pot efectua arestarea şi garanțiile constituționale necesare asigurării unui cadru adecvat protejării

[16] Cârstea C., *Prezumția de nevinovăție. Importanța şi locul acestui principiu în perspectiva modernizării legislației procesual penale,* „Revista juridică" a Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Timişoara, nr. 7/1996, p.16.

[17] Dacă prezumția de nevinovăție a apărut pe scena sistemelor judiciare moderne ca un instrument de protejare a libertății persoanelor suspectate sau acuzate de săvârşirea unor fapte penale, ulterior acestui moment ea şi-a modificat substanțial sfera de protecție, devenind tot mai mult un element de echitate procesuală cu implicații mult mai vaste. Dina aceste motive, modul de reglementare ales de legislatorul constituant este criticabil. A se vedea: Tulbure A. Şt., *Prezumția de nevinovăție, Contribuții la integrarea e*uropeană, Editura Red, Sibiu, 1996, p. 47.

[18] Reținem că, dispoziții similare apar şi în acorduri internaționale semnate de România, ceea ce indică ataşamentul statului român față de respectul acestui principiu fundamental - de pildă, Acordul între Guvernul României şi Guvernul Republici Franceze privind cooperarea în domeniul apărării.

cetățeanului împotriva unei astfel de măsuri[19]. În fine, se spune despre acest principiu că, dacă nu ar funcționa, procesul penal ar fi o adevărată barbarie judiciară.

8. Cu privire la *principiul democrației*, precizăm că, instaurarea unei veritabile democrații reprezintă unica ambianță a statului de drept.

Un prim aspect. Ce este democrația? iată întrebarea fundamentală căreia trebuie să-i răspundă teoria democratică. Democrația este un concept care, în principiu, sfidează definirea. Democrația este o formă de perfecțiune morală. Ea dimensionează atât organizarea şi funcționarea puterii, pentru a o umaniza, cât şi modul de viață al cetățenilor, pentru a-l modela[20].

Așa cum susține profesorii Gheorghe Bichicean şi Andrei Bichicean, la a cărui viziune ne raliem, democrația este indisolubil legată de idea de libertate[21]. Profesorul Ioan Muraru şi profesoara Elena Simina Tănăsescu[22], arată, că democrația presupune ca fundament respectarea ființei umane şi a statului de drept, dar este evident că manifestarea democratică a puterii se acomodează mai greu cu limitările tehnic-juridice inerente statului de drept şi care îşi propun tocmai să limiteze prin norme juridice prestabilite manifestarea liberă (arbitrară) a puterii de stat.

Democrația pentru profesorul Ion Deleanu[23], este acea formă de guvernământ în care prerogativele puterii aparțin poporului şi acesta le exercită suveran prin corpul său electoral sau, după caz, prin corpul său referendar.

Împărtăşim opinia profesorului Dan Claudiu Dănişor[24] potrivit căreia, democrația este poate singura formă de guvernământ care se recunoaşte imperfectă, adică singura care se construieşte continuu: o procedură care îşi repune permanent în discuție principiul, adică îl reconstruieşte permanent. Nu există un principiu democratic unic, imuabil, ci doar o procedură de optimizare a reconstrucției principiului. Poate de aceea este atât de complicat să defineşti democrația: de fiecare dată defineşti mai degrabă un proces democratic, o cale de fiecare dată schimbătoare.

Notăm şi faptul că, democrația ține de voință întemeiată pe cunoaşterea şi înțelegerea stărilor reale de lucruri şi a vieții oamenilor. Ea este mai mult o acțiune, o strategie de lucru ce vizează acel „mai bine", pe care încă nimeni nu l-a putu defini decât contextual. Astfel că a spune ce este democrația, înseamnă mai mult a determina cum este realizată.

9. Trebuie cercetată şi eficiența reglementărilor româneşti, înscrise în Constituție, care au consacrat *principiul pluralismului politic şi dreptul la asociere al cetățenilor.*

---

[19] În acest sens: Decizia Curții Constituționale nr. 337/ 2001, publicată în M. Of. al României, nr. 75 din 31 ianuarie 2002; Decizia Curții Constituționale nr. 183/2003, publicată în M. Of. al României, nr. 425 din 17 iunie 2003.

[20] Gilia C., *Teoria statului de drept*, Editura C. H. Beck, Bucureşti, 2007, p. 222.

[21] Libertatea este pentru societate ceea ce este sănătatea pentru fiecare dintre noi - Lord Bolingbroke, apud Bichicean Gh., Bichicean A., *Despre democrație,* Editura Burg, Sibiu, 2003, p. 25 şi urm.

[22] Muraru I., Tănăsescu E.S., *Constituția României, Comentariu pe articole*, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2008, p. 9.

[23] Deleanu I., *Instituții şi proceduri constituționale – în dreptul român şi dreptul comparat*, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2006 , p. 103-117.

[24] Dănişor D.C., *Tratat de Drept Constituțional,* vol. I, Teoria Generală, Editura Sitech, Craiova, 2006, p.95.

În viziunea profesorului Cristian Ionescu[25], pluralismul politic sugerează existența în societate a unei pluralități de partide sau formațiuni politice care se constituie şi acționează în condiții de deplină egalitate de tratament din partea statului. În aceste condiții, pluralismul apare ca o garanție pentru fiecare partid sau forță politică, că un alt partid nu va putea acționa pe ascuns, cu mijloace ilegale, impunându-şi voința şi interesele asupra celorlalți.

Apreciem că principiul libertății partidelor politice implică şi neamestecul sau amestecul restrâns al statului în structura de organizare internă a partidelor. Curtea de la Strasbourg, într-o serie de cauze, a considerat că dizolvarea partidelor politice, chiar pentru motivele invocate privind amenințarea la adresa securității naționale, constituie o măsură prea gravă şi disproporționată în raport cu scopul urmărit într-o societate democratică. În opinia Curții de la Strasbourg, nu există democrație fără pluralism. Constituția României din 1991, statuează în art. 40 alin. (1) că: „cetățenii se pot asocia liberi în partide politice, în sindicate, în patronate şi în alte forme de asociere”[26]. Înțelegerea sferei de aplicare a dispozițiilor constituționale din art. 40 presupune o corectă şi clară delimitare a asociaților ce sunt rezultatul exercitării acestui drept şi a altor asociați şi societăți care sunt rezultatul unor contracte între asociați.

Dorim mai întâi să preciză că, asociațiile prevăzute în art. 40 din Constituție nu au scopuri lucrative, nu urmăresc obținerea sau împărțirea unor beneficii, ele trebuie să aibă scopuri politice, religioase, culturale, etc., scopuri care să exprime libertatea de gândire şi de exprimare a gândurilor, opiniilor, credințelor.

Apoi, este necesar să se sublinieze faptul că, asemenea precizări urmăresc să arate că art. 40 din Constituție nu poate fi socotit temeiul juridic al creării unor societăți comerciale sau al unor alte asociații cu caracter lucrativ sau eventual al persoanelor juridice [27].

Analiza dispozițiilor constituționale şi legale româneşti trebuie îndeplinită în concordanță cu principalele instrumente juridice internaționale în domeniul drepturilor omului. Numai această examinare coroborată şi sistematică permite o evaluare corectă a dimensiunilor juridice privind dreptul de asociere[28].

10. Legea fundamentală a României, ca de altfel şi Legea nr. 215/2001[29] consacră principiile de bază pe care se întemeiază administrația publică în unitățile administrativ – teritoriale. Astfel, potrivit prevederilor art. 120 alin. (1) din Constituție: „administrația publică din unitățile administrativ-teritoriale se întemeiază pe *principiile descentralizării, autonomiei locale şi deconcentrării serviciilor publice*”, iar conform dispozițiilor art. 2 alin. (1) din Legea administrației publice locale, „administrația publică în unitățile administrativ-teritoriale se organizează şi funcționează în temeiul principiilor descentralizării, autonomiei locale,

[25] Ionescu C., *Tratat de drept constituțional contemporan,* Editura C. H. Beck, Bucureşti, 2008, p. 653-654.
[26] A se vedea: Legea nr.14/2003, privind partidele politice, publicată în M. Of. al României, nr. 25 din 17 ianuarie 2003, cu modificările şi completările ulterioare; Legea nr. 334/2006, privind finanțarea activității partidelor politice şi a campaniilor electorale, publicată în M. Of. României, nr. 632 din 21 iulie 2006; Legea sindicatelor, nr. 54/2003, publicată în M. Of. al României, nr. 73 din 5 februarie 2003; Legea patronatelor, nr. 356/2001, publicată în M. Of. al României, nr. 380 din 12 august 2001; Ordonanța Guvernului nr. 26/2000
[27] Constantinescu M., Iorgovan A., Muraru I.. Tănăsescu E.S., *Constituția României revizuită*, Editura All Beck, Bucureşti, p. 82.
[28] Muraru I., *Protecția constituțională a libertăților de opinie,* Editura Lumina Lex, Bucureşti, 1999, p. 191 şi urm.
[29] Legea administrației publice locale cu modificările şi completările ulterioare.

deconcentrării serviciilor publice, eligibilității autorităților administrației publice locale, legalității şi al consultării cetățenilor în soluționarea problemelor locale de interes deosebit"[30].

Pentru a înțelege mai bine principiile în discuție, se impune a face următoarea precizare: din cele două texte, ar rezulta că dispozițiile Constituției României prevăd în mod expres numai trei principii, iar Legea administrației publice locale prevede cinci asemenea principii. În realitate, lucrurile nu stau chiar aşa. Principiul eligibilității este şi el consacrat de Legea fundamentală a țării noastre, în textele art. 121 alin. (1), care menționează că: Autoritățile administrației publice, prin care se realizează autonomia locală în comune şi oraşe, sunt consiliile locale alese şi primarii aleşi, în condițiile legii şi ale art. 122 alin (2) în conformitate cu care, Consiliul județean este ales şi funcționează în condițiile legii.

În viziunea noastră, ceea ce este însă important de relevat, constă în faptul că atât principiile prevăzute expres de dispozițiile art. 120 alin. (1) din Constituție, cât şi cele cuprinse în art. 2 alin. (1) din Legea nr. 215/2001 privind administrația publică locală, nu sunt principii care se bazează administrația publică, în general, ci numai administrația publică din unitățile administrativ teritoriale.

Este necesar să se sublinieze faptul că, cu toate că aceste principii au fost statuate pe cale constituțională şi detaliate în cadrul Legii administrației publice locale, nu se poate spune că descentralizarea se manifestă în mod deosebit. Acest lucru se întâmplă în condițiile în care în România există o puternică tendință centralistă, cu o veche tradiție, care a dus în epoca modernă mereu la neglijarea provinciei în favoarea capitalei şi la centralizarea puternică a deciziilor. Realitatea este însă că, nu s-a realizat conştientizarea relației directe care există între procesul de descentralizare şi cel de consolidare a democrației. Chiar dacă procesele democratice au înregistrat succese remarcabile, componenta cea mai slabă a lanțului acestor evoluții rămâne descentralizarea şi autonomia puterii locale.

Descentralizarea administrativă ridică numeroase întrebări cărora încă nu li s-a dat un răspuns. Fără a ne angaja să le răspundem, le-am menționa datorită implicațiilor lor adânci privitoare la viitorul statului de drept: descentralizarea este dispersie, fragmentare a puterii publice sau standardizare? Până la ce punct poate fi teoretizată descentralizarea? Cu alte cuvinte, este posibilă teoretizarea fenomenului departamental, regional, urban, comunal? Şi dacă da, atunci la ce scară: națională, europeană, mondială? Cum poate fi corelat fenomenul în discuție cu puterea structurantă a dreptului sau cu eficiența lui performativă ?

Reținem că, în pofida unor astfel de probleme nesoluționate, descentralizarea este la ordinea zilei iar legislația progresează, fără grija asupra efectelor ascunse sau, nu rareori, perverse. În opinia noastră, descentralizarea este sistemul care are la bază recunoaşterea interesului local, distinct de cel național, localitățile dispunând de structuri organizatorice, funcționale şi de un aparat propriu, afectat interesului local, dar, adăugăm noi, fără a dispune de mijloacele necesare şi fără ca legislatorul să aibă grijă de repartiția competențelor.

Apoi, precizăm faptul că, Guvernul României şi-a asumat răspunderea în Parlament pentru Legea descentralizării[31]. Totodată reținem că, partidul democrat liberal[32] a sesizat

[30] Brăilean T., *Dezvoltarea locală. Instituții şi politici.* Centru de Studii Europene, Universitatea „Al. I. Cuza" Iaşi, 2004, p. 13; Vedinaş V., *Drept administrativ şi instituții politico-administrative*, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2002, p. 448 ; Santai I., *Drept administrativ şi ştiința administrației,* Editura Risoprint, Cluj Napoca, 2005, p. 51 şi urm.

[31] La data de 19 noiembrie 2013, Guvernul României şi-a asumat răspunderea în Parlament pentru Proiectul de

Curtea Constituțională a României, ridicând obiecția de neconstituționalitate a dispozițiilor Legii descentralizării. În acest context, apreciem ca fiind corectă decizia Curții Constituționale a României[33], în conformitate cu care, un principiu încălcat de Legea descentralizării ar fi nerespectarea cadrului legal în materia descentralizării şi a proprietății.

Împărtăşim opinia profesorului Dan Claudiu Dănişor[34] potrivit căreia deconcentrarea nu este o tehnică democratică, ci o tehnică autoritară, o modalitate de intruziune a puterii central la nivelul colectivităților locale, o tehnică a centralizării. Sub acest aspect merită subliniat faptul că, în punctul de vedere referitor la revizuirea Constituției României, Comisia de la Veneția a menționat deosebirea dintre deconcentrare şi descentralizare, afirmând că prima depinde de existența unor unități teritoriale în care statul este prezent prin serviciile sale, în timp ce cea de-a doua se referă la existența unor unități teritoriale ale căror organism sunt alese şi exercită anumite puteri în nume propriu[35].

Prin autonomie locală, în opinia noastră, se înțelege dreptul şi capacitatea efectivă a autorităților administrației publice locale de a soluționa şi de a gestiona, în numele şi în interesul colectivităților locale pe care le reprezintă, treburile publice.

Curtea Constituțională a României prin decizia din 10 ianuarie 2014[36], a reținut încălcarea principiul constituțional: „ al autonomiei locale, în privința trecerii bunurilor din domeniul privat al statului în domeniul privat al unităților administrativ-teritoriale, fără exprimarea consimțământului autorităților administrației publice locale/județene”.

11. Un ultim principiu la care facem referire în acest context este, *principiul separației puterilor în stat,* el a fost introdus în Constituție prin revizuirea din anul 2003. Articolul 1 alin. (4) din Legea fundamentală înscrie *expresis verbis* principiul clasic al separației şi echilibrului puterilor legislativă, executivă şi judecătorească, în cadrul democrației constituționale. Textul citat mai sus înlătură una dintre criticile aduse Constituției din 1991 şi anume lipsa unui text care să consacre expres principiul separației celor trei puteri în stat. Acest moment este unul extrem de important, cu atât mai mult, cu cât statul de drept şi deci implicit şi principiul separării puterilor în stat, a devenit pentru România criteriu de aderare la Uniunea Europeana (criteriile de la Copenhaga).

În opinia noastră, societatea românească actuală trăieşte un moment important, pentru a scrie, despre ceea ce înseamnă separația puterilor în stat, cu atât mai mult cu cât, democrația românească este încă o democrație tânără, pentru care principiile statului de drept, încep să se contureze mai profund.

Lege pentru stabilirea unor măsuri de descentralizare a unor competențe exercitate de unele ministere şi organe de specialitate ale administrației publice centrale, precum şi a unor măsuri de reformă privind administrația publică.

[32] În data de 29 noiembrie 2013, a sesizat Curtea Constituțională a României, ridicând obiecția de neconstituționalitate a dispozițiilor Legii descentralizării.

[33] Curtea Constituțională a României, prin decizia din 10 ianuarie 2014, a declarat neconstituțional cu unanimitate de voturi, proiectul de Lege privind descentralizare, întrucât încalcă principiul constituțional al descentralizării.

[34] Dănişor D.C., *op. cit.,* p. 117.

[35] Carp R., *Strategii şi propuneri de reformă a administrației publice în perspectiva integrării europen*e, apud „Revista de Drept Public”, nr. 2/2006, p. 114.

[36] Prin decizia din 10 ianuarie 2014, Curtea Constituțională a declarat neconstituțional cu unanimitate de voturi, proiectul de Lege privind descentralizare, întrucât încalcă principiul constituțional al autonomiei locale.

În fine, este necesar să se sublinuieze, că în prezent teoria şi practica separației puterilor se îndepărtează de forma inițială a principiului sau îi caută forme noi de transpunere. Aceasta nu înseamnă nicidecum că factorii politici, doctrina, Guvernul în general, nu ar mai vedea în separația puterilor antidotul tiraniei. Dimpotrivă, statul de drept este indisolubil legat de acest principiu.

Mi-am permis această extrem de sumară şi rapidă trecere în revistă a ideilor şi paşilor pe care i-am parcurs în realizarea studiului de față cu convingerea că sunt necesare câteva explicații pentru justificarea a ceea ce reprezintă astăzi principiile constituționale în organizarea statului de drept în România.

GLOBALIZATION – A DYSTOPIC RELIGION OF THE DESACRALIZED HUMANKIND

Antoniu Alexandru Flandorfer, PhD Candidate, "Ştefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: The failure of politics, as determined by the appearance and historical exhaustion of "intramundane religions" (E. Voegelin) engraved in the collective mentality during the past century, determined a new form of a utopia which implies economics as a substitute of traditional morals. Therefore, in order to elude totalitarianism as an illegitimate form of social cohabitation, Man has approached a gregarious form that has eradicated bot self-consciousness and the redemptive ways of a secularized spirituality. The modern construction of the society is based on a malformed civism that emanated from the neoliberalism of the capitalist democracy. An anti-utopia in appearance, the government based on economics climaxing in globalization has turned into an insidious, socially coercive ethical mechanism that installed a "fatum" in which social disparities were accepted as a meritocratic "gift", a conception that is inherent to capitalist axiology.
In making use of the democracy feints, globalization has inculcated into the masses, the conscience of a liberty that is similar to that of Dostoyevsky's Grand Inquisitor, which changed the "new man" or "Übermensch" into the modern-day "Überconsumer".
The moral principle of loving one's neighbor changed to the ethics of tolerance, while the classical forms of utopia or Fourier's Phalanstère, sociocultural hypostases of a failed pattern of "Civitas Dei" (Augustine of Hippo), have their own avatars in an immense Panopticon in which people live the psychosis of being consumed themselves.

Keywords: globalization, dystopia, consumerism, totalitarianism, religion

Istoria umanității este construită pe o serie de paradigme care se imprimă în substratul socio-cultural al fiecărei epoci, trasându-i trendul. Conform lui Thomas Khun, fiecărei paradigme îi este inerentă o revoluție, şi cu toate că acest fenomen la originea sa este de factură violentă, în ceea ce globalizarea şi efectele sale, precum consumatorismul, atomizarea/ masificarea (aici, aceste două manifestări ale individului capturat de societate provin dintr-o altă perspectivă cauzală, neidentificându-se în matricea totalitarismelor secolului al XX-lea cu care au fost consacrate), s-a implementat tacit, non-violent şi destul de rapid, printr-un proces de câteva decenii. În matematica istorială, perioada de maturare a fenomenului nefiind de lungă durată, a impus globalizării o manifestare criptică, ce de abia acum îşi exprimă efectele la nivelul psihismului colectiv. Pârghiile uzitate sunt perfide, iar implementarea acestui *raison d`être*, cu al său consumatorism (poate cel mai pregnant efect simțit de umanitate în urma globalizării), a devenit o modalitate funcțională în sine, concomitent cu decăderea *Omului* care se re-produce imuabil ca prototip în acest *aiôn* pe care îl parcurgem. Thomas Khun referindu-se la revoluțiile ştiințifice generate de paradigme, afirmă că „Problema este înregistratată şi lasată pe seama unei generații viitoare, înzestrată cu instrumente mai bune. (...) o criză se poate încheia prin apariția unui nou candidat la statutul de paradigmă şi prin lupta care urmează pentru acceptarea sa."[1] Când ne referim la fenomenul globalizării, aceeaşi aserțiune se poate aplica transdisciplinar, atât în cercetarea sociologică, culturală, cât şi în domeniul psihologiei maselor. Acest fenomen maladiv, care încă nu a atins praxisul ultim al evoluției sale, s-a declanşat ca o reacție la dorința eludării de către umanitate a traumelor

[1] Thomas S. Khun, Structura revoluțiilor ştiințifice, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1976, p. 130

generate de conflagrațiile ce au marcat prima jumătate a secolului trecut, precum şi de pericolul nuclear al dispariției speciei umane. Printr-o analiza etico-filosofică, *Omul*, referindu-ne doar la etapele parcurse de la *homo faber* la *homo œconomicus*, respectiv de la utilitarismul transgresat într-un mercantilism patologic, observăm că şi-a anulat spiritualitatea în detrimentul unei crize acute a percepției realului, marcate de un hedonism modern. Horia-Roman Patapievici se erijează într-un apărător al liberalismului, expiindu-l de vina ce o poartă în cadrul dramei spirituale a omului decăzut al modernității, generată atât politic, cât şi economic, prin capitalismul aplicat pe fundamentul democrației. Astfel, acesta consideră că „Într-un sens nemetaforic, regele producției este fie consumatorul, fie raportul incestuos dintre capitalist şi *aviditatea* consumatorului. Este adevărat că mărfurile care întrunesc *toate* sufragiile sunt de regulă cele mai *joase* în ordinea a ceea ce este *superior*. Dar aceasta numai şi numai pentru că economia de piață este democratică într-un sens absolut. În capitalism poate dicta numai gustul comun. Argumentul moral împotriva capitalismului are dreptate când observă că acest gust comun este lipsit de calitate: că este, într-un sens radical, *inferior*. Dar se înşală când îşi imaginează că vina este a sistemului de producție capitalist. Vina nu este a celui care vinde marfa care se cere, ci a celui care nu poate trăi decât cu această marfă inferioară. Din rațiuni teologice, omul modern este adict la producerea şi reproducerea *inferiorului*. (...) Modernitatea, în bine şi în rău, este un portret interior neretuşat a ceea ce este omul Căderii *în mod real*."[2]

Însă Jean Baudrillard în rezonanță cu cele două cărți ale lui John Kenneth Galbraith, *Era opulenței* şi *Noul stat industrial*, sesizează că „(...) problema fundamentală a capitalismului contemporan nu mai este contradicția dintre „maximizarea profitului" şi „raționalizarea producției" (la nivelul antreprenorului), ci între o productivitate virtual nelimitată (la nivelul tehnostructurii) şi necesitatea de a distribui produsele. (...) Efectul general este, prin mijloace fie anterioare actului de producție (sondaje, studii de piață), fie ulterioare (publicitate, marketing, condiționare), „anularea puterii de decizie a cumpărătorului – căruia acest efect îi scapă de sub control –, pentru a o transfera companiei, unde ea poate fi manipulată." (...) Este vorba, chiar numai ca tendință, de dictatura generalizată a ordinii de producție."[3] Se poate observa că unele analize converg spre premisa că individul a învățat lecția totalitarismelor pe care le-a parcurs, însă optează în continuare pentru o societate coercitivă a controlului. În privința globalizării, nu se poate vorbi de o manipulare efectivă şi manifestă din partea statului, tipic regimurilor dictatoriale, ci de un clivaj produs la originea sa, între sectorul politic şi cel economic, în care cel din urmă este predominant, anulând în final orice intruziune. Acest fenomen de masificare în lumea globalizării nu provine din eticism, cum s-a întâmplat în cadrul ideologiilor utopice ale comunismului, fascismului sau național socialismului, în care *Omului* i s-a creat şi impus să urmeze un pattern absolut şi infailibil. Globalizarea, sub auspiciile democrației, oferă o libertate aparent totală, însă care nu este altceva decât o capcană sub forma unui labirint, la a cărui intrare se produce avatarizarea *Omului* în individ, apoi în timp ce-l parcurge, se autodefineşte cetățeanul într-un cadru societal iluzoriu şi teatral, ca în final recunoscându-se în consumator. În acest mod metaforic am putea reprezenta evoluția pe care a parcurs-o *Omul* până la stadiul actual - consumatorul,

[2] Horia-Roman Patapievici, Omul recent, Ediția a V-a, Editura Humanitas, Bucureşti, 2001, 2007, (2008), pp. 414-416

[3] Jean Baudrillard, Societatea de consum: mituri şi structuri, Editura Comunicare.ro, Bucureşti, 2005, p. 90

specie avidă de libertatea conferită de o democrație similară celei propovăduite de *Marele Inchizitor*. De fapt, această involuție a individului de la sfârșitul modernității încoace, a fost catalizată de propria standardizare, prin translarea unor aspecte specifice obiectului caracteristicilor umane, creându-se un prototip, în locul întoarcerii la arhetipurile primare apropiate de o imanență spirituală inerentă. Reificarea pe care *Omul* o resimte concomitent cu *Sfârşitul istoriei*, conform lui Francis Fukuyama, aceasta nu se va manifesta prin dispariția speciei în sens natural, ci va fi de factură existențială[4], producându-se la momentul apoteozei științei, prin reducerea la propria standardizare. Tocmai această uniformizare a umanității ne aruncă într-o distopie cu profunde valențe milenariste.

De asemenea, prin impunerea diferitelor modele ale trendului istorial, individul este supus unui proces ce îl transformă din subiectul principal într-un simplu instrument, iar în cadrul axei valorilor inerente democrației este anulat, astfel, observându-se că încă de „La începuturile societății capitaliste burgheze se constată o divizare, o separare a diferitelor tipuri de funcții şi activități în sfere despărțite artificial, toate acestea conducând, în opinia lui Jameson, la fenomenul de „reificare", la convertirea relațiilor sociale în obiecte fixe, inerte („Postmodernism and the Video-text", 222). (...) acesta este momentul modernismului rezultat din separarea sferei culturii de viața socială şi economică, într-o manieră de natură să ia în considerație critica şi aspirațiile utopice – chiar dacă ea ar putea fi învăluită şi de „o anumită inutilitate spirituală" („Postmodernism and the Video-text", 222). Procesul reificării continuă însă implacabil. În faza postmodernă ulterioară, semnele sunt complet degrevate de funcția de a se raporta la lume, fat care determină extinderea puterii capitalului asupra tărâmului semnului, culturii şi reprezentării, concomitent cu prăbuşirea mult prețuitului spațiu de autonomie modernismului. (...) Asemeni unui text postmodern, capitalismul global îşi etalează ubicuitatea descentrată, precum şi refuzul de a sta locului şi de a fi el însuşi în fața analistului."[5] Observațiile lui Steven Connor făcute la adresa viziunii lui Fredric Jameson în ceea ce priveşte tribulația culturii postmoderne, ne arată clar disparitățile şi hiatusurile intercomunicaționale umane produse de noile mituri comunitare, cauzate de intruziunea factorilor coercitivi inerenți sferei socio-economice. Astfel, excesul virtualului provenit din lipsa unei comunicări interrelaționale umane firești, a produs atomizarea individului într-o societate pervertită de vectorul imaginarului colectiv supus unei soteriologii inerente științei din perspectivă teleologică. Atomizarea individului în cadrul regimurilor totalitare se afla sub auspiciile *mitului progresului* cu al său concept de *techné* implementat concomitent cu întreg ansamblu al imaginarului modernității. Dacă *Omul* faustian a fost replicat după *uomo universale* al Renaşterii, însă nu i s-a permis un *locus* în preajma divinității precum patternul urmat, în ceea ce priveşte individul actual putem afirma că acesta s-a transformat într-un *gadget*, care nu deține un loc real şi bine determinat în parcursul ontic sub signatura transcendentului. „Capitalul nu este un fenomen economic şi social. El este umbra pe care principiul rațiunii o proiectează asupra relațiilor umane. Prescripții ca: să comunicăm, să

[4] În acest sens vezi nota din studiul meu *The tolerance as the ethic foundation of social economy from the perspective of the "included third" in the contextuality of transmodernity*, în «Annals of "Ştefan cel Mare" University of Suceava», Philosophy, Social & Human Disciplines"; Vol. II, "Ştefan cel Mare" University Press, ISSN 2069-4008 (online: ISSN 2069 -4016), 2012, p. 154

[5] Steven Connor, Cultura postmodernă. O introducere în teoriile contemporane, Editura Meridiane, Bucureşti, 1999, pp. 67-68

economisim timp şi bani, să controlăm şi să prevenim evenimentul, să înmulţim schimburile, sunt cu toate proprii extinderii şi consolidării „marii monade". Că discursul „cognitiv" a dobândit hegemonie asupra celorlalte genuri, că în limbajul obişnuit aspectul pragmatic şi interrelaţional trece pe primul plan, în timp ce „poeticul" pare să merite din ce în ce mai puţină atenţie, - toate aceste trăsături ale condiţiei lingvistice contemporane n-ar putea fi înţelese ca efecte ale unei simple modalităţi a schimbului, cea pe care ştiinţa economică şi istorică o numeşte „capitalism". (...) Capitalul nu guvernează cunoaşterea realităţii, ci dă realitate cunoaşterii. (...) Am putea merge până la a spune că dorinţa de profit şi de bogăţie nu este, fără îndoială, nimic altceva decât acest proces însuşi, în măsura în care operează centrilor nervoşi ai creierului omenesc şi în care corpul omenesc face în mod direct experienţa acestei dorinţe."[6] Desigur din perspectiva lui Anton Carpinschi, societatea bazată pe cunoaştere prin tehnologiile informaţionale compensează deficitul moral introdus odată cu fundamentul economico-financiar al fenomenului, iar „(...) în ipostaza fiinţării comprehensive deschisă onto-teologic, dobândim şansa de a deveni mai receptivi la cultura recunoaşterii şi, implicit, de a gestiona mai bine problemele globalizării şi multiculturalismului."[7] Însă cu toate beneficiile erei informaţionale în care sunt eliminate barierele spaţio-temporale, sesizăm că omul devine incapabil de introspecţie, dar şi de o adevărată comunicare, deoarece este lipsit în acest demers de factorul uman. Marasmul tehnologiei creează individului actual o seducţie firească pe linia progresului umanităţii, însă cu grave traume psiho-sociale. „Societăţile occidentale dezvoltate au permis, după război, expansiunea unei civilizaţii materiale hedoniste, favorizată de binefacerile creşterii economice şi a generalizării bunăstării. Diferitele tehnici ale fericirii au cunoscut o supravalorizare imaginară, permiţându-i omului să-şi lărgească „băncile de vise", să acceadă la noi excitaţii emoţionale, să-şi compenseze frustrările şi să-şi uite limitele propriei sale condiţii. Expansiunea „societăţii de consum", cu obiectele sale efemere făcute dezirabile prin intermediul seducţiei publicitare, înmulţirea exponenţială a mijloacelor de difuzare a imaginilor şi sunetelor, mediatizarea culturii însăşi, au determinat procesele de idolatrizare a actorilor şi obiectelor, în acelaşi fel ca ritualurile de efervescenţă comunială, care mimează caracterul ludic festiv al sacrului religios."[8]

Întregul ansamblu manipulator de aservire comunicaţională se prezintă ca o alienare socio-emoţională a individului aflat într-un stadiu pan-milenarist al cunoaşterii, în care comunicarea interumană informaţională este un fapt indispensabil, imprimându-i-se reprezentării tehnicizante a transcendentului o funcţie teleologică. În era digitală nu mai putem vorbi de *statul-naţiune*, deoarece spaţiul virtual nu are frontiere, iar melanjul doctrinar (ideologiile sunt abolite în preferinţele instaurării *noii ordini mondiale*), la care sunt supuse masele, reprezintă o stratagemă globală de mesmerizare şi deturnare a individului de la adevăratele probleme etice ale umanităţii. „În aservirea maşinică nu există decât transformări sau schimburi de informaţii, unele mecanice, celelalte, umane. Şi, firește, nu vom rezerva supunerea aspectului naţional, în timp ce aservirea ar fi internaţională sau mondială. Căci informatica este şi proprietatea statelor care se montează ca sisteme oameni-maşini. Dar exact în măsura în care cele două aspecte, al axiomaticii şi al modelelor de realizare, nu încetează să

[6] Jean-François Lyotard, Inumanul. Conversaţii despre timp, Editura Idea Design & Print, Cluj, 2002, pp. 68-69
[7] Anton Carpinschi, Cultura recunoaşterii, Editura Fundaţiei Academice AXIS, Iaşi, 2008, p. 26
[8] Vezi M. Maffesoli, *L`ombre de Dyonisos*, Méridiens-Anthropos, 1982; J. Baudrillard, *L`échange symbolique et la mort*, Gallimard, 1976, apud. Wunenburger, Jean-Jacques, Sacrul, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2000, p. 117

treacă unul în celălalt şi să comunice ele însele. Cert este că supunerea socială se măsoară după modelul de realizare, pe când aservirea maşinică se extinde până la axiomatica pe care o realizează modelul. Avem privilegiul de a suporta, prin aceleaşi lucruri şi prin aceleaşi evenimente, ambele operaţii în acelaşi timp. Supunerea şi aservirea formează mai curând doi poli coexistenţi decât nişte stadii."[9]

O altă problemă care se ridică, este cea a expansiunii globalizării, din perspectiva raportului şi similitudinilor cu totalitarismele care de altfel au iniţiat-o cauzal. Acest fenomen s-a produs, tocmai de a se eluda recrudescenţa dezastrelor politicului secolului trecut. Globalizarea s-a configurat ca o alternativă socio-economică a unei Europe furibunde după al Doilea Război Mondial. Desigur etapele implementării acesteia au fost parcurse fără a se intui repercusiunile actuale. Orice ideologie totalitară, este o religie secularizată care vehiculează în propriul ansamblul ritualic epifania unei promisiuni transcendente, ce la nivel mundan este o aporie, dar cu şanse de soluţionare prin intermediul unui *Ales* cu destin soteriologic din perspectiva unui angajament colectivit. De asemenea, obligatoriu în toate *religiile intramundane* (Eric Voegelin) existenţa unui aşa-zis *le bouc émissaire* este eminamente necesară în cadrul confruntării de tip maniheist. Atât bolşevismul, cât şi nazismul au creat un scenariu ideologic în care este prezent un *Mesia* laicizat, ce se identifică în conducător, prin a cărui antinomie acesta îşi certifică misiunea, fie de a eradica exploatarea socială inerentă capitalismului, fie raportându-se la minoritatea iudaică ca la o subrasă, duşmană umanităţii. Astfel, dacă la cele două forme de totalitarism ale modernităţii, am identificat elementele fundamentale constitutive ale ecuaţiei maniheiste ce le determină ideologic, în cazul globalizării nu avem decât posibilitatea de a observa trauma existenţială ce se manifestă similar ca la acestea, respectiv atomizarea şi masificarea. De asemenea, la fel ca în comunism, globalizarea are ca fundament internaţionalizarea şi exportul doctrinar convertit modele ale consumismului. Ca şi fundament comun cu naţional socialismul, observăm în ceea ce priveşte globalizarea că se extinde sub forma unei *concepţii despre lume* (Weltanschauung), adică posedă o perspectivă etică de a se raporta axiologic la ontic, însă într-un mod la fel de periculos şi păgubos pentru umanitate.

Globalizarea se prezintă mai mult ca o distopie, adică o utopie totalitară a unui viitor marcat de stadiul ultim al tehnologiei şi ştiinţei, unde *Adam Kadmon* nu se re-găseşte în trăsăturile sale primordiale, fiind avatarizat şi pervertit în acelaşi timp de către propria creaţie demiurgică, „(...) reface gestul transcendenţei care se transcede pe ea însăşi"[10], pentru a se stabili ulterior într-un spaţiu nenatural fiinţei umane. Neidentificându-se propriu-zis cu o *religie secularizată*, totalitarismul impus de globalizare, nu se prezintă în mod manifest ca o ideologie, fapt datorat intruziunii economicului în cadrul politicului. Acesta din urmă îşi trăieşte ultimele clipe de aplicare asupra maselor, din cauza modelelor eşuate ale structurilor sociale pe care le-a impus prin regimurile totalitare clasice şi a derizoriului spiritului comunitarist al democraţiei târzii. Traumele totalitarismelor au fost proiectate într-un pretins spaţiu eu-topic al *societăţii bunăstării tuturor* propovăduită de către doctrina neo-liberală, însă prin vehicularea acestui model care ar permite existenţei umane un stadiu ultim de progres, concomitent cu dezvoltarea teleologică a ştiinţei şi tehnologiei, s-a realizat o acuplare

[9] Gilles Deleuze; Félix Guattari, Mii de platouri. Capitalism şi schizofrenie, Vol. II, Editura Art, Bucureşti, 2013, p. 614
[10] Anca Manolescu, Stilul religiei în modernitatea târzie, Editura Polirom, Iaşi, 2011, p. 196

incestuoasă între cripto-ideologie şi utopie. „Devenind viziune asupra lumii, ideologia devine un cod universal pentru interpretarea tuturor evenimentelor din lume. Din aproape în aproape, funcția justificatoare contaminează etica, religia şi chiar ştiința. (...) Această contaminare nu lasă neatins nici un fenomen social; Habermas a pus în evidență, (...), caracterul ideologic al reprezentării ştiințifice şi tehnologice pe care o dăm asupra realității. Ea este ideologică în sensul că o singură funcție, funcția de manipulare şi control utilitar înlocuieşte toate celelalte funcții de comunicare, de apreciere etică, de meditație metafizică şi religioasă. Întreg sistemul gândirii noastre este transmutat într-o credință colectivă sustrasă criticii. N-ar trebuie însă ca această degenerare a ideologiei să ne facă să pierdem din vedere rolul esențialmente pozitiv, constructiv şi benefic al ideologiei luată în sensul ei fundamental."[11]

În expansiunea sa hegemonică, similar nazismului, globalizarea a aplicat diverse scheme geopolitice care au avut ca factor determinant o serie de indici biopolitici. Karl Haushofer prin a sa teoriei a *Spațiului vital* (Lebensraunm) conferea *Supraomului* (Übermensch) supremația rasială într-o habitualitate purificată prin intermediul unui catharsis ce implica ca *soluție finală* transgresiunea popoarelor în populații, adică crearea unui spațiu lipsit de popor (*volkloser Raum*). „Acest volkloser Raum desemnează, prin urmare, motorul intern al lagărului, înțeles ca o maşină biopolitică ce, o dată inserată într-un spațiu geografic determinat, îl transformă într-un spațiu politic absolut, în acelaşi Lebens- şi Todesraum, în care viața umană trece dincolo de identitate biologică asignabilă."[12] În ceea ce priveşte globalizarea, cucerirea unor teritorii se realizează aprioric prin tehnici virtuale, cu o prospectare socio-economică prealabilă, în care factorul uman este privit numai din perspectiva potențialului consumator masificat într-o piață de desfacere. „Ne aflăm la un pas de o nouă geografie, însă aceasta este una care riscă să fie motivată până acum de un singur imperativ: acumularea profitului financiar prin monopolizarea unor informații cuantificabile."[13]

Totalitarismele clasice au anulat biopolitic funcția umană, însă manifestările actuale ale economicului elimină *Omul* din cadrul habitualității sale, şi printr-o persuasiune manipulatorie, îl determină să-şi accepte moartea istorială. Ajuns în pragul sinuciderii propriei rase, renunță la locul prescris în favoarea marasmului tehnicității, care îi creează un spațiu eu-topic al unei libertăți iluzorii. Acest spațiu în care este amplasat în prezent are trăsăturile unui panopticon global, şi fără frontierele determinate politico-cultural de statul-națiune, individului îi este prescris un perpetuu refugiu migratoriu. Oricum această falsă libertate în care se situează nu îi permite să conştientizeze limitele propriei închisori. Migrația pe care *Omul* o vede ca pe o libertate a sistemului, nu este una reală, ci autodefinită în cadrul bine stabilit al acestui panoptic generat de vremurile actuale. Malformarea individului actual e creată de nişte mituri societale, precum cel al toleranței. În societatea de consum, toleranța e doar o marotă, substituindu-se principiului spiritual al iubirii aproapelui, care se finalizează cu contorizarea oricărui sentiment în funcție de puterea de cumpărare şi consum. Libidoul generat de consumatorism, deja implică o pierdere a utilității sau necesității *obiectului*. În acest mod se produce fetişul acțiunii de a cumpăra în sine, alimentat de producția publicitară

[11] Paul Ricœu, Eseuri de hermeneutică, Editura Humanitas, Bucureşti, 1995, p. 281
[12] Giorgio Agamben, Ce rămâne din Auschwitz. Arhiva şi martorul (Homo sacer III), Editura Idea Design & Print, Cluj, 2006, p. 60
[13] Jerry Brotton, O istorie a lumii în douăsprezece hărți, Editura Polirom, Iaşi, 2013, p. 344

cu funcţie manipulatorie. Cât timp, individul este dependent de propriul fetiş, nu se mai poate vorbi de libertatea sa psihico-socială. Consumatorismul este un ritual desacralizat, în care piaţa economică îşi impune comandamentele.

„Singura opţiune ce nu este discreditată de sistem drept„utopică" sau, altfel spus, nerealistă, este alegerea dintre libertatea de consum şi lipsa de libertate. Libertatea de consum şi „dictatura asupra nevoilor", practicată pe scară limitată împotriva restului „consumatorilor invalizi" sau pe scară largă de o societate nedispusă sau incapabilă să ofere fascinaţiile dezvoltării pieţei de consum. (...) Pereţii nu există doar fizic. Percepţia măreşte distanţa şi adânceşte prăpastia dintre cele două părţi. Cei dinăuntrul societăţii se gândesc uneori cu teamă la cei dinafară, uneori cu dezaprobare; cel mult cu milă. Într-o societate organizată în jurul libertăţii, fiecare este definit prin consumul lui."[14]

Psihoza consumului ar putea intra în inventarul păcatelor moderne ca o patimă de care individul nu se poate debarasa. Însă, în acelaşi timp, consumismul este caracterizat drept o servitute individuală, ce frizează domeniul patologicului, fiecare, conştient fiind de incapacitatea sa de a elimina acest narcotic din ordinea propriei existenţe. Prin procesul de *dezvrăjire a lumii* (Marcel Gauchet), s-au pierdut elementele constitutive ale panteonului ce fundamenta axiologic ordinea mundană în care *Omul* se regăsea drept *măsură a tuturor lucrurilor* (Protagoras). În urma acestui proces constant şi ireversibil, individul încearcă inutil sa-şi recâştige locul în rândul lucrurilor pe care le-a creat, şi strategic, îşi camuflează caracteristicile umane în cadrul propriei demiurgii. Această conceptualizare a stării de fapt în care *Omul* este prizonierul propriei creaţii, are toate caracteristicile unei distopii. Personalitatea anomică a individului captivat de actualitatea imediată este deplasată spre concretul capturat de un hedonism vulgar, imanentat în acţiunea consumului. Pericolul depersonalizării este reprezentat de traumele în faţa obiectului ce primeşte prin fetişizare calităţi cu care nu a fost proiectat. „Dacă consumul pare de neînvins e tocmai din cauză că e o practică idealistă totală, care, dincolo de un anumit prag, nu are nimic de-a face cu satisfacerea nevoilor sau cu principiul de realitate. E dinamizat de proiectul mereu dezamăgit şi subînţeles în obiect. Proiectul im-mediatizat în semn îşi transferă dinamica existenţială spre posedarea sistematică şi nedefinită a obiectelor-semne de consum. Iar aceasta nu va putea decît să se depăşească sau să se repete continuu pentru a rămîne ceea ce e: o raţiune de a trăi. Însuşi proiectul de a trăi, fragmentat, decepţionat, semnificat se reia şi se aboleşte în obiecte succesive. „A tempera" consumul sau a încerca să stabilim o grilă a nevoilor în măsură să-l normalizeze e o dovadă de moralism naiv sau absurd."[15]

Desacralizarea *Omului* semnifică reducerea sa la nevoile care îi determină existenţa într-un flux imuabil, însă prin extrapolarea dincolo de acest fapt, atunci când *obiectul*, capătă forme ale dorinţei, se intensifică înstrăinarea individului de ceea ce îi aparţine de drept. În vederea atingerii targeturilor globalizării, realizate prin ansamblul manipulator al consumatorismului şi maximizarea performanţelor tehnologice, s-a atribuit *obiectului* conotaţii atât de nefireşti, încât pe lângă potenţarea dorinţei de a cumpăra în permanenţă, schimbului dintre fiinţa umană şi produs i s-a imprimat insatisfacţia şi inutilitatea propriilor funcţiuni. Tocmai din acest raport dintre consumator şi obiect, primul pierde, prin deruta

[14] Zygmunt Bauman, Libertatea, Editura DU Style, Bucureşti, 1998, pp. 139-140
[15] Jean Baudrillard, Sistemul obiectelor, Editura Echinox, Cluj, 1996, p. 133

provocată de sistemul global, care urmăreşte o insaţietate nejustificată a individului antrenat în procesul pieței numai ca jucător, nefiind participantul real ce ar putea firesc să impună valoare propriei acțiuni. Fetişul consumului în sine, cât şi devalorizarea produsului în planul mental al individului implicat, îi transferă obiectului o anumită sacralitate, situându-l într-un plan superior față de consumator. „Dacă astăzi consumatorii societăților de masă sunt nefericiți, asta nu e doar pentru că ei consumă obiecte care au încorporat propria imposibilitate de întrebuințare, ci mai ales că ei cred că-şi exercită dreptul de proprietate asupra lor, pentru că au devenit incapabili de a le profana."[16]

Ipostazierea panoptică a globalizării este o proiecție a modelului lui Jeremy Bentham. Ontologic, observăm că tot ceea ce aparține lumii în imanența sa, reprezintă o un ansamblu coercitiv, care se proiecteaza în plan social, sub forma punitivă a propriei închisori mundane. Astfel, dacă pentru antici, reprezentarea carcerei era propriul trup, iar în religiile tradiționale, precum budismul şi creştinismul, carnalul este un impediment în calea redempțiunii, în cadrul socialului consumatorist s-a produs un melanj straniu, în care *Omul* resemnat îşi trăieşte paroxistic pornirile hedoniste, eludând pe cât posibil formele spirituale cu profundă implicare soteriologică. Vechiul contract social dus în desuetudine este înlocuit de maşina capitalistă, care capabilă să stocheze toate datele fiecăruia dintre noi, ne capturează iremediabil. Modelul corecțional al lui Bentham se fundamenta pe o structură etică în clivaj cu regulile arhitecturii. Experimentul panopticonului a luat naştere din rațiuni economico-politice, având scopul reducerii cheltuielilor statului cu deținuții, care nu produceau nimic în inchisorile tradiționale. Pentru eficientizarea *supravegherii,* în construirea panopticonului s-a apelat la o arhitectura circulară care să permită din turnul amplasat în centrul închisorii o panoramă atotcuprinzătoare asupra fiecăruia supus experimentului. În ceea ce priveşte panopticonul ca model identitar al societății pe care o traversăm, din cauza supraproducției cu care economia se confruntă, a fost eliminat controlul asupra subiecților supuşi muncii, precum şi producția în sine, de altfel, elemente constitutive ale capitalismul timpuriu, în care muncitorul ca exploatat îşi împlinea destinul. În cadrul capitalismului global componenta sa definitorie este dată de supraveghere, iar muncitorimea, ca şi celelalte clase sociale, sunt înlocuite de către consumatori. Referitor la consumatori, aceştia nu se pot constitui într-un grup social distinct (statisticile economice au transformat oamenii în eşantioane), deoarece societatea este în esență interdependentă de sfera politică, iar trendul actual tinde spre destructurarea claselor; adică s-a declanşat o nostalgie totemică ce poate fi interpretată ca un tribalism de sorginte economică, care constă într-o defalcare a celor ce acceptă şi interacționează prozitiv la mesmerismul provocărilor consumului şi excluşii care au rolul de neofiți în aşteaptarea parcurgerii treptelor inițierii globalizării. Deci, panopticonul edificat de distopia globală are ca prim vehicul supravegherea consumului. După o analiză amănunțită asupra controlului şi supravegherii realizată Michel Foucault în remarcabilul său studiu „A supraveghea şi a pedepsi: naşterea închisorii", Zygmunt Bauman a indentificat în modelul închisorii Pelican Bay din Statele Unite ale Americii, proiecția ultimă a dezvoltării panopticonului clasic, în care deținuților nu li se aplică o măsură disciplinară prin munca justificată pe care o prestează, care ar putea fi de ordin economic, social, corecțional, ci obliterarea acestora din perspectivă onto-socială. Astfel, Bauman extrapolează, caracterizând întreaga societate globală la un

[16] Giorgio Agamben, Profanări, Editura Tact, Cluj-Napoca, 2010, p. 68

totalitarism distopic de tip panopticon. „Dacă lagărele de concentrare erau laboratoarele unei societăți totalitare, în care erau exploatate limitele supunerii şi servituții umane, şi dacă atelierele de producție de tip Panoptic – laboratoarele societății industriale, în care obiectele experimentelor erau limitele rutinizării acțiunii umane, închisoarea Pelican Bay este laboratorul societății „globalizate" (sau „planetare", după Alberto Melucci), în care sunt testate tehnicile de îngrădire spațială a deşeurilor globalizării."[17]

Societatea de consum cu întreg apanajul digital a antrenat individul în construcția unui Babel comunicațional, străin condiției sale, interrelaționând cu semenii într-o glosolalie impusă de specificul complex al acestei *Civitas terrena sive diaboli* (Sf. Augustin). Prin intermediul platformelor de comunicare, putem sesiza că deziderate consumiste au stimulat o expunere totală în fața tuturor. Deci, individul se expune printr-un nudism virtual, în cadrul căruia cenzura morală se transformă într-un cosmopolitism desuet. Internetul este un panopticon la care consumatorul achiesează, construindu-şi propria celula în care la un moment dat va fi încarcerat. „Specificul panopticonului digital îl constituie mai cu seamă faptul că locuitorii săi conlucrează activ la construcția şi întreținerea sa, punându-se la vedere şi dezgolindu-se. Punerea pornografică la vedere şi controlul panoptic se contopesc. Exhibiționismul şi voyeurismul hrănesc rețelele ca panoptic digital. Societatea controlului se desăvârşeşte acolo unde subiectul se dezgolește nu din coerciție exterioară, ci din necesitate autogenerată, acolo deci unde frica de a trebui să se renunțe la sfera privată şi intimă se retrage în fața trebuinței de a o pune pe aceasta la vedere fără jenă."[18]

Întregul ansamblu distopic al globalizării îşi are matricea de pervertire psiho-socială în *maşinile dezirante* (Gilles Deleuze, Félix Guattari) produse de societatea capitalistă. Dorința ce stă la fundamentul acțiunilor individului în constantă cu consumatorismul, îl propulsează într-un stadiu al unui imaginar colectiv patologic, în care teritoriul se plasează la limitele propriului ego locat la nivel psihotic prin crearea unor frontiere false, în raport cu propria *de-teritorializare*. Cadrul social în care *Omul* încearcă să se autodefinească, se metamorfozează conform prerogativelor economicului, alienând toate formele ontice, care cândva îi permiteau individului libertatea în mod natural. Din cauza marasmului tentațiilor propagate în cadrul pshismului colectiv şi a libidoului libertății impuse, dimensiunile existențiale se convertesc într-un mecanism coercitiv, în care individul supus atomizării îşi consumă psihoza proprie în raport cu cea globală. „Invers, în toate re-teritorializările capitalismului vom putea afla forma alienării sociale în act, în măsura în care ele împiedică fluxurile să scape din sistem, menținând munca în cadrul axiomatic al proprietății, iar dorința în cadrul aplicat al familiei; însă această alienare socială include la rândul ei alienarea mintală, care este ea însăşi reprezentată şi re-teritorializată ca nevroză, perversiune sau psihoză (boli mintale)."[19]

Din punct de vedere etic, impactul generat de globalizare este profund nihilist, deoarece în locul *Omului* şi manifestărilor umane nu mai re-găsim nimic, sau poate doar nişte miteme ale ipostazierilor sale din vastul imaginar social care se circumscrie onticului. Totalitarismele politice se raportau la o axiologie patologică impusa individului, creând un adevărat bestiar ideologic, în care *omul nou* marxist, *bestia blondă* şi *Übermensch*-ul național

[17] Zygmunt Bauman, Globalizarea şi efectele ei sociale, Editura Antet, Bucureşti, p. 119
[18] Byung-Chul Han, Agonia erosului şi alte eseuri, Editura Humanitas, Bucureşti, 2014, p 119
[19] Gilles Deleuze; Félix Guattari, Capitalism şi schizofrenie. Vol. I: Anti-Oedip, Editura Paralela 45, Piteşti, 2008, p. 444

socialist se aflau angrenați într-un război al progresului cu o miză milenaristă idealizată istorial de valențele unei soteriologii sociale, însă era globalizării exclude umanul în mod conceptual, amplasându-l în cadrul acestei habitualități prescrise artificial. Asemenea *Supraomului* nazist al *Lebensborn*-urilor, individul globalizat este replicat, transformându-se într-un prototip acceptat în mecanismul social numai din perspectiva consumistă, iar *omul nou* marxist, respectiv *homo sovieticus*, se reiterează masificat ca un sclav al propriei supraproducții. Actuala societate anulează eminamente individul atomizat, lăsând locul unei hipercomunicări virtuale cu un destinitar anonim, produs prin standardizare, în care transcendentul este substituit unui simulacru vulgar.

Prin desacralizarea lumii s-a produs moartea rasei umane şi implicit destructurarea întregului ansamblu ontic, transformat într-un imens lagăr caroiat în funcție de drama fiecărui individ ce îşi trăieşte redundant eu-topia promiscuă şi falsa a libertății.

BIBLIOGRAFIE:

Agamben, Giorgio, Ce rămâne din Auschwitz. Arhiva şi martorul (Homo sacer III), Editura Idea Design & Print, Cluj, 2006

Agamben, Giorgio, Profanări, Editura Tact, Cluj-Napoca, 2010

Baudrillard, Jean, Sistemul obiectelor, Editura Echinox, Cluj, 1996

Baudrillard, Jean, Societatea de consum: mituri şi structuri, Editura Comunicare.ro, Bucureşti, 2005

Bauman, Zygmunt, Globalizarea şi efectele ei sociale, Editura Antet, Bucureşti

Bauman, Zygmunt, Libertatea, Editura DU Style, Bucureşti, 1998

Brotton, Jerry, O istorie a lumii în douăsprezece hărți, Editura Polirom, Iaşi, 2013

Carpinschi, Anton, Cultura recunoaşterii, Editura Fundației Academice AXIS, Iaşi, 2008

Connor, Steven, Cultura postmodernă. O introducere în teoriile contemporane, Editura Meridiane, Bucureşti, 1999

Deleuze, Gilles, Guattari, Félix, Capitalism şi schizofrenie. Vol. I: Anti-Oedip, Editura Paralela 45, Piteşti, 2008

Deleuze, Gilles; Guattari, Félix, Mii de platouri. Capitalism şi schizofrenie, Vol. II, Editura Art, Bucureşti, 2013

Flandorfer, Antoniu Alexandru, *The tolerance as the ethic foundation of social economy from the perspective of the "included third" in the contextuality of transmodernity*, în «Annals of "Ştefan cel Mare" University of Suceava, Philosophy, Social & Human Disciplines»; Vol. II, "Ştefan cel Mare" University Press, ISSN 2069-4008 (online: ISSN 2069 -4016), 2012, pp. 146-157

Han, Byung-Chul, Agonia erosului şi alte eseuri, Editura Humanitas, Bucureşti, 2014.

Khun, Thomas S., Structura revoluțiilor ştiințifice, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1976

Lyotard, Jean-François, Inumanul. Conversații despre timp, Editura Idea Design & Print, Cluj, 2002

Manolescu, Anca, Stilul religiei în modernitatea târzie, Editura Polirom, Iaşi, 2011

Patapievici, Horia-Roman, Omul recent, Ediția a V-a, Editura Humanitas, Bucureşti, 2001, 2007, (2008)
Ricœur, Paul, Eseuri de hermeneutică, Editura Humanitas, Bucureşti, 1995
Wunenburger, Jean-Jacques, Sacrul, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2000

GLOBALIZATION – FACING REALITY

Călin Roşu, PhD Candidate, University of Craiova

Abstract: Globalization has always been the tabu subject when it came to it's downside, but in recent years, under the threat of terrorism and the economic depression, that has been creeping in the lives of the previously booming western economies. We have to dare, we must accept and we have no other choice than to face the truth: the idealised myth of "milk and honey" in a globalised society, is just a distant chimera.

When the masterminds behind the global plans thought things over, they did not take into account that things may not turn out the same way they had been hoping for. They promised a world market, but what if not all the states are really ready to join? What if some have more to lose than gain? The world bloks began to restructure begining with the 9/11 disaster. Then it became obvious that the "Pax Americana"would not endure, and that we are not all brothers in our desires and our creed is just not the same. We have learned the hard way that we cannot simply bend every last man on earth to a reality that is artificially engineered. The organic relationship within national societies, within rural comunities, within families are just too deeply rooted to simply globalise them alltogether. At the same time, we have learned somenthing new about ourselves: that we are not ready to pay the ultimate price for this concept that ultimately serves the rich few to grow even stronger, but makes the poor even more dependant upon the former.

This concept has been expressed with full stamina after the 2009 crisis, that has thrown many countries to their knees, in terms of economy. The domino effect was devastating and none can contradict the fact that globalization is the root of this effect. But, surprisingly, at the end of it all, those that created the crisis became even stronger,and those that were just victims lost even more than they had expected. The West no longer seems united, catalysed towards it's goal of global prosperity. Few are those who afford the risk to take on the burden of the many failing economies, those economies, engineered during the Cold War, those, whose workforce cannot abide to the rules of the anglosaxon West: Greece, Spain, Italy, Romania, Bulgaria are just a few of the rebelious capitalist children, who cannot become trully Westernised, but cannot go anywhere else either, or can they?... Marketplaces for the stronger countries, places of transit, places caught in time or perhaps the core of a different reality than that portrayed on the mainstream media...perhaps these, along with different parteners are the core of a different tipe of globalization,a more organic ,one a more humane,a more natural form of GLOBAL COOPERATION.

This idea is currently brewing in the minds of many, waiting for a catalyst, to gather momentum, gather strength and to become an undisputable reality of Europe and the World itself. It comes down to the small to unite, to polarise wealth and power, and to react, to reject monopolies and to present a new alternative, a national-globalised society, a new world, in which none has to loose identity, life or creed, in order to gain the advantages of global market.

The demons of human nature should serve as a lesson for all those that think they can bend everything to their will. And we can find a more natural way to live together in a world without boundries :the time has come for Globalization to face reality.

Keywords: global, national, economy, reality, identity

The globalization phenomena has always been, in recent years the focus of public discussions, but strictly positively presented, each and every time. However, during recent years this situation has entered on a collision course with the unforgiving reality of the XXI st century.

The main wind of change began to blow on the 11th September 2001 and has brought along a disaster of epic proportions, a violent change that has forever slain the "Pax

Americana" myth, promoted for decades in a world with one leadership, in terms of geostrategy. This would become the wake-up call that would send shokwaves far and wide. The response of the West was one of extreme ferocity, unforgivingness, relentlessness; under the banner of the war on terrorism, the invasions of Afghanistan and Irak took place. At the same time, Russia began the attack on Georgia, and the West began to learn…We have learned the hard way, that we shall not be able to standardise each and every man on this planet, nor could we force them to bend to our rules. The organic relationships formed within nations, human communities and families would not die out, neither accept Globalization. At the same time, we have learned, that, beyond political offices, we are not really ready to pay the ultimate price for the concept, that, in the end, is in the service of the wealthy, promoting dependence of the poor.

The West bagan to understand a rough lesson: that it is impossible, inhumane, and improbable, that every living being should embrace the Globalization, that we are not brothers in soul or creed and that this ideal bears a bitter price: blood, hatred, violence.

The insuing wave of antisemitism that hit the West in the wake of the 9/11 disaster, directed against Arabs, Muslims, Pakistani, etc. has reminded us that the innocents are the ones who bare the burden of the errors of guilty hands and of a not so distant time when Europe was witnessing the horrors of the Holocaust. We should always bare in mind this dramatic moment, so we can avoid such errors in the future, but, what if we have already forgotten?

Facts can no longer be covered by words and the global status bagan to weather and erode itself in an uncanning manner. The second signal of this fact was the beginning of the World economic crisis in it's cronical form, with a starting point right in the heart of the world's largest economy, the USA. This, for the second time, shook the idea of an united West to the core.

This crisis began to show the cracks in the West. The first voices began to criticise the global blueprints, the first eyes began focusing on disadvantages rather than advantages and the first questions regarding national status began to be raised. All of the sudden, the concepts of nation, national identity, nationalism, protectionism, internal market and hipolarism became important news once again.

For the first time, the West does not look like the unified iron core of Globalization and standardised living that it was considered to be. This reality was most steadily expessed as a result of the 2009 crisis , that has brought many economies to their knees. The domino effect was devastating, and none can doubt the fact that Globalization was the main cause. However, surprisingly, when the losses were counted, those that had been at the core of it all had become stronger while those that had been but victims had lost more than they had bargained for. This time, the West is not ready to rally to the flag of ephemeral prosperity. How much is each one ready to pay? Are there limits to our commitment? And how much will "the others", the East, Asia, Africa, be able to accept, understand and sacrifice to this concept? How much is moral and when does morality end and interest begin?

How many must perish to "pursuade" the discontented ? There are many those that do not want their national state, their motherland, to suffer under the boots of the corporations, to inhale the MCDonald's smell, nor do they need the imported anglo-saxon culture. What about them?

But when speaking of dissidence, let us no longer speak of outsiders, let us look inside our own backyard, let us talk about those of us that have not embraced the process to the full extent. The crisis has created a new debate: how many of the big actors are really willing to bear the burden of the failing european economies?

This time the West is polarised, divided and has began to turn on itself , while those "rebelious capitalist children", those artificially built economies are wavering. Now we can truly see that it is impossible to impose a certain reality to nations with an ancestral background or history nor can one impose consumerism to creationist countries; from the years of the Cold War, the legacy of artificially engineered economies has endured**,** being kept alive by injections of false capitalism and external funding: Greece, Italy, Spain, Portugal. These countries, quickly followed by neewcomers, such as Romania and Bulgary, adopted a way of life that was not natural to them, thus entering a global competition, they were not prepaired for.

This time the revelation occurred: that it would be virtually impossible to homogenize, to restructure these peoples according to the new world criteria. Even if they could be economically integrated, these countries could not , and will not be persuaded in issues regarding culture, remodeled or transformed into real Globalization diffusion points. They are just too deeply rooted, too long is their heritage, that it would be impossible to transform them into anything. No turning back for them. No way to change countries born of pure history, stuck in an artificially designed world…Open markets? Transit destinations? Societies blocked in the lapse of time? Or, perhaps , the core of a different reality…perhaps these ,along with other parteneres are the basis of a different type of Globalisation, a more organic, humane one, a natural form of *GLOBAL COOPERATION*.

What comes next? For these countries there is only one option, to unite, to create a new entity, a world super-power with an enlightened destiny, one in which globalisation and nations can coexist in a natural, organic way. A counterweight to the allmighty unchallenged force, to alter the fortunes of the world and gain top place in a society in pain, a world in need of nations**,** where globalisation can be a natural choice.

This idea is beginning to take shape in the minds of many, waiting for a catalyst, to gather strength, cohesion to became an undoubtable force of Europe and the Globe itself. It falls down to the weak to unite, to polarise wealth and power, reject monopolies and present a different alternative, that of a nationalised Globalization, a new world in which no one should have to give up individual identity, way of life or spirituality, just to gain the advantages of the global market.

The daemons of human nature should serve as an example to all that think that their values should apply to all. In the end, we shall be able to find a more natural way to coexist and work together in a world without frontiers: the time has come for Globalization to face reality.

REFERENCES:

Rodrik, Dani –„Soluția globală: plan de salvare a economiei mondiale", Secolul 21, 7-9/2001, p. 48.
Weiss, Linda - Mitul statului lipsit de putere. Guvernarea economiei în era globalizării; Editura Trei, Bucureşti, 2003
Zbigniev, Brzezinski - Marea tabla de şah, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2000.
Strange, Susan - Retragerea statelor, difuziunea puterii în economia mondială, Bucureşti, Editura Trei, 2002.
Ritzer, George - Mcdonaldizarea societății, Editura Comunicare.ro, Bucureşti, 2003
Robertson, Roland - Globalization: Social Theory and Global Culture, Editura Sage,Londra, 1992.
Ortega Y Gasset, Jose - Revolta maselor, Editura Humanitas, Bucuresti, 2002.
Ortega y Gasset, Jose - Europa şi ideea de națiune, Editura Humanitas, Bucureşti, 2002.
Manent, Pierre - Ratiunea națiunilor, Editura Nemira, Bucureşti, 2007.

GLOBALIZATION AND ECONOMIC NATIONALISM IN CHINA

Sebastian-Andrei Labeş, PhD Candidate, "Al. Ioan Cuza" University of Iaşi

Abstract: Since the admission of China in WTO in the early 2000s the transition to the liberalized markets and new trade rules didn't actually meant that the economic nationalism that characterized the prior Chinese economic policies behavior changed dramatically. The aim of this paper is to assess the 'new' Chinese economic nationalism post-WTO accession and how the Chinese economic state economic policies evolved in the present globalized environment.As research methodology we use the qualitative approach by investigating the case of economic nationalism in Chinese state policy.Although economic nationalism is now seen as a force that can potentially slow down the march of globalization, if not necessarily derail it, the concept itself is contentious and subject to varied interpretations. As findings of this study we stay in line with the existing literature and highlight the fact that increasing globalization might lead to an increase in economic nationalism especially in the Asian emerging markets. The value of this work is the close up framework of Chinese economy post-WTO followed by the assessments of the implications of Chinese state economic policies in the new tendencies and global shifts in world's economy.

Keywords: liberalized, markets, policies, globalized, environment, economic, nationalism

Introduction

Economic nationalism is a set of policies that emphasize domestic control of the economy, labor, and capital formation, even if this requires the imposition of tariffs and other restrictions on the movement of labor, goodsand capital. In many cases, economic nationalists oppose globalization or at least question the benefits of unrestricted free trade. Economic nationalism may include such doctrines as protectionism and import substitution. The objective of this set of measures is to support economic activity and promote social cohesion.

Economic nationalism has been and will continue to be a contentious issue. While it issurely not a recent phenomenon, its manifestations in today's global economy have been frequent.Although economic nationalism is now seen as a force that can potentially slow down themarch of globalization, if not necessarily derail it, the concept itself is contentious and subject tovaried interpretations. (Akhter, 2007)

In many ways, the idea of economic nationalism acts as both a balance to and an opponent of the concept of globalization, in which all nations are seen as economically interdependent.An economic nationalist nation will generally support any move to make use of domestic production instead of imported goods and services to meet domestic consumption. In many ways, the idea of economic nationalism acts as both a balance to and an opponent of the concept of globalization, in which all nations are seen as economically interdependent.

Nationalism is difficult to measure and therefore ignored by economists. Yet its effects on the economy, especially in the long term, can be profound. In fact, even when the current crisis blows over, the underlying collision between such societies as China, where economic nationalism is strong, and those like America, where it is weak, will intensify. (Kaufmann, 2009)

Not every country can succeed with economic nationalism. The dark days of socialist self-sufficiency and import substitution were a failure in countries such as Brazil, where economic nationalism had shallow roots.In Brazil, increasingeconomic nationalism has given rise to protectionism and a lack of openness to trade andinvestment (The Economist, 2000). In East Asia, by contrast, there is a widespread sense of ethnic homogeneity and consensus that lets economic nationalism thrive.

The long way of China's accession to World Trade Organization (WTO) was an important step forward to the market liberalization and openness to trade of the Chinese economy. From China's request to resume its status as a contracting party to the GATT (General Agreement on Tariffs and Trade) to its final accession to the WTO, it took China 15 years to go through the arduous and prolonged negotiations.On July 10, 1986, China formally submitted to the GATT Secretariat its request of resumption of China's status as a contracting party to the GATT.In November 1995, China formally requested to accede to the WTO.On December 11, 2001, China officially became WTO's 143rdmember.

Since its WTO accession China has blossomed into the world's greatest exporter and second-biggest importer. The marriage of foreign know-how, Chinese labor and the open, global market has succeeded beyond anyone's predictions. (The Economist, 2011)The price of re-entry was as steep as the wait was long. China had to relax over 7,000 tariffs, quotas and other trade barriers.

In the lead up to China's accession, many international experts were concerned that if it was not handled appropriately, China's entry could undermine the entire global trade system. Some experts were anxious that the WTO would be swamped with dispute cases. Others were concerned that China would not fully abide by the norms of the global organization, including 'non-discrimination' and especially the WTO's elaborate and precise 'transparency' requirements – unless compelled to do so through special compliance measures. (Centre for International Governance Innovation Publication Series, 2011a)

Since the admission of China in WTO in the early 2000s the transition to the liberalized markets and new trade rules didn't actually meant that the economic nationalism that characterized the prior Chinese economic policies behavior changed dramatically.China's accession had an enormous impact on both China and the world tradingsystem.

Statistical figures make clear the profound effect of China's WTO accession. In 2001, China's was the world's sixth-largest trading nation. At present, it is the largest. In 1993, China received a meager $10 billion of inward foreign direct investment (FDI). In contrast, the year after its WTO accession, inward FDI reacheda startling $50 billion. (Blanchard, 2011)

Prior to joining the World Trade Organization (WTO), the common perception in China was that the WTO and its forerunner, the GATT, belonged to the 'Club of the Rich', in which wealthy countries imposed rules on poor and weak developing countries. Now, the WTO is one of the most widely recognized international organizations within China, along with the United Nations (UN), the World Bank and some specialized agencies of the UN, such as the World Health Organization.(Centre for International Governance Innovation Publication Series, 2011b)

China's WTO accession agreement provides a comprehensive roadmap for many aspects ofreform in China's trade regime. In particular, it provides for substantially

reducingprotection, for strengthening the protection of intellectual property rights, and for adopting aframework of trade rules at home and abroad. However, the agreement is not all-inclusive,and China needs to keep a strong focus on its development needs, maintaining theperspective that has guided the steady transformation of its trade regime and economy,generally, from plan to market. (Bhattasali, Li, and Martin, 2003)

Literature review

A definition of economic nationalism provided by the Cambridge Business English Dictionary states that a situation in which a country tries to protect its own economy by reducing the number of imports and investments from other countries is considered to be a case of economic nationalism. (Cambridge University Press)

In 1937 William Rappard stated that 'there is no social phenomenon neither more universal in its incidence, normore far-reaching for the future of mankind in its consequences, than economic nationalism today'. (Rappard, 1937) Since then a lot of the international economic relations environment have changed but one of the actors that is strongly linked to the concept of economic nationalism it's still present and powerful – the nation state.Professor Rappard goes on to say that 'a nationalistic ruler of anationalistic state will be more tempted to practice economicnationalism than a liberal ruler of an individualistic state'.

Conventionally economic nationalism has drawn inspiration from FriedrichList and Alexander Hamilton who believed in protectionist measures to achieve mercantilist goals. Economic liberal-ism, on the other hand, has its roots inthe teachings of Adam Smith who advocated free trade to enhance the wealthof nations.

Economic nationalism isthus said to manifest itself in the 'role that the national government, domestic firms, and generalpublic is expected to play in curtailing the involvement of foreign firms in the domestic economy'. (Akhter et al., 2003)The concept of economic nationalism thus has a specific focus –preservation of the national economic autonomy.

Anthony D'Costa, defines economic nationalism as a set of state practices, policies and strategies, often in concert withprivate capital and politically supported,generally by organized labor to protectand promote national economic interestssuch as improving wages and incomes,fostering national competitiveness, promoting national champions. (D'Costa, 2012)

Burnell (1986), for example, noted that the concept of economicnationalism has not been explored adequately. Furthermore, Baughn and Yaprak (1996) note that the conceptualization of economic nationalismdoes not go beyond explicating the "economic practices and policy measures that historicallyhave come to be characterized as nationalist." Furthermore, a review of the literature indicatesthat the term economic nationalism is often confused with other related but conceptually differentterms such as nationalism, patriotism, ethnocentrism, and consumer ethnocentrism, thuscompounding the ontological and epistemological problems.

Wei and Liu argue thateconomic nationalism is a consequence of and response to the age of imperialism, modernization, and globalization, which propelled economic activities and competitions across national borders and which led to the consciousness and actions to protect national economic interests. (Wei, Liu, 2001)

Nationalistic government economic policies are usually directed according to the same authors quoted above toward six goals:

- To recover and protect a nation's economic sovereignty and rights;
- To secure a supply of strategic raw materials and access to world markets;
- To assist the key economic sectors for stability and sustained development at home;
- To guide a nation's economic development for security and prosperity;
- To protect the interests of individual businesses and strengthen their position in competing with foreign business;
- To strengthen and promote a nation's position in the global economic order;

Harry Johnson (1965) analyzed economic nationalism as an economic program that 'seeks to extend the property owned by nationals so as to gratify the taste for nationalism'. In literature we can also find two opposite presuppositions when it comes to nationalism and economy – the materialistic one and the idealistic one. The first assumption is supported by Ernest Gellner (1983) who exemplified the materialistic theory where the power of nationalism is explained as a subordinate part of more general processes of socioeconomic transformation. Liah Greenfield (2001) supports the second one an idealistic view in which the emergence of capitalism is a function of nationalism.

When it comes to the assessment of the relationship between nationalism in economic terms and globalization we also distinguish in literature two main views. The first one is a critic brought to the new global economy thesis and the second one is the convergence thesis according to which globalization is producing one dominant model of market economy. The paradox is that even with all the processes of interdependence, integration, and liberalization of the economic environment – the world economies are still governed by states. The current transformations of national economies in the context of economic globalization are directed or strongly influenced by national states and particular groups of states which still dominate. Also the generalization of the national state ignores the great diversity of states with different cultural specificity. (Helleiner, Pickel, 2004)

Economic nationalism in Chinese version

In the course of the 1980s and 1990s China emerged as a major player in the global economy; indeed no other country has ever expanded its role so rapidly. Its foreign trade increased explosively, from about $20 billion in the late 1970s to $475 billion in 2000. After China's inward looking Cultural Revolution decade (1966-1976) drew to a close, China's trade began to grow dramatically faster than world trade. By 2000 its share of total world trade had sextupled as compared with 1977 and as early as 1995 China had become one of the top ten trading countries in the world. (Lardy, 2001) Simultaneously China attracted record amounts of foreign direct investment. For much of the decade of the 1990s China was the world's second largest recipient of foreign direct investment, following only the United States. By the end of the 1990s the total stock of foreign direct investment in China accounted for almost a third of the cumulative foreign direct investment in all developing countries. Cumulative foreign investment in China far exceeded the total stock of foreign direct investment in

countries such as Mexico and Brazil, which opened their doors to foreign direct investment decades before China.

Nationalism of all forms is up in Asia. Disputes over islands, fisheries, oilfields, visits to shrines and even national dances are the current mainstay of regional press coverage. Manifestations of patriotism in Asia are nothing new, and have long sat along a continuum varying from acceptance to extreme resistance. In order to understand the faces of nationalism in this part of the world we need to better understand the cultural environment in the Asian countries that leads to nationalism even in its economics terms. China is no distinguish case and in some ways we can assess that China is one of the leading nations that promote economic nationalism in the Asian region being a regional power.

The economic growth in the past 20 years in China has been coincided with the rise of nationalism in economic terms. YongnianZheng(1999) is stressing the fact that 'the revival of nationalism in China can be attributed to its rapid domestic development and the consequent resurgence of Chinese power in the nation-state system.

Economic nationalism in China went through certain evolutionary stages when it started engaging with globalization. First there were Deng Xiaoping's economic reforms which recognized that China needed to open up in terms of 'learning from the West'. The goal was to technologically upgrade its economy whilst still protecting its domestic industries. Thus economic nationalist policies adopted certain defensive strategies of just "inviting in" foreign firms to invest in joint-ventures in China between 1971 and 1991. After recognizing the benefits of being able to export to external markets, economic nationalistic policies started "gearing with the world" in the 1990s to prepare for entry into the World Trade Organization in 2001. China's economic ascendency and need to secure resources for China's economy has led President Hu Jintao to develop the 'harmonious world' and 'going out' concept since the start of 2002. (Carvalho, 2012) These more aggressive strategies involved the state institutions and firms undertaking outward foreign investments that provide the mutual benefit of helping other nations develop whilst also securing resources for China's economy.

The general opinion of the scholars is that China is a *status quo power*. Having this as a starting point most analysis focus on the competitively issues that Chinese economy is bringing to the global economic environment.Much of the recent commentary in Washington, DC, and Brussels suggests that China has largely not lived up to its commitments and is vigorously pursuing a path of economic nationalism. Variously cited are a host of mercantilist tactics, including: aggressive use of antidumping and safeguard measures, manipulation of its exchange rate, provision of subsidies to State Owned Enterprises (SOEs), condoning violation of intellectual property rights (IPR), explicit or implicit demands of technology transfer in exchange for market access, blocking foreign industry from government procurement, adoption of unique technical standards, and discriminatory implementation of health and safety standards. (Kennedy, 2008)

The evolution of economic nationalism in China is divided by YongnianZheng and Rongfang Pan into three different phases. The first phase covers the 15 years period from 1978 until 1992 which concur with China's opening up due to Deng Xiaoping's economic reforms. The generic name of this phase is called by the authors 'Inviting-in' referring to the introduction of foreign capitalism and the economic nationalism form that characterized this phase is the focusing on the import substitution industrialization strategy. The second phase

suggestively named 'Gearing in the world' is characterized by China's efforts to be geared to international practices and the global market before its entry into the WTO. In this period China made pragmatic adaptations to international standards so that conventional economic nationalism was on the retreat while newly created measures came on the scene. From 2002 onwards the third phase entitled 'Going-out' was represented by China's exploration of overseas markets.Economic nationalism at this stage took a new look, characterized by aggressively extracting economic benefits from the global economy by leveraging domestic and international resources. (D'Costa, 2012) All the three phases are better represented in Table nr. 1 – The evolution of economic nationalism in China.

Table nr. 1 – The evolution of economic nationalism in China

Manifestations	Actors	Phase I 'Inviting-in' 1978-1991	Phase II 'Gearing in the world' 1992-2001	Phase III 'Going-out' 2002 - present
Ideology	State	Learning from the West; Gradualism; Economic security; Nature: Defensive	Accepting international rules and norms; Nature: Defensive on the retreat; aggressive on the rise;	Harmonious World; Scientific Development Concept; Nature: Aggressive
Industrial policies	Government	ISI strategies; Tariffs; Non-tariff barriers; A dual foreign exchange system; Export retention quota; Export tax rebates; Credit loans to exporters; The special economic zones (SEZs); Government controls on the right to engage in foreign trade;	Promotion of inward FDI; Trading market access for technology; Support of national brands; Protection of infant industries and strategic industries; Tariff reduction; Elimination of import quotas and licensing controls; Abolishment of export subsidies; The end of export retention;	Promotion of domestic enterprises going overseas; Culture going out; Media going out; Selective inward FDI; Anti-monopoly law; Neo-techno-nationalism; Indigenous innovation; Monetary nationalism; Protection of strategic

				industries;
Industrial practices	Firms	Foreign participation mainly through joint ventures; Monopoly of state owned foreign trade firms; Small and medium sized projects in the SEZs	Decentralization of SOEs in foreign business; Over 450 of the Fortune Global 500 invested in China;	National oil companies searching for energy supply; Sovereign Wealth Fund; Mergers and acquisitions; Anti-takeovers of national brands;

Source: D'Costa, Anthony, (2012) Globalization and Economic Nationalism in Asia, Oxford University Press, pp. 92-93

China post-WTO

Joining WTO meant that China has had to comply with new trade rules liberalizing its markets for goods and services. Intuitively, this implies the demise of economic nationalism, something that is part of a 'flat world' wherein borders and nationalities finally surrender to competitive advantage.

Since the admission in the WTO in 2001 China has scored remarkable achievements in economicand social terms:

- 2nd largest economy in GDP terms;
- 1st largest merchandise exporter;
- 2nd largest merchandise importer;
- 4th largest commercial services exporter;
- 3rd largest commercial services importer;
- 1st destination for Inward FDI among developing countries;
- 1st investor for outward FDI among developing countries;

China has established a unified and transparentpolicy system consistent with WTO rules according to the Permanent Mission of China to the WTO:

- Amend and repeal more than 3000 pieces of laws, administrativeregulations and departmental rules;
- Open the website of Central People's Government;
- Established China WTO Notification and Inquiry Centre;
- Publish laws, regulations and other measures related to oraffecting trade at China Foreign Economic and Trade Gazette;
- Legislation public hearing system since 2005;

China made heroic reforms in the years around its WTO entry. That raised expectations that it has conspicuously failed to meet. It signed up for multilateral rules, but neglected the rule of law at home. Free trade did not bring wider freedoms, and even the trade was not exactly free. It is in China's interest to liberalize its exchange rate further, to prevent

local officials from discriminating against foreigners and above all to do far more to support the global trading system. The WTO is undermined when any member flouts the rules, never mind one as big as China. (The Economist, 2011a)

Prior to the completion of the lengthy negotiations on Chinese WTO Accession, there was extensive debate inside China on the merits of this step from a Chinese perspective. This debate has continued despite the initiation of implementation of the terms of accession now due to be completed by 2007. The talk in China today is of post-WTO China; and every new policy initiative is discussed not only in terms of its WTO compatibility, but also in terms of its abilityto contribute to the implementation of the accession process and the eventual harnessing of China's resulting WTO benefits. (Mallon,Whalley, 2004)

Concluding remarks

In a globalized world, FDI is increasing its position as the main engine of the economy.The dominating view in the literature is that economic nationalism is bad for FDI-flow. According to Professor Robert M. Norris, public opinion in foreign countries is believed to influence the results of a company operating outside its home, regardless of its organizational type.

In his closing remarks at the Third Strategic Economic Dialogue (SED) in Beijing in December 2007, U.S. Treasury Secretary Henry Paulson stated that both China and the United States 'recognize the need to fight economic nationalism in our two nations'.

The effects of the economic nationalism are considered to be rather bad than positive for the world economy on the one hand by halting the FDI flows and on the other hand by deteriorating political climate.

China's accession to WTO in 2001 brought some changes in the economic policies of Beijing but still the international arena is upset with the practices that are used by the Chinese government supportive in some way to economic nationalism.

As findings of this work we stay in line with the existing literature and highlight the fact that increasing globalization might lead to an increase in economic nationalism especially in the Asian emerging markets. The value of this paper is the close up framework of Chinese economy post-WTO followed by the assessments of the implications of Chinese state economic policies in the new tendencies and global shifts in world's economy.

REFERENCES:

Akhter, Syed, (2007) Globalization, Expectations Model of EconomicNationalism, and Consumer Behavior, Journal of Consumer Marketing, Vol. 24, No. 3, pp.142-150.

Bhattasali, Deepak,Li,Shantong, Martin, Will (2003) China's Accession to the WTO: Impacts on China, World Bank, available at http://siteresources.worldbank.org/INTEAPREGTOPINTECOTRA/Resources/chapter+1.pdf

Baughn, C., Yaprak, A. (1996) Economic nationalism: conceptual and empiricaldevelopment, Political Psychology, Vol. 17 No. 4, pp. 759-78.

Blanchard, Jean-Marc, (2011) Time to recall China's accession to the WTO, Asia Times Online, available at http://www.atimes.com/atimes/China_Business/ML09Cb01.html

Burnell, P.J., (1986) Economic Nationalism in the Third World, Harvester Press, Brighton.

Carvalho, Maria, (2012) Book Review: Globalization and Economic Nationalism in Asia edited by Anthony P. D'Costa, Asia, Economics Book reviews, Oxford University Press

Centre for International Governance Innovation Publication series, (2011) Looking Back, Looking Forward: China and the World Trade Organization 10 Years after Accession, available at http://www.cigionline.org/series/looking-back-looking-forward-china-and-world-trade-organization-10-years-after-accession

Centre for International Governance Innovation Publication series, (2011)How WTO Accession Has Changed China and the Road Forward, available at http://www.cigionline.org/publications/2011/5/how-wto-accession-has-changed-china-and-road-forward

D'Costa, Anthony, (2012) Globalization and Economic Nationalism in Asia, Oxford University Press

(The) Economist, (2011a) Ten years of China in the WTO: Shades of grey, available at http://www.economist.com/node/21541408

(The) Economist, (2000)The Americas: the nationalist groundswell in Brazil, pp.45.

Kaufmann, Eric, (2009) The Return of Economic Nationalism,The Providence Journal, available at http://belfercenter.ksg.harvard.edu/publication/19139/return_of_economic_nationalism

Kennedy, Scott, (2008) Chinese Economic Nationalism: The Effect of Interests and Institutions, National Committee on United States – China Relations, available at http://www.ncuscr.org/files/Kennedy%20Background%20Paper.pdf

Helleiner, Eric, Pickel, Andreas, (2005) Economic nationalism in a globalizing world, Cornell University Press

Lardy, Nicholas, (2001) Issues in China's WTO Accession, Testimony, available at http://www.brookings.edu/research/testimony/2001/05/09foreignpolicy-lardy

Mallon, Glenda,Whalley, John, (2004) China's post accession WTO stance, NBER Working Paper No. 10649, National Bureau Of Economic Research, available at http://www.nber.org/papers/w10649.pdf

Rappard, William, (1937) Economic Nationalism, delivered at the Harvard Tercentenary Conference of Arts andSciences

Zheng,Yongnian, (1999) Discovering Chinese nationalism in China: Modernization, Identity and International Relations, Cambridge University Press

Wei, C. X. George, Liu, Xiaoyuan,(2001) Chinese Nationalism in Perspective: Historical and Recent Cases, Greenwood Publishing Group

THE INFLUENCE OF GLOBALIZATION ON THE EVOLUTION OF LEADERSHIP IN THE FORMER COMMUNIST COUNTRIES

Elena Zamcu, PhD, "Ştefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: In a general sense, globalization is the process of expansion, deepening and global interconnection, process which takes place in a changing space where social, economical or political relations are no limited by states borders.
Globalization of the economy has grown with the expansion of capitalism and the free market economy has triggered and intensified global competition. Technological progress, cheaper labor and facilities applied for attracting investors, intensified and encouraged globalization.
After a period of almost 50 years during which the socialist countries were isolated from all points of view, the fall of the communist bloc has begun globalization here, too. From natural desire to develop, the economies of the former socialist countries had to upgrade its know-how, to adapt and become competitive in the global competition.
In this paper we aimed to highlight how this phenomenon of globalization influenced the perception on business, what involves leadership during socialism and which were the influence and its evolution after the fall of the communist bloc till now.

Keywords: globalization, leadership, socialism, capitalism, business.

Theoretical aspects about leadership and globalization

From years ago, leadership has been a topical issue for business environment, but not only. In the modern society characterized by continuous changing, leadership is the key of success. Leadership means innovation, originality, development, human resource, trust, long time perspective, challenge, ethics, courage to manage, excellence. [Burciu, 2008].
In the literature, leadership is defined in many ways. We mention just a few that seem relevant for us:
- A process of social influence in which one person can enlist the aid and support of others in the accomplishment of a common task [Chemers, 1997]
- A combination between three needs: accomplishing a common task, working like a team and working individually, too [Adair, 1983]
- Leadership is doing the right things [Drucker, 1967]

According to Investor Word, globalization is the name for the process of increasing and speeding up the connectivity and interdependence of the world's markets and businesses and other institutions. This process has speeded up dramatically in the last two decades as technological advances make it easier for people to travel, communicate, and do business internationally. [Irani, 2011]
Globalization affects not only the business environment but all the society. We heard about the negative aspects of globalization like weakening of social cohesion, disparity, impoverishment of cultural and national values, impoverishment of some nations, etc. Developing global companies and businesses, new technologies, eliminating distances between people, possibility to work all over the world or to access information is some positive aspects of globalization. [Isac and Ecobici, 2007]. All of these are possible just in a

capitalist system where people are free to think and to act, where information is available for everyone.

During the communism, characterized by common ownership, we cannot talk about leadership. All the meanings of leadership: innovation, originality, development, human resource, trust, long time perspective, challenge, ethics, courage to manage, excellence were neglected because in theory all the citizens were equal and only the Communist Party established the rules and the strategy of the country and, inclusive, of economy.

Leadership, in our opinion, means excellence and performance in businesses. That's way we'll try to emphasize how the globalization influenced the excellence and performance of former communist countries' businesses.

In leadership we can't ignore the very strong influence of national culture, of ideals, of values, or of political situation in a country even if the globalization is accepted and it had covered the entire world economy. In the following sections of this paper, we'll try to present how the globalization influenced the leadership in two former communist countries. We also considered that is interesting to see the same thing in a still communist country, too.

Leadership in Romania

Romania is starting with 1989 a democratic state and from 2007 member of European Union. In Romania 90s the capitalism was primitive and in this way continued to be years. No strategy applied offered the results wished and Romanian economy was struggling to compete with the global one. From 2000 onwards, however, the Romanian economy was transformed into one of relative macroeconomic stability, characterized by high growth, low unemployment and declining inflation. In 2006, according to the Romanian Statistics Office, GDP growth in real terms was recorded at 7.7%, one of the highest rates in Europe. In 2012, with a GDP according to CIA's The World Factbook of around $274 billion and a GNP of $12,800, Romania is an upper-middle income country economy.

Between 2006 and 2009 Romanian economy worked: the foreign direct investments had a high level, the unemployment was law and Romania was perceived like a country that was heading towards the right direction. In 2011 FDI level was lowest in the last nine years and the trend continuous in 2012, too. [www.bnr.ro] The motive for Romanian situation can be, in our opinion, that economical activities are defeated by bureaucracy and the state didn't encourage efficiency and foreign investments.

Romania needs foreign capital for developing. Being a country with lots of opportunities (tourism, agriculture and petrochemical and metallurgy industry) it could become attractive for investments just if intern conditions – legislative regulations, the fiscal ones and the stability – are attractive. Globalization should be perceived like an opportunity for Romania in the condition of high qualified human resources but cheapest that in other countries. In our opinion, these are the main reasons for the present of MNC's in Romania.

Leadership in Romania, according to a study realized in November 2011 by Management Faculty of Griffiths and Solutii Avansate show us that Romanian leader is authoritative or liberal; it feels the need to control, is competitive and accepts the challenge. The performance and the results are more important than relations; it is willing to work in the same time for more projects, to grow professionally and personally.

If we explore the Romanian culture through the lens of the 6-D Model, we can get a good overview of Romanian leaders. Romania scores high on power distance dimension (score of 90) means that people accept a hierarchical order in which everybody has a place and which needs no further justification. With a score of 30 is considered a collectivistic society and a feminine one (but with a score of only 42). Romanian culture has a very high preference for avoiding uncertainty, is normative and pragmative in the same time and with to cynicism and pessimism characteristics.

From this point of view, Romanian leader is autocrat and it has to apply rules and regulations, the loyalty of a collectivist culture offers him stability. In the same time, the leaders are paternal because the society fosters strong relationships where everyone takes responsibility for fellow members of their group. The relations between leaders and employees are perceived in moral terms, like a family link. In feminine countries, like Romania, leaders strive for consensus, they value equality, solidarity and quality in their working lives, every people in the society is interested by well-being and the leaders are popular people. Romanian leader has to maintain and apply rigid codes, the rules are very important for the good working of things. Again, the autocrat style of leadership is recognized because the leaders don't have a need to explain things.

Globalization was good for Romanian leaders because leadership in Romania didn't exist till 1989. The technology, open borders, free information, the presence of foreign leaders helped for developing Romanian leader.

Poland – a model former communist country

Republic of Poland is starting with 1989 a democratic state and from 2003 member of European Union. A Shock Therapy Programe, initiated by Leszek Balcerowicz in the early 1990's enabled the country to transform its socialist-style planned economy into a free market economy. As with all other post-communist countries, Poland suffered temporary slumps in social and economic standards, but it became the first post-communist country to reach its pre-1989 GDP levels, which it achieved by 1995 largely thanks to its booming economy. [Wikipedia] In the past, Poland was perceived as an agricultural country, with disparities between regions, with high percentage of unemployment and now is viewed as a good example of an efficient transformation, a country with a dynamic economy.

Poland is recognized as a regional economic power within East-Central Europe, with nearly 40 percent of the 500 biggest companies in the region (by revenues) as well as a high globalization rate. [KOF Globalization Index]

An important strategy in the context of globalization was the encouraging of polish companies to sell their products, goods and services on the national market, a market with almost 40 million consumers. In this way national economy increased, some of these products are successful exported in other countries and every year Poland recorded trade surplus.

Poland and Romania had a similar evolution between 1945 and 1989 but after that period of time they evaluate in different ways. In 1989 the GNP in Poland was $ 1.768 and in Romania $ 2.300. In 2013 Poland had a GNP of $ 21.760 and Romania only $ 17.650.

In the context of globalization, small investments in R&D companies and expanding of exports should develop and assure the success of the country. Also, Poland preserved and reinforced its competitive edge as an attractive destination for investments in Central and

Eastern Europe and in this way the multinational companies are present there. In the same time, the MNCs bring and implement knowhow in all domains, in leadership too. Intake knowhow in leadership changed the way to make businesses not just in MNCs but in local companies too.

According to Geert Hofstede and his 6 Dimensions [geert-hofstede.com], Poland society is characterized by a score of 68 for power distance that's means that Poland is a hierarchical society. Interesting for a former communist country is the level of individualism – 60 and, in our opinion this is the effect of globalization and of freedom after socialism. A high score of masculine dimension is present in Polish society – 64, as and uncertainty avoidance with a score of 93. The last one indicates that Poland has rigid codes of belief and behavior and is intolerant of unorthodox behavior and ideas**.** The pragmatism has a score of 38 and indulgence of 29. According to these scores, Polish Society is more normative than pragmatic, people have strong concern with establishing the absolute Truth; they are normative in their thinking and the culture is restraint**.**

In Polish leader reflects inherent inequalities, centralization, subordinates expect to be told what to do and the ideal leader is a benevolent autocrat, has a personal contact with everybody in the structure, allows to give the impression that "everybody is important" in the organization, although unequal. In masculine countries people "live in order to work", leaders are expected to be decisive and assertive, the emphasis is on equity, competition and performance and conflicts are resolved by fighting them out. In these cultures leaders have to establish, people are easy to motivate because they have an inner urge to be busy and work hard, precision and punctuality are the norm. Leaders do not put much emphasis on leisure time and control the gratification of employee's desires.

An atypical communist still country – CHINA

People's Republic of China (China) is a single-party state governed by the Communist Party with a population of over 1.35 billion. Starting from 1949 till now the Communist Party was the only who governed in China. From its founding in 1949 until late 1978, the People's Republic of China was a Soviet-style centrally planned economy. [Wikipedia]

Since economic liberalization began in 1978, China has been among the world's fastest-growing economies, relying largely on investment and export-led growth. According to the IMF, China's annual average GDP growth between 2001 and 2010 was 10. Starting with 2013, China became the second largest economy in the world and the biggest export and import of goods. In the same year, 2013, GNP was in amount of $ 10.900. In our opinion, 2013 was the year with a great democratization of Chinese society and in this way China can be called the most democratic country in the world communism.

China is characterized by globalization, the businesses are global extended and these great results of Chinese economy can be explained by using in their advantage the opportunities offered by globalization. The Washington D.C. branch of The World Bank has positioned China as the third global economy favorable for developing businesses after Singapore and Hong Kong.

In Chinese business organizations the hierarchy and the position in a company have an important role and the dominant styles of leadership are paternalistic and directive. The power is owned by top managers, the hierarchy is well defined and the organizational chart, too. Top

management doesn't trust in executives and the delegation is almost nonexistent. The favoritism, relations with the supervisors or political interests can determinate a preferment. Despite of these, the interest for developing activities and businesses is very pronounced. [Development Dimensions International, 2011]

China is a collectivist country, influenced by a group appurtenance, with strong teams and loyal people. The communication is ineffective, indirect and the challenge for leaders is to find a way to communicate between truth and courtesy, both specific for this nation.
Leadership in China has long been based on a foundation of mutual respect and a feeling of connectedness among individuals. However, to compete globally, China's new leaders need leadership qualities that reach across nations and cultures. China's leaders know that they have to be in a continuous adaptation according to the demands of free market but, in the same time, they have to respect the culture of their own country. In the globalization context traditional rules in leadership were forced to be adapted to compete successfully in an increasingly international marketplace. Skills that were viewed as primarily important in other successful countries are now found to be critical to the success of Chinese leaders, too.

For Chinese leaders the most important qualities, that they consider to own, are: motivating others, building trust, retaining talent, leading high-performance teams, building winning partnerships, leading chance or achieving their leadership potential. In practice their aims are to get results, to maintain a good management relationship, to coaching and develop the team and to manage performance. All of these derive from cultural heritage and their way to be.

The Chinese model of leadership focuses on building interpersonal bonds, collaboration, teamwork, dignity, and trust. These same qualities are important for Western leaders, but Western leaders differentiate themselves from their Chinese counterparts because they are more inclined to be entrepreneurial and to take risks.

Conclusions

The socialist period was like a stop time for the economies, knowhow, technologies, information and every exchange between cultures. Communist countries lived in their own world far to the advantages of globalization, far to the real market.

Every country, after the fall of communism, had the shock of freedom. Some of them were unable to react, to take measures; other took the initiative, some of them fought for a good live and took measures, some of them just fought.

The globalization was a challenge for the economies of these states, transition period was long but the results are visible. The technology, the information, IT development, also the chance of free traveling had positive aspects for the economy of former communist countries. Globalization means for these countries intake of knowhow, advanced technologies, exchange of good practices, possibility to learn from other's practice and possibility to update information.

In the first part of this paper we said that leadership means excellence and performance in businesses. These two elements are reflected by the general economical situation of a country. If we take in consideration that the background for Poland and Romania was the same, their history was similar, what would be way they have evolved

differently? Is the good example of their neighbors? or the geopolitics? or the cultural heritage, their way to be and to act?

In our opinion, all of these had a major contribution in advance that it is Poland compared to Romania, but the way to be of these two people is the most important.

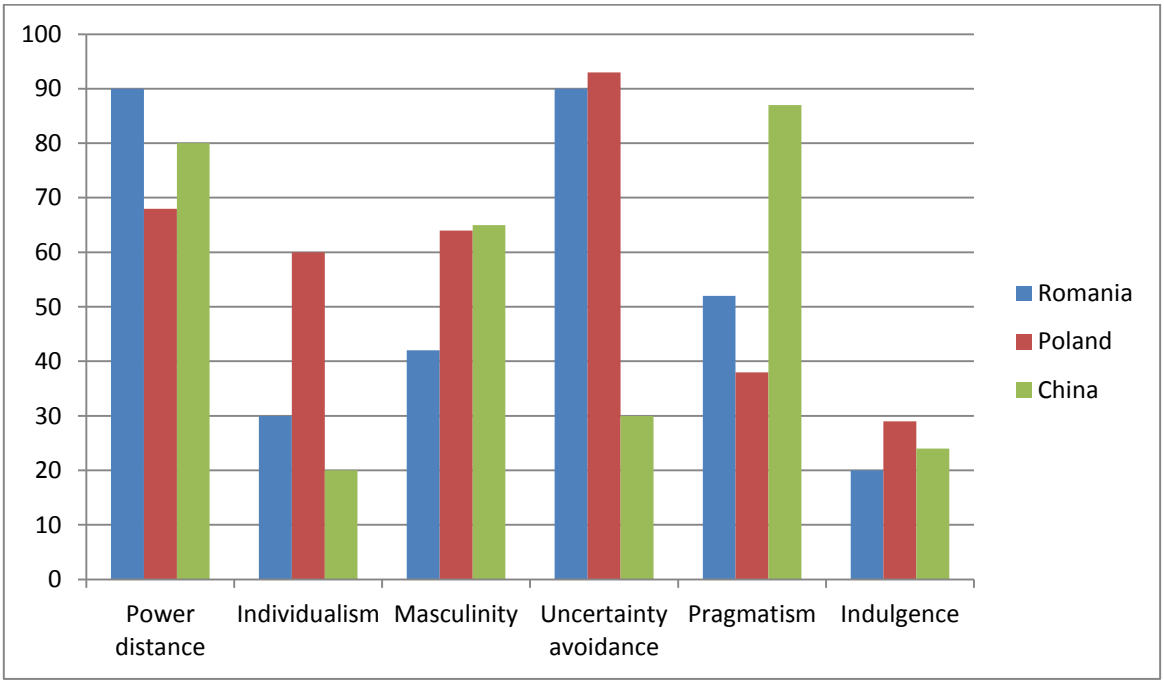

Leaders are people of these countries and they own the cultural influence but in the context of globalization they become global leaders and they have a similar knowhow and practices in leading teams. The economical development difference between these three people, in our opinion, comes from the attitude or all the society, not only because of leadership. Leadership is by definition a good thing, it can't be bad, and leadership is doing the right things.

For excellence and performance, leaders must lead their teams whether they are Romanian, Polish, Chinese or multicultural teams to be orientated to results, to be interested for the good of the company, in this way it will be good for them, too. The aim's team should be known, assumed and reached. A good leader have to take care of the team, the person and the task, in the same time, but the good news is that is no one way to lead.

China is a power in the global economy but Romania and Poland have to continue to grow, to take all the benefits of globalization. Businesses in research and development, pollution control, environmental services, biotechnology, IT, energy efficiency or recycling and resource substitution will be golden businesses [A. Burciu]

BIBLIOGRAPHY:

Adaire J. – Effective leadership, Gower, 1983
Burciu A. (coordinator) – Introducere in management, Editura Economica, Bucuresti, 2008

Chemers M. - An integrative theory of leadership, Lawrence Erlbaum Associates Publishers, 1997
Drucker P. – The effective executive, Heinemann, 1966
Irani F., Noruzi M. - Globalization and Effects; A study on the effects of globalization in the society, Institute of Interdisciplinary Business Research, 2011
Isac C, Ecobici N - Efectele Globalizarii, University Constantin Brancusi of Targu-Jiu, 2007
http://www.bnr.ro/Publicatii-periodice-204.aspx
http://www.ddiworld.com/DDIWorld/media/trend-research/leadership-in-china_ddi.pdf?ext=.pdf
http://geert-hofstede.com/poland.html
http://geopolitics.ro/china-anului-2013-intre-comunism-si-globalizare/
www.insse.ro
http://solutiiavansate.ro/studiu-leadershipul-in-romania-2011/
http://en.wikipedia.org/wiki/China
http://en.wikipedia.org/wiki/Poland#cite_note-Polish_economy_seen_as_stable_and_competitive-113
http://www.wbj.pl/article-51029-polish-economy-seen-as-stable-and-competitive.html

GLOBALIZATION IN CONTEMPORARY SOCIETY

Alexandra Deaconu, PhD Candidate, University of Craiova

Abstract: Globalization is a process which involves giving up territorial limits, speaking a global language, technology rise, unrestricted circulation of information, uniform economy, political alignment from a global planetary government perspective, etc. Forming the European Union is considered to be the first step towards globalization.
Globalization is equally worshiped and disputed. Globalization implies constraint from the powerful over the weak. The vast majority are subordinated to those with power in the world.
There can be no encompassing globalization because althugh it includes many, it cannot include all. The global world can not be homogeneous because it's made up of a variety of factors such as: culture, language, traditions, social relationships, civilization.

Keywords: globalization, society, information, modernization, technology, innovation

Since the earliest of ages man has found himself in a continuous territorial expansion, initially to satisfy his preservation instinct, with food as the main determinative factor. The will to dominate, to conquer is also known from ancient time, this is how the great world powers were born. Their hunger for power was manifested by raising empires and colonies. These human urges have evolved to various stages and took several names over the years. Today they are called generically globalization.

Globalization concept definition

The term has been defined by various means, all emphasizing an all-encompassing process, generated and upheld by one or a combination of the following factors:
- economics (financial and commercial relationships)
- politics (a tight interdependence between international relationships)
- communications and culture (we're informed and influenced by events a great distance away, in both spatial and temporal terms)
- environment (we're dealing with global risks and by all means we should react with global measures)[1]

One of the most commonly used globalization definitions is the following:

"Globalization represents the process through which geographic distance becomes a lesser important factor in establishing and developing cross-border relationships, economical, political and sociocultural by nature. Relationship networks and dependencies are gaining greater and greater potential in becoming international and worldwide."[2]

In this definition the importance of geographic distance is diminished but not excluded. Therefore, relationships are easier to establish at an international level, societies and individuals being less protected by the borders. The definition also emphasizes the growing possibility of global scale network expansion.

[1] Ecaterina Cocora, *Globalizarea. Efecte asupra resurselor umane din România*, Princeps Publishing House, Iaşi, 2006 apud S. Dungaciu, *Avatarurile teoriei globalizării în Balcani*
[2] *Barrie, A., The Global System, Economics, Politics and Culture, St. Martin Press, New York, 1995 apud Ioan Bari, Tratat de economie politică globală, Editura Economică, Bucureşti, 2010, p. 40*

Globalization is not an entirely bad phenomenon. It's an integration factor for man in the worldwide community and it offers ongoing space for new global government systems and for a global civil society.[3]

In the *Treaty of global political economy* there are many globalization definitions:

> *Globalization refers to all processes through which the world's nations are integrated in a single world society, the global society.*
>
> Martin Albrow

> *Globalization can be defined as an enhancement of social relationships worldwide, binding remote establishments in such a manner that local events are seen as similar ones, occurring many miles away, and vice versa.*
>
> Anthony Giddens

> *Globalization is the global network which has gathered together communities on this planet, formerly isolated and dispersed, in a mutual dependency and a "single world" unity.*
>
> Emanuel Richter

Globalization doesn't simply wish the objective process of intercommunity increase. It wishes the consciousness and subjectivity of the individual, namely the purpose and intensity of the awareness of the world as a unique space. Globalization is what people from the "third world" have, for centuries, named colonization. Globalization refers to the process through which social relationships become relatively lacking from distance and borders factors, in such a way that human life unfolds more and more in a world seen as a unique place.[4]

Globalization is a process which involves giving up territorial limits, speaking a global language, technology rise, unrestricted circulation of information, uniform economy, political alignment from a global planetary government perspective, etc. Forming the European Union is considered to be the first step towards globalization.

Globalization determinant factors

A determinant factor of globalization is technological innovation. This especially implies communication and information technology having consequences over communication and mobility. These spectacular developments in informatics and telecommunications from the last decade have triggered to a large extent the globalization of modern economical life. The advent of the Internet was the largest technological and social event of the 20th century. The Internet is not only a technological phenomenon, but also a social one, through the actual participation of the increasing number of users. Once introduced, the Internet has produced and still produces new consequences for society, the most important of which is the globalization process.

The increasing speed of information transmission, means of transmission diversification and their enhancement, undoubtedly lead to visibility enhancement of crossborder national events. These determine an event from a country to have immediate

[3] Ioan Bari, *Tratat de economie poltică globală,* Publishing House Economică, Bucureş ti, 2010, p. 41
[4] Ibidem

impact over another country. The events or problems cannot be kept inside a country, if they are important they become global events or global problems.[5]

Another determinant factor of globalization is neoliberal ideology through which markets are liberalized, the economies are decentralized and the state companies are privatized. Economic-commercial factors that have influenced the intensification of the world economy globalization process include: free transmission of merchandise, services liberalization, the release of capital markets, foreign investors accessibility to establish firms and other legislative and administrative nature factors favorable to globalization. The acceptance of neoliberal ideology has determined actions which confirm this approval as long as the world has truly acquired the subsistence rules of this ideology. In sociology, this situation can be explained by the Thomas theorem: "If men define situations as real, they are real in their consequences."

We can consider neoliberalism one of the main determinant factors of globalization but not exhaustive because not all globalization consequences are based on neoliberal reasons.[6]

Globalization advantages and disadvantages

Globalization followers are mainly focused on the advantages generated by it: the production cost reduction thanks to global economy; the exchange transactions carried out very rapidly according to a given schedule - fax, Internet, etc.; the speed growth on commercial, financial and technological operations deployment; the accelerated expansion of markets and establishment of new markets, independent from specific sources or traditional areas. Therefore there's an increase in efficiency on all economic activity on a global scale as a result of liberalization of capitals, investments, technology and labor towards more profitable areas and zones.

Globalization opponents sometimes assign an absolute value to negative consequences: the abolition of the nation and of national identity; decreasing employment in developing countries or with a lower level of labor efficiency; the specialization of countries in production activities that generate pollution and request intensive labor, raw materials and energy; emphasizing economic disproportionation. There are also reported threats on the dissolution of areas, ruin of banks, the loss of economic life stability, even of some states.

The globalization is equally worshiped and disputed. Its proponents consider it to be inevitable, seeing in it the model and ideal to follow to cancel differences, mitigate poverty, avoiding conflicts, etc. Understood as development, modernization requires fast paces and efforts but it stirs risks regarding security, even the existence of communities as well.

Globalization implies constraint from the powerful over the weak. The vast majority are subordinated to those with power in the world. Yet an all-encompassing globalization can't exist because although it includes many, it cannot include all. The global world can not be homogeneous and absolutely inclusive because it's made up of a variety of factors such as: culture, language, traditions, social relationships, civilization. Humankind is like a tower of Babel with infinite identities living in their own diversity.

[5] Ibidem, p. 48
[6] Ibidem, p. 50

Social evolution suggested by globalization cannot be smooth because the consciousness of national identity itself prevents the most subtle part needed by the global society: the consciousness of diversity nationally exclusive unjustified (unmotivated).

But the deadlock is not absolute, but one related only to the blocked mechanisms of changing generations and mentalities. Nobody however can challenge the new sensibility of young generations of moving freely on fenceless areas in any way. Globalization is not guilty for what it destroys as it is for what it defectively builds given that it is refused in the natural setting represented by the global society.[7]

Globalization doesn't preserve structures on ways of previous social organizing but it favors a completely new organization form in society. Thereby, work is almost an exclusive intellectual energy transfer process, blossoming in the foundations of the informational society, in which the active ones percentage manifests an increasing trend. The services from the scientific activity are so diverse and dynamic that the population occupation problem has a limit only in the level of training.

Globalization, in its current flawed form, namely, like a mondialisation of a single country's interests, polarizes wealth and poverty to the extreme, because in reality globalization endlessly multiplies the chances of access to prosperity and civilization, without, however, annihilating natural diversity.[8]

Sure steps in the direction of globalization are represented by regional agreements which are oriented towards the liberalization of relationships between national states. This is how the idea of "world government" emerged (the idea was developed by Israeli sociologist Dror in research projects from the Club Of Rome).

At present time cooperation agreements tend to gain a global dimension. Collaboration between regions is talked about more and more. In March 1996 in Bangkok, the collaboration between Asia and Europe started within the "Asia-Europe Meeting"(ASEM) process. The fifteen European Union (UE) member states attended the conference: Germany, France, Great Britain, Belgium, Italy, Holland, Finland, Ireland, Sweden, Austria, Luxembourg, Spain, Portugal, Greece, Denmark and the Asian states Brunei, China, South Korea, Philippines, Indonesia, Japan, Malaysia, Singapore, Thailand and Vietnam.[9]

The effects of globalization

Globalization has both positive and negative effects. Globalization is an objective process that occurs regardless of whether we agree with it or not. It brings both wealth and negative effects.

Among the effects of globalization there is "cultural globalization". This means free trading culture translated by "promoting cultural diversity." Thus, every citizen of the planet can benefit from the free movement of ideas, words and images, encouraging indigenous traditions and minority languages, culture is democratized, poor and rich countries become

[7] Dinu Martin, *Ecomonie contemporană . Ce este globalizarea?,* Publishing House Economică, Bucureşti, 2000, pp. 22-23
[8] Ibidem, pp. 34-35
[9] Mihai Pricop şi Adrian Tanțău, *Globalizarea şi strategia firmei*, Publishing House Eficient, Bucureşti, 2001, p.9

equal in rights to spread their own culture. Anti-globalists thus have the opportunity to denounce the danger of world culture homogenization.[10]

Another effect is the globalization of religion. Fragmented in churches, religions and dogmas, the church strength is limited. Ecumenicism, viewed as a union of churches and denominations, resembles European unification, which finds purpose in the European Union.[11] Currently, however, there are many protests against ecumenical politics organized by various religious groups.

Globalization extends the communication channels between communities, countries. It holds sufficient ways for this purpose, such as multinational companies, NGOs, the Internet, which in the information era, are of great use for international migration and increased human contact. Meanwhile, on the downside, the Internet and computer destroy more human connections than they create, diminishing social participation. For centuries, people have enriched their experience by contact with nature and with other people. Today the world seeks new experiences on computer screens and video games.[12]

Another effect of globalization is the emergence of global markets (capitals market, financial markets, energy market, commodity market, human resources market). These occur as a result of inter-regional cooperation processes, processes that have the effect of integration defined as an assembly of parts into a whole.

Conclusions

Globalization process is not and mustn't be looked at as inevitable, it's a phenomenon that appears behind people's decisions. The ideal is for it to become a democratic process in which people are in the center, not only as participants but also as beneficiaries. The process is however marked by the political implication and the domination desire of some individuals, with a positive or negative impact over the participants.

In conclusion, globalization is a reality and any country which seriously prepares its future is constrained to interfere with it. Maladjustment to the new globalization framework is not only a lost opportunity but also the risk to loose already acquired market positions. The globalization term has gained a significantly big emotional force, being considered a process with beneficial effects - a true solution for future economical development but, at the same time, the majority of authors consider this process to be inevitable and irreversible. In other words, it's stated that whatever may happen, the process itself cannot be stopped, beyond the favorable argument of globalization through which advantages would surpass the included costs.

BIBLIOGRAPHY:

Axford Barrie, The Global System, Economics, Politics and Culture, St. Martin Press, New York, 1995

Bari Ioan, Tratat de economie poltică globală, Editura Economică, Bucureşti, 2010

[10] Ecaterina Cocora, op. cit., p. 57
[11] Ibidem, p. 67
[12] Ibidem, p. 69

Cocora Ecaterina, *Globalizarea. Efecte asupra resurselor umane din România*, Publishing House Princeps, Iaşi, 2006

Martin Dinu, *Ecomonie contemporană . Ce este globalizarea?,* Publishing House Economică, Bucureşti, 2000

Pricop Mihai şi Tanțău Adrian, *Globalizarea şi strategia firmei*, Publishing House Eficient, Bucureşti, 2001

THE INTERCULTURAL, INTERETHNIC AND INTERRELIGIOUS DIALOGUE HELD BY THE FOUNDATION *RECONCILIATION IN SOUTH-EAST-EUROPE* BETWEEN 2008 - 2013. EVALUATION AND CONCLUSIONS

Vasile Grăjdian, Prof., PhD, "Lucian Blaga" University of Sibiu

Abstract: Since 2008 the Foundation Reconciliation in South-East-Europe (RSEE) based in Sibiu took over organizing activities in the countries of South-Eastern Europe, in the frame of the Project Healing of Memories, a project initiated in 2004 by the Conference of European Churches (KEK) together with the Community of Protestant Churches in Europe (GEKE). Between 2008-2013, in the countries of South Eastern Europe (Hungary, Romania, Bosnia-Hețegovina, Ukraine and Moldova Republic) RSEE organized international, european and cross-border workshops and conferences, with intercultural, interethnic and interreligious character, that brought together personalities from the political, academic and religious milieu. The results of these events, reports and studies, have been published - in English, German, Hungarian, Romanian and Ukrainian - in seven volumes (up to 2012) of the series "Reconciliatio". Postgraduate Healing of Memories courses (HoM 1 and HoM 2), of intercultural, interethnic and interfaith mediation, lasting one semester, were held in the University of Cluj (in Hungarian), Alba-Iulia, Sibiu and Blaj (in Romanian), recipients being professors of religion, priests and pastors of various denominations in Transylvania, often working in intercultural, interethnic and interfaith situations. A development of these mediation courses was the authorization in 2012 of the Master Programme "Intercultural and Interreligious Mediation" in Romanian at Alba Iulia (ongoing with two series) and in German at Sibiu (expected to start in 2013). Other Healing of Memories courses were organized (in Hungarian) for Roma and Gadje (non-Roma) in the parishes of Oradea (Romania), Zenta (Serbia) and Popovo (Ukraine). The organizational (international or cross-border) experience, didactic-pedagogic and for mediation, applied to intercultural, interethnic, ecumenical and interreligious contexts, experience that was gained from the activities mentioned above, represents a valuable amount of data and information that needs to be systematized, shared and used in future actions.

Keywords: intercultural interethnic interreligious reconciliation South-East-Europe

Scurtă istorie a Fundației Reconciliation in South-East-Europe (RSEE)

Deşi istoria Fundației *Reconciliation in South-East-Europe (RSEE)* începe în mod oficial doar în anul 2008, odată cu înregistrarea sa ca entitate juridica având sediul în Sibiu, există şi o "preistorie" a apariției sale, încă din ultimul deceniu al sec. al XX-lea, odată cu inițierea proiectelor *Healing of Memories*, mai întâi în Africa de Sud, apoi şi în Europa, în Irlanda de Nord, prin care se încerca vindecarea memoriei colective, grav afectate de o istorie nefericită a relațiilor între rase, popoare, culturi, religii [7, p.62]. Un alt moment cu relevanță pentru Fundația RSEE a fost anul 1997, cu cea de *A doua Adunare Ecumenică Europeană* de la Graz (Austria), având ca temă «Reconcilierea», căreia i-a urmat *Charta Oecumenica*, adoptată în anul 2001 [http://ceceurope.org/current-issues/charta-oecumenica/] şi care exprima clar voința Bisericilor semnatare de a avansa în direcția reconcilierii între confesiunile creştine (art.3), în context multi-cultural (art.8) şi în raport cu alte religii, precum cea iudaică (art.10) sau cea musulmană (art.11).

În anul 2004, Conferința Bisericilor Europene (CEC/KEK), împreună cu Comunitatea Bisericilor Protestante din Europa (GEKE) au hotărât extinderea Procesului *Healing of Memo*ries în România, ținându-se seama de diversitatea etnică, culturală, confesională şi

religioasă existentă şi apreciindu-se că unele ţări situate în sud-estul continentului european reprezintă o zonă de *frontieră*, dar, totodată, constituie adevărate *punţi* de legătură şi de comunicare între Apus şi Răsărit.

Din punct de vedere organizatoric, conducerea Proiectului *Healing of Memo*ries în România a fost preluată de către pastorul şi teologul lutheran Dieter Brandes din Württemberg (Germania) şi, în anul 2005, a fost înfiinţat un birou *Healing of Memo*ries la Cluj-Napoca, având ca director ştiinţific pe Olga Lukacs, pastor reformat şi lector la Universitatea "Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca.

Foarte curând şi-au dat acordul de participare Bisericile "istorice" din România: Biserica Ortodoxă Română, Biserica Romano-Catolică, Biserica Greco-Catolică, Biserica Reformată şi Biserica Evanghelică-Lutherană, apoi reprezentaţii din România ai altor Biserici Ortodoxe, precum cea Armeană, cea Sârbă şi cea Ucraineană, la care s-a adăugat Biserica Unitariană şi cea Ortodoxă de Rit vechi. Dimensiunea interreligioasă s-a profilat odată cu asocierea unor comunităţi evreieşti sau musulmane din România sau din ţările învecinate.

Un proiect pilot a fost lansat în octombrie 2004, având ca temă viaţa religioasă din Transilvania în sec. al XIX-lea şi un prim simpozion a fost organizat în luna mai 2005 la Cluj-Napoca, unde referenţii au utilizat o metodologie care va deveni apoi obişnuită în conferinţele ulterioare şi anume fiecare a prezentat într-o manieră concisă istoria propriei confesiuni, participând totodată la "ascultarea" istoriei celorlalţi şi la "parcurgerea împreună a istoriei" pe care altfel fiecare ar fi perceput-o dintr-o perspectivă unilaterală. Referenţii erau istorici ai diferitelor confesiuni, ortodocşi şi greco-catolici români, romano-catolici, evanghelici-lutherani germani, reformaţi şi unitarieni maghiari. Pentru a înţelege metodologia menţionată, trebuie observat că procesul *Healing of Memorie* constituie un proces desfăşurat "peste generaţii" şi care presupune trei etape: A. "Parcurgerea împreună a istoriei" (walking together through history), B. "Împărtăşirea durerii celorlalţi" (sharing the pain of others) şi C. "pregătirea împreună a viitorului" (preparing the future together) [7, p.72] – etape concretizate prin conferinţe, publicaţii şi cursuri de mediere.

Au urmat mai multe simpozioane, organizate în diferitele regiuni istorice ale României, unele aflate în prezent într-o situaţie transfrontalieră: în mai 2006 a avut loc un simpozion pentru regiunea istorică *Moldova*, actualmente împărţită între România şi Republica Moldova, la care au participat reprezentanţi ai tuturor confesiunilor/religiilor şi etniilor regiunii, iar un alt simpozion a avut loc pentru regiunea *Bucovina*, în prezent împărţită între România şi Ucraina. În iunie 2006 manifestări asemănătoare au avut loc pentru regiunea *Banat* şi pentru regiunea *Crişana-Bihor* (Oradea), cu participarea unor reprezentanţi ai ortodocşilor români, reformaţilor maghiari, luteranilor germani şi slovaci, ai comunităţilor de evrei şi romi.

În noiembrie 2006 a fost organizat un simpozion pentru *Muntenia-Oltenia*, la care au participat, pe lângă cei amintiţi anterior, şi armeni, greco-catolici, şi musulmani turci, tătari şi arabi, respectiv un alt simpozion pentru *Dobrogea*, cu o participare asemănătoare, la care s-au adăugat ruşi de rit vechi, albanezi, bulgari şi greci. Pentru *Maramureş* un simpozion a avut loc în martie 2007.

Anul 2007 a reprezentat un alt moment de cotitură pentru proiectul Healing of *Memories* în România. La Sibiu a avut loc în luna septembrie cea de *A treia Adunare Ecumenică Europeană* şi, în pregătirea acesteia şi pentru conexarea cu alte procese de

reconciliere din Europa, Dieter Brandes a publicat volumul *Healing of Memories in Europe. A Study of Reconciliation between Churches, Cultures and Religion* (Cluj-Napoca, Leipzig, 2007) [1], prima apariție din Seria *Reconciliatio* (continuată de Fundația RSEE din anul 2008), care cuprindea comunicări susținute la conferința internațională de la Bucureşti din 26-29 iunie 2007– privind procesele de reconciliere din Europa, în particular din România, dar şi din Irlanda de Nord, Germania, Finlanda, Rusia, Ucraina, Slovacia.

Un al doilea volum al Seriei *Reconciliatio*, de asemenea editat de Dieter Brandes, apare chiar înaintea celei de *A treia Adunare Ecumenică Europeană* de la Sibiu, cu titlul *Die Geschichte der christlichen Kirchen aufarbeiten – Healing of Memories zwischen Kirchen, Kulturen und Religionen – Ein Versohnungsprojekt der Kirchen in Rumanien* (Cluj Napoca – Leipzig 2007) [2], cuprinzând texte prezentate la simpozioanele pentru regiunile istorice româneşti mai înainte amintite. Pentru acest volum a existat şi o variantă în limba română, *Healing of Memories: Punte între biserici, culturi şi religii. Un proiect de reîmpăcare a Bisericilor* (Cluj Napoca, 2007). [3]

Tot în anul 2007, după cea de *A treia Adunare Ecumenică Europeană* de la Sibiu, Conferința Europeană a Bisericilor (KEK) a decis să se retragă din Proiectul *Healing of Memories* în România. Ca urmare, în cursul anului 2008 se trece la înființarea şi înregistrarea la Sibiu a Fundației *Reconciliation in South-East-Europe* (RSEE), care să preia activitățile *Healing of Memories* în România – în Consiliul director al fundației regăsindu-se reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe, ai Bisericii Reformate şi ai Bisericii Evanghelice din România. Sediul din Cluj al Proiectului *Healing of Memories* a devenit filială a fundației nou înființate, iar prin străduințele Dr. Daniel Buda, noul director ştiințific la Sibiu, s-au stabilit relații de colaborare cu Consiliul Ecumenic al Bisericilor (World Council Of Churches, WCC).

După cum indică şi numele Fundației, scopul său este de a activa în sensul „reconcilierii în sud-estul Europei“ şi, între 2008-2013, în țările din această regiune Fundația RSEE a organizat workshopuri şi conferințe internaționale, europene sau transfrontaliere, cărora le-au urmat publicații în Seria *Reconciliatio* şi Cursuri de mediere numite *Healing of Memories* (HoM 1 şi 2), toate privind dialogul intercultural, interetnic şi interreligios – la care ne vom referi în continuare.

În anul 2009, după plecarea la Consiliul Mondial al Bisericilor din Geneva a Pr.Lect.Dr. Daniel Buda, în funcția de director ştiințific pentru sediul din Sibiu a venit Pr.Prof.Dr. Vasile Grajdian, iar în anul 2010, odată cu pensionarea directorului Dieter Brandes, i-a urmat la conducere Dr. Walter Gebhardt, care a continuat politica generală a fundației inițiată de predecesorul său. În calitate de preşedinți şi vice-preşedinți ai Consiliului director al Fundației au fost (prin rotație) IPS Prof.Dr. Laurențiu-Liviu Streza, Mitropolitul Ardealului, din partea Bisericii Ortodoxe Române, Ep.Dr. Cristoph Klein, din partea Bisericii Evanghelice C.A. şi Ep. Belá Kató, din partea Bisericii Reformate. Din rațiuni îndeosebi financiare, în anul 2013 s-a decis renunțarea la filiala din Cluj.

Conferințe organizate de Fundația *Reconciliation in South-East-Europe* intre anii 2008-2013

În aprilie 2008, după inaugurarea Fundației RSEE, a fost organizat un simpozion la Oradea (România) şi Biharkeresztes (Ungaria), şi, în august 2008, un alt simpozion la Novi Sad (Serbia).

Începând de asemenea cu anul 2008, rezultatele simpozioanelor anterioare, cu tematică istorică, au început să fie publicate în seria *Reconciliatio* a Fundației RSEE. Astfel au apărut: **nr.3/r**, *Scurtă istorie a bisericilor şi comunităților religioase din Transilvania*, Cluj-Napoca, 2008 [4] şi versiunea maghiară, **nr.3/m**, *Az Erdélyi egyházak és vallási közösségek rövid története*, Cluj-Napoca, 2008. [5] În anul 2010 a apărut şi versiunea în limba germană: **nr.3/d**, *Kurze Geschichte der Kirchen und Religionsgemeinschaften in Siebenbürgen*, Cluj-Napoca, Leipzig, 2010. [6]

Tot cu tematică istorică au mai apărut şi alte volume ale seriei: **nr. 5/r**, *Evoluția instituțiilor episcopale în Bisericile din Transilvania. Partea I. De la începuturi până la 1740* **(**Cluj-Napoca, 2010) [8], cu o versiune în limba maghiară, **nr. 5/m**, *A püspöki intézmények kialakulása és fejlödése Erdélyben 1740-ig, I. Rész* **(**Cluj-Napoca, 2010). [9]

Anul 2009 şi următorii au fost marcați de câteva manifestări internaționale importante, cea dintâi fiind *Consultarea internațională şi interreligioasă Healing of Memories (International and Interreligious Consultation on 'Healing of Memories')*, care a avut loc la Mănăstirea Brâncoveanu-Sâmbăta de Sus (România), între 24-27 mai 2009. Între obiectivele propuse se numărau: 1. Schimbul de experiență privind procesele *Healing of Memories* în context sud-european şi în legătură cu modele internaționale de referință, 2. Diseminarea de metodologii *Healing of Memories* în cadrul unei întâlniri internaționale a experților în domeniul *Vindecării prin reamintire (Healing Through Remembering)*, 3. Dezvoltarea unei rețele internaționale *Healing of Memories*, ca o bază de informare şi sprijin pentru îmbunătățirea activităților de reconciliere desfăşurate în lume.

Între participanți s-au remarcat: IPS Prof.Dr. Laurențiu Streza, Mitropolitul Ardealului, Dr.Holger Dix, Director al *Fundației Konrad Adenauer*, Dr. Manoj Kurian, din partea *Consiliului Mondial al Bisericilor* (WCC), Prof. Dr. Viorel Ioniță, din partea *Conferinței Bisericilor Europene* (CEC/KEK), Fr. Michael Lapsley, Directorul *Institutului Healing of Memories* din Cape Town (Africa de Sud), Prof. Dr.Mohammed S. Dajani Daoudi, de la Al-Quds University, Ierusalim (Israel), responsabil al *Al-Wasatia Initiative*, Maida Hasecic de la *Institutul Interreligios* din Sarajevo (Bosnia-Herțegovina), alți resposabili în cadrul unor proiecte de reconciliere, precum Usha Jesudasan (India), Nelly Boonen (Brazilia), Rev. Juan Jacobo Tancara şi Marta Palma din Chile, Rev Travis Enright (Canada), Dr. Dmitrij Zlepko, de la Universitatea din Lvov (Ucraina), Dr. Gert Rüppel din Finlanda. Situația romilor în România şi Bulgaria a fost abordată de Drd. Loredana Mihaly din Baia Mare (România) şi Dr. Yelis Erolova din Sofia (Bulgaria).

În zilele imediat următoare Consultării de la Mănăstirea Sâmbăta a avut loc o altă conferință internațională organizată de Fundația RSEE: *Religion - History - Culture - Society, The influence of religion and ethnical identity on the development of values in culture and society, Interreligious and intercultural dialogue and conference in the region of historical Scythia Minor*, care s-a ținut la Constanța, între 27-30 mai 2009. Aici, participanților de la Sâmbăta li s-au adăugat conducători de culte din Dobrogea sau din Bulgaria, precum IPS Dr.

Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului, Episcopul vicar romano-catolic Ştefan Ghenţe, Dr. Jusuf Muurat, Muftiul Constanţei (pentru comunitatea musulmană tătară din România), Prof. Dr. Carol Friedmann, Preşedintele Comunităţii Evreieşti din Constanţa, Muftiul Belal Bardjan din Dobrich (pentru comunitatea musulmană turcă din Bulgaria), alături de personalităţi ale vieţii academice din România şi Bulgaria: Pr.Prof.Dr. Dura Nicolae şi Pr.Prof.Dr. Nechita Runcan de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Constanţa, Prof.Dr. İbrahim Yalimov de la *Institutul Islamic* din Sofia, Prof.Dr.Ibram Nuredin de la Universitatea "Ovidiu" din Constanţa şi alţii.

În mai multe sesiuni a fost prezentată şi analizată situaţia interculturală şi interreligioasă actuală din partea românească (Dobrogea), respectiv din partea bulgărească a regiunii istorice *Scythia Minor* şi au fost comparate evoluţiile istorice ale diferitelor entităţi etnice şi religioase. Paneluri de discuţii au fost dedicate comparării unor experienţe internaţionale *Healing of Memories* cu experienţe istorice europene în plan intercultural şi interreligios, ca şi determinării importanţei valorilor religioase pentru educaţie şi pentru dezvoltarea societăţii în general. Este de remarcat prezenţa unor reprezentanţi ai vieţii politice: parlamentarul bulgar Dr. Stoyanov Latchezar din Sofia şi Constantin Dimitriu, reprezentant al României în Parlamentul European.

Referatele consultării internaţionale de la Sâmbăta şi ale conferinţei de la Constanţa au fost publicate în Seria *Reconciliatio*, **nr. 4**, sub titlul *Telling Stories of Hope - Reconciliation in South East Europe Compared to World-Wide Experience* (Cluj-Napoca, Leipzig, 2010). [7]

Prima manifestare importantă a Fundaţiei RSEE în anul 2010 a constituit-o *European Interreligious Consultation on 'Healing of Memories'. Reconciliation between Peoples, Cultures and Religions*, care a avut loc la Sarajevo, în Bosnia-Herţegovina, între 3-6 Mai 2010. Desfăşurată într-o regiune în care rănile conflictelor din ultimele decenii între popoarele şi confesiunile/religiile fostei Jugoslavii sunt încă proaspete, o intenţie a consultării de la Sarajevo a fost aceea de a încerca apropierea unor experienţe *Healing of Memories* din alte ţări europene de situaţia din (şi dintre) state balcanice provenite dn fosta Jugoslavie, pentru a întrevedea căi viitoare de reconciliere.

Organizată în parteneriat şi cu sprijinul *Consiliului Mondial al Bisericilor* (WCC), al *Federaţiei Lutherane Mondiale* (Lutheran World Federation – LWF) şi a Fundaţiei *Konrad Adenauer* din Sarajevo, participanţii la conferinţă au fost, pe de o parte, responsabili ai proiectelor *Healing of Memories* din Europa, în special pe linie lutherană, a căror simplă enumerare spune multe despre problemele abordate la Sarajevo: Dr.Manoj Kurian (India), din partea WCC, Sabine Wölkner, de partea Fundaţiei *Konrad Adenauer* din Sarajevo, Ep. Dr. Christoph Klein, Vicepreşedinte al LWF pentru Europa Centrală şi de Est, apoi Dir. Lehel Lazslo (*Hungarian Inter-church Aid*), Dr. Klaus Pumberger din Austria (*Akademie an der Grenze*), Rev. Milos Calda din Cehia (*Evangelical Church of Czech Brethren*), John Stringham (*Roma-Gadje-Dialogue*), Péter Szõke (*Sanct Egidio*), Rev. Andrzej Wójtowicz (*Polska Rada Ekumeniczna*), Prof. Dr. Karsten Fledelius (*Danish Helsinki Committee for Human Rights)*, Rev. Vilho Vähäsarja (*Biserica Evanghelică Lutherană din Finlanda*), Anne Kalstad Mikkelsen (*Arran Lule Sami Centre*) şi Rev. Rolf Steffensen din Norvegia, Veronika Håkansson Li şi Hanna Sofie Utsi, membră în Parlamentul Sami din Suedia, Ep. Hans-Joachim Kiderlen din Biserica Evanghelică Lutherană din Georgia, Ep. Uland Spahlinger din Biserica Evanghelică Lutherană din Ucraina, Dr. Mykhailo Dymyd (*Institute of Ecumenical*

Studies University Lvov), Leif Seibert (*Center for Interdisciplinary Research on Religion and Society)*, Jelena Nikolic din Cipru (*Initiative of Change*), Dr. Elena Marushiakova, Dr. Veselin Popov şi Lilyana Kovacheva de la *Institutul Etnografic al Universității din Sofia*, Prof. Dr. Dimitra Koukoura de la Universitatea din Thesalonic (Grecia), Prof. Dr. Riccardo Burigana (*Centro per l'Ecumenismo San Bernardino*, Veneția) şi Luca Ghiretti (Biserica Valdensă) din Italia, Frank-Dieter Fischbach din Germania (*Ev. Friedenskirchengemeinde Troisdorf Kreuzkirche*), Bart Brandsma din Olanda (*Dialogue for Peacefull Change*), Rev. Bob Fyffe (Churches *Together in Britain and Ireland*) şi Rev. Simon Keyes (*Ethelburga's Centre for Reconc.and Peace*, Londra) din Marea Britanie, Dr. Johnston McMaster (*Irish School of Ecumenics Belfast*) din Irlanda de Nord.

Pe de altă parte, problematica relațiilor interetnice şi interreligioase din Bosnia-Herțegovina, a fost abordată mai ales în ultima zi, dedicată integral problematicii post-jugoslave, la dezbaterea căreia au participat, din Bosnia-Herțegovina: Dr. Mustafa Cerić, Raisu-L-Ulama al Comunității islamice, Pr. Vanja Jovanović, din partea Bisericii Ortodoxe Sârbe, Boris Kožemjakin, din partea Comunității evreieşti; din Croația: Carolyn Boyd (*Ecumenical Women's Initiative*); din Macedonia: Semra Ramadani (*Third Political Academy*), Shasine Kasami (*Commission for Gender Equality*) şi Biljana Dukovska (*Universal Peace Federation*); din Serbia: Rev. Christoph Tabernoux (*Ecumenical Humanitarian Organization*).

Diferite viziuni etnice şi religioase asupra istoriei regiunii au fost prezentate de Prof.Dr. Enver Imamović şi Muhammed Jusić, din perspectivă islamică, de Darko Đogo, din perspectivă ortodoxă, de Marko-Antonio Brkić, din perspectivă catolică şi de Elijas Tauber, din perspectiva comunității evreieşti. Într-un panel de discuții (*Comparing Balkan context with European wide experiences*) au avut expuneri Prof.Dr. Azra Jaganjac şi Velma Šarić.

Rapoartele Consultării de la Sarajevo au fost ulterior publicate în Seria *Reconciliatio*, **nr. 7**: *Reconciliation betweem Peoples, Cultures and Religions. Reconciliation in Bosnia-Herzegovina Compared to the European-Wide Experiences* (Cluj, 2012). [11]

În continuare, pentru a nu depăşi o dimensiune rezonabilă a acestei expuneri, celelate activități organizate de Fundația RSEE vor fi prezentate mult mai rezumativ.

Astfel, în luna septembrie 2010, reprezentați ai Fundației RSEE, Rev. Dieter Brandes şi Ep. Cristoph Klein, împreună cu Pr.Lect.Dr. Daniel Buda, din partea WCC, au luat parte la un simpozion organizat la Cape Town (Africa de Sud), în vederea unei colaborări cu Institutul *Healing of Memories* condus de de Michael Lapsley.

În perioada imediat următoare, între 4-6 octombrie 2010, Fundația RSEE a organizat *Conferința Internațională Culturi şi religii în Bucovina istorică. Retrospectivă şi perspective de dezvoltare* (*International Conference: Cultures and Religions in the Historical Bucovina: Retrospective and Perspectives of Development*), la Cernăuți, Ucraina (partea întâi a manifestării) şi la Suceava, România (partea a doua), în parteneriat cu instituții din Ucraina şi România: Fundația "Friedrich Ebert", Universitatea Națională „Yuriy Fedkovych" din Cernăuți, Universitatea "Ştefan cel Mare" din Suceava, Institutul "Bucovina" al Academiei Române din Rădăuți. Specificul istoric al tematicii a făcut ca majoritatea celor peste 40 de participanți să fie *istorici ai diferitelor confesiuni şi religii*, ce au tratat în referatele prezentate *Istoria Bucovinei până la 1918*, *Perioada românească* (1920-1944), *Bucovina între 1944-1947* şi *Evoluțiile istorice după cel de-al doilea război mondial*. O masă rotundă a reunit

personalități academice, religioase şi politice ce au dezbătut *Relevanța "toleranței habsburgice"* (şi a istoriei Bucovinei în general) *pentru situația politică şi socială actuală*. Şi referatele acestei conferințe au fost publicate în Seria *Reconciliatio*, **nr. 6**: *Culturi şi religii în Bucovina istorică* (Cluj-Napoca, 2011). [10]

În anul 2011, în parteneriat cu *Consiliul Ecumenic al Bisericilor din Ungaria* şi cu Fundația *Konrad Adenauer*, o manifestare importantă prin larga participare din partea facultăților de teologie şi a conducătorilor diferitelor Biserici din Europa centrală şi de sud-est a fost organizată la Budapesta, în perioada 10-12 martie, având ca temă *Rolul Bisericilor în reconcilierea socială din Europa Centrală. Europa Centrală ca model al diversității religioase – Conferință ecumenică. Dialog între Bisericile istorice din Ungaria şi Bisericile din România, Serbia, Slovacia şi Austria* (*Die Rolle der Kirchen in der gesellschaftlichen Versöhnung in Mittelosteuropa. Mitteleuropa als Modell der religiösen Vielfältigkeit – Ökumenische Konferenz. Dialog zwischen den historischen Kirchen Ungarns und den Kirchen in Rumänien, Serbien, der Slowakei und Österreich*). Conferința a elaborat şi o declarație finală privind importanța continuării procesului de reconciliere între diferitele culturi, confesiuni, religii şi etnii ale Europei, prin vindecarea rănilor provocate în mod reciproc de-a lungul unei îndelungate istorii commune.

O *Consultație Bosnia-Herzegovina* a avut loc la Sibiu, între 14-15 noiembrie 2011, cu participarea unor studenți croați romano-catolici şi sârbi ortodocşi din Sarajevo, în încercarea de a explora noi căi de continuare a activității Fundației RSEE în Bosnia. Evoluția ulterioară a tensiunilor regionale interetnice şi interreligioase a dus la amânarea unor acțiuni programate.

În anul 2011, în colaborare cu Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității din Iaşi, Casa Germană *Hofnung* din Chişinău şi *Asociația Ortodoxă pentru o Lume Nouă* din Sibiu/Bucureşti, au fost organizate două *Consultări transfrontaliere privind viața interconfesională şi interetnică din Moldova*, prima la Iaşi, România, între 7-8 mai şi a doua la Chişinău, Republica Moldova, între 3-4 septembrie. Participanții, ortodocşi, catolici, reformați, lutherani şi baptişti au informat despre realitățile interconfesionale şi interetnice din Moldova românească şi din Republica Moldova, exprimându-se intenția unei conferințe şi a unui curs *Healing of Memories* la Iaşi şi Chişinău.

2013 a fost anul în care, în cadrul unui efort de reorganizare a Fundației RSEE, au avut loc la Sibiu o serie de şedințe şi workshop-uri de *Evaluare a cursurilor Healing of Memories din anii 2009-2013*, în 12 şi 29 octombrie, respectiv de *Evaluare a Proiectelor Fundației Reconciliation in South East Europe în Ucraina (Bucovina) şi Moldova*, în 5-6 noiembrie, care au reunit foşti organizatori şi participanți la proiectele fundației în ultimii cinci ani.

De asemenea, pe linia preocupării de îmbunătățire a activității şi de asigurare a finanțării proiectelor Fundației RSEE, în 4-5 decembrie 2013 a fost organizat un *Seminar privind accesarea programelor europene*, susținut de Christine Schusster (Germania) şi în 22 martie 2014 un *Seminar de orientare a proiectelor spre impact şi rezultate durabile*, susținut de Simon Kolbe (Germania).

În anul 2013, Fundația RSEE a devenit coordonatorul Proiectului *Asistență pentru doliu în context intercultural şi interreligios* (*Trauerbegleitung in interkulturellem Kontext* - GRU-13-P-LP-194-SB-DE), în cadrul Programului European Grundtvig - Parteneriate pentru invatare, 2013-2015. Împreună cu alte instituții partenere în proiect, *Centrul de Misiune şi Evanghelizare (CME) al Bisericii Evanghelice C.A. din Polonia*, cu sediul la Dzięgielów şi

Şcoala biblică (Biblická škola) din Martin-Slovacia, între 5-9 martie 2014 a fost organizată o primă *mobilitate* în Slovacia, cu 30 de participanți de diferite confesiuni din România, Slovacia şi Polonia. Alte mobilități sunt prevăzute în Polonia şi România, proiectul urmând a fi finalizat prin publicarea unui volum de studii.

Mai trebuie observat că, în afară de manifestările prezentate, Fundația RSEE a fost implicată şi în alte activități, cu caracter de informare sau de pregătire a proiectelor şi cu o pondere specifică în ansamblul activităților fundației, dar pe care spațiul acestei expuneri nu ne permite să le detaliem.

Cursurile *Healing of Memories*

O latură importantă a activității Fundației RSEE a constituit-o organizarea *Cursurilor Healing of Memories*, de mediere interculturală, interetnică şi interconfesională, începând cu anul 2009. Ele au fost fost concepute pe durata a două cicluri, *Healing of Memories 1* şi *Healing of Memories 2* (HoM 1 şi HoM 2), de câte un semestru fiecare.

Primele cursuri, de nivel post-universitar şi având autorizarea Ministerului Educației, cercetării şi Tineretului, au fost inițiate sub titulatura "Perfecționare în pastorație, comunicare şi coordonarea muncii în echipă" în cadrul Facultății de Teologie Ortodoxă a Universității "1 Decembrie 1918" din Alba-Iulia, în limba română şi în cadrul Facultății de Teologie Reformată a Universității "Babeş-Bolyai" din Cluj Napoca, în limba maghiară. În anul 2010 alte Cursuri HoM 1 au fost organizate la Blaj, în cadrul Departamentului de Teologie Greco-Catolică şi la Sibiu, în cadrul Facultății de Teologie "Andrei Şaguna" a Universității "Lucian Blaga".

Planul de învățământ al cursurilor a cuprins discipline precum: Healing of Memories – o provocare pentru Bisericile din Transilvania, Relatarea istoriei personale şi identitate, Bazele comunicării în Biserică şi societate, Exersarea conducerii grupurilor în context interconfesional şi interreligios, Identitate şi percepție interculturală şi interconfesională – însumând 30 de credite, plus alte 10 credite pentru susținerea disertației. Cursurile au susținute de referenți şi cadre didactice din partea Fundației RSEE sau a Universităților participante, ca şi de experți în mediere invitați din străinătate: Marja Kantanen (Finlanda), Rolf Steffensen (Norvegia), Walter Winter (Germania), Dr. Hézser Gábor (Ungaria) şi alții.

Ciclul de Cursuri *Healing of Memories 2*, "Perfecționare în comunicare interculturală şi mediere", a fost organizat la Alba Iulia în 2010 şi la Blaj în 2011-2012, cursanții provenind dintre absolvenții ciclului *Healing of Memories 1*; între temele abordate: "Identitatea şi alteritatea în relațiile interpersonale", "Tehnici de mediere pentru dobândirea competențelor de mediator", "Tehnici de moderare şi de comunicare orientate spre soluționarea conflictelor" etc.

Cei cca. 100 de beneficiari ai *Cursurilor Healing of Memories* au fost profesori de religie, preoți şi pastori de diferite confesiuni din Transilvania (ortodocşi şi greco-catolici români, unitarieni, reformați şi romano-catolici maghiari, lutherani germani), care activează adesea în situații interculturale, interetnice şi interconfesionale.

Alte Cursuri *Healing of Memories*, "Comunicare interculturală, pastorație şi mediere", au fost organizate în limba maghiară la nivel parohial pentru cca. 40 de femei roma şi gadge (non-roma) la Oradea în 2010, la Zenta (Serbia) în 2011-2012 şi la Popovo (Ucraina), în 2012-2013.

O continuare oarecum firească a cursurilor HoM a constituit-o elaborarea în 2011-2012 a *Curriculum*-ului pentru *Programul de Master în «Mediere Interculturală şi Interconfesională»*, de către o echipă interconfesională de cadre universitare de la Facultățile de Teologie Ortodoxă din Sibiu şi Alba-Iulia, Facultatea de Teologie Reformată din Cluj-Napoca, Departamentul de Teologie Greco-Catolică din Blaj şi Departamentul de Teologie Evanghelică-Lutherană din Sibiu.

După autorizarea Programului de Master în anul 2012, acesta a demarat în limba română la Alba-Iulia, fiind în curs de desfăşurare cu două serii, preconizându-se totodată demararea sa şi la Sibiu, în limba germană, cel mai probabil în toamna acestui an (2014).

Evaluare şi concluzii

Încercând o evaluare sumară a activității Fundației RSEE, trebuie în primul rând observat că aceasta a reuşit crearea unor "spații de întâlnire şi de dialog" între persoane reprezentând entități diferite din punct de vedere confesional, religios, etnic şi inevitabil cultural. Şi chiar dacă la început acțiunile fundației au fost orientate mai ales spre Transilvania şi celelalte regiuni istorice româneşti – unde uneori s-au putut descoperi adevărate modele istorice de toleranță interetnică, interconfesională şi interreligioasă – implicarea ulterioară în organizarea de manifestări internaționale a creat adevărate oportunități de diseminare a informației în domeniu, de "import/export" global de experiențe şi bune practici de dialog şi reconciliere – inclusiv prin publicarea rezultatelor valoroase în limbi de circulație sau în mai multe limbi, în volume paralele.

Şi cercetarea istorică a primit un impuls metodologic, fie numai prin alăturarea unor "versiuni" diferite confesional, etnic şi religios pentru aceleaşi regiuni şi perioade istorice. O inter- şi multi-disciplinaritate a fost necesară pentru dialog şi reconciliere, prin aducerea împreună a unor invitați din diferite țări şi din diverse medii şi domenii: cadre didactice şi cercetători din mediul academic (istorici şi teologi), specialişti în domeniul medierii, responsabili politici şi/sau religioşi.

Experiențe personale sau instituționale importante au putut avea loc, persoane sau entități instituționale întâlnindu-se şi comunicând după decenii de separare. În acest sens se pot da de exemplu "premierele" constatate de Pr.Lect.Dr. Anton Rus, de la Departamentul de Teologie Greco-Catolică din Blaj, într-o evaluare a unui Curs *Healing of Memories*: a fost pentru prima oară – după căderea regimului comunist (1989) şi de fapt după cel de-al doilea război mondial – când un pastor *luteran* din Germania (Rev. Dieter Brandes), un preot profesor *ortodox* (Pr. Prof. Univ. Dr. Vasile Grăjdian) şi un profesor pastor *reformat* maghiar (Past.Lect.Univ.Dr. Olga Lukács), au predat câte un curs la Facultatea de Teologie Greco-Catolică, Departamentul Blaj; de asemenea, a fost pentru prima oară când dintre cursanții şi deci absolvenții vreunui curs de la Facultatea de Teologie Greco-Catolică, Departamentul Blaj, a făcut parte un pastor *reformat* maghiar (Past.Májai-Varga Z. Zoltán) şi chiar o *femeie pastor* reformat (Past. Asist.Univ.Dr. Püsök J. Sarolta), iar la *Masterul „Teologia pastorală în comunitățile ecleziale"* de la Facultatea de Teologie Greco-Catolică, Departamentul Blaj, s-a înscris un un pastor *reformat*, ca rezultat al experienței Cursului *Healing of Memories*, prin care a cunoscut mediul universitar şi bisericesc greco-catolic de la Blaj, cu profesorii şi studenții săi. Aşadar, Cursul *Healing of Memories* a fost un prilej şi pentru schimburile de profesori şi studenți între Institutele Teologice confesionale din Transilvania – Facultatea de

Teologie Ortodoxă „Andrei Şaguna” din Sibiu, Facultatea de Teologie Protestantă din Cluj-Napoca şi Facultatea de Teologie Greco-Catolică din Blaj.

Nu în ultimul rând trebuie amintite instituțiile care au finanțat proiectele Fundației RSEE, unele amintite în paginile anterioare: KEK (Conferința Bisericilor Europene), GEKE (Comunitatea Bisericilor Protestante din Europa), WCC (Consiliul Mondial al Bisericilor), KhK (Kirchen helfen Kirchen), KiA (Kerk in Actie), HEKS (Ajutorul bisericesc elvețian), VELKD (Federația Bisericilor Evanghelice din Germania), Fundațiile Gustav Adolf, Friedrich Ebert, Konrad Adenauer, diverse Biserici din Germania (Würtenberg, Baden, Rheinland, Bayern), Otto per mille etc.

Ca o concluzie generală, se poate afirma că activitatea internațională sau transfrontalieră a Fundației RSEE, cea didactică-pedagogică şi de mediere, pusă în slujba dialogului şi reconcilierii interconfesionale, interreligioase şi interetnice, reprezintă o experiență valoroasă, care trebuie în continuare analizată, sistematizată, împărtăşită şi folosită în acțiuni viitoare.

BIBLIOGRAFIE: (Seria *Reconciliatio* a Fundației *Reconciliation in South-East-Europe***)**

Reconciliatio nr. 1: *Healing of Memories in Europe* – A Study of Reconciliation between Churches, Cultures and Religions, edit. Dieter Brandes, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca; Evangelische Verlagsanstalt GMBH, Leipzig, 2007.

Reconciliatio nr. 2: *Die Geschichte der christlichen Kirchen aufarbeiten – Healing of Memories zwischen Kirchen, Kulturen und Religionen – Ein Versohnungsprojekt der Kirchen in Rumanien*, edit. Dieter Brandes, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca; Evangelische Verlagsanstalt GMBH, Leipzig, 2007, 455p.

Reconciliatio nr. 2 **(**versiunea în limba română**):** *Healing of Memories:* ***Punte*** *între biserici, culturi şi religii. Un proiect de reîmpăcare a Bisericilor*, edit. Dieter Brandes şi Olga Lukács, Editura Accent, Cluj Napoca, 2007.

Reconciliatio nr.3/r: *Scurtă istorie a bisericilor şi comunităților religioase din Transilvania*, edit. Dieter Brandes, Olga Lukács, Vasile Grăjdian, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2008, 272p.

Reconciliatio nr.3/m (versiunea în limba maghiară): *Az Erdélyi egyházak és vallási közösségek rövid története*, edit. Dieter Brandes, Olga Lukács, Vasile Grăjdian, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2008, 275p.

Reconciliatio nr.3/d **(**versiunea în limba germană): *Kurze Geschichte der Kirchen und Religionsgemeinschaften in Siebenbürgen*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca; Evangelische Verlagsanstalt GMBH Leipzig, 2010, 315p.

Reconciliatio nr. 4: *Telling Stories of Hope - Reconciliation in South East Europe Compared to World-Wide Experiences*, edit. Vasile Grăjdian, Olga Lukács, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca; Evangelische Verlagsanstalt GMBH, Leipzig, 2010, 425p.

Reconciliatio nr. 5/r: *Evoluția instituțiilor episcopale în Bisericile din Transilvania. Partea I. De la începuturi până la 1740*, edit. Nicolae Bocşan, Olga Lukács, Dieter Brandes, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2010, 219p.

Reconciliatio nr. 5/m (versiunea în limba maghiară): *A püspöki intézmények kialakulása és fejlödése Erdélyben 1740-ig, I. Rész*, edit. Nicolae Bocşan, Olga Lukács, Dieter Brandes, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2010, 226p.
Reconciliatio nr. 6: *Culturi şi religii în Bucovina istorică,* edit. Vasile Grăjdian, Olga Lukács, Serhii Hakman, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2011, 350p.
Reconciliatio nr. 7: *Reconciliation betweem Peoples, Cultures and Religions. Reconciliation in Bosnia-Herzegovina Compard to the European-Wide Experiences*, edit. Manoj Kurian, Dieter Brandes, Olga Lukács, Vasile Grăjdian, Schiller Verlag Bonn & Hermannstadt, 2012, 254p.

INTERNATIONAL INSTRUMENTS OF COLLABORATION IN THE BLACK SEA REGION

Elena Manea, PhD Candidate, Peoples Friendship University of Russia

Abstract: *Economic, environmental and other problems of the Black Sea region can not be addressed in isolation from the political and legal environment, excluding mutual interests of its member states, common regional interest. Coherence in addressing common regional problems is achieved through agreements, conventions and other international instruments between countries. This activity needs to be regulated through the development of international legal resources of the organization efficient and effective use of all the possibilities of the Black Sea region. At this stage of development of international legal cooperation Black Sea states seem relevant study specific nature of international legal regulation of the Black Sea region; definition of the role and place of Ukraine in modern processes and integration of sub-regional cooperation; study of the main trends in the treaty practice of the Black Sea; identification and examination of organizational and legal forms of international legal cooperation Black Sea countries; legal analysis and research activities of the legal status established in the Black Sea region of international organizations; study of the problems and the bilateral cooperation of the Black Sea.*

Keywords: postmodernism, Russia, Est, West, culture

Problemele din regiunea Mării Negre a devenit o componentă însemnată a activității politice externe a multor țări începând cu ultimul deceniu al secolului al XX-lea - secolul al XXI -lea. regiunea Mării Negre a atras atentia pentru realizarea liniilor directoare în politica mondială-interesele strategice economice şi militare, nu numai datorită resurselor sale bogate naturale, dar de asemenea şi pentru poziția sa geopolitică şi geostrategică.

Istoria problemelor de dezvoltare ale Mării Negre este destul de îndelungată, situațiile de drept internațional care au apărut țineau de reglementarea juridică a accesului la Marea Neagră. Această problemă se datorează cumulului de factori economici, politici şi alte ale vieții sociale existenți în țările din jurul acesteia. Problemele de cooperare între şi cu statele de la Marea Neagră au schimbat condițiile de conviețuire istorică în acest areal. Lungă perioadă de timp, reglementarea regimului juridic al Mării Negre a avut ca scop consolidarea prin mijloace legale a autorității celei mai puternice şi mai influente țări din regiune, ignorând suveranitatea altora. Schimbarea forțe în lume, în anii 90 au condus la suveranitatea şi securitatea țărilor din regiunea Mării Negre, garantându-li-se extinderea utilizării resurselor din arealul Mării Negre, în conformitate cu principiile general recunoscute ale dreptului internațional.

Schimbări pozitive în situația internațională din regiune sunt posibile în mod real printr-o reglementare eficientă, extinderea în continuare a cooperării între statele de la Marea Neagră se adresează atât statelor, cât şi comunității internaționale care să vizeze exploatarea comună şi rațională a tuturor oportunităților de la Marea Neagră.

Mările şi oceanele lumii un rol imens în viața economică a omenirii. Asociate cu dezvoltarea, bunăstarea statelor, au constituit obiectul de studiu al problemelor şi oportunităților de exploatare de resurse naturale de la Marea Neagră. Multe instituții academice, organizații internaționale, asociații există şi ffuncționează în diverse şi extinse

zone ale Mării Negre. Marea Neagră, datorită poziției sale geografice aparte a jucat un rol important în stabilirea şi dezvoltarea relațiilor dintre popoarele din regiune, influențând spațiul relațiilor internaționale. Regiunea Mării Negre este una dintre cele mai renumite zone istorice ale contactelor etnice, interrelaționări şi ciocniri între diferitele popoare şi țări, înregistrându-se în această zonă din cele mai vechi timpuri. S-a vorbit despre acest rol a Mării Negre de mediator în relația popoarelor de pe coasta ei, dar popoare mai mult separate, de factor coeziv între state. Marea Neagră este o răscruce de civilizații. Regiunea Mării Negre , care a devenit astăzi unul din centrele de politicile europene şi mondial, face parte astăzi mai mult decât oricând din "jucători" din lume. Statele Unite ale Americii vede regiunea în primul rând ca pe " un coridor strategic", deschizând calea pentru crize grele zonale, funcționând în acelaşi timp ca " o barieră a civilizației" între lumi islamice şi creştine.

Regiunea Mării Negre a fost dintotdeauna caracterizată de o mare varietate de civilizații, culturi şi religii. Întreaga istorie a regiunii, bogăția, prosperitatea sau declinul, au fost determinate de relația dintre nord şi sud, est şi vest. Imperiile şi civilizațiile - romane şi bizantine, otomane şi rusă - au lăsat amprenta pe malul Mării Negre. Pe coasta de nord a Mării Negre, în cele mai vechi timpuri a fost Drumul mătăsii dinspre Asia prin Caucaz spre Europa de Sud- Est, în care a determinat un comerț activ între Est şi Vest. Importanța geopolitică a regiunii rezultă din amestecul de culturi, spațiul fiind la răscruce de civilizații, de comerț internațional, idei, influențe. Există unele confruntări istorice, datorită faptului că unele state de la Marea Neagră nu au încredere unul în celălalt. Conflictele etno- politice în regiunea Mării Negre vin, de obicei, din lunga istorie de dezvoltare şi, în fapt, se întâmplă de mai multe secole. Prezența conflictelor etnice împarte în mod obiectiv regiunea Mării Negre de către o coaliție de state (Turcia, Azerbaidjan, Rusia, Armenia) , reducând potențialul de integrare al regiunii. La rândul său, reducerea integrării creează bariere pentru dezvoltarea schimburilor comerciale şi a cooperării economice în regiune, care trebuie, de asemenea, să se diversifice în beneficiul cetățenilor. Problemele politice şi juridice acute din jurul Mării Negre au avut un rol extrem de important în economia statelor de coastă de la Marea Neagră şi în asigurarea securității lor.

Regiunea Mării Negre este la intersecția dintre Europa şi Asia şi a fost arealul de dispută şi conflict de secole îndelungate. Locația acesteia este avantajoasă din punct de vedere politic, economic şi militar, pentru o lungă perioadă de timp în această zonă a putut fi identificat un interes continuu al mai multor țări, toate acestea conturând conținutul principal al Mării Negre în dreptul internațional. În anii '50 al relațiilor internaționale importante au fost practicile contractuale în ceea ce priveşte utilizarea eficientă a resurselor de transport în Marea Neagră, exploatarea rațională a resurselor biologice şi minerale. Deosebit de acută este problema fondurilor de dezvoltare prevenirii şi combaterii poluării marine.

Schimbarea atitudinii forțelor la nivel mondial a dus la formarea în zona Mării Negre a unor condiții politice şi economice care permit, din punct de vedere practic, cooperarea între țările din zona Mării Negre, cel puțin la nivel teoretic. În contextul Războiului Rece, între Est şi Vest a fost o concurență strategică. În perioada de după Războiul Rece, a devenit mai complex şi mai dificil de gestionat situația tărilor. După Războiul Rece, prezența unei superputeri politice şi militare părea că va furniza stabilitate. Colapsul Uniunii Sovietice pe de o parte a eliberat cele mai vechi surse de tensiune şi nemulțumire, dar pe de altă parte, a permis pentru prima dată apariția unor preocupări cu adevărat comune în jurul Mării Negre.

Ca urmare a extinderii NATO şi UE, Marea Neagră a devenit graniţa de est a Europei şi în astfel de forme, este o regiune strategică importantă în sine. Este evident că Marea Neagră nu mai poate fi controlată şi/ sau dominată. În istoria lungă şi complicată a regiunii, există provocări privind cooperarea acestor state, ţările din regiune tind să ofere stimulente şi instrumente pentru a participa activ în instituţii economice globale şi în comunitatea politică internaţională.

Într-un sens geografic, această regiune se referă la Marea Neagră, şi situate pe coasta Mării cuprinde Bulgaria, Georgia, România, Rusia, Turcia, Ucraina, unele dintre cele mai diferite ţări. Statele riverane Mării Negre reprezintă o "zonă relativ izolată a relaţiilor internaţionale, reglementarea juridică internaţională aparţine dreptului internaţional. Toate aceste ţări sunt interesate în utilizarea eficientă a întregului potenţial al Mării Negre şi a resurselor sale. Fiecare dintre ele se conectează pe anumite planuri al utilizării potenţialului astfel încât primească de la el şi beneficii economice pentru economia naţională. Ţările de la Marea Neagră are un număr mai mare de 300 de milioane de oameni, în comparaţie cu mai cele 490 de milioane în UE extinsă.

Regiunea Mării Negre este foarte diversă atunci când vine vorba de model politic, nivel economic, ideologie şi capabilităţi militare. Economiile lor diferă în mărime (pe de o parte, Turcia şi Rusia şi pe de altă parte toate celelalte ţări), precum şi în caracteristicile lor instituţionale şi perspectivele de integrare euro-atlantică şi internaţională. Bulgaria şi România au aderat la UE în 2007, Turcia este încă un candidat pentru aderarea la UE, Georgia şi Ucraina aspiră la aderarea la UE, dar este puţin probabil să se alăture în viitorul apropiat, şi în cele din urmă Rusia, în special, care nu are ambiţii de a adera la UE şi care are o viziune de dezvoltare şi de integrare proprii şi care în principal vizează re- integrare din spaţiul post-sovietic a statelor dinprejurul său. Astfel, regiunea este afectată de interese concurente din UE, precum şi din Rusia. Sursele suplimentare au în vedere interese diferite la această regiune văzută ca un coridor de tranzit pentru resursele energetice din bazinul Mării Caspice spre Europa. Eforturile recente ale UE de diversificare a aprovizionării cu energie - în special pentru a reduce dependenţa UE de Rusia, care este acum nu numai cel mai mare furnizor de gaze naturale pentru Europa, dar, de asemenea, controlează cea mai mare parte de tranzit a ţărilor bogate în resurse energetice din zona Mării Caspice(în special, Kazahstan şi Turkmenistan). Toate acestea explică interesul în creştere în regiunea Mării Negre şi, ca urmare, rivalitatea dintre Rusia şi UE, în zona Mării Negre.

Regiunea Mării Negre cuprinde un grup eterogen de ţări Bulgaria, România, Ucraina, Rusia, Georgia şi Turcia. Economiilor lor diferă, instituţional sunt diferite şi perspectivele de integrare cu care se confruntă geneerează probleme foarte diferite în fiecare din aceste ţări. Performanţa economică a regiunii în anii 1990 a fost extrem de instabilă, ţările au fost scutite de conflicte interne, dar nu mult mai bine decât restul lumii. Cu toate acestea, în anii 2000, regiunea s-a bucurt de o redresare destul de rapidă însoţită de modificări structurale de bun augur pentru ţări, cu toate că situaţia de pe piaţa forţei de muncă şi condiţiile sociale, în general, este încă foarte dificilă.

Eterogenitatea economică a regiunii Mării Negre şi problemele politice sunt factori-cheie în prezent ceea ce conduce la un nivel relativ scăzut de integrare regională a ţărilor. Acesta are loc, în general, numai în măsura în care acesta este compatibil cu formatul(foarte inegal) al relaţiilor cu ţările UE. În acelaşi timp, sub auspiciile Rusiei, care, având în vedere

dimensiunea economiei sale, reprezintă potențial "centrul de greutate" al regiunii, lucru se pare la fel de problematic.

În acest stadiu de dezvoltare a relațiilor internaționale, cooperarea juridică a statelor de la Marea Neagră are o natură specifică, fapt relevant în actele de reglementare juridică internațională din regiunea Mării Negre. Astfel, aceste acte normative cuprind definirea locului şi rolului statului în procesele de integrare şi de cooperare sub- regională modernă; principalele tendințe în practica tratatelor Mării Negre; identificarea şi examinarea unor forme organizatorice şi juridice de cooperare juridică internațională între țările de la Marea Neagră; Analiză juridică şi activitățile de cercetare ale statutului juridic stabilit în regiunea Mării Negre prin intermediul organizațiilor internaționale, studiul problemelor şi al cooperării bilaterale a Mării Negre ar fi putut conduce pana la criza din Ucraina la predicție pozitive pentru regiunea Mării Negre. Consolidarea reformelor instituționale din unele țări precum Ucraina, Turcia, Georgia, politicile economice prudente şi îmbunătățirea climatului de investiții sunt măsuri care vor fi necesare pe termen lung pentru o dezvoltare economică durabilă. Paşi mai decisivi spre integrarea regională şi economică în UE ar fi cu siguranță utili. Cu toate acestea, o astfel de integrare va necesita schimbări semnificative în poziția politicii regionale a UE, un nivel mai ridicat de încredere reciprocă, soluționarea "conflictelor înghețate", rezolvarea crizei din Ucraina, precum şi - nu cel mai puțin - depinde în cele din urmă cu privire la perspectivele de cooperare între Rusia şi Uniunea Europeană.

Situația din jurul Mării Negre continuă să fie importantă pentru toate țările de la Marea Neagră prin corelarea cu alte țări din imediata vecinătate şi cu piața mondială. De aici rezultă rolul semnificativ al Mării Negre pentru dezvoltarea economică şi comercială a statelor de la Marea Neagră.

În această regiune, cele mai acute probleme s-au concentrat în spațiul post - sovietic. Aici, conflictele "înghețate" " şi cele recente configurează o nouă dimensiune a politicii şi dreptului internațional de astăzi plin contradicții politice şi ideologice nerezolvate.

Pe parcursul ultimului deceniu, regiunea Mării Negre a asistat la multe încercări de a consolida cooperarea regională. Lupta pentru influență în regiune, special escaladată în ultimii ani, când Marea Neagră a devenit un punct nevralgic de insecuritate strategic pentru Europa. În acelaşi timp, fiecare dintre țările din zona Mării Negre tinde să aibă un avantaj față de alte țări în dorința de a asigura autoritatea în acest domeniu important al lumii, iar de aici derivă o mulțime de probleme importante, care împiedică cooperarea reală dintre statele de la Marea Neagră.

Formal, cooperarea economică între țările din regiune se realizează în cadrul Organizației Cooperării Economice a Mării Negre(OCEMN). Creată în 1992 şi transformată într-o organizație regionalăcu spectru larg, aceasta a contribuit la consolidarea cooperării regionale şi realizarea de noi interese comune. În realizarea cooperării strategice la Marea Neagră este de remarcat şi participarea altor organizații europene: Uniunea Europeană, Consiliul Europei (în consolidarea democrației şi păcii), O.S.C.E. (stabilitatea securității europene). Uniunea Europeană tinde la a fi o forță influentă în politica mondială, cu mare influență asupra dezvoltării dreptului internațional modern. Astăzi, în Uniunea Europeană, cea cu 28 de state, România şi Bulgaria sunt membre, iar Turcia este un candidat UE, Ucraina este divizată pe opțini, Georgia este pro-occidentală, Azerbaidjanul pare a fi încă sub influența

Rusiei. Astăzi, din cele şase ţări de la Marea Neagră, România, Bulgaria şi Turcia sunt membri ai NATO şi partenerii strategici al acestei alianţe s-a declarat Rusia.

Organizaţiile regionale şi internaşionale interesate în dezvoltarea cooperării economice regionale la Marea Neagră au constribuit la o evaluare comună şi mai adecvată a posibilităţilor de dezvoltare a regiunii Mării Negre, stabilind rolul şi locul acestei regiuni în politicile europene şi mondiale. În regiunea Mării Negre, există alte organizaţii internaţionale şi regionale, faţă de care statele din regiunea Mării Negre sunt poziţionate în mod diferit. Acest fapt constituie o barieră în cooperarea dintre acestei ţări. Organizaţia pentru Democraţie şi Dezvoltare Economică - GUAM este o organizaţie regională internaţională, compoziţia sa include Republica Azerbaidjan, Georgia, Moldova şi Ucraina, doar două state intrând în arealul nostru de studiu, altele nu. Comunitatea Statelor Independente(CSI) este o organizaţie regională, formată dintr-un număr de state din fostele republici sovietice. Statele fondatoare ale acestor state au semnat şi ratificat Acordul privind înfiinţarea C.S.I. din 8 decembrie 1991 şi Protocolul său din 21 decembrie 1991, şi care include Armenia, Belarus, Kazahstan, Kârgâzstan, Rusia, Tadjikistan, Uzbekistan, Turkmenistan, Ucrain. Semnat, dar nu retificat de Azerbaidjan şi Republica Moldova. Statele membre au considerat că statul şi-a asumat obligaţii în temeiul Cartei CSI pe parcursul anului, după aprobarea acestuia . Ucraina si Turkmenistan a ratificat Carta CSI şi sunt statele participante. Perspectiva de integrare economică mai strânsă între ţările din ţările CSI şi non- CSI din Marea Neagră sunt asociate cu posibile probleme de dimensiune mai mare. Faptul că unele state au simţit această organizaţie ca pe o pârghie de influenţă rusească a determinat poziţionarea diferită şi chiar ieşirea din comunitate a unor state. Eurasia este o organizaţie economică internaţională. Belarus, Kazahstan, Kârgâzstan, Rusia şi Tadjikistan sunt membre ale Comunităţii Economice Euro-Asiatice de la începuturile sale. Uzbekistan au semnat un protocol de aderare pe 25 ianuarie 2006, statutul de observator în EURASEC având Ucraina şi Moldova (mai 2002), Armenia (din ianuarie 2003). Organizaţia pentru Securitate şi Cooperare în Europa este o organizaţie regională internaţională care cuprinde 56 de state membre, inclusiv în toate ţările europene(Bulgaria, România), Georgia, Rusia, Turcia, Ucraina, alte ţări CSI, SUA şi Canada. OSCE este o organizaţie de prevenire a conflictelor, de gestionare a situaţiilor de criză şi situaţiilor de conflict şi de reabilitare post-conflict. OSCE are o abordare cuprinzătoare a securităţii regionale, care include dimensiunile politico-militare, economice şi de mediu, şi umană.

Regiunea Mării Negre în sensul cel mai larg este un mozaic de suprapunere a intereselor politice şi sfereor de influenţă a principalilor actori ai politicii internaţionale. Deşi riverane Mării Negresunt numai şase state, regiunea este de o importanţă la nivel global şi care este exercită în mod constant un impact semnificativ asupra evenimentelor internaţionale. Importanţa strategică a mării şi a strâmtorilor combinată cu situaţia extrem de favorabilă întregii regiuni a Mării Negre din punct de vedere al interesului politic, a determinat constant ca în acest areal multe state să exploateze beneficiile, militare şi economice. Statele din Europa, Statele Unite ale Americii, Rusia au încercat să -şi consolideze poziţia noastră în acest spaţiu, asigurând dominaţia unora din ţările de la Marea Neagră. Interesul faţă de aceste de state de coastă şi potenţialului economic al Mării Negre a crescut în mod semnificativ.

BIBLIOGRAFIE:

Lukashuk, I.I., *Globalizatya, gosudarstvo, prava XXI veka*, Moska, 2001
Kapustin, A. Y., *Mejdunarodnie organizatyi v globaliziryishea mire*, Moskva, 2010
Yazikova A. A. *O geopolitike i geoekonomike bolshovo Prichernomorya*,
http://vestnik-evropy.squarespace.com/all-articles/2012/4/17/878178679319.html
Serghei Kulik, *Chernomorski dialog- vozmozhno li on?*, http:// nomos.com.ua.

RUSSIAN POSTMODERNIST DISCOURSE

Elena Manea PhD Candidate High School Teacher "Ioan Cotovu" Hârşova/Constanta

Abstract: West vs Est system, young vs old, alien vs our, culture vs. postcultură can be viewed from an angle more optimistic scenario after recent events. An important stop at a particular stage in a model can lead to a situation where the old culture offers young people the means by which they can reduce to eliminate the influence of this culture. The latest form of culture that has penetrated the Russian cultural space is nihilism, postmodernism becomes, making its appearance in the socio-cultural conditions unfavorable, given the weakening of the interior of a totalitarian system in the absence of cultural ideas and values without cultural.

Keywords: postmodernism, Russia, Est, West, culture

Trăim cu senzația că Rusia a împrumutat din Occident forme culturale, sociale şi politice de viață, care nu se încadrează în contururi de suflet rus, şi cei de pe pământ natal au fost supuşi unei transformări bruşte, însa există şi ideea că starea actuală de spirit din Rusia a fost, de fapt, mult timp o parte din mentalitatea națională. Cultura rusă întotdeauna va exista în urma "vechii" Europe cu câțiva paşi, întotdeauna va fi sub jugul său spiritual de putere, fără a se regăsi pe sine în aceasta spiritualitate. Se acreditează tot mai mult ideea unei pseudo-metamorfoze a culturii ruse, concept care la Spengler nu este nici simplu şi nici unidimensional. Sistemul de coordonate Occident vs. Rusia, tânăr vs. bătrân, al nostru vs. străin, cultura vs. postcultură poate fi privit şi dintr-un unghi mai optimist, după scenariul ultimelor evenimente. O importantă oprire la un anumit stadiu, în cadrul unui model poate conduce la situația în care vechea cultură oferă tinerilor mijloacele cu care aceştia pot micşora până la eliminare influența acestei culturi. Poate apărea în aceasta situație, respingerea unei forme de cultură şi, în paralel, adoptarea alteia. Astfel se întâmplă şi în Rusia, unde cultura străină pătrunde la schimb; imitația culturii străine postmoderniste europene occidentale devine un fenomen. Cea mai recentă formă de cultură ce a pătruns în spațiul cultural rusesc este nihilismul, devenind postmodernism. Se naşte astfel firesc întrebarea: nu putea să fie o forma "estică", "orientală" a unui postmodernism, care să coincidă la exterior cu postmodernismul occidental, dar care să fie totuşi opus acestuia? Există astăzi un postmodernism oriental în cultura/societatea rusă sau el va apărea într-un viitor apropiat? Imitarea nihilismului occidental în societatea rusă(de tip oriental) nu conduce în mod automat la europenizarea acesteia, ci la distrugerea a ceea ce reprezintă societatea occidentală de fapt, imaginea acesteia fiind distorsionată în mentalul rusesc. In istoria culturii ruse au mai existat perioade de imitare a culturii europene, care nu a fost însoțită neapărat de o negare a ei. Nihilismul postmodern este în principiu la nivel cultural, mai întâi de toate împotriva culturii europene occidentale, împotriva rațiunii acesteia.

Poziția rusă este aceea că postmodernismul occidental reprezintă cu siguranță distrugerea şi degradarea culturii naționale, transformarea culturii într-o "postcultură fără viață". Pentru cei care trăiesc în spațiul rus stăruie întrebarea dacă Răul culturii europene occidentale se va manifesta față de cei care privesc la aceasta cu admirație. Cultura europeană, în concepția analiştilor ruşi, suferă de deconstrucție, de o sfărâmare a logicii ei

interne. Cultura rusă se poate afla în fața unei noi culturi mai convingătoare, față de care trebuie sa se apere, încercând cumva să apere dreptul culturii ruseşti la existență. Situația aceasta va genera o *gândire între linii*, între cele două culturi, şi există posibilitatea ca discursul cultural dominant să fie sfărâmat, dezmembrat, deconstruit. Discursul cultural oriental poate reuşi acolo unde discursul european occidental îşi arată lipsurile, slăbiciunile, acolo unde nu are ea însăşi şanse de supraviețuire. Acolo, în absența sau în slăbiciunea discursului occidental, discursul oriental îşi poate realiza formele sale cele mai potrivite. Retorica joacă aici rolul de a "acoperi nevrotic" cultura mai matură a Vestului în fața oamenilor din Rusia în alte veşminte, care în mod inevitabil o va face să pară complexă. Este încă nelămurit de ce raționalitatea postmodernismului occidental trebuie să fie înțeleasă de către omul oriental. Pentru ruşi, oricare din formele postmodernismului occidental este considerată a fi lipsită de conținut, vidă. Sunt considerate a fi "mai bune" cu atât mai mult cu cât consumă mai mult energia consumatorilor. Formele acestui discurs cultural occidental se ascund sub formă de nimicuri şi absurdități, care deformează conştiința omului oriental. Sub sintagma "performanța postmodernismului" se distruge logica naturală a Estului. Situația este comparabilă cu confruntarea budismului cu învățăturile dogmatice aduse din India sau cu situația în care un student este pus să rezolve o problemă cu ajutorul tehnologiei, aceasta din urmă fiind văzută ca o ofensă adusă inteligenței umane. Logica occidentală actuală este absurdă pentru orientali, nu este logica "normală", este logica care are fisuri ale regulilor de bun-simț, este logica care se aşează peste ruine, conducând în mod fals la iluminare. Încercările la care este supus omul îl determină pe acesta să iasă deprimat din această confruntare. Se instituie un şir de încercări nereuşite de ieşire şi, existența se transformă într-o căutare de eliberare grea. Rațiunea este a Vestului, simțirea a Estului, iar ucenicul care luptă să iasă din aceasta confruntare este cultura rusească. Ne aflăm în situația postmodernismului oriental? Cultura occidentală împinge lumea şi pe sine în haosul postculturii, oferă "posibilitatea" prea timpurie de a introduce în cultura Estului logica unei culturi străine şi a elimina propriile izvoare de cultură.

Potrivit Ilia Kolyazhnogo, caracteristicile postmodernismului din Rusia literară sunt atitudine batjocoritoare față de trecut, dorința de a ajunge la final, la limita şi de auto-eclipsare. Conform aceluiaşi autor, semnificația lor postmodernistă este aceea de creativitate, care de obicei se reduce la comedie şi luare in derâdere, precum şi de diapozitive de literatura, efecte speciale folosite în mod vulgar şi cu descrierea sinceră a psihopatologiei.

Comentarii cu privire la teorii interne ale postmodernismului rus există, mai multe sunt concepțiile oarecum polarizate. Unii critici susțin că în Rusia nu există nici o post-literatură modernistă, mai ales, teoria postmodernismului în critica literară. Alții afirmă că Khlebnikov, Bahtin, Losev, Lotman sunt ei *înşişi Derrida*, mai ales în ceea ce priveşte practicile literare postmoderniste ruse. Postmodernismul literar rus nu a fost acceptat nu numai în rândurile lor, dar şi părinții săi de Vest, de asemenea, au respins aceasta existență a postmodernismului şi este bine-cunoscută poziția Pitirim A. Sorokin.

In dezvoltarea postmodernismului în literatura rusă se pot stabili trei perioade, trei valuri ale postmodernismului. Primul val cuprinde anii' 60- '70 şi este perioada de început, de instalare, de tranziție. A doua perioadă este perioada anilor '70- '80 când postmodernismul se confirmă ca direcție a literaturii ruseşti, la baza tezei estetice poststructuraliste că «lumea (conştiința) este text» şi la baza ideii că arta se construieşte cultural ca intertext. A treia

perioada este perioada anilor ’80- ’90, fără îndoială perioada legalizării postmodernismului ca viziune asupra discursului literar. Primele două perioade ale postmodernismului rusesc au fost cunoscute sub denumirea de cultura catacombelor. In aceasta perioadă se creează în subteran, iar aceste creații se bucură de mai mult succes în afara spațiului cultural rusesc. Postmodernismul este asociat de cele mai multe ori cu generația tânără de scriitori. Aceştia se integrează procesului literar general, dar aduc cu ei o viziune noua, neobişnuită. Se pot identifica influențe ale postmodernismului occidental în creațiile literare ruseşti, ceea ce poate conduce la ideea ca modelul a fost acela al culturii occidentale.

Metatextul

Filozoful francez Jean-François Lyotard şi criticul literar american Frederic Jameson au dezvoltat o teorie în domeniul naratologiei, teoria *metatextului*. Jean-François Lyotard a descris acest curent drept o „mefiență în metanarațiuni” (Lyotard, 1984). În viziunea lui Jean-François Lyotard, postmodernismul atacă ideea unor universalii monolitice şi în schimb încurajează perspectivele fracturate, fluide şi pe cele multiple. Mergând pe gândirea lui Lyotard, în cadrul postmodenismului rus, metatextul este o *meta-povestire, o meta-povestioară, meta-istorie, un meta-discurs*, păstrând înțelesul lui Lyotard este un sistem de explicații, care organizează, completează, adaugă. Exemple de construcție a metatextului în literatură contemporană rusă a postmodernismului poate servi o lucrare de Vladimir Sorokin- *Dismorfomaniya*(roman), o lucrare de Boris Akunin- *Pescăruşul*, Viaceslav Petsuha- *Noua Moscova* (roman filosofic).

Pop-art si conceptualismul

Apariția curentului *Pop art* este în mare măsură legată de creația a doi artişti neodadaişti: Jasper Jones şi Robert Rauschenberg. În anii cincizeci, aceşti artişti introduc în artă obiecte de uz cotidian, în mod direct sau doar imaginea lor. Având în vedere formatul lor, nu ne dăm seama dacă este vorba despre planşe autentice sau despre opera unui pictor. Următoarea idee a lui Jones o reprezintă sculpturile în bronz care imită cutii de conserve sau alte obiecte uzuale. Începând din anul 1953, Rauschenberg creează numeroase colaje ale căror rădăcini se află în cubism şi în operele lui Marcel Duchamp. El este şi inventatorul aşa numitelor "combined paintings", care constau în amestecul diverselor obiecte (ex.:firme, sticle, fotografii etc.) pe suprafețele pictate, rezultând un fel de colaje tridimensionale.

Conceptualismul este momentul unui astfel de curaj revoluționar de metainterogație pe care arta şi-o face statutului său însăşi la fel cum în filozofie acest lucru se făcuse încă de pe timpul lui Kant. Tematica elementului conceptual este interogația despre artă şi estetica în general şi a fost inaugurată de către Marcel Duchamp o dată cu expunerea de obiecte „readymade”. Concepția că obiectul de artă nu are valoare în sine şi că doar mintea omenească este cea care îl investeşte, o valoare însă nu s-a înglobat direct în produsul artistic. Evident că acest lucru se putea face doar cu spargerea tradiției inclusiv a statutului colecționarului de artă, care este legat mai mult sau mai puțin de tradiția însăşi. Mitologia artei tradiționale, elitismul ei sunt doar investiții mistice ale autorităților religioase şi politice. Scopul unei astfel de mutații culturale se datorează fie îmbunătățirii voinței spiritelor sau zeităților pentru cazul societății primitive, fie menținerii dominanței şi stăpânirii prin cultura şi educația specific societății clasice. Dadaismul a intuit o astfel de perspectivă şi a dat drumul

manifestărilor de tip antiartă tocmai datorita simțirii unei astfel de perspective sociale ipocrite a artei tradiționale. Antiarta dadaismului însemna întoarcerea radicală împotriva unui astfel de statut social al artei. Însă dadaismul nu a avut curajul şi puterea să meargă mai departe şi să şi explice publicului scepticismul său. Abia conceptualismul a avut acest curaj de a spune deschis şi simplu că valoarea artei nu ține de obiect, ci de ceea ce se investeşte în el. Un astfel de demers este în măsură să submineze însăşi instituția artei şi însuşi statutul social al artistului. Dacă obiectul este lipsit de valoare şi dacă doar ideile împachetate în el contează atunci arta nu îşi justifică statutul mistic pe care statul i-l conferă. Ea este liberă şi gratis la fel cum însele ideile sunt. Conceptualiştii şi-au asumat acest risc care la prima vedere le subminează propriul statut social. Joseh Beuys a primit mustrări din partea conducerii universității unde preda tocmai pentru credința sa cu rădăcini în vechiul dadaism după care fiecare om este artist. O astfel de idee submina inclusiv statutul învățământului de artă pe lângă statutul social al artei în genere.

În literatura modernă rusă, reprezentanți ai conceptualismului sunt poetul Lev Rubinstein, Dmitri Prigov, Vsevolod Nekrasov. Criticul Vyach Kuritsyn spune că pentru conceptualism este foarte important ca acestea să conştient «modelat» imaginea lui. În această privință, spune Prigov: «Am adus o dată o poezie,"Onoare". Am precizat că : Un poem bun poate fi cunoscut, poate nu". Prigov e un poet mare, în epoca postmodernă, însă poeții mari, prin definiție, nu pot fi, pentru că toate se spun şi se repeta, se poate doar varia în literatura de specialitate sau în cea precedentă.

Socio-arta

Sotz Art în literatura rusă poate fi înțeleasă ca o variantă de conceptualism, sau de artă pop, apelând la limba culturii sovietice, pentru realismul socialist. Vyach Kuritsyn afirma că în Sotz Art pot fi prezente elemente de critică şi liric, filozofice, nostalgice, chiar şi aşa mai departe. Socio-literatura în opinia sa, prezintă «adevărul real despre ororile» totalitarismului. De exemplu, el crede că, cu excepția tranşanta a lui A. Platonov, nimeni nu a scris ceva mai sinistru, mai viu şi mai convingător despre distrugerea peisajului rus, decât Sorokin. Ca un exemplu de filosofice Sotz- Art, Kuritsyn conduce analiza unui fragment de imagini ale orizontului Eric Bulatov's luate de către Boris Groys: «orizontul ... simbolizează eroarea tuturor aspirațiilor umane, orice progres " - care a captat ontologic, care a plasat omul pe Pământ ». Şi aici este o mostră nostalgică Sotz- Art. Exemple de arta pop nostalgice pot fi văzute în romanul lui album de timbru, Andrei Sergeyev, care conține o listă cu numele «din copilăria mea: Avion, Maxim Gorki.

Mutarea postmodernismului de la Vest la Est - posibile interpretări

A existat o perioada de tranziție de la o imitare simplistă, fără sens a postmodernismului occidental la postmodernismul oriental. Tranziția a reprezentat o operație, o perioadă a epigonilor. Mutarea de la Vest la Est a dus la o căutare bolnavă şi periculoasă a propriei logici sub puterea unei culturi străine.

Stadiile următoare acestei situații corespund "creşterii", cultura rusă devine matură şi găseşte o formulă proprie, îşi dobândeşte propria logică, pe care o va utiliza mai departe la găsirea de forme, mijloace de ființare sau, cel puțin aşa spera omul de cultură rus. Postmodernismul pătrunde cu legitimitatea culturii din Vest, gesturile de aprobare sau negare

sunt pe rând acceptate. Ideea de a intra în cadrul unei culturi străine, în standarde străine cu o serie de canoane străine este pentru unii o idee otrăvită, pentru alții un joc serios, pentru alții o şansă ca Rusia să se "normalizeze". Se conturează însă în fața ruşilor un postmodernism fundamentalist, atunci când elemente ale discursului postmodernist sunt utilizate, pe de o parte pentru a apăra propria cultură națională de invadarea Occidentului şi pe de altă parte pentru a face ceva în sensul găsirii sufletului unei noi culturi proprii.

Se poate ca un fenomen precum postmodernismul estic să se articuleze ca un discurs incoerent, mai mult confuz decât clar, destul de greu de consumat. Discursul cultural postmodernist rusesc se construieşte, trecând prin mai multe "situații de postmodernism"- pluralitate, descentralizare, incertitudine, fragmentare, volatilizare, rupere de context. Lumea este un colaj de piese, fraze, versuri scurte, reclame, semne, care oferă mai multe posibilități de exprimare a individualității. Satisfacerea personală, satisfacerea consumatorului, relații (prea)deschise cu ceilalți oameni, sentimentul de trăire a propriei vieți determină oamenii să adopte Occidentul, fără a cunoaşte ca aceasta reprezintă manipularea lor de către idei precum productivitate, materialitate, consum, mărfuri. "Falsele nevoi" acaparează energiile umane, care urmăresc îngroparea individului. Singurele lui nevoi sunt hrana, îmbrăcămintea şi locuința. Eliberarea de fapt înseamnă înrobirea lor de către cultura materială şi aceasta cu ajutorul colosal al mijloacelor de comunicare în masă. Oamenii află din media despre propriilor lor nevoi, ca mai apoi să se supună legii consumatorului. Din media oamenii afla despre propriilor lor frământări interioare şi primesc tot din media şi soluții pentru ele. Libertatea alegerii se proclamă neîncetat, uitându-se a se spune că această libertate este, de fapt, doar la nivelul trebuințelor, nevoilor. Libertatea aceasta înseamnă fericire.

Cu toate acestea oamenii de cultură(de dreapta sau de stânga), cât şi majoritatea tradiționaliştilor cred ca postmodernismul reprezintă Răul, o floare otrăvitoare a Vestului. Apare astfel întrebarea dacă postmodernismul occidental este "primit" în spațiul cultural rusesc. Se admite însă că pot şi admise, se pot prelua influențe ale acestuia asupra propriei culturi. Acest sentiment nu este față de versiunea occidentala a postmodernismului, ci față de transformarea acestei culturi într-un instrument al Răului. Utilizarea excesivă a acestei arme poate conduce la neutralizarea, la distrugerea logicii discursului culturii ruse, mai mult la distorsionarea propriei logici a purtătorilor de cultură rusească. Este greu de înțeles cum occidentalii înşişi au renunțat la sistemul raționalist, cartezian, inima culturii europene.

Postmodernismul ocupă în unele literaturi o poziție dominantă, în unele nu este atât de vizibilă, iar în altele nici nu a apărut încă. Postmodernismul reprezintă un câştig important al literaturilor dezvoltate, care deținea o bogată şi diversă experiență a modernismului. Țara de origine a postmodernismului este America, şi de acolo a pătruns în societățile postindustriale europene şi influențele lui se simt în cadrul altor literaturi care încă nu au pătruns în epoca postmodernismului. Tendințe precum deschidere, cosmopolitism încep să preocupe noua gândire. De aceea, specialiştii ruşi se cred îndreptățiți să vorbească despre un postmodernism occidental (american şi vest-european) si unul oriental (al est-europenilor şi rusesc), în fiecare din acest areal postmodernismul apărând şi manifestându-se cu specific, putându-se identifica caracteristici ale unuia sau altuia.

Postmodernismul occidental se caracterizează prin legături puternice cu teoria post-industrializării. Postmodernismul occidental utilizează o gamă diversă de forme de manifestare a culturii de masă, în poziția de vehicul al unei culturi

Postmodernismul oriental şi-a făcut apariția în condiții socio-cultural nefavorabile, în condițiile slăbirii din interior a unui sistem totalitar, în lipsa unei idei culturale şi în lipsa unor valori culturale. Accidental reprezentanții culturii ruseşti au luat cunoştință cu postmodernismul. Aceştia au fost nevoiți să creeze în totalitate contextul postmodernist, neexistent în spațiul rusesc la acea vreme. Aceasta a condus la situația în care scriitorii singuri şi-au format propriile opinii despre postmodernism. Aceste opinii însă au intrat în contradicție cu sistemul totalitar, devenind epigoni ai fraților din străinătate. Aceasta conjunctură specifică spațiului rusesc a contribuit la crearea unui specific al postmodernismului estic, rusesc. Prin principiile care stăteau la baza creațiilor lor, discursul literar postmodernist rusesc este mult mai politizat, cuprinzând ideea de-construcției socialismului, al realismului socialist, în poziția de purtător al culturii de masă. Forma creației naționale integrată postmodernismului rusesc se defineşte prin : limba, in poziția de vehicul al creației literare, multitudinea citatelor din creații ruseşti clasice, preocuparea către problematici ce interesează societatea, națiunea rusă, umorul specific rusesc, ironia rusească. Toate acestea constituie semne specifice unui discurs literar postmodernist rusesc. Corelarea postmodernismului se poate realiza cu noțiuni tangente precum: poststructuralismul, deconstrucția, intertextul, simulacrul, psihanaliza etc. Cultura occidentala este cool, adică pune accent pe "franchețe, transparenta, erotism lăuntric, ironie", în timp ce "stilul rus" pedalează în continuare pe un patetism înflăcărat şi nostalgic. Şi incompatibilitatea aceasta estetică îşi are rolul ei în întârzierea aderării la structurile culturale europene explică Erofeev- postmodernist rus(Erofeev, 1999).

BIBLIOGRAFIE:

Ion Bogdan Lefter, *Postmodernism. Din dosarul unei ‚bătălii" culturale,* ediția a II-a, adăugită, Editura Paralela 45, 2002

Hutcheon, Linda, *Politica postmodernismului*, traducere Mircea Deac, Bucureşti, Univers, 1997

Mircea Cărtărescu**,** *Postmodernismul românesc*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1999

I.S. Scoropauova, *Russkaia postmodernistskaia literatura*, Moscova, Editura Ştiința, 2002

Victor Erofeev, *Enchiklopedya pusskoi dushii,* Moscova, 1999

THE IMPACT OF THE EUROPEAN INTEGRATION ON GLOBALIZATION

Ionuţ Ştefan, PhD, "Dunărea de Jos" University of Galaţi

Abstract: The European construction started after WWII and took an irreversible course after the fall of communism in Central and South-Eastern Europe. The phenomenon of European integration may be analyzed in a theoretical interconditionality with the general phenomenon of globalization. Both aspects of the contemporary society are complex; therefore, they must be analyzed from several perspectives. Globalization, as a general phenomenon, concerns the entire human race and may be understood by several coordinates: economic, political, social, cultural, military, etc. The complexity of this phenomenon introduces certain contradictory aspects as well. The European integration is a phenomenon which mainly concerns the states located in the European geographical area and which explicitly manifested the desire to be integrated into the European Union. The European construction represents a recent mechanism, which requires permanent revisions, lest it should end up in failure. The negative effects of globalization were initially felt through the Asian crisis. This crisis somehow anticipated the American one and, inevitably, the European one, starting with 2005-2006. Romania is directly influenced by any negative or positive phenomenon concerning the entire European Union.

Keywords: European integration, globalization, Romania's integration into th European Union

The liberalization policy of the European capitals and the world financial market

The Capital Liberalization Directive, adopted in June 1988, is the document regulating the complete liberalization of capital movements for the EEC. The Single European Act, agreed upon by the member states, forbids any restriction concerning the movement of capital and payments among the member states and basically insures the solidity of the European integration. The complete harmonization of the capital market is also hindered by the national characteristics of the monetary markets deriving especially from the inflation level. The expansion of world trade, seconded by the capital flows, the unprecedented progress of science and technique, the transition of the communist economic system to the market economy triggered the acceleration of the regional and global integration process, which practically translates into enhanced business opportunities for banks, companies, and investors.

A brief review of these events refers to the expansion of the Euro-liabilities market, the formation and consolidation of the European Union, the increase of the importance of the multinational companies, complemented by financial crises, oil jolts, the crisis of the external debt, the collapse of communism in Russia and Eastern Europe. In the eves of the 3rd millennium, mondialization has become a state of fact. Under these conditions, the governments, international financial institutions, business men will have to deal with defies and challenges, the so-called "new rules of the game". (Jinga, Popescu, 2000, p. 38)

Globalization also presents a series of positive, novel, and dynamic aspects, as well as a multitude of negative, disturbing, and marginalizing aspects. From the point of view of the positive effects, the relations between states and individuals are deeper than ever. The world exports amounting, at the level of the year 2000, to 7,000 billion dollars, represent 21% of the GNP, compared to 17% in 1970. The direct foreign investments amounted to 400 billion dollars in 1997, meaning 7 times more than the level reached in the '70's. This world

integration process is the result of the changes of perspective in politics: promoting the economic efficiency by: a) liberalization of the national markets and b) disengagement of the state related to several economic activities.

Although the recent innovations in the technology of communications lie at the origin of the process, integration is still partial: the boundaries stay closed especially to the poorly qualified manpower.

However, these tendencies conceal a series of divergences: great progress, but also huge setbacks, shortcomings, and inequalities among countries and regions, poverty being omnipresent today. In the industrialized countries, poverty is masked by statistics and yet an individual out of eight is affected either by long-term unemployment, or by a life expectancy under 60, or by an income lower than the national poverty threshold and a precarious competency level, which does not allow for the situation to be surpassed.

In some countries, the human poverty index presents great disparities according to region, such as, for instance, in India, where the poverty level is twice as high in the state of Bihar than in the Kerala region. At the same time, the inequalities between men and women are still shocking. In many developed countries, women are almost completely left out of the political life. Women occupy more than 30% of the seats in Parliament in only 5 countries in the world, while in 31 other countries, the feminine parliamentary representation is less than 3%. As for the collapse of the capital markets or criminality, HIV transmission or the greenhouse effect, the risk of propagation of deviations is huge. The planetary dangers are growing, surpassing the national and international possibilities to intervene or retort.

The main characteristic of the economic environment resides in the alternation between the expansion and recession phases and the financial volatility. The financial crisis in Eastern Asia destabilized the life of millions of people, reduced the growth perspectives in the region, but also in the rest of the world. The analysis of the Asian crisis allows for several important conclusions to be drawn concerning the capital market. First of all, instability represents the characteristic of the globalized financial markets. A key element of the onset of the Asian crisis was provided by the massive and instantaneous, yet short-term, injection of capitals, followed by a just as abrupt withdrawal. The second important conclusion refers to the increased prudence with which governments have to open the access to capitals in the short run, highly speculative, especially when the institutions regulating the financial markets are incipient.

What will be the evolution of this loop of divergences we live in in the next century? Will globalization win, with its positive balance intentions, in a kingdom dominated by intelligence, or will victory belong to the Faustian spirit and terrorism? We will have to wait and see what the answer will be. Who will gain the most, following change? Certainly, not the European exchange offices. The field of computer science and the consultancy and accounting companies will make the most of it, as there will be a demand for adaptation of computerized systems. Eventually, the economy, on the whole, will benefit following the currency integration and stability, this being the fundamental purpose of the project. A series of large companies, such as Philips or Siemens, have timely prepared the transformation of their account records into euro, which pushed the smaller companies to do the same.

The capital markets also prepared at their turn. The state bonds issued after 1999 will be in euro, and the ones already circulating have been converted. In what the future of the

financial centers is concerned, opinions do not concord, for the moment, and no final estimates can be made. If Great Britain joins the MEU, London will have the means to dominate the capital market. The smaller financial centers, such as, for example, Brussels or Milan, will restrain their activity. If not, there is the danger that the *offshore* market in Great Britain embezzle in its profits part of the volume of the financial activities generated in the euro area. The competition among centers and financial institutions will get fiercer, and the result will be the conclusion of alliances on the continental markets. London is one step farther than the competition when it comes to the financial liberalization, which allows it to take advantage of the natural concentration tendency noticed in the industry of finances. Making use of the 'opting out' clause, Great Britain is, for the moment, outside the rigorous monetary policy and discipline imposed by the CEB, London preserving its status as offshore center. At the same time, London's advantage is slowly being put down by Paris, which offers superior security guarantees for transactions. (Delumeanu, 1999, p. 103).

As for the side products, the unique currency will determine a uniformization of the fixed-term contracts. At the same time, the quotation of the movables in euro will allow for a better comparison and create new arbitration possibilities. The possible streamlining and success registered in the financial field finally depend upon the ability by which the MEU accomplishes the complete financial integration of the member states, creates a system of practices on the capital markets as uniform as possible and attracts a transparency as complete as possible in the system of quotation and evaluation.

The contemporary debate refers to the extent and efficiency of the monetary policy, doubled by another controversy, just as supported, concerning the status of the institution leading to this policy. Must this institution be an emanation of the legitimate political power, allowing for debates on the politization of the monetary authorities or may it be about an institution relatively independent of the government, such as, virtually, Bundesbank or FED? The efficiency and extent of the monetary policy and the one referring to the status of the central bank are inseparable. The impact of the external constraints must not be absolutized: no country can totally abandon itself to the wave of adjustments, acting ceaselessly. Thus, it results that a certain degree of independence must be permanently envisaged and maintained, which does not mean isolation from the internationalization process. The economic independence represents today that maneuver and security margin, which allows us to drop out of the game when "the cards turn bad" and, at the same time, it means keeping a certain decisional autonomy. Independence thus relates to the national interest and the quality of the most valuable capital, the human one. A country that does not strive in this respect, concerning its food supplies, health, education, comfort, civilization and, generally speaking, everything related today to the quality of life, risks vanishing, sooner or later, from the geopolitical scene. Today, when we so well know what forces are unleashed, how many inequalities overwhelm us, it is obvious that this desideratum is not simple.

Two external policies are a must today: a) competitiveness policy; b) cooperation policy. The competitiveness policy is the key stone of the maneuver margin. If we do not succeed in insuring a satisfying competitiveness level, we may expect the dependent status of a colony or satellite. Although it was said, in the beginning, that the currencies once left to float freely, all the problems will be solved and the adaptations will come naturally, soon after that, it got to the floating controlled by the central banks, but this did not work either. The

next step was the coordination of the monetary policies and, at present, the economic policies, within the EU and the G7 group.

Euro debut – between success and skepticism

"Day E", meaning the day of the euro, January 1st, 2002. It is the moment when more than 300 million European citizens started to have one thing in common: the same currency. Conversion is the second stage of a long process, comprising two steps. The first step, the electronic introduction of the euro, was taken in January 1999, when the imports and exports in and out of the EU area were calculated in this unique currency. After January 1st, 2002, the most important moment meant that the consumers in 15 European countries, as well as the tourists visiting them, be left without the national franc, mark, and lira and start paying for food, train tickets, or consumption goods in the new bills of the unique currency. The passage to a single currency was not just a simple matter of monetary logistics. The immediate or long-term consequences, good or bad, are tremendous. This may be the stand that the Western analysts adopt towards the passage, after January 1st, 2002, to the unique currency. (Jinga, Popescu, 2000, pp. 67-142)

Skepticism because nearly 40% of the more than 300 million citizens in the EU member states do not realize that, in that particular year, they will no longer have in their pockets their own national currencies. The same may be said of the small and middle-sized companies. The managers of these companies did not strive too hard to understand the phenomenon of passing to the unique currency. For them, the critical moment appeared when they had to pay the salaries in euro. Distrust comes from the dark forecasts concerning the economic growth and inflation in the 15 member states. Five months before „Day E", it became ever clearer that Europe was in trouble. If, at the beginning of 2001, the CEB forecast an inflation of 2%, in May 2001, the index of consumption goods rose up to 3.4% per year.

On the other hand, there is the commercial mayhem that the countries in the monetary union could go through. The analysts consider that the foreign tourists will be the most disadvantaged ones, meaning they will have to pay more for beverages or food. And this even if millions of products and services are to be recalculated in euro. The national associations for consumer protection are already complaining that the price increase is higher than the predicted inflation rate. The traders, who promised not to adapt a psychological strategy of price increase, have already applied such increases as 4.99 euro, even if the real value, following the conversion, was 4.50 euro. In order for the unique currency to gain the population's trust, it should not cause gaps after the passage from the national currencies to the euro: no payment delays, no temporary currency crises.

Certainly, a series of possible scenarios may be formulated, starting from the current regulations and the trust shown to the unique currency. The European unification is more than an alliance or an association by virtue of the integration under the tutorship of some supranational bodies. It is only possible by the self-limitation of the bad pride movement of the national entities and the conscious delegation of some competences assigned to the national bodies.

The unique European currency and its impact upon the capital markets

The euro is the official currency of 16 of the 27 EU member states. The name "euro" was officially adopted on December 16th, 1995, at the European Council in Madrid, and the

currency itself entered the international markets on January 1st, 1999, replacing the so-called European monetary unit, and, on January 1st, 2002, it was placed into circulation, eventually replacing the national currencies in the Euro Area. Thus, the euro becomes a symbol of the EU. The national currencies and bills of the states in the Euro Area were taken out of circulation on February 28th, 2002. The concept of unique currency lies upon the treaties founding the EU. The Treaty of Rome (1957) declared that the common market is one of the objectives of the European Community, which will contribute to a tighter union among the peoples of Europe. "The EU Treaty (Maastricht – 1992) introduces the Economic and Monetary Union and lays the foundation for the unique currency."[1]

The graphical representation of the unique currency was inspired by the Greek letter epsilon, meant to connect both to the cradle of European civilization and democracy, and to the first letter of the word 'Europe'. The two parallel lines in the graphical symbol are an indicator of the stability of the euro. When WWII started, most currencies in the industrialized countries were tightly related to the so-called 'golden standard',[2] in the Bretton Woods system. The supremacy of the dollar, the devaluation of some European currencies forced the European politicians to search for solutions to rebalance this imbalance by an economic integration among the European nations. If the plans to achieve the euro currency date back to 1969, on its 5th anniversary – January 1st, 2007 – its introduction was mainly seen as a success story. Today, the euro currency, strong and stable, has become one of the international currencies leading world economy. The Euro Area is more capable of absorbing the price increases than the member states can do it individually. The currency's influence is quite large. A strong euro has a negative impact upon the exporters, yet still helps importers and the investments in the euro area anywhere in the world.

A unique European currency means a unique European monetary policy. Even if there is no European economic policy, all the member states in the Euro Area must develop their own economic policies within the limits established by the EU. While the practical benefits of the euro currency are fully recognized, the changed environment of the means to accomplish the economic policy caused severe problems to the politicians. For the citizens of the EU, traveling in the euro area is lighter, it does not require cumbersome currency exchanges. The comparison of the prices for goods and services is easier, thus contributing to the improvement of the functioning of the internal market and to the support of the competition, with benefits for the consumers. The economic stability insured by the euro benefits the entire climate, from families to economic agencies. The introduction of the euro currency led to the expansion of the intra-euro trade area by 15%. Besides the fact that it favors journeys, a unique currency, euro, in this case, is a positive element from an economic and political point of view. The context in which the euro is managed makes the European currency a stable currency, with a low inflation level and low interest rates, thus contributing to the solidity of public finances. The unique European currency is a logical supplement of the unique market, the efficiency of which is rising. Using the unique currency increases the transparency of prices, eliminates the costs of monetary exchange, sets in motion the mechanisms of the European economy, eases the international trade, and strengthens EU's stand on the

[1] In this respect, see the information on www.infoeuropa.ro
[2] In this respect, see the information on www.eu4journalistes.eu, the MEU and the € currency

international scene. Thus, the dimension and strength of the euro area provide good protection against the economic shocks, internal and external, such as the unforeseen increases in the price of oil, the turbulences on the currency market, and the fluctuations of currency exchange.

We have to note the fact that "the euro currency represents, for the citizens of the EU, a tangible symbol of their European identity"[3]; the euro area expands and the advantages for the current and future member states multiply. Although the introduction of the unique European currency has been a real success and beneficial, both economically, and politically, a sort of skepticism as to the euro area installed among the citizens of the European Union.

The more the old currency is used, the stronger the feeling that the prices increased; most people are prone to a capital mistake – they convert the euro to their national currency - and this is one of the reasons why the euro currency is compared to the prices in the past. People forget that using the old currency would have created much higher prices because of inflation. Contradicting the general impression, the polls of the European Commission showed that the change to the euro did not bring significant price increases. Thus, the European Commission is the one which forbade the possibility for a country, once entered into the euro area, to abandon the new currency. The euro will be here for a very long time, and work as the sole European currency. As the advantages brought by its use, at a national and European level, weigh much more than any other issue.

Whether the skeptics' perceptions of the euro area are legitimate or not, when it comes especially to the stability of the national economies, is still debated at the macroeconomic level. The only thing that we may be sure of is that the euro area registered an important economic growth, which will continue to evolve in the years to come. It is certain that the economy of the euro area stays the strongest, with recent fluctuations concerning the lower interest rate for the EUR than for the USD. (the USD being removed from the international markets, while the EUR gains ground and gets to totalize 25% of the international reserves).

With the evolution of the social-political and monetary systems, the concept of security underwent mutations which distinguish it from the past. Today, it answers questions concerning the climate and energy at a regional or global level. Thus, these topics are ever more frequently debated within the European and world forums and institutions. The concept of NATO is the action means adopted following the analysis of a strategic situation. It is the enouncement of that which must be done, as flexibly as possible, to allow for the development of the military, diplomatic, economic, psychological or other, lines of action. "The North-Atlantic Treaty Organization (NATO/OTAN) is a political-military alliance appeared in 1949, by the North-Atlantic Treaty signed in Washington on April 4th, 1949, and currently comprises 19 states in Europe and North America."[4]

NATO managed to insure the freedom of its members and to prevent the escalation of the Cold War in Europe for 40 years. From its establishment and until now, NATO permanently adapted and reshaped, successfully coping with the changes in the global security environment. The new international security environment, before and after the 'Cold War' (and especially the one after the 9/11 terrorist attack) leads to fundamental basic

[3] http//:ec.europa.eu/economy-finance/euro/index_ro.htm, the € currency-ECFIN-European Commission
[4] http//:ro.wikipedia.org/wiki/OTAN

assumptions, which must be taken into consideration for the transformation process. The new threats, new missions, new capabilities, new cooperation framework appeared as realities. The EU wanted to have at its disposal its own defense capacity, and from June 2003, in Thessaloniki, the member states started to take care of the "creation of a European Agency for Arms, Research, and Military Capabilities, based on Art. I.40.3 of the Treaty Draft elaborated by the Convention." (Bărbulescu, 2008, p. 433). This agency was to consolidate the industrial and military dimension of the common European defense. This defense model may be considered a "variable geometry" one. (Bărbulescu, 2008, p. 32).

The formulation of this NATO strategy, meant to defend the North-Atlantic area, was known as "the concept of collective defense". "The concept developed, being considered that the alliance established a wide scale operational strategy for the territorial defense."[5] The new concept of the Alliance restates the defensive character of NATO and the will of its members to defend their security, suzerainty, and territorial integrity, as well as their intention to participate in the management of the crises and conflicts in the Arab countries and not only, in the insurance of security in the Euro-Atlantic area, orienting the security policy towards dialogue, cooperation, and an efficient collective defense. The concept of NATO must reflect Europe's changes, from its adoption and to reconfirm the determination of the allies concerning the collective defense and transatlantic bond. Thus, we have the guarantee that the strategy adopted by NATO is fully adapted to stand up to the challenges of the 21st century. NATO is the guarantor of the security of the Euro-Atlantic space and the defender of the values of democracy, both inside, and outside its borders. Because of the economic-social-political changes, at world level, as well as of the passage to a new 21st century, NATO and the UNO ended up as partners in their initiative to build a better security at world level. The potential of such a relationship is huge, as the purpose of the two organizations is to promote peace, security, to encourage the friendship relationships among states, by dialogue and cooperation, as well as to act when need be, to the challenges targeting peace and world security.

Although the UNO is not a world organization, and NATO is a regional one, the transformations of the international security environment made some aspects of the relationship between the two organizations change, so that it should be considered from another perspective. Due to its involvement in the fight against terrorism, NATO has become an organization with global responsibilities. Thus, NATO acts as an organization for political-military security and collective defense, contributing to maintaining peace, the stability of the Euro-Atlantic and global spaces, by political, diplomatic, and military means. This is performed in their own name or under UNO's consent, or in collaboration with other international security bodies. The end of the 'Cold War' gave the Euro-Atlantic space and its immediate proximity the possibility of new geo-political and geo-strategic configurations, as well as the establishment of a security policy much ampler and more stable; and the disappearance of the democratic lines opened up a new perspective for the former communist states in Central and South-Eastern Europe. The enlargement of the Alliance gave Romania and the other states hopes for adhesion to NATO, as well as for the establishment and

[5] In this respect, see C–tin Moştoflei, *Evoluția Conceptului Strategic al Alianței (Evolution of the Strategic Concept of the Alliance)*, Center for Strategic Studies and Defense and Security, apud: www.presamail.ro, p.206

strengthening of the European security. Despite the budgetary austerity, Romania's general effort of adhesion to NATO was an impressive gesture. Today, Romania's army plays an important part in NATO; the main member states offered the Romanian military staff support and assistance programs in the military training and instruction field.

Ever since its adhesion to NATO, "Romania has proven its ability to act as a de facto ally of NATO." (Popescu, 2002, p. 440). Its infrastructure and the facilities it may provide the Alliance on its territory are valuable (ports, airports, storage houses, communications, logistics, medical assistance, railroad terminals). Not generating conflicts and tensions around, only presenting itself as a security factor, Romania, by its army, is a guarantor of regional peace and security. The relations it has with Central and South-Eastern Europe insured it a stance of state with a decisive contribution to consolidating the Southern dimension of the alliance.

The presence of Romania and its military forces in the NATO structures is a necessary and credible one today, because it has the ability to create that 'security bridge' (Popescu, 2002, p. 35) so much desired by the Alliance between Central and South-Eastern Europe. Thus, Romania becomes the stability factor in the Balkans. As a response to the terrorist attacks in these last few years, states on all continents, regardless of their political regime and size, pronounce for the democratization of international life, consolidation of peace, free and independent development of all nations, and the instauration of a new economic and political order, working together under the direction of UNO or NATO.

The model of European integration versus globalization

If we refer to the actors of the European construction, we notice the same two features, unity and diversity: a unity given by the juridical and institutional context in which it operates, and a diversity of the role, function, interests, and power it exerts. The institutional architecture is one of the defining elements of the European Union, a unique institutional system, which finds no correspondence at national or international level. It is a true challenge to describe the structure, functioning, and manner in which the supranational, national, regional, and local institutions interact with other bodies, which represent the citizens' interests (political parties, manager associations, worker unions, NGOs or interest groups). (Delumeanu, 1999, p. 25).

It may be said that the European institutions have tried to keep up with the expansion and consolidation process of the Union; their number increased (upon the entering into force of the Lisbon Treaty, the European Council and the Central European Bank were awarded the status of institution), and their competences expanded (an example being the evolution of the Parliament from a purely consultative role, to precise attributions in the decision-making process). One of the objectives of the Constitutional Treaty and the Lisbon Treaty was making the institutional framework more proficient. This does not mean that there no longer are criticisms referring to the democratic imbalance and suspicions concerning the manner the Commission and work groups related to the Council and Commission represent the supranational interests, taking into account the fact that their members continue to be elected by the member states, or the manner in which the Presidency of the Council manages to deal with the desire to defend the national interest, along with its duty to coordinate the "whole", to reach an agreement, which should target the supranational European interest. There are

contradictory opinions concerning the role of the national state in the current European system. On the one side, there are the ones saying that the role of the state has changed. The state gave up part of its sovereignty to some supranational institutions and even accepts to be monitored and controlled by these ones. On the other hand, there are the ones claiming that there are only a few fields (customs union, competition, monetary and commercial policy or the protection of the marine biological resources) in which the Union substitutes for the member states, depriving them of their decisional power. In the other fields, the Union only completes and coordinates the action of the states or facilitates the compromise, its constraining power being limited. The state is still the lead actor, even within the European Union, being represented at all levels of power and in all fields. Even the commissaries, the judges at the European Court of Justice, the members of the Central Bank, of the Committee of Regions or the Economic one, and the European parliamentarians, are all sensitive to the national realities and interests, as they have either been appointed by the governments, or enlisted in national party records.

The Union considers that the European political parties are an important element of democracy and of the creation of a European consciousness. There are also voices who claim the opposite, that we are dealing with a democratic deficit of the national parties, that these ones have not undergone a process of adaptation to the European integration, that they have not developed new rules and internal structures, in order to call the members activating in the European institutions to account. It all starts from the fact that the European issues and choices are considered "second rank", some sort of external policy, which only appear tangentially in the national electioneerings. Not playing the part of tutor in the European problems, or the one of binder between the citizens and the European Union, the political parties let the public opinion structure itself or be influenced by another important actor on the European stage, the mass-media, holding a double part: informational and formative. It is known that the manner in which the journalists decide to present a piece of information, to hyphen certain aspects, while neglecting or omitting others, greatly influences the individuals' perception and attitude towards a certain topic. Yet, most European citizens admit that the favorite informational source concerning the European integration is the media.

More recent actors on the European stage are the regions and organizations of the civil society. The '80's and the '90's, by promoting the cohesion policy and the principles of subsidization and proportionality, determined a higher transfer of competences towards the regional level and an acknowledgement of its importance, from an economic, political, and cultural point of view. If the "Europe of regions" seems to be an accepted notion, the purpose of which is understood by most citizens, things are a little different concerning the organizations of the civil society. The first issue encountered in the attempt to present the role, structure, or influence held by the civil society in the European Union is that there is no clear definition of the organizations of the civil society in the official records of the Union. However, they are credited with easing an open political dialogue among all the parties involved or affected by a certain political decision, thus contributing to the reduction of the democratic deficit and to the legitimization of the decisional process within the Union. At their turn, they need access and credibility before the actors, who define and implement the policies; they need to inform the institutions of their political interests and preferences.

The institutional context, resources, organization of the group, and strategic choices

determine the access and influence degree; then the interests they represent may be public or private, national or international. Thus, the controversies related to the transparence of the decision-making process appeared, owing to the doubtfulness concerning the influence of the interest groups and experts in the whole legislative European process: from establishing the agenda and formulating the policy, to ratification and implementation. Although the European leaders have tried to create a set of rules (by the White and Green Papers, the Code of Conduct or the electronic record), in order to ensure that the influence and contribution of the representatives of the interest groups to the legislative process is a positive and constructive one, the discussions concerning the manner to monitor and regulate this access, without restricting the exchange of information, stay open.

The debates concerning the democratic deficit and the rules that should govern the decisional process within the Union continue. In a European context in which the interactions among the players are characterized both by competition, and by collaboration, the desire of all the representatives of the public or private interests, local, national, or supranational, seems to be the enhancement of legitimacy and of the influence power that they exert at a European level.

Another topical theme is the nature and finality of the European integration process. The topic is not new; the debates started before the creation of the European Coal and Steel Community and continued up to the present. Thus, theories emphasizing either the role of the nation-state and the intergovernmental cooperation (realism, neo-realism, inter-governmentalism, neo-institutionalism), or the supranational cooperation and the role of the regional and local players and of the supranational institutions (federalism, functionalism, neo-functionalism), appeared. We cannot say that one or the other of these theories prevailed. The European Union is actually the result of confrontation, of the compromise between the two thought patterns. It is more than a simple intergovernmental organization, but it is not yet a federal state, but a "hybrid".

The rejection of the Constitutional Convention Project is considered a new victory of intergovernmentalism and proof that the Europeans are not ready to take the step to becoming a federation. The supporters of this trend claim that the national interests are still well represented at each decisional level and that, except for some domains included in the community pillar, decisions are still taken by the member states. Moreover, they claim that Europe rejected the federal state model right from the beginning, by stating the political aspirations included in the preamble to the Treaty of Rome, which mentioned a "union of the European peoples" and that the founding fathers did not wish for the creation of a federal state, but for the strengthening of cooperation, the states remaining the main pillars, and that supranationality was not meant to replace the intergovernmental cooperation, but to make it feasible – the integration process used to be and is accomplished by the member states and determined by their national interests. (Cociuban, 2002, p. 34).

As we have mentioned, the European Union is "somewhere in between" an intergovernmental organization and a federation. It is a hybrid, with no correspondent at an international level. Therefore, it must deal with the classic challenges in a particular manner, whether we are talking about the external or internal ones, or about globalization or the accusation of democratic deficit. The Union is a system in which the competences are shared and always negotiated. It switched from a state-centered system to one in which the

competences have been delegated upwards, towards the European level, and downwards, towards the subnational one; from a pyramid-type system, strongly hierarchized and centralized, to a suppler one, network-type, with vertical and horizontal interactions and with interactions between the internal and external dimensions of politics. The government and state institutions no longer hold a privileged role, but must collaborate with the non-state players, representatives of the civil society, of the non-governmental organizations, of the interest groups, etc. The changes brought do not suppose the disappearance of the national state, only the change of its role. Thus, a new approach was necessary, more complex and less rigid, which should reconcile the general interest with the multitude of particular interests, a redefinition of the relations between the center and the composing units. The concepts of governance, sound governance, and multi-level governance were employed.

In conclusion, we could say that the European governance is an approach which attempts to reunite the various perspectives concerning the complexity, diversity, and dynamism of the interactions among a variety of players. Both the vertical dimension, the interactions among the players located at different territorial levels (supranational, national, regional, and local), and the horizontal one, the network in which the role of the non-state players is ever greater, are taken into consideration. Attention is not focused on the integration process itself, but on the issues it poses (efficiency, legitimacy, sustainability) and its functioning principle (negotiations, decision making, implementation, creation of new partnerships, etc.), and an important remark would be that promoting the new forms of governance is not the responsibility of the European institutions or the Commission alone, but of all the levels of public, private, or civil society authority.

Romania and the European Union

Romania and Bulgaria's integration allows the European Union to preserve its title as the greatest economy in the world. Without these two countries, the European Union would have again given up the leader's seat to the United States. According to the predictions of the International Monetary Fund, the EU-25 GNP, calculated against the parity of the purchase power, would have reached, in 2007, 13,539.4 billion international dollars, as compared to 13,678.3 billions, the GNP of the US. Luckily, it became EU-27 and will benefit of an 'injection' of 300 billions, coming from Romania (218.9 billion international dollars) and Bulgaria's (82.5 billion) GNPs, which help it surpass the GNP of the US by 160 billion international dollars.

It must be noted that the PPP (parity of the purchase power) expresses the summary of exchange units needed for the purchase of the same amount of goods and services that may be obtained based on the reference monetary unit and has the advantage of eliminating the discrepancies related to the level of prices among the countries or groups of countries making the object of comparison. In 2002, Great Britain's capital represents the most powerful European region, from an economic point of view (taking into account the member states of the European Union and the candidates to adhesion). At the other end of the top there is the North-Eastern region of Romania (comprising the counties Suceava, Botoşani, Iaşi, Neamț, and Vaslui). The GNP per inhabitant was 13.9 times higher in London than in Moldova at that time. One year later, this report had dropped to 12.8, and according to the latest estimates, it is highly probable that in 2006, the two regions be found at the poles of development, with

London's GNP "only" around 11.5 times higher. If the yearly growth rate is preserved, it will be another 30 years until the North-East of Romania reach, at least on paper, London's economic growth – which is not supposed to hold still and wait for being caught up with. Then, there are the not so big, yet significant, differences between the GNP per capital registered in Romania and the average of the European Union. If, in 2005, the former represented only 35% of the EU-25 level (meaning calculated for the 25 member states of the European Union), in 2006 it could get to around 38%, this time, from the EU-27 GNP (the 25 member states, plus Romania and Bulgaria).

We do no better with other capitals: the average wages reached around 260 euro, in November 2006, as compared to 350 euro in Latvia, 500 euro in Hungary, 1,000 euro in Indonesia, 1,350 euro in Spain or 2,600 euro in Sweden. Only Bulgaria, with its almost 200 euro, is lower than us. The inflation percentage, amounting to 4.9, is still one of the highest in the EU, and the commercial deficit, amounting to approximately 10% of the GNP, is not giving us too severe headaches only because of the massive incoming of money, either as foreign investments, or sent by the Romanians abroad.

More than the majority of the candidate European countries, Romania sees in its relation with the European Union the extraordinary chance of defeating the trap of falling behind and the accomplishment of the secular hope for modernization. Integration would shelter us against the instability and perturbations in the rest of the world space. However, the economic growth envisaged is only seldom encountered. In Western Europe, Ireland is the most interesting case. It is true that Spain and, especially, Portugal witnessed improved evolutions after the end of dictatorship - that of Franco and Salazar, respectively - but neither of them ever registered such growth rates as Ireland did. Fair enough, upon its entrance into the EU, Ireland had an income per inhabitant of 59% of the EU average, while for Greece, upon its entrance (in 1981) the number amounted to 77%. And in 1998, the income per inhabitant in Ireland surpassed the EU average, while in Greece, it lowered to 66% of this average[6]. At a first glance, both the transformation, and the development would be easy to solve if the public policy and what the private entrepreneurs do could "plant" progressionist institutions, instantaneously changing social (organizational) anatomies and physiologies, but institutions cannot be purchased or assimilated that swiftly, being a local social-historical product, which proves that time cannot be compressed at one's will. For Romania, the lesson is the following: in the absence of proper institutions and of a responsible (active) public policy, it will practically be impossible for it to experience the swift economic development it needs. And, without such a dynamics, it will be more and more difficult for it to join the club of the prosperous European countries. Romania's income per inhabitant represents approximately 27-28% of EU's average, at the same time being a country with a relatively numerous population (as compared to the European standards).

Various calculations show that, for Romania to register an average growth rate of 5% on the long term, when, in the EU, the average growth rate would be 2%, it would roughly need 20 years to reach to half the average income level per inhabitant in the EU, and catching up with the income per inhabitant (the parity of the purchase power) would not be possible sooner than 45 years. Joining the EU does not require reaching the average income level per

[6] See the study of the World Bank, Progress towards unification of Europe, 2000, p. 40.

inhabitant in the club (as the experience of such countries as Portugal and Greece shows), but such numbers portray the size of the discrepancies and the historical challenge for Romania. For years, several political figures in the EU and opinion leaders in the Western European countries have been discussing about the costs and benefits of the Union's enlargement. The recurrent issues concern the following: massive migration, which would endanger the work places in the West, seen that unemployment is high and it may well be heightened by a slowdown of the economic activity; the competition of the countries with a not at all negligible human capital and with much lower labor force costs; the 'flee' of several companies to Central and Eastern Europe, which would increase unemployment in the West; the agricultural competition, seen that farmers constitute a strong lobby in the Western countries; and last, but not least, the burden, for the federal budget, of receiving into the EU some relatively poor states (although Slovenia's income per inhabitant is higher than Greece's), which would turn into benefit consumers (for agriculture and regional development).

The abovementioned issues cannot be overlooked by the candidate countries or considered a lack of public will, a double language of the Western European governments or of some of these. Reality shows that it would be very difficult to estimate the costs and benefits of EU's expansion, especially as this means approaching the sphere of dynamic measures. Sententiously stating that the non-expansion is much more dangerous (demanding) for Europe than its expansion is not a rhetoric persuasive enough for the common citizen in the EU countries. The numbers show that EU's exports to the countries in Central and Eastern Europe are higher than its imports from that area. At the same time, the manpower in these countries fills the basic gaps on the labor force market in the West. Concerning Romania, highly qualified specialists in the IT field are employed by companies in Germany and other countries, and many young people from Romania ensure the functioning of services in many hospitals, hotels, and restaurants in Italy and Portugal, etc. Romania has actually become a great exporter of qualified and less qualified manpower. The circumstances following 9/11 increased the disposition of the Western European countries to be more permeable to the infusion of manpower from the candidate countries - because there are needs, especially if we think about the effects of the population aging in the EU. There are also interests - sometimes quite opposing - within the EU concerning its expansion. For example, the Mediterranean countries of the EU (generally poorer) are apprehensive of the entrance of the Central European countries into the Union, as this will change the geography of the economic and political interests, especially as countries with an income per inhabitant lower than the Union's average will be accepted. Even if the EU experimented such admissions – the case of Greece, Portugal, Ireland, and even Spain – a Big-Bang type formula will not be easy to digest. (Jinga, Popescu, 2000, p. 53).

Romania will certainly be accepted among the NATO member states due to the following aspects of US's political thinking: as the British Mackinder used to say, America is the world island before the Eurasian continent (Heartland), and for the US, the manner the forces are distributed in Eurasia will decide their global hegemony. In this respect, the statements of President Clinton about America - the 'indispensable nation' - are reminded; the alternative to this American 'leadership', as Zbigniew Brzezinski postulates, is international anarchy. By the adhesion of the states in the first wave, Washington killed two birds with one

stone: it strengthened its relations with Germany and expanded its relations with Russia (but President Clinton has also won on his side a great deal of the Polish origin electorate in the USA). The fact that the US consider themselves "the indispensable nation" means that they are aware that, being the only superpower left, their interests and responsibilities are extended worldwide, and that, at present, they have the material capacities needed to fulfill these interests and responsibilities.

NATO affirms where the external American policy is in Europe. Or, as Brzezinski used to say, Europe is the American springboard in Eurasia. The strategic priority of the US is establishing a permanent partnership with the old continent in order to keep its hegemonic position. (As General Michel Cot, Europe, via the WEU, used to state, it could have destroyed the conflict in Yugoslavia right from the start, with three ships, a few tens of planes, a few thousand men, and not by crushing the Serbs, but by manifesting their political will other than in words. But, after the WEU had secretly planned its intervention strategy, France's proposition, to get the WEU involved in the Yugoslavian space, was firmly rejected by Great Britain, supported by Portugal. As it is known, the 'performance' of all the parties involved followed, helplessly 'assisted' by Europe and the UNO, until the intervention of a vigilante NATO). (Bobică, 2008, pp. 123-169).

It was not meant to be for the EU to start the 'common external and security policy' agreed upon in the Maastricht Treaty with a success. It is not less true that inside the EU, there is an interest in international affairs. EU's participation is visible both financially, and politically, diplomatically, and militarily. For some issues, the European standpoint does not coincide with the American one (the 'Gulf' test has proven that not all the partners showed themselves ready to align behind the US). For the moment, everybody seems happy: both the ones thinking about the ambitions of the Germans, and the ones fearing the threats of Russia, both Russia, which would rather take 'one' (the US) than 'two' (US and Europe), and the Eastern states, which get to enter the high class; but especially the US, which would not have it easy with a Europe strong from an economic and political point of view.

Aspects concerning Romania's advantages and disadvantages under the terms of integration

Romania joining the EU supposes giving up the national prerogatives as a basis for the formulation and enforcement of economic policies, but this renouncement is not a mere act of transfer of prerogatives, as it concerns the ability of an economy to make its functioning with another space (the EU) compatible, without excessive costs, on both sides. There is a sui generis example of EU expansion, which refers to a former communist country and which comprises plenty of lessons - the eastern lands of the unified Germany. Today, more than one decade away from unification and after transfers roughly amounting to 800 billion euro, the unemployment rate in these lands approaches 20%, and the economic stagnation is a constant of the previous years.

A few words on dollarization/euroization. The ones pleading for this monetary arrangement seem to conceive the economic space where the scheme as a simple 'annex', lacking a complex internal life, would apply. This scheme omits, for instance, the consequences of a major commercial deficit, which would automatically and severely decrease the quantity of internal currency (with the Central Bank in the impossibility of

intervening), which would cause a major deflation and recession, tough to bear from the economic and social point of view. Besides, the banking system would be submitted to terrible pressures following the high interests. Romania's historical chance at modernization by joining the EU must also be judged from the perspective of the need for 'sheltering' against the uncertainties and volatility in the world economic space.

Given that the flow of Romania's exports and imports with the EU at this time vary between 60-65%, and 50-55% of the total, respectively, the numbers being comparable with the weight of the intra-European trade of many EU states. It may be said that at least from the economic point of view – except for some non-tariff barriers for agriculture and a few industrial sectors protected by the EU – Romania is de facto integrated into the community trade. The statistical data in the last years indicate an improvement of the coverage extent of imports by exports via the EU relation. The orientation of trade towards the EU was accompanied by a significant creation of trade especially after the signing of the Association Agreement in February 1993. The asymmetric concessions of the EU Association Agreement protected many Romanian produces against the competition with the European ones, while the symmetric concessions of the CEFTA agreement brought significant deficits to this trade sector, the products of Romania's external trade being less competitive than those of its main partners, because of the productivity difference. The imports of produces from the EU area represent approximately 7% of the ones in the CEFTA area, amounting to 27.34% of the total, which makes us suppose that we are already dealing with the European competition by intermediaries – the re-exporters in the CEFTA area – bypassing the tariff barriers.

The adhesion to the EU of the countries in the first wave will make the deficit of produce trade swiftly worsen, just like Romania's comparative advantage over the EU. Romania's agriculture will not be able to rise up to the CAP rigors without the state's strong intervention to make this sector worth in the view of adhesion, although there are clear signs of an ever more difficult bearing of the CAP rigors in Europe (for example: the Netherlands), and this will not change, given the strong lobby exercised by the EU producers. Nevertheless, it is possible that the farmers in the EU be attracted, with Romania's adhesion, into obtaining certain ecologic productions on fields which have been at rest for more than 15 years. Spain's example, where, with its entrance into the EEC, the income of some producers doubled, is not conclusive. Romania has the highest level of agricultural labor force occupation – 27.9%. Agriculture, the production of which is based on small farms, using labor extensively, will have to cope with the greatest restructuring of manpower, so a great deal of the cost of integration will be paid by the employees in agriculture. Apart from unemployment, there may be psychological or transfer costs.

The advantage, as compared to the EU, knows a pronounced descending trend, while with the rest of the world, we still have a slight advantage. As for the chemical industry, it will be affected, seen that the percentage of EU imports stayed constant, while the export of chemical products decreased more than twice in the last five years, which proves the weak productivity and competitiveness of this industry. Without an adequate restructuring until the moment of the adhesion, it will not stand a chance in its competition with the EU. The industry of plastics, leather, and leather goods, cellulose and paper are weakly performing, Romania being, at this point, less competitive than any other CEFTA country. The structure of the internal production, being uncompetitive in general, these industries will only survive

by their taking over by the great Western companies upon the adhesion. The industry of wood and treatment is advantaged as compared to the EU countries, preserving this trend by investments in technology and capital attraction. Upon the integration, this sector will benefit, developing and creating new work places. The apparel and footwear industry, with a quite high competitiveness, currently amounting to 32.43% of the total export and 47.04% of the total Romanian export to the EU proves viable; even if most of the production is low, the qualification and payment extent of the labor force in this field makes it viable. Integration will lead to an increase of the productivity of this branch, and to a decrease of the unitary manpower costs. The industry of glass and ceramics will be affected even with the adhesion of the first wave to the EU, because of its low competitiveness and unitary manpower costs. Because the countries entering with the first wave will benefit, the larger the EU, the greater the gains for the member states and the losses for the non-member ones. Currently, the states are developing and gaining on the expense of the losses of other countries.

As for the industry of metallurgy, machines, and equipment, if the trend of technological imports is preserved, Romania will gain from this field upon the integration. The unitary manpower costs in the metallurgic industry are much lower than the average for the rest of the industry. The fact that, at present, we export much equipment, but especially subassemblies, proves the viability of this activity sector. (Jinga, Popescu, 2000).

At governmental level, research and development are yet poorly supported, in Romania the weight of the expenses with research and development in the GNP being 4-5 times lower than that of the EU countries, even lower than in the other candidate countries. As for education, Romania lacks behind the EU average as number of students per inhabitant, the best going abroad. However, the combination of research, development, and education may trigger tremendous results. The Romanian producers and exporters of software are a category of winners – for example, SOFTWIN created the first software in the world using the WAP technology to remotely access and control security networks. This product was bought via the Internet by nearly 500,000 users in the US only in the last 45 days of the year 2000, making SoftWin reach its target of holding 1% of the world market for antivirus products in 2001, and for 2006 hoping to reach a market quota of 6%.

Conclusions

With the integration of markets, companies will have to deal with the ever fiercer competition characterizing the market of goods. As such, they will have to eliminate the excess of manpower in order to improve their productivity. The manpower is pushed into finding new work places, in other companies, activity sectors or even into changing their occupation altogether. The reality is that we are faced with an under-usage of the substantial manpower and, in the context of the future deficit of manpower in the EU, Romania may become a source of attracting human capital by the European industries (either directly, by the migration of the labor force, or indirectly, by subcontracting). Even now, when there are severe barriers before the migration of manpower (visas, labor permits), Romania is, along with Poland, the only country in Central Europe which registered a positive flow of migration to the EU.

Function to the mobility of manpower and the swiftness of adaptation, the cost of integration borne may be higher or lower. A rapid redistribution of resources will be

accompanied by a redistribution of manpower, because people will have to direct towards those sectors creating employment. Turning towards agriculture 'as final employer' (for example, Botoşani, Iaşi, etc.) is not a solution, the agricultural field being restructured at its turn based on the criterion of productivity. First of all, the redistribution of manpower is necessary, because the companies must survive and develop their business in a completely new environment. At the same time, the sectors neglected during communism, namely, services, are on the increase and the manpower demand in this respect is also getting higher. Export is a process beneficial to the whole economy, but temporarily there will be people losing and people winning. Logics tells us that the losers will be those who are close to retirement, in the sectors faced with the economic downturn, holding specific qualifications which cannot be put into use in other fields, while the winners will be the young ones, holding qualifications in the rising sectors. In other words, in order to attain the structure of occupation in the Mediterranean countries of the EU, in the Romania of 1989, 31.3% of the working population had to change their activity field, occupation, and qualification. Therefore, in comparison to other countries, Romania will have the population the most affected by integration, needing a high flexibility in order to adapt to the new conditions on the labor market.

REFERENCES:

Baconski, T. (1997). *Decadența etatismului şi renaşterea ortodoxă (Decadence of Statism and Orthodox Rebirth)*, Bucharest: Dilema, Issue 211, February 7th – February 13th, 1997.
Bady, B. (1998). *Nationalist Post-Nationalism: Global Discourse in Contemporary American Culture // American Quarterly*, Vol. 50, Issue 3.
Bârsan, M. (1995). *Integrarea economică europeană (European Economic Integration)*, Vol. I. *Introducere în teorie şi practică (Introduction to Theory and Practice)*, Cluj-Napoca: Carpatica.
Bărbulescu, I.Gh. (1997). *La preadhésion de los países de Europa Central a la U.E., elemento clave de la unificación europea*, Bilbao: UPV/EHB.
Bărbulescu, I.Gh. (2001). *Uniunea Europeană. Aprofundare şi extindere (The European Union. Thoroughness and Enlargement)*, Bucharest: Trei.
Bărbulescu, I.Gh. (1998). *Uniunea Europeană: abordări conceptuale (The European Union: Conceptual Approaches)*, Bucharest: ARSIE-SÖROS.
Bărbulescu, I.Gh. (2006). *Uniunea Europeană. De la economic la politic (The European Union: from the Economic to the Political)* Bucharest: Tritonic.
Bărbulescu, I.Gh. (2006). *Uniunea Europeană. De la național la federal (The European Union: from the National to the Federal)*, Bucharest: Tritonic.
Bărbulescu, I.Gh. (2007). *Sistemul instituțional (The Institutional System)*, Bucharest: Tritonic.
Bărbulescu, I.Gh. (2008). *Procesul decizional în Uniunea Europeană (The Decisional Process in the European Union)*, Iaşi: Polirom.

Bobică, N.N. (2008). *Filosofia Construcției Europene (Philosophy of European Construction)*, Bucharest: EDP R.A.
Buell, F. (1994). *National Culture and the New Global System*, Baltimore: University Press.
Cociuban, A. (2002). *Extinderea Uniunii Europene şi România (Enlargement of the European Union and Romania)*, Bucharest: Apimondia.
Delumeanu, Şt. (1999). *Geneza Europei comunitare (Genesis of the Community Europe)*, Bucharest: Actami.
Diaconu, N. (2001). *Sistemul instituțional al Uniunii Europene (The Institutional System of the European Union)*, Bucharest: Lumina Lex.
Gorincioi, R. (2004). *Impactul globalizării asupra statelor în tranziție: considerații generale (Impact of Globalization on the Transitional States: General Considerations)*. Series "Social-Humanities Sciences": Vol. 2.– Kishinew: CE USM.
Held, D., McGree, A., Goldbatt, P., Perraton, J. (2004). *Transformări globale: politică, economie şi cultură (Global Transformations: Politics, Economy, and Culture)*. Iaşi: Polirom.
http//:ec.europa.eu/economy-finance/euro/index_ro.htm
http//:ro.wikipedia.org/wiki/OTAN
http:/www.globalization.gov.uk
Jinga, I. (1993). *Uniunea Europeană, realități şi perspective (The European Union, Realities and Perspectives)*, Bucharest: Lumina Lex.
Jinga, I., Popescu, A. (2000). *Integrarea europeană - Dicționar de termeni comunitari (European Integration - Dictionary of Community Terms)*, Bucharest: Lumina Lex.
Moştoflei, Constantin (2002). *Evoluția Conceptului Strategic al Alianței (Evolution of the Strategic Concept of the Alliance)*, Bucharest: Center for Strategic, Defense, and Security Studies.
Perillier, L. and Tur, J.-J. (1977). *Le mondialisme*, Paris: Presses Universitaires de France
Popescu, Mihai (2002). *Armata României cât mai aproape de NATO (The Romanian Army, Closest to NATO)*, Bucharest: High Military Studies Publisher's House.
Stiglitz, Joseph E. (2008). *Mecanismele globalizării (Mechanisms of Globalization)*, Iaşi: Polirom.
Tudoroiu, Th. (1997). *Tratatul Uniunii Europene (Treaty of the European Union)*, Bucharest: Lucretius.
Vese, V., Ivan, A. (2001). *Tratatul de la Nisa (Treaty of Nice)*, Cluj-Napoca: Dacia.
Weiler, J.H.H (2009). *Constituția Europei (Constitution of Europe)*, Iaşi: Polirom.
www.eu4journalistes.eu
www.infoeuropa.ro
www.presamail.ro

LOGISTICS UNDER GLOBALIZATION

Elena Sima, Assoc. Prof., PhD, The Romanian-German University of Sibiu

Abstract: The relationship between logistics and globalization is complex due to the influences arising from multiple causes. Globalization enables logistics operators to work in any part of the world without being restricted by legislative or political restrictions of various countries.
Globalization involves assembling a supply chain of various operators that compete in their work in order to give a high quality service and to meet frequently changing customer desires.
Logistics operations are linked to the value chain that is a real tool for identifying new ways of creating increasingly value for the customer.
Logistics efficiency means linking the three specific areas (supply, production support activities and physical distribution) in creating value, being an integral part thereof.
With globalization, competition between logistics companies moved from national level to international level.
The world economy has changed a lot lately, globalization requiring a new logistic dynamics. Globalization has brought not only benefits by providing opportunities generated by access to new markets but powerful competitors fighting for gaining loyalty of the same customers.
Globalization must offer solutions for sustainable development in the long term, to ensure the economic balance for effective use of resources, fighting poverty, hunger and unemployment.

Keywords: globalization, logistics, competition, value chain

Contemporary logistics

Logistics activity of the company consists of a permanent research aimed at optimizing the resources that the company has available to domination and coordination of information flows of raw materials, materials and finished goods entering or leaving the company.

The study of logistics as a distinct field in economics is relatively recent. The first concerns in the field were expressed at the beginning of the twentieth century, the field of absolute logistics in the United States and Western European countries being done in decades 7 and 8. First details of the study of logistics appear in the works of Crowell regarding the operations on physical distribution of agricultural products. Subsequently, logistics is approached from a marketing perspective in the works of Clark (1922). Many works in logistics encompassed methods and economic and mathematical models which belonged to the domain of operational research that found their applicability, besides the logistics activity, in other areas such as distribution, industrial planning, execution.

The delimitation of logistics as a distinct field of study was due to its strategic and tactical importance, with significant economic implications on the organization. Heskett defined logistics in 1978 as a process that includes all activities involved in managing physical flows of products, coordination of resources, seeking to achieve a high level of service at the lowest cost.

Porter, in his works on the value chain highlights the logistics' implications on the competitive advantage of the company.

Conceptual evolution of freight logistics is not limited to simply replacing the term physical distribution with logistics. Depending on the economic and business environment in each country, the role and significance of logistics are the result of a series of steps that followed in the early 50s of the twentieth century until today.

A reference staging in the USA, for example, is the one suggested by Professor Donald J. Bowesox. The content of the stages is the following:

- coordinating operations. Initially, there was concern for coordinating the physical distribution operations, namely transport, storage and processing orders. The purpose of these activities was to provide timely customer service.
- personnel grouping. This stage was prompted by the companies' decision to increase efficiency of physical distribution activities management and materials' management.
- integrated logistics. In the ninth decade of the twentieth century, the new concept of integrated logistics was shaped, integrated logistics system respectively. The terms describe the movement of goods through a chain of consecutive links of value added that are designed to ensure products reach the time and place in the appropriate amount and form.
- strategic logistics. A significant step in the evolution of logistics is the emergence of the concept of strategic logistics in the 90s. With this new perspective is defined the use of logistic competence and logistics alliances from the entire marketing channel in order to achieve the competitive advantage. Strategic logistics is based on inter-organizational alliances that allow the combination of a company's assets and performances with the services provided by other logistics operators.

To describe the situation of companies that have managed to achieve a higher level of logistical competence, the concept "leading-edge logistics" was used. This category of organizations uses logistics as a competitive weapon in order to gain and maintain customer loyalty.

The historical development of logistics in other markets was relatively similar, influenced by concepts imported from the USA.

The main factors that have spurred the development of logistics, in the U.S. first, and then developed Western European countries were:

a. developments in the markets by:

- their particular extension - the geographical and temporal distances between suppliers and consumers increase, which causes distributors to improve the delivery of goods;

- change of the relationships between supply and demand - the markets have turned from sellers' markets to buyers' markets;

- more frequent changes in requirements and consumer preferences oblige providers to continually adapt their offer and deliver promptly the goods to remain competitive in the market.

b. improving production technologies - as a result of scientific and technical progress, there have increased the quantities of goods produced and delivered to the market, the

emergence of mass production and the need for continuous and rapid delivery of goods produced, at the frequency and the quantity demanded by consumers;

c. continuous product improvement and adaptation to changing customer requirements - this leads to a higher consumption of time for developing new products, increasing costs and therefore the need for careful management of the supply flows with material resources and the supply flows of finished products to minimize logistics costs for the company;

d. affirmation of new technologies and management methods in logistics - the results of operational research, systems theory, simulation, decision theory, the theory of waiting threads, asserting information technology in logistics processes and so on, have led to a continuous improvement of logistics activities, the inventory management methods, methods and optimizing the size of stocks and transport circuits, storage methods and techniques etc.

e. assertion of modern management methods and company's management - have resulted in increased efficiency in all the company's activities, requiring managers to be faster in making optimal decisions, more aggressive and more creative in finding solutions to satisfy customers better than competitors.

Globalization

The globalization process of the world economy began after 1980s, intensified in 1990s and is currently going on, although it is experiencing regionalist and nationalist views.

Globalization can be defined as a highly complex and especially dynamic process of the growth of national states' interdependence due to the expansion of transnational relations in all spheres of economic, political, social and cultural life. In this context the issues surpass the nationality stage and reach the one of globalism and require a global settlement to the detriment of the national one.

International Monetary Fund defined globalization in a 1997 report as «the closely growing international integration of both goods and services markets, as well as the capital markets.»

Economic and commercial factors that influenced the deepening of globalization process of the world economy includes the free movement of goods, services liberalization, liberalization of capital markets, the liberality of foreign investors to establish companies and other legislative and administrative factors in favour of globalization.

The globalization process currently includes almost all countries of the world.

In a simplistic view globalization seems an unlimited source of benefits for humanity, but the possibility of direct access to new markets involves increased competition fighting for the same goal of winning the loyalty of the same customers.

Globalization must find solutions to long-term sustainable development, balancing economic, efficient use of resources, fighting poverty, hunger and unemployment.

Everyone involved should understand that these issues need to be addressed both through their own effort and with international support. Own effort can not substitute for international aid.

Logistics in the context of globalization

It is widely recognized that logistics covers the technical and material aspects in which the major human actions take place.

Changes in local or global market situation, due to the trend of globalization or the emergence of regional supranational entities like the European Union, led to important changes regarding the organization of logistics and flows' management that they determine. Companies, regardless of their size, must continually adapt to these changes and thus logistics tends to become a strategically important factor in their success on the market, a distinctive element of competitiveness.

Multinational logistics companies have started thinking strategies to attract local customers in more and more countries where they operate and thus competition among logisticians moved from the local level to the international level.

Today's economy has changed dramatically in recent years and factors such as globalization, computerization and increased volatility have imposed a different logistics rhythm. The crisis was and is a further reason that led companies to acquire complex systems of planning and improvement. There has often been or still is a need for changing the structure when it was found that the present one i was no longer effective. Change is good if done constructively and should not be regarded with fear.

There are distinct rules governing the global economy from the national economies and emphasis is put on the environmental aspect.

Ecological security is one of the fundamental dimensions of global security.

Under these circumstances, in order to survive, an intelligent growth strategy should be applied a strategy, adapted to the economic situation through a sustainable policy where innovation is crucial.

Generally, people are reluctant to change not because they hate it but because they are not informed enough and do not understand its purpose, rather choosing inertia. They should be advised to be willing to create value-added, logistics offering numerous opportunities in this regard. The three areas are integral parts logistics in the value creation process. The value offered to the customer is the difference between total customer value and costs that have been incurred in evaluating, obtaining and using the product/service.

Logistics operations are linked to the value chain that constitutes a valuable tool for identifying new ways to create increased value for customers.

Romania requires massive investments in road, and rail, air or water infrastructure. Permanent price increase of fuel and the economic crisis favoured the shift towards multimodal transport as a more efficient solution in terms of cost but also because of pressure from international companies to use sustainable logistics solutions.

Here is how undesirable elements such as the crisis or rise of prices get to produce beneficial effects by changing attitudes and bringing new solutions.

The crisis has not only led to reduced purchasing power and reduced freight volumes, but has led operators to pay more attention to logistics costs.

Being permanently under pressure to cut costs, logistics operators, manufacturers and other operators of storage requested providers complete packages of logistics software solutions and customized for the type of operations carried out so that functionalities fit perfectly with the products.

Under these circumstances, companies that make available always new services for customers, with value-added, as well as those investing in equipment and facilities anticipating market requirements will be able to develop and not just to survive.

A major advantage of Romanian logistics companies competing with foreign operators is the lower cost of labour force. This is not strictly related to the actual salary taken by the driver, logistics operator, handler, head of the team and so on, but also top managers from Romania who have multiple responsibilities on very different segments. This generates some savings for the company but there will inevitably be situations where these extremely extensive records of taking the risk of so many responsibilities will lead to losses for Romanian pressured entrepreneurs as compared to the "balanced" company in Western Europe.

Adapting to the requirements of each customer requires large investments, requires flexibility from logistics companies to provide requested services and customers ability to always come up with new requirements is great because they are all looking to outsource their activities and have increasingly diverse needs.

REFERENCES:

Caraiani, G., Logistica transporturilor, Editura Universitară, Bucureşti, 2007.
Sima, E., Logistică, Editura BURG, Sibiu, 2011.
Stiglitz, J., Globalizarea. Speranțe şi deziluzii, Editura Economică, Bucureşti, 2005.
Udrescu, M., Bădălan, E., Logistica militară în epoca globalizării, Editura Oamenilor de Ştiință, Bucureşti, 2010.

THE EUROPEAN UNION AND THE RUSSIAN FEDERATION BETWEEN INTERDEPENDENCE AND COMPETITION

Maria Loredana Simionov, PhD Candidate, "Al. Ioan Cuza" University of Iaşi

Abstract: A simple glance at the map of Europe is enough to grasp the necessity of close links between the European Union (EU) and Russia. After the latest enlargement of the union, the geopolitical interests of the two players collided and on several occasions, the dialogue between Russia and the EU has been accompanied by misunderstandings and mistrust. However, their proximity and complementarity oblige them to cooperate beyond simple energy transactions. Within this dual relation - competitors and partners-, the EU and Russia must coexist and cooperate as their relation is of high importance for the prosperity and security of the entire Eurasian region. This paper focuses on answering the following questions: Is Europe vulnerable politically due to its energy dependence on Russia? Is the Russian economy dependent solely on European consumers and investors? Who holds the upper hand?

Keywords: interdependence, gas, proximity, integration, power;

Introduction

The recent events in Ukraine prove once more how vital dialogue and cooperation are between the largest geopolitical entities in Europe: the European Union and the Russian Federation. Although they are economically interdependent, the tensions that rose in their common neighbourhood are a living proof that intensified trade and investments between two spaces are not sufficient to enhance cooperation. Moreover, when it comes to the EU and Russia the divergent values and political paradigms outweigh the need for economic cooperation.

This study aims to analyse the causes and effects of deficient cooperation between the EU and Russia, as well as to provide recommendations for both actors in order to enhance prosperity and security throughout the entire European continent.

A thorough analysis of the dialogue between the European Union and Russia cannot be limited to a political or an economic perspective and it should take into account both approaches since they are so intimately related. Overall, the relation between the EU and Russia is complex and multilateral: from an economic standpoint the two actors are bound to cooperate due to the interdependence that characterizes their relations, although, politically and strategically they tend to compete since the EU and NATO enlargements clashed with Russia's geopolitical interests.

Theoretical framework

The most common concept used in literature to define their interaction is the concept of interdependence. From an economic perspective, their interdependence is usually seen as mutual dependence which, in other words, implies that the analyzed actors depend on each other: the EU depends on Russian exports of energy, while Russia depends on European buyers and investors; both sharing certain benefits and gains. The political perspective focuses more on the implications of interdependence which are usually linked to the concept of political power. Since the benefits and gains of economic interdependence are not equally

shared by the involved partners, the political analysis focuses on the asymmetry of interdependence, implying that whoever holds the advantage tries to influence the other and consequently holds more political power.

The interdependence theory is a concept widely used in international relations and economic policies studies,which analyzes the complex issues of conflict and cooperation that rise when states (or other global actors) interact.

The economic perspective

The concept of economic interdependence is a concept closely linked to international trade. In economics, interdependence is defined as mutual dependence in which there are reciprocal effects of trade/business transactions between partners. The aim is to enhance cooperation in order to enhance the mutual benefits and gains. Nevertheless, the mutual gains and benefits can vary greatly from one partner to the other which consequently entails specific costs. The costs of interdependence involve sensitivity to outside pressures, which in certain cases take the form of vulnerability (Keohane and Nye, 1977; pp. 12–13). Economists try to asses these costs, by evaluating all the economic risks that emerge in the eventuality of abruptly ending any trade or financial transactions between the involved partners. In other words, the economic perspective assesses the sensitivity or vulnerability of international transactions and their overall impact on the economy, seeing the vulnerability as dependence.Within this theoretical background, when it comes to economic vulnerability, there are two main directions in literature:

1. There are experts who consider *Europe to depend more on Russia* since its developed economy cannot survive without Russia's supplies and to substitute Russia is next to impossible. In the meantime, they consider Russia less vulnerable since, on the long run, the federation can find other buyers and investors to keep their economy going.
2. Other experts consider *Russia more dependent on the European Union* since its economy is not diversified and the energy exports represent the federation's main income source. According to them, Russia cannot substitute the union on the short and middle term taking into account that the pipelines infrastructure is extremely expensive. They also consider Europe less vulnerable emphasizing on the efforts that the EU has made regarding the development of renewable energy production.

Such relationships, however, do not only have economic implications but also political. The classical liberal conception states that conflicts between countries with extensive trade links create high costs associated with finding a new trading partner. In this context, bilateral trade induces the political factor to refrain from promoting an aggressive policy or the use of force, as long as it has a high degree of economic importance (and hence political) for that specific country. (Hirschman, 1945)

Political perspective

The starting point of political approaches assumes that an interdependent relation is perfectly symmetrical only in theory.Keohane and Nye examine the concept of asymmetric interdependence directly linked to the concept of power and establish that an unequal distribution of gains and costs is central to asymmetric interdependence and this inequality represents the very source of power. (Keohane and Nye, 2001, p.9) In other words, the state that holds the advantage in asymmetrical interdependence can therefore gain power.

Generally, in literature, the concept of power is widely used in the field of International Relations, both for the analysis of relations between states, as well as for defining the external policy and conduct of states seen as actors on the international stage, starting with Thucydides, Machiavelli, Morgenthau, Mahan, Clausewitz, Sun Tzu and continuing to contemporary researchers such as Baldwin, Gratzke, Waltz or Cohen. There are several ways in which power may be expressed, for example it may represent: a measure of the degree of influence or control that an actor uses in order to achieve specific goals and expected results; the way in which an actor may decide or influence the course of events or issues management on the international stage; an ability to control the resources or capabilities or a status that some states or actors possess and others do not.

Essentially, for Nye, power represents the ability to influence the behavior of others in order to achieve the desired results. There are several ways in which this can be done: by coercion / threats, by actual payment or by determiningor attracting others to co-opt for the same purpose or results. The actor defined as soft power does not use coercion or payment, but influences or persuades another actor to want/desire the same results. (Nye, 1990, p.181) By default, at the other end, the hard power refers to the use of coercion or payment in order to persuade others to move towards the desired results. Soft power can be exerted not only by states but also by all actors in international politics arena, such as NGOs or international institutions. (Nye, 2004, p.31) The concept of soft power is also considered "the second face of power" and it *indirectly* leads to the desired results. Also, Nye believes that the soft power of a country is based on three essential resources: culture (when it is attractive to others), political values and foreign policies (only when others see them legitimate, having a moral authority). "(Nye, 2011, p.83)

Economic mutual dependence, main argument for enhanced cooperation

Developing and enhancing economic and trade relations represent a vital interest for both the European Union (EU) and Russia. Through closer cooperation, both players have the potential to promote political stability and economic progress, facilitate economic and social development in Russia and improve access to resources and markets for Russian exporters and European investors.

The fact is that in the last decade, trade links between the two regions have increased, so that over 40% of Russia's exports and imports are with the European Union (IS1, 2014)
The development of trade relations was based on a series of initiatives launched to promote economic cooperation, trade and aid between the EU and Russia, such as the Partnership and Cooperation Agreement or the EU's policy to support Russia's WTO accession.

In the economic sphere, the total value of trade in goods between Russia and the 27 EU members increased from € 52.8 billion in 1999 to nearly 307 billion in 2011, with a considerable increase in both exports and imports and over 70% of the FDI's in Russia come from the European Union. (IS2, 2014) Therefore, for Russia, the European Union became the main trading partner and investorwhereas, the Russian Federation, along with the U.S. and China, has become one of the major trading partners of the EU-27, excluding intra-EU trade.

Table 1. Main indicators of EU-27 and Russia (2012)*

	UE-27	**Rusia**
Indicators for area and population(2012)		
Area	4.324.782 km^2	17,098,242 km^2
Population	503.824.373	142.500.482
Population growth rate	0,212%	-0,01%
Economicsindicators(2012)		
Unemployement rate	10,5%	6,2%
GDP	16.584 bln USD	2.015 bln USD
GDP per capita	34.500 USD	17,700 USD
GDP growth rate	-0,2%	3,6%
Trade indicators(2011)		
Exports	2.017 bln USD	542,5bln USD
EU Exports in Russia	140,36bln EUR	
Imports	2.397 bln USD	358,1bln USD
EU Imports from Russia	256.89 bln USD	
Trade Balance	-380 bln USD	184,4bln USD
Total trade value EU-Russia	397,24bln USD	

Source: Author's calculations based on data provided by: *CIA Worldfactbook,* at: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html, accessed on 14.12.2013

Nevertheless, when it comes to trade between Russia and the EU, the main focus is set on energy. However, to reduce this interdependence to: Union is the buyer and Russia the supplier of energy is a simplistic approach, since, it does not take into account various factors that confer a high degree of complexity to the relations between the two actors. Therefore, the current study aims to take one step forward and to focus more on the specific factors which hinder better cooperation between the two actors.

Thus, Russia and the EU should seize the opportunity of "interaction" that Starr speaks of. (Starr, 2005, p.389-396) He believes that interaction can have both positive and negative effects;within this theoretical framework, Russia and the European Union must channel their energy in order to eliminate the negative effects and to accelerate the positive ones, possibly given by accelerating their cooperation.

Energy has become a strategic stake for the security of the EU's memberstates, as most of the EU countries are heavily dependent on external supplies. According to the International Institute of European Affairs, the European Union is currently the largest energy importer in the world (IS4, 2014), relying on imports to secure over 54 % of its energy needs. (IS1, 2014) Since Russia is the main energy supplier of the union, it can be said that overall,the EU has an energy dependence on Russia. The energy imports are of particular importance for the European Union, as energy independence within the EU has very limited potential. Europe has no energy resources of its own in order to sustain its well- developed economies and high living standards. In the near future, Europe will continue to be dependent on external supplies.

Meanwhile, Russia's recent economic growth is mainly due to its energy sector, sinceexternal and domestic consumption and demand have led to the intensification of economic development. However, the increase in total revenues from energy exports,the

global rise in commodity prices, as well as the foreign direct investments in the energy sector are the main factors of growth in the Russian space. The argument of Russia'sdependency on the European Union resides in Russia's economic growth in the last decade. Specifically, this growth is due almost exclusively to the natural resources that Russia has exported. Since the main destination of these natural resources is the European Union, we can say that Russia depends on the EU in terms of overall economic development and growth. In this context, it is impossible for Russia not to be aware of the major role that European companies and investors play in its energy sector.

Given the intensity of trade and investments between the European Union and the Russian Federation, as well as the existence of "proximity" and "complementarity" between the two actors(Vecchi, 2009, 146), there can be developed two scenarios: on the one hand, a positive scenario, characterized by a "strategic partnership" between the two global players who understand the need to cooperate and work together on the international stage, or, on the other hand , a negative scenario, characterized by a "confrontational attitude" where both players try to maximize their position by "mutual attacks". However, in such a "strategic relationship" that can take the form of a "partnership" or a "rivalry" and with so many stakes at hand, "complementarity" is not a sufficient argument and does not guarantee automatic cooperation. Close cooperation between the two players in the world arena is ultimately a matter of political choice, and that choice must be rational and positive.

EU's perceptions of Russia are conflicting as it is the structure of EU policy towards Russia which consequently becomes very complex. This complexity derives from the transatlantic solidarity, as the key driver of EU security policy; the deep internal splits between EU member states on Russian issues and ultimately, the energy interdependence between them. (Kazantsev, Sakwa, 2012, 292)

Causes and effects of the deficient dialogue between russia and the eu

The main argument of this paper is that cooperation between Russia and the EU is hindered by their deficient dialogue due to their different values, perceptions and paradigms, and not by economic or geopolitical competitiveness.

There are many reasons and causes for the current misconceptions, misunderstandings and tensions between Russia and the EU. At a first glance, given the great differences between these two powers, in all aspects: economic, political, military, ideological, historical as well as the contexts in which they have formed and developed, the mentality, unity or territory, it is not difficult to comprehend that they meets difficulties in understanding each other. The European Union and the Russian Federation are two powers that lie at two opposite poles: the EU is economically strong, militarily weak and with democratic principles (western), while Russia is weaker economically (Dutch disease)and stronger militarily and does not always believe in the universality of the western values.

First of all, their differences start with the basic perception of space and time. Within this context, they have opposite perceptions of the past, the so-called "*battle of memories*". (Trenin, 2009, 67) Therefore, if we take into consideration the latest key periods in recent history (the Cold War, the Transition period and the present) and analyse the way in which they are perceived and how they are associated in both spaces, it is not difficult to grasp the lack of understanding of each other.

Table 2. Russia and Eastern Europe's perceptions of time and space

As the table shows, within all periods of time, Eastern Europe's negative perceptions are associated with Russia (the Cold War and the transition period), whereas Russia's negative perceptions are associated with the West. (the transition period)A highly-sensitive link between history and memory of the twentieth century - is felt by both sides in different ways. (Roth, 2009, 2) The resurgence of nationalism in Russia can be explained by a deep nostalgia shared by much of the Russian population. (Cassier, 2011, 23) On top of that, the difficult period of transition in which the West sought to modernize and set Russia on a course of democratic values is perceived by Russians as a failed attempt which had horrible consequences on the Russian economy and society. (Levine, 2009, 87) The Russian collective mentality translates this failure as West's inability to "understand" Russia and thereafter a refusal of allowing the West in dealing with its internal affairs. Russia's present, its economic and geopolitical recovery, commonly associated with Putin's leadership is positively perceived and therefore widely accepted and encouraged.

Therefore, the interpretations of the recent past weighed heavily on current political thinking, so that Russia and the Eastern EU member states are engaged in a battle of memories. This basic and common-sense aspect, the "struggle" of perceptions, includes a psychological dimension as well as an identity factor which are often ignored by the European Union in its relations with Moscow. (Gomart, 2008, 4)

The main effect of this "battle of memories" refers to the European Union's political fragmentation. Overall, the EU's power fragmentation is caused by a lack of political homogeneity of the Member States. There is a widespread conception regarding the division of the EU countries when it comes to their attitude towards Russia which involves the existence of two groups of Member States: old and new. Regarding their attitude vis-a-vis

Russia, the EU Member States either promote a pragmatic or a moral one. Overall, each Member State tends to adopt one of the two main political paradigms. At one end of the

Period of time	Cold War		Transition		Present	
Battle of memories	Eastern Europe	Russia	Eastern Europe	Russia	Eastern Europe	Russia
Perception	**Negative**	**Positive**	**Negative**	**Negative**	**Positive**	**Positive**
Association	**Russia**	**Russia**	**Russia**	**The West**	**The West**	**Russia**

spectrum are those who see in Russia a key trading partner (usually the former members of Western Europe) and at the other spectrum are those who perceive Russia as a threat (usually new members from Central and Eastern Europe). In general, the bilateral disputes between Russia and the EU Member States affect the Union's foreign policy towards Russia and hinder the economic cooperation between the two at a regional level.

Moreover, the lack of consensus among member states determines Russia to deal with them individually which at times is interpreted as a strategy to sabotage EU's political power. These speculations and allegations are not well founded, whatsoever. If we take a rational approach, we consider that Russia is oriented towards the power politics of the great powers

of the nineteenth century. The Kremlin does not understand why it needs the EU in order to deal with European states. (Kazantsez, Sakwa, 2012, 292) 'Russia has sought to bilateralise both its deals and its disputes with EU member states, putting a strain on EU solidarity and making Russia the stronger power. This is not part of a master plan to dismember the EU. It is, after all, natural for Moscow to deal with individual EU member states because that is how it sees international politics – as a series of tête-à-têtes between great powers' (Leonard and Popescu, 2007, pp. 13–14).

On the other hand, EU has set itself as a normative, civilian, emerging soft power on the world stage with high regard for democracy, rule of law and human rights. Although well-natured in its endeavors, at times, instead of dialogue with Russia and genuine attempt to understand Russian concerns, the bureaucracy in Brussels simply prefers to impose its own standards on Moscow without taking into account the ability of Russia's economic and social system to comply with these standards.(can be noticed throughout Russia's WTO accession process) It is on this basis that many Russian experts and policy-makers examine the negative aspects of the EU being a 'normative power' internationally. As a result, Russia prefers to deal with nation-states, who have concrete interests, not with the EU as a whole, an entity. From this point of view Russian criticism of EU resembles in some respects the criticism of British Eurosceptics. (Sakwa, 2012, 291)

A major issue of perception refers to Russia's different perceptions of EU as an economic partner and EU as a security partner. The external policy of the European Union is strongly linked to that of the US and therefore, in the security sphere, there is a complex set of relations in the triangle USA–EU–Russia. While in the economic sphere, the EU–Russia relations can be considered separately from transatlantic issues, in the security area, the EU and US are intimately linked. (Sakwa, 2012, 320) Since the Cold War, Russia perceives the USA as immediate competition so that it is very difficult for Russia to separate EU and US in terms of security. This might explain to some extent the aggressive-defensive attitude it displays towards EU's enlargement or European Neighbourhood policy, as it directly associates them with NATO and USA.

Conclusions

Overall, it is neither a matter of competition nor a matter of who holds the upper hand. In essence, from a rational standpoint, the economic interdependence makes them both interested in each other's stability and welfare. Moreover, the EU is interested in a stable and developed Russia who can supply its much needed energy. On the other hand, apart from being Russia's main export destination, Europe is the main contributor in terms of investments, especially in the energy sector and technology. With this in mind, it is unlikely to believe that Russia has any interest in destabilizing the European Union. The tensions in their common neighbourhood do not only affect the EU, they have even more immediate negative effects on Russia. Since the events in Ukraine, the existing trade, investment, and financial relations between Russia and the EU have already become severely affected.

Being the major geopolitical entities in Europe, Russia and the EU are interdependent in a series of areas. Nevertheless, the recent tensions and violence in Ukraine prove that mere economic cooperation between Russia and the EU is not sufficient to ensure peace, security and better dialogue. What is truly needed in this respect is a common ground; both actors need

to find a way to get rid of the past, which still weighs on current political thinking in both spaces; a way to understand and respect each other's values and political paradigms, as well as a way to develop a security and geopolitical dialogue outside the triangle EU-US-Russia. Only when they will jointly find these ways, the dialogue between them will not be as deficient.

BIBLIOGRAPHY:

Bahgat, Gawdat, (2006) *Europe's Energy Security: challenges and opportunities*, International Affairs 82:5, pp. 961-975, Ed. Blackwell Publishing House, Londra.
Bugajski, J., (2004), *Cold Peace: Russia's New Imperialism*, Praeger, Connecticut.
Cassier, Tom, (2011) *Russia's energy leverage over the EU: Myth or reality?*, Perspectives on European Politics and Society, 12:4.
Casier, Tom, Malflie, Katlijn (1998) *Is Russia a European Power? The Position of Russia in a New Europe*, Leuven, Belgium: Leuven University Press.
Gomart, Thomas, (2008), *EU-Russia relations. Toward a way out of depression*, CSIS/ IFRI, Washington DC, US, accessed in February 2013, at http://www.ifri.org/files/Russie/Gomart_EU_Russia.pdf;
Hirschman, Albert O. (1945 / 1980), *National Power and the Structure of Foreign Trade*, Reprint, Berkeley: University of California Press.
Popescu, Nicu; Wilson, Andrew, (2010) *Turning presence into power: Lessons from the Eastern Neighbourhood*, accessed in January 2014 at http://www.ecfr.eu/page/-/ECFR31_ENP_AW.
Nye, Joseph, (2014) *Putin's Calculus*, Project Sindicate, available at http://www.project-syndicate.org/commentary/ joseph-s--nye-asks-whether-russia-s-short-term-gains-in-ukraine-will-be-worth-the-long-term-loss-of-soft-power, accesed on April 15th 2014.
Keohane, Robert O., Nye, Joseph S., (2009[1977]). *Power and Interdependence: World Politics in Transition*, Iasi: Polirom.
Leonard, M., Popescu, N., (2007*) A Power Audit of EU–Russia Relations*, European Council on Foreign Relations. Available at ://ecfr.3cdn.net/456050fa3e8ce10341_9zm6i2293.pdf, accessed on March 20th 2014, pp. 13–14.
Sakwa, R., (2012) *Looking for a greater Europe: From mutual dependence to an international regime*, Communist and Post-Communist Studies 45, pp. 315–325.
Simes, K., Dimitri, (1999) *After the collapse: Russia seeks its place as a great power*, NY, USA: Simon&Schuster.
Starr, Harvey, (2005), *Territory, Proximity, and Spatiality: The Geography of International Conflict*, International Studies Review, no. 7, 387–406.
Trenin, D., (2009) *Russia reborn: reimagining Moscow's foreign policy*, Foreign Affairs 88 (6), 64–78.
Vecchi, Sergio, (2011), *European Union – Russian Federation Sustainable proximity*, EU-Russia Centre, accessed in January 2014, at http://www.eu-russiacentre.org/wp-content/uploads/2012/03/ European-Union-Russian-Federation-sustainable-proximity.pdf.

***IS1: Eurostat(2013), accessed in March 2014, at: http://ec.europa.eu/eurostat.
***IS2: Central Bank of Russia, accessed in December 2013, at: www.cbr.ru/en.
***IS3: Federal State Statistics Service, accessed in December 2013, at: http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_main/ rosstat/en/figures/activities/.
***IS4: Ministry of Energy of the Russian Federation (2010): Energy Strategy of Russia for the period up to 2030, accessed in February 2014, at: http://www.energystrategy.ru/projects/docs/ ES-2030_(Eng).pdf.

THE CRIMEAN CRISIS, NATIONAL IDENTITY AND TERRITORIAL INTEGRITY. MOSCOW'S AND BRUSSELS' ARGUMENTS IN 2014

Maria Costea, Researcher, PhD, "Gh. Şincai Institute" for Social Sciences and Humanities of the Romanian Academy

Abstract: The Crimean crisis has highlighted the complexity of issues such as national identity, self-determination of peoples, territorial integrity and great powers' politics in the global context. On March 21, 2014 Vladimir Putin signed the decree of annexation of Crimea to Russia. He invoked the right to self-determination of peoples and the Russian historical right. Putin's popularity in Russia has risen despite of the international sanctions imposed. The EU and USA defend the principle of the territorial integrity of Ukraine.

Keywords: national identity, globalization, Crimea, integrity, self-determination

Introducere: Criza Crimeii, identitatea națională şi integritatea teritorială

Criza din Crimeea a scos în evidență complexitatea anumitor probleme, precum identitatea națională, autodeterminarea popoarelor, principiul integrității teritoriale şi politica marilor puteri, în contextul global. La 21 martie 2014 Vladimir Putin a semnat decretul de anexare a Crimeii la Rusia. El a invocat dreptul la autodeterminare a popoarelor şi dreptul istoric al Rusiei. Popularitatea lui Putin în Rusia a crescut, în ciuda sancțiunilor internaționale impuse. UE şi SUA susțin principiul integrității teritoriale a Ucrainei.

Argumentele Moscovei

În 2014 Putin a promovat o politică de smart power, profitând de polarizarea geopolitică existentă în societatea ucraineană şi de slăbiciunile NATO şi UE în fața puterii nucleare şi energetice a Rusiei.[1]

[1]Dempsey, Judy (2013) "How Russia Bullies the EU's Eastern Neighbors", September 9, http://carnegieeurope.eu/strategiceurope/?fa=52903. Emerson M (2014) "Kyiv –in memoriam…", *CEPS Commentaries*, February 24 2014, http://www.ceps.be/book/kyiv-%E2%80%93-memoriam-brussels-think-big-moscow-big-rethink . Herzenhorn D. (2014) "Ukraine's New Premier…", *New York Times*, March 12, http://www.nytimes.com/2014/03/13/world/europe/ukraine-acting-prime-minister-arseniy-yatsenyuk.html?_r=0 . Ivjenko, T. (2013). "Ukrainians rely on Germans" ("Украинцы ставят на немцев"), in *Nezavisimaya Gazeta*, August 22, www.ng.ru/cis/2013-08-22/1_ukraina.html. Nye, J. (2004) *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, New York: Public Affairs. Preusse, H. G. 2004. "Developmental Regionalism". *The New American Regionalism*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing. Puşcaş, V. (2013) *EU accession negotiations. A handbook*, Vienna: Hula and Co Human Dynamics. Sergeev, M. 2013. "Azarov and Medvedev spoke in different languages" ("Azarov i Medvedev pogovorili na raznih iazykah"), in *Nezavissimaya Gazeta*, August 27, www.ng.ru-economics. Sherr, J. (2013) *Hard Diplomacy and Soft Coercion: Russia's Influence Abroad*, London: Chatham House. Evgenidze, N. (2013) 'Why NO to the Eurasian Customs Union'. *Democracy &*

Preşedintele rus Vladimir Putin a declarat că dorința poporului din Crimeea de a-şi hotărî propria soartă trebuie să fie respectată. Putin a declarat că referendumul din Crimeea a fost legal şi a menționat independența Kosovo ca un precedent pentru secesiunea Crimeii.[2] Rusia nu a recunoscut independența Kosovo, dar a invocat precedentul Kosovo în fața comunității internaționale care a recunoscut-o.

Ambasadorul Rusiei la ONU, Churkin în cadrul reuniunii Consiliului de Securitate din 14 martie a invocat, printre altele, precedentul Kosovo pentru a justifica referendumul din Crimeea pentru secesiunea față de Ucraina. Aceasta în condițiile în care Rusia susține că puterea de la Kiev este nelegitimă, nefiind rezultatul alegerilor, iar la guvernare se află fasciştii. Mass-media rusă a susținut insistent aceste teze, iar populația din Rusia, din Crimeea şi din Donbass este convinsă în majoritatea ei de amenințarea fascistă de la Kiev.[3]

Specialiştii occidentali consideră că diferența fundamentală între Kosovo şi Crimeea este dată de persecuțiile la care autoritățile sârbe au supus populația din Kosovo. În Crimeea nu au existat persecuții şi vărsare de sânge. Considerăm însă că Moscova va interpreta intervenția militară a Kievului în Donbass drept o persecuție a autorităților statului împotriva populației locale. Aceasta va fi justificarea pentru separatism şi pentru intervenția militară externă, rusească. Kosovo va servi drept percendent.

Sancțiunile internaționale impuse Rusiei (excluderea țării din G8, blocarea conturilor şi neacordarea de vize pentru o serie de oficiali ruşi) sunt mult prea reduse pentru a avea efect asupra lui Putin. Popularitatea sa a crescut în Rusia ca unificator al pământurilor ruseşti. El se prezintă şi ca apărător al țării în fața presiunilor occidentale. Sentimentul național în Rusia este puternic, iar convingerile anti-occidentale s-au cimentat puternic în anii războiului rece. Pentru Putin, este esențial să aibă popularitate în țara lui, nu în Occident. Gorbaciov ajunsese

---

Freedom Watch, 19 October, http://dfwatch.net/why-no-to-the-eurasian-customs-union-43436. Füle, S. (2013) 'Statement on the
pressure exercised by Russia on the countries of the Eastern Partnership', *EC portal*, 11th September,
http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-13-687_en.htm. Langbein, J. (2014) 'European Union Governance towards the
Eastern Neigbourhood: Transcending or Redrawing Europe's East–West Divide?' *JCMS: Journal of Common Market Studies*,
52: 157–174. Techau, J (2013) 'Why can't the EU play hardball in foreign policy'. *Carnegie Europe*, 10 December,
http://carnegieeurope.eu/strategiceurope/?fa=53872. Trenin, D. (2013), 'The Putin Doctrine', *Carnegie Europe*,
http://carnegie.ru/2013/02/01/putin-doctrine/fn12. US Department of State (2009), 'The American smart power: Diplomacy and
development are the vanguard', http://www.state.gov/r/pa/scp/fs/2009/122579.htm. Wiśniewska, Iw. (2013), 'The Eurasian
integration, Russia's attempt at the unification of the ex-soviet area'. *OSW Studies*, 30th July 2013,
http://www.osw.waw.pl/sites/default/files/prace_44_eurasian-integration_net.pdf . Emerson, M. and Kostanyan, H. (2013)
'Putin's grand design to destroy EU's Eastern Partnership and replace it with a disastrous neighbourhood policy of his own'.
CEPS Commentaries, 17th September 2013,Emerson, M. (2014) 'Towards a Greater Eurasia: Who, why, what and how?' CEPS
EU Foreign Policy, 17th February 2014,.

[2] *Kremlin, „Обращение Президента Российской Федерации", 18 марта 2014 года, 15:50 Москва, Кремль http://kremlin.ru/transcripts/20603; Steven Blockmans, Crimea's secession from Ukraine: illegal but legitimate? In CEPS, 17 March 2014, http://www.ceps.be/content/crimea%E2%80%99s-secession-ukraine-illegal-legitimate*

[3] Kremlin, „Обращение Президента Российской Федерации", 18 марта 2014 года, 15:50 Москва, Кремль http://kremlin.ru/transcripts/20603**;**

mai popular în Occident, decât în Rusia, iar Putin nu vrea să împărtăşească soarta lui Gorbaciov. De altfel Gorbaciov, ca şi Putin, a declarat că alipirea Crimeii la Rusia a reparat o greşeală din perioada sovietică. În plus, simbolistica istorică a Crimeii şi a eroilor Sevastopolului pentru memoria colectivă a ruşilor nu trebuie subestimată.

Argumentele Bruxelles-ului si Washington-ului

Precedentul Kosovo pentru secesiunea Crimeii a fost respins categoric de către cancelarul german Angela Merkel, care a subliniat unicitatea cazului Kosovo. Kosovo a suferit de pe urma războiului, crimelor şi purificării etnice promovate de regimul Milosevici; Comunitatea internațională a impus sancțiuni împotriva Serbiei; Consiliul de Securitate al ONU a avut mandat pentru a soluționa criza; Kosovo s-a aflat mai mult de 10 de ani sub autoritatea internațională a ONU şi abia apoi şi-a proclamat independența, care a fost recunoscută de comunitatea internațională, cu unele excepții.[4] Aceste excepții, şi anume țările care nu au recunoscut independența Kosovo, sunt două state membre ale Consiliului de Securitate ONU: Rusia, China, cinci state membre UE: Spania, Grecia, Cipru, România, Slovacia, plus alte state ale lumii a treia.[5]

SUA şi UE au condamnat acțiunile militare ale Rusiei în Crimeea, precum şi faptul că Moscova a susținut şi a recunoscut referendumul din Crimeea. Președintele Obama a subliniat că referendumul din Crimeea a încălcat Constituția Ucrainei şi dreptul internațional şi a avut loc sub presiunea intervenției militare ruse. De aceea nu va fi recunoscut de către Statele Unite şi de comunitatea internațională. UE a avut aceeaşi poziție de principiu. Într-un comunicat comun, președintele Consiliului European, Herman Van Rompuy, şi președintele Comisiei Europene, José Manuel Barroso au menționat declarația celor 28 de şefi de stat sau de guvern de la 6 martie 2014, potrivit căreia referendumul este contrar Constituției Ucrainei şi a dreptului internațional şi deci rezultatul referendumului nu va fi recunoscut.[6]

Argumente juridice ale Curții Internaționale şi ale specialiştilor

Unii specialişti consideră că problema legală a secesiunii Crimeii este una de drept constituțional ucrainean mai mult decât de drept internațional. În viziunea acestor experți, nu se poate argumenta în mod serios că secesiunea este interzisă pe baza dreptul internațional. Unii consideră că secesiunea este permisă de dreptul internațional. Curtea Internațională de Justiție de la Haga, în avizul său consultativ din 2010 cu privire la legalitatea declarației unilaterale de independență a Kosovo, a opinat că acestă declarație de independență nu este

[4] *Steven Blockmans, „Crimea's secession from Ukraine: illegal but legitimate?" in* CEPS, *17 March 2014,* http://www.ceps.be/content/crimea%E2%80%99s-secession-ukraine-illegal-legitimate]

[5] Dan Bilefsky, "For Crimea, Secession is Only as Good as Recognition", in New York Times, March 15, 2014, http://www.nytimes.com/2014/03/16/world/europe/for-crimea-secession-is-only-as-good-as-recognition.html?_r=0

[6] EU, „Joint statement on Crimea by President of the European Council Herman Van Rompuyand President of the European Commission José Manuel Barroso", Brussels, 16 March 2014 ,http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/141566.pdf; Steven Blockmans, „Crimea's secession …"

ilegală. Dar Curtea a evitat întrebarea dacă există un drept internațional de secesiune şi în schimb a încadrat juridic problema în dreptul intern al țării.[7]

Asociația Baroului Oraşului New York s-a exprimat într-un raport cu privire la aspectele juridice ale crizei separatiste din Republica Moldova. Tradiția de stat şi practica judiciară oferă un cadru în care anumite acțiuni secesioniste sunt considerate legitime, în funcție de situația de fapt. Trebuie evaluat dacă o criză îndeplineşte trei criterii pentru legitimarea secesiuni:1) secesioniştii sunt un "popor " (în sens etnografic) ; 2) statul de care se separa încalcă grav drepturile omului; şi 3) nu există alte remedii efective în contextul dreptului intern sau dreptului internațional.[8]

Anumiți experți occidental consideră că secesiunea Crimeii nu îndeplineşte niciuna dintre cele 3 condiții pentru a fi legală.

În primul rând nu există "poporul Crimeean" cu dreptul la autodeterminare externă (de exemplu, secesiune). Deşi majoritate în Crimeea e rusă, nu se poate exclude comunitatea tătarilor din Crimeea (12% din populația peninsulei la ultimul recensământ) şi etnicii ucraineni (care reprezinta un alt 24%). Tătarii din Crimeea au cerut de mult şi repetat să fie recunoscuți ca popor indigen din Crimeea şi au militat activ pentru aceasta în cadrul ONU şi Consiliul Europei. Nu au reuşit însă. În august 1944, tătarii au suferit deportări în masă în Asia Centrală, iar ca rezultat, aproape jumătate dintre ei au murit. Cererile tătarilor, care sunt tradițional împotriva dominației ruse, vin în contradicție cu dorința de autodeterminare exprimată în primul rând de majoritatea rusă din Crimeea. [9]

În al doilea rând, ruşii nu au fost persecutați de Kiev. Propaganda rusă a lansat insistent declarații conform cărora ruşii din Crimeea au fost victime ale persecuției şi ale încălcărilor drepturilor omului comise de către autoritățile ucrainene în mod brutal si persistent. Dar aceste declarații nu au fost confirmate prin fapte. [10]

În al treilea rând Republica Crimeea a avut autonomie în cadrul Ucrainei, cu guvern şi Parlament proprii, cu participarea largă a ruşilor la guvernarea provinciei, cu drepturi politice, culturale, sociale în cadrul Ucrainei. De fapt ,"Republicia Autonomă Crimeea" a fost creată prin Constituția Ucrainei din 1996 şi a oferit ruşilor drepturi lingvistice substanțiale şi alte privilegii. Constituția Ucrainei nu conferă competența Parlamentului sau populației din Crimeea să se separe. Mai mult, articolul 1 din Constituția Republicii Autonome Crimeea face trimitere la Constituția Ucrainei, afirmând că Crimeea "trebuie să fie o parte integrantă a Ucrainei şi aceasta va soluționa toate chestiunile care sunt de competența sa, în limitele atribuțiilor care îi sunt conferite de Constituția Ucrainei". Acesta formulare constituțională de tip "federal" reflectă poziția statelor suverane care doresc să nu fie sfâşiate de un referendum local şi de vreo intervenție militară externă. [11]

Rusia însăşi are de asemenea propriile regiuni autonome şi republici. Dar nici Kremlinul nu consideră că, în temeiul dreptului constituțional rusesc, aceste entități se pot

---

[7] Permanent Court of International Justice,Accordance with international law of the unilateral declaration of independence in respect of Kosovo (Request for Advisory Opinion)
http://www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&p2=4&case=141&p3=4

[8] *Steven Blockmans, „Crimea's secession from Ukraine: illegal but legitimate?", in* CEPS, *17 March 2014*
http://www.ceps.be/content/crimea%E2%80%99s-secession-ukraine-illegal-legitimate

[9] *Ibidem.*

[10] *Steven Blockmans, „Crimea's secession …"*

[11] *Ibidem.*

separa de Rusia prin voința populațiilor locale. Kremlinul a reprimat astfel de acțiuni separatiste în Cecenia şi în alte zone. [12]

Ruso-maidanuri versus Euro-maidan

O serie de Ruso-maidanuri se organizează în regiunile estice. Activiştii din Donețk au declarat această regiune (oblasti) ca o republică, cu intenția de a organiza un referendum cu privire la secesiune şi aderarea la Rusia la 11 mai 2014. Rusia solicită federalizarea Ucrainei. Dar Kievul denunță soluția propusă de Rusia, considerând-o drept o stratagemă pentru a crea mai multe regiuni separatiste după modelul Crimeii. Evenimentele se desfăşoară mai repede decât orice proces de reformă constituțională.[13] Mai mult, scenariile ruseşti devansează pe cale revoluționară datele planificate de Kiev pentru reforma consitutțională. Este o politică rusească a faptului împlinit.

Istoria se repetă în spațiul estic[14]

Situația din Estul Ucrainei seamănă cu scenariul din Osetia de Sud din 2008.[15]
În 2008, Georgia a fost sub "presiunea de nesuportat", a acțiunilor forțelor militare ruse din Osetia de Sud, care au pus sub preiune frontiera cu Georgia şi diferite sate georgiene în Osetia de Sud. Saakaşvili în cele din urmă a cedat la provocare şi a condus o încercare disperată de a prelua militar Osetia de Sud. În final Georgia a pierdut orice speranță de reunificare cu Osetia de Sud şi Abhazia.[16]

În primăvara lui 2014 Rusia neagă orice responsabilitate pentru atacurile asupra clădirilor publice în Donețk comise de către forțe neidentificate, bine înarmate şi coordonate. Credibilitatea negării responsabilității Moscovei este zero. Moscova a negat evidența din Crimeea înainte cu doar câteva săptămâni. Kievul este sub "presiunea de nesuportat", pentru a restabili ordinea şi a trimis trupe în Estul Ucrainei. [17]

Rusia a cerut o reuniune de urgență a Consiliului de Securitate al ONU, [18]denunțând în acelaşi timp atât eşecul Kievului de a asigura ordinea în Ucraina, cât şi acțiunile militare împotriva comunității ruseşti. De asemenea, ambasadorul Churkin a denunțat la ONU puterile occidentale că se joacă cu soarta poporului ucrainean pentru a-şi promova interesele geopolitice.[19]

Reprezentanții Rusiei au declarat că "numai prin federalizare Ucraina poate fi stabilizată".[20]

---

[12] *Steven Blockmans, „Crimea's secession …"*
[13] *Michael Emerson, „Russki-Maidans. Ukraine is being torn apart before our eyes",* CEPS,*08 April 2014*
[14] *Michael Emerson, „Replay of Georgia 2008 ominously looming in East Ukraine", in* CEPS, *14 April 2014 http://www.ceps.be/content/replay-georgia-2008-ominously-looming-east-ukraine*
[15]Захватив Крым, Путин задушит власть в Киеве, но Россия станет изгоем - западные СМИ, Крым, 3 марта 2014, http://ru.tsn.ua/politika/zahvativ-krym-putin-zadushit-vlast-v-kieve-no-rossiya-stanet-izgoem-zapadnye-smi-35253; Vladimir Socor, „Rusia, Occidentul şi vidul de securitate în Europa de Est", în *Pulsul Geostrategic*, nr. 166, 20 Aprilie, 2014, p.18-21.
[16] *Michael Emerson, „Replay of Georgia 2008 …"*
[17] *Ibidem.*
[18] *Michael Emerson, „Replay of Georgia 2008 …"*
[19] Виталий Чуркин: США и ЕС отрезают пути к мирному урегулированию украинского кризиса, Russia today, 2 mai 2014, http://russian.rt.com/article/30334#ixzz31E6YZUtx
[20] Source*: 'Language, Identity, Politics – the Myth of the Two Ukraines', Joanna Fomina, Bertelsmann Stiftung and Institute of Public Affairs, April 2014 (opinion survey of 1000 persons, conducted in June 2013), apud*

În cazul federalizării, regiunile pro-ruse pot bloca deciziile Ucrainei şi tendinţele pro-europene. Rusia a promovat soluţia federalizării şi în cazul Republicii Moldova, unde Transnistria şi Găgăuzia pot bloca aspiraţiile europene şi româneşti ale Basarabiei. Regiunea separatistă Transnistria şi referendumul separatist pro-rus desfăşurat în ianuarie 2014 în Găgăuzia urmăresc în mod deschis aceste obiective. La fel, regiunile separatiste Osetia de Sud şi Abhazia şi conflictele aferente au blocat tendinţele Georgiei de integrare în NATO şi în UE. Conflictul privind Nagorno-Karabach ţine în şah Armenia, care a decis să adere la Uniunea Vamală Eurasiatică, sub presiunea Moscovei.

Unii specialişti occidentali consideră că Putin plănuieşte tranformarea Ucrainei într-un stat federal blocat ca Bosnia.[21]

Identitate, limbă şi susţinere populară

O serie de politicieni şi specialişti ucraineni şi occidentali încearcă să acrediteze ideea că acţiunile separatiste din regiunile Donețk şi Luhansk sunt rezultatul unor manipulări şi intervenţii externe şi nu au sprijinul majorităţii populaţiei.[22] Bazându-se pe anumite sondaje de opinie, aceşti experţi şi politicieni ucraineni şi occidentali susţin în mod exagerat că majoritatea populaţiei se consideră de naţionalitate ucraineană, deşi vorbeşte rusa ca limbă maternă. Yulia Timoshenko este o promotoare a acestor teze.[23] În mod simetric, dar paradoxal, aceiaşi specialişti considerau Euro-maidanul ca având suţinere populară, în timp ce Moscova (cu Putin în frunte) îl considera în primul rând rezultatul unor intervenţii externe occidentale care au manipulat nemulţumirea populaţiei.

Considerăm că aceste teze nu corespund realităţii. În realitate Euro-maidanul a avut o puternică susţinere populară, dar au fost şi intervenţii şi manipulări externe. Simetric, Ruso-maidanurile au o puternică susţinere populară, împletită cu intervenţii şi manipulări externe ruseşti. La fel a fost şi în cazul crizei Crimeii.

Michael Emerson recunoaşte că nu se ştie cât de mult şi-au schimbat oamenii opiniile în cursul evenimentelor din primăvara lui 2014. [24] Realitatea este că în Ucraina o mare parte a populaţiei îşi poate schimba declaraţiile privind opţiunile politice, identiatea naţională şi limba maternă în funcţie de evenimentele politice şi de regimul politic. Acest fapt poate fi valabil atât pentru pentru zonele estice (Donețk, Luhansk, Harkov etc), şi sudice (Crimeea, Odessa), cât şi pentru cele vestice (Cernăuţi, Lvov). În Crimeea de pildă mulţi s-au declarat ruşi în timpul administraţiei ruse (sovietice), iar apoi ucraineni când au ajuns sub autoritate ucraineană, apoi iarăşi ruşi după ce au ajuns sub autoritatea Rusiei în 2014.

Michael Emerson, „Replay of Georgia 2008 …".

[21] Захватив Крым, Путин задушит власть в Киеве, но Россия станет изгоем - западные СМИ, Крым, 3 марта 2014, http://ru.tsn.ua/politika/zahvativ-krym-putin-zadushit-vlast-v-kieve-no-rossiya-stanet-izgoem-zapadnye-smi-35253

[22] Michael Emerson, „Ukrainians are patriotic and do not want federalisation or separatism", 08 April 2014, http://www.ceps.be/content/ukrainians-are-patriotic-and-do-not-want-federalisation-or-separatism

[23] Euronews, Timochenko : "Le compte à rebours de la fin du régime de Poutine a commencé" 1er mai 2014 http://reunion.orange.fr/loisirs/videos-reunion/actu-et-politique/timochenko-le-compte-a-rebours-de-la-fin-du-regime-de-poutine-a-commence.html

[24] Michael Emerson, „Ukrainians are patriotic…", 08 April 2014, http://www.ceps.be/content/ukrainians-are-patriotic-and-do-not-want-federalisation-or-separatism

Concluzii

Alipirea Crimeii la Rusia este un trimuf al lui Putin şi al Rusiei. Factorii politici din Ucraina şi UE au subestimat strategia, voința politică şi instrumentele Rusiei. Preşedintele Putin a ştiut să folosească instrumentele soft power şi smart power într-o strategie câştigătoare, profitând de lipsa de strategie a UE privind spațiul estic. Din punctul de vedere al soft power, Rusia este mai atractivă pentru că salariile sunt mai mari, decât în Ucraina. Oferta pe piata muncii este mai mare, dar există şi riscuri pentru lucrători, de a nu fi plătiți, dacă nu au contract de muncă în toată regula. Rusia reprezintă piață de desfacere pentru produsele ucrainene, iar perderea acesteia ar produce pagube însemnate. Înrudirea etno-lingvistică, moştenirea cultural-istorică, influența presei ruse şi prestigiul Rusiei în fața unei mari părți a populației ucrainene nu trebuie subestimate. Din punctul de vedere al hard power, acțiunile punctuale ale trupelor ruseşti au reuşit, iar puterea de descurajare nucleară a Rusiei este eficientă în raport cu marile puteri occidentale.

Din punctul de vedere al dreptului internațional, principiul integrității teritoriale şi cel al autodeterminării popoarelor sunt greu de reconciliat, iar interpretările diferă.

Criza Crimeii urmată de criza din Donbass reprezintă începutul unui al doilea război rece. Confruntarea politico-diplomatică, ideologică şi economică Est-Vest şi confruntarea politico-militară locală în Ucraina ilustrează atmosfera de război rece. Este nu doar o confruntare geopolitică, ci şi una a sistemelor de valori[25] şi de interpretări ale realității, promovate de regimul Putin şi respectiv de UE şi NATO. O confruntare militară deschisă între Rusia şi marile puteri occidentale nu are loc şi nu poate avea loc, pentru că folosirea armelor nucleare ar duce la distrugerea reciproc asigurată, la distrugerea planetei. Este o lecție învățată la începutul erei nucleare şi care a fost aplicată de toți actorii internaționali până acum.

ONU nu poate lua o decizie împotriva Rusiei, pentru că Rusia are drept de veto. UE a adoptat sancțiuni în mod solidar, dar nu poate merge prea departe, pentru că o parte dintre statele membre îşi prioritizează propriile interese, în raport cu Rusia. În UE ar trebui să se înțeleagă mai bine nevoia de solidaritate, de dezvoltare a propriilor instrumente de politică externă şi de stabilire a unei perspective de aderare la UE pentru țările estice care doresc aderarea.

BIBLIOGRAFIE:

Blockmans, Steven (2014) 'Crimea's secession from Ukraine: illegal but legitimate?'in *CEPS,* 17 March 2014

Dempsey, J (2013) "How Russia Bullies the EU's Eastern Neighbors", September 9.

Emerson M (2014) "Kyiv –in memoriam…", *CEPS Commentaries,* February 24, http://www.ceps.be/book/kyiv-%E2%80%93-memoriam-brussels-think-big-moscow-big-rethink .

[25] *Roland Freudenstein, „It's Not Geopolitics…!", April 22, 2014,* Carnegie, *http://carnegieeurope.eu/strategiceurope/?fa=55400*

Emerson, Michael (2014), 'Replay of Georgia 2008 ominously looming in East Ukraine', 14 April 2014, http://www.ceps.be/content/replay-georgia-2008-ominously-looming-east-ukraine

Emerson, M. (2014) 'Towards a Greater Eurasia: Who, why, what and how?' *CEPS EU Foreign Policy,* 17th February 2014, http://ceps.be/book/towards-greater-eurasia-who-why-what-and-how

Emerson, M. and Kostanyan, H. (2013) 'Putin's grand design to destroy EU's Eastern Partnership and replace it with a disastrous neighbourhood policy of his own'. *CEPS Commentaries,* 17th September 2013, http://ceps.be/book/putin%E2%80%99s-grand-design-destroy-eu%E2%80%99s-eastern-partnership-and-replace-it-disastrous-neighbourhood-p

EU (2014), 'Joint statement on Crimea by President of the European Council Herman Van Rompuy and President of the European Commission José Manuel Barroso', Brussels, 16 March 2014.

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/141566.pdf;

Evgenidze, N. (2013) 'Why NO to the Eurasian Customs Union'. *Democracy & Freedom Watch,* 19 October, http://dfwatch.net/why-no-to-the-eurasian-customs-union-43436

Freudenstein, Roland (2014) 'It's Not Geopolitic!', April 22, 2014, *Carnegie,* http://carnegieeurope.eu/strategiceurope/?fa=55400

Füle, S. (2013) 'Statement on the pressure exercised by Russia on the countries of the Eastern Partnership', *EC portal,* 11th September, http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-13-687_en.htm

Herzenhorn D. (2014) "Ukraine's New Premier…", *New York Times,* March 12,

http://www.ceps.be/content/crimea%E2%80%99s-secession-ukraine-illegal-legitimate

Ivjenko, T. (2013). "Ukrainians rely on Germans" ("Украинцы ставят на немцев"), in *Nezavisimaya Gazeta*, August 22, www.ng.ru/cis/2013-08-22/1_ukraina.html.

Langbein, J. (2014) 'European Union Governance towards the Eastern Neigbourhood: Transcending or Redrawing Europe's East–West Divide?' *JCMS: Journal of Common Market Studies,* 52: 157–174.

Nye, J. (2004) *Soft Power: The Means to Success in World Politics,* New York: Public Affairs.

Permanent Court of International Justice (2010), 'Accordance with international law of the unilateral declaration of independence in respect of Kosovo (Request for Advisory Opinion)' http://www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&p2=4&case=141&p3=4

Preusse, H. G. 2004. "Developmental Regionalism". *The New American Regionalism*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.

Puşcaş, V. (2013) *EU accession negotiations. A handbook,* Vienna: Hula and Co Human Dynamics.

Sergeev, M. (2013). "Azarov and Medvedev spoke in different languages" ("Azarov i Medvedev

pogovorili na raznih iazykah"), in *Nezavissimaya Gazeta*, August 27, www.ng.ru-economics

Sherr, J. (2013) *Hard Diplomacy and Soft Coercion: Russia's Influence Abroad,* London: Chatham House.

Techau, J (2013) 'Why can't the EU play hardball in foreign policy'. *Carnegie Europe,* 10 December, http://carnegieeurope.eu/strategiceurope/?fa=53872

Trenin, D. (2013), 'The Putin Doctrine',
Carnegie Europe, http://carnegie.ru/2013/02/01/putin-doctrine/fn12
US Department of State (2009), 'The American smart power: Diplomacy and development are the vanguard', http://www.state.gov/r/pa/scp/fs/2009/122579.htm
Wiśniewska, Iw. (2013), 'The Eurasian integration, Russia's attempt at the unification of the ex-soviet area'. *OSW Studies,* 30th July 2013,
http://www.osw.waw.pl/sites/default/files/prace_44_eurasian-integration_net.pdf

IS GLOBALIZATION A PHENOMENON OF THE MODERN AGE?

Maria Ştirbeţiu (Stancu), PhD Candidate, "Ovidius" University of Constanţa

Abstract: Globalization is a process that cannot be dealt with from a single perspective and within a single nation. It is a set of processes that needs to be understood with its economic, political, cultural and ideological traits. This article will bring into discussion the idea according to which globalization is not a mechanism characteristic to the last decades but one that has been occurring for a long time. Therefore, I will try to compare globalization to the conquering wars that have taken place hundreds of years prior to this moment and argue that globalization is not necessarily a phenomenon of the modern age. Apart from this, I will also discuss some aspects which I consider important in the evolution of globalization as we know it today. Ergo, mention should be made about the Industrial Revolution and the First World War. The overall attitude towards globalization will be neither supportive nor critical but rather objective. In my opinion, globalization should be accepted as an ongoing process that has both positive and negative aspects. However, I will not deny the existence of certain factors that encourage its existence and proliferation.

Keywords: globalization, industrialization, modernity, consumption, hegemony.

"There is nothing new except the history you haven't read yet" (Harry S. Truman)

Globalization is a multidimensional set of social processes that resist being confined to any single thematic framework and whose transformative powers affect the economic, political, cultural, technological and ecological dimensions. The purpose of this paper is to highlight the fact that globalization is not merely a process that has been unfolding throughout the last couple of decades, but whose roots go a lot longer in time. According to Manfred Steger, globalization is a set of social processes that are thought to transform our present social condition into one of globality. The question that arises from this statement has to do precisely to its temporal aspect and to the moment when these issues began to exist. The unfolding paper will not try to identify the emergence of globalization, but instead present it as a process that has been occurring forever. An interesting perspective on this matter comes from Karl Moore and David Charles Lewis in "The origins of globalization"; the scholars trace the roots of globalization to the Roman times when the fruits and experience of trade were primarily enjoyed by the wealthy classes (xiv). The two also mention that trading controls have been imposed since Emperor Tiberius (17-38 AD), underlining that some of the leading aspects of globalization have their roots a lot further in time than one would expect (xv). It is remarkable to understand the extent to which notion such as production, distribution, interregional taxation issues and other phenomena that we consider part of our every day globalized economy have existed for millennia (xvi). However, the purpose of this paper is not to discuss the ancient times in particular, but to observe that the process in discussion is at times broader than one would predict. As this paper unfolds, the intention is to highlight the opinion that globalization, as we know it today has come into being at the turn of the 20th century, when people coming from different social backgrounds benefited from the same advantages and at times disadvantages that globalization brought along.

Apart from the multitude of definitions and articles surrounding the topic of globalization, the process could be described in briefer terms. Although the comparison may

strike as superficial, I consider that ultimately, globalization is about conquering the world; whether the conquest is economic, political, cultural or ideological, my opinion is that fundamentally, it relates to the power of some over the others. Going back to the ancient times that were previously mentioned, states and empires conquered territories for the resources that were to be found there or for the purpose of expanding borders and obtaining supremacy. Whether military or mercantile, acting outside one's borders is not a novelty of the 20th century; historical record are filled with information related to the Persian wars of conquest, the conquests of the Roman empire or those of the Ottoman one. One the other hand however, leaving wars aside, trade between countries of the Western world and the East have constituted the subject of interest to many. Karl Moore and David Charles Lewis mention the fact that the medieval traders linked Asia and Europe and created interdependency between the two different civilizations (xv). More recently however, powerful nations search for new territories where cheap labor can be exploited and where taxes are lower than in wealthier countries. By asserting this, I do not mean to undermine the positive aspects of the process nor the fact that in parts of the world the presence of such action has come as an opportunity to the peoples in discussion. However, I do wish to underline that one could see a trend in the way powerful states, and more recently giant corporations act.

From a political perspective, one could also draw a comparison between the ancient times and the modern ones; countries have always depended on one another and have created alliances and thought together in battles in order to become more powerful. The previous years witnessed agreements between states, whereas modern societies signed treaties and created leagues of nations and organizations that were meant to protect them. Given all these, it is my opinion that territories have always had a global perspective upon the world and were never limited to their surrounding areas. It is obvious that as the years passed the overall attitude has become broader, but ideologically speaking, it has always been the same.

By mentioning the conquering wars, I do not wish to imply that globalization is a war in itself; although if one were to take into consideration the anti globalization point of view and the opponents of westernization belonging to the Arabic world, the comparison may not necessarily strike as unjust. Metaphorically speaking, globalization could be seen as a war whose weapons are advertising, production and consumption and whose ultimate goal is supremacy and welfare. However, placing the powerful nations or corporation on the one side of the battlefield and the less developed states on the other is indeed superficial.

Discussing globalization can prove indeed problematic and the overall attitudes surrounding the mechanism seem to be either pro or against it. It is my opinion that maintaining an objective perspective towards the matter is important in the sense that it provides a broader mindset and capacity of understanding it. Since there has been mention of the positive and negative viewpoints neighboring globalization, I consider that a brief description of the two is required. Therefore, on the one hand, the pro globalization argument and the "optimistic hyperglobalizers" plead in favor of the process bringing into discussion all the positive aspects that came along (Steger 93). Their argument foregrounds the free trade and market economy, the democratization of countries that have witnessed totalitarian regimes as well as other political organizations and alliances designed to protect that world as a whole. When it comes to the cultural aspect of globalization, the aforementioned bring into discussion data that shows that the number of educational institutes has grown in the last

period even in countries less developed as well as the widespread of information and the possibilities that become available to people all over the world (Manicas 462-463). Manfred Steger in his "Very Short Introduction to Globalization" mentions scholars that argue in favor of the mechanism. Fukuyama, for instance, equates Americanization of the world with the expansion of democracy, whereas Robert Robertson contends that global cultural flows often reinvigorate local cultural niches (Steger 94).

On the other hand, the anti globalization argument and the "pessimistic hyperglobalizers" suggest we are not moving towards a cultural rainbow that reflects diversity but towards an increasingly homogenized popular culture written by the Western culture industry (Steger 90). The examples offered in this case are indeed interesting and they include people coming from different parts of the world belonging to different ethnicities or even tribes that are seen wearing brand shoes or sweatshirts (Steger 91). The same people discuss the global inequalities in income, education, healthcare and life in general and mention different negative responses to globalization such as the Jihad (Steger 156-157). However interesting and important a thorough study on the matter might be I will not go any further with this description since it does not represent the corpus of this article. Nevertheless, as MacGregor Wise describes it, globalization is a much more complex process than any simple binary can describe and should therefore be analyzed as such.

Perhaps the most interesting aspect of globalization, at least in my perspective, is that it is an ongoing process that proves to be problematic when it comes to it being interpreted. Manfred Steger utters that globalization is happening and brings forward three different interpretations of the issue: is globalization leaving behind the condition of modernity, are we moving towards the new condition of postmodern globality or have we reached it yet? The question that the scholars address is whether globalization is extending modernity or whether it is a radical break from it (Steger 8). In my opinion, as mentioned previously, globalization as we know it today has emerged simultaneous with modernity and has evolved alongside it. More precisely, I reckon that in the period following the Industrial Revolution and the Great War economics and politics have encouraged the appearance of the mentioned mechanism. In order to sustain this statement some matters regarding the Industrial Revolution in America will be further mentioned. .

Industrialization transformed the values and life styles of the American people and left a monumental imprint on the environment. Moreover, it created the infrastructure for the richest and most influential material civilization in history. The introduction of the steam engine, followed by the vast usage of electricity and later on the development of corporations, whose direct interests have brought important adjustments to the American society, also gave birth to an organizational revolution that in its turn generated the giant corporations. They became the harbingers of what evolved into a corporate society characterized by its formalized, organized and integrated traits. The latter fostered a social credo that came ever more to regard material goods as the primary source of happiness. According o Maury Klein "from this, a second more potent phase of growth emerged- the consumer goods economy with its dependence on mass production, marketing, advertising and emphasis on defining status in terms of possessions" (Klein 3). An interesting aspect that I have come across upon reading "The Genesis of Industrial America" refers to the fact that electricity could not be stored and therefore had to be consumed. In this respect, consumers (street lighting,

household appliances, electricity inside the working place) had to exist or even better, be created. I consider thus that most home appliances would not have come into being without the availability of electricity. Moreover, electric companies had all the motifs to encourage an increased electricity consumption and perhaps even finance or encourage the development of new forms of consumption. According to Klein, the emphasis moved from increasing production to a gospel of mass consumption (102). By the end of the century, electricity advanced from a mere curiosity to the most vital source of energy in industrial society.

The coming of industrialization drastically remodeled the role of small business in America. Large firms that were capable of utilizing energy and of applying large-scale economies pushed smaller competitors aside and made it impossible for other rivals to enter. Traditional family firms increasingly gave way to large enterprises managed by professional managers who would eventually dominate the production and distribution and preside over various other activities as well. Tycoons outperformed their competitors who were in turn eliminated either by being forced out or by being assimilated.[1]

Department stores emerged during the 1860s and became the first institution to employ the technique of mass selling. The guideline principle of the latter was to outsell the city's specialty shop. An interesting description of this whole process is exemplified in Emile Zola's "The Ladies' Paradise". The main character, Denise Baudu, is a poor girl coming from a rural area of France who becomes fascinated by the grandeur of the department store and who is "assimilated" by it. The interesting part is that part of her family, her uncle and his family, to be more precise, own a small business near the Ladies' Paradise and end up losing their business to the giant corporation. Perhaps it may seem odd to mention such notions in relation to globalization, but I consider that matters of consumption are closely related to the process and should be perceived, at times, as globalization triggers. Another reason why I brought this into discussion is related to the global aspect of the big corporations and to how they turned into a leading power throughout the world.

Going back to industrialization in America, certain scholars consider that it also influenced the rise of banks, stock markets and investment plans (Klein 129). By the turn of the century, corporations that were created by individuals to serve their immediate needs became the most powerful institutions in the nation, creatures in their own right. These corporations managed to create a gap inside the population's stratum and to generate class distinction. Moreover, the companies fostered a social credo that came to regard material goods as the primary source of happiness. To operate profitable, companies had to find the most efficient means of carrying out every function from the broadest strategy to the smallest operating system, and soon the distinction between ends and means became blurry. As the industrial system matured, it became an end in itself and shifted the perspective from why something was created to how it should be created and sold to the public. Those who were in charge of the American makeover were inventors, industrialist scientists, engineers and system builders. However, the latter were all brought together by the entrepreneurs, the so-called "Captains of Industry", "Robber Barons" or "Industrial Statesmen" (Klein 20). The overall attitude that surrounded the aforementioned was a controversial one due to the dichotomy between what they did and how they did it. Even before Calvin Coolidge

[1] https://archive.org/stream/Globalization_#page/n0/mode/2up

publically admitted that the United States were prone to doing business, the government was encouraging the process by passing laws that would encourage it, by lowering the penalties for risk takers and by alleviating credits and leases.

Subsequent to the Industrial Revolution came the Great War whose effects remodeled the entire world; however, only certain aspects surrounding the matter will be brought into discussion. Since I have mentioned the effects of Industrialization in America, I will also discuss World War I's impact on the American society. To begin with, mention should be made about the economic interests behind the War. Apart from the repeated attacks coming from Germany, America had a number of reasons for entering the war; it had strong economic ties with several allied nations, Great Britain especially, and became a provider of weapons and other war materials. The benefits that the United States had from the war were huge. America mobilized for the conflict through a patriotic outburst; the government was practically selling the war to the people and the latter was enthusiastic in showing its support. The Commission of Public Information was created and it had the objective of boosting wartime morale, of encouraging people to support the conflict and even to buy war bonds. The commission became a propaganda machine that had a number of allies. The United States had to set up a program of food relief to Europe during the conflict since European farming regions were damaged. In this matter, the government initiated the "Wheatless Mondays", the "Porkless Saturdays", the "Gasless Sundays" and the list goes on (McNeese 39). Another supporter that had proved loyal to the Congress's initiative was Hollywood. The studios produced films that presented the American soldier as the hero and that vehemently opposed the enemy. "The Prussian Cur" or "To Hell With the Kaiser." are only some of the titles that attracted the public during the War (McNeese 39). Another method of propaganda for steering American thought and action during the war and perhaps the most frequently used was an artistic one that included posters. Artists produced hundreds of them throughout the war with the purpose of generating support. Some posters encouraged young men to enlist in the army while others sought support for service organizations and war stateside. Some illustrators and the posters they have created have remained famous until present day. The above mentioned information has been introduced because I find it interesting how the War had to be sold to be people and how the Government was trying to "trick" people into "consuming" it. It is thought-provoking to observe the powers of advertising campaigns onto the masses.

The Great War's impact on the world was a destructive one; however, it also had some positive repercussions. It became an ideal breeding ground for entrepreneurs, who turned a national tragedy to their advantage. Some earned fortunes from government contracts, while others exploited the wartime insecurities. The same period saw banks proliferating as New York replaced London as the center of world finance, and businessmen gained experience from operating in the frenetic, shifting arena of wartime. Consequently, the war bred tragedy as well as opportunity considering the fluctuation of the markets and the overall uncertainty. The war turned the United States from a debtor nation into a creditor one and it organized, standardized and centralized American life as never before.

So far, there has been mention of the ancient wars, of the evolution of western society, American to be more precise, and of the way in which these actions have influenced the world. Whether referred to as dominance, hegemony or supremacy, my opinion is that from

an ideological point of view they all represent the same aspect- a global perspective upon the surrounding world.

BIBLIOGRAPHY:

Steger, Manfred. Globalization: A Very Short Introduction. New York: Oxford University Press. 2003.
Moore, Karl and David Lewis. The Origins of Globalization. New York: Routledge. 2009.
Ritzer, George. The Blackwell Companion to Globalization. Massachusetts: Blackwell Publishing. 2007.
MacGregor Wise, J. Cultural Globalization: A User's Guide. Massachusetts: Blackwell Publishing. 2008.
Maury, Klein. The Genesis of Industrial America, 1870-1920. New York: Cambridge University Press. 2007.
MicNeese, Tim. World War I and the Roaring Twenties, 1914-1928. New York: Chelsea House. 2010.
Online sources
https://archive.org

IDENTITY IN THE CONTEXT OF

Elena Basarab, PhD Candidate, University of Craiova

Abstract: The Year 1988 has brought along multiple chalanges that have accelerated the global flows and have sped up the forming of powerfulregional alliances based upon polithical, economical and military fundamental chriterias with the purpose of building a cohesive response strategy to the challenges posed by globalisation. The main risks are posed by the misunderstanding of modern day changes and by the self exclusion from the process itself, but, at the same time ,the risk is comprised by the loss of fundamental values that shape and define national identity.

National identity is given by the totality of the defining traits of a nation,those that set it apart from the others,that ephasise its valuable features. It can be synonimous with ,, national specificity,, , (G.Calinescu), and it copmrises a cultural and another historical dimension of a nation, the speech, traditions, the conciousness of a national cohesion, all these factors lead to the group solidarity.

Frequently, national culture and identity have been posted as integrating part of european culture or even global culture. Romania, as a european nation, has since it s integration in january 2007, offered its citizens the posibilty of free travel, labour and settlement within all of the 26 member countries. Free travel give the chance of cultural exchances that are consequently precipitating the process of tranformation within national culture, values and identity. This process is faster than ever and it intermingles with that of regional continental and global transformations.

M Ralea, is showing a pressing issue within "The Romanian Phenomena", one of great importance: many romanians are forced to study by the western standards and books, however romanian existance is very different from that of the western world. National identity is thus very frale in facing the western tide. He characterises our inner potential as "Adaptability".

Europe has always been a model of wellbeing and economical boom, of prosperity, discipline, culture and civilisation, of law and order. Their institutions seem effective and more likely to offer quality services to the citizens.

The things we know, study, those that we leave to our children are particles of identity. We can state, taht the study if each social entity is a micro-study of its identity.

The identity in its own right represents a fascinating subject that has incited real interest in the specific forum as well as in the public world and in the polithical sphere.

It is almost a must in the specialised literature , with tens of definitions and as many essences and differences, a subject as sensitive as it is real and one that cannot be ignored without risking a great deal more than we can afford to lose. Sensitivity is genereated by frictions with issues such as rase, antion, ethnies, class or gender. In a collective way it is uses regarding cultural identity,social identity,national identity,polithical identity,cathegorised identity and colective identity.

Keywords: identity,globalisation,cultural identity,social identity,national identity.

The current situation of the Romanian society lies below the spectrum of two major processes: breaking egalitarian socialism by revolution in 1989 and globalization as seen by Malcolm Waters, a social process in which geographical constraints on social and cultural order lose importance, together with people's awareness of this situation. (Globalization, 1995).

World globalization is understood as a world where ethnic and cultural spaces are relative. It causes queries and results in increased manifestations of resistance against the overwhelming forces of globalization.

Many researchers see globalization as being a cultural, economical, political globalization, others consider it to be a process of enhancing diversity , and the third category is regarded as a symbiosis between the two.

The homogenization, uniformity and standardization of the lifestyle represents the negative effect of globalization leading to a removal or cancellation of identities.

Cultural identity is in dialectical relationship with globalization. As a phenomenon, globalization, in the analysis and interpretation fosters global perspective and general, cosmopolitan direction, while identity register refers to the unique, local, specific direction.

Globalization always oblige at identity reconstruction (Vasiliu, 2005: 33) . Identity acquires new meanings in the context of globalization process being subjected to profound redefinitions.

It is also interesting that such a phenomenon could not be expressed in a single definition. The influence of globalization in the land of identity and culture materializes itself in the standardization of goods and cultural patterns. It emphasizes multiculturalism, crossing borders or breaking them.

The concept of identity is extremely prolific in current sociology, particularly ethno - cultural identity / globalization relationship. Romania is trying to recover its identity after communism and to reaffirm its national values, traditions, according to the needs of the new society in symbiosis with globalization.

Whether we are talking about individual identity, collective, social, cultural or ethnic, we're talking of a social phenomenon that offers several plans to tackle and to be defined.

The boundary between identity types is relative, often social and collective identity are treated as synonyms, and ethnic and cultural identity seem to be representations of the same reality.

The point is, though, that they are facets of the building process of identity. Of course, in turn, the identity is an ongoing process that gives coherence to individual experience and places the routine of his particular biography in the flow of historical time (Horvath , 2003).

Ethnic Identity

Ethnicity is defined in general as a population designated by a name (ethnonym), which relies on the same origin, with a common cultural tradition , as specified by a consciousness of belonging to the same group , whose unit is generally based on an identical language, territory and history " (Dictionary of Sociology. Larousse 1996, pages. 102-103) .

According to estimates of the French Academy, “in the world there would be around 12 000 ethnicities and would speak 2796 autonomous languages (without including idioms and dialects separately inventoried). All these languages are part of the 11 main linguistic groups and 50 more restricted secondary groups. French Academy believes that speakers on Terra use between 7000 and 8000 different dialects. " (Dobrescu, 2012, page 106).

Ethnic identity is a different level of identity along with the individual, social and cultural ones. It is related to the awareness of the ethnic cultural values, types of action, attitudes, the group’s religion, by acknowledging and affirming what makes it different from

other groups. In defining ethnic identity are involved two points of view: one which claims that ethnic identity is innate, stable over times and which emphasizes criteria such as language, nationality, physical characteristics, religion, which they consider prescribed to individuals; another, modernism, which claims that ethnicity is not a given objective, as more of a construction on cultural and social bases (Smith, 1999, Ohene, 1999 Gellner, 1999).

Identity is to some extent a matter of personal choice. In some contexts, by adopting specific identity strategies, social actors can define their identity according to a certain pursued objective (Baderus, 2005: 227-234).

National identity

The identity of ethnic groups is warranted by the same origin, language, common cultural heritage, the conscience of membership identity and a reduced number of members. The nation is the largest dimension and integrates several ethnic groups. From a sociological perspective, the nation is a relatively large group of people, delimited territorial and political , whose members show loyalty to the same institutions and they have the feeling that belong to the same community. The most important component of a nation is the population that has a sense of identity and cohesion and usually speaks the same language.

Currently are known 197 nation states around the world, which means that there are as many human societies with a national, distinct and legitimate identity. The differences are given by the country's name, country's coat, flag or national banner, national anthem .

National identity is given by all the essential and specific features of a nation, that make it different from other nations, giving it individuality and originality of value, is synonymous with what George Calinescu calls " national specific" or "basic personality" (A. Kardiner, Ralph Linton) .

Romanian Identity

It is often reduced to" Romanian soul " (Noica), "Romanian spirit " (Nae Ionescu), "pastoral / mioritic space " (L. Blaga). It is stated by Romanians' collective consciousness through collective memory and historical memory, and the national character that is both inherited and acquired. Romanian identity is the sum of qualities and faults as a result of Romanians' historical development, but also as a result of changes and Romanian society's transition. Globalization no longer appears as a threat to identity, but as a phenomenon that preserves and enhances the nations.

Romanian identity has undergone extensive changes, as a result of the accession to the European Union, of the right to free movement, the experience resulting from migration. It can be seen an attempt of reaffirming the identities in the context of Romanian society as it is at present constituted.

Along with the image Romanians have about them, it takes shapes the image of other national groups about Romanians. Romanian identity is what is specific to Romanians, how they build their culture, how they organize their lives, how they relate to universal culture in terms of food , clothing, religion, art, communication, language.

It implies attachment to the group, common origins, the feeling of safety, sharing common ancestral traditions and customs.

The process of national identity changes is faster than ever before and is intertwined with the regional, continental and global changes.
Romania is a constituent part of the European continent and every Romanian citizen is legitimate to consider himself a European citizen.

Socio - cultural identity

Globalization has a decisive impact on cultures and national identities. There is a tendency to impose a dominant culture on the other, leading to uniformity. Nations fight to preserve their cultural identity by participating in the great, unique global culture, allowing themselves to be influenced by it, in an attempt to enrich their own culture.

The great danger is that what was perceived as specific will be reunited under the spectrum of unique culture, in an attempt to synchronize all cultures, for the elimination of existing differences and contradictions. By socio - cultural it is understood as a matter of fact that any act or product of social actors is a combination of social and cultural factors.

Socio- cultural identity is the result of a continuous process of identifying others with similar elements of latent dimension, collective memory, updated symbols expressed by and through values, symbols certain experiences (emotions, attitudes), cognitions, representations or social actions (Horatiu Rusu page 121) .
The value model predicted by the process of cultural globalization is either a hybrid construction, or a value model of a strong community.

The structure of national value model can be changed by the action of these two models. By joining the European Union, Romania must make, among other things, a cultural plan option that will be the values that will define it in the context of European nations and how it will participate in the value construction of the Union.
Integration requires verification, modeling, relocation, reconfiguration of the value model of the community.

Cultural integration movement leads to identity vulnerabilities in the identity plan. The cultures of the EU members can be protected by economical, political and administrative measures.
The national value model must be correctly identified in its essential set of data spelt out to the community to impose it to common consciousness. On the other hand it must be harmonized with the European one, which should be enriched with distinctive notes of Romanian model.

The European model requires compliance with common values and the national model permanently amends the European model.
The Romanian identity model may be legitimate if it satisfies the following conditions: to enter the period of maturity, to acquire validation and have an appropriate historical context. This structure will result in building a common model and strengthen a national identity model.

Instead of conclusions:

Integrating the social and cultural plans of a community in the global order is a desirable state for those who support globalization processes. Exposed to different national

cultures and global culture, communities often have a response of synchronization with cultural spaces.

Globalization is a phenomenon which must be controlled and each nation must retain specificity by filtering and separating the values of non - transferable, striving for perfection of the human being and uniting people through tolerance and solidarity.

REFERENCES:

Knock, Malina, 2009, *Cultural Security. The dilemma of identity in the global world*, EdituraTrotonic, Bucharest.
Otovescu, Adrian, 2013, *Preservation of cultural identity in environments Romanian immigrants in Europe*, National Museum of Romanian Literature Publishing House.
Rusu, Horace, 2008, *Social Change and sociocultural identity*, European Institute, Iasi.
Stuparu, Lorena, 2013, *Individual Identity globalization* , Publishing Aius, Craiova.

CONSIDERATIONS CONCERNANT LES RELATIONS DIPLOMATIQUES ENTRE LA ROUMANIE ET L'EGYPTE DE L'ENTRE-DEUX-GUERRES

Anca-Steliana Mirea, PhD Candidate, "Valahia" University of Tîrgovişte

Abstract: This paper addresses a subject less studied by specialists in the field, namely the multilateral relations between the Romanian and the Egyptian people on the interwar period, a time of great political effervescence, with profound economic and social transformations, for both countries. The aim of this paper is to complete the "monograph" of the diplomatic relations between Romania and Egypt, and, in particular, to highlight how these relations influence the political and economical realities created by the World War I (1914-1918).

Keywords: interwar period, international relations, diplomatic mission, capitular regime, consular court

Brève historique des relations entre la Roumanie et l'Egypte

On parle des premiers échanges diplomatiques entre la Roumanie et l'Égypte au cours du règne de l'Alexandre Ioan Cuza, le grand souverain des Principautés Unies Roumains. Le renforcement des relations commerciales entre les deux pays (des exportations massives de céréales et de bois d'origine roumaine vers l'Égypte, bois qui a été utilisé pour la construction du Canal de Suez) ont déterminé la négociation, par l'intermède de Costache Negri, le premier diplomate de Principautés roumaines, de l'ouverture d'une première représentation diplomatique au Caire, mais sans succès.

Toutefois, en 1906, une représentation diplomatique et un consulat général ont été ouverts au Caire sous la coordination de Mihail M. Pîclianu, celui-ci occupant la fonction de Ministre plénipotentiaire d'IIème classe. L'activité diplomatique de son règne culmine en 1907 avec est l'ouverture d'un consulat honorifique à Alexandrie, une cité portuaire sur la côte de la mer Méditerranée, une ville à travers lequel se réalisait la plupart des échanges commerciaux égyptiens.

L'activité prolifique des diplomates roumains en Égypte culmine, en 1914, avec la signature de la Convention sur le commerce avec la clause de la nation la plus favorisée. Mais pour des motifs d'ordre politique en raison de la Première Guerre mondiale ce document n'a pas été ratifié par les deux parlements. [1]

La participation de la Roumanie et de l'Égypte en tant que pays belligérants dans la Première Guerre mondiale, la mise en place du protectorat anglais sur l'Egypte ont été des facteurs importants qui ont contribué au «gel» des relations entre les deux pays, celles-ci étant presque inexistantes au cours du conflit armé.

Les relations diplomatiques roumano – égyptiennes

2.1. L'activité et le rôle de la représentation diplomatique roumaine en Egypte durant 1919-1928

À la fin de la Première Guerre mondiale, la reconnaissance au niveau international de l'union de la Transylvanie avec la Roumanie en 1918 et le Traité de Paix de Paris-Versailles, négocié entre les années 1919 – 1920 ont représenté deux moments importants dans le

renforcement de l'indépendance de l'état de la Roumanie au milieu d'une augmentation du rôle de l'état roumain dans le contexte des relations internationales. L'une des principales orientations de la diplomatie roumaine dans la période de l'après-guerre fut aussi le développement des relations politiques et économiques avec les nouveaux États du Moyen-Orient et Afrique du Nord.

Ainsi, des pays comme l'Egypte, la Palestine, la Syrie et le Liban sont devenus des marchés importants pour les produits roumains pour l'export.

Dans les années 1923–1924, l'Institut Sociale Roumain, sous la présidence de monsieur Dimitrie Gusti (Figure 1), a organisé une série de conférences ayant comme thème la politique extérieure roumaine. Dans une de ces conférences, monsieur Vintilă I. C. Brătianu, le ministre des Finances à l'époque, a recommandé aux dirigeants de l'Etat roumain de suivre de près "les transformations qui se produisent dans le monde en dehors des bouches du Danube, de la côte nord et l'ouest de l'Asie Mineure, à travers des détroits de Constantinople vers la côte orientale de la Méditerranée à l'autre grande route du monde, le Canal de Suez."[2]

D'ailleurs, monsieur Vintilă Bratianu a esquissé les objectifs futurs de la politique économique du gouvernement libéral roumain pendant 1922–1928, à savoir le développement de l'industrie nationale à travers les investissements de capital roumain, la stimulation de l'initiative privée, l'utilisation des matières premières roumaines, le développement de la navigation fluviale respectivement celle de la navigation maritime sur le secteur roumain, respectivement la croissance du commerce extérieur. Par conséquent, la diplomatie roumaine devait avoir un rôle important dans le renforcement des relations économiques avec des pays qui ont émergé de l'Empire Ottoman, comme l'Egypte et la Palestine, qui sont devenus des marchés tentants et importants pour les produits roumains et étrangers stockés dans le régime d'entrepôt, de ports roumains.

Figure 1 – Dimitri Gusti (1880 – 1955)

Figure 2 – Vintilă I. C. Brătianu (1867 – 1930)

Avec la proclamation de l'Egypte comme royaume le 15 Mars 1922, le nouveau gouvernement égyptien a demandé à tous les représentants diplomatiques, y compris au représentant roumain aussi, le réinvestissement de ceux-ci avec de nouvelles lettres de créance par le roi Fouad Ier d'Egypte (Fig.3).

Figure 3 – Le roi Fouad Ier d'Egypte (1868 – 1936)

Plusieurs pays, comme la France, la Perse et l'Espagne ont élevé les agences diplomatiques au rang de légations, conférant à leurs représentants des titres comme envoyé extraordinaire et ministre plénipotentiaire. Le gouvernement roumain a décidé cependant la suppression temporaire de l'agence de Caire (suppression due à la restructuration des missions diplomatiques de la Roumanie à l'étranger, au milieu de l'effet aigu de la crise économique mondiale). Par conséquent, monsieur Constantin Olărăscu, agent diplomatique de Roumanie au Caire, a quitté l'Egypte le 2 mai 1922, confiant la coordination de l'agence à monsieur Alexis Blank, un citoyen romain, avec rang de vice–consul près de l'agence au Caire.

Le gouvernement égyptien ne s'est opposé à cette décision, mais a il a émis la remarque que monsieur Alexis Blank remplirait cette fonction à titre provisoire jusqu'à la nomination, par le gouvernement roumain, d'un diplomate de carrière.

L'augmentation des échanges commerciaux entre la Roumanie et l'Egypte, respectivement la défense des droits capitulaires des sujets romains résidant en Egypte, a conduit le gouvernement roumain de confier la défense des intérêts diplomatiques et aussi de ceux consulaires de la Roumanie en Egypte, à la légation de Belgique, à savoir au monsieur A. Dauge, ministre de Belgique en Egypte.

Cependant, le gouvernement belge a autorisé seulement la représentation au niveau diplomatique. La motivation de cette décision a été justifiée par le fait que le Ministère des Affaires Étrangères belge était incapable d'augmenter son personnel de sa légation en Egypte, respectivement le fait que le personnel de la légation belge de celle période ci ne savait pas la langue roumaine.

La prestation de monsieur Alexis Blank en qualité de vice-consul honoraire en tête de la cour consulaire de Caire n'a pas été approuvée par les autorités égyptiennes. Ainsi, le 1er septembre 1924, le Ministère égyptien des Affaires Étrangères a envoyé la notification à la légation de Belgique au Caire que la reconnaissance d'Alexis Blank comme représentant consulaire de la Roumanie devait cesser à partir du 15 octobre 1924. À la demande de la Légation Belge, le 24 septembre 1924, le gouvernement roumain a révoqué Monsieur A. Blank et il a également nommé monsieur Virgil Ciulli, attaché commercial à Athènes, diplomate de carrière, comme agent commercial et consulaire, avec rang de vice-consul près de la Légation de Belgique au Caire.[3]

L'augmentation des échanges commerciaux par voie maritime entre la Roumanie et l'Egypte ont imposé, de nouveau, la décision de rouvrir le consulat roumain à Alexandrie, qui était, à cette époque-là, la plus grande cité portuaire de l'Afrique. La charge du consul

honoraire a été confiée à monsieur Abdullah Arslan, un marchand de bois d'Alexandrie, né à Galați, en Roumanie, mais ayant la citoyenneté égyptienne.

L'activité diplomatique de monsieur A. Arslan n'a pas favorisé l'élargissement des relations commerciales entre la Roumanie et l'Egypte, prenant fin le 1er avril 1928, lorsque l'office d'Alexandrie a été transformé en consulat général. Il a été remplacé de cette fonction par monsieur Grigore Michaescu, un diplomate de carrière. En même temps, le gouvernement roumain a mis en place encore une agence économique, à savoir une agence de la Société Maritime Roumaine, les deux étant nécessaires dans le processus de renforcement des relations économiques bilatérales.

Une autre étape importante dans le renforcement des relations diplomatiques entre les deux pays a été l'ouverture de la Légation de l'Égypte à Bucarest, représentée au niveau de chargé de d'affaires. En cette position a été désigné Izzet Choucri–bey, ancien chef de cabinet du roi Fouad Ier d'Egypte, et frère du Isma'il Sidqi Pasha (Figure 4), ministre de l'Intérieur, personnalité de premier plan de l'Egypte à ce moment-là.

L'activité du chargé d'affaires de l'Egypte à Bucarest fut de courte durée car, étant malade, il a dû retourner en Egypte pour rétablir sa santé. La direction de l'agence a été reprise par Mohammed Surur-bey, consul général et chargé d'affaires de l'Egypte à Bucarest.

Au début de 1927 le Ministre égyptien des Affaires Étrangères nomina Abdel Azim Rached-Pacha comme envoyé extraordinaire et ministre plénipotentiaire d'Egypte près le gouvernement roumain, ayant le siège à Angora[1]. Après une courte période de temps il a été remplacé par Ibrahim Ratib – bey (Figure 5), membre actif du parti nationaliste Wafd et un partisan convaincu de Zaghlul – Pacha, le chef du parti à l'époque. Il a été accrédité à Angora, Bucarest et Sofia.

Figure 4 – Isma'il Sidqi Pasha (1875 – 1950)

Figure 5 – Ibrahim Ratib – bey [4], époux de la Princesse Mahiveche Azziza Fazil (1883 – 1968)

À l'initiative de monsieur Nicolae Titulescu, le titulaire du portefeuille des Affaires étrangères dans le gouvernement I.C. Bratianu, à compter du 1er janvier 1928, on a rouvert la représentation diplomatique de la Roumanie afin de diversifier les relations avec ce pays.

Pendant les années 1919–1928 des relations diplomatiques entre la Roumanie et l'Egypte ont connu un fort développement, ayant un rôle important dans la négociation et la signature d'accords ou de conventions qui ont contribué de manière irrévocable à stimuler le commerce entre les deux pays.

[1] Nom historique d'Ankara, la capitale de la République de Turquie

2.2. L'activité et le rôle de la représentation diplomatique en Egypte durant 1928-1937

Dans la période d'entre les deux guerres, le Moyen-Orient et l'Afrique du Nord, zones situées à proximité du bassin de la mer Méditerranée, sont devenus des zones de forts conflits d'intérêts des grandes puissances mondiales. Les plans expansionnistes de l'Allemagne et de l'Italie d'une part et de l'Angleterre et de la France d'autre part concernant la position stratégique du Canal de Suez, ont visé à prendre le contrôle de ce canal maritime, créant un «climat de tension» dans la région. Le gouvernement de Bucarest a montré un intérêt particulier à l'évolution des événements dans la région. L'accroissement des relations économiques entre la Roumanie et l'Egypte, mais aussi avec autres pays de la région, conformément aux relations politiques et économiques traditionnelles avec la France et l'Angleterre, ont déterminé la diplomatie roumaine de surveiller attentivement l'évolution des événements dans la région.

Le possible déclenchement d'un conflit entre l'Angleterre et l'Italie ou entre la France et l'Italie regardant le contrôle du bassin de la mer Méditerranée aurait influencée négativement les intérêts politiques et économiques de la Roumanie. Dans ces circonstances, la Légation de Roumanie en Egypte est devenu un centre d'information important, étant, à ce moment-là, la seule légation diplomatique au Moyen-Orient. Le chef de l'agence diplomatique au Caire, à l'époque, monsieur Radu Cutzarida, un diplomate de carrière, a développé une importante activité d'information visant les intérêts de la politique étrangère des puissances européennes et leurs effets sur les intérêts de la Roumanie dans la zone.

Les événements politiques et militaires générés par l'agression militaire de l'Italie en Ethiopie pendant 1935–1938, son effet sur les relations entre l'Egypte et l'Angleterre, les pressions diplomatiques exercées par l'Allemagne et l'Italie concernant l'augmentation de l'influence politique et économique en Egypte, l'humeur de la population égyptienne dans le contexte de l'état de tension croissante dans la zone, les effets de l'application du traité anglo – égyptien signé en août 1936 ou l'abolition des capitulations en Egypte, sont quelques événements politiques contenus dans les rapports envoyés à Bucarest depuis la capitale égyptienne.

Les années 1937–1938 ont représenté une période importante pour notre politique extérieure dans la région, compte tenu du fait que le gouvernement roumain a adopté une politique diplomatique active dans la région, concernant l'arrêt de l'expansion et de l'agression de l'Italie en Afrique du Nord, à la frontière égyptienne, l'abolition des capitulations en Egypte ou la réception de ce pays dans la Ligue des Nations Unies.

2.2.1 Le rôle de la Roumanie concernant l'abolition du régime capitulaire en Egypte

Les capitulations, du point de vue juridique, ont représenté des actes qui garantissaient aux résidents ayant une autre religion que celle musulmane de l'Empire Ottoman (l'Egypte était à l'époque une province de l'Empire), le droit d'être soustraits à la juridiction et à la législation des autorités locales. Le régime capitulaire a été aboli, avec la conclusion de la Conférence de Lausanne- Suisse, en 1923, sur le territoire de la Turquie, de la Perse (l'Iran d'aujourd'hui), et des pays du Moyen-Orient qui sont entrés sous le protectorat anglais et français (la Palestine, la Transjordanie, l'Irak ou Liban). Cependant, l'Egypte était le seul pays

musulman dans lequel le régime des capitulations fonctionnait toujours, le commerce égyptien étant dominé par les hommes d'affaires européens.

Par conséquent, cet état représentait un "paradis" fiscal pour tous les hommes d'affaires européens d'une autre religion que la religion musulmane, qui était exemptés du paiement de tout impôt pour les activités commerciales exercées par eux sur le territoire égyptien. Ainsi, en l'absence des encaissements résulter de l'impôt sur les activités commerciales, le budget égyptien devait être équilibré par l'augmentation des impôts sur les agriculteurs locaux (fellah), ce régime fiscal ayant un effet de diminution de la productivité de l'agriculture locale.

D'ailleurs, monsieur Virgil Ciulli, vice-consul près de la Legation de Belgique au Caire, mentionnait, dans un de ses ouvrages, que „les pays capitulaires profitent de leurs droits d'état dans l'état, pour refuser de soumettre leurs compatriotes installés en Egypte aux dépenses générales de l'État égyptien".[5]

Depuis 1906, les autorités égyptiennes ont donné leur accord pour l'établissement d'un tribunal consulaire qui devait agir près de l'agence diplomatique de Roumanie au Caire, avec un rôle dans le jugement des affaires civiles et commerciales, ainsi que dans le jugement des activités concernant la police civile criminelle, impliquant les résidents roumains. En 1928, on a établi des tribunaux consulaires à Alexandrie, respectivement à Port-Saïd.

Un rapport de la Légation Roumanie au Caire mentionna qu'au début de 1933, en Egypte, vivaient environ 1200 citoyens Roumains, notre pays étant le sixième pays comme nombre d'habitants, après la Grèce, l'Italie, la France, l'Angleterre et l'Allemagne. La Roumanie était le seul état qui, même s'il n'était pas signataire de l'Accord de février 1876 (à travers lequel les pays capitulaires ont convenu en vue de la création de tribunaux mixtes) avait droit à la désignation des citoyens roumains pour occuper des postes de juges, assesseurs commerciaux ou correctionnels, près de ces tribunaux mixtes.

Avec l'entrée en vigueur du traité anglo-égyptien de 1936, l'occupation militaire anglais a été remplacée par un type d'alliance défensive permanente entre les deux pays, l'armée anglaise ayant seulement le rôle de la défense du Canal de Suez pour une période de 20 ans. Ce moment politique a marqué le début d'une route nouvelle, longue et ardue de l'Egypte pour son indépendance politique et économique.

Le 1er janvier 1937, sous l'effet des pressions exercées par la presse égyptienne, le gouvernement égyptien a envoyé une note au gouvernement britannique proposant la convocation d'urgence d'une conférence des États capitulaires dans la ville de Montreux-Suisse, visant à entamer des négociations pour l'annulation du régime capitulaire en Egypte. Le ministre égyptien des Affaires Etrangères à l'époque, Vacif Boutros Ghali-Pacha, mentionna qu' „Il apporte une atteinte sensible à la souveraineté et à la dignité de la nation."[2]

Des invitations de participation ont été envoyées uniquement aux puissances capitulaires[3]. Des pays comme la Roumanie, la Yougoslavie, l'Autriche, l'Allemagne ou la Hongrie, non-signataires des capitulations, mais ayant des privilèges du régime capitulaire toujours en vigueur en Egypte, n'ont pas été admis à la conférence. En fait, l'absence de la Roumanie sur la liste des invités à la conférence de Montreux a été due seulement en raison

[2] Archives du Ministère des Affaires étrangères, dossier no. 3/Conventions, E - 2, vol II

[3] Le Royaume-Uni, la France, l'Italie, la Belgique, les Pays-Bas, la Grèce, la Norvège, la Suède, le Danemark, l'Espagne, le Portugal, les Etats-Unis

de la position prise par le gouvernement égyptien, influencé par le gouvernement britannique, qui n'agréait pas la présence d'une équipe commune italo-allemande aux négociations.

Le gouvernement britannique a voulu la réduction du nombre des états participant à la conférence. Par conséquent, il a établi un critère restrictif de participation, à savoir l'existence d'un traité capitulaire entre l'Egypte et les Etats participants, respectivement l'extension de l'application des dispositions du nouveau traité avec 8 autres pays non-participants, y compris la Roumanie.

D'ailleurs, le 3 février 1937, le gouvernement égyptien, par une note explicative, notifia les gouvernements de la Roumanie, de la Tchécoslovaquie, de la Yougoslavie, de la Pologne, de la Suisse, de l'Allemagne, de l'Autriche et de la Hongrie que „bien qu'ils ne sont des pays participant à la conférence, leurs sujets bénéficieront d'un traitement égal à celui des sujets des pays signataires".[6]

Après ces explications, mais aussi parce que la réponse du gouvernement de Londres, par laquelle il assurait Bucarest du fait que "tout régime transitoire qui sera obtenu par les puissances capitulaires à Montreaux, sera accordée automatiquement pour la Roumanie aussi,"[4]. Durant la conférence, les demandes de l'État roumain pour obtenir pour les résidents roumains en Egypte des mêmes droits que ceux accordés aux résidents des États participants à la conférence, ainsi que l'obtention pour la Roumanie de places près les tribunaux mixtes, ont été soutenues par les délégations britannique, française et grecque.

Le Ministère égyptien des Affaires étrangères a informé la représentation diplomatique roumanine au Caire que le traité de Montreux est entré en vigueur le 15 octobre 1937 et que le "gouvernement égyptien lancera une loi spéciale à travers laquelle on donnera à la Roumanie le droit de maintenir ses tribunaux consulaires en question du statut personnel"[5].

Ce fait a représenté un succès pour la diplomatie roumaine, constituant un moment important dans l'évolution des futures relations bilatérales entre la Roumanie et l'Egypte.

La situation internationale tendue au début de 1938, a donné lieu à une intensification des relations bilatérales entre la Roumanie et l'Egypte, à la fois politiquement et économiquement. A cette époque, les deux pays avaient leur propre politique de défense basée sur les alliances militaires avec la Grande-Bretagne et la France.

Pendant ce temps, le gouvernement égyptien a conduit aussi une politique de renforcement de la sécurité zonale avec les pays des Balkans et avec ceux qui bordent le bassin méditerranéen oriental. La tournée diplomatique du Ministre égyptien des Affaires étrangères Abdel Fatah Yahia Ibrahim–Pacha au cours de juin–juillet 1939 a visé des discussions avec les représentants des autorités de la Roumanie, de la Turquie, de la Bulgarie, de la Yougoslavie et de la Grèce, ayant comme objectif officiel à renforcer les échanges économiques. En fait, ce tournoi a constitué un effort politique en proposant la création d'un système commun de sécurité dans les Balkans et la Méditerranée, sur le fond de l'accroissement des menaces de l'Allemagne et de l'Italie dans la région.

[4] Le Mémorandum envoyé par le gouvernement britannique au gouvernement roumain le 16 février 1937

[5] Les Archives du Ministère des Affaires étrangères, dossier no.3/Conventions, E – 2, Volume 3 (Rapport envoyé le
28 octobre 1937 par monsieur Radu Cutzarida, le chargé d'affaires roumain au Caire

Conclusions

Les activités déroulées par les représentants diplomatiques de la Roumanie et de l'Egypte dans la période de l'entre-deux-guerres ont été „complémentaires", visant principalement à développer les échanges économiques.

Les exportations de coton égyptien (qui approvisionnaient l'industrie textile roumaine) envers la Roumanie ou l'exportation de pétrole et de produits pétroliers, de bois et des produits dérivés de ceci envers l'Egypte, ont coté l'Egypte, à la fin de 1939, au septième place au rang des partenaires de commerce extérieur de la Roumanie.

Le rétablissement de la ligne de transport maritime de passagers Constanta-Alexandrie a créé un nouveau cadre pour le développement du tourisme entre les deux pays. Chaque année, des groupes de touristes égyptiens séjournaient dans les stations de montagne roumaines et les touristes roumains visitaient des monuments historiques mais aussi des établissements chrétiens orthodoxes d'Egypte.

Les échanges culturels sont devenus plus intenses, matérialisés par l'organisation d'expositions d'artistes roumains à Alexandrie, des expositions de photographies et diapositives roumaines du Caire, des activités qui ont connu un intérêt réel de la part du public égyptien. Ceux-ci ont eu comme soutien la coopération fructueuse des deux pays diplomatiquement et économiquement.

Les relations diplomatiques, économiques et culturelles entre la Roumanie et l'Egypte, dans la période d'entre-deux-guerres ont connu une augmentation continue, basée sur le travail et le dévouement d'un groupe de spécialistes roumains avec un service diplomatique de qualité, sous l'aspect de la compétence professionnelle et dévouée au pays qu'ils ont servi avec habileté, honnêteté et ardeur dans cette période.

BIBLIOGRAPHIE:

Ion Calafeteanu, Cristian Popişteanu (coord.) Politica Externă a României. Dicţionar Cronologic, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1986 (*La Politique Extérieure Roumaine, Dictionnaire Chronologique,* Édition Scientifique et Encyclopédique, Bucarest, 1986);

Politica externă a României, 19 prelegeri publice organizate de Institutul Social Român în anii 1923-1924, Editura Cultura Naţională, Bucureşti, 1925, pag.131 (*La Politique Extérieure de la Roumanie, 19 conférences publiques organisées par l'Institut Social Roumain, dans les années 1923-1924,* Edition la Culture nationale, Bucarest, 1925, page 131);

Vintilă Brătianu, Politica externă a României în anii 1923–1924, pag. 167–168 (*La Politique Extérieure Roumaine dans les années 1923-1924,* page 167-168);

http://www.egyptedantan.com/famille_souveraine/famille_souveraine33.htm;

Virgil Ciulli, Egiptul economic, Bucureşti, 1928, pag. 43 (V. Ciulli, *Egypte économique*, Bucarest, 1928, page 43);

Constantin Botoran, Relaţiile româno–egiptene în epoca modernă şi contemporană, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1974, pag. 97 (Constantin Botoran, *Les Relations entre la Roumanie et l'Egypte dans l'époque moderne et contemporaine*, Édition Scientifique, Bucarest, 1974, page 97).

ECONOMIC STRUCTURE AND THE CHANGES IN THE BALKAN REGION AFTER INTEGRATION IN EUROPEAN UNION

Carmen Penelopi Papadatu, Assist., PhD, "Dunărea de Jos" University of Galaţi

Abstract: There are some recent reports written by international organizations which have indicated that during transition countries in Europe, the Balkan countries have an inferior economic performance - compared to the Central Europe. The Balkan Countries (South-eastern Europe) have not been able to recover from the shock of the transition, talking about the market economies. This process had lasted more than ten years (talking about Greece).
Some countries in transition, from Balkan Peninsula, had economic crises during this period. These crises caused serious divergences in comparing with the other European transition countries.
This paper presents some aspects of the economic structure and the changes in the Balkan region after integration in the European Union, talking about GDP Growth, inflation and Trade Balance evolution.

Keywords: economic structure, development, integration, inflation, GDP Growth.

Introduction.

The European Union integration and CEEC transition processes are associated with strong expectations for economic prosperity. The experience indicates that both provoked serious problems and difficulties:

a).The European Union integration process involves states and regions with different traditions, different levels of development, different domains of technologies and different resources. This problem generated a pressure for adjustment to the less advanced Southern European countries, because these countries had problems with efficient organization of their productive basis.

b).After integration in E.U., the Balkan countries had a serious impact regarding the systemic changes: marketing, privatization, internationalization and the collapse of the previous structure of the external economic relations. It's possible that this process of integration in E.U. may have a negative impact on the cohesion of Europe.

The year 1989 was an important moment regarding the development of European Union and it was obtained the increase of the possibility to have more adepts for this concept. In 1989 the Communist Block was putted down and the democracy was the winner, theoretically, for all the countries from Balkan Region.

The pre-1989 conditions in balkan countries

In Balkans, Greece-for example- was confronted in the post World War II period with an unfavorable situation which resulted from the interaction of the following facts:

a).A location in South-Eastern part of Europe, away from major markets and the European development center;

b).Distorted economic relations, as the northern borders of the country were meant to be real barriers to communication and trade with neighboring countries. This type of "border condition" represented the continental border-line of the country which operated as a barrier to economic and social relations in Balkan areas.

The isolation and distance from the European core and the other European Union members implied limited accessibility of domestic products to large foreign markets. This is the explanation for the low-export-to-GDP rations.

This barrier represented a significant reduction in the trade potential of the country, limiting market accessibility for exporting industries and limiting the prospects for export-led growth.

Because of these conditions, the trade relations of Greece took necessarily an inter-industry character with the other more advanced and distant countries from Western Europe, with serious impact on the industrial structure of the country. Taking into consideration that, due to the ongoing conflict in the Middle –East and the Greek-Turkish dispute, Greece lost in this region significant markets in the early 1970's, the operation of these two factors (limited accessibility to European markets and no economic relations with neighboring countries) may explain some aspects of the Greek performance during the last two decades [6].

The distance and the "missing factor" in trade relations can explain – for example – why the dynamism of the economy in the 1950's and the 1960's was exhausted so quickly afterwards, or why the public sector in the 1970's and the 1980's became so popular and so large.

So, in the post - World War II period and Pre-1989 period the performance of Greek economy has been affected by restrictions imposed on the structure and level of the external economic relations of the country by the limitations of geography and the artificial division of Europe into two camps (democratic camp and communist camp).

In the post World War II and Pre-1989 period, the conditions from the other Balkans countries were similar to the other CEE countries. Besides central planning mechanism, a significant distortion in international economic relations took place with an eastward trade orientation within the CMEA block (Communist Block) that caused significant trade diversion from traditional partners, including neighboring countries.

For example, the trade distortions were especially strong in Bulgaria. This country was the most dependent from all CEE countries to trade with the Former Soviet Union.

Albania followed for the most period an autarky strategy and provoked an economic isolation from the rest of the world.

In this period, we can find a strong reliance on economies of scale and a strong ideological preference to huge industrial plants and mass production. This reliance to large scale enterprises was a reasonable outcome of the international division of labor within the Soviet Block; it's considered a historical accident that it took momentum at a time where the model of mass production and the ford-ist – taylor-ist types of industrial organization and growth strategies were in serious crisis and openly questioned in the West.

In the 1980's post-ford-ist period, the strategies of industrial restructuring and development emphasizing on flexibility were implemented in the West part of Europe. In the East, mass production and vertical division of labor were the dominant trends contributing to the bottlenecks, the inefficiency, the failure and the collapse of the system.

Greece never followed the ford-ist mode of large scale mass production, maintaining the smaller average industrial firm size in Europe while on the other. For example, over 93 % of the industrial firms in Greece employ less than 10 employees while the average industrial firm size in Greece has been close to five employees per firm for the last 25 years.

The average industrial firm size in Bulgaria was in 1990 close to 500 employees per firm while 47 % of the industrial firms employed more than 100 employees in 1993.

In *Romania*, the situation was similar, while in a sample of 150 firms the average employment was found greater than 2000 employees per firm.

In Albania, the average firm size in its border regions with Greece ranged in 1992 from 20 to 80 employees per firm.

For comparison, in the European Union, only 2.1 % of the industrial firms employ more than 100 employees, while the average employment is 18 employees per firm.

In addition to that, the command economies in the Balkans followed an industrialization strategy that put a strong emphasis on the development of heavy industry and led to a total neglect of the light, consumer oriented industry and the tertiary sector, failing to develop specializations and branches critical for the development of a modern economy.

Post-1989 conditions in the balkans. Gdp growth, the inflation Evolution and the trade balance

After December 1989, the Communist ideas were replaced with the transition ideas for a new democracy. But this democracy wasn't a real one because the people couldn't understand –from the beginning- what's happened in their countries. After more than 15 years, people realized what is mean the democracy.

In last 25 years, in Romania were produced big changes in economical life and in social life. The society was modified because the conceptions of the life were modified too. The young people from Romania lives and speaks as west Europeans. The traditions were forgotten –most of them- and were replaced with other influences from the other cultures.

All the transition countries in the Balkan Peninsula have experienced in a deep recession in the post – 1989 period (see table 1). In 1995, real GDP was equal to a 83 % of the 1990 level in Albania, 82 % in Bulgaria, 89 % in Romania, 62 % in Croatia, 60 % in F.Y.R.O.M., 69 % in New Yugoslavia, 96 % in Slovenia. The time-path of the recession was not the same for all the countries. The worse year for Romania, Bulgaria, Albania, Croatia and Slovenia was 1991. Three countries: Albania, Romania and Slovenia, had experiences positive for growth rates in 1993, before the other countries from Balkan Peninsula. As shown in the table nb.1, Greece is the only country in the region which had a continuously positive growth rate of G.D.P. (with the exception of 1993).

In figures 1…4, are presented the price inflation and the Real GDP evolutions, after 1989. It were considered the following countries: Albania, Bulgaria, Greece and Romania, for the purpose of analysis.

Table 1: The GDP Growth Rates, the Inflation and Export-Import Rations In the Balkan Countries [6]

Country	Year	Real GDP Growth[%]	Price inflation	Export-Import Ratio
Albania	1991	-27.10	36.00	0.61
	1992	-9.70	226.00	0.15
	1993	11.00	85.00	0.19
	1994	7.40	23.00	0.23
	1995	6.00	7.00	0.33

Bulgaria	1991	-11.70	333.50	0.97
	1992	-7.30	82.00	0.95
	1993	-2.40	72.80	0.80
	1994	1.40	96.20	1.05
	1995	2.50	62.00	1.09
Croatia	1991	-20.90	123.00	0.86
	1992	-9.70	665.00	1.03
	1993	-3.70	1517.00	0.84
	1994	0.80	98.00	0.81
	1995	2.00	2.00	0.62
Greece	1991	3.20	19.50	0.40
	1992	0.80	15.80	0.30
	1993	-0.50	14.30	0.28
	1994	1.50	10.90	0.28
	1995	1.70	9.30	0.26
FYROM	1991	-10.00	115.00	0.84
	1992	-12.50	1691.00	0.99
	1993	-14.10	340.00	0.88
	1994	-8.20	122.00	0.73
	1995	-3.00	17.00	0.80
Romania	1991	-12.90	174.50	0.80
	1992	-8.80	210.90	0.76
	1993	1.50	290.30	0.82
	1994	3.90	136.80	0.94
	1995	6.90	32.30	0.86
Slovenia	1991	-8.10	117.70	0.94
	1992	-5.40	201.30	1.13
	1993	1.30	32.30	0.98
	1994	5.30	19.80	0.97
	1995	4.00	12.00	0.89
Ex- Yugoslavia	1991	14.20	121.00	0.84
	1992	-26.20	9237.00	0.64
	1993	-27.70	116.000.000.000	-
	1994	6.50	72.000.000	-
	1995	6.50	80.00	-

Source: EIU (1990), Country Reports, First Quarter 1996 [1].

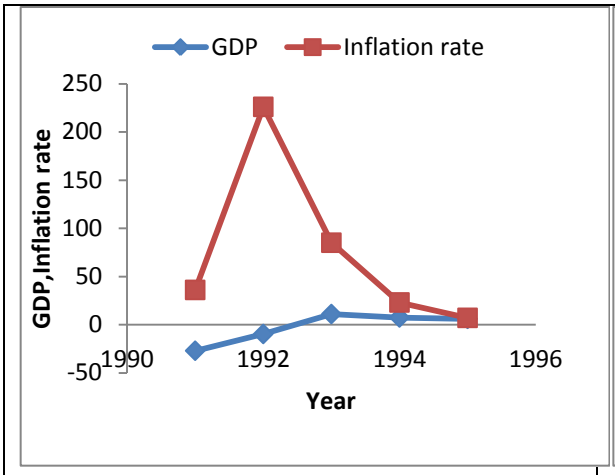

Fig.1. Real GDP Growth [%] and the inflation price evolution, for Albania

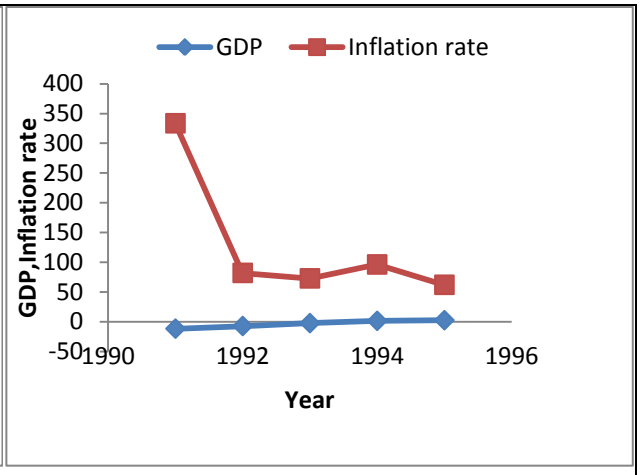

Fig.2. Real GDP Growth [%] and the inflation price evolution, for Bulgaria

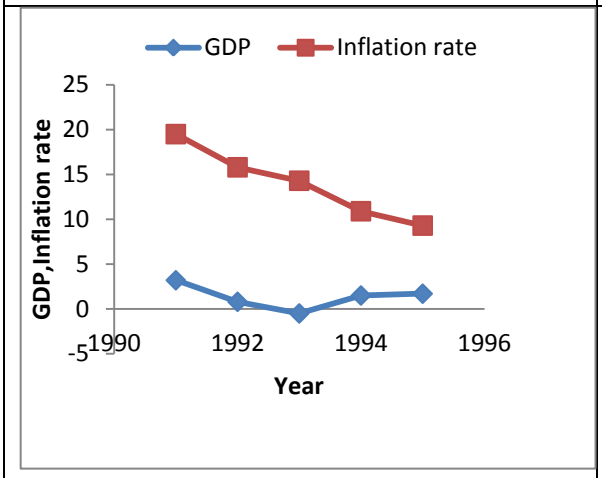

Fig.3. Real GDP Growth [%] and the inflation price evolution, for Greece

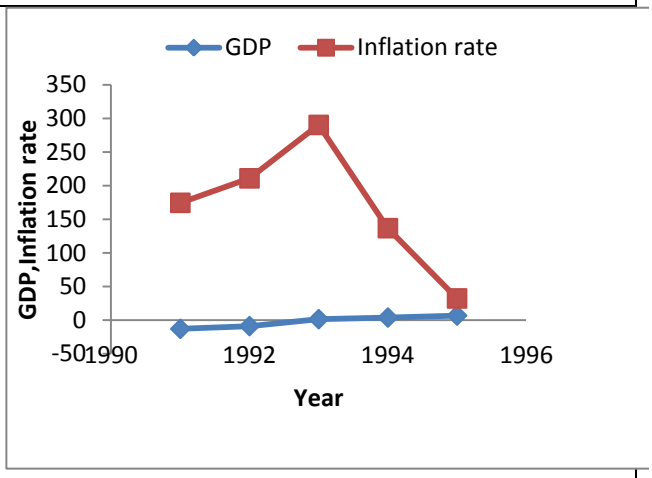

Fig.4. Real GDP Growth [%] and the inflation price evolution, for Romania

In Albania, after 1989, the Inflation price increase until 1992. After that year, the inflation decrease and the GDP evolution was constantly.

In Bulgaria, the real GDP evolution was almost constantly and the inflation price decrease very strong until 1992. During the period: 1992-1996, the inflation price was almost constantly, at the same level, about 100 [%] as value.

In Greece, the inflation price decrease constantly until 1996.

In Romania, we had a decrease for the inflation price until 1993 and then, we can observe a decrease for this indicator. The Real GDP growth was not so spectacular after 1989.

Another characteristic of the early stages of the transition process is the soaring inflation rates that appeared in all countries as a result of market liberalization. All the countries from Balkan Peninsula had hyper – inflation during this period, especially Ex-Yugoslavia (New Yugoslavia).

As a conclusion, after five years of severe recession and crisis, the Balkan region has entered to a period of recovery with high growth rates and controlled the inflation.

Examining export-import ratios for each country we can make two observations:

1. All countries from this region have lower than one and declining ratios, indicating (with the exception of Bulgaria), a (rather increasing) trade deficit.
2. Greece, followed by Albania, had the lowest export-import ratio in Balkans, indicating a higher degree of penetration of its domestic market by foreign products and a declining ability to successfully compete in foreign markets.

Taking imports per capita as an indicator of the openness of an economy, we can see that Slovenia and Greece are the more open economies in the region, while Albania- the more closed one. Measured in US dollars for 1995, imports per capita are 4.686 for Slovenia, 2,076 for Greece, 1,571 for Croatia, 694 for F.Y.R.O.M., 548 for Bulgaria, 383 for Romania and 178 for Albania.

Gdp structure and changes in the balkan countries

Some information about the structure of GDP in the European Union and the Balkan Countries by sector respectively, are presented in table 2.

Table 2: Composition and Change of GDP in the Balkan Countries

Countries and GNP per Capita in USD(1993)	Year	Total	Primary	Secondary	Tertiary
Albania	1990	100	37.9	48.4	13.7
340	1994	100	55.1	21.9	23.0
Bulgaria	1990	100	10.9	59.4	29.7
1.140	1994	100	12.0	38.5	49.5
Romania	1990	100	19.8	45.9	32.3
1.140	1993	100	21.0	40.7	38.2
Slovenia	1990	100	5.2	41.8	53.0
5.194 (a)	1994	100	5.0	39.0	56.0
Greece	1990	100	16.0	26.5	57.5
7.390	1994	100	16.1	23.9	60.0
E.U.(b)	1992	100	2.6	33.1	64.4

Source: Totev (1996), EUROSTAT (1995) [2],Statistical Yearbook 1995 and World Bank (1995 b)[3].
Trends in Development Economies, 1995
a =GDP per capita
b = Composition of Gross Value Added in current prices by sector in 1992.

Greece appears to be a unique case of structurally lagging behind country with a share of primary sector equal to 17 % of GDP, -is more than six times the E.U. average. This high dependence on the primary sector is followed by one of the lowest shares of secondary and tertiary sectors in GDP from the E.U.

In table 2, it was presented a general pattern of structural change in transition Balkan economies with common characteristics the reduction of the secondary sector and the increase of the share of the tertiary sector. Romania, Albania and F.Y.R.O.M., have seen their GDP shares of agriculture to increase – at various rates – in the 1990-1994 period, Bulgaria experienced a slight increase.

Slovenia had more or less a constant share in agriculture.

The direction of changes for primary's sector share in GDP was affected by the industrial restructuring process and by the level of development.

From all the Balkan countries, Slovenia is the only one with a GDP structure approaching in 1994 the GDP structure of the European Union [6], - in a sense that it has a low dependence on agriculture.

Romania, Bulgaria and F.Y.R. Macedonia are approaching the structure of Greece. These countries had a significantly greater dependence from agriculture and industry development.

In 1995, all the countries from Balkan Peninsula with transition economies, had a GDP share of industry greater than the E.U. average, indicating that the process of industrial restructuring had not been completed yet.

The increase of GDP share of the tertiary sector in transition economies is very impressive.

The regional geography of development in the balkan area

The Balkan share of Greek exports has increased from 3.16 % in 1989 to 8 % in 1994, while the Balkan share of the volume of trade (exports and imports) has increased from 2.72 % in 1989 to 4.02 % in 1994. The 1994 figures would have been much higher than the ones presented in the absence of the war in former Yugoslavia and the embargoes imposed in the area.

In 1989, Yugoslavia was the most significant trading partner of Greece in the Balkans. Because of the embargoes and the war, the picture has changed considerably.

Bulgaria and Albania appear to be in 1994 the most important trading partners of Greece in the Balkans, followed by **Romania** while trade with the new States in the territory of former Yugoslavia was until 1994, as expected, virtually non-existing.

The exports and imports shares of Greece with Romania, Bulgaria and Albania were not interrupted by the war. In this case, we can explain the higher shares of Bulgaria, Albania and Romania in total Greek trade.

Other factors, such as religious or historical ties, the existence of minorities and various types of implemented policies of external relations, have affected in various ways the level and the growth rate of trade between Greece and other Balkan countries.

The analysis of the economic characteristics of neighbouring countries, requires in most cases a geographical perspective and the examination of their spatial economic structure, in order to detect differences or similarities in the existing development patterns [6]. This is particularly important in our case, considering that the existing geographical distribution of activities in the Balkan countries, their location, concentration or dispersion has probably been affected by the fact that borders acted as real barriers to economic and social relations for decades.

In the case of Albania, the development axis includes Tirana and extends along the Adriatic sea coastal region, down to the Greek-Albanian borders. The Bulgarian development axis extends in a parallel mode to the Danube river and the Greek-Bulgarian borders from Sofia to the Black Sea coast, including important cities like Plovdiv, Varna and Burgas. The

Greek development axis starts from Athens and extends to Thessaloniki, including the major cities in the intermediate zone, with weak extensions to Patras and Kavala.

Figure 5: Development Axes of Albania, Bulgaria and Greece [7,9]

Another study for the regional structure of Romania *(Anton, and others, 1996)* [8] indicates that the southeastern region in the more densely populated part of the country with important industrial cities such as Bucharest, Constanta, Craiova, although large centers such as Timisoara (in the west), Brasov (center), Iasi (north-east) are scattered throughout the country. Romania has a relatively balanced territorial structure, and it is possible to identify a formation of development centers starting from the southeastern part of the country and extending to the western, leaving outside many less developed regions in the central and north.

In the territory of former Yugoslavia, a development axis with a rather northwest orientation, connect Belgrade with Zagreb and Ljubliana, with weak extensions to Skopje and Sarajevo.

The capital regions have a higher share of employment in the tertiary sector and a better mix of activities. The regions from outside of the development axes and the regions at the borders, depends on the primary sector (in Albania and Greece), or are excessively dependent on a secondary sector – and they have serious restructure problems.

Analyzing the Balkan Peninsula as a European macro-region, a strange observation in, that, these development axes do not meet or cross anywhere. The Greek axis is vertical with an eastward orientation since it covers the eastern part of the country. The Albanian axis is vertical, but with a westward orientation since it is in the western part of the country. The Bulgarian axis is horizontal, with an orientation towards the Black Sea countries. Neither common orientation nor a point of interaction exists among existing axes of development in the Balkans. It looks as if for each one of them the others simply do not exist. These axes have grown independently from each other for a long period of time. This fact, can be explained by the interruption of social and economic relations imposed in these countries by

the post World War II realities. This fact affected seriously the prospects for regional cooperation and development.

Conclusion

After 40 years of separation by military blocks, a large regional market of 60-70 million people in Southeastern Europe is shaped, including Greece (E.U. member since 1982), Albania, Bulgaria, Romania and the territory of ex-Yugoslavia. In this case, exists significant opportunities for cooperation, specialization and trade.

From the strategic point of view, the long-term interests of Romania, Bulgaria,Greece and the other countries in the region require stabile relations, successful implementation of the policies of transition and a policy mix promoting the unification and coherence, of the European economic space, the development of the European Southeastern region and the facilitation of cross-border cooperation.

It is necessary to develop strong intraregional relations, efficient infrastructure and a strategic advantage for the expansion of the European Union economic relations in the Black Sea region, Eastern Mediterranean and the Middle East.

BIBLIOGRAPHY:

EIU (1990), Country Reports, First Quarter 1996 **(**Price and cost competitiveness 1st quarter 1996. Quarterly report on the price and cost competitiveness of the European Union and its Member States. II/005/1/96-EN)-Archive of European Integration (AEI);

EUROSTAT 1995;

Statistical Yearbook 1995 and *World Bank* (1995 b);

G. *PETRAKOS*- "*Fragmentation and Conflict or Integration and Co-operation in the Balkans? Options and Strategies of Development for the 21- st Century ",* Discussion Papers Series, University of Thessaly, 2005;

G.*PETRAKOS, N. CHRISTODOULAKIS* – "*Economic Developments in the Balkan Countries and the Role of Greece: From Bilateral Relations to the Chalenge of Integration",* Discussion Paper (nr.66), Centre of Planning and Economic Research, Athens, 1997;

CRANOS: "Economic Impact Models", Papazisis Publisher House, Athens, Greece, 1989;

GRZEGORZ GORZELAK, GUNTHER MAIER,GEORGE PETRAKOS - Integration and Transition in Europe: The Economic Geography of Interaction, ,2000.

ANTON, D. DANCIU, C. MITU: "*The Role of SMES-s in the Regional Development of Romania",* M. Jackson and G. Petrakos:*"Regional Problems and SME Development of Transition Countries"*, Eastern European Economics, vol.34, Nb.2, Special Issue;

PAPADATU,C.-P.: "The Environment Politics in Balkans", Editura Fundatiei Universitare "Dunarea de Jos" din Galati, Romania,107 pag., 2008, ISBN 978-973-627-414-5;

E.LOUKA-"*Conflicting Integration*", The Environmental Law of the European Union, - Oxford, New York, Ed.Intersentia, 2004, ISBN 90-5095-360-3.

SINE IRAET STUDIO ABOUT SOME PROBLEMS OF THE ROMANIANS INTEGRATION INTO THE EUROPEAN COMMUNITY

Mariana Flaiser, Prof., PhD, "Grigore T. Popa" University of Medicine and Pharmacy, Iaşi

Abstract: The problems of the Romanians integration in Europe, their image in the world constitute preoccupations in the history of the Romanian culture and they are not, as you might think, just a current subject of the politics or the media. Thus, from Cantemir and the chroniclers of the XVIIIth century, there are noticed constant efforts to make known the specific elements and the values of our culture to the foreigners. Later, in the XVIIIth century the scholars of the Transylvanian School continue to explain to the Occident, using historical and linguistic arguments, the noble Latin origin of the Romanians and the legitimacy of an equal status with the other nations from Transylvania. Studies, petitions and books from the XVII - XVIII centuries of the scholars to which we have referred, were not without consequences in westerns consciousness, even if they had, and still have, a truncated and incomplete perception regarding the Romanian culture, the Romanian language and the Romanians spiritual values. Among the writings of Cantemir, MironCostin, Gh. Sincai, I.B. Deleanu, P. Maior, it can be appreciated that a first image of the Romanians as a people and of the national space has outlined.

What it should be emphasized is that, throughout the centuries, there are a few subjects that are found consistently in the comments, more or less favourable, of the foreigners regarding the Romanians. We rediscover the echo of these comments in the natural reactions of Romanian writers. Thus, a sensitive subject for centuries, is the presence of the Romany people in the Romanian space and recently the "Romany's invasion" in the European countries. M. Kogalniceanu, A.D. Xenopol and many other historians explain and argue with historical and political data, the problem of Romany with obvious dissatisfaction on the "hostile and defamatory attitude" of foreigners regarding the Romanian people. These hostile and defamatory attitudes regarding the Romanians, unfortunately, are met also today in the "common" space of the Europe.

Another problem which Romanians and other Europeans commented it in the past century and they discuss it today too is the agriculture, the harvests and Romanian agricultural products that comply or not with the European countries standards. Although centuries have passed since the first "amazements" of the foreign travellers through the Romanian countries regarding the poor state of the roads, the problem of the infrastructure remains a neuralgic point in the ensemble of the parts which can help achieving a favourable image of our country in the world.

These themes will be discussed in our paper, not politically, socially or economically, but in terms of literature, history of the Romanian literature, the data referred to being excerpted from the literary works and from the culture media, Romanian literature media, as a proof that writers have always been men of the citadel, always attentive to the life of their fellows.

The problem of the Romanian language, the knowledge of its history and originality, of the Romanian's language spread in Europe and in the world is another element to be considered in our work.

Keywords: ira, Romany, defamatory, incomplete, Cantemir

Românii nu au devenit europeni doar în momentul aderării la Comunitatea Europeană. Dacă privim harta continentului, se observă clar apartenența României la spațiul geografic european. În plus, românii vorbesc o limbă neolatină din aceeaşi familie cu franceza, spaniola, italiana, provensala, etc. Dacă ne referim, stricto senso, la anul de grație 2007 când românii au fost acceptați în construcția politică numită Comunitate Europeană atunci trebuie să recunoaştem că integrarea statelor sud-est europene, a României în particular, n-a fost un

proces lin, lipsit de turbulențe. Cauzele sunt multiple. O cauză ar fi atitudinea românilor înşişi, care nu ştiu să se facă cunoscuți în lume prin calitățile lor, prin punctele lor forte. O altă cauză este atitudinea străinilor, între care unii care, călătorind în spațiul românesc, i-au cunoscut pe români la ei acasă. Impresiile călătorilor străini, unele nu tocmai favorabile, privind obiceiurile şi cultura românilor s-au înrădăcinat în mentalul colectiv european. Alții care, neavând nici o informație despre România, dar cunoscându-i pe românii emigrați în alte țări, fac afirmații denigratoare la adresa poporului român în general, fapt care nu poate decât să ne întristeze şi să ne revolte. În acest sens, în *Suplimentul de cultură* al *Ziarului de Iaşi*, a apărut un articol intitulat *„O țară de hoți”*. Autorul, Radu Pavel Gheo notează: *„Mulți concetățeni sunt nemulțumiți de ceea ce se cheamă generic <<imaginea României în lume>>. Nu din patriotism exacerbat… ci din orgoliu rănit, fiindcă nimănui nu-i place să fie judecat la grămadă O căutare pe* ***Google Images****, după cuvântul* ***rumeni*** *sau* ***romeni****”*, scrie jurnalistul, *„aduce sute de imagini, unele după altele, imagini cu infractori români în Italia [sau în alte țări]. Asta e la propriu imaginea României, de fapt a românilor, printre frații noştri latini”*[1].Tânărul jurnalist se referă la momentul actual al expansiunii românilor în Europa. Dar imaginea românilor în ochii occidentalilor este şi în trecut, încă din Evul Mediu, constituită din elemente antitetice, uneori bizare, aflate de cele mai multe ori în contradicție cu realitatea istorică. Nu este mai puțin adevărat că unele informații privind aspectele mai puțin luminoase ale românilor au fost, şi sunt şi astăzi[2], livrate străinilor de românii înşişi. Începutul l-a făcut Dimitrie Cantemir prin *Descrierea Moldovei (DescriptioMoldoviae) 1714 – 1716*. Principele Cantemir a vrut să-i facă cunoscuți lumii, Europei, pe moldoveni, pe români şi recunoaşte că demersul său ştiințific a fost obstaculat de lipsa izvoarelor istorice pentru epocile mai vechi.

„Nepăsarea strămoşilor noştri este vinovată că noi nu putem spune nimic sigur despre cele dintâi vremuri ale neamului nostru”[3]. Printre numeroasele date referitoare la istoria, geografia, politica Moldovei, obiceiurile, limba moldovenilor, prin Cantemir au intrat în concepția europenilor şi idei ca acestea: *„moldovenii nu numai că nu sunt iubitori de învățătură ci chiar le e urâtă la toți. Chiar şi numele meşteşugurilor celor frumoase şi ale ştiințelor nu le sunt cunoscute”*[4]. Afirmațiile lui D. Cantemir sunt preluate de Bauer şi reluate de L. Galdi[5], cristalizându-se încet, încet, în mintea europenilor părerea că românii sunt sălbatici. *„Les Moldaves et les Valaques peuples encore à demi sauvage… âmes féroces”*[6].

---

[1]Ziarul de Iaşi, *Suplimentul de cultură*, anul X, nr. 437, 12 – 18 aprilie 2014, p. 5 din articolul *„O țară de hoți”*, autor Radu Pavel Gheo. Articole similare în *Suplimentul de cultură*, din acelaşi ziar, anul X; nr. 438, 19 – 25 aprilie 2014, p. 5 şi anul X, nr. 439, 3 – 9 mai 2014, p. 5.

[2]Ştefan Lemny, în *Sensibilitate şi istorie în secolul XVIII românesc*, Editura Meridiane, Bucureşti, 1990, pp. 176, 180, precizează în acest sens: *„Interesele de moment, conjugate cu fantezia s-au dovedit adesea în detrimentul cunoaşterii obiective a trecutului”*. Autorul insistă asupra importanței documentelor istorice în viața unui neam şi în *„afirmarea progresivă a istoriei ca <<element al conştiinței culturale>>*. În momentul actual, ne întrebăm care sunt documentele pe baza cărora Lucian Boia, în recenta sa carte, *Primul Război Mondial – controverse, paradoxuri, reinterpretări”*, Editura Humanitas, București, 2011, afirmă: *„Românii nu aveau şi un drept istoric asupra Transilvaniei… Puteau să-i acuze pe unguri că-i asupreau sau îi discriminau, dar nu-i puteau acuza că <<răpiseră>> vreodată Transilvania”* (fragment preluat din ediția online a Ziarului *Gândul*, 1 mai 2014).

[3]Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, Editura Minerva, București, 1981, p. XIII.

[4]D. Cantemir, *op. cit.*, p. 208.

[5]L. Galdi, *Lesmotsd'originenéogrecque en Roumaine a l'époque de phanariotes*, Budapesta, 1934, p. 64, *„Lessciences et lesbeaux-artsn'ontquerrefait plus de fortune en Valachieque dans lesautrespayssoumisà la Porte… ilsontméprises au pointqu' iln'y a pas même de, terme, dans la langue dupayspour exprime lesmotsd'arts ou des sciences”*.

[6]M. Caigniez, *La fôret d'Hermanstad ou la fausse épouse*, Paris, 1806, p. 8.

Dacă notațiile lui Caigniez pot fi catalogate drept fantazări literare iar unele însemnări ale călătorilor străini prin țările române, impresii personale, ştiindu-se că literatura memorialistică prin excelență, are o mare încărcătură de subiectivism, nu putem nega faptul că toate aceste scrieri au contribuit substanțial la fixarea imaginii deformate pe care românii o au în lume.

Datoria istoricilor români, a oamenilor de cultură a fost, şi este, să restabilească adevărul istoric cu argumente şi dovezi solide. Cronicarii români şi apoi reprezentanții Şcolii Ardelene sunt printre primii istorici care avansează ideea originii nobile a poporului român şi a limbii române: *„Poporul româno – moldo – vlahilor nu din glogozala a naşterii de strânsură să fie scornit ce din cetățeni romani, din ostaşi veterani şi din mari familii să se fi ales”*[7].

De la cronicarii secolului al XVII-lea până la mijlocul secolului al XIX-lea scrierile care au făcut cunoscute lumii istoria românilor şi problemele lor, au fost cele ale cărturarilor ardeleni. *Hronica românilor* a lui Gheorghe Şincai, istoric român prețuit în Europa[8], are meritul de a fi slujit cauzei adevărului istoric, combătând teoriile răuvoitoare ale străinilor: *„istoricii cei mai mulți nu încearcă să scrie adevărul numai cum să înalțe pre un neam… să se surpe pe altul căruia îi pizmuiesc urzirea, virtutea şi lauda”*[9].

Gheorghe Şincai remarcă lipsa unității de idei şi de acțiune, a armoniei în viața politică românească, trăsătură caracteristică care s-a conservat de-a lungul secolelor în detrimentul progresului economic şi spiritual al neamului românesc: *„Pre neamul românesc l-au stricat întâiu neînțelegerea între dânşii şi pizma din lăuntru care şi pe strămoşii noştri, romanii cei vechi, sigură i-au mâncat”*[10]. M. Kogălniceanu publică scrierile cronicarilor şi *Hronica* lui Şincai, subliniind valoarea inestimabilă a acestor izvoare şi meritul incontestabil în opera de restabilire a adevărului istoric privind originea românilor.

În contactul cu celelalte popoare din Europa, sau din lume, au existat şi continuă să persiste câteva prejudecăți, opinii ale străinilor în ceea ce-i priveşte pe români.Astfel, sunt comentariile privind problema țiganilor, a religiei ortodoxe, a corupției cu tot evantaiul de manifestări. În secolul al XIX-lea, M. Kogălniceanu scrie o broşură despre soartă şi caracteristicile țiganilor[11], *„popor sclav… în sânul Europei civilizate”* şi o trimite lui Humbold*„care arată un interes deosebit pentru Țările Române, necunoscute pe atunci, încât nici numele de români nu se ştia”*[12]. Asupra etnonimului *român* vom reveni ulterior (*v.infra*). Nemulțumit de imaginea pe care românii o au în lume ripostează şi marele istoric Al. Xenopol care scrie: *„ce mijloace infame întrebuințează străinii pentru a ne defăima în ochii lumii întregi… Nu se scoală nimeni pentru a îndepărta calomniile ce curg din toate părțile asupra*

---

[7] D. Cantemir, *Hronicul vechimii română – moldovlahilor*, I – II, Iaşi, 1835 – 1836, p. 26.

[8] *„Edgar Quinet cunoştea* ***Cronica*** *iar în lucrarea sa* ***Lesroumains****îl compara pe Şincai cu Muratori, precizând că opera lui va dăinui, va fi o bază de nezdruncinat, pe care poate să se sprijine… societatea românească”* (cf. Gheorghe Şincai, *Hronica românilor*, Editura pentru literatură, Bucureşti, 1967, p. X – XI).

[9] Gheorghe Şincai, *op. cit.*, p. XLIV.

[10] Gheorghe Şincai, *op. cit.*, p. XCI. Ca dovadă că aceste păcate ale românilor continuă să macine lumea politică şi societatea românească în general, citām dintr-un articol scris de Gr. T. Popa la începutul secolului al XX-lea: *Lipsa reverberației*, în *Însemnări ieşene*, an. II, vol. III, nr. 1, 1930, p. 37, unde nota: *„Noi românii nu simțim deajuns persoana noastră fuzionată într-o comunitate, nu simțim contribuția noastră la scăderile societății”*. Pentru actualitate vezi presa din fiecare zi care relatează despre neînțelegerile, certurile între personajele politice ale României. Concluzia: *„Nil novi sub sole”*.

[11] Mihail Kogălniceanu, *Esquisse sur l'histoirelesmoeurset la langue de cigains*, Berlin, 1837.

[12] Mihail Kogălniceanu, *Scrieri*, Editura Tineretului, Bucureşti, 1967, p. 243.

noastră. M-am hotărât… publicând mai întâi o privire asupra istoriei noastre bazate pe izvoare cât se poate de cunoscute"[13].

În acest sens, Xenopol îi cere lui Iacob Negruzzi să-i trimită lucrări şi date statistice despre ţigani pentru a scrie un studiu asupra lor. Astfel, informaţii corecte privind istoria şi limba ţiganilor încep să fie vehiculate atât în spaţiul românesc cât şi în Europa[14]. În literatura şi în scrierile politice din secolele XVI – XIX se întâlnesc numeroase comentarii privind situaţia ţiganilor şi necesitatea dezrobirii lor. În documentele vechi româneşti, dar şi în presa şi literatura contemporană, ţiganii sunt văzuţi, ca orice altă etnie, cu defectele şi calităţile lor. Chiar atunci când erau robi, ţiganii buni meşteşugari (bucătarii, fierarii, muzicanţii, etc.) erau foarte apreciaţi, încât se băteau moşii pentru a avea un lucrător ţigan bun[15]. Aprecierile privind calităţile ţiganilor de buni meşteşugari şi talentaţi artişti sunt dovezi de necontestat că valorile, indiferent de etnie, sunt recunoscute şi preţuite. De câteva decenii ţiganii şi-au dorit să se numească *romi*, motivând că etnonimul *ţigan* ar fi peiorativ (însemnând *rob, personaj cu apucături rele, hoţ*, etc.). În opinia noastră, prin această rebotezare a etniei, nu se înlătură încărcătura semantică care *„ornează"* etnonimul *ţigan*. Este posibil, că în viitor, aceleaşi conotaţii nefericite să se transfere şi termenului nou intrat în circulaţie după 1989. Şi atunci se pune întrebarea: Cui slujeşte această stratagemă lexicală? Ţiganii nu pot şterge datele din istoria culturii româneşti, din istoria limbii române. Nu pot elimina din vocabularul românesc, din paremiologia românească cuvântul *ţigan* şi derivatele lui (*ţigancă, ţigănuş, ţigăncuşă, ţigănesc, ţigănie, a se ţigăni, ţigăneală*, etc.). Ei înşişi folosesc aceste cuvinte când vorbesc de *comunitatea ţigănească, obiceiuri şi haine ţigăneşti, judecată ţigănească*, etc. … întrucât pentru unele derivate este greu de construit sinonime care să aibă ca bază de derivare cuvântul *rom*. În plus, atât în presa naţională, cât mai ales în plan european, s-a creat o stare de confuzie plecând de la termenii *rom* şi *limba romani*. Întrucât pe internet semnele diacritice sunt, de cele mai multe ori, ignorate s-a ajuns la situaţia ca între *limba romani* şi *limba românilor*, *limba română*, să se pună nejustificat semnul egalităţii. Acest lucru nu este atât de surprinzător pentru cei care ştiu că în secolul al XIX-lea, în Europa, numele *român* era total necunoscut. M. Kogălniceanu afirmă că el, *„cel întâi [a] întrebuinţat în limba franceză cuvintele* ***Roumain*** *şi* ***de Roumanie****"*[16]. În secolul al XVII-lea, în dreptul unui text cu *Tatăl nostru* în limba română apare adnotarea *„in derchineschensprach"*[17]. În situaţia în care despre

[13]După AL. Zub, *Istoriografia română la vremea sintezei*, A. D. Xenopol, Institutul European, Iaşi, 2004, p. 34.

[14] În *Istoria României*, Editura Academiei, 1962, vol. II, p. 307 – 308 se precizează că prima menţiune referitoare la *ţigani* datează din 3 octombrie 1385, [într-un document], prin care Dan I *„întăreşte Mânăstirii Tismana 40 de sălaşe de aţigani"*,Se afirmă că ţiganii sunt de origine indiană iar *"denumirea de aţigani este de origine bizantină"*.

[15]*„În 1656, jupâneasa Caplea dădea lui Pătraşco paharnic o jumătate de moşie pentru un ţigan… meşter bucătar"* (cf. Ştefan Olteanu, Şerban Constantin, *Meşteşugurile din Ţara Românească şi Moldova în Evul Mediu*, Editura Academiei, Bucureşti, 1969, p. 150). La începutul secolului al XVIII-lea, un domnitor face cadou unui boier un meşter ţigan şi înţelegând mai târziu, că s-a lipsit de unul dintre cei mai pricepuţi lucrători de la grajduri, îşi cere cadoul înapoi:*„Neculai ţiganu lucrează la bolduri de rădvanuri domneşti şi la cocii… cu greşeală l-am fost dat domnia mea danie"* (cf. Ion Caproşu, *Documente privitoare la istoria oraşului Iaşi, Acte interne*, Editura Dosoftei, 1999 – 2007, vol. I – X, vol. III, p. 503).

[16]Mihail Kogălniceanu, *op. cit.*, p. 243.

[17]Pentru mai multe informaţii vezi lucrarea lui Eugenio Coşeriu, *Limba română în faţa Occidentului*, Editura Echinox, Cluj-Napoca, 1994, pp. 32 – 34, 59.

români şi limba lor se ştiu, şi astăzi, atât de puține lucruri[18], nu ni se pare inutil să amintim, şi să accentuăm, că termenul *român*, păstrat ca etnonim doar în limba română, *„avea inițial şi sensul de* ***creştin****. De aceea este foarte posibil ca descendenții româneşti ai latinescului****romanus*** *(****rumân****,* ***român****) să fi avut încă din epoca de formare a limbii româneşti, alături de sensul etnic şi pe cel religios de creştin"*[19].

Referitor la creştinătatea europeană şi cea românească trebuie să recunoaştem că economia lucrării noastre nu ne permite să dezvoltăm, pe cât ar merita, acest subiect extrem de important, având în vedere multitudinea elementelor care se întrepătrund atunci când se analizează rolul religiei ortodoxe în cultura națională.

Pe scurt, istoricii sunt de părere că românii *„au apărat civilizația europeană contra cuceririi turceşti… Apusul nu [trebuie] să uite că datorează confortul şi catedralele rezistenței eroice desfăşurate de-a lungul secolelor în spațiul carpato-dunărean"*[20]. Rolul religiei, al Bisericii, este, cum bine se ştie, extrem de complex. În orice stat biserica a avut, şi are, implicații politice, sociale, culturale. În Transilvania, politica de deznaționalizare a românilor din secolele XVII – XVIII se încearcă prin trecerea la catolicism. Şincai clama către transilvăneni:*„Deşteaptă-te o iubite neamul mieu şi ai minte! Ce păstoriu ai ale cărui cuvinte nu le înțelegi?"*[21]. În momentul Unirii Principatelor, statele europene care trebuiau să recunoască actul istoric de la 1859 se slujeau de motive religioase pentru a explica atitudine rezervată față de unirea Moldovei cu Țara Românească. *„La români, strigă adversarii noştri ignoranți şi necultivați, religia este mai puternică decât naționalitatea. Ortodoxia îi va arunca pururi în brațele Rusiei"*[22]. Şi în contemporaneitate ortodoxismul este interpretat de occidentali drept o moştenire balcanică în care dominante sunt corupția şi disprețul față de lege[23].Cei care fac asemenea comentarii uită, sau nu cunosc, rolul fundamental al Bisericii, al religiei ortodoxe, în cultura românească şi, mai ales, în cultivarea limbii literare.N. Iorga, sintetizând ideile conducătoare din viața poporului românesc, subliniază: *„Întâia noastră idee conducătoare a fost ideea creştină Temeiul a fost ortodoxi*[24].

O altă atitudine care ne-a marcat trecutul, şi ne macină şi astăzi spiritualitatea, este moda *imitației* a tot ceea ce este străin şi desconsiderarea, negarea, valorilor româneşti. În nemulțumirea lui Kogălniceanu privind societatea vremii sale regăsim elemente care se potrivesc şi secolelor următoare: *„emigrația tinerimii"* cu consecințe grave ca *„uitarea de*

---

[18]C. Noica în cartea sa *Introducere în miracolul eminescian* relatează un fapt dureros pentru orice român când în 1863, în Franța, Louis Joly se întreba în *Du principe des nationalités*:*„La ce bun o limbă nouă (?!) ca limba română? Ce opere există în ea?"* Răspunsul lui C. Noica vizează valorile eterne ale culturii româneşti, creația populară şi opere scriitorilor români, mai ales ale scrierilor eminesciene:*„producția culturală … îndărătul ei, într-o lume de care voi [străinii] nu vreți să ştiți este creație… Pentru aşa ceva e bună limba română şi sunt bune caietele lui Eminescu"* (cf. C. Noica, *op. cit.*, Editura Humanitas, 1992, p. 225 – 226).

[19]Vasile Arvinte, *Român, România, Românesc*, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1983, p. 211.

[20]A. D. Xenopol, *Le rôle des roumains en Orient, in La Revue roumaine*, III, 1914, nr. 5, p. 129 – 132 (cf. Al Zub, *op. cit*., p. 76).

[21] Gheorghe Şincai, *op. cit.*, p. VIII.

[22]Mihai Kogălniceanu, *op. cit.*, p. 209.

[23] Ziarul german *Tageszeitung*, făcând o incursiune în istoria țării apreciază că *„trecutul ei este influențat de religia ortodoxă cu rădăcini în vechiul şi orientalul Bizanț. România este moştenitoarea balcanică a unei culturi cu tot ce are ea mai rău – corupția şi disprețul față de lege"* (cf. *Ziarul de Iaşi*, articolul *Românofobia – o nouă expresie a euroscepticismului*, 5 mai 2005, p. 6A).

[24] N. Iorga, *Istoria românilor în chipuri şi icoane*, Editura Humanitas Bucureşti, 1992, p. 171, 173, 177.

ţară…”, *„lipsa de interes pentru limba şi istoria noastră”*[25], imitaţia a tot ce este străin şi distrugerea multor valori materiale şi spirituale naţionale.Literatura americană, filmul şi presa americană au meritul de a accentua cu precădere calităţile cetăţeanului american, implicarea lui în viaţa societăţii. După fiecare faptă bună i se spune *„I am very proud of you”*, *„We are very proud of you”*.Laitmotivul românesc pare a fi *„la noi ca la nimenea”*, accentuându-se părţile negative ale poveştii. Sunt două moduri de abordare a realităţilor, total diferite, care, fie declanşează sentimente de mândrie şi încredere, fie îngroapă orice avânt al individului ca om al cetăţii. Nu integrarea europeană a românilor este cauza acestor atitudini, ci nemulţumirea, frustrarea conaţionalilor care nu pot face să dispară peste noapte contrastele dintre cele două lumi, *„falia existentă între spaţiul românesc şi Europa care începe dincolo de Carpaţii românilor”*[26]. Concluzionând, procesul integrării în Europa nu este un parcurs lin, fără obstacole. Românii cu defectele şi calităţile lor, doresc, poate prea repede, să parcurgă drumul integrării recuperând secolele de izolare în care au trăit. Comunicarea, cunoaşterea reciprocă ar facilita integrarea românilor în lumea occidentală şi nu numai.

Istoricii şi oamenii cu cultură au avut, şi au şi astăzi, un rol important în construirea unei imagini veridice a României în lume prin afirmarea adevărului istoric privind ţările române, numele de român, valorile culturii româneşti. Din nefericire, *„mercenari”* în lupta de idei denigrează în continuare pe români. Fără a fi epuizat numeroasele probleme pe care integrarea românilor în Europa le readuce în prim planul preocupărilor politicienilor şi ale oamenilor de cultură,sperăm că am reuşit să subliniem unele aspecte importante ale acestui proces complex care a început în trecutul îndepărtat şi va continua să progreseze nivelând asperităţile şi diferenţele brutale fără a atinge, nicidecum, identitatea naţională românească.

BIBLIOGRAFIE:

Arvinte, 1983 Vasile Arvinte, *Român, România, Românesc*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti

Caigniez, 1806 M. Caigniez, *La fôret d'Hermanstad ou la fausse épouse*, Paris

Cantemir, 1835-1836 D. Cantemir, *Hronicul vechimii româno – moldo – vlahilor*, Iaşi, vol. I – II

Cantemir, 1981 Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, Editura Minerva, Bucureşti

Caproşu, 1999–2007 Ion Caproşu, *Documente privitoare la istoria oraşului Iaşi*, Editura Dosoftei, vol. III

Constantiniu, 2002 Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti

Coşeriu, 1994 Eugenio Coşeriu, *Limba română în faţa Occidentului*, Editura Echinox, Cluj-Napoca

[25]Aceleaşi idei exprimate de Kogălniceanu le aflăm şi la Ion Ghica, M. Eminescu, T. Maiorescu, la A. Marino, etc., notaţii care referindu-se la scăderile societăţii româneşti din secolul al XIX-lea şi al XX-lea, dovedesc că nimic nu e nou sub soare şi că ne aflăm, din păcate, în vârtejul aceloraşi probleme, dovedind că nu avem putere să îndreptăm lipsurile proprii şi ale lumii în care trăim:*„Lepădând tot şi împrumutând tot am adus în ţara noastră plante străine… care nu vor da niciodată roduri coapte. Am luat luxul, corupţia şi formele exterioare a (sic) Europei dar nu ideile de dreptate şi bunăstarea naţională”*(cf. M. Kogălniceanu, *op. cit.*, p. 116 - 117).

[26]Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*,Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2002, p. 199.

Galdi, 1934 L. Galdi, *Les mots d'origine néogrecque en Roumanie a l'époque de Phanariotes*, Budapesta
Iorga, 1992 Nicolae Iorga, *Istoria românilor în chipuri şi icoane*, Editura Humanitas, Bucureşti
Istoria României, 1962 *Istoria României*, Editura Academiei, vol. II
Kogălniceanu, 1837 Mihail Kogălniceanu, *Esquisse ou l'histoire les mœurs et la langue de cigains*, Berlin, 1837
Lemny, 1990 Ştefan Lemny, *Sensibilitate şi istorieîn secolul XVIII românesc*, Editura Meridiane, Bucureşti
Noica, 1992 C. Noica, *Introducere în miracolul eminescian*, Editura Humanitas, Bucureşti
Olteanu, Constantin, 1969 Ştefan Olteanu, Şerban Constantin, *Meşteşugurile în Ţara Românească şi Moldova în Evul Mediu*, Editura Academiei, Bucureşti
Popa, Gr. T., 1930 Gr. T. Popa, *Lipsa reverberaţiei* în revista *Însemnări ieşene*, an II, vol. III, nr. 1
Radu Pavel Gheo articolul *„O ţară de hoţi"* în *Ziarul de Iaşi*, *Suplimentul de cultură*, anul X, nr. 437, 12 – 18 aprilie 2014, p. 5 şi în numerele din acelaşi ziar din 19 – 25.04.2014; 3 – 9.05.2014, p. 5
Şincai, 1967 Gheorghe Şincai, *Hronica românilor*, Editura pentru literatură, Bucureşti
Xenopol, 1914 A. D. Xenopol, *Le rôle de roumains en Orient*, în *La Revue roumaine*, III, nr. 5
Ziarul de Iaşi, 200 articolul *Românofobia, o nouă expresie a euroscepticismului*, 5 mai 2005
Ziarul Gândul 1 mai 2014, ediţia online
Zub, 2004 Al. Zub, *Istoriografia română la vremea sintezei A. D. Xenopol*, Institutul European, Iaşi

THE DEMOCRACY OF SHARING DIVERSITY. GLOBALISATION, DEMOCRACY AND NATIONAL IDENTITY IN EGYPT AFTER REVOLUTION OF 25 JANUARY 2011

Renata-Gabriela Tatomir, Assist. Prof., PhD, "Hyperion" University of Bucharest

Abstract: The last three years represent the most recent major episode of Egypt's re-opening up to the world. The Egyptian Revolution of 25 January 2011 (aka the Lotus Revolution) resulted in the removal from power of the dictator Hosni Mubarak. Thus Egypt entered the path of democratic reforms. The impact of this crucial event on the society went much deeper than anything that Egypt had experienced before, and this justifies the use of the relatively new term "globalisation". Furthermore the consequences are difficult to predict even by the most subtle international policy analyst. This paper addresses the issue of globalisation on Egypt nowadays, a multi-cultural, multi-ethnic and multi-religious country, which requires a particular type of democracy adapted to the existing social and historical conditions, which might be labeled the democracy of sharing diversity.

Keywords: democracy, globalisation, diversity, national identity, Egyptian Lotus revolution

> *"Each time a man stands up for an ideal or act to improve the lot of others, or strikes against injustice, he sends a tiny ripple of hope, and crossing each other from a million centres of energy and daring, those ripples build a current which can sweep down the mightiest walls of oppression and resistance."*
>
> Robert F Kennedy, former US Senator and Presidential candidate in 1968[1]
>
> -
>
> *"Why should Egyptians quarrel with each other about their identity? …Whenever there is an acute crisis regarding Egypt's political direction and its socio-political set-up, it turns into a search for something broader and deeper—a "soul" and a "fabric.""*[2]

Introduction

During the last decade a number of developments which took place in several countries around the world have given globalisation, intercultural dialogue, and national diversity a more prominent place on political agendas. They relate to major changes and global social convulsions with identitary character - whether it's about the transition from dictatorship to democracy, or succeeding in getting rights for minorities. These transformations might be resumed as follows: globalisation and geopolitical changes; multiculturalism; migration flows that have significantly changed the population diversity of some countries; new means of communication (the so-called "New Media") and a related expansion of media content with a strong impact on youth, disadvantaged, discriminated, and marginalized groups; an increase in controversies and debates on value systems; a reported rise of incidents of discrimination, racism, and populism; in the Middle East and North Africa, the popular uprisings that swept down dictatorships in the complex phenomenon called "Arab Spring" that began toward the end of 2010 have not only opened perspective to

[1]Quote from the "Ripple of Hope" speech, delivered at the University of Cape Town, South Africa, June 6th, 1966.

[2]Ahmed Abdulla, "The Egyptian National Identity and Pan-Arabism Variations and Generations," Roel Meijer (ed.), Cosmopolitanism, Identity and Authenticity in the Middle East, Richmond, Curzon, 1999, pp. 172 – 173.

democracy, but also have lead to escalation of the Islamic fundamentalism and the consequently reactions against that.

Such developments and transformations on the socio-political stage are not unusual; nor are multicultural situations a new phenomenon in the World history. On the scale of history rather they are commonplaces In the Middle East and the Mediterranean World, a multiplicity of cultures coexisted in rural areas as well as in cities at least from the time of Alexander the Great. With Islam, the religion and language of ruling groups changed, but the cultural mosaic was not rubbed out. Diasporas played an important part in the religious and economic life of major kingdoms and Empires since the ancient times.[3]

Over the millennia, the geo-political stage of the human society has changed thousands of times, composing and recomposing itself over and over again; the state entities were unifying, splitting, and merging again, the process repeating itself several times until now according both to the different phases of the general evolutionary level and the particular economic needs. In that process therefore, the current phase with *globalisation* as the international key-word, is just a step, a natural one. Viewed in that context, the two connected parts, the national identity and the intercultural diversity contribute to the strengthening of the state cohesion as well as of the communitary entities. To this respect, in the large construction of globalisation one observes a new paradigm emerging. Its specificity is due to the fact that the individuals are informed, educated and stimulated to no longer consider themselves and the communities to which they belong in isolation, but rather to understand the whole of society as a huge entity whose cohesion factors are the specific ethnic and cultural identities, and the particular values. They tend therefore to become subsystems of a new geo-political "being" with distinct economic, social, political and cultural life, characterized by the dialectic of syncretism and traditional values. That process implies on one side the syncretical development of the common recognized socio-intercultural elements of civilization that belong to peoples from different political/ethnical entities; and on the other side the conservation of the prized ethnic and national values and mental constructs of the traditional identity that characterized the human diversity, the nations and states.

The process of globalisation, which started at the time of the Discovery, was dramatically speeded up in the second half of the 20th century by the new technologies of rapid transportation and telecommunication. Because of the increased mobility linked with air travel, people in remote areas are discovering new styles of life through their contacts with tourists. International migrations develop and a growing number of foreign groups settle in the great cities of the developed or developing countries. Because of the new facilities of telecommunication, it is easy for migrants to maintain contacts with their home countries: it gives to their cultures more chance to survive.

Contemporary multicultural situations differ however by many features from their antecedents because of the rise of a new type of ideology which bears that name precisely: *multiculturalism*. In the past, multicultural situations were tolerated by the ruling groups, but their aim was generally to integrate minority groups into mainstream cultures. In order to understand the problems of today, it is worth to investigate the dynamics of modern

[3]Paul Claval, "Multiculturalism and the Dynamics of Modern Civilizations", Dialogue Among Civilizations Conference, United Nations University, Tokyo and Kyoto 2001, pp. 1-12.

civilizations in which multiculturalism arose as an answer to the emerging spatial pattern of cultures.[4]

The case of Egypt, as it is now unveiled to the world, with its recent years of riot, turmoil and upheavals show that the recent developments are particular, national consequences in the Egyptian society of the regional and worldwide phenomena of globalisation, cultural and inter- and multicultural diversity that in light of these phenomena require a redefinition of the concept of national identity.

Globalisation

From the quantitative point of view, globalisation is defined as: "The intensification of economic, political, social, and cultural relations across borders".[5] From the qualitative point of view, globalisation is defined as a process comprising a number of qualitative transformations, which in turn characterise the current phase of capitalist development. In this context, globalisation is identified as a qualitatively new phenomenon, comprising a number of components all of which converge to define globalisation as a process or, as Mittleman suggests, a "syndrome".[6] Moreover, these components tend to spill over into each other, without any predetermined single cause/effect relation but in a dialectical way, which makes it possible to identify the direction of the change, if not to react accordingly. The components included in such a qualitative definition of globalisation are represented by: technological transformation; financial transformation; geographical reallocation of production; the process of commodification; the polarisation of wealth; the subordination of politics to economics and the related decline of the nation state; and the emergence of a new global division of labour.[7] Globalisation, based on the free play of comparative advantage, economies of scale and innovation, is clearly a genuinely radical force, in the true sense of the word. To put it differently, globalisation essentially amplifies and reinforces the strengths, but also the contradictions, of market capitalism: its efficiency, its instability, and its inequality. Globalisation is not just an economic phenomenon. At the same time as it attacks the social fabric that binds us together, globalisation can contribute to the realisation of individual aspirations. It has wider political and social ramifications: globalisation risks fuelling the sense of powerlessness, the sense of disenchantment with the world that has become so evident - for instance in the street protests in Egypt over the last three years. It is essentially up to us to make sure that it evolves in the right direction. We do need the efficiency gains it brings, we can prevent its destabilising effect, and we need to correct the inequality it produces. But as the term implies, this corrective action can not be conducted only at the national level; the regional level and the global one are also relevant. Regionalism cannot be the only answer. We also have to take account of the need for global answers.[8]

Cultural (and Intercultural) Diversity and Cultural Identity

[4]Claval, loc. cit.
[5]C.B. Brettel and J.F. Hollifield, 2008, Migration Theory: Talking Across Disciplines, second edition. Routledge, London.; Leila Simona Talani, From Egypt to Europe Globalisation and Migration Across the Mediterranean, Tauris Academic Studies, I.B.Tauris Publishers, London, New York, 2010.
[6]Ibidem.
[7]Ibidem
[8]"The globalisation process and its implications for Egypt", Council for Foreign Relations at the Diplomatic Club, Cairo, March 25, 2001, trade.ec.europa.eu/doclib/html/119400.htm

Cultures are not static realities. They are dynamic ones.[9] Cultural Diversity is the quality of diverse or different cultures, as opposed to monoculture; it can also refer to having different cultures respecting each other's differences. Cultural diversity and increased cultural participation strengthen democracy, tolerance and social cohesion, and therefore is an investment in the future as well as a driving force of sustainable development. Enhancing people's choices and responsibilities is key to human development. Cooperative cultural policies can enhance development opportunities. In this process, an active, competent and organized civil society plays an important role.

According to the Article 1 of the UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity: "*Culture takes diverse forms across time and space. This diversity is embodied in the uniqueness and plurality of the identities of the groups and societies making up humankind. As a source of exchange, innovation and creativity, cultural diversity is as necessary for humankind as biodiversity is for nature. In this sense, it is the common heritage of humanity and should be recognized and affirmed for the benefit of present and future generations.*"

Culture precedes cultural practices, thereby influencing and constraining how actors engage in the reproduction of culture:

"So the existing cultural patterns form a sort of historical reservoir—a pre-constituted "field of the possibles"—which groups take up, transform, develop. Each group makes something of its starting conditions—and through this "making," through this practice, culture is reproduced and transmitted. But this practice only takes place within the given field of possibilities and constraints."[10]

In other words, culture, as a social practice, is not something that individuals possess. Rather, it is a social process in which individuals participate, in the context of changing historical conditions. As an "historical reservoir," and due to its diversity *culture is an important factor in shaping identity*. However, this identity is not static.[11] Identity, like culture, is understood as fluid and historically constituted:

"Cultural identity ... is a matter of "becoming" as well as "being." ... Far from being eternally fixed in some essentialised past, they [identities] are subject to the continuous "play" of history, culture and power ... identities are the names we give to the different ways we are positioned by, and position ourselves within, the narratives of the past."[12]

Culture and identity represent important concepts within the study of political science because they influence how individuals and groups engage with the world—including the world of politics. The processes of cultural construction and identification "bridge agency and structure, are multiple and sometimes contradictory, and can be understood as strategies."[13]

[9]Paul Claval, 1995, La Géographie culturelle, Paris, Nathan.
[10]John Clarke et al., "Subcultures, Cultures and Class," Stuart Hall and Tony Jefferson (eds), Resistance through Rituals: Youth Subcultures in Post-war Britain, London, Hutchinson, 1976, pp. 9–74; 9), p. 11.
[11]Nicola Pratt, "Identity, Culture and Democratization: The Case of Egypt", New Political Science, Routledge, Volume 27, Number 1, March 2005, pp. 73-90; p. 76.
[12]Stuart Hall, "Cultural Identity and Diaspora," J. Rutherford (ed.), Identity: Community, Culture, Difference, London, Lawrence & Wishart, 1990, reproduced in Patrick Williams and Laura Chrisman (eds), Colonial Discourse and Post-colonial Theory: A Reader, New York, Columbia University Press, 1994, p. 394.
[13]Spike Peterson, "Sexing Political Identities/Nationalism as Heterosexism," Sita Ranchod-Nilsson and Mary Ann Te´treault (eds), Women, States, and Nationalism, London and New York, Routledge, 2000, p. 57.

Identities—whether based on class, gender, religion, nationality or some other social/cultural marker—play a role in building social movements and "framing contention."[14] Moreover, the realm of culture and identity is often the object of contestation for social movements. For example, one of the distinguishing features of the political Islamist movements in the Arab world is their emphasis on promoting an "Islamic culture."[15] In the case of Egypt, Islamist activists have imposed gender segregation and censorship on university campuses, burnt video rental shops and undertook the policing of wedding parties to prevent the consumption of alcohol.[16] They have also mobilized street protests against cultural productions that they deem heretical.[17] Conversely, the Egyptian state has also attempted to counter Islamist opposition through producing its own version of Islamic culture, through magazines, newspapers and television programs.[18]

In the conceptual framework of international relations, in Egypt diversity is a main element of soft power in society. Religious tensions have posed a threat to the country's social fabric and allowed divisive discourses and incidents of direct confrontation between Muslims and Christians to take place against a backdrop of poor governance of religious diversity.[19] Issues related to religious diversity have figured prominently in news reports, blogs, commentaries, and intelligence analysis based on the recent political upheaval in Egypt. The authors cautioned either against the risks that the uprising could allow the Muslim Brotherhood to seize power and establish an Islamic state; or against the outcomes of the recent attacks on Egyptian Christians by Muslim extremists, arguing that the Christian position will probably further deteriorate under a new regime. Most observers, however, have stressed the secular nature of the Egyptian revolution, casting doubt on any devolution into a hard-line Islamist government. A number of reporters have even stressed cooperation between Muslim and Coptic Christian protestors during the days of harsh demonstrations in Tahrir Square. Moreover, the geography of the Egyptian religious communities is an intricate one. Egyptian Christian congregations are interspersed with Muslim communities over much of the country.[20]

The two phase-Egyptian Revolution (Lotus and Tamarod) and the debate on democracy

[14]Sidney Tarrow, Power in Movement, Cambridge, Cambridge University Press, 1998, p. 119.
[15]Larbi Sadiki, The Search for Arab Democracy: Discourses and Counter-discourses, New York, Columbia University Press, 2004, pp. 322–323.
[16]Nazih Ayubi, Political Islam: Religion and Politics in the Arab World, London, Routledge, 1991; Salwa Ismail, "Religious 'Orthodoxy' as Public Morality: the State, Islamism and Cultural Politics in Egypt," Critique, 1999, pp. 25–47.
[17]For instance, in 2000, Islamists mobilized significant opposition to a novel (A Banquet for Seaweed by Syrian novelist Haydar Haydar), which was published by the state-owned General Organization for Cultural Palaces. This led to the editor and managing editor of the book series being officially charged with blasphemy. See Samia Mehrez, "Take Them Out of the Ball Game," Middle East Report 219 (2001), available online at: khttp://www.merip.org/mer/mer219/219_mehrez.htmll. See Pratt, ibidem, p. 77.
[18]Ismail, loc. cit.
[19]Sameh Fawzi, Samir Morcos, "Governance of Religious Diversity: The Copts of Egypt as Example", Arab Reform Initiative, Governance of Diversity, June 2012, pp. 1-11; p. 1.
[20]Martin M. Lewis, "Egypt's Religious Diversity and Its Forgotten Shi'ites", Geocurrents. The Peoples, Places & Languages Shaping Current Events, February 14, 2011, http://www.geocurrents.info/cultural-geography/egypts-religious-diversity-and-its-forgotten-shiites

In light of recent developments in the religious and cultural domains, and particularly in the political one (see the 2014 New Egyptian Constitution[21]), especially due to the fact that Egypt is still in the process of passing through a new stage of history following both the events of the January 25, 2011 Lotus Revolution, and the fall of President Mohamed Morsi starting with June 2013 (the so-called Tamarod – Rebellion - Egypt's Second Revolution) societal issues are influenced by the aforementioned factors. In the current context of the upheavals they subsume to the long-debated democratic nature of the Egyptian society to come.

This is natural if one considers the fact that after the popular uprising that removed Hosni Mubarak from power, the prospects and hope for a democratic Egypt were high in 2011. In the three years since then however, a government has been elected and subsequently removed, and people still protest in the street on both sides of the political divide, while the West holds their breath to see if Egypt will return to authoritarianism or become a member of the democratic club. The economic performance and wealth of a country, social class structures, and the legacies and institutions left over from the previous regime, all have significant impacts on the transition process to democracy and whether the country becomes a democracy or slips back into authoritarianism.[22]

Thus, as regards the likely democratic outcome in Post-Revolution Egypt and people's much-needed and much-disputed diversity-based freedom, it must be pointed out that social democratic transitions occur during times of an evident upheavals taking into account the historical narrative, democratization progress, and the extent of socially oriented agendas in a given country. Amongst post-Arab Spring countries only Egypt stands out to have such possibility.[23] This is due to the fact that since 2011 Egypt has seen the most wrenching change. Now after three years from the dramatic uprising against Mubarak's dictatorship, Egypt stood out until now as an icon of the struggle to radically change the authoritarian regime and to impose instead major democratic reforms in all sectors of society.

With a population of over 80 million and its location bridging both Africa to the Middle East and the Mediterranean to the Red Sea, Egypt has long played a pivotal role in the region. Egyptian support over time for the Middle East peace process has been crucial to US foreign policy interests. In a region that has seen more than its share of internal political crises — military coups, civil wars and revolutions — Egypt stands out as having, until recently, experienced remarkable continuity in its domestic political scene, though the apparent stability masked significant and rising public discontent. Since the early 1920s, Egypt's political system has undergone fundamental change only twice — from a constitutional monarchy under strong British influence to an independent, authoritarian state in the 1950s, in which the military played a guiding role, and, beginning in 2011, when the authoritarian rule of Hosni Mubarak was defeated by a broad and popular revolution. Green[24] stated that

[21]Constitution of The Arab Republic of Egypt 2014, http://www.sis.gov.eg/Newvr/Dustor-en001.pdf

[22]J. Fidrmuc, Economic Reform, Growth and Democracy During Post-communist Transition, 2001, p. 23, retrieved from http://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/handle/2027.42/39756/wp372.pdf?sequence=3.

[23]Dorgham Abusalim, "Is Social democracy Possible in Post-Arab Spring Egypt?", 7 May 2012, https://www.academia.edu/4934896/IS_SOCIAL_DEMOCRACY_POSSIBLE_IN_POST-ARAB_SPRING_EGYPT , pp. 1-51.

[24]D. Green, "What caused the revolution in Egypt?", 2011, retrieved November 22nd, 2013, from http://www.theguardian.com/global-development/poverty-matters/2011/feb/17/what-caused-egyptian-revolution

"demographics, technology, corruption, the country's foreign policy, legitimacy of the state that was very low back then, torture done in the police stations and other factors all played a big role in bringing angry Egyptians out in the streets." The shift to popularly elected government was bewildering for all involved. Deep social and political cleavages, which the context of authoritarian rule kept in the relative background, have now come to the fore, including, prominently, the challenge of reconciling widespread religious faith and democracy. The military has proven a decisive factor, holding the balance of power between religious and secular/liberal political forces. Despite the massive changes already seen, Egypt's successful transition to functioning broad-based democracy is however far from assured.[25]

Three years ago, on 25 January 2011, the so-called Lotus Revolution marked a new chapter in Egyptian history as the people collectively called out the state's failures, embraced their rights, and took collective action to change their country, starting with the ousting of Hosni Mubarak from his presidential throne on 11 February 2011. Once united, the Egyptian people held high hopes for a seamless democratic transition and a significant government reform.[26] They wanted to see a better country, one that respects their rights as citizens and saves their dignity, one that stands for equality and social justice, a country that actually counts their votes in elections and where they can feel the freedom they have been deprived from for several decades.[27] Mohamed Morsi, the leader of the Freedom and Justice Party, and the first democratically elected president of Egypt came into power on June 30th 2012, with the support of the Muslim Brotherhood, a grassroots Islamic movement, and was ousted by a military coup on July 3rd, 2013 after mass protests took place. Since the rise of Mohamed Morsi and the Muslim Brotherhood to power, the economic program that was implemented was similar to the ones during the Gamal Abdel Nasser and Hosni Mubarak eras prior to the revolution. These were the same policies that played a pivotal role in uniting ordinary Egyptians to lead a revolution. These policies did not look at the interests of the people and the standard of living of the poor; they gave advantage to the leadership of the Muslim Brotherhood, favored billionaires and military leaders – much like during the Mubarak era. The ordinary citizens started questioning the reasons why they started a revolution in the first place. The citizens were struggling every single day with a ruined economy and a bankrupt country, plagued with corruption as Egyptians suffered of daily blackouts and long queues to get gas. Morsi's governance started resembling the one of Mubarak.[28] The disappointments and frustrations boiled up and exploded with the form of a revolt – the Tamarod (Rebellion).[29]

[25]Stephen McInerney, Moataz El Fegiery, Michele Dunne, Issandr El Amrani and Kurt Bassuener, 2010; revised by Kurt Bassuener and Jeremy Kinsman, 2013, "Case Study: Can Egyptians Build a Consensus for Functioning Democracy?", A Diplomats Handbook for Democracy Development Support. A Project of the Community of Democracies, Third Edition, (ed.) Jeremy Kinsman and Kurt Bassuener, Published by The Centre for International Governance Innovation in partnership with the Council for a Community of Democracies, 2013, pp. 231-265.

[26]Al-Sharif Nassef, "Revolution square one: Egypt three years on", Daily News Egypt, February 15, 2014, http://www.dailynewsegypt.com/2014/02/15/revolution-square-one-egypt-three-years/

[27]BBC News 2011, "Egypt Protests: US Call to Hosni Mubarak's Government", BBC News Middle East, February 9; BBC News 2013, "Egypt profile — Timeline".

[28]Khaled Nasir, "Egypt's Second Revolution: What Triggered the Fall of Morsi", The Globalized World Post, August 12, 2013, http://thegwpost.com/2013/08/12/egypts-second-revolution-what-triggered-the-fall-of-morsi/

[29] Ibidem.

One year after the Muslim Brotherhood leader Mohamed Morsi took power, the July 3rd 2013's milestone marked a new phase in the Egyptian revolution, ending with Morsi's fall. That moment, the statement, read out by military chief-of-staff Abdel-Fattah El-Sisi, described a roadmap including the ousting of President Mohamed Morsi of the Muslim Brotherhood, suspending the constitution temporarily, and handing over power to the head of Egypt's High Constitutional Court. The roadmap, which various political and religious figures participated in drafting, included forming a committee for revising the constitution, formation of a council for "national reconciliation", revising laws for parliamentary elections and holding early presidential elections. Attendees at the press conference where El-Sisi gave his speech included a number of top military and police officials who sat in two rows on either side of the podium. They included the Coptic Orthodox patriarch Tawadros II, the Grand Imam of Al-Azhar Ahmed El-Tayyeb, Mohamed ElBaradei, a representative of the Salafist Nour Party, Mohamed Abdel-Aziz, one of the anti-Morsi Rebel campaign's founders, and a senior judicial figure. The subliminal message was that Egypt is ready for real democratic changes, tolerance and religious and cultural diversity included.[30]

The revolutionaries militated in favor of the broad government reform and redefinition of civil-state relationships necessary for Egypt to realise that the claimed democratic path and tackle society's challenges have not yet taken hold.[31] Moreover the allure of Egypt's Islamist tide emboldened retrograde Islamist factions like Salafists and jihadists, creating the perception of a hyper "Islamic" climate. While such attacks were likely not coordinated by the Muslim Brotherhood, multiple instances of such factions resorting to violence against Coptic Christians and Shi'a Muslim minority groups further polarised Egyptian society and increased anti-brotherhood dissent. The Muslim Brotherhood cast grassroots revolutionaries, liberals, and union workers aside and hijacked the revolution that they started. Morsi's year as president was marked by the undemocratic mode of governance of its authoritarian predecessors. The exclusionary policies and lack of progressive or reformist initiatives culminated in the Brotherhood's demonisation by local media and wide-rejection by the masses. The military-backed government's intimidation tactics included banning Muslim Brotherhood as a "terrorist organisation" and wide-scale imprisonment or killing of its members, the arrest of some activists, or civil society leaders and academics. On 1 September 2013 Morsi and 14 other members of the Muslim Brotherhood stood trial for "committing acts of violence and inciting killing and thuggery," prosecutors announced. Military officials also appointed a new assembly, which contained almost no Islamists, to draft a new constitution.

After the referendum on Egypt's new constitution on January 15, 2014, Egyptians approved a new constitution with a Mubarak-like 98 percent yes-vote in a referendum. Many observers saw it as cause for celebration, citing the document's provisions on gender equality, religious freedom, and secularism as important steps forward.[32] Among other achievements,

[30]Mary Mourad, "Revolution Part 2: The Fall of Mohamed Morsi", Ahram Online, Wednesday 3rd July 2013, http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/75614/Egypt/Politics-/Revolution-part--The-fall-of-Mohamed-Morsi.aspx

[31] Al-Sharif Nassef, loc. cit.

[32]Isobel Coleman, "Education and Egypt's New Constitution", Democracy in Development, January 28, 2014, http://blogs.cfr.org/coleman/2014/01/28/education-and-egypts-new-constitution/

the draft of the 2014 Constitution of Egypt put into consideration the cultural diversity of Egypt, preserving multiculturalism, by recognizing minorities whether religious or cultural. The article included in the draft constitution on multiculturalism allow such minorities to have a separate constituency during elections so as to have a seat in the parliament. A clear example is that of the Almazigh living in Siwa. Currently more than 40 million Amazigh live in North Africa spread throughout different countries with multiple religions, sects and cultures. It is important to say that within the committee drafting the 2014 constitution there were a representative for Sinai Bedouins and another for Nubians, a healthy phenomenon on the democracy path that recognizes ethnic minorities in Egypt.[33]

Democracy, diversity, multiculturalism, national identity = Tomorrow's Egypt?

What can we draw from all that has been hitherto presented in terms of globalisation, national identity and democracy for today's and tomorrow's Egypt? Could democracy be the appropriate path to follow by the present Egyptian society? Is it ready for this huge step? To some analysts, unlike Egypt's regional neighbors Libya, Jordan, and Bahrain, Egyptians' national identity insures that it stands the best chance at finding true, electoral democracy.[34] However, considering its particularities, its geopolitical context, the population's degree of education, of tolerance and acceptance of diversity (reduced compared to that of true democratic societies, but consistent compared to that of some Arab states of the Middle East) would it be rather acceptable an intermediate stage to be considered? That process in stages might prepare society for the transition to an authentic democracy. In our view such stage would be both beneficial and useful. Some recently examples come to illustrate major issues the population is coming to deal with and to resolve in terms of social perception of the other as well as of Egyptian national identity, understanding and acceptance of diversity in an inter- and multicultural way.

Issues related to religious diversity and tolerance in Egypt have figured prominently in news reports, commentaries, and intelligence analysis based on the recent upheavals. The authors cautioned either against the risks that the uprising could allow the Muslim Brotherhood to seize power and establish an Islamic state; or against the outcomes of the recent attacks on Egyptian Christians by Muslim extremists, arguing that the Christian position will probably further deteriorate under a new regime. Most observers, however, have stressed the secular nature of the Egyptian revolution, casting doubt on any devolution into a hard-line Islamist government. A number of reporters have even stressed cooperation between Muslim and Coptic Christian protestors during the days of harsh demonstrations in Tahrir Square. The geography of the Egyptian religious communities is an intricate one. Egyptian Christian congregations are interspersed with Muslim communities over much of the country.

Statistics in Egypt a few years ago show that the Egyptian Muslims were 100 per cent Sunnis. Several sources, however, estimate Egypt's Shi'ite population at 700,000. Shi'ites were persecuted under the Mubarak regime, and there are some indications that they have

[33]Mounir Adib, "Amazighi activist: New constitution recognizes cultural diversity in Egypt", *Egypt Independent*, October 22, 2013, http://www.egyptindependent.com/news/amazighi-activist-new-constitution-recognizes-cultural-diversity-egypt

[34]Daniel Bender, "Egyptian National Identity and Prospects for Democracy", *PolicyMic*, March 12, 2014, http://www.policymic.com/articles/255/egyptian-national-identity-and-prospects-for-democracy

been singled out for special persecution.[35] Shiite ideology could not penetrate Egypt even under the Shiite Fatimid rule. Recently, the intensive Shiite preaching efforts, sponsored by Iran and its religious leaders, have borne fruit and Egyptians amounting to thousands and perhaps dozens of thousands have converted into Shiites. The new converts are disguised in more than 76 Sufi groups. Shi'ism has perhaps gained converts in Egypt in recent years, but the faith has been present much longer than that. To be sure, the Shi'ite Fatimid Caliphate, which ruled Egypt from 969 to 1171 CE, did not impose its version of Islam on the country; the Fatimids were noted for their tolerance, allowing Sunni Muslims, as well as Christians and Jews, not just to practice their faiths unmolested, but also to reach high levels in governmental service. Yet Shi'ism – in the Ismaili version of the faith practiced by the Fatimid rulers – certainly did "penetrate" Egypt during this period. In the standard narrative, Ismaili Shi'ism gradually declined after the Fatimids lost power, and eventually all but vanished. Some scholars put Egypt's current Ismaili population well above one percent, estimating the Shia population at 2.2 million, and finding it to be concentrated in seldom-studied southern Upper Egypt, and judges the community to be mostly Ismaili. If this is correct, the story of Shi'ism in Egypt needs to be substantially revised. The presence of a large Ismaili community would suggest that connections with Iran may be much weaker than is commonly imagined. Both the theological and the sociological gaps between the Twelver Shi'ism dominant in Iran and Ismaili Shi'ism – known for being global, cosmopolitan, and relatively liberal – are substantial.[36]

Another test for Egypt's diversity tolerance appears when it comes to freedom of faith, freedom of expression and accepting differences. While the New 2014 Constitution explicitly addressed some issues attempting to offer legal support and and to implement them into state policy, there is still a serious and obvious discrimination among the Abrahamic faiths, universally accepted, and other minority faiths. Believers of other faiths can practice their religions, but only in private, and have to keep their beliefs a secret. And that is the case of Baha'is and atheists. The risk for Egypt is becoming an intolerant society that resists change and refuses to acknowledge the differences among its citizens.[37]

Conclusions

Therefore the real test for the success of democracy in Egypt will come over this year and the years to come, as the military hands over power and the newly elected government begins building strong democratic institutions and implements the new constitution into policy. It is essential to remember that the transition in several stages to true democracy is not an easy process. The Egyptian population should be educated in the spirit of liberty, tolerance, and diversity to bridge the differences, and understand the world from the globalised perspective. The next stage of the democratic process might be called the *democracy of sharing diversity*, which can help Egypt to build a better future for all.[38]

[35]Jafariya News. Largest Shia News Website, www.jafariyanews.com
[36]Martin W. Lewis, "Egypt's Religious Diversity and Its Forgotten Shi'ites", The Peoples, Places & Languages Shaping Current Events, February 14, 2011, http://www.geocurrents.info/cultural-geography/egypts-religious-diversity-and-its-forgotten-shiites
[37]Sarah el-Sirgany, "Egypt's Diversity Test", *Almonitor*, April 23, 2014, http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2014/04/egypt-religion-revolution-tolerance-society.html#
[38] NateOHSnap, "Democracy in Egypt", http://nateohsnap.com/school-work/democracy-egypt/

BIBLIOGRAPHY:

Abdulla, Ahmed, 1999, "The Egyptian National Identity and Pan-Arabism Variations and Generations," Roel Meijer (ed.), *Cosmopolitanism, Identity and Authenticity in the Middle East*, Richmond, Curzon, pp. 172 – 173.

Abusalim, Dorgham, 2012, "Is Social democracy Possible in Post-Arab Spring Egypt?", 7 May 2012, https://www.academia.edu/4934896/IS_SOCIAL_DEMOCRACY_POSSIBLE_IN_POST-ARAB_SPRING_EGYPT, pp. 1-51.

Mounir Adib, "Amazighi activist: New constitution recognizes cultural diversity in Egypt", *Egypt Independent*, October 22, 2013, http://www.egyptindependent.com/news/amazighi-activist-new-constitution-recognizes-cultural-diversity-egypt

Ayubi, Nazih, 1991, *Political Islam: Religion and Politics in the Arab World*, London, Routledge.

BBC News 2011, "Egypt Protests: US Call to Hosni Mubarak's Government".

BBC News Middle East, February 9; BBC News 2013, "Egypt profile — Timeline".

Brettel, C.B. and Hollifield, J.F., 2008, *Migration Theory: Talking Across Disciplines*, second edition. Routledge, London.—*Constitution of The Arab Republic of Egypt 2014*, http://www.sis.gov.eg/Newvr/Dustor-en001.pdf

Claval, Paul, 1995, *La Géographie culturelle*, Paris, Nathan.

Claval, Paul, 2001, "Multiculturalism and the Dynamics of Modern Civilizations", *Dialogue Among Civilizations Conference*, United Nations University, Tokyo and Kyoto, pp. 1-12.

el-Sirgany, Sarah, 2014 "Egypt's Diversity Test", *Almonitor*, April 23, http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2014/04/egypt-religion-revolution-tolerance-society.html#

Fawzi, Sameh, Morcos, Samir, "Governance of Religious Diversity: The Copts of Egypt as Example", *Arab Reform Initiative, Governance of Diversity*, June 2012, pp. 1-11.

Fidrmuc, J., 2001, *Economic Reform, Growth and Democracy During Post-communist Transition*, p. 23, retrieved from http://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/handle/2027.42/39756/wp372.pdf?sequence=3.

Green, D., 2011, "What caused the revolution in Egypt?", retrieved November 22nd, 2013, from http://www.theguardian.com/global-development/poverty-matters/2011/feb/17/what-caused-egyptian-revolution

Jafariya News. Largest Shia News Website, www.jafariyanews.com

Hall, Stuart, 1990, "Cultural Identity and Diaspora," J. Rutherford (ed.), *Identity: Community, Culture, Difference*, London, Lawrence & Wishart, , reproduced in Patrick Williams and Laura Chrisman (eds), *Colonial Discourse and Post-colonial Theory: A Reader*, New York, Columbia University Press, 1994.

Ismail, Salwa, 1999 "Religious 'Orthodoxy' as Public Morality: the State, Islamism and Cultural Politics in Egypt," *Critique*, pp. 25–47.

Lewis, Martin M., 2011, "Egypt's Religious Diversity and Its Forgotten Shi'ites", *Geocurrents. The Peoples, Places & Languages Shaping Current Events*, February 14, http://www.geocurrents.info/cultural-geography/egypts-religious-diversity-and-its-forgotten-shiites

McInerney, Stephen, El Fegiery, Moataz, Dunne, El Amrani, Michele Issandr and Bassuener, Kurt, 2010; revised by Kurt Bassuener and Jeremy Kinsman, 2013, "Case Study: Can Egyptians Build a Consensus for Functioning Democracy?", *A Diplomats Handbook for Democracy Development Support. A Project of the Community of Democracies*, Third Edition, Jeremy Kinsman and Kurt Bassuener (Eds.), Published by The Centre for International Governance Innovation in partnership with the Council for a Community of Democracies, 2013, pp. 231-265.

Mehrez, Samia, 2001, "Take Them Out of the Ball Game," *Middle East Report* 219, available online at: khttp://www.merip.org/mer/mer219/219_mehrez.html

Mourad, Mary, 2013, "Revolution Part 2: The Fall of Mohamed Morsi", *Ahram Online*, Wednesday 3rd July 2013,
http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/75614/Egypt/Politics-/Revolution-part--The-fall-of-Mohamed-Morsi.aspx

Khaled Nasir, "Egypt's Second Revolution: What Triggered the Fall of Morsi", *The Globalized World Post*, August 12, 2013, http://thegwpost.com/2013/08/12/egypts-second-revolution-what-triggered-the-fall-of-morsi/

Nassef, Al-Sharif, "Revolution square one: Egypt three years on", Daily News Egypt, February 15, 2014, http://www.dailynewsegypt.com/2014/02/15/revolution-square-one-egypt-three-years/

Peterson, Spike, 2000, "Sexing Political Identities/Nationalism as Heterosexism," Sita Ranchod-Nilsson and Mary Ann Te´treault (eds.), *Women, States, and Nationalism*, Routledge, London and New York.

Pratt, Nicola, 2005, "Identity, Culture and Democratization: The Case of Egypt", *New Political Science*, Routledge, Volume 27, Number 1, March, pp. 73-90.

Sadiki, Larbi, 2004, *The Search for Arab Democracy: Discourses and Counter-discourses*, New York, Columbia University Press.

Talani, Leila Simona, 2010, *From Egypt to Europe Globalisation and Migration Across the Mediterranean*, Tauris Academic Studies, I.B.Tauris Publishers, London, New York.

Tarrow, Sidney, 1998, *Power in Movement*, Cambridge, Cambridge University Press.— "The globalisation process and its implications for Egypt", 2001, Council for Foreign Relations at the Diplomatic Club, Cairo, March 25, *trade.ec.europa.eu/doclib/html/119400.htm*

METAPHORICAL PERSPECTIVES ON DEMOCRACY IN THE UK AND ROMANIA

Adina Oana Nicolae, Assist. Prof., Phd, "Petroleum-Gas" University of Ploieşti

Abstract: Ever since the coining of the term in ancient Greece, democracy has never ceased to be a hot topic. Other cultures have added their own theoretical and practical contributions to the evolution of democratic societies, including the Western and Eastern European ones. As long as action at the social, political and personal levels is tightly interconnected to public discourse factors, the metaphorical representations of a key notion such as democracy are likely to provide valuable insights into the conceptualisation of the phenomenon in two different countries (the UK and Romania) and two different languages (English and Romanian). Relying on up-to-date excerpts from newspapers issued in the two countries, the article seeks to outline which recurring metaphorical patterns are publicly available and to emphasise their manifold implications.

Keywords: democracy, metaphor, newspaper, public discourse.

Ancient Greece has launched democracy as a particularly fascinating concept with innumerable promises, whose fate was to spread across the globe. Since then, other cultures have added their own theoretical and practical contributions to the evolution of democratic societies. In the wake of the 1989 revolution, which fostered the development of a modern democratic state, the understanding of the concept of democracy in Romania has been blatantly submitted, along with that of other bell-ringing terms (such as national interest, the reform of the state, etc.), to ongoing elaboration, definition, renegotiation and criticism. Yet the debates and controversies over the rules and best practices of democratic forms of government are not over and they are often incorporated in public discourse, either as the focal point or as an offshoot of another topic. As long as action at the social, political and personal levels is tightly interconnected to public discourse factors, the metaphorical representations of a key notion such as democracy are held to arise from an interplay of socio-cultural and linguistic dimensions, that together elucidate the role of a particular metaphorical network in language and thought.

The central goal of this paper is to investigate the range of metaphorical source domains currently adopted in outlining the chosen abstract target concept, i.e. democracy, in the Romanian and British public discourse. In order to provide an empirical basis for this quantitative and qualitative analysis, two relatively small corpora (of 12,187 and 11,145 words, respectively) have been compiled between 2009 and 2011: the Romanian one consists in samples of the written press discourse (extracted from the central daily newspapers *Gândul*, *România liberă*, or an online source of topical news and commentaries, www.ziare.com); the English corpus features comparable public discourse excerpts elicited from a range of British newspapers such as *The Independent, the Daily Mail, the Morning Star, the Express, the Financial Times*. This research aims at drawing a parallel between the metaphorical patterns that are hosted in each culture, and will henceforth refer to the two corpora as the Romanian Public Discourse Corpus (RPDC) and the English Public Discourse Corpus (EPDC).

This paper adopts a metaphor-led discourse analytic approach (Cameron et al, 2009) and uses a dependable metaphor identification procedure, which is based on a threefold

approach to metaphor as a complex linguistic, cognitive and discourse unit (following Charteris-Black 2004). In order to extract data from the two corpora, computerized corpus analysis, powered by Wordsmith Tools (Scott 2008), is performed for the lexical tags related to the core lexeme democracy, both in English and in Romanian. For the Romanian concordances that serve for exemplification purposes below, the translation has been provided.

Researching metaphors in the public discourse: a rationale

Since Demosthenes' times, public speakers have known that metaphors work to change people's minds. Yet, in the last decades, this has been intensely researched and professionally done.

In 2003, one such attempt was launched by the Democrat George Lakoff, who became the founder of the Rockridge Institute. The main aim of the newly-founded institute was to strengthen democracy by revealing and questioning the way public interest issues were framed, i.e. the metaphorical language used in discussing and asserting political and social views. This think tank claimed that metaphors had become manipulative tools of communication to such a perilous extent that they set the agenda of the national political debate. The point was made by invoking recurring syntagms such as "the danger of surrendering to terrorism" or "the wave of illegal immigrants". Lakoff and his collaborators (Lakoff 2002, Lakoff, Dean and Hazen 2004) argued that the dichotomy which underlay American politics at that time was based on two reflections of the family frame: for the conservatives, it was an "authoritarian, strict father family" model, whereas the progressives embraced a "nurturant parent" model, prone to valuing freedom, opportunity and community building. Although the institute ceased to exist in 2008, some echoes of its ideas and concerns were heard in Obama's campaign messages. Consider for instance the debate over the American health care system that highlighted health marketability in the conservatives' view, as opposed to the progressives' concern regarding health affordability and availability (Neagu 2010, 49). In a like-minded study, the political scientist Richard D. Anderson targeted the dynamics of metaphors in three parallel sources: Brezhnev-era speeches by Politburo members, 1989 "transitional" speeches, and post-1991 discourse by post-Soviet political people (Anderson 2001). The essential conclusion he reached was that the discourses of the three spans surveyed in the study were dominated by discrepant cognitive-linguistic projections and, in time, a shift had occurred: metaphors of "personal superiority", of "distance" or of "subordination" had been replaced by metaphors of "equality" and of "choice". As it could have reasonable been expected, the changes in the political system were reflected in changes of metaphorical paradigms. In other words (Anderson 2001, 335), "change in Russian political discourse has been such as to promote the emergence of democracy".

The American business market hosts a number of consulting firms that seek to enhance their clients' awareness of the present and potential metaphorical patterns available in a certain kind of discourse. Among these there are Olson Zaltman Associates, a consulting firm that uses a procedure called "metaphor elicitation" to help global brands (clients include GlaxoSmithKline, Pfizer, Chevron, DuPont, Procter & Gamble, Coca-Cola and the World Bank) target consumers' implicit thoughts, feelings and knowledge, or Charles River

Analytics, which provides expertise in semantics, communication through narratives and cultural language patterns for the Department of Defense.

The relevance of metaphorical language and thought in people's behavioural patterns has attracted the interest of The Intelligence Advanced Research Projects Activity (IARPA), a US government agency that funds "high-risk/high-payoff research" into areas of interest to the "intelligence community". It was founded in 2007 and is now based in a new facility at the University of Maryland, thus benefiting from academic expertise in the field of communication. In April 2011, this agency proposed the so-called Metaphor Program, a five-year project to discover what a foreign culture's metaphors can reveal about its beliefs. A synopsis describes this program as one that "will exploit the fact that metaphors are pervasive in everyday talk and reveal the underlying beliefs and worldviews of members of a culture". In phase one of the project, large amounts of native-language texts, with various underlying cultural frames, will be fed into heavy-duty computers, then retrieved by categories and analysed by linguists. In phase two of the project, separate case studies will implement the findings of the first phase so as to disclose and substantiate the hidden aims and frames of mind behind different factions involved in some dispute.

This study furthers the interest in the way Romanians perceive their values and their choices, their assets and their future. In a previous study (Nicolae 2007), I relied on another Romanian public discourse corpus in order to provide an overview of the conceptual frames applicable to Romania's EU membership. Another strong deliverer of cognitive-based explanations for how public issues are or could be grasped by the target public is a strategic communications consulting company called Cultural Logic, which was founded by Axel Aubrun, Meg Bostrom and Joseph Grady. Following the founders of Cultural Logic, it can be argued that metaphors do play a significant part in public discussions of public interest issues–and the democratic system may be such a perennial thought–provoking hot issue.

Metaphorical Facets of Democracy: Where Romanian and British Conceptualizations Meet

The concordance lines in which a key word such as "democracy", "pro-democracy", "democratic", or "democratize" was identified were surveyed for the semantic tension and the cognitive transfer between the Topic, DEMOCRACY, and a Vehicle term. A statistical overview of the results is presented in Table 1.

Patterns	RPDC	EPDC
Total hits	175	121
Non-metaphorical use of terms	60 (34.28%)	32 (26.44)
Metaphorical expressions	115 (65.71%)	89 (73.55%)
Main metaphorical patterns	91 (52%)	66 (54.54%)
CONFLICT	27 (15.42%)	23 (19.00%)
JOURNEY	10 (5.71%)	17 (14.04%)
OBJECT	26 (14.85%)	15 (12.39%)
LIVING ORGANISM	23 (13.14%)	7 (5.78%)
TEACHING	5 (2.85%)	4 (3.30%)
Secondary metaphorical patterns	24 (13.71%)	23 (19.00%)

Table 1.

In both corpora, the procedure resulted in a number of non-metaphorical uses of the searched lexemes. The remaining metaphorical hits were subsequently divided into main metaphorical patterns (the highest percentage patterns in each corpus) and secondary metaphorical patterns, i.e. rare or occasional metaphors, with fewer instantiations (less than 4 per corpus). The findings reveal that both the English and the Romanian public discourse embrace worldviews that grow out of root metaphors which account for and guide their peoples' experiences. The metaphorical paths that most frequently direct the two popular perceptions of democratic experience cluster around one of the following concepts: CONFLICT, JOURNEY, OBJECT, LIVING ORGANISM and TEACHING.

According to the statistics, the war or CONFLICT metaphors clearly prevail in both corpora. Two complementary views shape the conflict typologies, namely the conflict for democracy, coded as a propitious form of socio-political organization, as in (1), (2), or (3) below, or against negatively rated personal and social phenomena (e.g. poverty, injustice, corruption), as in (4) and (5). Understandably, in the light of the people's recent historical past, dictatorship and anarchy are outlined in the Romanian texts as the opponent of democracy (6). They belong to a range of potential enemies, and so do the people that support them. The population is divided into attackers and defenders of democracy, as in (7), (8), (9), enacting a widely accepted correspondence–POLITICS IS CONFLICT– that shapes modern international political thinking, as in (10).

(1) "Let the fightback for democracy start here"
(2) "Britain has just 15 hours to save its democracy today, David Cameron warns"
(3) "Democracy's defenders rally before crunch vote on EU referendum"
(4) "BBC pro-Brussels bias is an outrage against democracy"
(5) "Însă există democrații unde lupta împotriva corupției este considerabilă." ("But there are democracies where the fight against corruption is significant")
(6) "vor genera o corcitură între dictatură, democrație deșănțată și anarhie" ("will generate a mixture of dictatorship, indecent democracy and anarchy")
(7) "nostalgicii perioadei comuniste sunt, de fapt, cei mai mari dușmani ai democrației" ("the people who regret communism are, in fact, democracy's greatest enemies")
(8) "nu așa cum și-ar fi dorit apărătorii democrației" (not as some defenders of democracy would have liked")
(9) "unii jurnaliști își apără democrația" ("some journalists defend their democracy")
(10) "Western social democracy won the Cold War"

The CONFLICT metaphor is inferred from Vehicle terms that correspond to threats, dangers and strategic decisions, obvious in (11), (12), (13) or (14). The Romanian corpus unexpectedly matches enemies of democracy onto the press (15) and the economic crisis (16). A particular re-interpretation of the conflict scenario is enacted in a mixed metaphor context (White 1996, 49), where elements of boxing (the good and the bad corner) and chivalry fights are intermingled, with the president of Romania being the knight mounting on democracy and the boxer fighting the press (example (17)). Only in RPDC, this scenario singles out the press as a detrimental institution for democracy.

(11) "David Gardner on the threats to democracy in the Arab world"

(12) "care urlă în gura mare că democrația este în pericol" ("who cry out that democracy is in danger")
(13) "Over-regulating the British press would 'put democracy itself in peril'"
(14) "a strategy of engagement with the democratic, modernising forces across the region"
(15) "Democrația s-a aflat în război cu presa" ("democracy found itself at war with the press")

(16) "Democrația este amenințată de criza economică" ("democracy is threatened by the economic crisis")
(17) "În colțul bun stă preşedintele călare pe democrație, în colțul rău se află presa ticăloşită mânuită şi manipulată de moguli feroce şi haini" ("in the good corner there is the president riding democracy, in the bad corner there is the evil press handled and manipulated by ferocious and wicked moguls")

Among the mappings that have been claimed to license POLITICS AS CONFLICT, there have been intermingled an evolutionary argument, LIFE IS A STRUGGLE FOR SURVIVAL, and a well-established personification, i.e. SOCIETY IS A PERSON (Charteris-Black 2004, 92).

In JOURNEY metaphors, the purpose of socio-political life, of politicians' and citizens' actions is conceptualized as a destination called democracy:
(18) "as Egypt makes the journey to democracy"
(19) "the long-awaited declaration starts the clock on Lybia's transition to democracy"
(20) "societăți pe care am dori să le sprijinim în drumul lor spre democrație" ("societies we would like to support on their way to democracy")
(21) "votul prin corespondență e un pas spre democrație ("the vote by correspondence is a step towards democracy")

The corpus samples interconnected in the JOURNEY conceptual network share a series of implications, among which there are: the pre-existence of the destination, the existence of a unitary social will to reach that destination, a prerequisite succession of steps to be taken, etc. The clarification of the generic journey is achieved by collocational resources: the adjectives that precede the term 'democracy' lend it more specific features. "British democracy" (22) highlights the fact that there is a custom-made democracy for each country; "full democracy" (23) indicates the commensurability of the goal, normally an abstract entity that does not allow measurement; "genuine open democracy" (24) projects a double-sided perspective on the Topic term, as falsifiable and spatially (and therefore ethically) configured as open or not.
(22) "a free vote in a crucial debate next week could mark a turning point for British democracy"
(23) "gradual transition to full democracy is best for Oman"
(24) "to encourage and help the transition from military rule to genuine open democracy here in Egypt'

Although some negative characteristics still loom behind the metaphor linguistic layer (empty, closed, false democracy would be the unwanted destinations), the overall pragmatic orientation of the JOURNEY metaphor is a positive one. The audience is informed of "cautious steps" (25), obstacles ("sideslips", (26)), the time pressure ("start the clock", (19)),

movement constraints ("a clear road-map", (27)), and public responsibilities ("take responsibility for", (28)).

(25) "the monarch, who has ruled since 1999, has been forced to take cautious steps towards democracy"

(26) "toți cei care clamați derapaje de la democrație" ("all of you who call out sideslips from democracy")

(27) "Guma El-Gamaty said there was a 'clear road-map' to democracy in Lybia"

(28) "Este un pas spre democrație pe care România trebuie să şi-l assume" ("It is a step towards democracy which Romania should take responsibility for")

Since these are inherent elements in a worthwhile journey, they eventually manage to increase the value attached to the common social goal, just as it had been noticed about journey metaphors in American presidential inaugural speeches, built in the same conceptual vein, confirming that PURPOSEFUL SOCIAL ACTIVITY IS TRAVELLING ALONG A PATH TOWARDS A DESTINATION (Charteris-Black 2004, 93). Occasionally, still within the journey frame, democracy is converted into the vehicle (29) or a path (30), and integrated into the more general correspondence between LIFE and JOURNEY, whose versatile functioning was discussed by Lakoff and Turner (1989, 3ff).

(29) "Muslim sectarianism will halt democracy in its tracks."

(30) "declarațiile presedintelui PSD […] sunt pe lângă democrație şi transpirate de ură" ("The Social-Democrat Party's president's declarations are by the side of democracy and sweating with hatred")

The positive cognitive imprint of the JOURNEY metaphor in the public discourse is achieved by virtue of two related triggers: one is the everyday experiential knowledge of purposeful journeys in which humans are the agents; the other is represented by deeply entrenched, culture-specific patterns of paradigmatic journeys, such as the quest for the Holy Grail in the British culture and the quest for evergreen youth and immortality in traditional Romanian folk tales. These two cognitive resources inevitably build the public expectations to be confronted with sacrifice, obstacles, time management skills and delayed satisfaction upon attaining the final goal. The meaningfulness of the JOURNEY metaphor is therefore enhanced through linguistic, cognitive, cultural and pragmatic factors concurring in a public discourse context. In both corpora, journey-based metaphors comply with the publicly desirable social goal and have motivational potential.

Through REIFICATION (Goatly 1997, 46ff), to the Topic-term democracy is assigned a specific ontological status, that of an object. The allotropes of this object are not few. Democracy is viewed as a container, usually accompanied by the preposition "in" (31). If the converse situation applies, that is democracy is the content, it collocates with quantity expressions such as "too much" (32), "more" (33), or "delivered in a package" (34). The connotations are ambivalent: a more advanced democratic society may be positively or negatively connoted, yet too much democracy is paradoxically evaluated as hindering the society's efforts.

(31) "It's harder and harder to do anything in a democracy"

(32) "Too much democracy to get anything done"

(33) "demanding a new constitution to bring more democracy"

(34) "În România, ca nicăieri în altă parte de altfel, democrația nu a venit livrată la pachet cu libertatea, după decembrie '89." ("In Romania, and nowhere else, democracy has not been delivered in a package with freedom, after December '89.")
(35) "E posibil exportul de democrație în țări aflate în tranziție?" ("Is the export of democracy to countries in transition possible?")
(36) "Cred că mai multă democrație într-un partid niciodată nu strică" ("I believe more democracy in a political party won't hurt")
(37) "Ruşii spun că nu au nevoie de democrație" ("The Russians say they don't need democracy")

In a few Romanian corpus samples, the authors prefer to treat democracy as a commodity, a merchandise to be exported and delivered to countries with other political regimes (e.g. (35), (36)). This representation is dysphemistic, downplaying the values and virtues of the target concept to the merits of a material, tradable product. In (37), the downgrading trend reaches the extreme when, based on the results of a poll of opinion, Russians are said to conceive of democracy as of a disposable, unnecessary item. In both corpora re-occur instances of democracy's genuineness (e.g. (38) trough (41)). Through metaphorical means, "imitation", "true", "falsify", "fake", "original", "genuine" become semantically compatible with the Topic-term democracy, confirming a parallel British-Romanian interest in preserving the authenticity of this particular system of government.
(38) "we have shown the world what true democracy really looks like"
(39) "Gorbachev has described Russia as an imitation of democracy"
(40) "Presa a falsificat democrația" ("The press has falsified democracy")
(41) "Democrația românească originală a trecut în ultimii 20 de ani la privatizarea economiei." ("The original Romanian democracy has spent the last twenty years privatizing the economy")

In the selected corpora, personifications or animizing metaphors work for democracy in a heterogeneous fashion, verifying Lakoff and Johnson's claim that personification "is not a single unified process" (1980, 33).
(42) "Our democracy is stronger for the dropping of BSkyB bid"
(43) "Hail the dawn of a healthier democracy"
(44) "faptul ca democrația românească s-ar fi putut maturiza suficient în două decenii" ("the fact that Romanian democracy could have grown enough in two decades")
(45) "o chestiune de supraviețuire a democrației în România" ("an issue treating democracy's survival in Romania")
(46) "la rădăcinile democrației româneşti" ("at the roots of Romanian democracy")
(47) "Regimul Băsescu a ucis democrația" ("Băsescu's regime has killed democracy")

The human or animate features that become salient in metaphorical patterns (42) through (47) are diverse, yet they seem to impute to the target concept a few characteristics critical to living organisms: health, growth and survival. Mutatis mutandis, the public opinion is principally concerned with the well-being and the very existence of democracy. Given the short history of democracy in their country, Romanians focus particularly on the survival of this political system, indicating the fact they fear the worst and often doubt their future. Samples (45) and (47) project strong emotive associations and highlight the argumentative or persuasive potential of the sentences in which they are included.

As previous studies have pointed out, it should come as no surprise that TEACHING metaphors are used in the public discourse (Semino 2002, Nicolae 2007). These metaphors reinforce the public predilection to rank teaching and learning as crucial aspects of civilization in both the British and the Romanian culture. Teaching the subject matter called democracy to other peoples becomes therefore possible, or teaching it as a skill. If the British seem to insist on testing the learners' progress, the Romanians underscore another portion of the metaphorical network by associating it with a religious dimension, so much so that teaching becomes preaching and democracy will be a sermon. On top of the positive inherent cultural load of the metaphor, the religious content strengthens the positive emotional impact of the words. Ironically though, it is the president of Romania who preaches democracy to the British when visiting the UK, and the mismatch of democratic traditions may eventually undermine the metaphor's rhetorical potential in this particular case.

(48) "Tunisians get a crash course in democracy ahead of historic vote"

(49) "This small North African country sparked a string of revolutions in the Middle East – and now it is the first to put democracy to the test at the polling booth."

(50) "perioada de care românii ar avea nevoie ca să 'deprindă' democrația" ("the interval which Romanians would need in order to learn the skill of democracy"

(51) "De aici până la a învăța ce este democrația şi, mai ales, până la a o pune în practică şi a o respecta va mai trece o bună bucată de vreme." ("It will take sometime before we learn what democracy is and especially before we put it into practice and respect it")

(52) "Băsescu predică democrația englezilor" (Băsescu preaches democracy to the English")

A number of secondary metaphorical mappings are scattered in the analyzed Romanian and the English discourses. Statistically, they cannot be held to represent surface structures of recurrent and consistent conceptual correspondences. Nevertheless, similar occurrences are retrieved from both languages and, even if sometimes they are one-shot images, their rhetorical or pragmatic force may be relevant at some point in the public address. To the class of secondary metaphorical source domains belong BUILDING, PROCESS, THEATRE, EMOTION, IDEA, MACHINE, ETHICS.

Metaphorical Facets of Democracy: Romanian-English Contrasts

Several metaphors have been formulated unilaterally in only one of the two corpora. On the one hand, in EPDC the following representations of democracy are one-off analogies between democracy and food, colour or health. Their experiential bases may be different, yet they draw on tangible, concrete conceptual items, of central interest to humans. In (53) and (54), the abstract Topic is connected to sensory experiences of taste and sight, and in (55) the health script is invoked without mentioning the identity of the patient and the medical experts.

(53) "Taste of democracy sends Burma's fragile economy into freefall"

(54) "showed their grasp of the nuances of democracy"

(55) "The antidote to terrorism is democracy, human rights and freedom"

On the other hand, the Romanian discourse extracts are loaded with negative implications: as long as democracy is pictured as an experiment (56), the people may be its victims and the experiment may turn out to be unsuccessful.

(56) "Două decenii de experiment democratic" ("Two decades of democratic experiment")

(57) "democrația deşănțată" ("indecent democracy")

(58) "Democrație responsabilă, democrație iresponsabilă" ("Responsible democracy, irresponsible democracy")

The adjective "deșănțată" ("indecent", in (57)) introduces lack of appropriacy or common sense. In (58), personification is not the only possibility for interpretation; the antonymic pair "responsible/ irresponsible" democracy could also be based on a metonymy: democracy stands for the current actors or promoters of the regime, i.e. the government and their political, social and economic action. The opposition makes sense insofar as the expression "responsible democracy" is not considered to be pleonastic, and the phrase "irresponsible democracy" does not count as oxymoronic.

The contrastive metaphors in the two corpora were only one-off cognitive-semantic mappings, not coherent and recurring metaphorical arguments reclaiming culture-specific aspects. Therefore no final conclusions concerning the divergences between the corpora can be sustained. However, it is noteworthy that the preferences in the Romanian texts invite the readership to grasp mainly the negative aspects of the democratic process in Romania.

Metaphorical Facets of Democracy: Contextual Contributions

The role of the context in enhancing the authorial commitment to a certain metaphorical frame is significant in the surveyed corpora. In English, negative copulative constructions (in (59) and (60)) leave the affirmative counterpart to be inferred by the reader.

(59) "Nor is democracy a safeguard against extremism today."

(60) "Democracy is not the same as freedom"

In Romanian, questioning the validity of an expressed or implied metaphor is achieved strategically by interrogative structures and conditional clauses that deny the hypothetical analogy. The rhetorical effect of such metaphor-diminishing contextual markers succeeds in unsettling not only the implied analogy, but also the validity of the Topic concept itself:

(61) "Avem o democrație responsabilă? Răspunsul este categoric NU!" ("Do we have a responsible democracy? The answer is definitely NOT!")

(62) Asta să însemne democrație? ("Is that what democracy means?")

(63) Dacă asta înseamnă democrație… (If that means democracy…")

Conclusions

In the final analysis, the metaphorical understandings which direct our perceptions of a complex and controversial socio-political reality are and must be periodically revisited, restructured or re-oriented depending on how well they do or do not serve as guides and explanatory tools.

The metaphorical patterns common to the two languages and cultures constitute important, albeit restricted, root metaphors for understanding and directing the people's actions within their particularly diverse democracy. As John Dewey (1916, 87) famously said long ago, "a democracy is more than a form of government; it is primarily a mode of associated living, of conjoint communicated experience".

Metaphors drawn from many areas of experience, as identified above in the cross-linguistic analysis of two public discourse corpora, fulfill metaphor's fundamental role, that of establishing a cognitive connection between a structurally impoverished domain and an

experientially close one. They are both legitimate and necessary, and their ideological force is not negligible: metaphors are both misleading and helpful in understanding and acting.

The similarities and discrepancies emerging from the two corpora are borne out of similar and dissimilar, longer or shorter experiences of democracy and diverse identities of the discourse participants.

BIBLIOGRAPHY:

Anderson, R. D., Jr. 2001. "Metaphors of Dictatorship and Democracy: Change in the Russian Political Lexicon and the Transformation of Russian Politics". In *Slavic Review* 60, 2: 312-335.

Cameron, L., R. Maslen, Z. Todd, J. Maule, P. Stratton, and N. Stanley. 2009. "The discourse dynamics approach to metaphor and metaphor-led discourse analysis". In *Metaphor and Symbol* 24, 2: 63–89.

Charles River Analytics. https://www.cra.com/ Jan 2012.

Charteris-Black, J. 2004. *Corpus Approaches to Critical Metaphor Analysis*. New York: Palgrave MacMillan.

Cultural Logic. www.culturallogic.com/ Jan 2012.

Daily Mail, www.dailymail.co.uk/ Jan 2009 - Dec 2011.

Dewey, John. 1916. *Democracy and education: an introduction to the philosophy of education*. New York: Macmillan.

Express. www.express.co.uk/ Jan 2009 - Dec 2011.

Financial Times. www.ft.com/ Jan 2009 - Dec 2011.

Gândul. www.gandul.info/ Jan 2009 - Dec 2011.

Lakoff, G. 2002. *Moral politics: how Liberal and Conservatives think*. Chicago: University of Chicago Press.

Lakoff, G, Dean, H. and D. Hazen. 2004. *Don't think of an elephant!: know your values and frame the debate : the essential guide for progressives*. White River Junction (Vt.): Chelsea Green.

Lakoff, G. and M. Turner. 1989. *More Than Cool Reason: A Field Guide to Poetic Metaphor*. Chicago: The University of Chicago Press.

Metaphor Program. http://www.iarpa.gov/solicitations_metaphor.html Jan 2012.

Morning Star. www.morningstaronline.co.uk/ Jan 2009 - Dec 2011.

Neagu, M. I. 2010. "Interpreting conceptual metaphors: between context and co-text". In *Petroleum-Gas University of Ploieşti Bulletin*, Philology Series, 62, 1: 45-50.

Nicolae, O. A. 2007. "Metaphorizing EU Membership". In *Conference on British and American Studies*, 211-222. Braşov: Transylvania University Press.

Olson Zaltman Associates. http://www.olsonzaltman.com/ Jan 2012.

România liberă. www.romanialibera.ro/ Jan 2009 - Dec 2011.

Scott, M. 2008. *WordSmith Tools* version 5. Liverpool: Lexical Analysis Software.

Semino, E. 2002. "A sturdy baby or a derailing train? Metaphorical representations of the euro in British and Italian newspapers". In *Text* 22, 1: 107-39.

The Independent. www.independent.co.uk/ Jan 2009 - Dec 2011.
The Intelligence Advanced Research Projects Activity. http://www.iarpa.gov/ Jan 2012.
White, R. 1996. *The Structure of metaphor. The way the language of metaphor works*. Cambridge: Blackwell.
Ziare.com. www.ziare.com/ Jan 2009 - Dec 2011.

DEVELOPMENT THROUGH INNOVATION IN WEST REGION OF ROMANIA DURING 2007-2013

Adrian Basarabă, Assoc. Prof., PhD, University of the West, Timişoara

Abstract: The paper presents the results of a sociological research which I coordinated during a project of the West Regional Development Agency for illustrating the way in which theory is combined with its applications in such a way that the European funds to be accessed through successful regional projects. In these programs the methods and techniques proper to social sciences are used to produce a high quality result for durable regional development.

Keywords: Innovation Regional Strategy, West Region, Small and Medium Enterprises, Research Institutes, University Departments

Strategia Regională de Inovare – regiunea Vest[1]

Inovarea şi cunoaşterea sunt factori determinanţi ai creşterii competitivităţii micro şi macroeconomice la nivelul economiei regionale prezente, bazate din ce în ce mai mult pe producerea de valoare adăugată non-materială.

Inovarea este un proces social, pe lângă faptul că este unul tehnologic şi de aceea este important să se creeze un mediu adecvat inovării. În consecinţă, mediul teritorial apare drept cadrul ideal pentru facilitarea integrării politicilor de inovare cu altele care asigură creşterea calităţii vieţii populaţiei şi, în mod special, a celor implicaţi în cunoaştere.

Proiectul *Strategia Regională de Inovare Regiunea Vest (RIS)* a fost propus de către Agenţia pentru Dezvoltare Regională a Regiunii Vest în cadrul Programului Cadru 5 - Măsura „Strategii Regionale de Inovare în Ţările Asociate". Proiectul a fost finanţat de către Uniunea Europeană, cu un buget în valoare de 445.000 EURO si a fost primul de acest tip din România care a beneficiat de finanţarea Uniunii Europene, bazat pe un parteneriat regional larg, din care face parte administraţia publică din Regiunea Vest, camere de comerţ, instituţii de învăţământ şi cercetare, companii active în domeniul inovării, IMM-uri, dar şi parteneri externi - Regiunea Aragon (Spania), regiunile Lazio şi Puglia (Italia) şi regiunea Sud-Est (Ungaria).

Obiectivele prioritare ale Strategiei Regionale de Inovare în Regiunea Vest definite prin proiect au fost următoarele:

- Conştientizarea la nivel regional a importanţei introducerii conceptelor de inovare şi transfer tehnologic drept cadru permanent al dezvoltării economice a Regiunii Vest;
- Dezvoltarea unui consens regional asupra priorităţilor de investiţie în domeniul cercetării, dezvoltării tehnologice şi al inovării;
- Creşterea nivelului de inovare în Regiunea Vest prin intermediul consolidării sectoarelor ţintă de IMM-uri;
- Sporirea potenţialului inovativ în termeni de resurse umane, în special prin intermediul inovării tehnicilor manageriale.

Proiectul a avut o durata de 32 de luni şi a fost divizat în *trei etape* succesive:

- Etapa-0, concentrată în principal pe înfiinţarea structurii de management cu o

[1] Mulţumesc domnişoarei Raluca Cibu-Buzac, manager de proiect RIS, pentru amabilitatea de a-mi pune la dispoziţie informaţii deosebit de utile în realizarea acestui articol

participare regională larga. Durata estimată a fost de 12 luni.

- Etapa-1, care a plasat un accent particular pe analiza nevoilor întreprinderilor din regiune, compararea cu tehnologia regională şi prevederea privind transferul de inovare. Durata estimată a fost de 12 luni.
- Etapa-2, cu obiectivul de a dezvolta şi implementa un Plan de Acțiune Regional care să abordeze deficitele identificate. Durata estimată a fost de 8 luni.

Fiecare din cele trei etape a avut prin metodologia proiectului stabiliți următorii paşi de lucru:

Etapa-0	PL1:Stabilirea structurilor de cooperare cu regiunile partenere UE
	PL2:Crearea structurilor organizaționale
	PL3: Adoptarea metodologiei proiectului
	PL4:Construirea consensului regional
	PL5:Conştientizare la nivel regional
Etapa-1	PL6: Analiza necesităților firmelor regionale (sondaj, audituri de inovare, ateliere)
	PL7: Analiza resurselor regionale (interviuri, ateliere)
	PL8: Implementarea celorlalte măsuri din Etapa 0 (grupuri de lucru, analiza tendințelor tehnologice, analiză SWOT)
Etapa-2	PL9: Definirea şi adoptarea cadrului strategic
	PL10: Definire, testare şi implementare a acțiunilor concrete
	PL11: Crearea unui sistem de monitorizare şi evaluare
	PL12: Crearea de structuri de cooperare trans-regionale

Rezultatele cercetării şi tendințele privind inovarea la nivel regional

Obiectivul principal al primei etape a proiectului a fost elaborarea unei analize detaliate a sistemului de inovare din Regiunea Vest. În acest scop, s-a utilizat o abordare calitativă şi cantitativă (prelucrare statistica, analiză şi SWOT), care a permis în final aprecierea corectă a realității regionale şi tipurile de măsuri care trebuie propuse în cadrul strategiei de inovare.

Analiza necesităților IMM-urilor regionale a presupus o abordare multilaterală, în care atât metodele cantitative cât şi cele calitative au fost aplicate, iar nevoile exprese şi latente ale companiilor au fost identificate. În cadrul interviurilor, studiilor, workshop-urilor şi analizei informațiilor, a fost folosit un concept larg asupra inovării. Acesta a luat în considerare nu numai problemele strict tehnologice, dar şi elemente de marketing, finanțe, personal şi activități pe piețele externe. În paralel cu analiza firmelor din regiune, s-a elaborat analiza unităților cercetare şi a departamentelor universitare pe baza chestionarelor poştale şi apoi prin intermediul interviurilor. Scopul acestora a fost de a oferi o imagine completă asupra modului în care serviciile unităților de cercetare-dezvoltare-inovare corespund întreprinderilor.

Analiza ofertei de inovare

Prezentăm în continuare *Analiza ofertei de inovare*, aşa cum rezultă ea din *diagnosticul asupra unităților de Cercetare-Dezvoltare-Inovare* din regiune. Dat fiind faptul că diagnosticul similar realizat asupra *departamentelor universitare* care derulează activitate CDI s-a referit, în mare măsură, la aceleaşi teme, nu l-am tratat separat în această lucrare.

Ca şi în cazul IMM-urilor, sondajul în rândul unităţilor de cercetare din Regiunea Vest s-a realizat pe un eşantion reprezentativ la nivelul regiunii, utilizându-se două instrumente:

- chestionarul poştal;
- interviul structurat faţă-în-faţă.

Realizarea instrumentelor şi aplicarea lor s-a realizat de către Agenţia pentru Dezvoltare Regională Vest în colaborare cu firma INFYDE din Spania, consultant de proces internaţional în cadrul proiectului.

Pentru sporirea reprezentativităţii s-a folosit un eşantion stratificat după următoarele criterii:

- ✓ judeţul în care firmele îşi au sediul;
- ✓ mărimea unităţilor (numărul personalului).

Analiza primară a chestionarelor poştale

Unităţile din eşantionul nostru au statutul de institute de cercetare într-o proporţie de 92,86%, restul de 7,14% fiind centre de transfer tehnologic, după cum se vede din graficul următor:

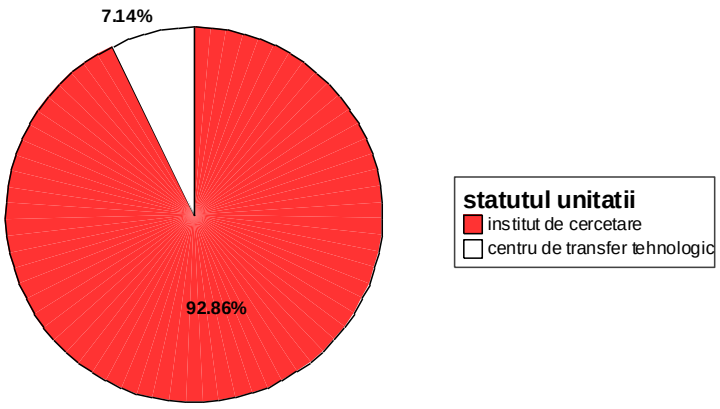

Analizând modul cum se finanţează unităţile de cercetare se constată că 44,59% din venitul total revine finanţării de bază, un procent aproximativ egal (44,35%) din venitul total revine finanţării prin intermediul proiectelor, restul de 11.06% revenind altor surse de finanţare (a se vedea tabelul următor).

	Mean	
cum se finanteaza unitatea?...finantare de baza (%)	44.59	
cum se finanteaza unitatea?...finantare prin intermediul proiectelor (%)	44.35	
cum se finanteaza unitatea?...altele (%)	11.06	

În ceea ce priveşte organizaţiile cărora se adresează serviciile oferite de unităţile de cercetare avem distribuţia prezentată în tabelul următor:

	Mean	
sectoare sau industrii concrete (%)	65.00	
firme de anumite dimensiuni (%)	15.53	
firme tinere / create recent (%)	4.27	
alte organizatii (%)	15.87	

Analizând răspunsurile la întrebarea „În care dintre următoarele domenii regăsiți activitatea unității Dumneavoastră?” avem următoarele rezultate:

	Procent unități
Diagnostic al problemelor (analiză de tehnologie, analiză a carențelor tehnologice, noi cereri pe piață, etc.)	70.6
Oferirea de posibile soluții (cercetare aplicată, dezvoltare de proiecte, etc.)	82.4
Diseminarea soluțiilor (transfer tehnologic, etc.)	82.4
Oferirea de instrumente pentru procesul de inovare (finanțare, echipamente, resurse umane, etc.)	17.6
Administrarea inovării (patente, strategii şi politici de tehnologie regională, etc.)	23.5
Altele	23.5

După cum se vede în graficul următor, la întrebarea „Există cooperare cu alte organizații în activități de cercetare-dezvoltare?” marea majoritate (86 %) a unităților de cercetare au răspuns „Da”.

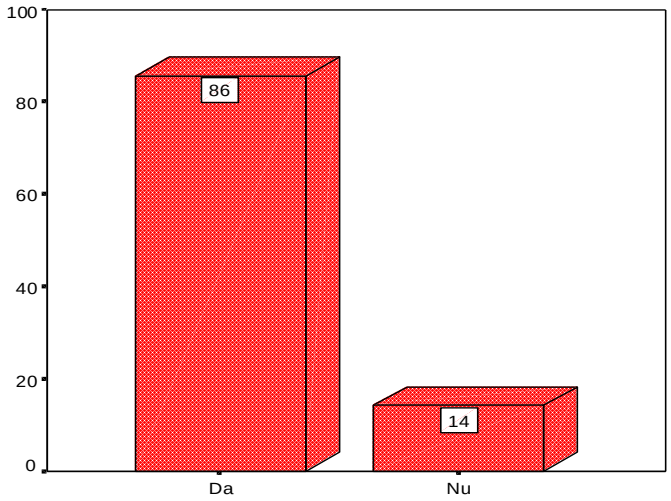

La nivel regional, cei mai importanți parteneri în derularea proiectelor de cercetare sunt:

- ✓ întreprinderile, cu un procent al variantei de răspuns „Mult” de 58,8%;
- ✓ universitățile, cu un procent al variantei de răspuns „Mult” de 35,3%;
- ✓ centrele de cercetare, cu un procent al variantei de răspuns „Mult” de 35,3%;

- ✓ *agenția pentru dezvoltare regională*, cu un procent al variantei de răspuns „Mult” de 17,6%;
- ✓ centrele tehnologice, cu un procent al variantei de răspuns „Mult” de 17,6%.

La nivel național, cei mai importanți parteneri în derularea proiectelor de cercetare sunt aceeaşi ca şi la nivel regional:

- ✓ întreprinderile, cu un procent al variantei de răspuns „Mult” de 52,9%;
- ✓ universitățile, cu un procent al variantei de răspuns „Mult” de 29,4%;
- ✓ centrele de cercetare, cu un procent al variantei de răspuns „Mult” de 29,4%;
- ✓ *agenția pentru dezvoltare regională,* cu un procent al variantei de răspuns „Mult” de 17,6%;
- ✓ centrele tehnologice, cu un procent al variantei de răspuns „Mult” de 17,6%.

În schimb, *la nivel european*, toți partenerii de cercetare lipsesc cu desăvârşire sau există un parteneriat sporadic cu ei, unitățile alegând cu o largă majoritate pentru toți posibilii parteneri variantele de răspuns „Deloc” şi „Puțin”.

Analiza primară a interviurilor structurate

Numărul mediu de angajați al unităților de cercetare din eşantionul nostru este 47,3. Structura personalului unităților de cercetare este prezentată în tabelul următor:

	Mean	
cercetatori (cu doctorat) ai unitatii (%)	9.5043	
cercetatori (cu diploma de licenta) ai unitatii (%)	44.1400	
cercetatori (cu calificari intermediare) ai unitatii (%)	6.2286	
tehnicieni (%)	11.1864	
economisti (%)	3.0529	
bursieri in cercetare (cu grant de cercetare) (%)	1.9200	
personal administrativ (%)	7.9979	
alte categorii de personal (%)	15.9700	

Se observă că cea mai numeroasă categorie de personal este cea a cercetătorilor cu diplomă de licență, care reprezintă aproape jumătate (44,14%) din totalul personalului unităților de cercetare. Se remarcă însă procentul scăzut (9,5%) al cercetătorilor cu doctorat, depăşiți de alte categorii de personal (muncitori, femei de serviciu, etc.), cu un procent mediu de 15,97%, sau de tehnicieni, cu un procent mediu de 11,19%.

Fiecare unitate de cercetare are mai multe departamente, fiecare din aceste departamente având obiective şi domenii de aplicare specifice, care depind de domeniile de cercetare ale unităților respective.

Toate unitățile de cercetare din eşantionul nostru (cu excepția Institutului Social Român Banat Crişana) utilizează tehnologii, infrastructură şi echipamente dintre cele mai diverse în funcție de domeniile de activitate ale fiecăruia.

În ceea ce priveşte numărul mediu de laboratoare al unităților noastre de cercetare se constată că acesta este 3,36, limita minimă fiind de 0 laboratoare, iar cea maximă de 12

laboratoare. Tipurile acestor laboratoare sunt, de asemenea, foarte diverse depinzând desigur de domeniile de activitate ale unităților respective.

După cum se vede în graficul următor, la întrebarea „A participat organizația în ultimii trei ani în cadrul unor programe naționale de cercetare?” toate unitățile de cercetare au răspuns „Da”.

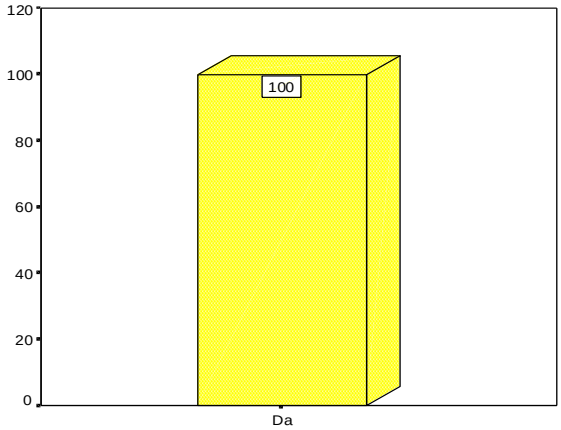

În marea majoritate a proiectelor (63,9%) la care au participat, unitățile din eşantionul nostru au avut rolul de coordonator de proiect, iar principalele programe la care acestea au participat au fost:

- ✓ RELANSIN, cu o participare a 28,6% din unități;
- ✓ ORIZONT 2000, cu o participare a 21,4% din unități.

La întrebarea „Cunoaşte organizația Dumneavoastră Programul Cadru al Comisiei Europene?” aproape în totalitate (92,9%) unitățile de cercetare au răspuns „Da”, aşa cum se vede şi în graficul următor:

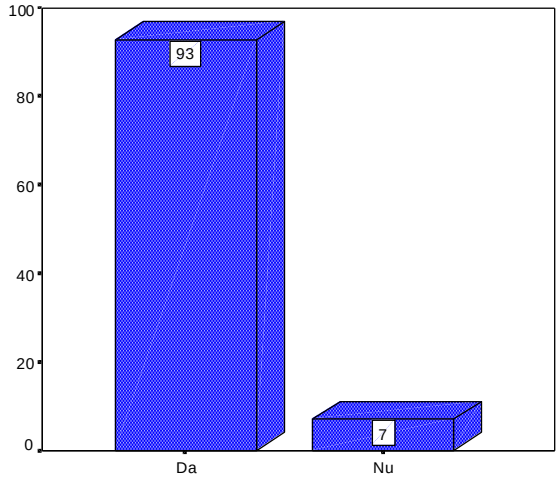

În pofida acestui fapt doar o singură unitate de cercetare din eşantionul nostru (Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare în Sudură si Încercări de Materiale) a participat

în cadrul Programului Cadru al Comisiei Europene, ca partener al unor institute din Uniunea Europeană şi din Europa de Est în cadrul PC 5 – EUREKA.

După cum se vede în tabelul următor, numărul mediu de patente al unităților de cercetare este foarte ridicat în cazul patentelor naționale aflate în arhivă (7,93), destul de ridicat în cazul patentelor naționale aflate în exploatare (3,57) şi foarte scăzut în cazul patentelor europene aflate în arhivă (0,21) sau în exploatare (0,14).

	Mean	
număr de patente naționale in arhiva	7.93	
număr de patente europene in arhiva	0.21	
număr de patente naționale in exploatare	3.57	
număr de patente europene in exploatare	0.14	

Cu o foarte largă majoritate (92,9%) unitățile de cercetare consideră că activitatea lor este cunoscută atât de întreprinderi, cât şi de alte organizații, aşa cum se vede din graficul următor:

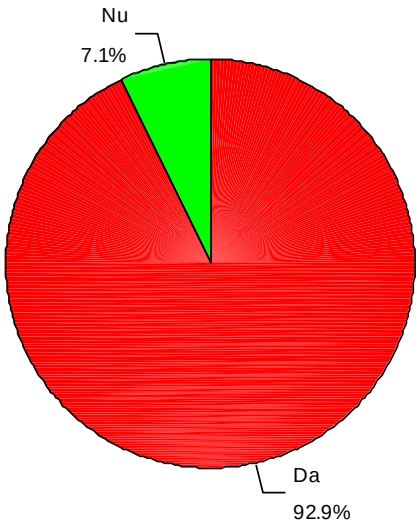

Remarcăm aici, ținând cont de analiza cererii de inovare din Regiunea V-Vest, că firmele au menționat ca primă cauză a lipsei cooperării cu unitățile de cercetare faptul că „nu au informații despre oferta acestora".

Deci, rezultă un lucru extrem de grav: cererea nu se întâlneşte cu oferta, datorită lipsei cunoaşterii, unitățile crezând că oferta lor este cunoscută, în timp ce firmele declară că nu cunosc oferta acestora.

Să analizăm atunci modalitățile prin care se desfăşoară politica de marketing a unităților de cercetare. Proporțiile activităților care se desfăşoară cel mai des sunt prezentate în tabelul următor:

	Procent răspuns „În număr mare”
Vizite la întreprinderi	64.3
Participare la târguri şi expoziţii	21.4
Materiale promoţionale video	7.1
Vizite la alte organizaţii	28.6
Seminarii	28.6
Broşuri/Cataloage	21.4
Articole şi publicaţii de specialitate	42.9
Altele	28.6

Se constată că marea majoritate a unităţile de cercetare au rămas prizoniere modului „ceauşist” de promovare a ofertei, 64,3% din acestea optând pentru modalitatea „Vizite la întreprinderi”. În condiţiile în care numărul întreprinderilor a crescut exponenţial după 1989, credem că nu mai este cazul să ne mirăm că majoritatea întreprinderilor declară, aşa cum am arătat, că nu cunosc oferta unităţilor de cercetare. În schimb, modalitatea „Materiale promoţionale video” se află pe ultimul loc în opţiunile unităţilor, cu un procent de doar 7,1%, deşi această modalitate are în România cea mai largă penetrabilitate în rândul potenţialilor clienţi. Este îmbucurător, totuşi, faptul că 28,6% menţionează la „alte” modalităţi de marketing existenţa unei pagini Web, care va reprezenta, în perspectiva integrării în Uniunea Europeană, modalitatea cu cea mai largă penetrabilitate în rândul potenţialilor clienţi şi pentru realizarea interoperabilităţii cu unităţile de cercetare cu acelaşi profil.

Prezentăm în tabelul următor care sunt sursele externe de informare şi comunicare folosite „în mare măsură” de unităţile de cercetare din eşantionul nostru:

	Procent răspuns „În mare măsură”
Reviste de specialitate	64.3
Baze de date	57.1
Congrese	14.3
Cursuri şi seminarii	14.3
Tîrguri şi expoziţii	28.6
Clienţi	42.9
Furnizori	7.1
Universităţi	21.4
Centre tehnologice	7.1
Altele	14.3

Pe primele trei locuri se află:

- ✓ revistele de specialitate;
- ✓ bazele de date;
- ✓ clienţii.

Marea majoritate a unităților de cercetare au facilitat întreprinderilor din regiune contactul cu organizații de cercetare-dezvoltare din alte regiuni în domeniile în care unitatea nu posedă resurse, aşa cum se vede din graficul următor:

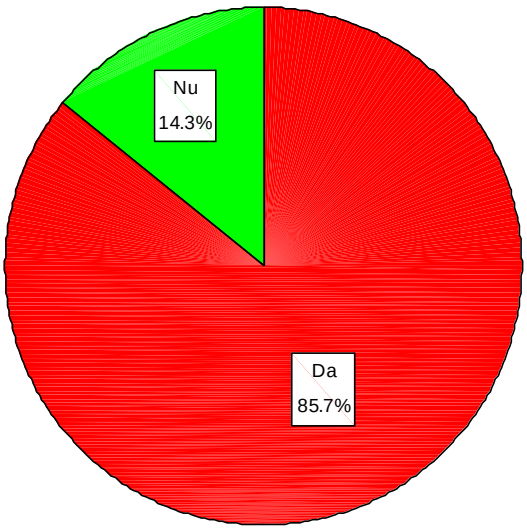

În final, am văzut „Ce demersuri ar trebui prioritizate pentru a soluționa nevoile, problemele sau provocările adresate întreprinderilor?”

- ✓ Obținerea de finanțări prin câştigarea mai multor programe naționale şi europene;
- ✓ Reducerea poverii fiscale, care depăşeşte în prezent 100% din valoarea venitului net al angajaților;
- ✓ Înnoirea şi îmbunătățirea dotării cu echipamente şi aparatură de laborator.

Concluzii şi perspective

Principalul rezultat al proiectului RIS Vest a fost *Strategia de Inovare Regională a Regiunii Vest România 2004-2008* ce reprezintă documentul strategic pe care Regiunea Vest, pionier al programelor RIS/RITTS finanțate de Comisia Europeană – Directoratul Întreprinderi în România, l-a propus partenerilor săi instituționali în vederea implementării pe parcursul următorilor cinci ani. Schema cadru ce a dus la realizarea acestei strategii este prezentată în figura următoare:

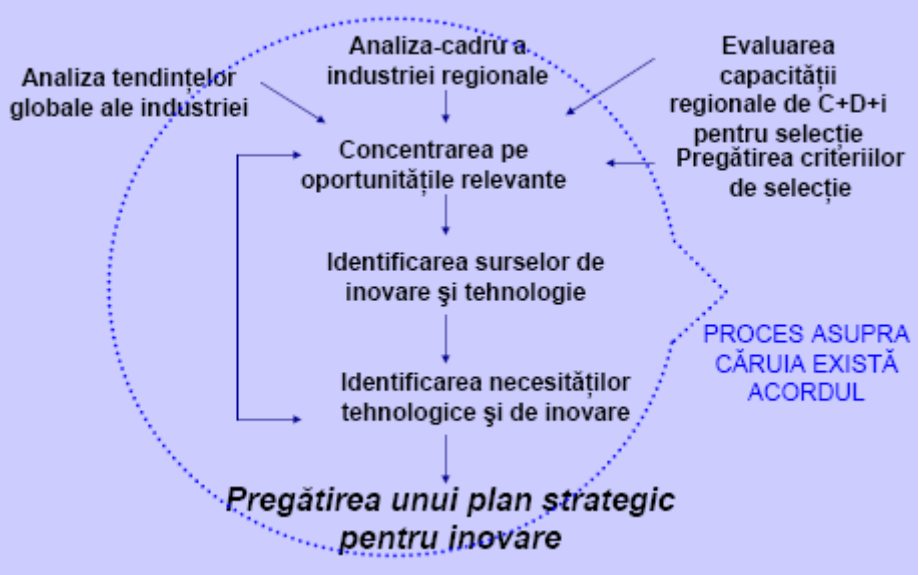

În cadrul strategiei au fost identificate următoarele patru arii principale de intervenție:

- Aria 1 – Dezvoltarea infrastructurii de suport a inovării şi transferului tehnologic cu scopul de a valorifica activitatea de cercetare în beneficiul întreprinderilor
- Aria 2 – Stimularea inițierii proiectelor inovative în cadrul întreprinderilor
- Aria 3 – Calificarea resurselor umane pentru a răspunde cerințelor în permanentă evoluție de pe piața muncii
- Aria 4 – Promovarea culturii de inovare la nivel regional

Impactul elaborării şi implementării unei *Strategii Regionale de Inovare în Regiunea Vest* este extins şi se referă la un grup amplu de beneficiari, dintre care menționăm IMM-urile, institutele de învățământ şi cercetare, administrația publică sau firmele de consultanță. Pachetul de acțiuni şi măsuri care a fost inclus în această strategie a presupus, în majoritatea etapelor proiectului, *implicarea activă a actorilor locali şi regionali cheie.*

Efectele multiplicatoare cele mai importante ale proiectului au fost următoarele:

- ✓ influențarea deciziilor politice – introducerea RIS în planificarea regională;
- ✓ mobilizarea de fonduri publice pentru finanțarea procesului;
- ✓ intraconectarea instituțiilor partenere – transversalitate şi complementaritate;
- ✓ perfecționarea şi diversificarea serviciilor în sprijinul inovării la nivel regional;
- ✓ construirea unei rețele de expertiză în domeniul inovării la nivel regional;
- ✓ crearea unui sistem de facilitare şi susținere a proiectelor inovative la nivel regional;
- ✓ crearea unui centru regional de inovare şi transfer tehnologic.

BIBLIOGRAFIE:

BASARABĂ, Adrian, *Analiză statistică şi interpretarea datelor*, Editura Universității de Vest, Timişoara, 2003

BASARABĂ, Adrian, *Politică regională*, Editura EUROBIT, Timişoara, 2008

CIBU-BUZAC, Raluca, NETEDU, Magdalena, NIȚOI, Claudia, MUNTEANU, Nicolae, FARBAŞ, Nicolae, ŞTEFEA, Petre, BASARABĂ, Adrian, *Regional Innovation Strategy of West Region România 2005-2008*, Agenția pentru Dezvoltare Regională, Timişoara, 2004

PASCARIU, Gabriel, *Politica de dezvoltare regională în UE şi în statele membre*, în revista „Sociologie Românească", Nr. 3-4, Editura Polirom, Iaşi, 2000, pp. 69 – 94

SANDU, Dumitru, *Dezvoltare comunitară. Cercetare, practică, ideologie*, Editura Polirom, Iaşi, 2005

ZAMFIR, Cătălin, STĂNESCU, Simona (coord.), *Enciclopedia dezvoltării sociale*, Editura Polirom, Iaşi, 2007

GLOBALIZARE, MIGRAȚII, STAT-NAȚIUNE

Maria Stoicovici, Assist. Prof., PhD, Technical and Military Academy of Bucharest

Abstract : The social issue concerning globalization has turned transnational and has acquired remarkable strength as a consequence of the recent planetary challenges, among which there are the demographic evolution, migration and the deterioration of the environment. For the Europeans who find themselves fully involved in the process of European nation creation, migration represents a challenge and also their main preoccupation, since they are confronted with the settlement of masses of people with different cultural and political traditions, who are questioning the national integration process and making demands for the reduction and supervision of differences.

Keywords: Globalization, social issue, planetary challenges, migration, nation-state, integration, multicultural nation

Problema socială în globalizare

După cel de-al Doilea Război Mondial, structurile societății internaționale au fost marcate timp de patruzeci de ani de echilibrul bipolar bazat pe teroarea nucleară. Cursa înarmărilor a impus raporturi de forță, sisteme de opresiune şi sfere de influență. Sfârşitul Războiului Rece a şters însă vechile reprezentări privind „lumea occidentală" şi „țările din Est", şi a făcut ca noțiunea de „Lumea a Treia" să se deprecieze.

În acest răstimp au avut loc schimbări politice mari, demografia a crescut cu precădere în Asia şi Africa, sistemul capitalist s-a dezvoltat (progres în modul de producție, creşterea enormă a fluxurilor financiare şi comerciale la scară internațională) sub impulsul întreprinderilor transnaționale şi al băncilor şi au apărut noi poli de creştere economică în China, India, precum şi în alte părți ale Asiei şi Americii Latine. Toate aceste răsturnări s-au produs în cadrul fenomenului de globalizare şi au fost însoțite de puternice polarizări sociale atât în interiorul statelor cât şi între diferitele regiuni ale lumii, fapt ce a constituit în acelaşi timp şi sursă de insecuritate internațională.

Sub influența acestui proces structurile relațiilor internaționale, modelul dominant al statului-națiune trec printr-o perioadă de criză: vechile societăți îşi pierd reperele ideologice şi culturale, indivizii nu mai cunosc normele şi practicile ce stau la baza ordinii politice, iar mecanismele de cooperare interguvernamentală ale statelor tradiționale slăbesc. În interior, guvernele trebuie să asigure protecția socială, iar în privința degradării mediului natural nu au resurse sau mijloace politice şi mecanisme instituționale pentru a le aborda.

Problema socială a globalizării afectează umanitatea în ansamblul său, şi de aceea este astăzi în centrul dezbaterilor ideologice şi confruntărilor politice. Ea priveşte polarizări sociale între cei mai bogați şi cei mai săraci, situația deplorabilă a populațiilor care trăiesc astăzi „sub pragul de sărăcie", violența din universul lor, condițiile de muncă înfiorătoare, exploatarea copiilor şi a femeilor, în special în Asia. Toate acestea au determinat fluxuri de migrație de la sate către aglomerările urbane sau către alte state în special din nord. Cauzele lor, printre care presiunile demografice, şomajul sau folosirea incompletă a mâinii de lucru, conflictele de clasă, sunt analoge celor care au provocat migrațiile din Europa sau din colonii

către metropolele americane acum mai bine de un secol. Mai mult, fluxurile aduc atingere mediului, şi astfel ameninţă supravieţuirea însăşi a umanităţii.

Dacă la începutul procesului de industrializare, clasa muncitoare şi-a obţinut succesele prin confruntări politice desfăşurate în cadrul statelor, în epoca globalizării situaţia socială a celor ce muncesc este determinată de realităţi de natură transnaţională. În interior, majoritatea guvernelor nu stăpânesc complet mecanismele de reglementare a problemei sociale, iar în exterior, mecanismele internaţionale nu pot rezolva, negocia sau arbitra conflictele determinate de aceasta. Uneori politicile recomandate de ele agravează polarizările sociale în ţările sărace. Partidele şi sindicatele se organizează dificil în fiecare stat (mai ales ultimele îşi pierd tot mai mult influenţa). Ele nu pot nici măcar să aibă poziţii politice comune pentru a face faţă strategiilor întreprinderilor transnaţionale.

Aşa se face că începând cu ultimii ani ai secolului XX aproximativ 1,2 miliarde de persoane trăiesc într-o sărăcie aproape absolută,[1] iar trei miliarde de persoane au mai puţin de doi dolari pe zi pentru a trăi.[2] Aproape jumătate din populaţia Asiei de Sud şi a Africii subsahariene, un sfert din cea a Americii Latine şi a Caraibelor, o treime din cea a Orientului Mijlociu şi a Africii de Nord trăiesc sau mai degrabă supravieţuiesc şi astăzi în condiţii de maximă sărăcie. Aceste realităţi sociale nu pot să nu reprezinte riscuri de securitate majore.

Responsabili pentru această situaţie sunt decidenţii politici, puterile publice. Existenţa sărăciei traduce o carenţă în raporturile de solidaritate şi, prin urmare, în mecanismele de integrare politică, ea reflectă slăbirea structurilor comunitare şi a puterilor publice, fapt ce creează condiţii de excludere sau de dezintegrare socială. Or statul ar trebui să concure la stabilirea şi menţinerea unui cadru instituţional favorabil securităţii interne, la bunăstarea economică şi socială, la protejarea mediului.

Noile provocări planetare

Puternicele polarizări sociale de care am amintit mai sus determină, la rândul lor, subdezvoltare şi mizerie, ce antrenează creşterea demografiei, degradarea mediului şi migraţii, considerate a fi noile provocări planetare ale secolului XXI.

2.1 Evoluţia demografică

Prin dimensiunile sale, evoluţia demografică devine o mare miză a politicii internaţionale căci nu poate fi disociată de sărăcie, migraţii, epuizarea resurselor naturale[3], poluarea de toate felurile, conflictele şi tragediile umanitare. Ea provoacă mutaţii la fel de impresionante în repartiţia spaţială şi în piramida vârstelor, a căror semnificaţie şi consecinţe nimeni nu poate să le anticipeze.

Imense fluxuri de oameni migrează către oraşe. Oraşele au fost întotdeauna în inima proceselor de civilizaţie şi la răscrucile marilor mişcări de populaţie, ale schimburilor de idei, de informaţii privind progresul ştiinţific şi tehnic; ele au fost centrele puterii politice dar şi locurile de contestare a acesteia. Creşterea populaţiei, şi în special a celei de la oraş, ar trebui să determine schimbări culturale, sociale şi politice de mare amploare, căci azi mai mult ca niciodată, esenţialul activităţilor economice, al industriilor, serviciilor, principalele instituţii

[1] P. de Senarclens, *Globalizarea* , 2e éd. Dalloz, Paris, 1998, p.99
[2] PNUD, *Rapport annuel sur le développement humain*, New York , 1999
[3] Ange Bergson Lendja Ngnemzu, , *« Sécurité sociétale » et politisation française d'une vogue essentialiste* in http://assisesethno.org/IMG/pdf/Identite_et_immigration.pdf

de educație, de formare şi cercetare se concentrează în oraşe. Aglomerările urbane beneficiază în general de cele mai bune infrastructuri în domeniile comunicării, sănătății şi energiei. Ele oferă populațiilor cele mai mari şanse să găsească de lucru, să se bucure de activități culturale diversificate.

2.2 Degradarea mediului

Mutațiile care se produc astăzi în mediul înconjurător, cândva exprimate extrem de plastic „les forêts précèdent les hommes et les déserts les suivent », afectează planeta şi vor avea cu siguranță ceva de spus în distribuția spațială a populațiilor în viitor. Deplasările acestora determină răsturnări sociale, economice şi de mediu care pot, la rândul lor determina grave dezechilibre ecologice. Plecările temporare sau definitive nu pot să nu aibă repercusiuni asupra funcționării societăților, ele afectând modul de utilizare a spațiului şi gestionarea resurselor. Semnalele pe care le dă mediul, printre care pierderea productivității terenurilor agricole sau saturarea terenurilor cultivabile, înseamnă pentru agronomie tot atâtea provocări, iar cercetarea în acest domeniu, care să vizeze varietăți mai productive, a devenit factorul decisiv al creşterii producției agricole nevoită să satisfacă în viitor nevoile nutriționale în creştere ale planetei.

2.3 Migrațiile

Migrațiile au devenit una dintre cele mai delicate probleme sociale, economice şi politice din ultimii ani. Dacă nu sunt gestionate atent pot cauza tensiuni sociale şi politice grave, pot afecta securitatea în toate dimensiunile sale, atât a țărilor de primire cât şi a celor de destinație.

Mişcările internaționale de populație fac parte, la rându-le, din marile provocări sociale şi politice ale epocii contemporane. Numărul persoanelor ce trăiesc astăzi în afara țării de origine este evaluat la aproximativ 230 milioane de persoane (OIM)[4]. El nu cuprinde milioanele de imigranți clandestini şi nu cuprinde de asemenea fluxurile de migranți interni din fiecare țară (la începutul anilor 80 se evalua cam la vreo 200 milioane numărul migranților interni din India). Aceste mişcări au devenit de o mare importanță în toate țările din emisfera sudică şi, în special, în China.

Migrațiile sunt încurajate de schimburile de bunuri şi de servicii, de dezvoltarea comunicațiilor, de diminuarea costurilor de transport, de progresul rețelelor de informații, de creşterea interacțiunilor economice între diferitele părți ale lumii şi de integrările regionale.

Dar care sunt adevăratele cauze ale imenselor fluxuri de migrație? Îndatorarea critică a statelor Lumii a Treia, făcută publică la începutul deceniului opt al sec. XX, a avut ca şi consecință impunerea statelor îndatorate de către instituții precum Bretton Woods, Programele de Ajustare Structurală, (P.A.S.),etc. Aceste programe prevedeau, printre altele, privatizarea întreprinderilor de stat, însoțită de concedieri masive; tăieri drastice din bugetele sociale (sănătate, educație); scăderea salariilor reale. Consecința lor vizibilă a fost pauperizarea crescândă a populației acestor țări. Şi, ca şi consecințe mai puțin vizibile, au fost, pe de o parte, războaiele la care s-au dedat elitele politice şi care au sărăcit tot mai mult săracii, inclusiv migrația forțată internă sau externă a populațiilor ce fug din calea războiului şi sunt confruntate cu condiții de viață cum nu se poate mai grele, iar pe de altă parte, impunerea

[4] Maria Stoicovici, *Migrația populațiilor şi perspectiva sa socială şi lingvistică*, Ed. UNAp „Carol I", Bucureşti, 2013, p. 115

agriculturii productiviste, care elimină mica producţie şi sărăceşte solurile, dar produce şi jaful pădurilor vândute multinaţionalelor.

În faţa acestei situaţii-limită, comunităţile şi indivizii, mânaţi de instinctul de supravieţuire, recurg la migraţie. Datele cercetărilor arată că mişcarea migratorie se face mai mult către Nord şi este un răspuns la criza datoriei. Astfel, de exemplu, a fost iniţiată în cadrul Cooperării Economice pentru Asia şi Pacific (APEC) o migraţie pentru lucru a Filipinelor, Pakistanului şi Bangladeşului către Hong-Kong, Singapore, Orientul Mijlociu, Europa, America de Nord. Forţa de muncă, inclusiv sub formă de mână de lucru feminină casnică cvasi-sclavagizată, este exportată ca o marfă. Este foarte ieftină, supraexploatată, ilegală şi cuprinde multe femei şi copii. Nici mâna de lucru legală nu este mai puţin discriminată, de exemplu cei 250.000 de argentinieni din clasa mijlocie, imigranţi în Spania sau în Italia pe timpul celor trei ani, 2000-2002, de criză argentiniană sau, în 2004, medicii străini din Franţa, victime ale discriminărilor în materie de condiţii de muncă -zile de muncă mai lungi, gărzi- şi de venituri (inferioare medicilor francezi).

Globalizarea neo-liberală a făcut astfel ca migraţia să fie mai mult ca oricând în centrul dezbaterilor, constituind din ce în ce mai mult un fenomen de masă din moment ce cuprinde aproape miliard de persoane, pentru care ea constituie ***singura strategie de supravieţuire.*** Ţările râvnite de migraţia internaţională veghează însă şi concep sau încearcă să conceapă legi pentru a-şi proteja bogăţiile lor, care provin chiar din ţările de unde au venit migranţii.

Migranţii în Europa

Aşa cum am văzut mai sus, actualele mişcări de populaţie din lume cuprind aproximativ un miliard de oameni. Dintre aceştia, 740 de milioane de persoane migrează în interior. Dar indiferent de ce caracter ar avea migraţia- internă sau internaţională- profilurile migranţilor, cauzele deplasărilor, consecinţele acestora sunt aceleaşi peste tot. Migraţiile pun în evidenţă însă rupturile şi marile dezechilibre Nord-Sud, apărute ca urmare a nevoilor pieţelor muncii, constrângerilor cauzate de îmbătrânirea populaţiilor din Nord şi aspiraţiilor legitime ale populaţiilor defavorizate din Sud.

Imensele fluxuri în mobilitate determină, prin deplasarea lor, schimbări atât în ţările de destinaţie cât şi în cele de origine. Printre ele una, de care mă voi ocupa în continuare: problema admiterii imigranţilor. Bătrânul continent european, care s-a văzut în ultimul secol luat prin surprindere de acest fenomen, a devenit la ora actuală cea mai râvnită zonă a lumii, transformându-se astfel din pământ de emigraţie în pământ de imigraţie.

Naţiunile europene văd imigraţia ca pe o mare provocare[5], ca principala lor problemă de rezolvat. De ce? Pentru că instalarea populaţiilor („noile pericole") aparţinând altor tradiţii culturale şi politice repune în discuţie procesul de integrare naţională şi determină pe responsabilii politici să ducă o politică care să controleze şi să atenueze formele de diferenţiere introduse în mod inevitabil de populaţiile străine aşezate definitiv. Migraţiile provoacă tulburări sociale, perturbă în societatea de primire regimul de supunere a autohtonilor.

[5] D. Schnapper , *Ce este cetăţenia,* Paralela 45 Piteşti-Bucureşti, 2004, p. 168.

Națiunea în Europa s-a constituit în secole de istorie comună. Ordinea politică a fiecărei națiuni europene acceptă ca membri numai pe cei care pot participa la practicile şi valorile vieții colective. Prin urmare, aceste națiuni stabilesc în dorința lor de menținere a ordinii politice, condiții riguroase pentru regruparea familială sau pentru dreptul de azil. Includerea sau excluderea, exigențele impuse celor care cer să devină cetățeni ai uneia dintre democrațiile europene depind de interesele fiecăreia dintre aceste țări şi de modul în care ea percepe viitorul. Fiecare țară îşi are propriile exigențe, pentru că de la o țară la alta diferă concepția de cetățean.

3.1 Tratamentul aplicat migranților

Când, în anii 70, democrațiile occidentale au încercat să stopeze migrația, au obținut rezultatul invers. Migrația s-a accentuat, şi, în special, cea pe căi ilegale. Era prea târziu. Au început represiunile. Asistăm azi, în ciuda faptului că demografia europeană scade şi că statele europene au tot mai multă nevoie de mână de lucru, la un tratament nedemn al migranților manifestat prin violență față de ei, privare ilegală şi nelegitimă de libertate, legislații cu conotații xenofobe şi rasiste, etc.Violența față de cele şi cei care fugeau de infernul din țara lor s-a exprimat şi se exprimă şi azi la fel, indiferent de coastă mediteraneană (marocană sau europeană). Numeroase rapoarte denunță morțile datorate gloanțelor, loviturilor, rănirilor şi altor tratamente ale căror victime sunt migranții celor două părți ale mării. Patrulele de la frontierele spaniolă şi marocană utilizează violența aproape fără nici un control şi fără să răspundă în fața legislației țărilor respective sau a dreptului european sau internațional.Curtea Internațională de Justiție sau Curtea Inter-americană a drepturilor omului amintesc de obligațiile statelor în privința migranților (refugiați, azilanți), dar apar frecvent cazuri de privare ilegală şi nelegitimă de libertate, rău tratament sau legislații cu conotații xenofobe, chiar rasiste, practicate în Franța, Spania, Maroc, Italia. Europa vrea să se închidă în fortăreața sa, mai ales acum în perioadă de criză, şi lasă câteva avanposturi precum Spania, Italia, Grecia pentru a o proteja de un nou tip de „invadatori", chiar şi cu riscul inițierii unei politici sistematice de violare a drepturilor omului.[6]

Ce denotă acest lucru? Că statele europene nu reuşesc să asigure securitatea umană. Aceasta este „parte integrantă din starea de a fi" (Ange Bergson Lendja Ngnemzu), adică siguranța fizică a indivizilor, bunăstarea lor economică şi socială, respectarea demnității şi valorilor lor. Securitatea este percepută ca un bun public. Asigurarea ei răspunde nevoii strategice de favorizare a dezvoltării umane durabile şi promovează pacea şi stabilitatea națională, regională şi mondială. Ştim că acest concept se traduce prin politici publice. Statele suverane au obligația să-şi protejeze cetățenii de catastrofele evitabile, altfel asigurarea securității umane intră în sarcina comunității internaționale.

Justificări

Europenii îşi justifică atitudinea față de imigranți afirmând că:

- națiunile europene sunt comunități de limbă, cultură, destin istoric. Pentru cetățenii lor, identificarea cu statul-națiune a dat o anumită conştiință națională;

[6] Ange Bergson Lendja Ngnemzu , *op.cit.* in http://assisesethno.org/IMG/pdf/Identite_et_immigration.pdf

- identitatea cetățenilor lor a fost construită în timp, printr-un proces dinamic, subiectiv, complex, schimbător, într-un anumit context social. Dacă acest context social a fost națiunea, atunci sentimentul identitar a fost bine înrădăcinat şi imuabil (primordialiştii);
- limba (oricărui stat european) este marcator al apartenenței etno-lingvistice şi sursă de reprezentări sociale împărtăşite;
- cetățenii unui stat îi pot accepta numai pe cei ce vor să participe la practicile şi valorile vieții colective.

Or, o astfel de identitate bazată pe simbioza etnic-cultural-național diferențiază şi exclude. Prin excludere va determina *criza identitară*.

Spațiul public național devine locul în care se produce contactul între resortisanți, prilej de altfel de exprimare a sentimentului de apartenență. Prezența Celuilalt din ce în ce mai vizibil şi impresia de proximitate întărită de tehnologiile comunicării [7] sunt surse de neliniște şi de *repliere identitară*.

Ca să putem înțelege ceea ce se petrece astăzi cu statul-națiune să încercăm să trecem în revistă evoluția acestuia.

Evoluția conceptului de națiune

Prima justificare a comportamentului european, am văzut, se referă la faptul că popoarele europene sunt națiuni istorice. Conceptul s-a schimbat în funcție de epocă şi fiecare epocă a adus o altă abordare. La început, în societățile medievale, tradiționaliste, feudale, națiunea era nobilimea, aristocrația, parlamentele feudale, dietele. Națiunea nu implica sau nu includea în mod necesar populația unei țări întregi.

Ideea de *națiune* apare în Olanda, odată cu modernitatea, la sfârşitul secolului XVI, făurită de conştiința colectivă, formată în lupta contra ocupanților spanioli. Se construieşte astfel o unitate politică şi se dezvoltă o cultură comună. Ideea de națiune a fost un puternic factor de integrare politică a unei țări divizate şi slăbite de diversele religii şi de limbile multiple. Ea îşi va crea o cultură urbană, bază a unei unități sprijinite pe puterea economică şi pe modernitatea civică burgheză.

În cele din urmă, ideea de *națiune* se va impune în construcția statelor moderne, suverane şi independente, în Marea Britanie, Franța şi Statele Unite, în special în secolul XVIII. Termenul modern de *națiune* a apărut odată cu Revoluția Franceză, când cuvântul națiune este asociat cu drepturile omului, cu libertățile, cu egalitatea, cu fraternitatea. Națiunea a devenit izvorul suveranității politice. La această versiune modernă de națiune s-a adăugat apoi, în versiunea germană, herderiană, noțiunea de comunitate de limbă, de cultură, de destin istoric. În toate națiunile moderne națiunea se defineşte prin cultura națională, prin istoria națională, care formează conştiința identității naționale.[8]

La construirea ideii de *națiune* au concurat trei mari dimensiuni: rațiunea, voința şi dreptatea. Națiunile s-au construit integrând o economie industrială, o cultură modernă secularizată şi un stat birocratizat pe un teritoriu dat. Pentru individ, apartenența la națiune este sinonimă cu apartenența la stat. Drepturile sale decurg din cele ale statului-națiune.

[7] D. Wolton, *Culture: Le refoulé de l'Europe*, în Meyer Bisch, P.& Dacheux, E., 1999, p. 25-33
[8] François Fejtö (Ungaria) : *Nouvelle Europe : minorités et réfugiés* , Actes de colloque, 25-26 martie, 1992

Norbert Elias[9] vede naţiunea ca identitate culturală şi populară comună din care decurg identitatea şi psihologia individului sub forma „habitus-ului social". Apartenenţa la naţiune este dată prin naştere. Ea este „comunitatea sa emoţională". Ea este moştenită. Identitatea individului decurge din identitatea naţională. Individul este legat de ai săi prin legături de dependenţă reciprocă care formează un fel de matrice a societăţii; sub efectul acestor strânse legături, comportamentele indivizilor s-au modificat de-a lungul secolelor.

Şi pentru Habermas, naţiunea este locul unde oamenii împărtăşesc aceeaşi cultură şi aceeaşi istorie, *locul afectivităţii*, în timp ce spaţiul public european este *locul legii*.[10]

In teoria românului Dimitrie Gusti asupra naţiunii predomină criteriile culturale în faţa celor politice şi economice. "Naţiunea este unitatea socială integratoare, singura unitate socială care îşi ajunge sieşi [...], fiind în stare să-şi creeze o lume proprie de valori, să-şi stabilească un scop în sine şi să-şi afle mijloacele de înfăptuire, adică forţa de organizare şi propăşire în propria ei alcătuire."[11]

Şcoala sociologică de la Bucureşti a militat pentru abordarea integratoare şi monografică a realităţii sociale, decupate în unităţi sociale (sat, oraş, regiuni, unităţi de viaţă şi de producţie, stat naţional).

Dacă în epoca modernă integrarea naţională a avansat în acelaşi timp cu nivelul de viaţă şi, în ciuda costurilor, modernizarea a permis construirea de societăţi mai raţionale, mai juste şi mai active, către sfârşitul sec. XX legătura între progres şi integrare naţională s-a rupt.

Şi aceasta din cauza preocupării statelor mai mult pentru crearea condiţiilor sociale favorabile creşterii. Economia s-a autonomizat în raport cu politicul, ea fiind organizată mai mult pe criterii de eficacitate şi raţionalitate, în timp ce politicul nu se mai preocupă atât de mult să mobilizeze populaţia, cât să intervină pentru a garanta menţinerea unei anumite egalităţi necesare stabilităţii sociale a teritoriului. Urmările au fost: creşterea şomajului, fragilizarea claselor mijlocii. Apoi, mari schimbări sociale şi istorice, au determinat creşterea instabilităţii politice, internaţionalizarea economiei, cu urmarea directă slăbirea statului, dereglarea, dualizarea societăţilor şi dezvoltarea excluderii, într-un cuvânt, dezbinarea socială şi culturală a naţiunilor. Se pare că viitorul ţărilor nu merge mai mult către integrare, ci către o îndepărtare din ce în ce mai mare între clasele sociale şi, deci, către dezintegrare şi perspective ireconciliabile.Statul este incapabil să construiască o conştiinţă naţională politică pozitivă şi să dezvolte un discurs politic naţional de sinteză. Această atitudine reprezintă un obstacol major în calea dezvoltării, o sursă de tensiuni interetnice şi unul dintre elementele centrale ale declanşării conflictelor.

Conotaţiile conceptului de naţiune depind de mulţi factori : tradiţii culturale, evoluţie administrativ-instituţională, condiţii economice favorabile diversificării profesiunilor şi preocupărilor intelectuale, orientare religioasă, producţii literar-filosofice, ş.a. De aici şi explicaţiile diferite ale conceptului în funcţie de limbă.

Apoi, în pofida mai multor coincidenţe, culturile politice ale Europei occidentale nu indică nici ele o unitate de vederi asupra conceptului de naţiune.

Sociologul Anthony Smith, în *Ethnic Origins of Nations* (1986), *National Identity* (1991) şi *Nationalism and Modernism* (1998) susţine că naţiunea şi naţionalismele moderne

[9] N. Elias, *Societatea indivizilor*, Paris, Fayard, 1991
[10] D. Schnapper, *op. cit*, p. 168
[11] Dimitrie Gusti, *Problema Sociologiei.Sistem şi metodă,* Bucureşti, Institutul Social Român, 1940

sunt înrădăcinate în etnii premoderne. Etniile sunt "populații care au un nume şi care împărtăşesc anumite mituri ale originilor, istorii şi culturi, fiind asociate cu un teritoriu specific şi având un anumit simț al coeziunii." Autorul enumeră anumite atribute ale națiunii precum : istoria comună şi teritoriul comun, cultura comună, o anumită dezvoltare şi integrare economică, o Constituție coerentă şi un sistem politic-administrativ coerent. Nu toate națiunile se regăsesc însă în aceste atribute.

Astăzi, atributele națiunii derivă în primul rând din practica politică. Dar termenul presupune şi un contract social, voința indivizilor de a fi şi a crea împreună o coeziune socială fără de care este imposibilă funcționalitatea instituțiilor.

Părerea lui Dominique Schnapper[12] este că națiunea rămâne un loc de identificare privilegiată. Dimensiunea națională este prezentă în drept, în modul de a trăi şi a gândi, în inconştientul colectiv pe care individul le interiorizează de-a lungul întregului său proces de socializare. Dar națiunea nu este construită o dată pentru totdeauna. Ea nu este un dat. Ea este elaborată şi se menține printr-un proces continuu de integrare a unor populații diverse, un proces care nu se termină niciodată şi care, prin definiție, include pe unii (naționalii) şi exclude pe alții (străinii).

În noile condiții ale Uniunii europene, ceea ce numeam cândva politică externă a unei națiuni, astăzi se transformă în politică externă continentală. Aspirația Uniunii este de a formula coerent şi unitar politica bătrânului continent în raporturile sale cu America, Asia şi lumea arabă. Astfel perechea statal-național în politica externă trebuie să se estompeze în favoarea unei gândiri politice transnaționale sau supranaționale.

Europa are nevoie de mitul civic, mit care o poate ajuta în formarea identității federale comune. Hanspeter Kriesi[13] este de părere că primul pas în crearea națiunii europene este existența unei politici democratice în toate statele care aspiră să devină membre ale viitoarei federații. Si aceasta prin democratizarea instituțiilor politice, prin promovarea mitului civic al trecutului european comun, absolut necesar în asigurarea « patriotismului constituțional ».

Moderniştii văd națiunea ca „o comunitate politică imaginară"[14], iar naționalismele, ca pe liantul modern al națiunilor. În această construcție, comunitățile etnice, chiar dacă sunt mult mai vechi şi mai răspândite decât națiunile, nu reprezintă decât instrumente ale conducătorilor în lupta pentru putere.[15]

E. Morin prevede pentru viitor „dezvoltarea şi multiplicarea confederațiilor şi federațiilor, unde imperativul respectării națiunilor se asociază cu imperativul depăşirii Statului-Națiune [...]. Epoca fecundității statului național, creat de Europa pentru orice situații, este acum depăşită. Eliberarea națiunilor, naționalităților, nu se mai poate face decât prin constituirea, dezvoltarea şi multiplicarea formulelor confederative"[16].

Proiectul european tinde către formarea „națiunii multiculturale", un loc în care se protejează diversitatea şi eterogenitatea grupurilor şi teritoriilor. Logica Europei viitoare urmăreşte o unificare puternică şi o integrare economică şi politică şi, prin urmare, uniformizarea continentului. În aceste condiții vor fi absolut necesare politici care să asigure

[12] Dominique Schnapper, *op. cit*.
[13] Hanspeter Kriesi, *Les démocraties occidentales. Une approche comparée*, Paris, Economica, 1994.
[14] Benedict Anderson, C*omunități imaginate,* Bucuresti, Editura Integral; 2000
[15] A.D. Smith, *Nations and Nationalism in a Global Era,* London, Polity Press, 1995, p.29
[16] E. Morin, *Gândind Europa*, ed. Trei, Bucureşti, 2002, p. 176

în primul rând egalitatea în drepturi a cetățenilor întregului spațiu al Uniunii, indiferent de originea sau statutul lor. Respectându-i pe ei Europa se va respecta pe sine şi, la rându-i, va fi respectată.

BIBLIOGRAFIE:

Anderson, Benedict, C*omunități imaginate,* Bucuresti, Editura Integral, 2000
Appadurai, A., *Après le colonialisme : les conséquences culturelles de la globalisation* , Paris : Payot, 2001
Bergson Lendja Ngnemzu, Ange , *« Sécurité sociétale » et politisation française d'une vogue essentialiste* in http://assisesethno.org/IMG/pdf/Identite_et_immigration.pdf
Elias, N., *Societatea indivizilor,* Paris, Fayard, 1991
Fejtö, François, (Ungaria) : *Nouvelle Europe : minorités et réfugiés* , Actes de colloque, 25-26 martie, 1992
Gusti, D.,*Problema Sociologiei.Sistem şi metodă,* Bucureşti, Institutul Social Român, 1940
Habermas, Jürgen, *Despre Europa,* Paris, Fayard, 2000
Habermas, J., *Théorie de l'agir communicationnel,* Paris, Fayard, 1992, p.18
Kastoriano, R.,*Quelle identité pour l'Europe ?,* Presses de Sciences Po, p. 16,1988
Kriesi, Hanspeter, *Les démocraties occidentales. Une approche comparée*, Paris, Economica, 1994.
Morin, E.,Gândind Europa, ed. Trei, Bucureşti, 2002, p. 176
Neumann, V., Neam, popor sau națiune?,Despre identitățile politice europene", ed. Cartea Veche, Bucureşti, 2003/ 2004
Schnapper, D., *Ce este cetățenia,* Paralela 45 Piteşti-Bucureşti, 2004, p. 168
de Senarclens, P. ,*Globalizarea* , 2e éd. Dalloz, Paris, 1998, p.99
Smith, A.D. ,*Nations and Nationalism in a Global Era,* London, Polity Press, 1995, p.29
Stoicovici, Maria, *Migrația populațiilor şi perspectiva sa socială şi lingvistică,* Ed. UNAp „Carol I", Bucureşti, 2013
Wolton, D.,*Culture: Le refoulé de l'Europe,* în Meyer Bisch, P.& Dacheux, E., 1999, p. 25-33
PNUD, *Rapport annuel sur le développement humain,* New York , 1999

THE AFFIRMATION OF IDENTITY THROUGH INTERCULTURAL EDUCATION IN THE CONTEXT OF CONTEMPORARY SOCIETY

Cristian Stan, Assoc. Prof., PhD, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: In the context of globalization one of the most frequent phenomena that characterize the contemporary society is that of the workforce immigration. In most cases children accompany their parents, which requires school attendance in learning institutions where the teaching language is other than the native language. Contrary to appearances, this situation generates difficulties not only for the immigrant student but also for the teachers working in the specific institution. Confronted with the situation of teaching in heterogeneous classes, from a linguistic and cultural point of view, the teacher needs adequate support on behalf of the school board. The manner in which management is carried out in schools where the linguistic and cultural pluralism is a reality influences decisively the quality of the educative process.

Keywords: multiculturalism, intercultural education, stereotype, self-identification, hetero-identification.

Fenomenul educațional în general şi educația interculturală în special reprezintă una dintre cele mai importante pârghii de restructurare a societății româneşti în vederea angrenării cu succes a acesteia în procesul deosebit de complex al integrării europene. Confruntată cu tensiunea dintre național şi internațional ca tendință globală, evoluția societății contemporane poate urma, în condițiile absenței unor demersuri instructiv-formative eficiente, traiectorii greu previzibile, cu consecințe uneori nefaste şi aproape imposibil de estimat. În vederea evitării apariției unor astfel de situații se impune acordarea unei atenții speciale locului şi rolului deținut de educația interculturală în cadrul sistemului de învățământ şi a societății în ansamblul său.

Multă vreme conceptele de multiculturalism şi interculturalitate, de educație multiculturală şi educație interculturală au fost considerate ca fiind perfect sinonime. Practica educativă a reliefat însă faptul că cele două sintagme anterior menționate au ca referențial zone de realitate distincte.

Multiculturalismul are în vedere simpla recunoaştere a existenței varietății culturale a societății contemporane şi se referă la totalitatea demersurilor întreprinse în sensul conservării şi valorizării individuale şi adeseori individualiste a acestei varietăți, respectiv a diferențelor ce caracterizează diversele arealuri culturale. Din această perspectivă educația multiculturală ar avea rolul de a permite fiecărei culturi în parte să-şi promoveze, prin intermediul unor acțiuni instructiv-formative adecvate, valorile şi specificul cultural propriu. Altfel spus, educația multiculturală implică o restructurare a fenomenului educațional în sensul multiplicării activităților pe care acesta le subsumează în funcție de tipologia variatelor identități culturale specifice unei anumite societăți.

Reproşurile aduse multiculturalismului în general şi educației multiculturale în special se referă cu precădere la faptul că, prin intermediul activităților puse în joc, aceasta asigură doar perpetuarea, în cadre strict izolate, a identității socio-culturale proprii unui anumit grup, ignorându-se astfel posibilitățile de depăşire a barierelor lingvistice sau culturale care separă diversele comunități.

Realizarea unei educații de tip strict multicultural promovează, în ultimă instanță, doar diferențele existente între diversele culturi şi identitatea culturală specifică fiecăreia dintre comunitățile ce compun o anumită societate. Acest fapt poate contribui în anumite circumstanțe, în ciuda idealurilor educaționale promovate, la accentuarea ostentativă a diferențelor dintre respectivele comunități sau chiar la apariția unor raporturi de tip antagonic între culturile acestora.

Un exemplu elocvent în acest sens este reprezentat, printre altele, de fenomenul afrocentrismului, fenomen înregistrat la nivelul unora dintre sistemele educaționale contemporane. Promovarea unilaterală prin intermediul educației a valorilor civilizației africane şi a aportului adus în planul cunoaşterii de către reprezentanții acestei culturi a determinat în anii 1970-1980 apariția la nivelul societății americane a unor orientări care, având ca suport elemente ca faptul că apariția omului s-a produs pe continentul african sau că primele lucrări de medicină şi astronomie sunt de sorginte africană, promovează superioritatea absolută şi incontestabilă a acestei culturi şi civilizații în raport cu oricare alta.

Fenomenul afrocentrismuului reprezintă astfel un exemplu ilustrativ pentru situația în care un demers educațional proiectat inițial pentru armonizarea raporturilor dintre două culturi poate sfârşi prin a produce rezultate contrare scopurilor care l-au animat. Acest fapt a determinat reconsiderarea conținutului şi semnificației conceptelor de multiculturalim şi educație multiculturală şi optarea într-o tot mai mare măsură pentru promovarea perspectivei interculturaliste şi a educației de tip intercultural.

Recursul la educația de tip intercultural a fost determinat în principal de caracteristicile societății contemporane, respectiv de accentuarea caracterului democratic al organizării sociale, de gradul ridicat de mobilitate individuală, de cultura postmodernă centrată pe individ şi pe individualism şi nu în ultimul rând de numărul mereu în creştere al celor care emigrează din țara de origine în zone şi arealuri culturale, uneori radical diferite în raport cu specificul culturii natale.

Formată într-o anumită matrice culturală, persoana care emigrează se vede pusă în situația de a face față diverselor solicitări reclamate de către noua cultură. Fenomenul grupării emigranților de aceeaşi etnie, rasă sau religie şi organizarea progresivă a acestora în comunități mai mult sau mai puțin extinse a atras într-o măsură din ce în ce mai mare atenția populației majoritare asupra acestei stări de fapt. Această situație a determinat autoritățile din mai multe țări să solicite organizarea şi derularea unor programe şi demersuri educative în măsură să faciliteze adaptarea acestor persoane sau comunități la specificul culturii de adopție.

Un prim pas întreprins în acest sens a fost promovarea multiculturalismului şi implicit a educației multiculturale dar s-a dovedit că prin intermediul acestor demersuri nu se poate asigura decât conservarea, în spiritul democrației, a identității culturale, etnice, religioase sau rasiale a acestor comunități. Altfel spus, perspectiva multiculturală cu privire la fenomenul educațional se reduce în esență la proiectarea şi organizarea unor demersuri instructiv-formative adecvate specificului, etnic, religios sau rasial al fiecăreia dintre comunitățile minoritare. Deşi important, acest fapt s-a dovedit însă a fi, aşa după cum a dovedit orientarea afrocentristă, total insuficient şi neproductiv din perspectiva asigurării unei integrări echilibrate a acestor comunități în spațiul existenței culturale al țării de adopție. Conştientizarea limitelor sistemului de educație multicultural a determinat plasarea eforturilor

instructiv-formative întreprinse în direcția asigurării unei conviețuiri armonioase a comunităților minoritare cu majoritatea sub egida perspectivei interculturale.

Spre deosebire de multiculturalism şi de educația multiculturală, orientarea interculturalistă şi implicit educația interculturală propun o perspectivă proprie asupra raporturilor dintre diversele culturi, perspectivă axată cu precădere pe promovarea valorilor şi specificului oricărei etnii, rase sau religii în contextul mai larg al valorilor universale şi pe evidențierea posibilităților concrete de transgresare a granițelor care definesc specificul diferitelor arealuri culturale. Criticile aduse educației interculturale au în general la bază abordări unilaterale ale acestei dimensiuni a educației şi se concentrează în două planuri distincte. Pe de o parte sunt avansate obiecții cu privire la faptul că prin valorizarea diferențelor şi prin evidențierea unor caracteristici culturale individuale definitorii, până atunci implicite, s-ar putea potența involuntar prevalența acestora şi implicit discriminarea culturală sau chiar segregaționismul.

A doua categorie de critici se referă la faptul că promovarea educației de tip intercultural ar conduce la atenuarea specificului diverselor culturi într-o asemenea măsură încât apariția relativismului cultural ar deveni inevitabilă.Considerăm că, prin specificul său, educația interculturală îşi propune să evite atât dizolvarea şi asimilarea culturilor minoritare de către cele majoritare cât şi atomizarea societății respective ca întreg, atomizare ce s-ar putea produce ca urmare a ignorării sau tratării cu indiferență a eventualelor tendințe culturale centrifuge ale comunităților minoritare.

Educația interculturală, în calitatea sa de dimensiune a fenomenului educațional contemporan, se întemeiază în realizarea sa pe luarea în calcul a mai multor premise teoretice fundamentale. Prima dintre acestea se referă la faptul că diversitatea culturală, indiferent de natura sa etnică, rasială sau religioasă, reprezintă pentru orice societate un câştig spiritual în condițiile în care sunt descoperite şi transpuse în practică modalitățile optime de valorizare prin reciprocitate, sub semnul universalității, a acestei pluralități axiologice. Avem în vedere în acest context faptul că educația interculturală se doreşte a fi mai mult decât o educație de tip compensator destinată imigranților. Prin intermediul educației interculturale devine posibilă permeabilizarea barierelor ce separă diversele culturi, etnii, rase sau religii, fapt ce poate contribui în mod semnificativ la îmbogățirea şi vitalizarea reciprocă a culturilor aflate astfel în contact.

A doua premisă pe care se întemeiază educația de tip intercultural are în vedere faptul că la nivelul societății umane nu poate fi realizată o segregare sau o ierarhizare a culturilor în termeni de culturi majore şi culturi minore ci doar o clasificare a acestora în culturi majoritare şi culturi minoritare. Altfel spus este ilicită şi nefondată extrapolarea mărimii statistice unei anumite comunități la nivelul culturii pe care aceasta o promovează. Acceptarea faptului că nu există culturi majore şi culturi minore ci doar culturi majoritare şi culturi minoritare reprezintă una dintre condițiile fundamentale atât în ceea ce priveşte eliminarea atitudinilor de "aroganță culturală" cât şi relativ la deschiderea unor canale de comunicare autentice între diversele arealuri culturale.

O altă premisă a educației interculturale este reprezentată de necesitatea de a soluționa de o manieră optimă problema raportului dintre integrare şi asimilare. Conform perspectivei propuse de educația interculturală între cultura majoritară şi cea minoritară trebuie să fie instituite relații de biunivocitate comunicațională, de integrare reciprocă şi transfer axiologic.

Procesul de asimilare presupune în esență disoluția în timp a identității culturale native a comunității minoritare şi dobândirea prin împrumut de către aceasta a identități culturale specifice comunității majoritare, identitate care adesea este exterioară şi străină în raport cu tradițiile proprii ale minorității respective. Spre deosebire de asimilare, integrarea culturală presupune întreprinderea unor acțiuni convergente destinate, pe de o parte, conservării identității culturale a comunității minoritare iar pe de altă parte, îmbogățirii acesteia prin libera asumare şi interiorizare a unor valori şi principii aparținând culturii de adopție. Eficiența educației interculturale depinde în mare măsură, alături de premisele anterior enunțate, de înțelegerea corectă şi exactă a raporturilor ce urmează a fi instituite între identitatea şi alteritatea culturală.

Punctul de pornire în construirea oricărei identități naționale, etnice, religioase etc. este reprezentat de comparația diferențiatoare cu un altul (individ sau comunitate), cu alteritatea în general. Deşi firesc, acest proces poate induce consecințe negative în ceea ce priveşte relațiile dintre diversele culturi. Ne referim în acest context la situația în care comparația diferențiatoare îmbracă forma unor valorizări de tipul evidențierii ostentative şi provocatoare a calităților propriei identități culturale, concomitent cu sublinierea de tip depreciativ a carențelor culturii luate ca reper şi referențial de comparație.

Din această perspectivă educației interculturale îi revine sarcina de a evidenția şi limita riscurile pe care le implică construirea identității culturale de sine prin raportarea negativă, sau chiar jignitoare şi denigrativă, la adresa alterității culturale luate ca termen de comparație şi nu prin valorizare pozitivă, prin identificarea obiectivă a propriilor calități.

Ideea principală care derivă din acest context este aceea că prin intermediul educației interculturale devine posibilă conceperea şi înțelegerea propriei identități culturale ca fiind complementară şi nu opusă celei promovate de alteritate, că valorilor asumate şi promovate în cadrele unei anumite culturi le corespund, sub forme uneori diferite, repere axiologice similare.

Premisa raportării corecte şi obiective a propriei identități culturale la identitatea culturală a alterității implică acceptarea posibilității de a stabili şi inția raporturi comunicaționale funcționale între diversele culturi. Astfel, contrar tezei avansate de către Spengler, care acredita ideea caracterului monadic al culturilor şi a conceperii acestora ca entități perfect închise şi izolate comunicațional una în raport cu cealaltă, educația interculturală este fundamentată tocmai pe premisa permeabilității culturale şi a potențialului creator al interacțiunilor dintre diversele culturi.

Sintetizând putem afirma că apariția şi existența educației interculturale este intrinsec legată de manifestarea în cadrul societății contemporane a unei diversități culturale, etnice, religioase sau rasiale iar principalul său obiectiv este de a evita, prin mijloace specifice, transformarea acestei diversități în surse generatoare de tensiuni şi conflicte între comunitățile minoritare şi majoritate.Analiza corelatelor socio-culturale ale redimensionărilor societății contemporane conduce la constatarea că în prezent ne confruntăm nu cu simple schimbări ale structurilor identitare anterioare ci cu un fenomen de tranziție globală ce presupune regândirea de ansamblu a raporturilor interacționale existente între diversele culturi în general şi între majoritate şi comunitățile minoritare în mod special. Constatăm astfel la nivelul structurilor societății contemporane atât manifestarea pe scară largă a preponderenței diversității în raport

cu unitatea şi identitatea cât şi accentuarea relațiilor de preferențialitate dintre indivizii şi grupurile prezentând caracteristici asemănătoare.

În aceste condiții, în absența unor inițiative educaționale adecvate, procese normale cum sunt heteroidentificarea (*actul în urma căruia un individ este încadrat de către membrii comunității în care trăieşte într-un anumit grup*) sau autoidentificarea (*ansamblul acțiunilor prin care individul se defineşte pe sine însuşi ca aparținând unei anumite comunități*) pot fi considerate ca având conotații negative, jignitoare şi finalități pur segregaționiste.

Studiile realizate la nivelul societăților caracterizate de o diversitate culturală, religioasă, etnică sau rasială accentuată au evidențiat faptul că excluderea educației interculturale din repertoriul dimensiunilor fenomenului educațional conduce la apariția unor manifestări nedorite. Ne referim în acest context, spre exemplu, la posibilitatea de apariție la nivelul majorității a unui sentiment de afront general şi de sfidare, sentiment generat şi pus în joc de către atitudinile inadecvate ale minorității sau la aşa numita psihoză opresiunii sau chiar a minoritarismului voluntar care se poate instala nivelul minorității.

Psihoza opresiunii se defineşte ca fiind o suprasensibilitate la discriminare, suprasensibilitate ce are drept rezultat imaginarea discriminării în condițiile în care aceasta de fapt nu există. Percepția deformată a raporturilor existente între majoritate şi comunitatea minoritară şi imaginarea discriminării sunt elemente în măsură să inducă perturbații majore la nivelul societății în ansamblul său. Minoritarismul voluntar este unul dintre mecanismele cu caracter profund malign ale societăților contemporane, mecanism prin intermediul căruia elitele conducătoare ale minorităților etnice, rasiale sau religioase generează şi chiar impun acestora, de o manieră explicită sau implicită, asumarea unei atitudini segregaționiste şi a unui comportament de tip minoritar. Psihoza opresiunii şi minoritarismul voluntar sunt doar câteva dintre consecințele nefaste ale ignorării complexității raporturilor instituite între cultura majoritară şi cea aparținând comunităților minoritare iar educația interculturală reprezintă una dintre soluțiile posibile ale acestor probleme.

Apariția educației interculturale este expresia faptului că societatea contemporană conştientizează într-o măsură tot mai mare dimensiunea sa multiculturală iar rezultatele acestui proces nu întârzie să transpară în diversele planuri ale existenței socio-umane. Astfel, educația interculturală nu este produsul unor speculații de factură teoretică ci o consecință firească a manifestării diversității culturale actuale.

O primă prioritate a educației interculturale este legată de funcția sa identitară, de asigurarea unei construcții corecte şi oneste în acelaşi timp a identității de sine a diverselor grupuri sau comunități culturale. Orice astfel de comunitate dispune de un set de credințe şi opinii cu privire la atributele şi calitățile care definesc specificul şi identitatea acesteia. Evaluările şi aprecierile membrilor unei comunități cu privire la trăsăturile şi particularitățile sale definitorii poartă numele de autostereotip (Cucoş, C., 2005). Variabilitatea individuală în interiorul acestei comunități de referință, deşi acceptată, nu pune în pericol integritatea autostereotipului ca imagine de ansamblu asupra atributelor considerate ca fiind esențiale ale acesteia. În fapt este vorba despre existența unei anumite toleranțe a membrilor comunității cu privire la abaterile unora dintre componenții acesteia de la imaginea generală auto-atribuită.

Imaginea rezultată ca urmare a evaluării trăsăturilor şi caracteristicilor specifice membrilor altor comunități poartă numele de heterostereotip. Practic este vorba despre extrapolarea şi proiectarea, adeseori nediferențiată şi părtinitoare, a însuşirilor pozitive sau

negative considerate a reprezenta specificul grupului respectiv la nivelul fiecăruia dintre persoanele care îl compun.

Dacă în cazul autostereotipului funcționează cu precădere atribuirea internă pozitivă, acesta reunind predominant calități, în ceea ce privește heterostereotipurile, acestea sunt elaborate în majoritatea cazurilor pe baza atribuirii externe negative și reliefează de regulă defectele și însușirile negative ale grupului la care se face referire. Educației interculturale îi revine astfel sarcina de a ajuta elevii să înțeleagă conținutul și mecanismele formării diverselor stereotipuri culturale, etnice, rasiale sau religioase. Obiectivul prioritar în acest context este reprezentat de conștientizarea de către elevi a caracterului subiectiv al mecanismelor generatoare de stereotipuri și de dezvoltare a capacității acestora de a judeca obiectiv diversele comunități existente, evitând capcana valorizărilor facile pe baza variatelor stereotipuri vehiculate.

O altă prioritate a educației interculturale, care ține preponderent de sfera politicului, este reprezentată de asigurarea la nivelul celor care se educă a unei duble loialități: pe de o parte a loialității față de cultura, tradițiile și valorile specifice comunității de apartenență iar pe de altă parte a loialității în raport instituțiile statului și cu valorile universale ale democrației. Din această perspectivă educația interculturală are rolul și menirea de a facilita atât cultivarea propriei identități culturale cât și coexistența armonioasă, în spiritul valorilor democratice, a comunităților minoritare cu populația majoritară. Alături de funcțiile anterior prezentate, educația interculturală deține un rol important și în ceea ce privește integrarea non-contradictorie și complementară a valorilor autentice promovate de către diversele comunități minoritare în spațiul axiologic al majorității și al acestuia în contextul valorilor universale ale omenirii. Prin funcția sa integrativă, educația interculturală potențează astfel o dublă deschidere axiologică: de la valorile universale și naționale înspre specificul valorilor particulare și individualizante ale diverselor comunități minoritare și de la nivelul culturii și valorilor naționale înspre nivelul universalității axiologice.

Educația interculturală implică, datorită specificului său, certe valențe de ordin cognitiv și moral. Funcția cognitivă promovată de educația interculturală se materializează cu precădere la nivelul încurajării deprinderii elevilor de a analiza obiectiv diversele fapte sau evenimente, de a pune în joc strategii de cunoaștere și înțelegere a istoriei și culturii bazate pe informații și date certe, strategii situate astfel dincolo de limitele stereotipiilor de acțiune sau gândire. Funcția morală a educației interculturale derivă din prezentarea nepărtinitoare a unor evenimente, fapte sau personalități aparținând istoriei naționale sau universale, caracterizate de o înaltă ținută etică. Valorificarea potențialului etic al conținutului diverselor culturi permite oferirea unor modele dezirabile de comportament și stimularea capacității de valorizare morală a elevilor.

Sintetizând, putem spune că educația interculturală are ca priorități fundamentale modelarea personalității umane în sensul înțelegerii, acceptării și valorizării personale a diferențelor culturale, etnice, religioase sau rasiale și în același timp, formarea și dezvoltarea competenței sociale interculturale, înțeleasă ca și capacitate de a interacționa adecvat cu persoanele aparținând altor culturi, etnii, rase sau religii. Deși educația interculturală a apărut inițial ca fiind o posibilă soluție în raport cu dificultățile apărute în procesul școlarizării copiilor imigranți, în prezent aceasta a depășit cu mult cadrele respectivului context. În prezent a devenit evident faptul că, (cf. Dassen, P., Perregaux, Rey, M., 1999, p. 38-39),

educația interculturală nu este o educație compensatorie pentru străini, nu este o nouă disciplină şcolară şi nu se identifică cu cursurile de limba şi cultura de origine pentru elevii imigranți.

Afirmația potrivit căreia educația interculturală nu este o educație compensatorie pentru străini se bazează pe datele unor cercetări concrete, care au demonstrat faptul că în societățile multiculturale problemele de factură educațională nu sunt ale elevilor imigranți care nu se pot adapta noilor realități culturale ci ale instituțiilor de învățământ care se dovedesc prea puțin capabile să se adapteze diversității culturale şi să ofere elevilor un suport adecvat în însuşirea limbii şi culturii țării de adopție.

Educația interculturală nu este o nouă disciplină şcolară deoarece, aşa după cum precizează autorii citați anterior, educatorul care practică o pedagogie de tip intercultural va promova, la toate obiectele de studiu, o atitudine deschisă înspre valorizarea diferențelor culturale, evitând stereotipiile şi va profita de prezența elevilor de origini diferite pentru a revaloriza cultura lor de origine în contextul culturii de adopție şi pentru a-i sensibiliza pe ceilalți la tot ceea ce înseamnă şi reprezintă diversitatea culturală. Educația interculturală nu se confundă, potrivit opiniei aceloraşi autori, cu cursurile de limba şi cultura de origine a elevilor aparținând comunităților minoritare deoarece simpla promovare a acestora, chiar dacă asigură conservarea identității culturale a respectivelor comunități, nu conduce şi la necesara permeabilizare a granițelor ce separă cultura majoritară de culturile comunităților minoritare.

Educația interculturală include în structura sa (Ciolan, L., 2000) mai multe dimensiuni intercorelate: mişcarea interculturală, curriculumul intercultural, procesul instructiv-formativ de tip intercultural şi nu în ultimul rând, angajamentul intercultural. Mişcarea interculturală este concentrată pe asigurarea egalității şanselor educaționale şi pe echitatea între diversele grupuri socio-culturale, urmărindu-se încorporarea şi valorificarea prin educație a diversității culturale existente, fără ca aceasta să însemne diminuarea atenției acordate culturii majoritare sau coborârea standardelor de excelență academică ale şcolii ca instituție.

Curriculumul intercultural, în calitatea sa de dimensiune a educației interculturale, presupune valorificarea prin intermediul conținuturilor instructiv-formative vehiculate a valorilor, istoriei şi contribuției diferitelor comunități culturale, religioase, etnice sau rasiale la devenirea şi dezvoltarea unei societății şi culturii de adopție.

Referindu-se la aceste aspecte, James Bank, (Moscovici, S., 1998), distinge patru niveluri de structurare a curriculumului:

- Nivelul 1: Ataşarea în mod discret a unor elemente culturale diferite, modele ficționale (personaje de roman sau poveste) şi trimiteri la evenimente culturale;
- Nivelul 2: Îmbogățirea sistematică a conținuturilor, păstrându-se structura curriculară originală, prin adăugarea de noi secvențe de conținut, noi concepte, teme sau perspective teoretice specifice altor culturi;
- Nivelul 3: Transformarea structurii curriculumului, pentru a permite elevilor analiza adecvată a unor concepte, evenimente, sau teme din perspectiva diverselor comunități culturale;
- Nivelul 4: Abordarea acțională a unor situații conflictuale sau potențial conflictuale, elevii propunând variante pentru rezolvarea unor probleme socio-

culturale acute, legate de diversitatea culturală, etnică, rasială sau religioasă, sau acționând înspre facilitarea soluționării acestor probleme;

În acest context o atenție deosebită se va acorda elementelor curriculumului ascuns, respectiv acelor cunoştinţe, teorii sau atitudini care apar ca derivate ale curriculumului explicit şi care pot determina efecte contrare politicii educaționale de tip intercultural.

Procesul educației interculturale se referă la utilizarea variatelor situații instructiv-formative pentru a dezvolta capacitatea elevilor de a înțelege diferitele culturi, de a accepta şi aprecia diferențele care apar între indivizii aparținând diverselor comunități culturale. Similitudinile şi diferențele existente între diverse culturi vor fi prezentate elevilor de o manieră care să conducă la posibilitatea apariției dialogului intercultural autentic.

Angajamentul intercultural urmăreşte transpunerea constantă a filosofiei interculturale în comportament intercultural efectiv. Simpla cunoaştere a principiilor interculturalismului şi a reglementărilor legale în vigoare, deşi importante, nu sunt suficiente pentru a asigura manifestarea unor raporturi şi relații corecte între majoritate şi comunitățile culturale, etnice, religioase sau rasiale minoritare. Datorită acestui fapt educația interculturală este chemată să asigure angajarea progresivă şi sistematică a elevilor în activități practice concrete de valorizare adecvată a diferențelor culturale existente la nivelul societății respective.

În esență, demersurile subsumate educației interculturale vizează stabilirea unor raporturi echitabile, fundate pe valorile democrației, între majoritate şi diversele comunități minoritare, urmărindu-se eliminarea fenomenelor de etichetare stereotipă negativă, de marginalizare sau discriminare. Din această perspectivă profesorii trebuie să ajute elevii în înțelegerea exactă a conținutului conceptului discriminare şi a consecințelor nefaste ale comportamentelor de tip discriminativ. Literatura de specialitate consideră discriminarea ca fiind tratarea favorabilă (discriminare pozitivă) sau nefavorabilă (discriminare negativă) a unei categorii de persoane, atitudine care nu are legătură cu caracteristicile obiective sau activitatea reală a acestora.

Originea unor astfel de comportamente discriminatorii este legată de receptarea subiectivă şi distorsionată a realității datorită existenței anumitor stereotipii. Stereotipiile sunt definite ca generalizări nepermise ale unor experiențe concrete prin prisma reprezentărilor colective ale grupului de apartenență, rezultând astfel ansambluri de prejudecăți cu privire la caracteristicile pozitive sau negative ale unei anumite comunități culturale. Prejudecățile astfel formate sunt relativ constante în timp şi puțin sensibile la experiențele concrete care le contrazic, astfel încât subiectul va fi receptiv doar la acele aspecte sau manifestări care sunt conforme cu prejudecata sau stereotipia deja asumată.

Strâns legată de existența prejudecăților, discriminarea negativă poate îmbrăca forme diferite, oscilând între evitarea cu caracter pasiv, verbalizarea negativă şi discriminarea activă care poate degenera în acte de violență. Indiferent de forma în care se produce, discriminarea reprezintă un fenomen negativ şi are invariabil drept consecință marginalizarea unei anumite comunități sau a unui întreg segment al societății (Stan, C., 2001).

Educația interculturală de tip şcolar se va axa, din această perspectivă, pe ajutarea elevilor în conştientizarea mecanismelor care conduc la apariția stereotipiilor şi a prejudecăților, pe demonstrarea practică, prin intermediul exemplelor, a lipsei de temei a anumitor prejudecăți şi pe favorizarea formării unor atitudini pozitive în raport cu diversitatea culturală, etnică, religioasă sau rasială ce caracterizează societatea respectivă.

Repertoriul strategiilor şi mijloacelor aflate la dispoziția profesorului dispus să practice o pedagogie interculturală este deosebit de variat, incluzând, (cf. Cowen, R.,, 1996), elemente ca:

- îmbogățirea lecțiilor cu date şi informații despre cultura şi istoria diverselor comunități care constituie prezentul unei anumite societăți, insistându-se pe dimensiunile de convergență ale acestora;
- utilizarea comparațiilor în descrierea şi analizarea diverselor culturi, etnii sau religii, facilitând cunoaşterea şi aprecierea de către elevi a similitudinilor şi diferențelor constatate;
- prezentarea identității etnice, rasiale sau religioase a unor personalități remarcabile din cultura națională sau universală;
- facilitarea producerii unor relații interpersonale pozitive între elevi şi alte persoane de etnii, rase sau religii diferite;
- încurajarea elevilor în a pune întrebări despre problematica raporturilor dintre diverse culturi şi a-şi dezvolta abilitatea de a înțelege şi interpreta corect eventualele divergențe dintre acestea;
- valorificarea educativă a resurselor comunității locale (întreprinderea de studii privind aportul diverselor personalități la istoria şi dezvoltarea comunității respective);
- ajutarea elevilor în a înțelege procesul genezei stereotipiilor şi cultivarea mândriei personale pentru apartenența la o anumită cultură, concomitent cu dezvoltarea respectului pentru alte culturi;
- extinderea cunoştințelor elevilor cu privire la istoria, cultura şi valorile comunităților minoritare prin prezentarea unor filme artistice sau documentare, a unor opere de artă sau a unor creații literare care prezintă valențe instructiv-formative de tip intercultural;

Baza sistemului educațional intercultural este astfel reprezentată de asigurarea unor interacțiuni culturale autentice, eliberate de constrângerile unei axiologii concurențiale. Ne referim în acest sens la promovarea prin educație a unui continuum valoric, a unor punți de legătură între diversele culturi, etnii, religii sau rase aflate în contact.

Este necesar ca elevii să conştientizeze faptul că dacă două culturi sunt diferite, aceasta nu înseamnă că sunt şi divergente, că promovarea sistemului de valori pe care se întemeiază o anumită cultură nu invalidează demersul axiologic propus de alte culturi. În acest sens este recomandată punerea în evidență a simbolurilor şi elementelor culturale comune diverselor comunități şi transformarea acestora într-o bază care să asigure integrarea valorilor particulare, specifice fiecărei culturi, în sistemul valorilor universale ale omenirii.

Realizarea acestui deziderat presupune regândirea planurilor de învățământ şi a programelor şcolare în termenii unui curriculum apt de a reflecta pluralitatea culturilor existente la nivelul societății, rezultând astfel un conținut al învățământului dimensionat în conformitate cu principiile impuse de asumarea unei politici educaționale ce vizează dezvoltarea dimensiunii interculturale a acesteia. Şcoala trebuie să devină un centru de cultivare a disponibilității pentru dialog intercultural şi a respectului mutual față de opțiunile valorice ale diverselor culturi. Elevii vor învăța să privească diversitatea culturală ca pe ceva

normal, profitabil, devenind capabili să racordeze sistemul valorilor naționale la sistemul internațional de valori, subscriind astfel de timpuriu idealului de conştiință europeană. Adepții autarhismului cultural vor fi ajutați în a conştientiza faptul că o politică culturală rigidă, de factură izolaționistă, este lipsită de perspectivă în contextul actual. Promovarea prin educație a deschiderii şi receptivității față de valorile altor sisteme culturale şi față de valorile universale ale omenirii este singura în măsură să ofere posibilitatea unui dialog intercultural autentic şi a unor conexiuni viabile între diversele modele culturale existente în prezent.

Conştientizarea faptului că identitatea culturală, sub toate aspectele sale, se construieşte şi este autentificată doar prin intermediul unor interacțiuni de substanță cu alte sisteme culturale, reclamă responsabilități sporite la nivelul diferitelor instituții de învățământ. În acest sens şcolii îi revine sarcina ca, prin intermediul unor activități concertate şi unitare, să contribuie în mod efectiv la instituirea unei dinamici culturale axate ferm pe valorile fundamentale ale democrației.

Un pas important în această direcție îl reprezintă depăşirea obstacolelor reprezentate de barierele de factură lingvistică. Limba nu poate fi redusă la un ansamblu de elemente de vocabular şi la regulile gramaticale referitoare la acestea ci aceasta reprezintă principalul mijloc de vehiculare a culturii. Permeabilizarea acestor bariere se poate realiza prin intermediul găsirii şi utilizării unor cuvinte sau expresii asemănătoare, comune, prin recurgerea la anumite strategii care să implice elevii în activități (jocuri, cântece etc.) care prin însăşi natura lor solicită un repertoriu lingvistic diferențiat sau pe baza traducerii unor opere literare semnificative, cu un conținut relevant în ceea ce priveşte mediul cultural de proveniență al autorului sau la care acesta face referire.

Opțiunea pentru o literatură de tip intercultural nu reprezintă însă unica alternativă, evantaiul strategiilor pe care acest tip de educație le poate pune în joc fiind mult mai larg. Ne referim în acest sens la valențele de natură estetică prin intermediul cărora diversele opere de artă pot contribui la apropierea interculturală sau la deschiderile pe care le poate prilejui cunoaşterea dimensiunii folclorice a unei anumite culturi. Acest gen de activități pot fi foarte bine completate cu prezentarea unor studii de caz vizând istoricul unor familii individuale cu rădăcini culturale diferite sau, spre exemplu, a realizărilor de excepție ale unor personalități aparținând diverselor culturi. Activităților de mai sus li se pot adăuga excursii şi vizite în locuri semnificative, purtând amprente culturale variate. Efortul pentru realizarea unei educații de tip intercultural nu se mărgineşte aşadar nici la limitele fizice ale şcolii ca instituție şi nici la perioada clasică de şcolaritate. În prezent se constată faptul că educația interculturală devine tot mai mult obiect al educației permanente. Este imperios necesar să fie avute în vedere şi modificate, atunci când este cazul, inclusiv perspectivele axiologice şi culturale ale generațiilor mai vârstnice, ale părinților în mod special, ştiut fiind faptul că în afara şcolii elevii pot fi supuşi unor presiuni culturale care le pot influența decisiv raportarea la alteritate (Manea, D., 2013). Promovarea în contextul informal a unor atitudini de desconsiderare sau ridiculizare la adresa valorilor culturale, etnice, religioase sau rasiale ale unei anumite comunități poate dăuna în mod ireversibil formării unei atitudini interculturale corecte la nivelul elevilor.

Un alt aspect important în realizarea educației interculturale îl reprezintă pregătirea inițială adecvată a viitorilor profesori. Ne referim în acest context la necesitatea de a inocula viitoarelor cadre didactice credința fermă în injustețea şi lipsa de temei a oricăror prejudecăți

culturale, rasiale, etnice sau religioase, asigurând pe această cale premisele unei relaționări corecte a acestora cu diversele comunități minoritare. La fel de importantă este şi dotarea viitorilor profesori cu un bagaj informațional care să le permită argumentarea logică şi credibilă a faptului că situarea în limitele unui alt orizont cultural reprezintă pentru elev una dintre principalele modalități de a beneficia de un alt sistem axiologic de referință, de o altă perspectivă de percepere şi interpretare a realității, diferită de cea proprie dar nu antagonică în raport cu aceasta. În acest fel devine posibilă apariția unei anumite flexibilități axiologice, a unei disponibilități în ceea ce priveşte raportarea corectă a elevului la valorile care circumscriu şi definesc alteritatea culturală.

Precizăm în acest context faptul că educația interculturală nu este atât o nouă disciplină cât o nouă metodologie care implică o redimensionare şi o resemnificare a relațiilor şcolii cu întreg spațiul cultural. Normele şi principiile pe care se fundamentează educația interculturală nu suplinesc şi nu substituie sarcinile şi funcțiile specifice ale şcolii, rolul acestora fiind acela de a oferi sistemului educațional o strategie de lucru şi o metodologie aptă să conducă la adaptarea optimă a elevilor la diversitatea culturală ce caracterizează societatea contemporană.

Educația interculturală, în calitatea sa de instrument al combaterii intoleranței, de promovare a valorilor democrației şi a cunoaşterii interculturale, reprezintă o sinteză de activități şcolare şi extraşcolare având finalități cultural-integrative, o formulă educațională realizată pe baza şi în spiritul recunoaşterii valorizatoare a diferențelor culturale existente. Realizarea efectivă a educației interculturale este o acțiune plurideterminată, ea depinzând de factori cum sunt voința politică de a implementa şi sprijini acest tip de educație, deciziile autorității educaționale locale sau calitatea pregătirii inițiale a viitorilor profesori. Cert este însă faptul că educația interculturală nu este o simplă orientare pedagogică la modă ci o soluție viabilă pe care şcoala o poate oferi societăților care au optat pentru democrație şi este de dorit ca aceasta să fie o alternativă de viitor şi nu răspunsul la declanşarea unor crize socio-culturale majore.

BIBLIOGRAFIE:

Ciolan, L., 2000, *Paşi către şcoala interculturală,* Editura Corint, Bucureşti.

Cowen, R., (1996) *Last past the post: comparative education modernity and perhaps postmodernity*, în Comparative Education, vol. 32, nr. 2.

Cucoş, C., 2005, *Educația interculturală*, Editura Polirom, Iaşi.

Dasen, P., Perregaux, C., Rey, M., 1999 *Educația interculturală. Experiențe, Politici, Strategii*, Editura Polirom, Iaşi.

Manea, D., 2013, *Managementul organizației şcolare. Implicații ale managementului democratic-participativ la nivelul unității şcolare de tip incluziv,* Eikon Publishing House, Cluj-Napoca.

Moscovici, S., 2000, Psihologia socială a relațiilor cu celălalt, Editura Polirom, Iaşi.

Stan, C., 2001, *Teoria educației. Actualitate şi perspective*, Editura Presa Universitară Clujeană

DIFFERENCES BETWEEN THE AMERICAN AND THE EUROPEAN VISION ON THE FREEDOM OF EXPRESSION

Carmen Moldovan, Assist., PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iaşi

Abstract: The aim of this paper is to highlight the major differences in the approach of the freedom of expression on the two continents with old tradition in protecting fundamental rights.
Freedom of expression enjoys a special position in the hierarchy of rights in the doctrine and jurisprudence of the United States provided by the First Amendment. Its unequivocal wording sets the elements of an unprecedented protection known under the name of American Exceptionalism and apparently no interferences of the State are allowed.
In Europe, freedom of expression is considered an essential value for the democratic society but at the same time as a non-absolute right. The requirements for the legitimacy of the State interferences are provided by Article 10 of the European Convention on Human Rights which apply as ius communis for the State Parties and are under the strict control of the Strasbourg Court.

Keywords: fundamental rights, protection, interferences, control

Coordonatele principale ale teoriei americane a libertății de exprimare

1.1.Statul libertății de exprimare

Datorită sferei cuprinzătoare a termenului de *exprimare* (*speech)* şi posibilității apariției de interese opuse importante, s-a manifestat o grijă deosebită cu privire la proiectarea conținutului libertăților de comunicare în toate statele cu o cultură constituțională sofisticată de protecție a drepturilor omului[1].

Libertatea de exprimare în sistemul juridic al Statelor Unite ale Americii se bucură de cea mai extinsă sferă de aplicare şi constituie un principiu constituțional universal aplicabil[2]. Dispoziția din Primul Amendament oferă o protecție fără precedent libertății de exprimare, ceea ce a determinat apariția etichetei "excepționalism american" (*American Exceptionalism*)[3]. Accentul în teoria americană se pune mai mult pe uniformitate în aplicarea Primului Amendament la Constituția Statelor Unite (*First Amendment)* şi restricțiilor asupra libertății de exprimare – atât din punctul de vedere al conținutului, cât şi al aplicării teritoriale.

[1] Steven J. Heyman, *Righting the Balance: An Inquiry into the Foundations and Limits of Freedom of Expression*, în Boston University Law Review, Vol. 78, 1998, p. 1316; Frederick Schauer, *Freedom of Expression Adjudication in Europe and America: A Case Study in Comparative Constitutional Architecture, Comparative Constitutional Architecture*, Harvard University, John. F. Kennedy School of Government, Faculty Research Working Papers Series, February 2005, p. 4.

[2] Laurence H. Tribe, *Constitutional Choices*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts and London, England, 1985, p. 189; Lucius J. Barker, Twiley W. Barker Jr., *Civil Liberties and the Constitution. Cases and Commentaries*, Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 1990, p. 106; Scott D. Gerber, *The Politics of Free Speech*, în Social Philosophy and Policy Foundation, 2004, p. 25; Mattias Kumm, *Constitutional rights as principles: on the structure and domain of constitutional justice*, în International Journal of Constitutional Law, Volume 2, Number 3, 2004, p. 585 .

[3] Stephen Gardbaum, *The Myth and Reality of American Constitutional Exceptionalism*, în Michigan Law Review, Vol. 107, December 2008, p. 392; Garham Wilson, *Exceptionalism in a Time of Stress*, în Harvard Journal of Law and Public Policy, Spring 2009, pp. 455-458; Natsu Taylor Saito, *Human Rights, American Exceptionalism, and the Stories We Tell*, în Emory International Law Review, Vol. 23, 2009, p. 43; [3] Aaron. D. White, *Free Speech Protection for the International Internet*, în DePaul Law Review, Vol. 58, Winter, 2009, p. 497.

Recunoaşterea din prezent a valorii libertății de exprimare, în nucleul dur al libertăților fundamentale recunoscute de sistemul legal american a fost declanşată la începutul secolului XX, constituind o noutate în cadrul jurisprudenței americane, în ciuda consacrării sale încă din 1791. La începutul afirmării sale în jurisprudența instanței supreme, Primul Amendament (*First Amendment*) avea deja vârsta de 218 ani, înregistrându-se o interpretare a conceptului odată cu trecerea timpului şi cu experiența acumulată de judecătorii americani.[4]Determinarea tipurilor de exprimare ce sunt protejate esențiale sunt natura şi funcția exprimării[5].

1.2.Specificul cadrului normativ

Statele Unite ale Americii garantează libertatea de exprimare printr-o dispoziție expresă cuprinsă în Primul Amendament (*First Amendment*) al Constituției potrivit cu care: „*Congresul nu va adopta nicio lege (...) care să restrângă libertatea de exprimare* (...)"[6]. Dispozițiile Primului Amendament se aplică atât legilor adoptate de legiuitor la nivel de stat cât şi celor adoptate de către Congresul Statelor Unite[7].

Termenii cuprinşi în dispoziția Primului Amendament la Constituție au caracter univoc şi elocvent şi stabilesc libertăți fundamentale personale şi politice[8]. Cu toate că din formularea Primului Amendament ar rezulta caracterul absolut al dreptului la liberă exprimare, Curtea Supremă nu a dat niciodată o interpretare de acest gen şi a încercat să delimiteze tipurile de discurs ce intră în domeniul de aplicare al Primului Amendament, precum şi pe cele excluse[9].

1.3.Inițierea aplicării Primului Amendament şi a principiului libertății de exprimare

Afirmarea Primului Amendament în jurisprudența Curții Supreme a Statelor Unite a început odată cu cauzele în legătură cu *Sedition Act* şi *Espionage Act*, după primul război mondial[10]. The *Espionage Act din 1917* a constituit temeiul condamnării ce a fost contestată pe baza Primului Amendament în cauza *Schenk v. United States*[11]. Hotărârea din această cauză a lansat *doctrina pericolului clar şi iminent,*care a deschis posibilitatea reducerii încălcărilor fundamentale cu privire la libertatea de exprimare, cu toate că decizia în sine a susținut condamnarea şi a respins argumentele încălcării drepturilor din Primul Amendament[12].

---

[4] Frederick Schauer, *op. cit.*, p. 12.

[5] David E. Guinn, *Philosophy and Theory of Freedom of Expression*, în International Human Rights Law Institute, DePaul University College of Law, p. 3

[6] Adoptat la 15 decembrie 1791. Potrivit acestei dispoziții: "Congress shall make no law respecting an establishment of religion, or prohibiting the free exercise thereof; or abridging the freedom of speech, or of the press; or the right of the people peaceably to assemble, and to petition the Government for a redress of grievance".

[7] Sheldon Goldman, *Constitutional Law. Cases and Essays*, Second Edition, Harper Collins Publishers, 1991, p. 409; *Robertson v. Baldwin* (1897), C. Herman Pritchett, *Constitutional Civil Liberties*, Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 1984, p. 17; Alpheus Thomas Mason, William M. Beaney, Donald Grier Stephenson, Jr., *American Constitutional Law. Introductory Essays and Selected Cases*, Seventh Edition, Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey,1983, p. 28; Roger P. Alford, *Free Speech and the Case for Constitutional Exceptionalism: The First Amendment in Cross-Cultural Perspective: A Comparative Legal Analysis of the Freedom of Speech*, în Michigan Law Review, Vol. 106, 2008, p. 1073.

[8] Sheldon Goldman, *op. cit.*, p. 410.

[9] Lucius J. Barker, Twiley W. Barker Jr., *op. cit.*, p. 108.

[10] Sheldon Goldman, *op. cit*., p. 411; Stephen M. Feldman, *Free Speech, World War I, and Republican Democracy: The Internal and External Holmes*, în First Amendment Law Review, Vol. 6, 2008, p. 192.

[11]*Schenk v. United States.*

[12] Sheldon Goldman, *op. cit.*, pp. 411-412.

Doctrina "testului pericolului clar şi iminent" ("*clear and present danger test")* a fost dezvoltată începând cu unele cauze din timpul primului război mondial, de către judecătorul Holmes. O prezentare succintă a semnificației acestei doctrine a fost realizată în cauza *Schenk v. U.S.*[13], astfel*: "În fiecare cauză problema este dacă acele cuvinte folosite sunt folosite în asemenea circumstanţe şi de aşa natură încât să creeze un pericol clar şi prezent că vor determina acele pericole substanţiale pe care Congresul are dreptul să le prevină."*[14]*(t.n.).* Detalii au fost date ulterior în cauza *Abrams v. U.S.*[15] tot de către judecătorul Holmes.[16].

Doctrina a evoluat cu cauzele *Gitlow v. New York*[17] şi *Whitney v. California*[18], în care testul a fost restrâns la acele cauze în care opinia fusese exprimată de o manieră pur teoretică şi care nu trebuiau să beneficieze de protecție, în opoziție cu acele cauze de instigare în care discursul era deja pus în practică şi care ar fi putut fi reprimat pe baza evaluării pericolului pe care îl prezentau, efectuată de către legiuitor şi verificată de către judecător pe baza testului caracterului rezonabil (*reasonableness test*). Acest nou criteriu a fost dezvoltat în cauzele *Dennis v. U.S.*[19] şi *Yates v. U.S.*[20]

În cauza *Brandenburg v. Ohio*[21], a fost reafirmată teza potrivit căreia libertatea de exprimare poate fi restricționată doar în cazul în care afirmațiile sunt făcute pentru a produce o acțiune ilegală iminentă sau este posibil să incite ori să producă o astfel de acțiune[22]. Un aspect deosebit de important este reprezentat în cauză de distincția dintre „instigare" („incitement") care nu este inclusă în domeniul de protecție a Primului Amendament şi „susținere" („advocacy") despre care se consideră că este inclusă în aria de protecție a Primului Amendament[23].

Decizia pronunțată în această cauză prezintă importanță întrucât stabileşte un standard pentru înțelegerea întinderii protecției exprimării în Constituția Statelor Unite ale Americii, precum şi interpretarea instanței supreme cu privire la restricțiile prealabile (*prior restraints)*

[13]*Schenk v. U.S*, 47, at. 52 (1919).
[14] "The question in every case is whether the words used are used in such circumstances and of such a nature as to create a clear and present danger that they will bring about the substantive evils that Congress has a right to prevent".
[15]*Abrams v. U.S*, 250 U.S. 616 (1919).
[16]"Doar pericolul prezent al unui rău, prejudiciu imediat sau intenția de a-l produce permite Congresului să stabilească o limită exprimării de opinii unde nu sunt avute în vedere drepturi private"(t.n.) "It is only the present danger of immediate evil or the intent to bring it about that warrants Congress in setting a limit to the expression of opinion where private rights are not concerned".
[17]*Gitlow v. New York*, 268 U.S. 652 (1952).
[18]*Whitney v. California*, 274 U.S. 357 (1927).
[19]*Dennis v. U.S*. 341, U.S. 494 (1951).
[20]*Yates v. U.S*, 354 U.S. 298 (1957).
[21]*Brandenburg v. Ohio*, U.S. 395, 444, 447 (1969) - În cauză, apelantul, lider al grupului Ku Klux Klan, fusese condamnat la 10 ani închisoare şi 1000 de dolari amendă, în baza dispozițiilor penale din Ohio pentru "susținerea obligației, necesității infracțiunilor, sabotaj, violență sau metode nelegale de terorism ca mijloace de obținere a reformei industriale sau politice" şi "pentru întrunirea voluntară cu orice societate, grup sau adunare de persoane formate să învețe să susțină doctrina actelor de violență ("criminal syndicalism"). Condamnatul a contestat constituționalitatea dispozițiilor legale în baza Primului Amendament şi Amendamentului al paisprezecelea.
[22] Ellen Parker, *Implementation of the UK Terrorism Act 2006*, în Emory International Law Review, No. 21, 2007, p. 745.
[23]Alessandro Pizzorusso, *The Constitutional Treatment of Hate Speech*, în Académie Internationale de Droit Comparé/ International Academy of Comparative Law, *Convergence of legal systems in the 21th century (La convergence des systèmes juridiques au 21e siècle), General Reports delivered at the XVIth Intrenational Congress of Comparative Law (Rapports généraux du XVIe Congrès de droit comparé*) Brisbane, Australia, 2002, Bruylant, Bruxelles, 2006, p. 1231.

asupra exprimării - adică măsuri care să prevină exprimarea sau publicarea discursurilor, prin opoziție cu măsurile ulterioare care sancționează sau acordă remedieri pe cale civilă pentru prejudicii provocate prin exprimare[24].

1.4.Libertatea presei- formă a principiului libertății de exprimare

Dreptul instituțiilor media de a publica şi de a difuza ştiri reprezintă o valoare esențială pentru orice societate deschisă, în lipsa unei prese libere şi independente fiind imposibilă dezvoltarea democrației. Libertatea presei constituie unul dintre motivele de mândrie a naționalilor americani, fiind considerată a patra ramură a guvernului[25] şi are o tradiție veche în doctrina americană, având, ca şi celelalte drepturi stabilite de Primul Amendament, un caracter non-absolut[26].

Textul din Primul Amendament a fost interpretat în sensul că permite oprirea literalmente a presei de către guvern doar în condiții excepționale (e.g., în timpul unui război când ziarele ar intenționa publicarea unor secrete referitoare la deplasarea trupelor)[27]. Libertatea de a publica fără cenzură este aproape absolută. Guvernului îi revine o sarcină grea în a demonstra că un ziar nu poate publica o ştire sau că aceasta nu poate fi difuzată. Aceasta a fost perspectiva Curții Supreme în hotărârea pronunțată în cauza *Near v. Minnesota* din1931[28] în care a făcut referire la garanția împotriva *interdicției prealabile (prior restraint)* a unei publicații.

Prezumția împotriva restricțiilor prealabile instituită în hotărârea din cauza *Near v. Minnnesota* a fost reafirmată în cauza privind *dosarele Pentagonului (Pentagon Cases), New York Times Co v. United States*[29]. Aceasta reprezintă cea mai semnificativă provocare în materie de libertate a presei[30]. În cauză, guvernul încercase fără succes să oprească publicarea unor articole jurnalistice ce includeau extrase ale Pentagonului cu privire la istoria implicării masive americane în Vietnam[31]. Curtea Supremă a susținut că guvernul nu îndeplinise sarcina de a justifica restricțiile prealabile.

Libertatea presei şi interpretarea permisivă a acesteia nu se identifică cu *dreptul de a calomnia*. Presa a fost sancționată de instanțe cu plata de despăgubiri pentru publicarea de articole calomniatoare[32]. Decizia de referință din 1964 în cauza *New York Co v. Sullivan*[33]a

---

[24] Arthur Mark Weisburd, *Freedom of Expression and Association*, în *Comparative Human Rights Law. Vol. I. Expression, Association, Religion*, Carolina Academic Press, Comparative Law Series, Durham, 2008, pp. 88-89.
[25] Sheldon Goldman, *op. cit.*, p. 461.
[26] Lucius J. Barker,Twiley W. Barker Jr., *op. cit.*, p. 131.
[27] Sheldon Goldman, *op. cit.*, p. 461.
[28] *Near v. Minnesota*, 283 U.S. 697 (1931) - În această cauză a fost apreciată ca neconstituțională o reglementare din Minnesota în baza căreia autoritățile publice au posibilitatea de a trage la răspundere un ziar pentru publicarea unor materiale scandaloase şi defăimătoare numai dacă deținătorul sau editorul poate să aducă elemente probatorii concludente pentru a convinge instanța de judecată de adevărul acuzațiilor şi au fost publicate din motive întemeiate şi justificate
[29] *New York Times Co v. United States*, 403 U.S. 713 (1971); Lucrările proveneau dintr-un studiu în mai multe volume, întreprins sub îndrumarea Ministerului Apărării (Defence Department), asupra circumstanțelor care au determinat implicarea Statelor Unite în războiul din Vietnam. Studiul era clasificat ca secret, însă o persoană care avusese acces la volumele respective datorită slujbei pe care o avea la o agenție privată de securitate, a încălcat regulile guvernului cu privire la securitate şi a furnizat copii către presă. După un timp de gândire de câteva luni, New York Times a început publicarea acestora la 13 iunie 1971, fiind urmat şi de alte ziare.
[30] C. Herman Pritchett, *op. cit.*, p. 63.
[31] Sheldon Goldman, *op. cit.*, p. 462; Lucius J. Barker,Twiley W. Barker Jr., *op. cit.*, p. 137.
[32] Sheldon Goldman, *op. cit.*, p. 463.

schimbat optica cu privire la calomnie. În speță, un comisar de poliție a promovat o acțiune cu privire la acuzațiile dintr-un anunț publicat în ziar ce sugera, în opinia sa, că era responsabil pentru tratamentul aspru aplicat de poliția locală unor demonstranți anti-segregaționiști.

Curtea Supremă a statuat că un funcționar public nu are dreptul la despăgubiri pentru publicarea de afirmații ce calomniază decât dacă poate fi dovedită „intenția efectivă" *(actual malice)* a autorului, noțiune ce presupune ca declarația să fi fost făcută „cunoscându-se faptul că era falsă sau ignorând falsitatea acesteia". Legislația statului în cauză, care apăra aflarea adevărului, nu oferea o protecție adecvată libertății de exprimare. Pârâtul nu ar fi putut dovedi că acuzațiile erau justificate. Mai mult, teama unui ziar că nu ar putea să convingă un juriu de adevărul acestor afirmații ar putea determina decizia de a nu publica ştiri ce sunt corecte sau pe care le consideră, din motive întemeiate, ca fiind corecte.

Această interpretare din partea instanței supreme a determinat modificarea interpretării anterioare, potrivit cu care, acuzatului îi revenea sarcina de a proba caracterul adevărat al declarațiilor făcute[34]. Doctrina elaborată în decizia din cauza *New York Times* a reprezentat o extindere majoră a Primului Amendament şi o răsturnare a sarcinii probei.[35] Raționamentul acesta a fost reafirmat constant, Curtea reținând că o personalitate publică nu poate obține daune-interese pentru cauzarea intenționată de suferință emoțională, dacă este parodiată[36].

Cu toate acestea, Curtea a adus şi modificări acestei interpretări, facilitând posibilitatea pentru particulari de a obține câştig de cauză în procese de calomnie cu presa[37]. În decizii pronunțate în cauzele *Gertz v. Robert Welch*[38] şi *Wolston v. Reader`s Digest Association*[39], Curtea a decis că particularii, inclusiv infractorii condamnați, nu sunt figuri publice şi, în consecință, pot să promoveze acțiuni pentru calomnie fără a trebui să probeze „intenția reală", fiind suficientă probarea neglijenței, în procesele de calomnie împotriva mijloacelor media.

Unul dintre aspectele îndelung dezbătute, comune şi altor sisteme de drept naționale sau convenționale, este reprezentat de confidențialitatea surselor jurnaliştilor şi a gradului până la care aceasta poate fi extinsă[40].

Reprezentative sunt hotărârile pronunțate de instanța supremă în cauzele *Branzburg v. Hayes*[41], *In re Pappas*[42] şi *United States v. Caldwell*[43] în anul 1972. În aceste cauze reporterii

---

[33]*New York Times v. Sullivan*, publicată în *United States Reports*, Vol. 376, 1964, pp. 254-300; Curtea Supremă a avut ca sarcină să determine care sunt limitele, în cazul în care există, impuse de Primul Amendament asupra autorităților statelor de a impune răspunderea pentru afirmații defăimătoare privind conduita oficială a oficialilor guvernamentali.

[34] Sheldon Goldman, *op. cit.*, p. 464.

[35]*Ibidem*; Alpheus Thomas Mason, William M. Beaney, Donald Grier Stephenson, Jr., *op. cit.*, p. 488.

[36]*Hustler Magazine v. Falwell*, publicată în *United States Reports*, Vol. 485, 1988 - "Primul Amendament nu recunoaşte existența aşa numitelor idei "false" (The First Amendment recognizes no such thing as a "false" idea"…"), Sheldon Goldman, *op. cit.*, p. 489, p. 464; Concluzia din această hotărâre este că un editor se bucură de o largă protecție a discursului politic în încercarea de a distruge caracterul unei persoane publice prin intermediul unei parodi vulgare, în Ronald J. Krotoszynski, *The Perils and the Promise of Comparative Constitutional Law: The New Globalism and the Role of the United States in Shaping Human Rights*, în Arkansas Law Review, Vol. 61, 2009, p. 615.

[37] Sheldon Goldman, *op. cit.*, p. 464.

[38]*Gertz v. Robert Welch, Inc.*, publicată în *United States Reports*, Vol. 418, 1974,p. 323-402.

[39]*Wolston v. Reader`s Digest Association*, publicată în *United States Reports*, Vol. 44, 1979, p. 157.

[40] Lucius J. Barker,Twiley W. Barker Jr., *op. cit.*, p. 135.

[41]*Branzburg v. Hayes*, 408 U.S. 665 (1972), 465, 484.

[42]*In re Pappas v. Hayes, 408 U.S. 665 (1972*

au încercat să evite darea de depoziții în fața juraşilor[44]. În aceste cauze, Curtea Supremă a decis că reporterii, la fel ca toți ceilalți cetățeni nu beneficiază de privilegiul de a nu se prezenta în fața juraților şi de a nu răspunde la întrebări cu privire la sursele informațiilor lor[45].

Prin această concluzie, Curtea Supremă a refuzat să dea o interpretare distinctă dispozițiilor Primului Amendament cu privire la presă şi a refuzat să recunoască dreptul constituțional al ziariştilor de a nu divulga sursele de informare[46] fără însă a face precizări dacă această interdicție are sau nu caracter general pentru toate tipurile de proceduri ori este aplicabilă doar atunci când ziariştii sunt citați în fața *grand jury* şi fără a realiza vreo legătură cu eventualele drepturi pe care le-ar avea sursele de informație[47].

1.5.Limite ale domeniului de protecție a Primului Amendament

În Statele Unite ale Americii discursul de ură (*hate speech)* este văzut ca prețul pe care trebuie să îl plătească societatea pentru a proteja libertatea de exprimare[48]. În principiu, dispozițiile Primului Amendament protejează discursul de ură, sub forma principiului neutralității, însă această protecție nu este una fără rezerve şi nu se extinde la toate formele de exprimare.

Textul Primului Amendament(*First Amendment*) nu conține nicio prevedere cu referire la dreptul persoanei de a aduna informații, accesul la informații. Curtea Supremă a încercat în anii `60 să stabilească întinderea dreptului la liberă exprimare şi dacă aceasta cuprinde şi dreptul persoanei de a aduna informații, în legătură cu libera circulație a informațiilor. Interpretarea instanței americane apare ca anormală în schema generală a libertății de exprimare prin faptul că defavorizează circulația informațiilor de natură politică inerentă, iar protecția activității de adunare a informațiilor tinde să fie aplicată doar la un singur tip de informație şi anume ştirile, atitudine nejustificată şi neadecvată pentru a facilita libera circulație a ideilor, ce constituie marca oricărei societăți ce acordă prevalență informațiilor şi cunoaşterii[49].

---

[43]*United States v. Caldwell* (480 U.S. 665) .

[44] În cauza *Branzburg*, un reporter care scrisese mai multe articole despre traficul de droguri urmărea să evite a fi întrebat despre numele persoanelor pe care le văzuse în posesia de droguri (marijuana şi haşiş). În cauza *Pappas*, un reporter de televiziune dorea să evite chemarea în fața *grand jury* pentru a relata despre activități pe care le observase la o petrecere în centrul Panterelor negre (Black Panther). În cauza *Caldwell*, guvernul promovase apel împotriva unei decizii judecătoreşti prin care nu fusese condamnat pentru sfidarea instanței un reporter al New York Times pentru refuzul de a se prezenta în fața juraților şi a relata despre diverse interviuri pe care le luase unor membri ai Panterelor negre.

[45] Lucius J. Barker,Twiley W. Barker Jr., *op. cit.*, p. 136; Jaime M. Porter, *Not Just "Every Man": Revisiting the Journalist's Privilege Against Compelled Disclosure of Confidential Sources*, în Indiana Law Journal, vol. 82, 2007, p. 554.

[46] Barry P. McDonald, *The First Amendment and the Free Flow of Information: Towards A Realistic Right to Gather Information in the Information Age*, în Ohio State Law Journal, vol. 65, 2004, p. 277; David Rudenstine, *A reporter keeping confidences: more important than ever*, în Cardozo Law Review, vol. 29, 2009, p. 1434-1435.

[47] David Abramowicz, *Calculating the public interest in protecting journalists' confidential sources,* în Columbia Law Review, vol. 108, 2008, pp. 1952-1956; Eric M. Freedman, *Reconstructing Journalists' Privilege*, în Cardozo Law Review, vol. 29, 2008, p. 1388.

[48]Onder Bakircioglu, *Freedom of Expression and Hate Speech*, în Tulsa Journal of Comparative & International Law, Fall, Vol. 16, 2008, p. 14.

[49] Barry P. McDonald, *op. cit.*, pp. 64-65.

Coordonatele principale ale teoriei europene a libertății de exprimare

1.6.Cadrul normativ

Libertatea de exprimare este protejată de dispozițiile articolului 10 din Convenția europeană pentru protecția drepturilor şi libertăților fundamnetale, caracterizate printr-o "economie generală"[50], însă care a generat dezbateri fără precedent între drepturile garantate de Convenție[51]. Formularea utilizată în cuprinsul articolului 10[52] din Convenție este similară cu articolele 19 din Declarația Universală a Drepturilor Omului din 1948 şi din Pactul internațional al Națiunilor Unite din 1966 privind drepturile civile şi politice.

Sub denumirea generică *libertate de exprimare*, articolul 10 cuprinde libertatea de opinie şi libertate de informare. Aceasta din urmă este de asemenea recunoscută ca un drept fundamental al individului, protejat contra ingerințelor din partea autorităților naționale. În mod constant, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în jurisprudența sa a subliniat rolul deosebit de important pe care îl prezintă libertatea de exprimare ca element al unei societăți democratice. Libertatea de informare, componentă a libertății de exprimare, se află în centrul noțiunii de societate democratică, pluralistă şi care respectă drepturile fundamentale. Libertatea de informare, cuprinde la rândul său, două elemente constitutive: libertatea de a primi informații şi libertatea de a comunica informații şi idei.[53]

Articolul 10 din Convenție nu consacră şi un drept de acces la informații în situația în care persoana care deține informațiile nu doreşte să le comunice.[54]

Similar diversității elementelor constitutive ale libertății de exprimare, exercițiul acestui drept are un domeniu vast de aplicare, în consecință a fost creată o problematică destul de complexă şi cu privire la limitele admisibile în exercitarea liberei exprimări, aspect ce subliniază amploarea domeniului. Cu toate că în articolul 10 nu se realizează în mod expres o distincție între diferite forme de discurs, interpretarea jurisdicțională a instanței de la Strasbourg a trasat în cursul a zeci de ani de activitate o ierarhie între diferitele tipuri de discurs protejate şi a exclus alte forme din sfera de aplicare a Convenției. Ca regulă generală, articolul 10 din Convenția europeană protejează toate formele de idei şi informații, sub rezerva par. 2[55], fără a avea relevanță conținutul. Totuşi, acest aspect nu determină consacrarea unei protecții egale pentru toate tipurile de mesaje şi discursuri, regula de bază ce

[50]Frédéric Sudre, *Droit communautaire et liberté d`information au sens de la Convention européenne des droits de l`homme*, în European Journal of International Law, Vol. 31, 1991, p. 32.

[51] Jean-François Burgelin, *L`article 10 de la Convention Européenne des droits de l`homme*, în *Mélanges en l`honneur de Philippe Leger. Le droit à la mesure de l`homme*, Editions Pedone, Paris, 2006, p. 127.

[52] Art. 10 par. 1 din Convenție prevede:„ Orice persoană are dreptul la libertate de exprimare. Acest drept include libertatea de opinie şi libertatea de a primi sau a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice şi fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică Statele să supună societățile de radiodifuziune, cinematografie sau televiziune unui regim de autorizare".

[53]Gérard Cohen-Jonathan, *La Convention européenne des droits de l`homme*, Edition Economica, Paris, Presses Universitaires D` Aix -Marseille, Aix-en-Provence, 1989, pp. 449-450.

[54] Adrian Tudorică, Dragoş Bogdan, *Articolul 10. Dreptul la libertatea de exprimare*, în (coord.) Dragoş Bogdan, Mihai Selegean, *Drepturi şi libertăți fundamentale în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omulu*i, Editura All Beck, Bucureşti, 2005, p. 470.

[55] Par. 2 al articolului 10 constituie clauza de limitare a exercițiului libertății de exprimare şi prevede: "Exercitarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri şi responsabilități, poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii şi prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea şi imparțialitatea puterii judecătoreşti".

fundamentează întinderea protecției unei anumite forme de exprimare fiind dată de importanța efectivă pe care o are pentru societatea democratică, într-un raport direct proporțional: o importanță crescută are ca efect o protecție mai ridicată din partea Curții.[56]

1.7. Caracterul relativ al principiului libertății de exprimare. Restricțiile ce pot fi aplicate

Libertatea de exprimare, în sensul jurisprudenței Curții Europene are ca obiectiv principal garantarea pluralismului ca element esențial al unei societăți democratice, în mod deosebit prin protejarea dreptului fiecărei persoane de a răspândi în mod liber idei şi informații. Rezultă implicit că indivizii nu au doar dreptul de a-şi forma propriile opinii cu privire la orice subiect, ci şi dreptul de a contribui la dezbaterea publică în societate.[57] Democrația politică efectivă şi respectarea drepturilor fundamentale este de neconceput fără libertatea de exprimare.[58] Din acest considerent, în jurisprudența Curții se precizează faptul că limitele exercițiului libertății de exprimare, care nu are caracter absolut[59] trebuie să fie prevăzute în mod strict, chiar şi atunci când privesc idei şocante.[60]

Instrumentele internaționale, ca şi reglementările de drept intern, au prevăzut eventualitatea conflictelor dintre exercitarea libertății de exprimare cu alte drepturi fundamentale, ceea ce a determinat inserarea în cuprinsul acestora a unor clauze generale sau speciale, de limitare a exercițiului libertății de exprimare[61].

În cadrul sistemului convențional european, libertatea de exprimare este limitată în primul rând de două dispoziții speciale ale Convenției: articolele 17 şi 16 din Convenție. Articolul 17 se referă la discursurile care propagă, incită sau justifică ura bazată pe intoleranță[62]. Astfel, un discurs ce justifică politica nazistă nu poate beneficia de protecția oferită de dispozițiile articolului 10 din Convenție, iar negaționismul şi revizionismul nu pot fi analizate prin raportare la garanțiile articolului 10 din Convenție, întrucât articolul 17 nu permite exercitarea libertăților protejate de Convenție în scopuri contrare acesteia.

Curtea a decis că prin articolul 10 din Convenție nu este protejat mesajul *"Jos Islamul! Să protejăm poporul britanic!"* afişat la o fereastră alături de o fotografie a turnurilor gemene din New York în flăcări, pe motiv că un astfel de mesaj constituie un atac la adresa unui întreg grup religios, tip de mesaj exclus de la protecție în temeiul articolului 17.[63]

---

[56]Koen Lemmens, *La Presse et la protection de l`individu. Attention aux chiens de garde!*, De Boeck & Larcier, Collection de thèses, Bruxelles, 2004, p. 143.

[57] Javier Martinez-Torrón, *Freedom of Expression versus Freedom of Religion in the ECHR*, în (ed.) Andras Sajo, *Censorial sensitivities: free speech and religion in a Fundamentalist World (Issues in Constitutional Law)*, Boom Eleven International, 2007, p. 261.

[58] Rait Maruste, *The Scope and Limits of Freedom of Expression (Aricle 10 of ECHR)*, în Bulletin des droits de l`homme, no. 11/12, 2005, p. 94.

[59] Paul Cliteur, *The Changing Nature of the Freedom of Speech*, Geschakeld Recht, Kluwer-Deventer, 2009, p. 45.

[60]Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *Handyside c. Regatul Unit al Marii Britanii*, 7 decembrie 1976, § 49. Toate hotărârile şi deciziile citate sunt disponibile la adresa: http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#.

[61]*La liberté d`expression, le parlement et la promotion de la tolérance*, Union interparlamentaire, Rapports et Documents No. 50, Genève, 2006, p. 31.

[62] Comisia Europeană a Drepturilor Omului, decizia din cauza *Glimmerveen şi.a*, 11 octombrie 1979; Comisia Europeană a Drepturilor Omului, decizia din cauza *Kühnen c. Germania*, 12 mai 1988.

[63] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, decizia de inadmisbilitate în cauza *Norwood c. Regatul Unit al Marii Britanii*, 16 noiembrie 2004.

Dispoziţiile articolului 16, ce se aplică şi în cazul dreptului de întrunire şi asociere, autorizează statul parte să impună restricţii activităţii politice a străinilor.[64]

La aceste restricţii speciale se adaugă rezerva generală de ordine publică prevăzută de articolul 10, par. 2 din Convenţie- ingerinţa statului trebuie să fie prevăzută de lege, să urmărească un scop legitim şi să fie necesară.

Libertatea de exprimare poate intra în conflict cu alte drepturi fundamentale, cum sunt prezumţia de nevinovăţie (articolul 6 par. 2) sau, în cazuri mult mai numeroase, dreptul la viaţă privată şi componentele sale (art. 8 din Convenţie). Dacă analizăm "ierarhia" dispoziţiilor convenţionale, s-ar putea formula ideea că aceasta din urmă este superioară libertăţii de exprimare, ceea ce ar veni să completeze articolul 10 par. 2, sub aspectul obiectivului legitim al protejării drepturilor altor persoane.[65]

În exercitarea controlului compatibilităţii măsurilor naţionale cu garanţiile Convenţiei, Curtea este în mod deosebit exigentă în ceea ce priveşte examinarea condiţiilor pe care trebuie să le îndeplinească aceste restricţii. Aşa cum a fost subliniat în mod constant în jurisprudenţa Curţii, începând cu hotărârea pronunţată în cauza *Handyside,* libertatea de exprimare constituie un principiu fundamental într-o societate democratică, iar restricţiile autorizate sunt excepţii ce implică o interpretare restrictivă.[66]

Hotărârea pronunţată în această cauză constituie prima încercare a Curţii Europene de a enunţa principii clare în ceea ce priveşte garantarea convenţională a libertăţii de exprimare iar contribuţia acesteia este notabilă pe mai multe planuri: a fost extins domeniul de protecţie de la ideile şi informaţiile inofensive şi la cele ofensatoare sau şocante ce trebuie tolerate într-o societate democratică.[67] Asocierea în mod necesar a libertăţii de exprimare cu progresul societăţii democratice contemporane apare ca un postulat.[68]

Spre deosebire de celelalte drepturi relative, în cazul libertăţii de exprimare restricţiile ce pot fi impuse la nivel naţional sunt reglementate de o manieră mai extinsă, datorită ataşamentului statelor vestice pentru libertatea de exprimare.[69]

Curtea Europeană a interpretat în mod constant de o manieră extensivă şi permisivă conţinutul libertăţii de exprimare şi al elementelor sale constitutive, mergând până la recunoaşterea unei garanţii convenţionale a unui drept de a şoca prin afirmaţii. Cu toate acestea, instanţa europeană de contencios al drepturilor omului nu a adoptat şi viziunea că în temeiul articolului 10 din Convenţie este garantat un drept de a insulta, calomnia, de a instiga populaţia la nerespectarea regulilor, de a instiga la ură rasială, discriminare, apologia crimelor de război, negarea Holocaustului, trasându-se astfel limitele de exercitare a acestei libertăţi atât de extinse în conţinut. Motivul principal care fundamentează limitarea formelor de manifestare a ideilor este reprezentat de caracterul relativ al libertăţii de exprimare, fiind

---

[64] F. Sudre, *op. cit.*, p. 498; Gérard Cohen- Jonathan, *Article 10*, în (dir.) Louis-Edmond-Pettiti, Emmanuel Decaux, Pierre-Henri Imbert, *La Convention européenne des droits de l`homme. Commentaire article par article*, 2e édition, Edition Economica, Paris, 1999, p. 386.

[65] Gérard Cohen-Jonathan, *Article 10*, *op. cit*., p. 466.

[66] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *Sunday Times c. Regatul Unit al Marii Britanii*, 26 aprilie 1979.

[67] Luzius Wildhaber *The European Court of Human Rights - 1998-2006. History, Achievements, Reform*, N.P. Engel Publisher, 2006, pp. 212-213.

[68] Patrick de Fontbressin, *La liberté d` expression et ses limites*, în (dir.) Pierre Lambert, L*es parties liberticides de la Convention européenne des droits de l`homme*, Bruylant, Bruxelles, 2005, p. 15.

[69] (eds.) Pieter van Dijk, Fried van Hoof, Arjen van Rijn, Leo Zwaak, *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*,Fourth Edition, Intersentia, Antwerpen-Oxford, 2006, p. 793.

permisă aplicarea de restricții, cu respectarea exigențelor prevăzute în par. 2 al articolului 10 din Convenție.

1.8.Statutul presei

Cu toate că în multe cazuri, înțelegerea jurisprudenței instanței de la Strasbourg este greu de înțeles, datorită lipsei de uniformitate, nu aceeaşi este situația în ceea ce priveşte activitatea mijloacelor media.[70] Libertatea presei şi jurnaliştii au un statut special în interpretarea instanței europene, care în cele multe cazuri se pronunță în favoarea acestora. Dincolo de protejarea în sistemul Convenției a ideilor ce şochează sau îngrijorează, instanța europeană consacră şi protecția surselor de informare a jurnaliştilor[71], aplicând un tratament de excepție celor ce exercită această activitate, iar în unele cazuri, a recunoscut pentru ziariști posibilitatea de a merge până la insultă în raport de personalități politice.[72]

Curtea a extins atât de mult protecția libertății jurnalistice**,** încât s-a vorbit despre o afirmare spectaculoasă a acesteia[73] sau despre faptul situării presei înafara dreptului[74].

Concluzii

Între reglementarea americană şi cea non-americană există diferențe semnificative de structură dar şi de substanță. Domeniul de aplicare al libertății de exprimare în sensul dispozițiilor din Primul Amendament (*First Amendment)* la Constituția Statelor Unite ale Americii este unul mai extins față de alte reglementări naționale sau chiar internaționale (*e. g.*, Convenția europeană a drepturilor omului şi interpretarea dispozițiilor acesteia de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului). Un aspect ce distanțează surprinzător de mult cele două sisteme, constă în faptul că *First Amendment* protejează instigarea la ură rasială, negarea Holocaustului şi discursul de ură, care sunt incriminate în majoritatea legislațiilor naționale sau internaționale şi sunt excluse de la aria de protecție a principiului libertății de exprimare[75].

O diferență esențială între interpretarea americană şi cea europeană constă în faptul că judecătorii europeni evaluează limitele libertății de exprimare prin prisma unor standarde[76] enumerate în Convenția europeană a drepturilor omului, în timp ce judecătorii americani au aceeaşi sarcină de a evalua - după o lege de fier: inexistența unei legi[77]. În principiu, în

[70] Koen Lemmens, *op. cit.*, p. 149.

[71] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, hotărârea din 26 martie 1996 în cauza Goodwin contra Regatul Unit al Marii Britanii – „*Protecția surselor jurnalistice este una din pietrele de temelie ale libertății presei (...). Absența unei astfel de protecții ar putea descuraja sursele jurnalistice să ajute presa în informarea publicului pe teme de interes general”*.

[72] Curtea Europeană a Drepturilor Omului,hotărârea din 1 iulie 1997 în cauza *Oberschlick* c. Austria (No. 2).

[73] Frédéric Sudre, Jean-Pierre Marguénaud, Joël Andriantsimbazovina, Adeline Gouttenoire, Michel Levinet, *Les grands arrêts de la Cour européenne des Droits de l`Homme*, 3e édition, Presse Universitaire de France, Paris, 2005, p. 437.

[74] Jean Morange, *La protection de la réputation ou des droits d`autrui et la liberté d`expression*, în *Mélanges en hommage du doyen Gérard Cohen-Jonathan,* vol. 2, Edition Bruylant, Bruxelles, 2004, p. 1247.

[75] Frederick Schauer, *op. cit.*, p. 16.

[76] Standardele sunt cele fixate de adipozițiile articolului 10 par. 2 din Convenția europeană a drepturilor omului, care autorizează ca statele să limiteze exercițiul libertății de exprimare pe motive de "securitate națională, integritate teritorială sau siguranță publică, pentru apărarea ordinii şi prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea şi imparțialitatea puterii judecătoreşti". Judecătorii europeni revizuiesc, verifică interpretarea acestor standarde de către state.

[77] Elisabeth Zoller, F*reedom of Expression: "Precious Right" in Europe, "Sacred Right" in the United States*?, în Indiana Law Journal, Summer, 2009, 84 Ind. L.J. 803, p. 807.

conformitate cu formularea Primului Amendament, nicio lege nu poate restrânge libertatea de exprimare. În lipsa unor standarde funcționale, Curtea Supremă a fost obligată să impună o serie de reguli categorice şi rigide statelor, cum este cerința ca dispozițiile normative ale statelor cu privire la libertatea de exprimare să aibă un conținut neutru sau să servească unui interes "convingător de stat", cerință ce poate fi îndeplinită cu greu. Având la dispoziție aceste mijloace de control, jurisprudența americană a reuşit să apere libertatea de exprimare cu o intransigență, chiar fundamentalism, necunoscute în Europa.[78]

O altă diferență față de sistemul european, constă în faptul că în Statele Unite, despre libertatea de exprimare se discută doar la nivel federal, pe când în cadrul statelor parte la Convenția europeană a drepturilor omului, conceptul libertății de exprimare nu este unic. Curtea europeană nu a standardizat legislația națională a statelor, în timp ce Curtea Supremă din Statele Unite ale Americii a federalizat conceptul libertății de exprimare. Mijloacele judecătorilor sunt diferite în cele două sisteme: în sistemul convențional european statele beneficiază de o marjă de apreciere, inexistentă în sistemul de protecție american.

În reglementarea americană, libertatea de exprimare pare a avea caracter absolut: nimic nu o poate restricționa, cu excepția tulburărilor publice, sub forme violente din partea autorului. Exemplul tipic implică o anumită importanță pentru securitatea națională. În Europa, acesta nu reprezintă exclusiv motivul de limitare a exercitării libertății de exprimare[79].

Abordarea americană nu are o noțiune obiectivă a libertății de exprimare astfel încât jurisprudența americană conține multe exemple ce ilustrează concepția ce impune obligația de a se abține de la toate ingerințele nejustificate şi care exclude ideea oricărei ingerințe a autorităților statului în exercitarea acesteia, în scopul promovării pluralismului curentelor de exprimare socio-culturale, chiar şi prin sancționarea comportamentului particularilor.[80]

Curtea Supremă americană a respins în mod constant ideea că ar trebui să atenueze efectele puterii economice a unor grupuri în scopul promovării libertății de exprimare a indivizilor sau a grupurilor considerate defavorizate.[81]

BIBLIOGRAFIE:

Abramowicz, David, *Calculating the public interest in protecting journalists' confidential sources*, în Columbia Law Review, vol. 108, 2008

Alford, Roger P., *Free Speech and the Case for Constitutional Exceptionalism: The First Amendment in Cross-Cultural Perspective: A Comparative Legal Analysis of the Freedom of Speech*, în Michigan Law Review, Vol. 106, 2008,

Bakircioglu, Onder, *Freedom of Expression and Hate Speech*, în Tulsa Journal of Comparative & International Law, Fall, Vol. 16, 2008

[78] *Ibidem.*
[79] Elisabeth Zoller, *op. cit.*, p. 808.
[80] Laurent Pech, *op. cit*, p. 105.
[81] *Miami Herald Co. v. Tornilo*, 418 U.S. 241 (1974).

Barker, Lucius J., Barker Jr. Twiley W., *Civil Liberties and the Constitution. Cases and Commentaries*, Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 1990

Burgelin, Jean-François, L`*article 10 de la Convention Européenne des droits de l`homme*, în *Mélanges en l`honneur de Philippe Leger. Le droit à la mesure de l`homme*, Editions Pedone, Paris, 2006

Paul Cliteur, The Changing Nature of the Freedom of Speech, Geschakeld Recht, Kluwer-Deventer, 2009

Cohen-Jonathan, Gérard, *La Convention européenne des droits de l`homme*, Edition Economica, Paris, Presses Universitaires D` Aix -Marseille, Aix-en-Provence, 1989

(eds.) van Dijk, Pieter; van Hoof, Fried; van Rijn, Arjen; Zwaak, Leo;*Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*, Fourth Edition, Intersentia, Antwerpen-Oxford, 2006

Feldman, Stephen M., *Free Speech, World War I, and Republican Democracy: The Internal and External Holmes*, în First Amendment Law Review, Vol. 6, 2008

de Fontbressin, Patrick, *La liberté d` expression et ses limites*, în (dir.) Pierre Lambert, *Les parties liberticides de la Convention européenne des droits de l`homme*, Bruylant, Bruxelles, 2005

Freedman, Eric M., *Reconstructing Journalists' Privilege*, în Cardozo Law Review, vol. 29, 2008

Gardbaum, Stephen, *The Myth and Reality of American Constitutional Exceptionalism*, în Michigan Law Review, Vol. 107, December 2008

Gerber, Scott D., *The Politics of Free Speech*, în Social Philosophy and Policy Foundation, 2004

Goldman, Sheldon, *Constitutional Law. Cases and Essays*, Second Edition, Harper Collins Publishers, 1991

Guinn, David E., *Philosophy and Theory of Freedom of Expression*, în International Human Rights Law Institute, DePaul University College of Law

Heyman, Steven J., *Righting the Balance: An Inquiry into the Foundations and Limits of Freedom of Expression*, în Boston University Law Review, Vol. 78, 1998

Krotoszynski, Ronald J., *The Perils and the Promise of Comparative Constitutional Law: The New Globalism and the Role of the United States in Shaping Human Rights*, în Arkansas Law Review, Vol. 61, 2009

Kumm, Mattias, *Constitutional rights as principles: on the structure and domain of constitutional justice*, în International Journal of Constitutional Law, Volume 2, Number 3, 2004

Martinez-Torrón, Javier, *Freedom of Expression versus Freedom of Religion in the ECHR*, în (ed.) Andras Sajo, *Censorial sensitivities: free speech and religion in a Fundamentalist World (Issues in Constitutional Law),* Boom Eleven International, 2007

Maruste, Rait, *The Scope and Limits of Freedom of Expression (Article 10 of ECHR*), în Bulletin des droits de l`homme, no. 11/12, 2005, p. 94.

Mason, Alpheus Thomas; Beaney, William M.; Stephenson, Jr. Donald Grier; *American Constitutional Law. Introductory Essays and Selected Cases*, Seventh Edition, Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey,1983

McDonald, Barry P., *The First Amendment and the Free Flow of Information: Towards A Realistic Right to Gather Information in the Information Age*, în Ohio State Law Journal, vol. 65, 2004

Parker, Ellen, *Implementation of the UK Terrorism Act 2006*, în Emory International Law Review, No. 21, 2007

Pizzorusso, Alessandro, *The Constitutional Treatment of Hate Speech*, în Académie Internationale de Droit Comparé/ International Academy of Comparative Law, Convergence of legal systems in the 21th century (La convergence des systèmes juridiques au 21e siècle), General Reports delivered at the XVIth Intrenational Congress of Comparative Law (Rapports généraux du XVIe Congrès de droit comparé) Brisbane, Australia, 2002, Bruylant, Bruxelles, 2006

Porter, Jaime M., *Not Just "Every Man": Revisiting the Journalist's Privilege Against Compelled Disclosure of Confidential Source*s, în Indiana Law Journal, vol. 82, 2007

Pritchett, C. Herman, *Constitutional Civil Liberties*, Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 1984

Rudenstine, David, *A reporter keeping confidences: more important than ever*, în Cardozo Law Review, vol. 29, 2009

Saito, Natsu Taylor, *Human Rights, American Exceptionalism, and the Stories We Tell*, în Emory International Law Review, Vol. 23, 2009

Schauer, Frederick, *Freedom of Expression Adjudication in Europe and America: A Case Study in Comparative Constitutional Architecture*, *Comparative Constitutional Architecture*, Harvard University, John. F. Kennedy School of Government, Faculty Research Working Papers Series, February 2005

Sudre, Frédéric, *Droit communautaire et liberté d`information au sens de la Convention européenne des droits de l`homme*, în European Journal of International Law, Vol. 31, 1991

Sudre, Frédéric; Marguénaud, Jean-Pierre; Andriantsimbazovina, Joël; Gouttenoire, Adeline; Levinet, Michel; *Les grands arrêts de la Cour européenne des Droits de l`Homme*, 3e édition, Presse Universitaire de France, Paris, 2005

Tribe, Laurence H., *Constitutional Choices*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts and London, England, 1985

Tudorică, Adrian; Bogdan, Dragoş; *Articolul 10. Dreptul la libertatea de exprimare*, în (coord.) Dragoş Bogdan, Mihai Selegean, *Drepturi şi libertăţi fundamentale în jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului*, Editura All Beck, Bucureşti, 2005

Weisburd, Arthur Mark, *Freedom of Expression and Association*, în Comparative Human Rights Law. Vol. I. Expression, Association, Religion, Carolina Academic Press, Comparative Law Series, Durham, 2008

White, Aaron. D., *Free Speech Protection for the International Internet*, în DePaul Law Review, Vol. 58, Winter, 2009

Wildhaber Luzius, *The European Court of Human Rights - 1998-2006. History, Achievements, Reform*, N.P. Engel Publisher, 2006

Wilson, Garham, *Exceptionalism in a Time of Stress*, în Harvard Journal of Law and Public Policy, Spring 2009

Zoller, Elisabeth, *Freedom of Expression: "Precious Right" in Europe, "Sacred Right" in the United States*?, în Indiana Law Journal, Summer, 2009, 84 Ind. L.J. 803

LES AVATARS DU PLURALISME OU UNE RADIOGRAPHIE DE L'UNITÉ DANS LA PLURALITÉ

Victor Untilă, Free International University of Moldova, Chişinău

Abstract Globalization marked by adversity, disparities, multidimensional crises and focus rather on human (material) being than on spiritual (cultural) dimension, profiles a decline of the stable concepts of Being, Sense (Meaning) and Humanity.
The pluralism, a primary issue of Reality and Human Being, constitutes a challenge for human thinking (Unity ↔ Plurality), a defiance of human socialization (I ↔ Other) and a stake for "toto genere" culture (identity ↔ nonidentity).
The way of existing in the era of globalization does not regard the World as a Universe but rather as a pluriverse, a world of relational consensus of communicational and intercultural action which is not taken for granted, but it is a model to build by common agreement which would transcend the antagonism between the closed diversity and the abstract unity.
The various approaches and their apologists try to profile perspectives more or less complex and systemic in order to exceed the inherent antagonism of the dualism unity-plurality: political, economic, social, cultural wills and rivalries – immanent and inseparable to human nature. In this research the pluralistic condition of human being and of (post) modern World through some theories and authors is analyzed, filling these contributions with a trialectic model – complex, integral and systemic of reading and understanding of the human interity and Society – the world of the future.

Keywords: globalization, universe, pluriverse, relational consensus, communicational and intercultural action, unity-plurality, I-other, identity-non-identity, trialectic model, human interity, Society-world.

Dieu est unaire, calcule au binaire et se manifeste au trinitaire.
/D.R.Dufour/

Univers de la mondialisation

La mondialisation pourrait être définie comme une dynamique qui assimile d'une manière durable (!) la société mondiale, les diverses régions du monde, les nations et les cultures locales, provoquée par le concours de la globalisation des marchés financiers et le flux des capitaux, des stratégies et des entreprises, des recherches et des technologies, la perte de l'influence des États et des modèles de consommation, des styles de vie et de culture le développement des communications, des réseaux, du savoir, des relations et l'accroissement des asymétries, disparités, poly crises.

La mondialisation, tout au long de son histoire, reposait sur une métaphysique de la subjectivité et la valorisation de la dimension de l'être vivant (matériel), de la seule réussite matérielle. Dans ce sens la mondialisation actuelle ne représente, à bien des égards, qu'une brusque accélération d'un processus séculaire et successif, mais il est tout aussi certain qu'elle présente un certain nombre de caractéristiques nouvelles : affirmation d'un espace homogène, d'un temps homogène et de l'argent comme valeur universelle, marchandisation généralisée, une « économie-monde » structurée par des acteurs globaux, mais aussi une monopolisation des signes, des sons, des images, des logiciels, des connexions et des branchements, de l'imaginaire, de la communication, bref de la culture. Elle consiste en une interdépendance croissante unissant entre elles toutes les composantes de notre espace-monde pour les conduire vers une uniformité et une intégration de plus en plus exigeantes.

Une nouvelle dialectique s'installe - entre un monde sans frontières et un monde sans repères[1] (Alain Benoist) qui explique la crise globale systémique : « la mondialisation casse les souverainetés, transperce les territoires, malmène les communautés construites, défie les contrats sociaux et rend obsolètes certaines conceptions de la sécurité internationale ». (Badie 9) Mais cette crise que nous vivons n'est pas seulement la fin du monde d'avant, c'est également, une formidable occasion de reconstruire un monde d'après,[2] à condition, toutefois, de ne pas se tromper sur les défis, les opportunités et les risques qui nous attendent.

La radiographie contradictorielle « *unité-pluralité* »

L'homme ne vit pas et ne peut pas vivre seul. Même le solitaire le plus endurci, le plus tenace, n'est à vrai dire jamais solitaire, de par toute sa constitution. Il ne peut pas vivre seul pour d'innombrables raisons internes et externes, mais surtout et fondamentalement, parce qu'il n'existe pas d'élément isolé, indépendant dans toute la nature.

La double condition de l'homme est inscrite dans son code génétique. L'unité-pluralité de l'espèce humaine s'alimente d'une double influence – celle extérieure (réalité environnante) et celle intérieure (le psychisme humain). Fondamentalement, et considéré du point de vue de la distinction philosophique classique entre l'unique et le multiple, le pluralisme est simplement *le multiple* par opposition à *l'unique*. En d'autres termes, le pluralisme s'avère le contraire de l'unité.

La genèse du pluralisme découle de la liberté et de l'autonomie de la conscience individuelle, de la primauté de la subjectivité, émergeant du caractère particulier de la perception du monde. Mais « la liberté elle-même, avant le passage à l'acte, à l'actualisation est déterminée, est une nécessité logique du contradictoire et de l'antagonisme ». (Lupasco, 1978 : 181) Lorsque quelque chose n'obéit pas à notre pensée, offre de la résistance, elle montre par ce fait sa réalité distincte de la nôtre. Marguerite Duras appelait cela le « ravissement », c'est-à-dire le fait de se voir ravir sa vie à cause des manières différentes de vivre. Cette perception du monde distincte « cultive la nature » pour produire des univers artificiels, des mondes des objets-signes. Ces mondes culturels, à leur tour, se métamorphosent en concepts qui ne sont pas flexibles. L'intentionnalité intrinsèque des concepts tend à l'univocité et dans une culture conceptuelle il n'y a pas de place pour le pluralisme. Au niveau de l'individualité psychique le moi subit à la fois une double domination: celle de la réalité matérielle et celle de la vie en tant que Genre. La réalité d'un ordre intelligible se révèle en contradiction avec une exigence de valeur. En fait l'individualité humaine doit affronter d'un côté la revendication valorielle du moi (où le moi est référence absolue) et de l'autre, la structure du monde réel (qui obéit à ses lois propres et peut aliéner le moi). Il s'agit donc d'une discontinuité entre l'ordre du *réel* et l'ordre de la *valeur*. *Donc,* il y a une compétition trialectique entre les dialectiques de l'extériorisation physique et biologique et de l'intériorisation psychique : « Un individu perçoit un autre individu et agit sur lui. Dans un groupe il y a interaction perceptive et motrice actionnelle de chacun sur chacun, de tous sur chacun et de chacun sur pour tous. Mais chacun et tous ensemble, comme structures et systèmes, obéissent à des lois physiques et à des lois biologiques, qui se répercutent sur les

[1] Voir *www.alaindebenoist.com/pdf/face_a_la_mondialisation.pdf*

[2] Biancheri, Franc. « Crise mondiale. En route pour le monde d'après », *La France, l'Europe et le monde dans la décennie 2010-2020*. Paris : Anticipolis Éditions, 2010.

lois neuropsychiques, et celles-ci sur celles-là ». (Lupasco 67) La pluralité résultante de ces lois n'est pas un accident extérieur, mais le déploiement d'une structure intérieure de systématisation et de structuration de l'énergie et de ses dynamiques antagonistes et complémentaires : « toute collectivité, quelle qu'elle soit, est soumise aux priorités énergétiques fondamentales de l'homogénéité et de l'hétérogénéité, donc à la loi de la contradiction qu'elles impliquent, comme aussi aux propriétés énergétiques fondamentales de la potentialisation et de l'actualisation ». (*ibidem :* 62)

Ancré profondément dans le symbolisme et la tradition, le dualisme unité-pluralité est sujette à la déficience de la communication interculturelle qui provient, essentiellement de l'amalgame des trois dimensions du culturel : *patrimonial, biologique, dialogique* dont la coexistence reste dissonante. Si la première dimension est conservatrice, la deuxième admet et tolère des changements et évolutions endogènes et exogènes. La dimension dialogique, illustrée par E. Morin dans "Penser l'Europe" (1990) et J. Habermas dans "Die postnationale Constellation" (1998) profile une perspective d'un devenir où la culture *toto genere* est considérée plutôt une dialectique, une volonté de dialogue, une réalité changeante et évolutive, un „chantier tumultueux en construction perpetuelle" (E. Morin).

Métamorphoses univers-plurivers

L'*Un* et le *Pluriel* était une préoccupation philosophique non seulement depuis les Egyptiens et les Grecs. La question de l'Un et du Multiple remonte aux origines de la pensée : l'opposition de ces deux « genres de l'être » s'impose déjà en tant que pivot de la théorie platonicienne des idées. Le polythéisme, la multiplicité des dieux, la démocratie dans la Grèce antique légitimait la variété des modèles pluralistes. Les derniers philosophes présocratiques peuvent être groupés sous l'appellation de pluralistes, car chez eux le premier principe devient multiple : les quatre éléments d'Empédocle, les homéoméries d'Anaxagore et les atomes de Démocrite et de Leucippe occupent la place qui avait été jusqu'alors réservée à un principe unique. Pourquoi cette coïncidence ? Il ne serait pas trop risqué de signaler Parménide et sa rigide doctrine sur l'être comme la cause lointaine de cette nouvelle direction que prend la philosophie. En effet, les pluralistes représentent l'essai de concilier le principe de Parménide avec la réalité telle qu'elle nous est présentée par l'expérience, c'est-à-dire, trouver l'accord entre la raison et le témoignage des sens. Si l'on accepte l'affirmation de Parménide sur l'immutabilité du réel - rien ne naît ni ne périt, l'être demeure toujours - la diversité évidente du monde ne peut pas être réduite à une unité originaire, elle-même - ou les éléments qui la composent- devront être la réalité dernière. D'autre part, si l'on veut affirmer le mouvement, il ne suffit pas de faire le constat de son existence, il faut s'opposer au principe de Parménide et chercher une explication causale à la mobilité des choses.

Si l'étude de ces deux notions solidaires n'a jamais cessé de concerner les chercheurs issus de différents domaines, elle a cependant suscité un regain d'intérêt au cours des dernières années. Soumise au « règne de l'épars », notre contemporanéité a perdu confiance en l'ensemble des systèmes de pensée et remet incessamment en cause les idées générales de totalité et d'harmonie; notre époque, en conséquence, s'intéresse aux nouvelles formes éclatées pour assurer autrement la cohérence du monde.

Le (post)modernisme avec ses dérives déconstructivistes et le *règne impérialiste du néo-libéralisme individualiste*[3] et relativiste, la mondialisation politique, économique et culturelle impose le retour de l'anthropologie pluraliste pour répondre aux défis du XXIe siècle. Notre contemporanéité est marquée par la dispersion-diffraction de ce monde unicentré au profit d'une pluralité d'univers hétérogènes. L'humanité est devenue, plus que jamais, consciente de la pluralité et le pluralisme - une *idée dominante*[4] de l'époque que nous vivons. La polysémie exponentielle de la pluralité, ses composantes quantitatives : politique, sociale, culturelle, religieuse, artistique, même du moi (chaque personne possède plusieurs facettes, profils) nous démontre que « le monde (l'humanité) est un *plurivers,* et non pas un *univers* ».[5]

L'univers se métamorphose en plurivers, le *un* explose en *pluriel* pareil au Big-Bang. Dans un monde multipolaire, la condition humaine se définit désormais comme la capacité de résister à l'influence des autres plutôt que d'imposer la sienne. L'ennemi principal de ce plurivers des entités autocentrés est toute civilisation qui se prétend universelle, se croit investie d'une mission rédemptrice et veut imposer son modèle à toutes les autres.

Il semble que le concept pluralité/plurivers/univers pluraliste des temps modernes était une idée de William James (1842-1910) qui parla *d'univers pluralistes* dans *(A Pluralistic Universe,* 1909). Il est vrai que James s'inspira de Charles Renouvier (1815-1903), de sa *Nouvelle Monadologie* avec Louis Prat (1898) et de ses *Essais de critique générale* (1854-1864), surtout de son III essai (Renouvier, *Troisième Essai* Paris : Lagrange, 1864, p. 20.) où il annonçait en prophète que des mondes entièrement distincts l'un de l'autre et étrangers pourraient coexister aux mêmes lieux.

On retrouve la même intuition chez Tarde[6] à propos d'une monadologie plurielle. Carl Schmitt[7] (1888-1985) en fait usage sur le plan politique et Julien Freund[8] (1921-1993) en sociologie. Bruno Latour[9] (né en 1947) utilise également ce mot et voudrait dépasser les oppositions philosophiques binaires et le découpage de la réalité en domaines devenus inopérants et propose un plurivers au lieu d'un univers, en confrontant les différents modes d'existences. Il arrive jusqu'aux sciences les plus rigides et conservatives – le droit où la pluriversalité s'infiltre d'ores et déjà.

De la cosmologie/astrologie[10] jusqu'aux expériences de la vie réelle on assiste à la démultiplication de l'Univers. Le plurivers et/ou la pluriversalité sont à l'ordre du jour des sciences dures et molles. Tout est confus, tout y est pêle-mêle, et se déploie *en violation de nos axiomes logiques et les expériences se compénètrent mutuellement et se télescopent* (James).

La nature de l'Homme et de la Réalité sont pluralistes, on n'a jamais épuisé la découverte de la pluralité (différence) et de la pluriformité (variété) de ceux-ci. La (re) (con)

---

[3] Dufour, Dany-Robert. *L'individu qui vient…après le libéralisme*. Paris : Denoël, 2011.
[4] Reszler, André. *Le pluralisme. Aspects historiques et théoriques des sociétés pluralistes*", Genève : Georg, 1990.
[5] *Panikkar, Raimon*. Pluralisme et interculturalité. *Paris : Cerf, 2012, p. 32.*
[6] Tarde, Gabriel. *L'opposition Universelle*, essai d'une théorie des contraires. Paris : éd Alcan, 1897 ou classiques.uqac.ca/classiques/tarde_gabriel/opposition
[7] *Schmitt, Carl.* Le Nomos de la Terre, *Paris : PUF, 2001.*
[8] *Freund, Julien*. Sociologie du conflit. *Paris : PUF, 1983.*
[9] Latour, Bruno. *Enquêtes sur les modes d'existence.* Paris : La Découverte, 2012
[10] Bolowald, Martin. *L'univers en rebond. Avant le Big Bang*. Paris : Albin Michel, 2011 ; *Cassé, Michel. A*strophysique. *Paris : Ed. Jean-Paul Bayol, 2011.*

quête de la pluralité, de ses symétries, équilibres et contradictions inhérents est sans doute l'une des voies les plus prometteuses pour la survie de l'humanité dans un univers de plus en plus unificateur. Par pluralité, il faut entendre une situation où coexistent deux entités ou un ensemble large de situations où s'opposent des entités discordantes non superposables mais censées rendre compte d'un même ordre de phénomènes. Le terme proprement dit de *pluralisme* est d'usage récent. C'est le philosophe allemand Christian Wolff (1679-1754) qui l'aurait utilisé pour la première fois vers 1720. Il n'apparaît dans les dictionnaires français qu'en 1932 cependant.

Le plurivers et les projets pluralistes actuels

Tout débat, spéculation, controverses sur la dichotomie Mondialisation ⇔ Pluralisme se résumerait à une réflexion métathéorique/métaphysique sur l'opposition *Un* ⇔ *Multiple*, qui sont des *constantes* philosophiques/anthropologiques qui n'ont pas encore « rencontré l'humanité ». « Un » signifie *totalité, intégrité, unité;* « Multiple » signifie - *délimitation, différence, unicité.* Le grand défi et enjeu alors c'est trouver les possibilités de pacifier les termes, orchestrer un paradigme conjonctif, de cohérence et entente mutuelle. Cette condition double de l'homme moderne peut se laisser instruire par beaucoup de théories, anciennes ou neuves mais toutes veulent répondre à des questions nouvelles que la société pose ou révèle sur les difficultés ou les enjeux du vivre ensemble. Max Weber, Wladimir Jankélévitch, Emmanuel Levinas, Paul Ricœur, Jürgen Habermas, Karl-Otto Appel, John Rawls, Alasdair McIntyre, Hans Jonas, Charles Taylor et beaucoup d'autres ont contribué à la floraison de toute sorte de théories, approches, termes-concepts destinés à pacifier le couple contradictoriel *unité-pluralité* : **Edgar Morin** : *co- constructivisme* : collaboration du monde extérieur et de notre esprit pour construire la réalité commune (Morin, Edgard. *La voie pour l'avenir de l'humanité.* Paris: Fayard, 2012) ; **Jacques Demorgon** : projet sociologiste d'une *cosmopolitique de civilisation* (Demorgon, Jacques. *Complexité des cultures et de l'interculturel. Contre les pensées uniques.* Paris : Economica/anthropos, 2010) ; **Raul Fornet-Betancourt** : *anthropologie dialogique, épistémologie post-eurocentrique, une herméneutique pluritopique, une éthique de la libération* (Betancourt, Raul-Fornet. *La philosophie interculturelle: penser autrement le monde*. Paris: éditions de l'Atelier, 2011) ; **Raimon Panikkar** : *anthropophanie* transanthropologique *(a-dualisme), dialogue dialogal,* conscience d'acceptation *positive de la diversité (nec tecum nec sine te), unité au-dessus de nous* (Panikkar, Raimon. *Pluralisme et interculturalité*. Paris: Cerf, 2012); **Nancy, Barrau** : *techno-logie* de la *pluralité des mondes dans le monde* (Jean-Luc Nancy, Aurélien Barrau, *Dans quels mondes vivons-nous ?* Paris : Galilée, 2011) ; **Bruno Latour** : Les « *modes d'existence* » dépasse les oppositions philosophiques binaires et le découpage de la réalité en « domaines ». Un *plurivers* plutôt qu'un *univers* à partir des *modes d'existence* est apte à rendre compte de plusieurs régimes de vérité, plusieurs types de raison (Latour, Bruno. *Enquêtes sur les modes d'existence*. Paris : La Découverte, 2012) ; **Denis Duclos** : *Pluralité régulatrice* grâce aux quatre grands pôles, très substantiels, de l'existence humaine : *le Familier, le Sociétal, la Culture et la Règle* qui sont appelés à fonder une pluralité planétaire adéquate à une *société-monde* supportable. L'ancrage quaternaire de la pluralité entre ces quatre grands pôles, très substantiels, de l'existence humaine permet un cadrage de la théorie dans la pensée intégrale de Ken Wilber. (*Éloge de la pluralité ou la conversation entre les*

cultures et la continuation de l'humanité, sur www.geo anthropology.com/) ; **Jean-Clet Martin** : la représentation du monde comme unité et identité, ou même la catégorie « Homme », correspondent à la fois à une limite de la pensée et à une limite des modes d'existence. A l'inverse, la valorisation du *plurivers* correspondrait à une sorte d'élargissement de la pensée et des modes d'existence. (Martin, Jean-Clet. *Plurivers – Essai sur la fin du monde*, Paris : PUF, 2010) etc.

Toutes ces analyses et beaucoup d'autres profilent une *complexité du concept de pluralisme*[11] (Vachon, Robert. *Le mythe émergent qu'est le pluralisme et l'interculturalisme de la Réalité)* qui ne se présente pas comme une panacée du vivre ensemble humain mais plutôt comme un mythe, un paradoxe, une aporie des temps de la mondialisation parce que le pluralisme :

- n'est pas la simple pluralité ;
- se présente comme irréductible à l'unité ;
- se tient entre l'unité et la multiplicité, entre le monisme et le dualisme, sans osciller dialectiquement entre les deux ;
- ne s'oppose ni à la pluralité, ni à l'unité sous quelque forme que ce soit, et n'en est pas une critique directe ;
- le passage de la pluralité au pluralisme constitue une mutation, à savoir de l'approche dialectique à l'approche dialogique, sans substitution de la dernière à la première.

D'autre part, l'unicité de la race humaine - l'enracinement dans la vie éco-bio-logique unitaire de l'humanité, la rationalité commune (le pragmatisme utilitaire) et l'effort transdisciplinaire et synergétique de la philosophie pour se fondre à nouveau dans le Tout, nous permettent de considérer les projets pluralistes actuels comme des anticipations d'un *éthos à venir* (R. F. Betancourt) d'une *intérité humaine* (Demorgon), *une voie pour l'avenir* dans une *Société-monde* (E. Morin). Ces démarches de *défense et illustration* d'une unité hétérotopique de l'humanité signale un nouveau déterminisme monadologique pluriel et une mise en forme possible d'un vivre-ensemble solidaire.

La majorité des théories et auteurs mentionnés permettent de cadrer une lecture et une compréhension de l'unité hétérotopique de l'humanité suivant un triple paradigme tripolaire (modélisation conceptuelle triadique, similaire au diagramme d'Edwards-Venn, nouage borroméen, symbole trinitaire chrétien), basé sur les interconnexions de trois axes solidaires : anthropologie, ontologie, épistémologie, dont témoigne notre schématisation trialectique :

[11] http://www.dhdi.free.fr/recherches/horizonsinterculturels/articles/vachonpluralism.htm

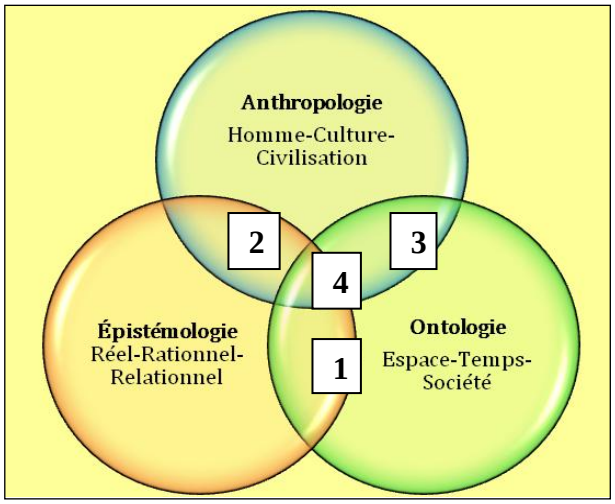

Graphe I : 1, 2, 3 – zones des *antagonismes adaptatifs* (Demorgon) ; de *métamorphoses* (Morin) ; *d'antagonisme dialogal gestatif* (Panikkar) ; *d'antagonisme dynamique réciproque – actualisation/potentialisation* (Lupasco). 4 – zone de genèse de l'unité hétérotopique (plurielle) de l'humanité.

Il est à noter que la trialectique utilisée plus haut assure une modélisation assez complexe et intégrale d'une intérité humaine, de l'homme pluriel et d'une Société-monde profondément marquée par un rationalisme positiviste, empirique et sociologiste mais qui n'est pas exhaustive quant à la (re)découverte de la vraie condition humaine.

Unité hétérotopique de l'Humanité

Suivant la (dé)construction du concept de monde notre contemporanéité se signale par la dispersion-diffraction de ce monde unicentré au profit d'une pluralité d'univers hétérogènes. Une monadologie plurielle s'affirme avec la reconnaissance de la pluralité dans l'unité même, avec la reformulation d'une unité plus vaste, construite sur des symétries et la mise en relation *des matrices brisées*.

Repenser le monde et la pensée, l'action et la vie, demande alors d'aller voir du côté de « l'enfer »,[12] de ces zones interdites qui, barrées par la pensée dominante, mettent en évidence ce qu'est pourtant le monde et permettent d'éroder le discours philosophique commun.

L'Humanité vit continuellement et inlassablement dans le différend et aujourd'hui c'est justement dans le différend même qu'il faut trouver une unité:

> *Un groupe, quel qu'il soit, en actualisant ses systèmes et ses structures, donne naissance à une subjectivité, à un sujet collectif inconscient – et, donc à une conscience antagoniste et contradictoire sous l'aspect de l'objectivité. Un groupe, une société – quels qu'ils soient – actualisant une attraction centripète, celle-ci deviendra subjective et inconsciente, peuplera l'inconscient, et potentialisera une répulsion centrifuge, qui deviendra une conscience antagoniste et contradictoire objective. Inversement dans le cas opposé. Ce jeu, toujours alternatif et rythmique,*

[12] Voir : Martin, Jean-Clet. *Enfer de la philosophie*, Paris : éd. Léo Scheer, 2012.

> *avec domination statistique et probabilitaire, sera inhérent à toute collectivité humaine.* (Lupasco 68)

L'humanité, c'est à la fois ce qui nous fait voir combien nous sommes semblables, et ce qui nous permet d'être différent. C'est pourquoi, « dans nos sociétés de plus en plus diversifiées, il est indispensable d'assurer une interaction harmonieuse et un vouloir vivre ensemble de personnes et de groupes aux identités culturelles à la fois plurielles, variées et dynamiques » (Déclaration Universelle de l'UNESCO sur la diversité culturelle, 2 novembre 2001).

La double fragmentation de l'Être humain : Raison (Mental)↔Esprit (Sacre), l'autonomie de la conscience individuelle, la primauté de la subjectivité, découlant aussi de la *condition humaine* qui sera toujours *gravitationnelle* (G. Liiceanu) œuvre à sa double scission (division) : fragmentation individuelle (intérieure) - collective (extérieure) guidée par une logique de l'antagonisme perpétuel des homogénéisations et hétérogénéisations marquées par une dynamique transfinie des actualisations et potentialisations réciproques. C'est pourquoi l'unité édifiée sur cette logique et moyens politiques et administratifs sera mécanique donc précaire, instable, porteuse de clivages et de divisions incessantes.

La postmodernité de la mondialisation, dans ses intentions d'intégralisme constructif, s'efforce de trouver le modèle caché derrière toutes les cultures et les visions du monde. *La pensée (conscience) intégrale* décrit l'être humain dans un cadre universel. Elle repose sur un concept de base, le déploiement intégral d'une série d'antinomies, inscrits dans quatre quadrants (quatre manières dont s'exprime simultanément l'esprit universel), qui peut s'appliquer à une personne comme à un groupe, à une entreprise comme à une nation, à une technique de développement comme à un modèle socioculturel. Penser « intégralement », selon les auteurs, peut nous permettre de vivre pleinement et de prospérer dans la société d'aujourd'hui, à travers un ensemble d'idées et d'outils novateurs capables de nous conduire vers des comportements, des attitudes et des actes plus justes, mieux adaptés à ce monde en perpétuel changement.

La pensée intégrale est aussi une porte ouverte sur l'exploration et l'intégration de nouveaux paliers de la conscience humaine. C'est ce qu'a fait Ken Wilber, en s'appuyant lui-même sur d'autres auteurs qui avaient commencé le travail avant lui : A. Maslow, J. Piaget, L. Kohlberg, C. Graves et D. Beck, Jean Gebser, Sri Aurobindo, Teilhard de Chardin, Plotin, Shankara, N. Elias, C. G. Jung et bien d'autres.

Une façon de comprendre le modèle à quatre quadrants est de considérer le quadrant SUPÉRIEUR GAUCHE comme primaire, et les trois autres quadrants comme différentes façons dont la conscience humaine individuelle est conditionnée par le cerveau matériel, les influences culturelles et des structures sociales. L'histoire de la civilisation Occidentale en est la preuve : la culture Occidentale a trop privilégié le poids des quadrants droits (sciences de la nature, l'empirisme et les sciences systémiques, le structurel), et a négligé les quadrants gauches (phénoménologie psychologique et intersubjective). Opérant à l'établissement de la paix civile, le pluralisme *comportemental* et *structurel* (quadrant 2 et 4) s'est montré fragile à la question de l''universalité du „vrai", de la „vérité" des discours culturels et éthiques qui, le long de l'histoire, s'est avéré contradictoire.

Chaque quadrant se compose de neuf niveaux/étapes et tous les quadrants interagissent entre eux. En combinant les quadrants et les niveaux, on obtient une approche « tous quadrants, tous niveaux » de la Philosophie Intégrale[13]:

	INDIVIDUEL/SINGULIER	
	PENSÉE INTÉRIEURE – SCIENCES SUBJECTIVES	RÉALITÉ EXTÉRIEURE – SCIENCES OBJECTIVES
INTÉRIEUR	1 INTENTIONNEL= phénoménologie psychologique Intérieur, subjectif, psychologie, spiritualité, Esprit, Divinité, valeurs, idées, soi, intentions etc.	2 COMPORTEMENTAL= sciences de la Nature. Monde (micro)physique, nature, corps, faits, biologie, mathématiques, empirisme etc.
	3 CULTUREL= phénoménologie intersubjective Croyances, compréhension du monde, éducation, morale, langages, signes, mythes, dialogue collectif etc.	4 STRUCTUREL= sciences systémiques Structures d'organisation, systèmes astrophysiques, sociaux, politiques, économiques etc.
	COLLECTIF/PLURIEL	

La philosophie intégrale à l'époque de la mondialisation et du plurivers, par l'insistance du quadrant 1 et 2 – Intentionnel et Culturel, a la mission de redresser le déséquilibre des quatre quadrants en précisant l'importance des quadrants gauches.

Toute sociologie renvoie à la psychologie. Les repères d'une troisième dialectique (psychique) *en l'ère planétaire où toute l'humanité vit une communauté de destin* sont essentiels à l'agir humain qui précède souvent la réflexion. « Contracter » un équilibre politique/social nécessite donc une implication vive de l'intentionnel, comme chez les Grecs encore, la tripartition psychologique parallèle, celle des trois âmes hiérarchisées : esprit, cœur, désir – respectivement : la loi, le contrôle, la mesure – opérait contre la démesure personnelle et le désordre social.

Appelée différemment : Dieu, Divinité, Sacre, Esprit, Âme, univers psychique etc. dans différentes philosophies et/ou traditions cette dialectique « apparait comme non contradictoire et contradictoire à la fois, Un et Multiple, homogène et hétérogène… » (Lupasco 231) et semble contribuer substantiellement à l'avènement d'un *idéal de l'humanité*. Cette dimension se présente comme un tiers inclus - la condition inavouable de toute dialectique, conscience rigoureuse de la réconciliation des rapports, parce que l'unité n'exclut rien, elle inclut tout, parce qu' « il existe une unité qui transcende les contraires et en même temps la détermine intégralement » (Héraclite). « L'un conserve et sauve le multiple » (Leibnitz), « relie l'artificiellement séparé » (Morin). C'est pourquoi une pensée « éclairée »,

[13] http://journal-integral.blogspot.com/; http://universite-integrale.blogspot.com/

totalisante s'impose pour dépasser l'ancien paradigme binaire sujet-objet pour le remplacer par celui ternaire (du tiers inclus) : *sujet-objet-sacre*. Le sacre (divin, esprit, âme) – zone de résistance maximale, aspect non rationalisable de la réalité devient un impératif de l'humanité, fondé sur une interaction harmonieuse entre *individuel-social-sacre* profilant une perspective « cybernétique » avec des rapports de force symboliques, de sens, de fécondation collatérale et communication dialogique**.** Dans toute socialisation humaine il existe plusieurs types d'interactions : « interaction perceptive et motrice actionnelle de chacun sur chacun, de tous sur chacun et de chacun sur tous. Mais chacun et tous ensemble, comme structures et systèmes, obéissent à des lois physiques et à des lois biologiques, qui se répercutent sur les lois neuropsychiques, et celles-ci sur celles-là. Il y a compétition dialectique entre les dialectiques de l'extériorisation physique et biologique et de l'intériorisation psychique ». (Lupasco, 1978 : 67)

La (re)affirmation postmoderne de la conscience humaine, après les contributions de plusieurs versions de la philosophie de la conscience, que ce soit le méthodisme de Descartes, la phénoménologie de Husserl, l'idéalisme transcendantal de Kant, la dialectique de Hegel, dans une certaine mesure, l'ontologisme de Heidegger, l'existentialisme humaniste de Sartre, la Raison communicationnelle et la vérité consensuelle de Habermas, le dialogue comme vérité de Gadamer, l'Anthropophanie transanthropologique de Raimon Panikkar avec le dialogue dialogal (unité au-dessus de nous) etc. s'avère pertinente pour la survie des sujets-conscients du plurivers. Ce troisième univers psychique, cette systématisation dialectique neuropsychique « préfigure un troisième univers possible par delà le nôtre, entre les deux autres systématisations dialectiques (physique et biologique), engendrant le contrôle de ces deux dernières, par la conscience de la conscience, la connaissance de la connaissance, et comme une lucidité progressive d'une omniscience et d'une omnipotence en laborieux et perpétuel devenir ». (Lupasco, 1979 : 230)

Il nous a paru que notre schématisation ci-dessous, inspirée d'une trialectique de la philosophie de Stéphane Lupasco englobe et dépasse tous les paradigmes avec prétention à l'intégralité et à la complexité des réalités quelques quelles soient :

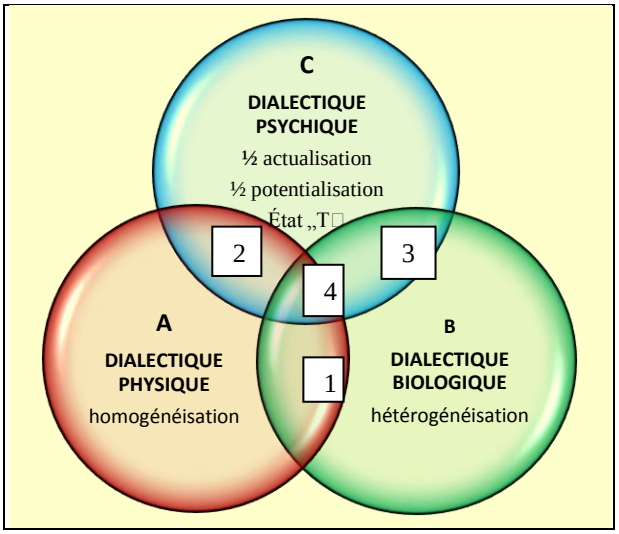

Graphe II : 1; 2; 3 – zones des antagonismes dialectiques oppositifs, suivant des dynamiques réciproques:

- actualisation/potentialisation ; potentialisation/actualisation ; 4 – zone de changement de Niveau(x) de Réalité grâce à la dialectique psychique – de semi-actualisation et semi-potentialisation (état « T » de « maîtrise » des deux autres dialectiques.

Selon Stéphane Lupasco, l'être humain – psychologique, social et culturel se construit et (ré)agit désormais à l'intersection de divers creusets, influences ontologiques : physique, biologique et psychique/symbolique. Mais le point fort et de résistance de son ontologie dialectique est l'affirmation, dans notre contexte, de l'importance de la dialectique psychique (idem: Dieu, divinité, esprit, âme) qui a la mission de „maitriser" les contradictions pour pouvoir „gouverner tout l'Univers". Cette dialectique-énergie lupascienne englobe toute « confiance anthropologique » en la possibilité d'une réconciliation entre conscience critique et identité (projet Habermas), l'anthropophanie trinitaire (sens, raison, foi/intellect/intuition pure) - projet Raimon Panikkar et beaucoup d'autres théories et/ou courants de pensée orthodoxes (exotériques) ou moins orthodoxes (ésotéristes).

Les auteurs de la théorie de la *réciprocité primordiale* – Dominique Temple et Mireille Chabal, inspirés par la *Logique dynamique du contradictoire* de Stéphane Lupasco, considèrent que la réciprocité est le berceau de l'être humain. La culture humaine débutait quand elle fondait le vivre ensemble sur la *prohibition de l'inceste*, l'interdiction du *Même*. Mais lorsque le *Différent* se présente sous une forme radicale, c'est alors lui qui est condamné. Ainsi, ce qui se décline sur le mode de la *Différence absolue* est frappé du même interdit que l'*Identité absolue*. Interdire le *Même* ou interdire la *Différence absolue* peut s'entendre comme deux applications d'une loi plus générale : la prohibition de ce qui s'affirme comme logiquement non-contradictoire. Et cette prohibition conduit à la *relativisation* du Différent par le Même et du Même par le Différent :

> *chaque partenaire d'une relation réciproque, agissant et subissant à la fois, accède à une situation où chacune de ces dynamiques antagonistes (agir et subir) chacune en elle-même non-contradictoire, est relativisée par l'autre, de sorte qu'elles se métamorphosent l'une l'autre, au moins en partie, en une énergie réfléchie sur elle-même, une énergie psychique. Cela veut dire que les réflexes, instincts, activités des sens ne sont plus orientés par une finalité biologique aveugle, mais qu'ils sont réfléchis sur eux-mêmes en une conscience de ce qu'ils sont et de leur finalité. Cette métamorphose est l'avènement de la conscience de conscience_que les Traditions appellent la Révélation. Mais surtout, la réciprocité permet que la conscience qui résulte de cette métamorphose appartienne simultanément autant aux uns qu'aux autres. Le sens est immédiatement universel.*[14]

Ainsi, la Logique dynamique du contradictoire, permet la compréhension : a) des *structures* et *systèmes* de réciprocité ; b) du développement dialectique des *formes* de réciprocité ; c) des interactions des trois *niveaux* (*réel*, *imaginaire* et *symbolique*) de la réciprocité. Le principe d'antagonisme de la *Logique dynamique du contradictoire*, permet interpréter la *conscience de soi* comme la résultante de l'interaction des *consciences élémentaires* conjointes aux énergies physique et biologique de la nature. Tandis que l'échange marchand de la mondialisation réalise une complémentarité d'intérêts, la réciprocité

[14] *dominique.temple.free.fr/réciprocité*

fait apparaître entre les partenaires une réalité spirituelle, une conscience *commune* - le tiers inclus d'où procède la vraie condition humaine.

Conclusions (pluralistes)

- la culture humaine cultive la nature pour produire des univers artificiels – des mondes-visions, des objets-signes, des symboles, des concepts qui ne sont pas flexibles et dont l'intentionnalité intrinsèque tend à l'univocité ;
- chaque culture n'a pas de place pour la non identité et le pluralisme, accomplissant un double acte contradictoire et antagoniste : *de fixer* (une identité) et *séparer* (se délimiter des autres identités) ;
- bien que la philosophie ne peut être qu'un effort pour se fondre à nouveau dans le Tout, être pensé c'est tomber hors l'Englobant (unité, totalité) ;
- le nouveau déterminisme civilisationnel – la *monadologie plurielle* par-delà l'uniformisation planétaire apparente, continue heureusement (!), à nous singulariser et à nous différencier mais l'extension de la valeur de différence débouche sur une incompatibilité patente avec le fonctionnement du modèle démocratique libéral ;
- révoquant l'ordre de l'Un pour *ménager de plus en plus le jeu dans l'unité,* entraine une reformulation plus vaste de l'unité car les singularités proliférantes ne sont pas des Uns, l'Un pluriel ne devient pas une nouvelle instance judicative ;
- le monde pluraliste ressemble plutôt à une république fédérale qu'à un empire ou royaume ;
- l'être vivant et pensant « sera à la fois une totalisation qui s'achève en totalité (en tant que vivant) et une totalité qui se détotalise (en tant que pensant) » /Bergson/ ;
- le temps, l'espace, la durée rendent la totalisation impossible ;
- l'univers pluraliste reste ouvert à l'imprévisible et même au miracle.

Conclusions (éclairées)

- le pluralisme n'est pas un super système théorique, ni une panacée intellectuelle, c'est une *aptitude par excellence humaine* (du latin *aptus=adapté*), résultant de la condition *néotène*[15] de l'être humain ;
- l'attitude pluraliste à l'époque de la mondialisation sera une « longue maturation et implique l'expérience de la relativité (non du relativisme) de tous nos concepts, notions et convictions et de notre condition humaine comme telle ». (Panikkar 114) ;
- la culture a toujours été un grand insuccès de la vie par rapport à la civilisation. La civilisation c'est l'enivrement de la force vitale, une tendance pratique, utilitaire, réaliste, technique et athée qui étouffe l'esprit tandis que la culture n'est pas la réalisation d'une vie nouvelle et meilleure mais de nouvelles et meilleures valeurs ;

[15] l'hypothèse du *caractère néotène* de l'être humain procède d'une dimension anthropologique et philosophique, soulignée entre autres par le philosophe français *Dany-Robert Dufour*. Du fait de son inachèvement, l'homme serait un être intrinsèquement prématuré, dépendant de la relation à l'Autre, d'où la substitution nécessaire de la Culture à la Nature propre à cette espèce, et sa place particulière dans l'histoire de l'évolution, l'homme se réappropriant le monde par la parole, la croyance symbolique et la « création prothétique », c'est-à-dire la technique.

- tout effort du *cogito* humain dans la définition des paradigmes d'un nouveau *modus vivendi* de la mondialisation seront lacunaires, lapidaires sans l'entrainement de l'***Intentionnel***, de « la recherche intérieure » (K. Wilber), du « mental éclairé » (Aurobindo), de la « transfiguration et illumination » (N. Berdiaev), de « la dialectique psychique » (S. Lupasco), de la « réciprocité primordiale » (D. Temple) de l'être humain qui fait apparaître entre les sujets humains une réalité spirituelle, une conscience *commune* - le tiers inclus d'où procède la vraie condition humaine.

REFERENCES BIBLIOGRAPHIQUES:

Appiah, K. Antony. *Le code de l'honneur. Comment surviennent les révolutions morales.* Paris : Gallimard, 2012.
Badie, Bertrand. « Mondialisation et société ouverte », Après-demain, N 383-384**,** 1996, ou: www.l-atalante.com/.../apres-demains/48/523/.../revue.html
Barrau, Aurélien, Daniel Parrochia. *Forme et origine de l'univers.* Paris : Dunod/La Recherche, 2010.
Betancourt, Raul-Fornet. *La philosophie interculturelle: penser autrement le monde*. trad.fr. Albert Kasanda, Paris : éditions de l'Atelier, 2011.
Demorgon, Jacques. *Complexité des cultures et de l'interculturel. Contre les pensées uniques*. Paris : Economica/anthropos, 2010.
Dufour, Dany-Robert. *L'individu qui vient…après le libéralisme*. Paris : Denoël, 2011.
Fabietti, Ugo. *Antropologia culturale. L'esperienza e l'interpretazione.* Milano : Laterza, 2009.
Faye, Jean-Pierre. *Les voies neuves de la philosophie*. Paris : Herman, 2008.
Hénaff, Marcel. *Le don des philosophes. Repenser la réciprocité*. Paris : Seuil, 2012.
Julien, François. *Entrer dans une pensée, ou des possibles de l'esprit*. Paris : Gallimard, 2012.
Lahire, Bernard. *Monde pluriel. Penser l'unité des sciences sociales.* Paris : Seuil, 2012.
Le Pichon, Alain, Moussa Sow. *Le renversement du ciel. Parcours d'anthropologie réciproque*. Paris : CNRS Éditions, 2011.
Lupasco, Stéphane. *Psychisme et sociologie.* Paris : Casterman, 1978.
Lupasco, Stéphane. *L'Univers psychique. La fin de la psychanalyse.* Paris : Denoël-Gonthier, 1979.
Martin, Jean-Clet. *Plurivers – Essai sur la fin du monde*, Paris : PUF, 2010.
Martin, Jean-Clet. *Enfer de la philosophie*, Paris : éd. Léo Scheer, 2012.
Morin, Edgard. *La voie pour l'avenir de l'humanité*. Paris : Fayard, 2012.
Nancy, Jean-Luc, Aurélien Barrau. *Dans quels mondes vivons-nous*. Paris : Galilée, 2011.
Pasqualotto, Giangiorgio. *Filosofia e globalizzazione. Intercultura e identità tra Oriente e Occidente.* Milano : Mimesis, collana: volti, nr. 54, 2011.
Panikkar, Raimon. *Pluralisme et interculturalité*. Paris : Cerf, collection « œuvres de Raimon Panikkar », 2012.
Rodrik, Dani. *La globalizzazione intelligente*. Milano : Laterza, 2011.

Temple, Dominique, Mireille Chabal. *La réciprocité et la naissance des valeurs humaines*. Paris : Harmattan, 1995.
Wilber, Ken. *Le livre de la vision intégrale : Relier l'épanouissement personnel et développement durable.* trad. fr. Maurice Brasher, Myriam Mora. Paris : Dunod, 2008.
Wissmann, Heinz. *Penser entre les langues.* Pars : Albin Michel, 2012.

THE FIRST COMPREHENSIVE WORK WHICH DISCUSSES THE CONNECTION BETWEEN THE GERMAN AND ROMANIAN CULTURE

Ioana Ştefan, PhD Candidate, University of Oradea

Abstract: Today it is a given fact that literature, philosophy and German culture exerted a great influence on the Romanian literature. The first writer in whose work this influence was noticed, has been, of course, the national poet Mihai Eminescu. In the desire to put a boundary between national identity and foreign elements reflected in his work, some critics have committed the error of putting them in opposition, others have realized that they are connected and that is what gives originality of Eminescu's work. The first critic conducting a comprehensive work which discusses the relationship between romantic elements taken from German and the domestic ones, is A.C. Cuza. In 1919, he published the book in two volumes Mihail Eminescu as a representative of Romanticism, the first volume being entitled The Romantic Theory and the second Eminescu's Life and Work. Especially the second volume of his work deserves a careful analysis in order to see the first sustained way of perceiving the connection between the German and Romanian culture.

Keywords: German, Romanian culture, A.C. Cuza, influence, nationality;

Expunându-şi întreaga teorie şi propria interpretare a romantismului, în unele locuri validă, în altele nu, A. C. Cuza îşi propune, aplicarea acesteia pe opera şi personalitatea lui Mihai Eminescu, fapt realizat prin volumul al doilea al cărții. Între acesta, intitulat *Viața şi opera lui Eminescu*, şi primul se creează o interdependență consemnată de autor în a doua *Prefață*: „Se vede dar, că aceste două volume alcătuiesc o singură operă. Şi voim să zicem prin aceasta, nu numai că *teoria romantismului* este baza înțelegerii vieții şi operei lui Mihail Eminescu, dar că totodată *viața şi opera lui* serveşte înțelegerii romantismului."[1] Un lucru demn de reținut din primul volum este că A. C. Cuza îi descoperă pe Jean Paul Richter şi pe Hölderlin ca pe nişte „însemnați ca îndrumători literari, ai renaşterii romantice"[2] Şi aici poate fi punctul de pornire cel mai „argumentat" al erorii de încadrare a celor doi. Pe Jean Paul îl vede prins între raționalism şi sentimentalism, opera sa însumând următoarele particularități romantice: alternanța vis – realitate, extazul şi mai ales umorul. În realitate, Jean Paul, adânc înrădăcinat în burghezia germană, a anticipat, în unele privințe, literatura Biedermeier-ului şi a realismului burghez. Acest lucru se referă la înclinația spre idilă, opțiunea pentru omniprezentul sens al umorului şi preferința pentru tipul de solitar, bizar şi excentric, care apare pentru prima dată, în literatură, la el şi revine la Stifter şi Raabe. Şi nu este surprinzător, faptul că, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în el s-a văzut un creator specific idilismului, până când cercul lui Stefan George (Max Kommerell) a descoperit vraja limbajului vizionar din poemele de vis ale lui Jean Paul şi a atras atenția asupra unei modernități suprarealiste în opera sa. Criticul şi istoricul literar german Sorensen opinează că aceste caracteristici sunt discutabile numai dacă sunt absolute, pentru că ceea ce determină

[1] A. C. Cuza,*„Mihail Eminescu ca reprezentant al romantismului"*, vol. II *Viața şi opera lui Eminescu*, în *Corpusul receptării critice a operei lui M. Eminescu,* Secolul XX, vol. XXIV, Editura Saeculum I.O., Bucureşti, 2010, p. 6

[2] A. C. Cuza,*„Mihail Eminescu ca reprezentant al romantismului"*, vol. 1 *Teoria romantismului* în *Corpusul receptării critice a operei lui M. Eminescu*, Secolul XX, vol. XXIII, Editura Saeculum I.O., Bucureşti, 2010, p. 128

opera lui Jean Paul este complexitatea şi diversitatea de voci. Acesta a urât tipul narațiunii lineare şi a ridicat la rang înalt cultul prieteniei şi dragostei, bucuria sentimentelor, introspecția precum şi analiza spirituală. A. C. Cuza analizează romanul *Titan* ca specific romantismului. Pentru înțelegerea operei lui Jean Paul ar fi, însă, mai interesant romanul *Siebenkäs*. Din acesta se poate deduce: „Ironie şi cochetărie curată; nimeni dintre scriitori n-a ajuns aşa departe, folosind aceste proceduri aşa cum le-a folosit Jean Paul, ajungând până la jocul cu cititorul, fiind asemănător cu exemplu său englezesc *Tristam Shandy* de Laurence Stern."[3] Aşadar, putem spune că într-adevăr influența lui Jean Paul pentru tehnica de narațiune romantică, cum ar fi în *Nachtwachen des Bonaventura,* şi pentru romanul secolului al XIX-lea (Stifter, Keller, Raabe) a fost semnificativă. Chiar şi limbajul folosit a oferit un izvor important pentru autori precum Borne, Heine, Gutzkow. Dar el a fost „einzelänger" şi nu romantic.

Dintre capitolele dezbătute în volumul al doilea, ne vom opri mai ales la cel de-al treilea, al patrulea, al şaselea, al şaptelea şi al optulea, unde sunt analizate aplicat pe opera eminesciană elementele preluate din romantismul german.

Capitolul III - *Personalitatea lui Eminescu* – introduce teoria celor trei factori care explică viața şi opera geniului eminescian şi a oricărui artist în general. Aceştia sunt tratați în ordinea importanței: personalitatea, întâmplările traiului şi mediul, primul devenind factorul hotărâtor şi fiind definit ca „o unitate organică, fizică şi morală, acea dintâi ca bază, ca înveliş, a acelui din urmă."[4] Cultura este socotită ca elementul de bază cuprins de personalitate. În considerarea personalității eminesciene, A. C. Cuza, are în vedere, aşa cum afirmă de la început, mai presus de propriile opinii, mărturiile contemporanilor poetului. Prin urmare, primează imaginea unui copil deosebit, care fuge de lume şi se leapădă de toate mărunțişurile ei, cutreierând pădurile şi iubind singurătatea. Toate gesturile, aparent stranii, descrise prin diversele mărturii aveau un singur scop: conştientizarea permanentei importanțe a ascendenței spere absolut. Criticul sesizează unitatea deplină caracteristică acestei personalități şi menționează, ca o primă dovadă, preocuparea pentru istoria națională şi soarta poporului român manifestată încă din şcoala primară şi până la sfârşitul vieții. Între atracțiile surprinse în perioada şcolii primare se regăseşte, pe lângă istoria şi literatura română, cea pentru literatura romantică înfățişată prin citirea povestirilor fantastice ale lui E. T. A. Hoffmann. Cele două lumi în care Eminescu a trăit sunt expuse astfel: lumea poeziei – veselă, plină de plăsmuiri inedite şi lumea istoriei – sumbră, unde sunt vădite suferințele unui popor martir. Ideea națională devine marcantă în acest caz. Din perioada petrecută la Viena, relatările lui Slavici, fac panorama îndeletnicirilor lui Eminescu între care primează studiul filosofiei. Aici teoriile lui Schopenhauer, Kant, Platon, Buddha, Confuciu, şi, nu în ultimul rând, Spinoza şi Fichte, prind rădăcini în sufletul poetului predispus spre romantism, contribuind la îmbogățirea culturii şi la conturarea precisă a personalității. Ele se concretizează în comportamentul detaşat, ce ajungea până la uitarea de sine, datorată faptului

[3] Sorensen, Algot Bengt, *Geschichte der deutschen Literatur,* Band I und Band II, C. H. Beck Verlag, 1997, p.332

[4] A. C. Cuza*,,Mihail Eminescu ca reprezentant al romantismului"*, vol. II *Viața şi opera lui Eminescu,* în *Corpusul receptării critice a operei lui M. Eminescu,* Secolul XX, vol. XXIV, Editura Saeculum I.O., Bucureşti, 2010, p. 86

că era „stăpânit în mod absolut şi exclusiv de preocupările ideale – ale raporturilor lui romantice cu *infinitul*.”[5]

În *Amintiri personale,* capitolul al IV-lea se indică faptul că romantismul eminescian face parte din însăşi spiritul său, cuprins de dorul infinitului, de misterul vieții şi de ideea națională. Farmecul legendelor şi poveştilor populare conduc spre omagierea trecutului, iar acesta reprezintă elementul esențial în înțelegerea prezentului. Aceste predispoziții nu l-au putut apropia şi îndruma decât spre o cultură romantică, unde se aflau puterea magică a idealismului, farmecul libertății absolute din lumea basmelor, visul eliberator şi motivul florii albastre.

Raporturile dintre personalitatea lui Eminescu şi cea a scriitorilor literaturii universale şi germane, în special, sunt prezentate astfel: „ Eminescu nu a fost: un Byron, spleenic; un Leopardi, bolnav; un Alfred de Musset, prăpădit de femei şi absint; un Heinrich Heine ataxic; un Edgar Poe, alcoolic; un Gogol, halucinat; un Baudelaire, decadent; un Paul Verlaine, amoral; un Hölderlin, Lenau, Leuthold, Nietzsche, de Maupassant, predestinat nebuniei. Nu!”[6] El este văzut ca un romantic pur şi sănătos.

Capitolul al VI-lea *Romantismul lui Eminescu*, constituie cea mai complexă abordare a acelei tematici până la momentul respectiv. Exegetul începe prin justificarea caracterului romantic eminescian, ca fiind dat de alcătuirea sa sufletească. Acesta se recunoaşte încă din tendința de izolare şi obiceiurile stranii din copilărie, văzute ca manifestări fizice ale dorului „florii albastre”. Ea l-a îndrumat spre şcoala romantică. Eminescu este stăpânit de un *romantism organic*, adică unul care porneşte din ființa sa, din sentimentalismul înnăscut şi nu are de-a face cu *romantismul mecanic* al înrâuririi externe a vreunei personalități, de care nici nu poate fi vorba în cazul de față. Prin acest romantism înnăscut, ni se explică şi unitatea operei şi gândirii eminesciene. A. C. Cuza insistă asupra acestei idei pe tot parcursul volumului.

Marele său aport în cadrul istoriei literaturii române se recunoaşte prin implementarea conceptului că poetul nostru a avut un fond prim romantic care l-a condus spre teoria şcolii romantice germane, excluzând imitarea reprezentanților acesteia. Alcătuirea sufletească comună lor şi lui Eminescu, a făcut posibilă apariția unor similitudini sau afinități ale operelor. A. C. Cuza a fost primul care a argumentat proveniența şi reflectarea romantismului eminescian, menționând şi că „romantismul lui Eminescu nu este numai sentiment, ci totodată gândire, doctrină romantică, romantism voit, conştient.” [7]

Primul semn distinctiv, întâlnit în egală măsură la Eminescu ca la ceilalți romantici, prevăzut în acest studiu, este dreptul inspirației libere, ca expresie a sentimentului autonom. Libertatea romantică nu se confundă cu capriciul. Ea duce la universalism, cu dublu sens, atât în ceea ce priveşte cerința unei vaste culturi progresive, cât şi cuprinsul variat al poeziei. În conformitate cu concepțiile lui Eminescu este teoria lui Fr. Schlegel, conform căreia cultura reprezintă binele suprem, iar sufletul culturii este religia; entuziasmul joacă un rol important alături de fantezie privită ca organ, prin care omul se raportează la transcendență. Poezia şi filosofia sunt două sfere distincte, care, unite, dau religia. Şi tocmai pe aceste cerințe ale

[5] Ibidem, p. 98
[6] Ibidem, p. 115
[7] Ibidem, p. 249

esteticii romantice se poate plia perfect personalitatea eminesciană. Nu doar pentru romanticii germani, ci şi pentru Eminescu, condiția esențială a poeților este dată de sentimentul infinitului, ce dă naştere poeziei şi filosofiei idealiste. Am mai putea completa faptul că Schlegel a încercat să reformeze şi morala, dar „în această privință el nu oferă decât puține idei clare, pe lângă sugestiile din numeroasele fragmente”[8] Raportarea lui Eminescu la scrierile populare sau la unele opere de factură germană, criticul, a intitulat-o, foarte sugestiv: „*Renaşterea intuitivă*, aceasta este formula lucrării spiritului său, care nu imitează, ci prelucrează, prefăcând în propria substanță materialul inspirației lui, prin asimilare organică.”[9] Ca exemple dezbate începutul de la *Satira a treia*, prelucrare a unei legende orientale şi *S-a stins viața…*, reproducere a poemului *Venedig* de Cajetan Cerri. Aprofundările textelor duc la consemnarea inevitabilă a concluziei că, Eminescu, creează, chiar şi atunci când se pare că reproduce, rezultând opere mult mai valoroase, deoarece originalitatea sa superioară exclude orice imitație mecanică sau influență banală.

În continuare se trece la urmărirea, în opera lui Eminescu, a reflectării elementelor specifice romantismului, enunțate de autor în primul volum. Sentimentalismul este înțeles la el în accepția superioară a cuvântului, ca trăire în sfera idealității. Drept exemplu sunt date rândurile de autocaracterizare din *Cezara* ce corespund *Fragmentului 505* al lui Fr Schlegel. Tot în cadrul acestui sentimentalism superior sunt analizate religiozitatea, solidaritatea umană şi cea națională ce conduce spre patriotism înflăcărat. Inspirația poeziei populare este adusă în prim-plan. Extrem de importantă este aici afinitatea cu Tieck, pe care o resimte în „lumina lunii” şi în „singurătatea pădurii – Waldeinsamkeit”, elemente introduse de către autorul german pe teritoriul romantismului şi prelucrate cu succes de Eminescu. Tieck este cel la care „trecutul german era atât de categoric identificat cu experiența proprie a trăirii romantice, încât firea germană şi dispoziția sufletească romantică păreau să se confunde”[10]. Alături de acestea, refugiul în natură, misterul, codrii vechi cu izvoarele vrăjite, teiul sfânt, castelele singuratice, dangătul clopotului, sunetul cornului şi al buciumului sunt motive tipic romantice pe care, criticul, are marele merit de a le fi evidențiat în poezii precum *Povestea teiului, Călin…, Doina, Lasă-ți lumea ta uitată, Revedere, Dorință, Mai am un singur dor, Sara pe deal, Venere şi Madonă, Colinde, O,mamă, Stelele-n cer ş.a.* sau în romanul *Geniu pustiu*. Şi, ca o încununare a acestor motive, este abordată muzicalitatea versurilor - expresia sentimentalismului superior. Remarcăm dezbaterea unor titluri de poeme consacrate, în vederea identificării izvoarelor germane, ceea ce reprezintă ascensiunea spre o treaptă considerabilă în evoluția istoriei receptării romantismului german din opera lui Mihai Eminescu.

Al doilea element din construcția romantismului, idealismul, duce, inevitabil, la recunoaşterea în operă a unui sistem de gândire format prin asimilarea ideilor lui Kant, Platon, Fichte şi Schopenhauer şi a filosofiei orientale. A.C. Cuza surprinde, memorabil, teoria nuvelei romantice germane, notând asemănări între capodoperele nuvelistice ala

[8] Nicolae Râmbu, *Romantismul filosofic german,* Editura Polirom, 2001, p.56

[9] A. C. Cuza*,,Mihail Eminescu ca reprezentant al romantismului”,* vol. II *Viața şi opera lui Eminescu*, în *Corpusul receptării critice a operei lui M. Eminescu,* Secolul XX, vol. XXIV, Editura Saeculum I.O., București, 2010, p. 251

[10]Martini Fritz, *Geschichte der deutschen Literatur,* Stuttgart: Alfred Kröner Verlag, 1968, p.285

romanticilor germani şi *Sărmanul Dionis*. Astfel, Fr. Schlegel pretinde ca nuvela să fie bizară, iar Tiek pe lângă curiozitate şi fantastic solicită întreruperea povestirii prin puncte de întoarcere, de la care se porneşte în altă direcţie, dar totuşi se continuă cu acelaşi subiect. E. T. A. Hofmann, pin arta sa ideal-realistă, realizează coexistenţa a două sau mai multe lumi, ce alcătuiesc, de fapt, una singură. *Sărmanul Dionis* este percepută ca o întrupare a tuturor acestor teorii romantice ale nuvelei, amintind, ca formulă estetică, de *Ulciorul de aur*. Se deosebeşte, însă, de acesta din urmă prin explicaţia superioară a întâmplărilor fantastice. În cea a lui E. T. A. Hofmann ele sunt proiecţiile fanteziei lui Anselmus, iar în cea a lui Eminescu explicaţia este dată de filosofia idealistă a lui Platon, şi de idealismul transcendental al lui Kant şi Fichte. Şi aici se descoperă un punct comun cu alţi doi germani, căci tot în aceste teorii îşi au rădăcina atât Solipsismul lui Tieck, cât şi idealismul magic al lui Novalis. Umbra lui Dan din *Sărmanul Dionis* nu este analizată ca un motiv romantic simplist, ci ca o întruchipare a ideii platonice. Tot în această nuvelă, criticul deosebeşte existenţa a patru lumi diferite, dar care alcătuiesc o singură lume: „lumea întâi, e *lumea reală*, cu poetul Dionis, cu gingaşa lui vecină Maria, cu jupânul Riven, vânzătorul de cărţi din Bucureşti, pe la anul 1868 şi care nu e decât reproducerea propriei vieţi, de pe atunci, a poetului. Lumea a doua, e *lumea ideală*, cu călugărul Dan, cu Maria, copila spătarului Tudor Mestecăn, cu maestrul Ruben, de pe vremea lui Alexandrul cel Bun şi care nu e decât proiectarea întâmplărilor şi a figurilor lumii reale în lumea fanteziei poetului, după formula lui Hoffmann. Lumea a treia, e *lumea teoriei* filosofice, a idealismului pe care se bazează întreaga operă, cu umbra care este ideea platonică, cu idealitatea numai a spaţiului, a timpului şi cauzalităţii, care justifică „întoarcerile" povestirii şi neobişnuinţa întâmplărilor ei. Lumea a patra, în sfârşit, e *lumea ironiei* romantice a poetului, având conştiinţa misterului veşnic şi care planează, cu spiritul său liber, senin, deasupra cititorului şi criticului, cu a cărui înţelegere mărginită se joacă, dar şi deasupra lui însuşi şi a operei lui, mărginite, privită în raport cu nemărginirea."[11] Acest rezumat al interpretării lui A. C. Cuza relevă explicit complexitatea de idei şi elemente ce se regăsesc în nuvela *Sărmanul Dionis*, care trece şi ca prototip al nuvelei romantice, lămurind definitiv apartenenţa sa la acest curent şi constituind baza concepţiei eminesciene. Pe lângă splendida analiză întreprinsă asupra acestei opere fundamentale, lămurirea idealismului continuă prin examinarea nuvelei *Archaeus* şi a poemelor *Împărat şi proletar, Satira IV, Cu mâne zilele-ţi adaogi, Cum pe dulcea-i lră…, Singurătate, Mitologicale, Miron şi fromoasa fără corp*. În toate aceste se urmăresc două puncte de vedere înrudite ale idealismului: melancolia şi ironia. Aceasta din urmă, ironia romantică superioară, estetică sau filosofică, reprezintă unul dinte punctele comune cu cei mai de seamă romantici germani: Fr. Schlegel, Tieck şi E. T. A. Hoffmann, pe care exegetul are incontestabilul merit, de a-l fi relevat şi argumentat.

Cel de-al treilea element, pesimismul, îi oferă criticului ocazia de a combate părerea înaintaşilor, conform căreia oprea eminesciană este întruchiparea unui „pesimism realist", datorat împrejurărilor exterioare ale mediului. El este partizanul existenţei unui „pesimism idealist", manifestat sub trei forme: „ca *sentiment superior*, poetic şi filosofic, în lumina

[11] A. C. Cuza,*„Mihail Eminescu ca reprezentant al romantismului"*, vol. II *Viaţa şi opera lui Eminescu*, în *Corpusul receptării critice a operei lui M. Eminescu*, Secolul XX, vol. XXIV, Editura Saeculum I.O., Bucureşti, 2010, p. 270

căruia frământările vieții practice apar ca manifestări fără preț; ca *sistem de gândire*, privind viața în sine, sub raza gândului etern, a contemplării ideilor veşnice; în sfârşit, ca *revoltă morală activă*, pornind din înălțimea acestei contemplări ideale, împotriva răului care domneşte în lume."[12] Se admite, de asemenea, că acest pesimism cuprinde întreagă filosofie ce stă în strânsă legătură cu romantismul. De exemplu, ca *sentiment superior*, pesimismul eminescian este definit astfel: „neastâmpăr, nemulțumire lăuntrică, fără motiv, al acelui „nu ştiu ce vreau", al sufletelor romantice, cuprinse de *dorul infinitului* – de visul chinuitor al unei fericiri nedeterminate, necunoscute, ce ar avea să se realizeze cândva, nu ştiu unde, – al *florii albastre*"[13] Imaginea acestei teorii romantice este determinată în *Demonism*. Dar criticul nu se opreşte doar la descoperirea pesimismului de origine romantică din opera eminesciană, ci numeşte şi capodopere similare de origine germană. Astfel, dorul de infinit este magistral întruchipat de Anselmus din *Ulciorul de aur*. Compensarea neajunsurilor lumii reale, se face, desigur, prin „lumea de vis", asupra căreia Eminescu în *Archaeus*, are aceleaşi considerente cu Novalis. Aşadar, putem observa din nou, că A. C. Cuza descoperă numeroase elemente comune lui Eminescu şi romantismului german, neabordata până la el. Admirabilă este, însă, şi analiza punctuală a operelor pe bază căreia se face orice considerație. Iată, de exemplu, o parte din interpretarea poemului *Moarte…*, realizată pentru a dovedi faptul că pesimismul eminescian, ca *sistem de gândire*, cumulează teorii ale lui Platon, Kant, Schopenhauer, dar şi ale filosofiei indice, toate recognoscibile în creațiile romantice: „Vedem, aşadar, şi aici revenind explicația *dorului infinit,* ala romantismului, ca expresie a năzuinței noastre de a reveni la echilibrul originar ala naturii, al inconştientului armonic şi fericit. Căci viața pe care o trăim, e îndoită nefericire: *ca voință*, ea este zbucium fără răgaz, o luptă crudă, o sfâşiere continuă, într-un cuvânt, egoism, părând a ne satisface dorințele, pentru a ne momi, pe când ea îşi urmăreşte numai scopurile ei, de păstrare a formelor, a *ideilor* veşnice, fiind cu totul indiferentă de întâmplările efemere; *ca reprezentare*, ea este numai o amăgire a simțurilor şi o veşnică enigmă, care îi chinuieşte pe toți: Începând la talpa însăşi a mulțimii omeneşti / … / Ca şi vântu-n valuri trece peste traiul omenesc."[14] *Mortua est, Rugăciunea unui dac, Satira I, Glossă* şi alte texte esențiale vin în sprijinul afirmațiilor. Remarcăm insistența permanentă asupra distincției dintre pesimismul idealist metafizic şi pesimismul empiric sau realist: „*pesimism idealist* – cuam am zis, al sentimentului superior, al gândirii ajunse la hotarele ei, al revoltei morale active – care nu are nevoie a fi vindecat, în nici una din aceste forme ale lui, întrucât e sănătatea şi puterea cea mai desăvârşită a sufletului, de-a dreptul opus, aşadar, *pesimismului realist*, al îndurerării materiale, care în adevăr că este o boală."[15]

Solidarismul este al patrulea element şi este privit tot ca un sentiment superior, ce vizează compătimirea universală şi iubirea aproapelui. El este în strânsă legătură mai ales cu pesimismul, dar şi cu toate celelalte elemente ale romantismului, care se determină şi se condiționează reciproc. Urmarea firească a solidarismului se face prin cel de-al cincilea element – naționalismul, iubirea profundă pentru poporul român. Reperele naționalismului surprind revolta împotriva celor care simulează sentimentele de naționalism, în detrimentul

[12] Ibidem, p. 281
[13] Ibidem, p. 282
[14] Ibidem, p. 289
[15] Ibidem, p. 298

adevăratei iubirii față de patrie, conştiința tăriei neamului, mândria apartenenței la națiune şi a trecutului glorios. Criticul utilizează în această dezbatere, cu precădere, mărturiile lui Eminescu, accentul căzând mai mult pe opera publicistică decât pe cea literară (referiri mai importante apar doar la *Mureşianu, Doină* şi *Geniu pustiu*). Se menționează existența sentimentului național la Eminescu, încă din copilărie, manifestat prin dragostea față de limba şi istoria românilor. Sublinierea elementului caracteristic şcolii romantice şi comun cu reprezentanții germani – culegerea poeziei şi basmelor populare – este foarte importantă. Un accent deosebit cade asupra ataşamentului față de Moldova şi asupra combaterii umanitarismului cosmopolit. Al şaselea element, arhaismul se referă la admirația pentru valorile trecutului.

Remarcăm în decursul dezbaterii elementelor componente ale romantismului, permanentele referiri la operă, pe baza căreia este clarificată orice afirmație, dar şi minuțiozitatea analizei. Observăm aportul adus de A. C. Cuza în cadrul istoriei literare, prin descoperire de noi puncte comune lui Eminescu şi romanticilor germani, la fiecare element pe care îl pune în discuție.

Capitolul al VII-lea pune în lumină *Politica lui Eminescu*, pe care criticul nostru o caracterizează ca fiind sentimentalistă, idealistă, pesimistă, solidaristă şi naționalistă, deci în deplină concordanță cu părțile componente ale romantismului. Considerată în primul rând politică teoretică, prin expunerea unor teorii de stat luminoase, roadă a profundelor studii filosofice şi economice, ea este prin excelență, politică romantică, cum o numeşte exegetul, opusă politicii materialiste. Nu în ultimul rând ea este şi politică pozitivistă, iar toate aceste trăsături stau in interdependență: „Căci fiind *teoretică*, ea rezultă din adâncirea teoriei romantice; *romantică* în principii ea este conservatoare în practică; *conservatoare* ea este prin firea ei însăşi pozitivistă; *pozitivistă* ea este politica relațiilor rodnice, şi nu a unor abstracții sterile. […] *Romantismul e o concepție, un punct de vedere, pozitivismul, o metodă.*”[16] Teoria criticului este aplicată atât asupra politicii externe, vizând în special chestiunea orientului, a cărei soluții este cea națională, cât şi asupra celei interne, unde politica romantică se dovedeşte a fin conservatoare. Atitudinii de revoltă din satira politică îi dă următoarea explicație: „ această atitudine este însă consecința directă a punctului său de vedere romantic – sentimentalist, idealist, pesimist – şi nu contrară acestuia”[17] Exegetul vede o uniune între opera literară şi cea politică a lui Eminescu, astfel că „filosofia pesimistă din *Glossă*, cu „tu rămâi la toate rece” – care se adresează numai intereselor personale, înguste – se completează cu minunata energie activă din articolele lui politice şi din *Satira a treia*.”[18]

Considerând că dorul infinit al romanticilor simbolizat de „floarea albastră”, nu-şi găseşte alinare decât în iubire şi în poezie, atribuie iubirii romantice un statut superior, datorat conştientizării infinitului. Teoria sa o lămureşte pe baza strofelor din *Floare albastră, Dorință, Lasă-ți lumea ta uitată, Din valurile vremii, Sara pe deal, Apari să dai lumină, Călin…, Scrisoarea a patra*, şi *Luceafărul*. În analiza motivului „florii albastre”, comite imprudența de a susține că interpretarea acestui simbol, ar fi similară la Novalis, ca şi la Eminescu. Deşi, corect decifrat la poetul român, se observă, din nou, erori de receptare a

[16] Ibidem, p. 348
[17] Ibidem, p. 417
[18] Ibidem, p. 418

romanticului german: „ Sentimentalistă, iubirea lui Eminescu este dominată, mai întâi, de sentimentul infinitului şi de dorul nehotărât al „florii albastre", pe care, ca şi Novalis, şi el o găseşte în chipul adorat al femeii iubite."[19] Însă, romanul *Heinrich von Oftredingen*, prezintă floarea albastră ca simbol al „dorului de patrie", fără nicio legătură cu chipul femeii iubite. Remarcăm identificarea corectă a acestui motiv romantic prezent la cei doi autori, şi buna lui interpretarea în poezia eminesciană, nu însă fără a semnala receptarea deficitară a sa din romanul scriitorului german. În analiza *Luceafărului*, accentul cade pe mitul lui Hyperion, fără însă a se face referiri la alte abordări ale sale din literatura germană. Se recunosc ideile de proveniență schopenhauriană sau platoniană.

În concluzie, volumele lui A. C. Cuza constituie o abordare inedită a legăturii dintre romantismul german şi Eminescu. În ciuda faptului că apar multiple erori de receptare a scriitorilor de factură germană, ce scad mult din valoarea primei părți, volumul al doilea reprezintă cea mai corectă, clară şi precis argumentată dezbatere a reflectării trăsăturilor romantice în opera eminesciană.

BIBLIOGRAPHY:

Cuza, A. C., *„Mihail Eminescu ca reprezentant al romantismului"*, vol. II *Viața şi opera lui Eminescu,* în *Corpusul receptării critice a operei lui M. Eminescu,* Secolul XX, vol. XXIV, EdituraSaeculum I.O., Bucureşti, 2010.

Cuza, A. C., *„Mihail Eminescu ca reprezentant al romantismului"*, vol. 1 *Teoria romantismului* în *Corpusul receptării critice a operei lui M. Eminescu,* Secolul XX, vol. XXIII, Editura Saeculum I.O., Bucureşti, 2010

Sorensen, Algot Bengt, *Geschichte der deutschen Literatur*, Band I und Band II, C. H. Beck Verlag, 1997.

Râmbu, Nicolae, *Romantismul filosofic german*, Editura Polirom, 2001

Fritz, Martini, *Geschichte der deutschen Literatur*, Stuttgart: Alfred Kröner Verlag, 1968

[19] Ibidem, p. 463

THE COORDINANCE OF DIPLOMATIC WRITING: FROM PRE- TO PROTO-DIPLOMACY

Adrian Petre Popescu, PhD

Abstract: The conformity of diplomatic writing: from pre- to proto-diplomacy, starts with the assumption that there might exist a mutual determination and interdependence between the cultural "product" and its "producer", in an indirect manner, by means of the cultural reality, of the world of symbols. We are talking about cosmic symbolic attributions that have evolved into religious forms, making a multiple view on the world that Umberto Eco describes as the degree of semiotic specificity, the relationship between signifier and signified a relationship of the "work of interpretation" which, according to Tzvetan Todorov, presents the "semantic understanding" and the "symbolic interpretation".

In the area of interest of pre-diplomacy we have also integrated the genetic path between communication and development, namely: from "zoosemiotics" to "kinesis". The next step in multi community relations is proto-diplomacy, deciphered as the way to obtain "definite autonomy". It is obvious that in the construction of proto-diplomatic messages an important part is played by the conceptual architecture of the cosmogonic myth. In this sense, Romulus Vulcănescu rebuilds the pre-Dacian, proto-Dacian mythology, and also the Romanian mythology, on a generative and integrative structure, the latter being the predecessor of Romanian proto-diplomacy. The new allegorical and symbolic teachings are managed in the same area of pre-diplomacy, which will be disseminated by those familiar with the truth through the initiation in certain sacred mysteries, , landmarks that can be found in the structure of operative and speculative masonry, as noticed in "Collegia Fobrorum" or "Craftsmen' Colleges"

Keywords: Cultural, religious, mythology, semiotic, proto-diplomacy

Pornind de la presupoziția că ar putea exista o reciprocă determinare şi intercondiționare între „produsul" cultural şi „producătorul" acestuia, cultura fiind o „lume creată", o (pre)lungire a naturii şi o dimensiune nouă a universului, unde „ființa umană nu se raportează la realitatea fizică în mod direct, [...] ci în mod indirect, prin intermediul realității culturale, al lumii simbolurilor" 1, am putea revizualiza -cu ajutorul acestei proiecții- şi ceea ce ar ține de „lumea prediplomației".

Ideile cu privire la orizontul prediplomației au apărut în societatea primitivă, aparent fără nicio intervenție din exterior. Probabil, cele mai timpurii dovezi ale folosirii „simbolismului prediplomatic" de către om se pot descifra în picturile şi gravurile rupestre paleolitice şi neolitice, care datează de aproape 30.000 de ani. În aceste prezentări pictografice, omul primitiv nu a „descris" (narat) doar portretele şi „historia" vânătorilor şi ale confruntării cu „bestiile", ci a creat o serie de simboluri geometrice, din care nu lipsesc cercurile, spiralele şi liniile, forme care păstrează pe lângă „povestea" scenei şi evidente „semnificații simbolice" specifice acelor timpuri. Ele demonstrează şi probează atât virtuțile discursive precum şi capacitatea de implicare semnică a omului, locuitor şi reflector al mediului înconjurător natural, în dorința lui expresă de a conferi un anume sens cultural (ordonator) unei lumi aparent haotice; exercițiu ce i-a permis să îşi determine locul său în ea. Bănuim că, în căutarea explicațiilor, omul primitiv a atribuit forțelor supranaturale, mitologice o anume cauzalitate (de exemplu, Soarele era privit ca manifestarea puterii masculine supreme, ca opus al entității feminine - Luna, iar tunetul şi fulgerul erau dovada furiei cereşti

ş.a.m.d.). Pe coordonatele aceluiaşi principiu animist, animalele, copacii, plantele, formele geografice etc. erau considerate ca purtătoarele unor puteri supranaturale, aidoma celor inanimate. Atribuirile simbolice erau, în egală măsură, răspunsuri cu privire la geneza cosmică, relaţia între Cer şi Pământ, la rolul omului în „marea rânduială" a lucrurilor, care nu puteau fi eludate din această ecuaţie.

Treptat simbolurile ofereau şi răspunsul cu privire la marile dileme. Astfel: oul, în termeni cosmici s-a născut din apa primară ce ţâşneşte în Rai şi ajunge pe Pământ; pomul vieţii, axis mundi sau axa lumii – avea rădăcinile pe celălalt tărâm, cu ramuri ce dădeau flori pe Pământ şi cu vârfuri ce ajungeau în Rai, unind astfel cele trei tărâmuri ş.a.m.d. Ulterior simbolurile arondate conceptelor cosmice au evoluat spre forme religioase valide, formând o viziune multiplă asupra lumii. Fiecare dintre aceste religii a dezvoltat o mare varietate de simboluri menite să reprezinte aspectele specifice ale credinţei lor, dar şi cu efecte în crearea unor noi limbaje simbolice, cultivate şi în interiorul triburilor.

Din cele nouă principii de clasificare a sistemelor de semne propuse de Umberto Eco reţinem pe cele vizând sursa, statutul natural sau artificial, gradul de specificitate semiotică, raportul dintre semnificant şi semnificat, caracterul reproductibil sau „i-", tipul de legătură între semn şi referent etc. şi, ceea ce ne interesează în cercetarea de faţă, comportamentul indus de către destinatar şi distincţia dintre semne „produse intenţional" şi semne „atenţionale". Pe aceleaşi „lungimi de undă" cu Charles Sanders Pierce, după tipul de legătură dintre semne şi referentul lor, vom distinge între iconic (cu referiri la „caracterele" obiectului pe care îl denotă), indici (cu trimiteri la obiectul detonat) şi simboluri. Ne ajută, în acest sens, demersul lui Tzvetan Todorov 4, potrivit căruia, în interiorul unui „sistem simbolic" dat, relaţia de semnificare este instabilă; altfel spus, orice sistem simbolic utilizat poate produce „sensuri secundare" şi / sau „indirecte" evocate prin asociere.

Oswald Ducrot şi Jean Marie Schaeffer avertizau că, în optica hermeneuticii tradiţionale, simbolismul ar cumula „sensul alegoric" şi „sensul tropologic", fenomen ce ar ţine, în principal, de interpretarea semiotică a discursului, concepută ca o formă de „inferenţă". Astfel, potrivit tentativei lui Tzvetan Todorov de a cliva perspectiva semiotică în „înţelegere semantică" şi „interpretarea simbolică", un text şi/sau un discurs devin „simbolice" în momentul în care, printr-o „muncă de interpretare", le putem descoperi un „sens indirect". Precedenţa vocaţiei diplomatice, aşa cum o putem remarca la „popoarele primitive", rezultă şi din faptul cum acestea erau familiarizate cu relaţiile „inter-tribale". Când, într-un text ca, „Rig Veda" se spune că „legea sacrificiului este legea pe care preoţii sunt avizi s-o cunoască" (v. „Imn" I, 105) avem în faţă imaginea auto-instituirii unei clase / pături de specialişti ai sacrului, ca intermediari între comunitate şi divinitate, aşa cum o surprinde şi Max Weber, de altfel. Conform aceluiaşi sociolog: O comunitate de mistagogi – precum cea legată de misterele eleusine – se menţine de obicei în condiţia unei entităţi comunitare deschise spre exterior şi care îşi modifică structura.

Spre deosebire de societăţile tribale, în China veche prezenţa „preoţilor de carieră" oferă un prim indiciu asupra primului monopol stabilit în comunitate: monopolul pe sacrul de tip religios. În cazul „modelului indian" organizarea se face pe caste: „casta superioară" (casta preoţilor, brahmanii, care au acces la ritualurile fondatoare şi la violenţa sacrificiului); „casta imediat următoare" (cea a războinicilor, ce se ocupă de apărarea comunităţii), apoi „casta meşteşugarilor, negustorilor, agricultorilor" (al cărei rol este acela de a-i servi pe membrii

castelor superioare) şi în sfârşit, „casta paria" / a impurilor (care se ocupă de activităţi considerate nedemne cum ar fi: tăbăcăria, curăţenia oraşelor ş.a.m.d.). Societatea tribală dă dovada unei „organizări piramidale", cu elemente ale unui „complex acţional-simbolic", cu rol de legitimare a puterii politice şi a „noi ordini" pe care aceasta o pretindea întemeiată prin sacralitatea unor înscrisuri.

Aceste manifestări de explorare, comunicare, socializare şi observaţie demonstrează că, şi în organizaţiile arhaice, cutumele aveau întâietate. În comunitatea arhaică, comunicarea pare o joacă plină de elementele cu manifestări ce ne amintesc de cutumele diplomatice, cum ar fi: ordinea, solemnitatea, încântarea, ş.a.m.d.". Acest „joc" confirmă acea predispoziţie pentru „instabilitate", de care amintea Tzvetan Todorov, recunoscută în afara unei reprezentări vieţii (într-o fază arhaică) şi o imagine ce poate să confirme experienţa estetică într-un univers particular. Desemnarea „orizont de aşteptare" a fost definită de teoreticianul Hans Robert Jauss ca fiind un cadru funcţional, compus dintr-un ansamblu de convenţii şi coduri acumulate de receptor, în care se petrece procesul de receptare9, pe care, în cazul de faţă, îl denumim, aprioric, proces prediplomatic chiar dacă ideea de protejare (imunitate diplomatică) era binecunoscută în sânul acestor comunităţi, aşa cum de exemplu o putem constata şi în rândul aborigenilor australieni.

În lucrarea „Der westafrikanische Kulturkreis" (1898), Frobenius considera că zonele culturale sunt prezentate ca fiind „spaţii asimilante"; proces declanşat odată cu / în urma migrării populaţiilor. Frobenius respinge definirea unei culturi prin simpla adiţionare de elemente şi încearcă să stabilească, în morfologia culturală pe care o propune, interdependenţ organică a formelor de creaţie culturală, privind culturile ca forme vii, dotate cu un suflet imanent (paideuma). În acest fel, el delimitează o serie de arii culturale în care predomină anumite forme culturale. Ca atare ordinea naturii şi regulile stabilite de comunităţi sunt modalităţi de percepţie a unor fenomene complexe din jur, care evidenţiază procesul de asimilare: Wir wollen die Kolonien nicht nur ihrer Natur-reichtümer wegen, wir wollen auch Arbeitskräfte aus den sie bewohnenden Menschenmassen gewinnen, [...] müssen auch diese Menschen erziehen zu kräftigen Mitarbeitern am Kulturwerke, prin asta remarcându-se că extensia coloniilor cauzată de beneficiile bogăţiilor naturale atrage şi dorinţa de câştig, proces posibil doar prin consolidarea culturii muncii. Etnologul lansează în acest sens conceptul de paideuma, care se referă la ceea ce este „cultivat" / instruit, dar şi locul unde se învaţă, concept utilizat de Frobenius pentru definirea „sufletului local", „esenţa psihologică a unui spaţiu geografic", pe considerentul că, în opinia etnologului „nu voinţa oamenilor dă naştere culturii, ci cultura îl reînvie pe om".

Astfel de reguli sunt consemnate şi în „Modern Diplomacy", în care „comunităţile primitive" (din Australia, Asia, Africa şi în cele două Americi), sunt prezentate ca „societăţi" care respectă unele cutume, cum ar fi cele legate de mesagerii trimişi pentru a menţine relaţiile inter-tribale, persoane care se bucură de un „tabu protectoral" intangibil. O primă variantă de „drept internaţional", prima „lege internaţională" o recunoaştem din / în relaţiile inter-tribale. Să mai consemnăm şi faptul că, în aceste societăţi, era instituit dreptul de a negocia căsătoriile, regulile de piaţă, teritoriul de vânătoare ş.a.m.d. Chiar şi aşa aceste reguli erau aplicate mecanic, căci indigenul întrebat de sorgintea cutumelor „se mulţumeşte să răspundă că lucrurile au fost întotdeauna aşa, că aceasta a fost porunca zeilor sau învăţătura strămoşilor". Un alt tip de „gândire prediplomatică" îl oferă textele mitice, beneficiarele unui

inventar de „scheme fabuloase” care instituie primele relații între oameni şi alte ființe, între oameni şi lucruri. În plus, se stabilesc „ierarhii” generatoare de echilibre sau dezechilibre.

În acest imperiu cosmologic îşi are seva şi mitologia românească populară şi / sau cultă. Este evident că în comunitățile primitive, eroii civilizatori erau identificați ca entități care se pot recepta drept copii ale unor modele arhetipale cereşti. Eroii arhetipali, considerați un fel de categorie mitologică inferioară, sunt primii învățători ai grupurilor umane, primii descoperitori ai elementelor civilizației, primii organizatori politici ai triburilor, primii codificatori ai principiilor juridice şi morale, adesea şi primii sacerdoți şi profeți.

Conform tradiției creştine, şi cel mai mic poate fi considerat cel mai mare dacă este trimisul celui mai puternic: „«Fiul Omului va să fie dat în mâinile oamenilor»; «Cine între ei ar fi mai mare?» Iar Iisus, cunoscând gândul inimii lor, a luat un copil, l-a pus lângă Sine şi le-a zis: «Tot cel care-l va primi pe pruncul acesta întru numele Meu, pe Mine Mă primeşte; şi tot cel ce Mă va primi pe Mine, primeşte pe Cel ce M’a trimis pe Mine. Căci cel ce este mai mic între voi toți, acela este mai mare.»”.

Un exemplu interesant, legat de cutumele organizațiilor prediplomatice, ne este oferit de „expediția din 22 mai 1804”, susținută de Meriwether Lewis şi William Clark, care în relatările ulterioare călătoriei ştiințifice fac referiri la modul în care a decurs „dialogul” cu organizațiile tribale întâlnite, dialog găzduit într-un spațiu tribal, unde respectând un anumit ritual se fac şi schimburi de cadouri. Relatarea, transformată într-un studiu antropologic, vine să sublinieze caracterul străin / îndepărtat al acestor grupuri, care în centrul socialului folosesc reprezentări, concepții, comportamente atipice societăților contemporane. În spațiul tribal, profilul primilor reprezentanți ai prediplomației este oferit de cei care, grație riturilor, reuşesc să-şi asigure puterea, întreținând sistemele ceremoniale, modalități de a etala puterea în sânul acestor societăți, de a promova limbajul puterii – adesea, unul de adorație oarbă –, o formulă de manifestare timpurie a religiei. Este perioada în care modalitatea de a consfinți ritualic „sacre ierarhii şi relații de putere devine un ingredient al sacralității”, un ritual referitor atât la originea lumii cosmice şi a lumii sociale, cât şi la relația privilegiată instituită între divinitate şi cel desemnat să conducă.

Prediplomația, dacă am ține cont de legendele, miturile şi simbolurile prezente în arsenalul francmasoneriei, poate fi definită ca fiind şi rodul unor contribuții ale „descendenților patriarhali” (din neamul lui Noe), al unui „străvechi şi foarte instruit „corp preoțesc”, avându-şi originile fie în Egipt, fie în Orient, care le-ar fi comunicat grecilor barbari şi primitivi, cunoştințe religioase, fizice şi istorice sub vălul simbolurilor”.

Spirala semiotică a prediplomației s-ar putea revendica şi de la constituirea unui prim „sistem de semnificare” şi de comunicare, cu implicarea în ecuație a semnelor naturale şi / sau convenționale. Perspectiva interdisciplinară venită pe filiera cercetătorilor americani pledează, suficient de convingător, asupra faptului că în aria de interes a prediplomației se poate integra traseul, ce ține de legătura genetică între comunicare şi dezvoltare, de la „zoosemiotică” la „kinezică”.

Studiul comportamentelor simbolice aflate la baza relației prediplomatice, comune oamenilor şi animalelor (comunicare nonverbală, gestualitate, mimică, interacțiune simbolic-spațială etc.) infirmă opțiunea unor gânditori din sfera culturologiei şi a simbologiei, cu privire la fractura între comunicarea naturală şi cea culturală, confirmând procesualitatea evolutivă aflată la baza interacțiunii (interschimbului) cultural-simbolice.

Pasul următor, în cadrul relațiilor stabilite între diferite comunități, îl constituie protodiplomația. Definită drept o activitate prin care se urmăreşte obținerea unui sprijin, din exteriorul unei comunități, pentru recunoaşterea suveranității sale, cu o „autonomie irevocabilă", protodiplomația ne oferă suficiente exemple regăsibile din Europa occidentală până în Orientul Mijlociu în care s-au păstrat, de la consemnări ale „tratatelor" dintre oraşele-stat mesopotamiene (din anul 2850 î.H.), până la texte ale diplomației asiriene din secolul al VII-lea, comparabile cu unele pasaje din textele biblice care pun în valoare relațiile triburilor evreieşti, între ele sau cu alte popoare. Referitor la acest tip de relații, în studiul lui Walter Krauss, „Civilizația Asiro-Babiloniană" (2001) se fac referiri la anumiți prezicători ajunşi la palat; adevărați funcționari care depuneau un jurământ. „Prezicătorii palatului aveau mult de lucru deoarece clientul lor regal îi consulta permanent, chiar pentru cel mai mărunt aspect.".

Într-o astfel de lume – prin care se pare că îşi purtase paşii „tracul Orfeu" – rolul funcționarilor-sfetnici se prelungeşte până în cadrul relațiilor stabilite între lumea elenă şi cea geto-dacă. De această dată funcționarii protodiplomatici consemnează „porunci de scriere", reproduse pe plăcile de marmură.

Dacă, inițial, textele erau adresate zeilor, ca semn de mulțumire ulterior acestea au devenit martorele relațiilor interumane. Ele ar putea fi incluse în cadrul operelor canonice, constituind la acea vreme o componentă a textelor care reflectă un criteriu general şi, în bună măsură, o dogmă, o normă sau o axiomă, care mai târziu au fost definite ca elemente ce compun / reunesc „canonul din umbră". Este un ritual de sorginte indo-europeană, de preamărire a zeilor şi, implicit, a „sistemului de obligații" ale credincioşilor; un cult în urma căruia acțiunea religioasă şi actul ritual se contopesc. Un asemenea „înscris", descoperit în Dobrogea, îl constituie decretul gravat în cinstea solului Acornion, deplasat în ținuturile din stânga Dunării, țara geților, până la Argedava, în ambasadă la puternicul lor rege Burebista, sol intrat în grațiile celui „ajuns cel dintâi şi cel mai mare dintre regii din Tracia, şi stăpânitor al tuturor ținuturilor de dincolo şi de dincoace de Dunăre".

Un alt izvor din categoria textelor protodiplomatice ne transpune în epoca suveranului Macedoniei, cu referiri la războiul cu geții. Diodorus Siculus povesteşte cu lux de amănunte momentul în care Dromichaites dispune cruțarea vieții regelui prizonier, argumentând în fața oştenilor că, în caz contrar, un alt rege ar prelua domnia, „unul ce putea să fie mult mai de temut decât înaintaşul lui". Discursul lui Dromichaites, de a-l aduce pe Lysimah la înțelepciunea păcii, prin organizarea a două ospețe (după obiceiul macedonenilor şi după tradiția tracilor) este considerat de Diodor ca fiind un „demers protodiplomatic", un ospăț al înțelepciunii şi al reproşului transmis lui Lysimah, care „a lăsat acasă atâtea deprinderi, un trai cât se poate de ademenitor şi o domnie plină de strălucire, pentru o campanie militară".

Diodor lasă să se înțeleagă faptul că, prin acest comportament, Dromichaites nu făcea decât să aplice doctrina orfică, exercitând virtuțile civice şi mizând pe transfigurarea morală, principii esențiale „mântuirii", o doctrină încadrată în marea mişcare catartică. Ea ne aminteşte de practicile ucenicilor lui Zalmoxis, care posteau necurmat şi duceau o viață sfântă, în curăție si în smerenie, n-a putut dispărea cu totul [...], şi că sub forma mitului blajinilor, ea se perpetuează în memoria românilor, dar şi a popoarelor învecinate, unde probabil au trăit aceşti ucenici după cucerirea romană şi distrugerea sistematică a templelor lui Zalmoxis de către romani [...], blajinii putând fi asemuiți cu preoții ucenici ai lui Zalmoxis pe considerentul că blajinii au un rol însemnat în lumea de apoi şi, în general, în ceea ce priveşte

relația cu morții, [...], prin deprimare senzorială, adică prin suprimarea oricăror percepții vizuale, auditive sau tactile, întro cameră obscură, cum rezultă din informațiile pe care le avem de la Pitagora, care şi el a practicat deprivarea senzorială şi s-a crezut mutat în lumea de apoi, unde a stat de vorbă cu morții, cu Homer şi cu Hesiod. În plus, este un discurs în care se subliniază alternarea de coduri de la cel social, având ca pivoți regele şi oşteanul, la codul psihologic, centrat pe figura pacifistului şi a războinicului, sau la codul cosmogonic axat pe relația bătrân şi tânăr; cu toate specifice mecanismului logic de a transmite axele culturale ale unui mit.

De aici am putea deduce şi încărcătura mitică a narațiunii protodiplomatice consemnată de Diodor. Ca atare textul păstrează, prin statutul său cultural, trei funcții: una socio-culturală, alta de epocă şi una de mediu social. Prin cutumele lui Orfeu, preluate din învățăturile egiptenilor privitoare la zei, cuprinzând o cosmologie proprie, o mitologie şi un mod sever de viață, Dromichaites este atât un „prooroc", un învățat cunoscător al literelor şi al scrierilor, cât şi un preot practicant al misterelor şi tainelor ritualice.

Demersuri protodiplomatice întâlnim şi în epoca formării civilizației de tip „oppidan", când geto-dacii, posesorii unui alfabet special dar şi a numeroase cunoştințe, demonstrează putere de organizare performantă, remarcate în special în statul lui Burebista. Astfel, lumea Zalmoxismului desemnează, deopotrivă, un gen insondabil de atitudine plină de înțelepciune / sapiențială, model antropologic spiritualist, comuniune în cerc închis şi inițiatic, ritualistică având sens cosmologic şi metodă de conservare, într-un cuvânt religie şi prin ea cutume aplicabile şi în exercițiul protodiplomatic. Trebuie să evidențiem şi faptul că „Zalmoxismul" suportă o înrâurire a practicilor ezoterice egiptene, aspect enucleat de Herodot care precizează că Zalmoxis, ucenic al lui Pitagora, şi-a construit – aidoma celor văzute în Egipt – o locuință subterană, unde a stat ascuns trei ani, în „izolarea senzorială", un cadru în care a învățat însuşirea „ştiințelor cerului". În timpul regelui Burebista, cutuma constituia principalul izvor de drept. Ca urmare a concentrării în aceleaşi mâini a puterii statale şi religioase, se constată influența preceptelor religioase în primele norme şi instituții juridice. Pe vremea lui: e de presupus că tradițiile religioase, mitologice, istorice, juridice ale geto-dacilor erau probabil învățate în tagmele de învățați, care erau polistai / întemeietori de cetate, posibil preoți catartici. E de presupus că tradițiile religioase, mitologice, istorice ori juridice ale geto-dacilor erau probabil memorate de membrii ordinelor inițiatice.

Asemănător druizilor celți, magilor iranieni, brahmanilor indieni sau leviților iudei şi geto-dacii aveau o tagmă de învățați, preoți, care erau vindecători şi maeştri ai divinației. Aceştia erau, după supoziția noastră, şi preoți catartici, ce îşi purificau ființa prin intermediul practicii fumigațiilor, asemănător obiceiurilor de purificare din Egiptul faraonic, din Babilonia şi din Asiria. Este evident că în construcția mesajelor protodiplomatice un rol important îl ocupă arhitectura ideatică de la baza mitului cosmogonic, grație căruia se povestesc evenimente fabuloase care au avut loc după crearea sau apariția lumii.

Romulus Vulcănescu reconstruieşte axele mitologiei predacice, protodacice, precum şi ale mitologiei româneşti pe o structură generativă şi pe una integrativă, ultima fiind precursoarea protodiplomației româneşti, fapt consemnat în relatări istorice de mare fidelitate informațională de către Strabon, în „Geografica" şi de către Herodot, în „Istorii". Potrivit consemnărilor „aşternute" de Dio Cassius, nici Diurpaneus, cunoscut sub numele de Decebal („catalogat" ca fiind un bun psiholog, un abil diplomat şi un eminent strateg) nu a dus lipsă de

„consilieri protodiplomatici". Liderul pe care „documentele vremii, atât cele greceşti cât şi cele scrise în latină îl indicau ca fiind „Dekebalos" ar fi apelat la tot arsenalul protodiplomatic pentru a scăpa de protectoratul Romei, inclusiv la contactarea duşmanilor declarați şi nedeclarați ai Romei, motiv pentru care Dio Cassius relata că Decebal ştia să folosească izbânda, dar şi să iasă cu bine dintr-o înfrângere, fapt pentru care „izbuteşte să refacă unitatea politică a dacilor. Autoritatea lui se întinde peste întreg ținutul dintre Tisa, Dunăre şi Nistru; păreau că s-au şi întors pentru câtva timp vremurile lui Buerebista.".

Imaginea „războinicului Decebal" ar fi inspirată de una dintre figurile panteonului geto-dac, o zeitate analogă lui Ares sau Marte. Ares cel coborât din plaiurile geto-tracice este renumit, în special, pentru strigătul său asemănător tunetului şi ține de egregorul lupului. Cealaltă zeitate analogă, Marte, reprezentat ca un lup (carnasier) este văzut ca model arhetipal al luptătorului. După Strabon, dacii erau numiți „daoi", un nume frigian al lupului, iar zeul lor era Daunus, fapt pentru care aşezarea lor din Moesia Inferioară purta numele de Daous-dava. „Deci dacii se numeau înşişi, mai de mult, lupi". Tot în categoria „documente-martor" se pot include şi tăblițele de plumb geto-dacice de la Sinaia1, adevărate „glose" în imagini, blocurile de piatră de la Colonia Ulpi Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa sau ruinele celor trei monumente de la Adamclisi, legate de luptele romanilor contra dacilor, ori izvoarele epigrafice şi arheologice şi basoreliefurile artistico-narative de pe Columna lui Traian.

În această înşiruire adăugăm şi stela funerară de la Grammeni (Macedonia), ridicată în cinstea lui Tiberius Claudius Maximus, chestor al călăreților, cercetaş în războiul dacic, decorat de împăratul Domițian şi recompensat de Traian pentru că „îl prinsese pe Decebal aducându-i capul la Banisstorum". Inscripția este un „cadru-martor" protodiplomatic, care confirmă nu atât victoria asupra dacilor cât, mai curând, eşecul negocierilor purtate de Imperiului Roman cu Decebal; dovada morții celui mai incomod „lider regional" asigurând Imperiului o stare de linişte în raza lui de influență şi zona de dominație.

Existența unei consistente culturi protodiplomatice în teritoriile româneşti este susținută şi de descoperirile arheologice de la Turda, estimate ca fiind din Epoca Neolitică, unde cercetătoarea Sofia Turmă descoperea 14 litere latine – mai vechi cu cel puțin 1.500 de ani decât scrierea pictografică de la Tărtăria, argumentând astfel existența pe ambele maluri ale Dunării a cinci state, organizații politice înfloritoare, conduse de regi.

De cultura protodiplomatică ține şi „Cronica Codex Rohonczi" (cca. 448 de file), scrisă cu alfabet geto-dacic, text interpretat de cercetătoarea Viorica Enăchiuc ca fiind o cronică a blakilor (vlahilor), scrisă în latina danubiană vulgata, cu un alfabet dac, pe o hârtie datată în secolul XVI. Despre aceasta, cercetătorul Napoleon Săvescu opinează că ar fi mai mult o cronică despre un ritual inițiatic – referitor la un pelerinaj multiconfesional, aparținând confreriei războinicilor daci. „Herodot în relatările sale face referiri la un asemenea cult al nemuririi – cultul lui Zamolxis, încadrat în nota doctrinei pitagoreice – mai precis a unei post-existențe fericite", idee preluată de mai mulți exegeți sub formula amintitului „ritual al lupilor".

Cadrul culturii protodiplomatice dacice a fost abordat şi în mediile ezoterice. Dată fiind importanța acestei învățături filosofice, principele Bethlen Gabor (un apropiat al regele Boemiei, rozicrucianul Frederich al V-lea), cel care patrona artele şi ştiințele în Transilvania, l-a invitat pe poetul Martin Opitz, magistrul de „literae humaniores" să predea cursul despre

„Dacia antică”, la Colegiul Academic din Alba Iulia.

Izvoarele enumerate mai sus au rolul de a întregi imaginea formelor de manifestare din perioada prediplomației în cadrul geografic „Mundus romanus”. Ele aduc în prim-plan atât relațiile de organizare prestatală (regatul dacic, voievodatele, cnezatele, primele uniuni de obști ș.a.m.d.) cât și imaginea liderilor „organizațiilor prestatale”, care într-un proces activ de evoluție au dat noi semnificații termenului de diplomație, determinându-l să descrie chiar un anume privilegiu ori unele favoruri.

În perioada Imperiului Roman același termen era folosit și pe unele dintre documentele oficiale de călătorie. În aceeași sferă a prediplomației sunt gestionate noile învățături alegorice și simbolice, care vor fi diseminate de cei familiarizați cu adevărul și care au primit cunoștințele necesare prin intermediul inițierii în anumite mistere sacre. Ei sunt cei care au continuat să prezinte, într-un amestec de elemente, repere pe care le vom regăsi mai apoi în structura Masoneriei operative și a celei speculative, așa cum, de altfel, le vom repera în „Collegia Fabrorum” sau „Colegiile Meseriașilor”, înființate pentru prima oară la Roma. Cercetări recente readuc în discuție „diferența specifică” între „paradiplomație” și „protodiplomație” pe considerentul că obiectivul nu se focalizează pe realizarea „independenței politice”, ci rămâne fixat pe „căutarea” resurselor internaționale (simbolice și materiale).

REFERENCES:

Albert the Great, *Man and the Beasts,* Editura Medieval, New York,1987
Barston Ronald Peter, *Modern Diplomacy*. Editura Longmans, London & New York, 1992
Biblia, *Noul Testament, Luca,9,* Editura Sapientia, Iași, 2011.
Blaga Lucian, *Spațiul mioritic*, Editura Humanitas, București, [1969], 1994
Blaga Lucian, *Opere, Trilogia culturii*. Editura Minerva, București, 1985,
Bloom Allan, *Criza spiritului american*, Editura Humanitas, București,2006
Bloom Erich, *Canonul occidental*, Editura Art,București, [1997], [2007], 2008
Bederman David J., *International Law in Antiquity. Cambridge* University Press, Cambridge, 2001.
Cassirer Ernst, *Filosofia formelor simbolice, Limbajul*, vol I; Gândirea mitică, Editura Paralela 45, Pitești, 2008
Cotiuga Vasile, *Geții și dacii în izvoarele scrise în greacă și latină,* Editura D.I.G., Iași, 2001
Coman Mihai, *Introducere în antropologia culturală. Mitul și ritul*, Editura Polirom, Iași, 2008
Condurachi Ioan D., *Formarea vechiului drept românesc nescris,* Brașov, 1935
Constantin Daniel, *Misteriile lui Zalmoxis,* Editura Herald, București, 2011
Curtius *Ernst Robert, Litertura europeană și Evul Mediu* , Editura Univers, București, 1970
Drăgan Iosif C., *Noi, Tracii,* Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1976
Diogene L., Despre viețile șidoctrinele filosofilor , Editura Polirom, 2001.
Djuvara Neagu, *O scurtă istorie a românilor povestită celor tineri*, Editura Humanitas, București, 2008

Drimba Ovidiu, *Istoria culturilor şi civilizaţiilor,* Editura SAECULUM I.O., Bucureşti, 2009.
Duchacek Ivo D., *The territorial dimension of politics. Within, among and across nations,* Publisher: Boulder, London, 1986
Ducrot Oswald, *Nouveau dictionnaire encyclopédique des sciences du langage*, Éditions du Seuil, Paris. [1972], 1995.
Eliade Mircea, *De la Zalmoxis la Genghis-Han. Studii comparate despre religiile şi folclorul Daciei şi Europei Occidnetale,* Editura Humanitas,Bucureşti, 1995
Eliade Mircea, *Mitul reintegrării*. Editura Humanitas, Bucureşti, 2003.
Georgiu Grigore, *Filosofia culturii. Cultură şi comunicare*, Editura Comunicare, Bucureşti, 2004
Giurescu Constantin C., *Istoria Românilor*.., Editura Fundaţia Regală pentru Literatură şi Artă, Bucureşti, 1946
Krauss Walter, *Civilizaţia Asiro-Babiloniană*, Editura Prietenii Cărţii, Bucureşti, 2001.
Iliescu Vladimir, „Un Diodor din Sicilia, *Biblioteca istorică*, XXI, Editura Sport-Turism,Bucureşti, 1981
Jauss Hans Robert, *Experienţa estetică şi hermeneutica literară,* Bucureşti,Editura Univers, 1983.
Johan Huizinga, *Homo ludens: o încercare de determinare a elementului ludic al culturii*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2003
Leo Frobenius, *Paideuma..Schiţă a unei filosofii a culturii*, Editura Meridiane, Bucureşti, 1985
Mackey Albert G., *Legendele, miturile şi simbolistica Francmasoneriei*, Editura Herald, Bucureşti, 2008,
Mureşan Doina, *Decebal şi inscripţia de la Philippi,* Dacia Magazin, Orăştie, 2006.
Peţan Aurora, *Tezaurul dacic de la Sinaia.* Editura Dacica, Bucureşti, 2006.
Sebeok Thomas A., *Semnele: o introducere în semiotică*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2002.
Sebeok T.A., *Approaches to semiotics,*Speaking of Apes, New York, 1980
Stéphane Paquin, *La paradiplomatie identitaire:* Le Québec, Éditeur Société québécoise de science politique, Québec, 2004
Silvestri Artur, *Semne şi peceţi. Şapte lecţii despre „origini*", Carpathia Press, Bucureşti, 2005
Strauss Claude Lévi, *Antropologie structurale*, II, Éditions Plon, Paris, 1973Todorov Tzvetan, Symbolisme et Interprétation, Éditions du Seuil, Paris, 1978
Tzvetan Todorov, *Littérature et signification*, Éditions Larousse, Paris, 1967.
Weber Max, *Politica, o vocaţie şi o profesie*, Editura Anima, Bucureşti, 1992.
Weber Max, *Sociologia religiei, traducere de Claudiu Baciu*, Editura Teora, Bucureşti, 1998.

ILLEGAL IMMIGRATION IN THE CONTEXT OF EU - SPECIFICS OF ROMANIA

Carina Ionela Brânzilă, PhD Candidate, "Al. Ioan Cuza" University of Iaşi

Abstract: Immigration has always been a controversial issue worldwide; European Union policies regarding immigration, the rising conflicts and growing poverty on the global arena have increased the number of potential border problems. European laws are currently struggling with controversies and face numerous problems regarding this topic. Furthermore, illegal immigration is not at all a recent phenomenon; however, its situation nowadays is perhaps more dramatic than ever and it must be reduced or even eliminated as soon as possible. There is a thin line between providing help to the immigrants in need and encouraging unwanted immigration and the European Union is trying to see the difference, managing at the same time the continuous flow of illegal immigration and the accompanying complications. This paper tries to have a look at the matter and to analyze the situation of Romania, a buffer zone between EU and non-EU countries.

Keywords: Illegal, immigration, politics, Romania

Dezvoltarea Europei a fost dintodeauna influenţată şi modelată de migraţie. Numeroşi imigranţi au trecut frontierele Europei de-a lungul timpului, stabilindu-se aici şi începând o nouă viaţă. Uniunea Europeană a cunoscut chiar de la înfiinţare un flux ascendent de migranţi sau azilanţi şi o creştere a complexităţii acestui fenomen. Astăzi, mii de persoane călătoresc spre Europa în căutarea unui standard de viaţă mai bun, a stabilităţii şi păcii.

O mare parte din ,,migraţia contemporană"[1] reflectă relaţiile puterilor europene cu fostele colonii, de exemplu cele britanice, franceze, portugheze sau spaniole, dar se poate vorbi tot mai mult despre ,,legături transnaţionale"[2] noi între ţări care nu au avut legături anterioare, de exemplu Italia cu Bangladesh, care are în zilele noastre o comunitate crescândă centrată în Roma. Acest tip de comunităţi complet diferite de ţările gazdă sunt simptomatice pentru noua globalizare a proceselor de imigrare, în care comunităţi etnice se stabilesc cu repziciune în alte părţi ale lumii. Această ,,reproducere aproape spontană a procesului de migraţie internaţională"[3] este facilitată de îmbunătăţirea transportului modern, de dezvoltarea tehnologiei de comunicaţie, precum şi de mecanismele de migraţie în masă care se dovedesc a fi ,,explozive" în capacitatea lor de a genera şi întări rutele de migraţie, conform unor autori precum Goehring[4]; ea este de asemenea condiţionată de procesele geopolitice care modelează şi influenţează migraţia la nivel mondial. Migraţia este influenţată de o combinaţie de factori economici, politici şi sociali, fie din ţara de origine a migrantului (factori de respingere - push), fie din ţara de destinaţie (factori de atracţie - pull); din punct de vedere istoric, se consideră că relativa prosperitate economică şi stabilitate politică din UE au exercitat un efect de atracţie considerabil asupra imigranţilor.

[1] Knights, Melanie, *From Geopolitics to Micropolitics* în *Transactions of the Institute of British Geographers*, vol 21, no.1, 1996, pg. 105-123
[2] Ibid., pg. 123-125
[3] Ibid., pg. 125-126
[4] Goehring, J.M., The *explosiveness of chain migration: research and policy issue*, în *International Migration Review*, nr. 4, pg. 579-590

Europa a fost întotdeauna şi încă este destinaţia preferată pentru o migraţie spontană, de dimensiuni considerabile, în pofida nivelului uneori ridicat de şomaj; chiar şi după criza economică mondială din 2008 şi problemele apărute odată cu aceasta. Laolaltă cu Statele Unite şi Japonia, Europa reprezintă unul din cei trei mari poli de atracţie pentru imigranţi.[5] Încercările de a stopa complet migraţia către ţările Europei Occidentale au fost cel mai adesea lipsite de succes. Cu toate schimbările caracteristicilor structurale ale fluxurilor de imigranţi, de exemplu reunirea membrilor familiei care a tins să înlocuiască migraţia pentru locuri de muncă, numărul celor care intră în Europa a rămas relativ constant de-a lungul deceniilor iar anumite minorităţi etnice s-au stabilit pe tot teritoriul continentului.[6] Politicile de imigrare tot mai restrictive impuse de ţările Europei Occidentale în ultimele decenii au funcţionat ca un catalizator pentru transformarea rapidă a Europei de Sud, de exemplu, dintr-o arie de emigraţie într-una de imigraţie, situaţia nefiind singulară. Astfel, autori precum King şi Rzbaczuk descriu schimbarea „frontierei europene de migraţie nord-sud", care s-a mutat către sud odată cu anii 1970, incluzând Italia, Spania, Portugalia şi Grecia ca ţări de destinaţie[7]. Ratele migraţiei au crescut considerabil în ultimii ani. În 2006 au existat circa 191 milioane de migranţi la nivel internaţional în întreaga lume, în creştere faţă de anul 2000 cu 25 milioane, în timp ce în 1960 statisticile indică circa 76 de milioane. Procentual, dacă în 1960 acesta însemna circa 2,5%, în 2006 procentul a crescut la 5%. Într-un clasament al ţărilor, locul întâi în atragerea migranţilor în Uniunea Europeană îl ocupa Germania, pe locul al doilea, conform Băncii Mondiale, se afla Franţa (în alte studii apar Italia si Spania), iar pe locul trei Marea Britanie. Locaţia imigranţilor ţine de proximitatea geografică faţă de ţările de proveniență (de exemplu în zona Veneţiei predomină albanezii şi cetăţenii fostei Iugoslavii, în timp ce în Liguria, 20% din imigranţi sunt cetăţeni ecuadorieni ca şi consecinţă a raporturilor dezvoltate ale regiunii cu America Latină)[8]. În contextul crizei economice din 2008, în Europa, ratele migraţiei s-au modificat din nou, în sensul unei scăderi. S-a făcut resimţit fenomenul de revenire spre ţările de origine, pe fondul pierderii locurilor de muncă temporare, a celor sezoniere şi a celor permanente. Acest fenomen s-a înregistrat îndeosebi în cazul forţei de muncă slab sau mediu calificate.

Dintr-un alt punct de vedere, economia europeană a depins adeseori de importarea forţei de muncă. În termeni relativi, imigraţia ar trebui să constituie un avantaj economic. În primul rând emigraţia poate juca un rol important în uşurarea impactului economic şi bugetar al fenomenului de îmbătrânire a populaţiei. Aspectul demografic constituie o problemă pentru Uniunea Europeană, care se confruntă în prezent cu îmbătrânirea şi cu efectul fertilităţii scăzute asupra forţei de muncă. Din perspectiva UE, atragerea forţei de muncă calificate reprezintă un aspect important, ce se regaseşte şi în Strategia Lisabona, care îşi propune să transforme UE în cea mai competitivă şi dinamică economie bazată pe cunoaştere din lume. O statistică ONU arată că pentru păstrarea raportului de 3 persoane active la un pensionar şi

[5] Martin, P.L., *The migration issue*, Belhaven, London, 1993, pg. 1-16
[6] Castles S. Both and Wallace T, Here for good: western Europe new ethnic minorities, Pluto Press, London, 1984
[7] King E. and Rybaczuk K, Southern Europe and the international division of labor from emigration to immigration, Belhaven, London, 1994, pg. 175-206
[8] http://www.muncainstrainatate.anofm.ro/anuarul-statistic-imigrare-2007-elaborat-de-funda-iile-caritas-i-migrantes-din-italia

ocuparea locurilor de muncă vacante, Uniunea Europeana va trebui să „importe" anual în perioada 2015 şi 2040 circa 6,1 milioane de oameni.[9] Aproximativ 40% din populaţia Europei va fi alcatuită în anul 2050 din imigranţi şi „descendenţii lor din prima generaţie."[10]

Nu doar ţările de destinaţie beneficiază de pe urma imigraţiei; ţările de origine au adesea anumite beneficii în cazul cetăţenilor stabiliţi în alte state întrucât aceştia reinvestesc în ţările de origine mare parte din profitul rezultat din locurile de muncă mai bine plătite. Este vorba despre veniturile din remitenţe, care pot fi valoaroase pentru statele terţe, îndeosebi în cazul economiilor emergente. Ratha[11] susţine că intrările de remitenţe ar echilibra chiar şi dezavantajul plecării forţei de muncă înalt calificate spre destinaţii economice mai promiţătoare. Remitenţele se definesc ca trasnferuri băneşti destinate familiilor rămase în ţările de origine; există totuşi şi motive externe ale acestor remitenţe, precum taxarea redusă a unor sume de bani. Remitenţele ajută statele terţe, crescând nivelul de trai al destinatarilor (familiile), şi ajutând chiar la dezvoltarea economiei locale. Un clasament al remitenţelor întocmit de Banca Mondială plasează România pe locul zece în lume şi pe locul doi în Uniunea Europeană.

Migraţia economică are costurile sale. Dincolo de impactul asupra vieţii sociale, principala problemă în cazul migraţiei masive este că statele membre ale Uniunii Europene trebuie să gestioneze în mod optim modalităţile de intrare pe teritoriul lor a imigranţilor. Imigraţia ilegală este strâns legată de controlul inadecvat la nivelul graniţelor rezultând adesea într-o incidenţă crescută a traficului, a crimei organizate şi chiar terorismului. Este fundamental pentru ţările gazdă să păstreze un echilibru între politicile favorizante şi restrictive în ceea ce priveşte imigraţia, respectând totodată legislaţia europeană şi drepturile omului. Mulţi cercetători sunt preocupaţi de aspectele legate de securitatea frontierelor şi de impactul asupra ţărilor gazdă a fenomenului imigraţiei ilegale. Este de asemenea foarte important ca statele membre să se asigure că cetăţenii lor au o atitudine pozitivă cu privire la fluxul de imigranţi şi să urmărească atent eventualele semnale de xonofobie. La nivel macroeconomic migraţia poate conduce la destabilizarea pieţei de muncă, prin crearea fie a unui excedent în anumite zone, fie la deficitul forţei de muncă, în anumite sectoare, pe anumite perioade şi în anumite zone[12]. Suprasaturaţia forţei de muncă într-un sector poate fi privită ca şi fenomen agresiv de către populaţia nativă. Această ostilitate poate conduce la fenomene xenofobice sau la creşterea hiper-naţionalismului, conducând pe termen lung la dezechilibre. Este aşadar esenţială integrarea migranţilor în societatea europeană. Aceasta trebuie să se realizeze respectând echilibrul între drepturile imigranţilor şi legile şi cultura ţării gazdă. Această integrare necesită eforturi atât din partea imigranţilor, cât şi din partea ţărilor gazdă. O integrare reuşită este esenţială pentru exploatarea la maximum a avantajelor economice, sociale şi culturale ale imigraţiei, atât în beneficiul indivizilor, cât şi al societăţilor. La nivel individual pot apărea atât fenomene pozitive, prin creşterea nivelului de trai, a sentimentului siguranţei locului de muncă, sau a posibilităţii ajutorării familiei, cât şi

[9] Tudorache, Carmen, *Efectele circulaţiei forţei de muncă în Europa*, http://www.ectap.ro/articole/142.pdf.
[10] Ibid.
[11] Ratha Dilip, *Worker Remittances: An Important and Stable Source of External Development Finance*, în *Global Development Finance 2003: Striving for Stability in Development Finance*, Washington, DC: International Monetary Fund, 2003
[12] http://www.capital.ro/zoom/109676/112-14764-4.jpg

negative, ce vizează în special relația cu grupul de proveniență (sentimentul de dezrădăcinare) precum şi neintegrarea optimă în societatea gazdă.

O altă consecință defavorabilă a fenomenului de migrație în lumea contemporană îl constituie fenomenul det ,,brain drain", care presupune emigrarea specialiştilor de înaltă calificare. Plecarea acestora dintr-o țară mai puțin dezvoltată către una mai dezvoltată, fără nici o compensație, reprezintă o pierdere vitală de resurse, cu consecințe viitoare, încetinind creşterea economică şi dezvoltarea tehnologică, scazând veniturile şi lăsând descoperite anumite sectoare de activitate.[13] Pe plan european se simte nevoia importării de forță de muncă de înaltă calificare. Studiile de prognoză evidențiază necesitatea importării de către țările dezvoltate din Uniunea Europeana a unui număr de 700.000 de cercetatori în următoarele trei decenii.[14]

Migrația conformă legislației în vigoare poate fi de două tipuri: *legală* şi *ilegală*. *Migrația legală* este foarte importantă pentru orice stat, având utilitate atât economică cât şi socială. Imigrația a devenit unul dintre cele mai eficiente instrumente pentru dezvoltarea socială şi economică în țările de destinație. Politicile active de imigrare trebuie să fie asigurate nu doar prin abordarea coordonată a instituțiilor statale ci şi prin suportul extrem de valoros al organizțiilor non-guvernamentale şi al societății civile, în special în vederea unei asimilări optime a imigranților în societate. Imigrația legală, privită din acest punct de vedere, este benefică pentru state şi din acest motiv nu este inhibată. *Migrația ilegală*, pe de altă parte, devine tot mai mult o considerabilă problemă socio-economică. În anumite condiții, imigrația ilegală poate tulbura stabilitatea şi securitatea internă a unei anumite țări. Imigrația ilegală este adeseori legată de infracțiunea de trecere ilegală a frontierei, de traficul de ființe umane precum şi de creşterea amenințării terorismului. Una dintre cele mai comune forme de imigrație ilegală este şederea pe teritoriul unui stat fără acte legale, adesea migranții rămânând pe teritoriul unui stat chiar şi după expirarea permiselor de şedere.

Statele au în vedere ca politicile de migrație să elimine imigrația ilegală precum şi combaterea activităților ilegale asociate cu aceasta. Acest lucru este avut în vedere atât la nivel național cât şi internațional. Restricțiile impuse de către Uniunea Europeană începând cu mijlocul decadei 1970 a închis practic porțile legale de intrare în Europa care a devenit astfel mai greu aceesibilă, ceea ce a condus la creşterea numărului azilanților în anii următori, până când în decada 1980-1990 legislația europeană s-a înăsprit şi în această privință. Limitările aplicanților pentru azil, încheierea Războiului Rece, conflictul din Iugoslavia precum şi schimbările economice şi demografice au condus la o creştere a imigrației ilegale. Politicile de emigrare restrcitive pot conduce la prelungirea şederii migranților pe teritoriul statelor în mod ilegal pe termen lung şi pot de fapt încuraja atât imigrația ilegală şi crearea unei piețe pentru trafic de persoane şi trecere frauduloasă a frontierei. Este aşadar o chestiune spinoasă pentru Uniunea Europeană să mențină un echilibru stabil în această direcție. Iimigrația ilegală reprezintă la ora actuală una dintre cele mai importante manifestări transfrontaliere ale criminalității internaționale organizate. Migrația clandestină este caracterizată de folosirea unor metode ilicite de către migranții individuali sau organizați în grupuri pentru a părăsi țările de origine pentru a intra în alte state sau pentru a le tranzita în drum spre anumite

[13] http://www.stiintasitehnica.ro/index.php?menu=8&id=172
[14] Ibid.

destinații[15]. Există chiar filiere de migrație, greu de destructurat şi care necesită eforturi concertate din partea instituțiilor țărilor gazdă vizate, a celor de tranzit precum şi la nivel european[16]. Este aşadar extrem de necesar ca țările Europei de Est, membre ale U.E., precum România, care sunt zone tampon pentru imigrația ilegală, să fie vigilente în privința controalelor de frontieră şi să implementeze cu acuratețe dispozițiile reglementate la nivel de Uniune.

Țările cu frontiere comune sau care se situează pe rutele folosite de traficanți, cum este cazul României, sunt obligate să facă schimb de informații referitoare la locurile de îmbarcare şi de destinație folosite de traficanți, rutele şi mijloacele de transport utilizate, metodele de ascundere ale migranților etc. Agenții autorităților de imigrație şi alți agenți competenți trebuie să fie instruiți cu privire la prevenirea traficului, tratamentul uman al migranților şi respectarea drepturilor acestora. În acest scop, statele membre cooperează între ele şi cu organizațiile internaționale, organizațiile neguvernamentale şi alte organizații competente, precum şi cu alte elemente ale societății civile pentru asigurarea unei formări adecvate. Mai mult, statele membre care dispun de expertiză şi resurse tehnice adecvate asistă țările de origine sau de tranzit ale migranților.

Un aspect semnificativ, de larg interes european şi regional, inclusiv in cazul României, al imigrației ilegale şi a consecințelor sale, este traficul de ființe umane, care a căpătat în ultimele decenii dimensiuni îngrijorătoare. Agenția Europol estimează că aproximativ 500.000 de ființe umane intră ilegal în Uniunea Europeană în fiecare an[17]. Comunicatul Comisiei Parlamentului European, al Consiliului European, al Comitetului Economic şi Social European şi al Comitetului Regional, în Strategia pentru Eradicarea Traficului ființelor umane pentru perioada 2012-2016 numeşte traficul de ființe umane ,,sclavie modernă". De aceeea, statele trebuie să ia măsurile necesare pentru protecția drepturilor migranților victime ale traficului. Acestea trebuie să ofere protecție adecvată împotriva oricărui act de violență asupra victimelor, precum şi asistență adecvată migranților ale căror viață sau siguranță sunt puse în pericol, iar apoi, fără a aduce atingere drepturilor acordat de legislație, statele părți se angajează să faciliteze returnarea propriilor resortisanți şi a persoanelor care au drept de şedere pe teritoriul lor şi care au fost victime ale traficului ilegal.

În România s-au pus bazele unui sistem de gestionare a imigrației odată cu pregătirea în vederea aderării la Uniunea Europeană. Anterior aderării, un număr redus de imigranți proveniți din țările terțe aplicau pentru viză sau pentru permis de şedere, însă după 2007 numărul solicitanților şi al celor cărora li se acordă drept de şedere a crescut constant în fiecare an. În contextul integrării europene a României şi a posibilităților oferite de piețele de muncă din statele membre ale Uniunii Europene, autoritățile române se preocupă de găsirea unui cadru mai sigur şi legal privind oportunitățile de emigrare. Legislația românească armonizată cu cea europeană de profil a fost completată, în ultima perioadă, cu o serie de

[15] Stancu, Emilian, *Investigarea ştiințifică a infracțiunilor*, 1986
[16] Kirk, L.., *Crime Investigation,Phisical Evidence and the Police Laboratory*, Interscience Publisher, New York, 1966
[17] Problema imigrației ilegale şi a traficului de ființe umane ca problemă de securitate a Europei, EUROPOL, septembrie 2002

programe, reglementări şi normative interne ale unor organisme de specialitate, care au ca preocupare impactul migraţiei asupra societăţii româneşti.

Analizând perioada 2004-2011 putem spune că afluxul de străini care au avut ca ţară de destinaţie România a înregistrat o creştere, creşterile cele mai mari înregistrându-se în perioada 2007-2010 pe fondul aderării României la UE şi a unei anumite dezvoltări economice. Comisia Naţională de Prognoză estimează că în perioada 2013-2015 numărul de imigranţi ar putea creşte până la 1-1, 4% din populaţia României, ceea ce ar însemna 200.000-300.000 imigranţi, iar conform Eurostat, în perioada 2008-2060, România va înregistra o rată a imigraţiei nete de 18.4 la mia de locuitori (1.84%).

Conform Indicelui Politicilor de Integrare a Migranţilor[18], România se situează pe poziţia 22 din cele 31 de ţări incluse în indexul MIPEX în privinţa eficienţei politicilor de integrare. Punctajul general al României privind deschiderea politicilor de integrare a străinilor non-UE este de 45, indicând faptul că România are politici de integrare moderat favorabile imigranţilor iar cetăţenii din state terţe nu se bucură de politici mai favorabile decât media europeană, deşi totuşi mult mai bune decât în cele din majoritatea statelor din Europa Centrală şi ţările baltice[19]. Punctul forte al României îl reprezintă legile anti-discriminare comprehensive, toţi rezidenţii indiferent de etnie, religie, rasă şi naţionalitate, bucurându-se de legi mai bune în România decât în majoritatea ţărilor din Europa şi din regiune.

Problema imigraţiei ilegale în cazul României este de o mare importanţă având în vedere amplasarea geografică a ţării noastre care o situează pe ruta marilor căi de comunicaţie europene. Este nevoie de eforturi concertate din partea României dar şi a statelor europene pentru stoparea migraţiei ilegale, care are efecte novice atât asupra României ca ţara de destinaţie cât şi asupra Uniunii Europene atunci când România este vizată ca ţară de tranzit[20]. Poziţia geografică a ţării noastre, având frontiere comune cu ţări care nu sunt membre U.E. precum Republica Moldova sau Ucraina conduce la o atractivitate a graniţelor sale dar şi la conexiuni stabile între grupurile de infractori autohtoni şi cele ale crimei organziate transfrontaliere externe care conduc la acte ilegale, la trafic de bunuri, droguri şi chiar armament şi la trafic de persoane.

Odată cu integrarea în Uniunea Europeană, România a devenit un câmp complex al fenomenului de migrare. O principală caracteristică o reprezintă trecerea de la emigrarea pe considerente etnice la o migraţie de tip circulator, care are loc pe termen scurt şi mediu, în principal de către cei interesaţi de obţinerea unui venit mai mare. Ca urmare, au trebuitl abordate cu atenţţie multiple aspecte privind migraţia: trecerea frontierelor, controlul la frontierele externe ale UE care trebuie să fie eficient şi să permită menţinerea unui nivel înalt de securitate, facilitând totodată intrarea persoanelor autorizate pe teritoriul UE. Comisia Europeană intenţionează să consolideze regulile comune existente. Aceasta are în vedere, în special, crearea unui sistem european mai eficient al poliţiştilor de frontieră iar România s-a aliniat prin antrenarea şi instruirea personalului calificat şi a introducerii măsurilor ameliorative sugerate de Uniune. De asemenea, Comisia insistă asupra îmbunătăţirii cooperării între autorităţile naţionale şi asupra schimbului de informaţii operaţionale în caz de

[18] Ibid.
[19] MIPEX, http://www.mipex.eu/romania
[20] Social Policy Agenda

incidente la frontierele externe, în special datorită sistemului EUROSUR[21]. Capacităţile operaţionale ale agenţiei Frontex trebuie, de asemenea, consolidate. Evaluarea aplicării normelor Schengen de către statele membre trebuie să se facă la nivelul UE, cu participarea unor experţi din statele membre, sub conducerea Comisiei. Aceasta din urmă are în vedere, de asemenea, crearea unui mecanism care să permită reintroducerea controalelor la frontierele interne în condiţii deosebite. În cele din urmă, în scopul prevenirii imigraţiei ilegale, este necesară adoptării unei politici europene eficiente în materie de returnare a imiganţilor ilegali. Comisia Europeană susţine ca toate statele membre să transpună în legislaţia lor naţională Directiva „returnare"[22] privind normele şi procedurile comune pentru returnarea imigranţilor ilegali, precum şi Directiva privind sancţiunile împotriva angajării de resortisanţi ilegali din ţări terţe şi totodată recunoaşte eficacitatea acordurilor de readmisie cu ţările terţe, privite din perspectiva mai largă a relaţiilor globale ale UE cu ţările respective şi însoţite de stimulente pentru a ajuta ţările respective să le pună în aplicare[23].

Migraţia, aşa cum lucrarea a urmărit să arate, este un fenomen complex, cu implicaţii atât pozitive cât şi negative. Pentru ca Uniunea Europeană să poată beneficia de pe urma aspectelor pozitive, este necesar să le gestioneze cât mai eficient pe cele negative. Combaterea acestor neajunsuri este deja o prioritate pentru sistemul european de securitate, în special cea transfortalieră. În această direcţie, se cere o abordare cuprinzătoare, care să implice o seamă întreagă de actori la nivel naţional şi internaţional. Liderii statelor membre ale Uniunii recunosc necesitatea cooperării apropiate atât între statele membre cât şi cu ţările de origine ale imigranţilor; în această direcţie există deja o serie de măsuri cu impact favorabil. Pe termen lung, este nevoie ca Uniunea să înfrunte cu eficienţă problema imigraţiei ilegale deşi acest demers nu este unul facil.

BIBLIOGRAFIE:

King E. and Rybaczuk K, *Southern Europe and the international division of labor from emigration to immigration*, Belhaven, London, 1994, pg. 175-206

Kirk, L., *Crime Investigation,Phisical Evidence and the Police Laboratory*, Interscience Publisher, New York, 1966

Knights, Melanie, *From Geopolitics to Micropolitics* în *Transactions of the Institute of British Geographers*, 1996, vol. 21, no.1, pg. 105-123

Martin, P.L., *The migration issue*, Belhaven, London, 1993, pg. 1-16

Prelipcean, Gabriela, *Migraţia şi euforia remitenţelor*, în Sfera Politicii nr. 137, 2009

Ratha Dilip, *Worker Remittances: An Important and Stable Source of External Development Finance*, în Global Development Finance 2003: Striving for Stability in Development Finance, Washington, DC: International Monetary Fund, 2003

[21]http://www.europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/l14579_ro.htm

[22]http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/jl0059_ro.htm

[23] Ibid.

Stancu, Emilian, *Investigarea ştiinţifică a infracţiunilor*, 1986
Tudorache, Carmen, *Efectele circulației forței de muncă în Europa*: http://www.ectap.ro/articole/142.pdf
Resurse ale Uniunii Europene:
Articolul 63 din Tratatul CEE
Baza de date internaționale referitoare la ocuparea forței de muncă si forței de muncă adaptabilă" (IDEAL) – 2007
COM (2005) 184 final, Brussels, 10.05.2005, http://eur-lex.europa.eu/JOIndex.do
Commission of the European Communities, Communication From the Commission, Policy Plan on Legal Migration, COM (2005) 669 final, Brussels, 21.12.2005
Convention relating to the Status of Refugees, UN General Assembly, Geneva, 1951
International Migration Law: Glossary on Migration, IOM
Resurse electronice
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics/ro - accesat în aprilie 2014
http://www.muncainstrainatate.anofm.ro/anuarul-statistic-imigrare-2007-elaborat-de-fundaiile-caritas-i-migrantes-din-italia -accesat în aprilie 2014
http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/ro/FTU_4.12.3.pdf -accesat în mai 2013
http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/index_ro.htm -accesat în iunie 2013
http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/l33153_ro.htm -accesat în iunie 2013
http://www.sferapoliticii.ro/sfera/137/art14-bobu.html -accesat în iunie 2013
http://www.stiintasitehnica.ro/index.php?menu=8&id=172 -accesat în ianuarie 2014
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0735:FIN:RO:PDF -accesat în mai 2014
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/help/demo_tours -accesat în iunie 2013
http://www.capital.ro/zoom/109676/112-14764-4.jpg -accesat în ianuarie 2014

THE DYNAMICS OF ROMANIAN PREJUDICE TOWARDS IMMIGRANTS

Andrei-Lucian Marian, Assist. Prof., PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iaşi

Abstract: For several years we are witnessing in Romania an increase in intolerance towards immigrants, to ethnic minorities in general and to individuals from other cultures than those prevailing in a given context. In Europe and America, ethnic tensions between majority white and visible minorities remain very sharp, even if they have other, more delicate, subtle and less publicly expressed, bearing the prefix "neo" (e.g. neo-racism, implied prejudice etc.). This new attitude structured social context generates resentment from other linguistic and confessional communities (Hungarians, Roma, and Jews). Hence the importance for psychologists, not only to better understand the dynamics of prejudice and discrimination, but also to find ways to improve or change the adverse events that may occur and to promote alternative action. In this context, study aims to investigate the factors influencing the dynamics of Romanian students prejudice towards immigrants, starting from the hypothesis according to which: emphasizing positive similarities between Romanian and immigrants, presentation of several categories of immigrants and using explicit messages about the situation of immigrants in Romania, lead to improvement prejudices. Furthermore, we aim to understand how intergroup contact can reduce bias by studying the salient group membership as a moderator.

Keywords: prejudice, attitude, immigrants, intercultural, intergroup contact

Introduction

The term prejudice comes from the Latin prejudicium, which means a precedent or a "judgment based on a decision or previous experience" (Allport, 1954, p 7). Prejudices can be positive or negative, but they often are designed as negative. Consistent with this view, Allport defines negative ethnic prejudice as "an antipathy based on wrong and inflexible generalization". It may be felt or expressed. It may be directed to the group as a whole, or to the individual as a member of that group.

Prejudice, typically, is conceived as an attitude, as a learned predisposition to respond in an evaluative manner (from extremely negative to the extremely positive) towards a variety of objects or persons. Most of the times, attitudes are explored after a three-dimensional model with three components: cognitive, affective and conative. Cognitive components involves our beliefs about the attitudinal object (e.g. a group of people), beliefs which can represent simple sentences, conscious or unconscious, inferred from what the person says or does, preceded by the phrase: "I believe that ...". Examples of attitudes we can include: "African-Americans are musical", "Japanese are ambitious," etc. Affective component of attitudes involves emotional and evaluative reactions of individuals towards attitudinal object. Thus, the affective component refers to the subjective evaluations on the positive or negative aspects of attitudinal object. Conative component refers to behavioral intentions.

Also, prejudice can be regarded as an emotion, in which case we speak of a social emotion experienced by respecting an individual's social identity as a member of the in-group or as a member of the out-group as a target. Prejudice can be manifested in emotions as fear, disgust, annoyance, anger and jealousy, but most research has conceptualized it as an attitude.

Individuals tend to think prejudice in dichotomous terms, even if they express it or not this attitude. It is much more correct approach on the strength of prejudice ranging along a

continuum from strong to weak. This suggests that all individuals harms in varying degrees, as a result of socialization as members of different ethnic and cultural groups. Even those with low levels of prejudice prefer to interact with people like them because such interactions are much more comfortable and less stressful than with strangers.

Varying degrees of prejudice are associated with our personal standards for knowing how to deal with members of other cultures. Individuals with a low level of prejudices want to behave in a manner that is consistent with their standards to treat others. These standards are an important part of self-concept of those with a low degree of prejudice. These people are motivated to interact with the otherness without prejudice or sometimes respond by prejudice deemed acceptable, in which case they feel guilty and self-criticism. For individuals with a high level of prejudices standards in treating other are not so important and well defined. Therefore, they don't blame themselves when their behavior does not comply with these standards.

Prejudices can be thought out and along a second continuum, ranging from very positive to very negative. Generally, there is tendency to have positive prejudices towards cultural group affiliation and negative towards out - group, but this does not exclude the reverse situation. The valence of prejudices (positive or negative) should be considered in trying to understand the reactions of individuals when their expectations are contradicted.

Brewer and Brown (1998) argue that intergroup prejudices may not be thought simplistically as positive versus negative. The authors consider that there are two different types of prejudices: one based on negative affective states directed towards groups of foreigners and the other based on the absence of positive affective states for it. Thus, many forms of discrimination and biases can be developed in the light of the fact that positive emotions like admiration, sympathy and trust are reserved for cultural reference group and denied to foreign groups. Brewer (1998) points out that many discriminatory perceptions and behaviors are motivated by the desire to promote and maintain primary positive relationships within the cultural group membership, rather than any direct antagonism to cultural group outside.

Another aspect that should be taken into consideration is the relationship between prejudice and activating the expression of an identity in a specific situation. If an individual has a prejudice against members of an ethnic group, it is expressed when ethnic identity is enabled. If the interaction with members of another ethnic group activates personal identity or other social identities (but not ethnic identity), by contrast, individuals do not express prejudice towards their partners.

In a social context, we can talk about the existence of two categories of prejudices: one public exhibit and two latent, implicit, both with major impact on the way in which individuals relate to others, especially when cultural references are different (Pettigrew, Meertens, 1995).

In a series of experiments, Tajfel (1986) point out that the distinction in-group / out-group causes negative evaluations of the out-group members by in-group members, even in cases where the criteria used for the formation of groups are less logical, such as parts of a coin. Based on these results, we expect that the differences between immigrants in Romania and natives to explain the negative assessment of the strangers. Therefore, it is essential that programs to improve intergroup attitudes to be highlighted similarities between immigrants

and Romanian. In this process there are two options: can be highlighted positive or negative similarities. Pettigrew (1998) argues that errors of attribution provide an awareness of the consequences of both choices. These errors relate to the tendency of individuals to attribute positive behaviors out-group members and negative behaviors in-group members of situational factors (external attribution) and to attribute negative behaviors out-group members and positive behaviors in-group members of dispositional factors (internal attribution).

When negative similarities are emphasized, the negative behaviors of the out-group members are attributed to their own personal features and negative behaviors of the in-group members are attributed to situational factors. Thus, this option results in a negative evaluation of the out-group members and has no impact on the assessment of in-group members. When positive similarities are emphasized, the positive behaviors of the out-group members are attributed to situational factors and the positive behaviors of the in-group members are attributed to dispositional factors. The option in question leads to a positive assessment of the in-group members and has no impact on the assessment of out-group members.

Comparing the two options, we can say that out-group members will benefit more from the underline the similarities, because this option does not result in a negative assessment, as did not lead to a positive assessment of the stranger. Obviously the gain would be much greater in terms of attribution behaviors out-group members of the internal factors and not external ones.

Pettigrew (1998) has mentioned four reasons for which individuals ascribe positive behaviors of out-group members of the external factors: a) out-group members are considered an exception; b) out-group members are highly motivated; c) out-group members are lucky; d) out-group members have a privileged. A positive result in the assessment of out-group members may be obtained by breaking these explanations, by considering the reasons mentioned as being less justified. One way would be to appeal to the various categories of immigrants (e.g., Chinese, Turks, Arabs, French, Italian, Spanish, etc.) instead of just a single category of immigrants. Also, as mentioned above, it is preferable to emphasize the positive similarities. Moreover, one can make a distinction between explicit and implicit message. Explicit means that the purpose of the message is exactly represented as a text. The exact representation is lacking in the default message. The disadvantage of the implicit message is that it can be easily misunderstood if its purpose is left to receiver imagination. These misunderstandings occur especially when the default message about immigrants is provided in a negative social context, since activates a negative cognitive scheme leading to a negative judgment about immigrants.

According to the contact hypothesis, frequency and positive contact with members of the out-group should lead to the improvement of the whole group judgments and thus lead to the reduction of prejudice against it (Allport, 1954, Hewstone, 1986, Pettigrew, 1998). Moreover, recent research has gathered evidence through which salient group membership moderates the effect of intergroup contact, both in the sense of reducing them (decategorization) and in deepening its meaning (categorization).

The main positive effect of decategorization is the perception of categories as less useful and less frequently used, and meetings with atypical members of the out - group can increase the perceived variability of the group as a whole. Also decategorization underpins

research showed that close relationships with members of the out-group reduce intergroup bias and even have produced the "deprovincialisation" in support of increased tolerance to the out-group (Pettigrew, 1998). Beyond these approaches, there is an empirical support for limits of decategorization: first, experimental studies have focused on the study decategorization have not eliminated all categories, not measured salient categories during contact. Therefore, we cannot know if they are pure forms of interpersonal contacts or contact moderate by salient distinct categories. The second and most important limit of decategorization is that by eliminating categories individuals are depersonalized, deprived of values, trust, cooperation and desired social identity, inclusion and loyalty specific groups. Removing categories what is specific for the process of decategorization will not meet the needs of inclusion and differentiation or cognitive simplicity and reduction in uncertainty.

From another perspective it can be argued the opposite salient groups must be maintained during the contact, in order to promote generalization of target group members (Hewston, 1986, Brown, 2000). This approach has also two limits. First, by making the categories salient during contact, there is a risk to reinforce perceptions of differences between groups and intergroup anxiety, particularly where groups have very different status and may be one reason that explains the resistance of in-group members to contact out-group members. Second, although this model (based on the need for distinctness of social identities) provides a stable solution in terms of the structural cognitive situation, is rather unstable emotionally. Emphasizing intergroup boundaries is associated with mutual distrust and this undermines the potential for cooperative independence and mutual sympathy.

Based on the conceptual background, our study aims, as the first objective, to investigate the factors influencing the dynamics of students' prejudice against immigrants in Romania, highlighting the role of positive similarities between people and immigrants, the importance of the perception of many categories of immigrants and, last but not least, the utility of explicit messages about socio-economic and educational situation of immigrants in moderating the intergroup attitudes. The second objective of the research is to understand how intergroup contact can reduce bias by studying the salient group membership as a moderator.

Method

2.1. Participants

The study was conducted on a sample of 150 Romanian students (33% male gender and 67% feminine gender), from different faculties of the "Al. I. Cuza" Iasi University, with a mean age of 22 years. For participating in this study, students were rewarded with points on courses and seminars.

2.2. Measures

Positive similarities between Romanian and immigrants, the categories of immigrants and the type of information were systematically placed under the experimental conditions. In the first experimental condition we manipulated positive similarities between immigrants in Romania and Romanian students. In the second condition, the immigrants were portrayed in a positive perspective, but the focus has not been on the similarities with the Romanians. In the third experimental condition we manipulated the numbers of categories of immigrants, in a situation presenting six categories (Arabs, Chinese, Turkish, French, Italian and Spanish), and in another case three categories (Arabic, Chinese, Turkish). In the fourth experimental

condition we manipulated the type of information through the presence or absence of a text explaining socio-economic and educational status of immigrants in Romania.

The amount of intergroup contact was measured by four items concerned, on the one hand, about contact in generally, and on the other hand, about the contact between Romanian students and immigrants. Items were: How many Turkish, Chinese, Arabs immigrants in Romania do you personally know? (None – More than ten); How frequently do you get into contact with them? (Never - Very often); How many students Turkish, Chinese, Arabs do you personally know? (None - More than 10); How frequently do you get into contact with them? (Never - Very often). After they answered to these questions, the participants expressed their opinion on the quality of intergroup contact, answering to the following assertion: When you meet Turkish, Chinese, Arabs immigrants do you find contact with them as: pleasant, cooperative, superficial?

The salient of groups during the contact was measured by 3 items: In the interactions with the Turks, Chinese and Arabs in Romania are you aware that they belong to a different cultural group from yours? In the interactions with the Turks, Chinese and Arabs in Romania, do you perceive them as typical immigrants? In the interactions with the Turks, Chinese and Arabs in Romania are you aware that each represents their group membership? Responses were measured on a Likert scale in 6 points from not at all, never – very often, always. Alpha Cronbach for this scale was 0.72.

Attitudes towards immigrants in Romania was measured using the prejudice scale of Pettigrew (1998), adapted for the Romanian context. The scale includes 19 items and measures both types of prejudice, 9 items for the explicit prejudice (Alpha Cronbach – 0,87) and 10 item for the implicit prejudice (Alpha Cronbach - 0,73). Scoring was done by using a Likert scale from 1 to 6, where 1 mean strongly disagree and 6 strongly agree, high scores indicating a high level of prejudice.

2.3. Procedures

The study began with the testing of perceptions of Romanian students at the "Al. I. Cuza" University on the most common categories of immigrants in Romania during 2013-2014. Based on these data, we selected types of immigrants: Arabic, Chinese, Turkish, French, Italian and Spanish have been attitudinal improvements through experimental manipulation. It involved the construction of four experimental conditions and one control. The experimental conditions were supposed using the material of prototypical images for each category of immigrants, pre-tested with a group of experts and a text. The text has introduced some positive information about the categories of immigrants who live in Romania and Romanians positive similarities. After observing the photos and reading the text, participants completed scales for individual prejudice, intergroup contact and salient groups. In the control condition, subjects were asked to complete the scale without looking at the pictures and read the texts.

2.4. Results

Following the analysis of the frequency categories of immigrants perceived by Romanian students, showed that the most numerous immigrants in Romania during 2013-2014 are Arabs, Chinese and Turks. Testing does not take into account concentration, dispersion or representativeness immigration phenomenon in Romania, being only a rough

estimate a representation of the students at the "Al. I. Cuza" University of the number of immigrants existing at some point in Romania.

Experimental conditions created allowed us to formulate the following assumptions:

H1: Emphasizing the similarities between Romanian students and immigrants in Romania leading to a positive assessment of the immigrants.

H2: Presenting several categories of immigrants in Romania determines their positive evaluation; no effect is expected when only one category of immigrants is presented.

H3: Explicit information about immigrants in Romania leading to a positive assessment.

H4: Positive contact and often with immigrants in Romania reduces bias when groups of belonging are salient.

The first hypothesis was tested by comparing the experimental condition 2 with the control.

The hypothesis is confirmed, the average scores obtained at the scale of the prejudice in the control condition (M = 69, 66, SD = 6, 14) is significantly higher (t = -2, 77, p = 0,007), than that obtained in the condition underline the similarities between and the Romanian immigrants in Romania (M = 64, 86, SD = 1, 31). In other words there is an attitudinal improvement of Romanian students toward immigrants, meaning more favorable assessment in terms of the emergence of the positive similarities with the native population, than in their absence.

The second hypothesis was verified by comparing conditions one and four. The hypothesis is invalidated, obtaining an insignificant difference (t =-1.19, p = 0.23) between the presentation of the 6 types of immigrants (Arabs, Chinese, Turks, Spaniards, French and Italians), (M = 66, 26, SD = 10, 54) and the presentation of the 3 types of immigrants (Arabs, Chinese and Turks) (M = 63, 30, SD = 8.64). To increase the number of immigrants in the presentation beyond those with the highest frequency was found to not have a significant effect on attitudinal change to native people.

The third hypothesis was tested by comparing the experimental condition three and the control. The hypothesis is confirmed, the average scores obtained at the scale of the prejudice in the control condition (M = 69, 66, SD = 6, 14) is significantly higher (t =-4.8, p = 0.0001) compared with that obtained in explicit upon presentation of information about immigrants in Romania (M = 61. 07, SD = 7, 65). Message exactly represented explicitly as a prerequisite to a positive evaluation of immigrants by Romanian students.

A univariate analysis of variance ANOVA was used to test the hypothesis four. Thus, no significant main effects were obtained for the three independent variables, the amount of contact (F = 1.63, p = 0.20), quality of contact (F = 2.09, p = 0.35) and salient groups (F = 0.36, p = 0.54), as did not result in any significant effect of their interaction (F = 2.11, p = 0.12). Therefore, the hypothesis was invalidated. A possible explanation for these results is based on the large number of participants who reported a low contact with immigrants in Romania. Romanian social context in which the study was made was homogeneous in terms of ethnic, cultural or religious. Therefore, does not constitute a standard for valuing the contact and the less of its moderation by emphasizing or not groups belonging.

Discussion

Our study examined the effects that can be achieved by experimental manipulation of variables based on several theoretical perspectives, exploring the flexibility attitudinal and interactional dynamics of the Romanian population category. Results of the research have shown the presence of the positive effects of Romanian students' prejudice towards immigrant for two of the three factors involved in the analysis model. It is possible an improvement in attitudes towards immigrants through a program that focuses on positive similarities with the natives and explicit presentation of information on the socio-economic and educational foreigners in Romania.

We are aware of the fact that change attitudinal may not be long-term and that's because exposure to experimental conditions was short-lived. The long term effect would involve frequent and positive contact with immigrants in Romania, or as noted, based on our research that have disproved the hypothesis four, we deal with a small number of contacts with members of the out – group, a social context undiversified in terms of cultural, ethnic, racial, in which case both the contact value and salient group membership variables are second order in the case to reduce prejudice against immigrants in Romania, variables should moderate hypothetical contact.

A research on the phenomenon of immigration is required to be strongly rooted in specific cultural, social environment, ideology, identity and values of the participants and especially to take into account the complexity of intergroup relations and representations about the out - group at a time looking. The fact that the diversity of immigrant category there was not a variable leading to attitudinal change can be explained by its absence in Romanian social climate, the lack of perceptual variability of immigrants, Romanian students facing few times with different people in terms of its cultural, ethnic, racial, religious, etc. Either this is an effect of social homogeneity Romanian context today. But the hypothesis can be confirmed by the changes that will occur in the social structure as a result of migrations in the next few years, when immigrants' frequencies will change and, subsequently, amount of intergroup contact at students' level will increase.

Beyond the positive effects that we have reached the proposed model, the study has two limitations. We cannot rule out alternative explanations present in a situation of experimental manipulation, when there are several aspects that contribute to the achievement of results. A second limit concerns the participants in this study: students from the same cultural and geographical space (Moldavia), with a low average age, 22 years. Perhaps it would have been useful in such research to observe dynamic attitudes at subjects from another cultural group with a higher average age and with other non-university education. All these are prerequisites for a future research reply with a diverse group of subjects.

REFERENCES:

Allport, G. W. (1954). The nature of prejudice, Garden City, NY. Publication.
Berry, J. W., Poortinga, Ype H., Segall, Marshall H., Dasen, Pierre R. (2002). Cross-cultural Psychology: research and application – 2nd ed., Cambridge: Cambridge University Press.

Bourhis, R. Y., Leyens, J. P. (1997). Stereotipuri, discriminare şi relaţii Intergrupuri, Polirom, Iaşi.
Brown, R. (2000). Group Processes, Blackwell, Oxford, Ed a II-a.
Brown, R., Gaertner, S. (2001). Intergroup processes, Oxford, UK: Blackwell
Brewer, M. B., Brown, R. J. (1998). Intergroup relations. In Gilbert, D. T., Fiske, S. T., Lindzey, G., (Eds.) The handbook of social psychology (Vol. 2). Boston: McGraw–Hill.
Brewer, M.B., Gaertner, S. (2001). Toward reduction of prejudice: Intergroup contact and social categorization. Malden, MA: Blackwell.
De Visscher, P., Neculau, A., (2001). Dinamica grupurilor, Polirom, Iaşi.
Gaertner, S., Dovidio, J. L. (2000). Reducing intergrup bias: The common ingroup identity model. Philadelphia: Psychology press.
Gudykunst, W. B., Kim, Y. Y. (2003). Communicating with strangers: an approach to intercultural communication, Boston: McGraw-Hill.
Hewstone, M., Brown, R. (1986). Contact is not enough: An intergroup perspective on the contact hypothesis. Oxford, UK: Blackwell.
Iacob, L. (2003). Etnopsihologie şi Imagologie, sinteze şi cercetări, Polirom, Iaşi.
Oskamp, S. (2000). Reducing Prejudice and Discrimination, Mahwah, NJ. Publication.
Pettigrew, T. F., Meertens, R.W. (1995). Subtle and blatant prejudice in western Europe, European Jurnal of Psychology, Vol. 25, pp. 57- 75.
Pettigrew, T. F., (1998). Intergroup contact theory, Annual Review of Psychology, Vol. 49.
Stephan,W. G. (1987). The contact hypothesis in intergroup relations. Newbury Park, CA: Sage
Tajfel, H. Turner, J. C. (1986). The social identity theory of inter-group behavior. In Worchel, S., Austin, L. W., (Eds.) Psychology of Intergroup Relations. Chicago: Nelson-Hall.
Vrij, A., Schie, E. V., Cherryman, J. (1996). Reducing Ethnic Prejudice Through Public Communication Programs: A Social-Psychological Perspective, Journal of Psychology. Volume: 130. Issue: 4. Publication.
Zanna, M., Olsen, J. (1994). The Psychology of Prejudice, Hillsdale, NJ. Publication.

THE RELATIONS BETWEEN COMMUNIST ROMANIA AND THE U.N. IN THE MIDDLE OF THE 20TH CENTURY. FAILED ATTEMPTS TO ACCEDE TO THE GLOBAL INSTITUTION (1951-1952)

Paul Nistor, Scientific Researcher III, Romanian Academy, Iaşi Branch, "A. D. Xenopol" History Institute

Abstract: The relations between communist Romania and the UN in the early `50s of the 20th century mirrored the political tensions and ideological disputes existing at international level, between East and West. For the communist administration based in Bucharest, the accession to the most prestigious international organization would have meant achieving not only a certain political legitimacy (which was lacking, due to internal election forgery) but also security arrangements against a possible attack from the West. Of all the major powers, only the USSR endorsed the accession to the UN of Hungary, Bulgaria and Romania, all former adversaries of the UN during the Second World War.
At the same time, the West and especially the United States blocked the Romanian political initiatives. The Americans were obstructing the arrival of Romanian observers in New York, keeping a careful watch on the Romanian diplomats in America with the help of police agents and the FBI and were impeding their movements inside the United States.
With the help of its large number of allies in the Security Council and the UN General Assembly, the United States was proposing resolutions that would block the accession of Romania to the global institution. In return, the Romanian Communist Party decided to launch a negative press campaign, in Romania, against the UN Secretary General and the institution as a whole.

Keywords: Cold War, Communist Romania, United Nations, Diplomacy, Foreign Policy

Deşi a apărut ca o salvatoare a omenirii după aproape 6 ani de război, Organizația Națiunilor Unite s-a confruntat de la bun început cu situații delicate şi supuse unei permanente negocieri între marile puteri. Între multiplele probleme, primirea de membri în ONU a fost un punct foarte disputat în prima decadă de viață a instituției mondiale[1]. Cu atât mai mult cu cât, fiind depăşit repede entuziasmul organizării unei lumi noi, la finalul celui de-Al Doilea Război Mondial, s-a ajuns uşor la ciocniri de interese între Est şi Vest şi la practicarea unei diplomații inflamate. În aceste condiții, prima grijă a membrilor Națiunilor Unite a fost evitarea unui nou conflict şi încercarea de a menține pacea prin responsabilizarea Consiliului de Securitate şi a Adunării Generale a ONU[2]. Formarea rapidă a celor două blocuri politico-militare rivale şi primele crize ale Războiului Rece au adus blocaje de lungă durată în funcționarea ONU şi dezbateri interminabile pe chestiuni care țineau de procedurile juridice ale luării deciziilor[3].

Statele Unite şi aliații lor s-au opus constant admiterii în Națiunile Unite a unor țări care să fie doar pionii internaționali ai Moscovei. Pe acest considerent, s-a purtat o „bătălie" diplomatică de lungă durată pentru a menține statele comuniste, şi mai ales China populară, în

[1] James L. Gormly, *From Potsdam to the Cold War. Big Three Diplomacy, 1945-1947*, Wilmington, Scholarly Resources, 1990, p. 16-20.
[2] Brian Frederking, *The United States and the Security Council. Collective Security since the Cold War*, London, New York, Routledge, 2007, p. 26; Bertrand G. Ramcharan, *Preventive Diplomacy at the United Nations*, Bloomington and Indianapolis, Indiana University Press, 2008, p. 25.
[3] Robert F. Gorman, *Great Debates at the United Nations (1945-2000)*, Westport, Greenwood Press, 2001, p. 10-15.

afara instituției mondiale[4]. În plus, blocul occidental a beneficiat în primii 10 ani de prezența unor Secretari Generali ai O.N.U. – Trygve Lie şi Dag Hammarskjöld – care, chiar dacă pe alocuri încercau să facă pe neutri şi chiar se mai împotriveau uneori unor proiecte americane, în chestiunile fundamentale nu erau nici pe departe aliați ai Uniunii Sovietice[5].

România, ca stat care aparținea taberei învinse în război, şi care după 1945 intrase în sfera sovietică, avea puține şanse de admitere în instituția mondială. Încercări fără succes mai fuseseră între 1947-1950 dar Bucureştiul spera ca noul deceniu să aducă o acceptare a sa în comunitatea internațională[6]. Relațiile României cu ONU se deshideau destul de brutal la începutul anului 1951. Diplomații români au fost convocați la Departamentul de de Stat pentru discutarea unor cereri de deplasare, de la Legația Republicii Populare Române din Washington către sediul ONU din New York. Americanii Campbell şi Nikels, responsabilii zonei balcanice, i-au pus în vedere diplomatului român Mitrache că cererile de deplasare către New York nu se puteau rezolva mereu în regim de urgență, aşa cum doreau românii. De fapt, americanii nu prea mai doreau să aprobe asemenea cereri, mai ales că nu înțelegeau care erau interesele României în discuțiile de la Națiunile Unite care priveau probleme de pe alte continente[7]. Mitrache a argumentat cu faptul că guvernul român numise observatori la lucrările ONU pe toată durata acestora şi, deci, era îndreptățit să solicite deplasări. De fapt, americanii erau nemulțumiți nu neapărat de prezența românilor la New York ci de blocarea propriilor diplomați la București, unde guvernul român aproba prea puține deplasări în țară. Diplomații Bucureştiului susțineau că nu se puteau echivala cererile către ONU şi cererile către Predeal şi invocau statutul de organizație internațională a Națiunilor Unite[8].

Luând la cunoştință problemele diplomaților români pe relația ONU, Ana Toma, din centrala MAE, oferea lămuriri trimişilor de la Washington. Astfel, România nu intenționa să folosească principiul reciporcității cu SUA şi nici nu dorea să aplice vreun regim special americanilor ori să ajungă cu ei la vreo înțelegere specială. În plus, „regimul ce se aplică lor în ceea ce priveşte permisele de deplasare este identic cu cel al celorlalte misiuni diplomatice din RPR”[9]. În ceea ce privea atitudinea MAE în chestiunea deplasărilor, Ana Toma formula o poziție oficială: guvernul de la Bucureşti protesta față de măsurile „discriminatorii” impuse de americani Legației RPR şi preciza că va bloca deplasările în țară ale diplomaților americani dacă şi Departamentul de Stat o făcea pentru români[10]. Argumentul era în principiu acelaşi pe care îl folosiseră deja Mitrache şi colegii: „Deplasările la ONU nu puteau fi asimilate cu alte deplasări pe teritoriul Statelor Unite. ONU nu este o instituție americană ci o instituție internațională şi nu interesează Departamentul de Stat pentru care motive reprezentanții

[4] Jussi M. Hanhimäki, *The United Nations. A Very Short Introduction*, New York, Oxford University Press, 2008, p. 17-19.
[5] John Allphin Jr. Moore, Jerry Pubantz, *Encyclopedia of the United Nations*, New York, Infobase Publishing, 2008, p. 217, 287.
[6] Paul Nistor, *România şi ONU la începutul Războiului Rece*, în *Istorie şi Societate în spațiul est-carpatic(secolele XIII-XX)*, Iaşi, Editura Junimea, 2005.
[7] Arhivele Ministerului Afacerilor Externe (AMAE), fond SUA, Telegrame Washington 1951, Notă din 25 ianuarie 1951.
[8] *Ibidem.*
[9] *Ibidem*, Telegramă din 28 ianuarie 1951.
[10] *Ibidem.*

Legației RPR se duc la ONU”[11]. Evident, americanii ştiau aceste detalii dar răspundeau cu şicane politicii de hărțuire şi blocaj diplomatic, inițiată de guvernul României.

Şi în 1952 au apărut acelaşi gen de probleme. La 5 octombrie 1952 MAE îl împuternicea pe Corneliu Bogdan în calitate de observator ONU şi îl ruga să facă demersurile necesare la Departamentul de Stat pentru obținerea permiselor de deplasare de la Washington la New York[12]. Deoarece americanii au aplicat reciprocitatea, membrii Legației RPR aveau nevoie de aprobări speciale pentru a ieşi de pe teritoriul District of Columbia. Pentru a-l ajuta pe Corneliu Bogdan, Bucureştiul propune trimiterea din țară a 1-2 secretari[13]. Totuşi, observatorii neavând un statut legal, ONU nu intervenea pentru obținerea vizei de intrare în SUA sau permise de deplasare. Cum românii şicanaseră continuu Legația SUA, Departamentul de Stat preciza că nu acorda viză pentru Marcu Gheorghe şi Pele Gheorghe - secretarii observatorului român la ONU deoarece acest detaliu ”nu intra în prevederile secțiunii din articolul încheiat între ONU şi SUA cu privire la sediul ONU”[14]. Sovieticii i-au anunțat pe diplomații din statele satelit că nu există o bază legală pentru un eventual protest față de comportamentul Washingtonului, dar că se încerca intervenția pe lângă preşedintele Adunării Generale a ONU, să invite personal pe diplomații din țările comuniste[15].

Culisele politice ale nemulțumirilor româneşti vizavi de comportamentul Statelor Unite erau completate deschis cu reacția presei române față de evenimentele începutului de an 1951. „Scânteia” titra fără nici un argument: „Odioasa rezoluție americană de la ONU” - despre rezoluția adoptată prin mobilizarea Occidentului, care decreta China Populară drept stat agresor în Coreea. Actul era considerat „provocator şi odios” , „impus prin şantaj” şi mistificator al istoriei[16].

Şi alte evenimente inflamau presa românească comunistă. O vizită a Secretarului General ONU – Trygve Lie în Balcani, la Belgrad, Atena şi Ankara era de ajuns pentru a stimula fanteziile politice comuniste. Conform „Scânteia”, Trygve Lie ar fi avut „lungi întrevederi cu călăul fascist Tito şi cu alți bandiți din clica titoistă”, tocmai când Iugoslavia ar fi început „pregătirile de agresiune şi provocările ... împotriva țărilor de democrație populară”[17]. „Scânteia” oferea totuşi şi câteva informații prețioase: Trygve Lie era decorat de către Tito şi făcea planurile pentru o regiune paşnică a Balcanilor[18]. În rest, Secretarul General ONU primea „onorurile” obişnuite din partea presei comuniste: „socialist de dreapta, agent scizionist în mişcarea sindicală din Norvegia, vechi lacheu al imperialiştilor americani...”[19]

Rapoartele economice ale ONU interesau pe români. Departamentul economic al Națiunilor Unite publica în prima parte a anului 1951 o analiză cu privire la „situația economică în lume” în perioada 1949-1950. Ca mai toate rapoartele de acelaşi tip care au urmat anului 1951 şi acest document primea aceeaşi „cheie de descifrare”: dorind să ascundă

[11] *Ibidem.*
[12] AMAE, fond SUA, Telegrame Washington, octombrie-decembrie 1952, Telegramă din 5 octombrie 1952, f. 40.
[13] *Ibidem*, Telegramă din 19 octombrie 1952, f. 74.
[14] *Ibidem*, Telegramă din 20 noiembrie 1952, f. 60.
[15] *Ibidem*, Telegramă din 2 decembrie 1952, f. 81.
[16] *Scânteia*, 3 februarie 1951, p. 6.
[17] *Ibidem,* 20 aprilie, p. 4.
[18] *Ibidem.*
[19] *Ibidem.*

adevarata situație economică din lume, ONU nu recunoştea contradicțiile grave şi criza din interiorul sistemului capitalist. În raport erau totuşi trecute şi succese ale blocului răsăritean[20].

Evenimentele oficiale pe relația cu ONU erau însă ceva iar patimile diplomaților români, în aceeaşi direcție, cu totul altceva. Astfel, ministrul României la Washington, Mihail Magheru, raporta Bucureştiului că în mai 1951, cu prilejul unei vizite la New York, diplomații Bogdan şi Mitrache „au observat cu siguranță că sunt urmăriți cu maşina şi pe jos, pas cu pas"[21]. Apoi, Mitrache ar fi fost contactat de un jurnalist italian – Fontana, corespondent al ziarului „Roma" din Neapole. Fontana i-ar fi invitat pe Mitrache şi Bogdan la masă, deschizând o discuție despre posibilitatea încheierii unui armistițiu în Coreea. Fiecare dintre părți susținea că superputerea lumii sale dorea pacea şi că va acționa în consecință. Totuşi, Corneliu Bogdan nu a fost de acord cu propunerea jurnalistului italian de apariție a dialogului în „New York Times" sau „Le Monde" chiar dacă, după cum sugera Fontana, „publicarea unei asemenea păreri ar putea contribui la unele apropieri în vederea încetării focului"[22].

În august, românii erau interesați să ceară de la americani autorizație de deplasare spre San Francisco, unde urma să aibă loc conferința de pace cu Japonia. Bucureştiul dorea statut de observator pentru România. Chiar şi sovieticii – „prietenii cei mai buni" – îi sfătuiseră pe români să meargă, considerând utilă prezența lor la un eveniment diplomatic major[23]. Dar după câteva zile de tergiversări, Departamentul de Stat a oferit un răspuns negativ. Mitrache şi Manea au mers în audiență la şeful adjunct al protocolului care însă şi-a exprimat nedumerirea: de ce era România interesată de problema finalizării războiului din Pacific?![24] Românii au rămas fermi, argumentând că acest răspuns era de competența MAE de la București. Dar cu toate insistențele lor, Departamentul de Stat nu s-a lăsat înduplecat[25].

În rest, diplomații români care aveau contact cu ONU gândeau în clişee ideologice comuniste şi alimentau temerile anticapitaliste ale Bucureştiului. Analiza lor de relații internaționale, departe de a fi una obiectivă, era tributară marxismului şi, mai grav, crea texte de întâmpinare a gândirii existente la București. Astfel, românii se străduiau să descopere în toate evenimentele date care să certifice pregătirile Americii pentru un nou război. Aceasta au înțeles ei din discuțiile cu jurnaliştii şi politicienii întorşi de la San Francisco[26] şi, la fel, au concluzionat că presa americană, în noiembrie 1951, recunoştea că propunerile americane pentru dezarmare, lansate la ONU, erau simple „manevre de propagandă"[27].

Apoi, membrii Legației RPR supravegheau diferite asociații care depuneau memorii la ONU. În luna decembrie, „în sediul din Washington al trădătorilor români", a avut loc o reuniune a reprezentanților emigrațiilor estice, anticomuniste. La finalul dezbaterilor purtate, emigrația estică a convenit editarea unui raport despre „pretinse deportări din țările noastre", document care urma a fi depus la ONU[28]. De obicei, în asemenea cazuri, Bucureştiul dorea să

[20] *Ibidem,* 23 februarie 1951, p. 4.
[21] AMAE, fond SUA, Telegrame Washington 1951, Telegramă din 20 mai 1951.
[22] *Ibidem,* Telegramă din 9 iunie 1951.
[23] *Ibidem,* Telegramă din 28 august 1951.
[24] *Ibidem,* Telegramă din 10 septembrie 1951.
[25] *Ibidem,* Telegramă din 26 septembrie 1951.
[26] *Ibidem,* Telegramă din 5 octombrie 1951.
[27] *Ibidem,* Telegramă din 14 noiembrie 1951.
[28] *Ibidem,* Telegramă din 14 decembrie 1951.

obțină cât mai rapid textul, pentru a-l combate în presa americană şi pentru ai denigra pe autori în anumite medii culturale, economice şi politice din America.

Adunarea Generală a ONU, începea a VI-a sesiune în toamna anului 1951, iar admiterea de noi membri era un punct fierbinte. În contextul războiului din Coreea, taberele rivale se ciocneau zgomotos. Reprezentantul statului Peru, printr-o scrisoare adresată Secretarului General la 24 septembrie, a cerut înscrierea pe ordinea de zi a punctului intitulat „Dreptul statelor care candidează la admiterea în organizație de a prezenta dovezi de îndeplinire a condițiilor prevăzute în articolul 4 al Chartei Națiunilor Unite". La concurență cu Peru, printr-o telegramă din 6 octombrie, reprezentanții Guatemalei, Hondurasului şi Salvadorului au solicitat Secretarului General înscrierea pe aceeaşi ordine de zi a chestiunii „Admiterea de noi membri"[29]. La 11 octombrie şi Nicaragua s-a alăturat propunerii. Aceste țări ofereau şi o notă explicativă, considerând că era binevenită intrarea în ONU a unor noi membri, America Centrală fiind prezentată într-o comuniune de valori şi de rasă cu unele din statele neolatine care băteau la poarta instituției mondiale[30].

Inițiativa statului Peru a fost trecută pe ordinea de zi a celei de-a VI-a sesiuni a Adunării Generale printr-o decizie intervenită la 13 noiembrie 1951, în plenul Adunării. Problema ridicată de Peru a fost trimisă spre cercetare Primei Comisii (politice) şi a fost dezbătută în câteva şedințe. Chiar de la prima întâlnire din Comisie, Peru a prezentat un proiect de rezoluție prin care invita toate statele admitante să depună dovezile necesare pentru clarificări la ONU şi să prezinte Consiliului de Securitate şi Adunării Generale documente, conform procedurii instituite. Proiectul de rezoluție preciza că admiterea se făcea exclusiv pe condițiile juridice stabilite de articolul 4 al Chartei şi recomanda Consiliului de Securitate să examineze din nou cererile de admitere ale doritorilor, în lumina noilor documente[31].

Dovezile unui stat, prin sugestie peruviană, urmau a fi constituite din tratatele cu alte state, acordurile şi convențiile internaționale la care era parte. Această precizare nu era însă pe placul românilor care anticipau că, în acest fel, SUA şi aliații lor vor bloca ascensiunea unei țări ale cărei tratate (cu URSS) nu erau agreate de Vest. Mai mult, românii considerau că reprezentantul Peru făcuse o greşeală chiar din start, mulțumind SUA pentru sugestiile de îmbunătățire a proiectului şi, deci, admițând în acest fel că ideile avantajau pe occidentali. Nemulțumirea esticilor venea şi din faptul că adevăratul scop al posibilei rezoluții era ascuns şi sub numeroase „şiretlicuri şi chițibuşuri juridice" şi chiar sub „citate din Evanghelie"[32].

Belamunde - reprezentantul Peru a admis ideea de universalitate şi a recunoscut necesitatea extinderii organizației dar a condiționat acest lucru de un referat consultativ al Curții Internaționale (care părea să nu fie favorabilă comuniştilor). Proiectul a fost sprijinit şi de Columbia, care s-a arătat interesată de legăturile „latine", şi care a solicitat prezența în ONU a unor state precum Spania, Portugalia şi Italia. În discuțiile care au urmat în perioada imediată, Suedia şi Siria s-au pronunțat pentru o mai largă deschidere a porților Națiunilor Unite şi pentru o viziune mai destinsă atunci când se lua în dezbatere asemenea subiect[33].

[29] AMAE, fond ONU, Dosar ONU 241/ 1955 - Admiterea României în Organizația Națiunilor Unite, 1947-1955, *Sesiunea a VI-a*, p. 1.
[30] *Ibidem.*
[31] *Ibidem.*
[32] *Ibidem*, p. 2.
[33] *Ibidem.*

Oficiosul PCR – „Scânteia" – a reflectat într-o cheie puternic ideologizată activitatea instituției mondiale la finalul anului 1951. Românii nu se sfiau să acuze direct Națiunile Unite, transformând-o în „organizație complet aservită politicii americane agresive de dictat, şantaj şi înrobire a întregii lumi"[34].

Dezbaterea dedicată primirii de noi membri, inclusă în sesiunea a VI-a a Adunării Generale ONU, continua în ianuarie 1952. „Bătălia" argumentelor se dădea în jurul proiectului de rezoluție propus de Peru, care slujea strategiile occidentale. Reprezentantul URSS, I.A. Malik, a pornit ofensiva contra proiectului peruvian, argumentând că acesta era împotriva procedurilor stabilite de Chartă precum şi în contra regulilor Consiliului de Securitate şi a Adunării. Deşi peruanii şi-ar fi înțesat proiectul cu lozinci frumoase – „universalitate", „principiul justiției internaționale", „realitate obiectivă" – ei ar fi utilizat aceşti termeni ca paravan, facilitând însă posibilitatea respingerii cererilor înaintate de țările est-europene[35]. Malik indica faptul că documentele de bază ale Națiunilor Unite nu solicitau dovezi pentru o eventuală admitere. Mai mult, trebuia să se ia în discuție şi politica celorlalți față de statul în cauză. Reprezentantul Uniunii Sovietice oferea exemplul SUA, care ar fi dus o „politică dușmănoasă" față de noile regimuri estice, acest lucru fiind de fapt o piedică în politica de „prietenie" pe care Bulgaria, Ungaria şi România doreau să o ofere Vestului[36].

Malik critica şi propunerea peruană de revenire la un acord al Curții Internaționale de Justiție, în condițiile în care, printr-un referat din 3 noiembrie 1950 Curtea stabilea că principalul rol în extinderea ONU, prin decizii pur politice, îl avea Consiliul de Securitate.[37] Sovieticul aprecia că adoptarea rezoluției inițiate de Peru ar fi dus la tensionarea situației internaționale. Tocmai de aceea, URSS a venit cu un contraproiect de rezoluție, în care solicita Consiliului revizuirea cererilor a 14 state, pentru accesul în instituția mondială[38].

De aici înainte, discuțiile s-au purtat pe seama celor două proiecte. Cuba a luat atitudine deschisă față de varianta occidentală dar Belgia şi Chile au promis că o acceptă doar cu unele rezerve. Românii credeau că şi alte state nu vedeau o soluție acceptabilă în proiectul peruvian ci în cel sovietic. De aceea, un diplomat român concluziona triumfalist: „în acest mod a eşuat ruşinos încercarea inspirată de Statele Unite, de a legaliza politica de discriminare... în chestiunea admiterii de noi membri"[39]. Reprezentantul Americii, Gross, a avut însă o ieşire dură, pentru a indica în clar care era poziția SUA. Gross a atacat „cu furie" proiectul sovietic, a adus „calomnii la adresa țărilor de democrație populară" şi a insistat pe nerespectarea drepturilor omului în Est, precum şi pe molestarea cetățenilor americani[40].

La 24 ianuarie 1952 a fost înaintat un proiect peruvian revizuit, în care nu mai era obligatorie prezentarea unor „dovezi adecvate", de către fiecare stat candidat. Dar chiar şi aşa, delegații Siriei, Boliviei, Guatemalei şi Suediei au arătat că proiectul peruvian nu avea nicio valoare practică şi nu lichida impasul existent. Mai mult, Bolivia s-a arătat mult mai

[34] *Scânteia*, 17 noiembrie 1951, p. 4.
[35] AMAE, fond ONU, Dosar ONU 241/1955 – Admiterea României în Organizația Națiunilor Unite, 1947-1955, *Sesiunea a VI-a,* p. 3-4.
[36] *Ibidem*, p. 4.
[37] *Ibidem*, p. 5.
[38] *Ibidem*, p. 6.
[39] *Ibidem*.
[40] *Ibidem*.

conciliantă cu Estul, declarând că proiectul sovietic de rezoluție nu putea fi ocolit[41]. Chiar şi suedezii au apreciat că inițiativa Moscovei era mai aproape de punctul lor de vedere[42].

Dar pentru a complica situația şi pentru a minimaliza impactul proiectului sovietic, se pare că Washingtonul a mai inspirat o propunere de rezoluție. La 24 ianuarie, delegatul din Costa Rica, împreună cu reprezentanții altor 4 țări din America Centrală, au lansat ideea prin care Adunarea să solicite Curții Internaționale un referat consultativ referitor la aplicarea principiului unanimității în Consiliu. Pentru români aceasta era o încercare occidentală „de a găsi o nouă posibilitate de torpilare a principiului unanimității şi de împiedicare a admiterii de noi membri”[43]. Cu toate aceste complicații, delegații Indiei, Danemarcei, Norvegiei şi Egiptului au promis că vor vota proiectul sovietic. Pentru a-şi mai găsi un aliat, Malik a introdus un amendament al Argentinei ca preambul la propriul proiect de rezoluție[44].

La 25 ianuarie, Comitetul politic a votat cele 3 inițiative. Proiectul peruvian a obținut 36 voturi pozitive, 9 negative şi 12 abțineri. Proiectul sovietic a fost votat de 21 delegați, între care şi state democratice occidentale (Suedia, Norvegia, Danemarca) sau state asiatice. 25 delegați s-au abținut[45]. La 1 februarie, în cadrul unei şedințe plenare, s-a trecut din nou la vot. A trecut proiectul peruvian, dar a căzut cel sovietic (22 voturi pentru, 21 împotrivă şi 16 abțineri). Ultima rezoluție propusă votului, cea prezentată de cele 5 țări din America Centrală, considerată de români „la fel de inacceptabilă ca şi cea peruviană”, a fost şi ea acceptată „prin voturile țărilor din blocul anglo-american”[46].

Votul nu a fost deloc pe placul regimurilor comuniste şi evoluția discuțiilor de la ONU a declanşat atacuri insalubre ale presei estice. În acest context, „Scânteia” utiliza un limbaj agresiv şi vulgar, cu înalte tonuri de violență: „În ura lor de moarte împotriva păcii şi socialismului, demenții ațâțători la război ar voi să ascundă în ochii popoarelor faptul că există țări de democrație populară, că ele trăiesc fără ca la cârma țării lor să fie vătafii imperialismului”[47].

La 6 februarie a fost luată în discuție şi în Consiliul de Securitate chestiunea admiterii de noi membri. Acolo însă, preşedintele acestui organism, reprezentantul Greciei, a manevrat de aşa natură încât să se discute doar un proiect francez. Sovietul sovietic I.A. Malik a fost deosebit de indignat şi a solicitat imperios să fie plasat pe ordinea de zi şi proiectul țării sale. Acuzele de conspirație occidentală au curs din nou. În final, nu au trecut nici proiectul depus de Franța şi nici cel al URSS. Pentru proiectul Moscovei au fost două voturi pozitive (Pakistan şi URSS), şase negative (SUA, Brazilia, Turcia, Grecia, Olanda, China naționalistă) şi abțineri din partea Angliei, Franței şi statului Chile[48]. Iritarea presei române ajunsese la cote maxime. Prin votul din 6 februarie din cel mai influent organism onusian, spuneau jurnaliştii români, fusese anulată singura posibilitate a soluționării echitabile a acestei probleme[49].

[41] *Ibidem*, p. 7.
[42] *Ibidem*, p. 8.
[43] *Ibidem*.
[44] *Ibidem*.
[45] *Ibidem*, p. 9.
[46] *Ibidem*, p. 10-11.
[47] *Scânteia*, 23 ianuarie 1952, p. 1.
[48] *Ibidem*, 8 februarie 1952, p. 4.
[49] *Ibidem*.

Suplimentar, la 20 martie Departamentul de Stat i-a convocat pe Corneliu Bogdan şi Cristian Zambeti şi a transmis o notă verbală prin care guvernul RPR era informat despre cartea albastră a Departamentului de Stat. Aceasta cuprindea mărturii referitoare la încălcarea libertăților în RPR (cartea a ajuns la ONU în toamna 1951)[50]. Campbell a explicat că volumul nu fusese încă remis oficial guvernului RPR deoarece s-a aşteptat definitivarea fotocopiilor după originalele mărturiilor[51]. Acest lucru a reamintit românilor presupusa complicitate dintre americani şi Secretarul General ONU. Poate şi datorită acestui scenariu, presa română se dezlănțuia din nou, în primăvara 1952, contra lui Trygve Lie[52].

În vara anului 1952 erau reluate încercările de lărgire a ONU. Reprezentantul Uniunii Sovietice, I.A. Malik, a convocat Consiliul de Securitate pentru a impune un punct pe ordinea de zi: „Adoptarea unei recomandări către Adunarea Generală cu privire la admiterea simultană ca membri ai ONU a tuturor celor 14 state care au depus cereri în acest sens”[53]. Legația RPR din Washington s-a mobilizat, urmărea şedințele Consiliului de Securitate şi trimitea în țară copii ale documentelor oficiale adoptate de Consiliu. În plus, românii erau foarte atenți şi la proiectele de rezoluție pe care urmau să le propună americanii, care erau comentate în „New York Times” sau pe culoarele Națiunilor Unite[54].

Consiliul de Securitate a trecut la examinarea chestiunii admiterii de noi membri la 9 iulie. I. A. Malik şi-a prezentat pe larg textul de rezoluție, indicând din nou că accederea simultană a celor 14 state era singura decizie echitabilă. Malik a reamintit că o propunere identică a fost adoptată de Comitetul Politic al Adunării iar la şedința în plen au fost 22 voturi pentru şi doar 21 contra[55]. Grupul occidental a încercat o nouă tergiversare şi, tocmai de aceea, reprezentantul Greciei a propus amânarea discuției pentru septembrie, cu argumentul că până la acea dată ar fi putut fi studiate şi cererile Japoniei şi Cambogiei[56].

La 2 septembrie, Consiliul de Securitate a reluat discuțiile. Cele două superputeri şi-au impus puncte proprii pe ordinea de zi: URSS – proiectul admiterii simultane în ONU iar americanii – examinarea rezoluției nr. 506 din sesiunea a VI-a, cu privire la condițiile primirii de noi membri. La 2 septembrie a mai apărut un punct pe ordinea de zi, care a nemulțumit blocul estic: examinarea cererilor de intrare în ONU a Japoniei, Laosului, Cambodgiei, Libiei şi Vietnamului de Sud. În special prezența Vietnamului pe listă era considerată provocatoare de către comuniști şi „inclusă doar în scopul vădit de a abate atenția”[57].

În şedința din 3 septembrie 1952, Austin – delegatul american a recunoscut franc opoziția Americii față de principiul admiterii în bloc. El a propus acceptarea a doar 9 state, considerând că Albania, Mongolia, Bulgaria, Ungaria şi România nu erau „destul de îndreptățite să facă parte din Națiunile Unite”[58]. Delegații Olandei şi Greciei au dorit alte

[50] AMAE, fond SUA, Telegrame Washington, ianuarie-martie 1952, Notă din 20 martie 1952, f. 105-108.
[51] *Ibidem.*
[52] *Scânteia*, 11 aprilie 1952, p. 4.
[53] AMAE, fond ONU, Dosar ONU 241/1955 – Admiterea României în Organizația Națiunilor Unite, 1947-1955, Cererile de admitere în ONU, p. 2.
[54] AMAE, fond SUA, Telegrame Washington, iulie-septembrie 1952, Telegramă din 4 iulie 1952.
[55] AMAE, fond ONU, Dosar ONU 241/1955 – Admiterea României în Organizația Națiunilor Unite, 1947-1955, *Sesiunea a VI-a*, p. 12.
[56] *Ibidem.*
[57] *Ibidem*, p. 14.
[58] *Ibidem*, p. 15.

amânări şi au propus transferarea acestei discuţii către cea de-a VII-a sesiune a Adunării Generale, pe motiv că între membrii permanenţi ai Consiliului existau mari divergenţe[59].

Cum Anglia şi Franţa s-au situat de partea SUA, sovieticul Malik a reluat propriile argumente în şedinţa din 5 septembrie. El a arătat partea hilară a acestor dezbateri infinite, numărând că fiecare cerere de admitere fusese deja luată în discuţie de mai multe ori şi întoarsă pe toate feţele. Pentru sovietic era inadmisibil ca 120 milioane de oameni să bată în van la poarta Naţiunilor Unite şi el solicita ca admiterea să fie neapărat rezolvată în a VII-a sesiune a Adunării Generale care urma să înceapă în toamna 1952[60].

La 8 septembrie s-au încheiat schimburile de argumente în Consiliul de Securitate dar, din nou, aliaţii Americii au intervenit. Delegaţii Braziliei şi Chinei gomindaniste au ridicat obiecţii împotriva propunerii sovietice. După noi discursuri ale lui Malik, delegatul Braziliei, care prezida şedinţa, a supus la vot proiectul sovietic de rezoluţie. Pentru iniţiativa Moscovei au optat URSS şi Pakistan, împotrivă – SUA, Grecia, Brazilia, Olanda şi China, abţineri – Anglia, Franţa Turcia, Chile. Proiectului i-ar fi fost necesare 7 voturi pentru a trece[61].

Presa română nu a primit deloc bine această nouă blocare la ONU. „Scânteia" a publicat articole incendiare în zilele de la începutul lunii septembrie. Pe de o parte, îi demasca pe „duşmanii" omenirii – capitaliştii occidentali, pe de altă parte publica integral discursurile lui I. A. Malik[62]. În final, jurnaliştii comunişti au „înfierat" din nou imperialismul mondial şi au conchis că România, deşi iubitoare de pace şi cu respect major pentru proprii cetăţeni, era victima unui complot internaţional odios. Doar Uniunea Sovietică rămânea să promoveze pe viitor interesele Bucureştiului, chipurile în numele dreptăţii.

În aceste condiţii, visul românesc de intrare în ONU nu se materializa dar speranţele rămâneau pentru viitor. Admiterea în instituţia mondială ar fi adus comuniştilor români legitimitatea internă şi externă, de care aveau atât de multă nevoie. În plus, statutul de membru al ONU, credea PCR-ul, ar fi asigurat automat un spor de securitate iar regimul nu s-ar mai fi îngrijorat de o posibilă invazie americană. Până a ajunge acolo, însă, Legaţia RPR din Washington se mulţumea să folosească instituţia Naţiunilor Unite ca pe un spaţiu care permitea obţinerea de noi contacte şi desfăşurarea unor mărunte campanii de propagandă.

Deoarece Naţiunile Unite erau o instituţie cu rol special în gestionarea crizelor internaţionale, în contextul Războiului din Coreea s-a amplificat lupta pentru controlul instituţiei mondiale. Vestul, realizând că Naţiunile Unite puteau fi utilizate cu succes în stoparea agresiunilor internaţionale inspirate de Moscova, s-a opus cu vehemenţă intrării în bloc a statelor comuniste în lumea onusiană.

BIBLIOGRAFIE:

Izvoare

Arhivele Ministerului de Externe
fond SUA, Telegrame Washington, 1951, 1952.

[59] *Ibidem*, p. 16.
[60] *Ibidem.*
[61] *Ibidem.*
[62] *Scânteia*, 5-9 septembrie 1952.

fond ONU, Dosar ONU 241/ 1955 - Admiterea României în Organizația Națiunilor Unite, 1947-1955

Periodice

Scânteia, 1951, 1952

Lucrări şi articole

Frederking, Brian, *The United States and the Security Council. Collective Security since the Cold War*, London, New York, Routledge, 2007.

Gorman, Robert F., *Great Debates at the United Nations (1945-2000)*, Westport, Greenwood Press, 2001.

Gormly, James L., *From Potsdam to the Cold War. Big Three Diplomacy, 1945-1947*, Wilmington, Scholarly Resources, 1990.

Hanhimäki, Jussi M., *The United Nations. A Very Short Introduction*, New York, Oxford University Press, 2008.

Moore, John Allphin Jr., Jerry Pubantz, *Encyclopedia of the United Nations*, New York, Infobase Publishing, 2008.

Nistor, Paul, *România şi ONU la începutul Războiului Rece*, în *Istorie şi Societate în spațiul est-carpatic(secolele XIII-XX)*, Iaşi, Editura Junimea, 2005.

Ramcharan, Bertrand G., *Preventive Diplomacy at the United Nations*, Bloomington and Indianapolis, Indiana University Press, 2008.

CHANGING BORDERS, CHANGING IDENTITIES

Susana Monica Tapodi, Assoc. Prof., PhD, "Sapientia" University of Miercurea Ciuc

Abstract: The Hungarian writer Andrea Tompa, born in Cluj, presents in her novels the Transylvanian world, characterized by deep ethnic diversity. Her second novel, Fejtől lábtól. Kettő orvos Erdélyben (From head to toe. Two doctors in Transylvania), published by the Kalligram Publishing House from Bratislava in 2013, was awarded with the Békés Pál Prize in 2013, and it was also appointed for the Artjust award as the best novel of the past year in 2014.
The novel inspired by the experiences of the author's grandparents presents the history of the first two decades of the last century, reflected by the fate of the two young storytellers (a Szekler from near Braşov, of noble origin and a young girl from Aiud, daughter of a Jewish merchant) who are studying medicine in Cluj, who after the World War try to start a new life after the borders have changed. In this Bildungsroman we are given a picture of the main orientations which dominate the spiritual identity of the narators (materialism- idealism, feminism, socialism, psychoanalysis, nationalism-internationalism). The multicolored background of Transylvanian society at the beginning of the last century appears here from an ironic-selfironic perspective, with its interesting imagological aspects.

Keywords: contemporary Hungarian wirtings, multiculturalism, identity, imagology, transsylvanism

Cel de-al doilea roman al scriitoarei Andrea Tompa, originară din Cluj, stabilită în Ungaria, *Fejtől s lábtól. Kettő orvos Erdélyben* [*Din cap până-n picioare. Doi medici în Ardeal*], apărut în 2013 la Editura Kalligram din Bratislava, a fost distins în anul apariţiei cu premiul Békés Pál şi desemnat în 2014 pentru premiul Artjust, pentru cel mai bun roman al anului.

Opera inspirată din experienţele bunicilor autoarei, personaje din primul ei roman, intitulat *A hóhér háza* [*Casa călăului*], prezintă mişcările istoriei din primele două decenii ale secolului trecut, reflectate prin soarta celor doi tineri naratori anonimi (un secui de lângă Braşov, de origine nobiliară şi o tânără din Aiud, fiica unui negustor evreu) care studiază Medicina la Cluj, trec prin război şi încearcă să-şi refacă existenţa după schimbarea graniţelor. În acest Bildungsroman sunt surprinse principalele orientări spirituale care îşi pun amprenta pe identitatea naratorilor (materialism- idealism, psihoanaliză, feminism, socialism, naţionalism- internaţionalism, farmacologie şi metode naturiste de vindecare etc.). Fundalul multicolor al societăţii ardelene de la începutul secolului trecut apare aici dintr-o perspectivă ironică-autoironică, cu interesante aspecte imagologice.

Identitatea

Întrebarea psihologică, filosofică: cine suntem, de unde venim, ce anume ne conferă individualitate inconfundabilă este dilema naratorilor romanului. Cum fiecare dintre noi are o identitate multiplă, aşa şi eroii prezentaţi prin monologurile lor alternante se transformă în timp, în funcţie de experienţele şi evenimentele istorice prin care trec. Naratorul masculin trebuie să se îndepărteze de modelul sever al tatălui său, pentru a-şi putea construi identitatea. El se abate de la tradiţia familiei alegându-şi o altă meserie: în loc de jurist va deveni medic. Tatăl său, mare patriot local, îl va împiedica să plece la studii în capitalele din imperiu, la

„Wien" sau la Budapesta. Primul capitol este scrisoarea acestui tată, prin care el îşi îndrumă fiul la „Universitatea noastră din Cluj." Familia naratoarei îi interzice acesteia studiile superioare, ea trebuie să-şi redefinească identitatea după o dureroasă ruptură de tradiția evreiască. (Un atu îi este servit de doamnele dintr-o societate de binefacere care nu dau bani pentru proteza unei romînce accidentate pentru că nu este evreică. Tot un element important în procesul înstrăinării constituie acel obicei al evreilor ortodocşi – considerat de naratoare drept înjositoare – de a le tunde chel pe femeile căsătorite). Datorită studiilor din vestitul colegiu reformat din Aiud, ea se află într-un stadiu avansat al asimiliării naționale, se gândeşte să-şi maghiarizeze numele de rezonanță nemțească. Totodată, ea este mai deschisă spre problemele sociale, mai preocupată de emanciparea femeilor şi mai apropiată de internaționalismul radical decât colegul său narator, cu care face cunoştință în cercul intelectualilor radicali.

Titlul romanului în original înseamnă şi *a se culca unul de-a lungul celuilalt*, motiv ce va apărea la sfârşitul romanului când soarta celor doi naratori se leagă definitiv. Putem fi de acord cu constatarea criticului Éva Bányai că atât titlul cât şi subtitlul romanului delimitează spațiul textual. Formele uşor arhaice amintesc de graiurile ardeleneşti, totodată caracterizează şi atitudinea naratorilor: procesul autodefinirii este strâns legat de schimbarea împrejurărilor, de poziția față de Celălalt. Acțiunea se dezvăluie treptat din planurile paralele ale narațiunii. Călătoriile celor doi (el este trimis la Budapesta, ea se perindă în Ardeal cu scopul cunoaşterii şi descrierii ştiințifice a stațiunilor balneare) reprezintă şi un prilej al autocunoaşterii şi al cunoaşterii alterității. Stilul de a povesti seamănă atât datorită profesiei comune a naratorilor cât şi din cauza acestei preocupări de a găsi tratamentele adecvate bolilor întâlnite.

Geoculturalitatea

„Spațiile definite geocultural[…]trimit la existența unei structuri spațiale relativ limitate, care poate însă fi deplasată, grație relativității frontierelor, şi la articularea acestora în texte literare. Geopoetica, în calitatea sa de percepție spațială care cuprinde atât o concepție despre lume, cât şi o structură semantică, îndeplineşte şi un rol de (auto)interpretator. În baza direcției de mişcare a aşa-numitei spațializări, în sensul stabilit de Deleuze şi Guattari, mişcarea continuă deplasarea şi procesul complex al fixării, deplasării şi restabilirii, eterogenitatea spațiului cultural va intra în prim plan."[1]-constată Éva Bányai.

Transilvanismul – atitudine care în prima jumătate a secolului al XX-lea a avut profunde şi fertile implicații culturale, atât printre maghiarii, cât şi printre saşii şi românii din interiorul Arcului Carpatic – a fost de cele mai multe ori privit cu suspiciune de către centrele politice şi de putere ale vremii – Budapesta, apoi Bucureşti. Chiar folosirea toponimului "Erdély" a devenit una incomodă pentru autoritățile maghiare din ultima etapă a Monarhiei Austro-Ungare, la fel şi în România după alipirea Transilvaniei. Ca o reacție adversă, în prima jumătate a secolului al XX-lea, apare în rândul maghiarilor, saşilor şi a românilor transilvăneni o mişcare regionalistă cu diverse implicații, mai ales culturale, care a fost denumită, în sens larg, *transilvanism*. Cu toate că acest fenomen cultural a reprezentat o realitate istorică, el nu s-a conturat într-o ideologie bine definită. Uneori chiar regionaliştii s-au ferit să proclame, în mod explicit, *regionalismul* sau *transilvanism*ul ca fundament al

[1] Bányai 2012. p.15

activităților culturale. În acest sens, Alexandru Dima lansează conceptul alternativ de *localism creator* prin care militează de asemenea, dar într-o altă formulare, pentru valorificarea „realității geografico-sociale imediate, vii şi concrete a «locului»”[2]. După deschiderile făcute, în anii ’20, de către Ion Chinezu, la fel de importante sunt şi contribuțiile unor autori ca Nicolae Balotă sau Gavril Scridon, care au adus în discuție implicațiile literare ale transilvanismului. Marcel Corniş Pope şi John Neubauer consideră că cele trei culturi literare ale Transilvaniei ilustrează o paradigmă conflictuală manifestată prin rivalizare ori neglijare, dar niciuna dintre aceste literaturi nu poate suprima încrucişările multiculturale specifice zonei. „Aici, ca şi în celelalte culturi ale Europei Centrale şi de Est, regionalismul a funcționat ca o alternativă la centralismul național. Transilvanismul maghiar, ardelenismul românilor, *localismul creator* sunt toate asemenea regionalisme creatoare, care au acționat aproape concomitent, în aceeaşi regiune, operând cu un şir de sintagme quasi-identice.”[3]- constată Imola Katalin Nagy.

Valentin Trifescu afirmă că „Spre deosebire de *ideologiile tari,* transilvanismul nu suportă o dogmatizare şi nu presupune existența unei nivelări ideologizante. El se manifestă prin *figuri* (personalități) şi capătă *forme* (atitudini) care variază mereu în intensitate şi acționează neunitar. În acelaşi timp, transilvanismul nu este expansiv, el nu vrea să cucerească sau să convertească. Scopul său primordial este acela de a-şi păstra, pe cât posibil, nealterată identitatea, care este legitimată şi circumscrisă de *istoria* şi *geografia regională*.”[4]

Acțiunea romanului surprinde simptomatic ceea ce istoriografia maghiară denumeşte „sindromul Trianon”, reacția maghiarilor ardeleni dezlipiți unui imperiu în care s-au considerat majoritari şi trauma suferită în urma alipirii lor unei țări străine. Sunt prezentate în text atât perspectivele individuale cât şi cele colective. În timp ce unii dintre profesorii lor universitari pleacă din Cluj şi se refugiază în Ungaria întemeind universitatea din Szeged, iar alții se sinucid, naratorul masculin, care trebuie să renunțe la cariera sa de chirurg, nu poate concepe că statutul postbelic al Ardealului va rămâne neschimbat, naratoarea, în schimb, începe să învețe româneşte decizând că se va integra în noua ordine, îşi va căuta de lucru în România. Vocea câteodată naivă, câteodată dogmatică devine în majoritatea cazurilor problematizantă sugerând imposibilitatea unui răspuns definitiv. Sorin Mitu vede clar rolul simbolic jucat de universitate în imaginarul colectiv ardelean: „Trecutul prestigios al universității clujene aduce în atenția celor de azi o istorie dramatică şi destul de ciudată. Principalele comunități etnice ardelene, ca şi diferitele autorități statale care s-au perindat aici de-a lungul vremii au purtat o bătălie acerbă pentru a dobândi controlul asupra acestei instituții. Lupta pentru Transilvania s-a confundat, practic, până astăzi cu disputele referitoare la înființarea universității, la limba de predare, la conducerea sau chiar la simpla denumire a instituției. Cu adevărat, Universitatea din Cluj poate fi socotită un simbol viu al Transilvaniei: ea reproduce, în miniatură, istoria şi identitatea acestei provincii.”[5]

Patriotismul local este prezentat în mod autoironic. Când studentei naratoare este conferită o bursă pentru studierea localităților balneare conducătorii Societății Muzeului Ardelean se ceartă patru ore şi adunarea se încheie cu următoarea afirmație a preşedintelui:

[2] Vezi în studiul lui Szabolcs Szonda şi Imola Katalin Nagy.
[3] Imola Katalin Nagy 2011.156
[4] Valentin Trifescu: *Ce este transilvanismul?* in.Echinox 2011.
[5] Sorin Mitu 2006.102.

„Domnilor, noi în această dispută de patru ore nu trebuia să decidem asupra chestiunii independenței Ardealului, ci numai să hotărâm ce sumă să-i acordăm şi ce traseu îi recomandăm bursierului.[6]”

Imaginea celuilalt

Imaginea Ardealului primelor decenii ale secolului XX surprinsă de autoare oferă pretextul unor studii generoase de factură antropologică, de istoria mentalităților. Articole de ziar, prelegeri universitare, tratate ştiințifice, reclame, scrisori şi alte documente incluse în text reconstituie climatul spiritual al epocii. (O carte poştală trimisă de pe frontul Primului Război Mondal este tipărită în nouă limbi - atâtea se vorbesc în armata imperială.) Etniile conlucuitoare: maghiari, evrei, români (numiți olahi), saşi, secui, armeni, țigani etc. sunt prezentate atât prin perspective subiective cât şi prin aceste documente citite sau scrise de naratorii romanului. Nici diversele grupuri ale ungurimii, ca ceangăii sau secuii, nu scapă de caracterizarea ironică a celor doi medici. Îndurând suferințele cauzate de război toate diferențele devin minore: „Omul în asemenea război nu mai este nici maghiar, nici olah, nici rus, nici neamț, ci doar o bucată de carne suferindă, care vrea să scape nevătămat şi să se întoarcă acasă.”[7]

Datorită structurii memorialistice a romanului multitudinea datelor concrete prezentate cu lux de amănunte sunt strecurate prin filtrul subiectiv al naratorilor. De aceea, în ciuda abundenței acestora, rămâne accentuat caracterul indecis, tranzitoriu al tuturor evenimentelor istorice evocate.

Sfârşitul operei aduce o notă optimistă în tabloul sumbru: cei doi se întâlnesc din nou şi pleacă împreună să lucreze la băile de lângă Braşov, pe mica moşie a naratorului, unde vor vindeca atât bolnavii din Regat cât şi pe cei veniți din Țara Secuilor.

BIBLIOGRAFIE:

TOMPA Andrea *Fejtől s lábtól. Kettő orvos Erdélyben*. [*Din cap până-n picioare. Doi medici în Ardeal*], Editura Kalligram, Pozsony[Bratislava], 2013

BALOTĂ Nicolae *Scriitori maghiari din România* Editura Kriterion, Bucureşti, 1981

BÁNYAI Éva *Aspecte geoculturale în proza maghiară contemporană* Editura Casa Cărții de Ştiință Cluj- RHTSf. Gheorghe, 2012

BÁNYAI Éva *Párhuzamos élet-képek*: *Fejtől s lábtól* [*Vieți paralele. Din cap până-n picioare*] *Bárka*, Budapest, 2014/3

CORNIS-POPE, Marcel, NEUBAUER, John 2002. *Towards a History of the Literary Cultures in East-Central Europe: Theoretical Reflections.* ACLS OCCASIONAL PAPER No. 52 [Spre o istorie culturală a literaturilor din Estul şi Centrul Europei] 2013.05.10. (http://www.acls.org/publications/op/52_literary_cultures_in_east_central_europe.pdf)

MITU, Sorin *Transilvania mea. Istorii, mentalități, identități*. Editura Polirom. Iaşi, 2006

[6] Tompa Andrea2013.154. Traducerea îmi aparține.

[7] Tompa Andrea 2013.315. Traducerea îmi aparține.

NAGY Imola Katalin *Discursul identitar şi discursul despre alteritate în presa interbelică* in. *Interculturalitatea şi interetnicismul ieri şi azi.* Red. PAP-TAPODI. Editura Status, Miercurea- Ciuc, 2011

SZONDA Szabolcs *Literatura maghiară din România. Aspecte cronologice şi noţiuni de bază.* Editura RHT, Bukarest[Bucureşti], 2008

TRIFESCU, Valentin *Ce este transilvanismul?* in. *Echinox*, Cluj-Napoca 3. dec. 2011.

TOWARDS A CONCEPTUAL DEMARCATION BETWEEN THE RELIGIOUS TOURISM AND THE PILGRIMAGE, IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

Doina Guriţă, "Al. Ioan Cuza" University of Iaşi

Abstract :The present study attempts to identify the relationship between religious tourism and pilgrimage, as well as the elements that make religious tourism and pilgrimage individual and separate components of this increasingly varied aggregate in what concerns the conceptual and the theoretical demarcations. There are more and more opinions, especially nowadays, at the beginning of a century which, according to the way it manifests and according to predictions; it is certainly deeply influenced on various levels by the element religion and its reflections. As a consequence, during the pilgrimage, like during the religious tourism, various impulses- ranging from the religious to the cultural and the spiritual ones, cultural, psychological, sociological, topographic and economic impulses- that are gathered act together and succeed in maintaining a phenomenon that is always alive, engaged in continuous revolution and interpreting the needs and the inner impulse of those who practice it. It is important to underline the fact that one cannot make a clear distinction between these, when it comes to visiting religious buildings and holy places.

Keywords: religious tourism, recreation, cultural tourism, pilgrimage

Introduction

Hoping for the better, people have always searched to broaden their spatial and temporal horizon of knowledge, of their existence. One of the most important means of achieving this goal is travelling: people travel in order to find what they need to survive (or to improve it). Besides the material items, the travellers also gather new information, knowledge and experiences, all in favour of progress and civilization.

Etymologically speaking, the term *tourism* seems to originate from the Latin "*tornus*" (circuit) which in its turn gave the French "tour" with the meaning of a journey, outdoor exercises, a walk, a trip in a circuit. Most dictionaries find the origin of the word " tourism" the English "tour" and "to tour" (to travel , to wander) that entered English language around the 1700s. These words are considered the origin of words such as *"tourisme"* in French ," *tourism*" in English , "*turismo*" in Italian , "*turism* " in Romanian. From the word *tourism* derives *tourist* too.

Religious Tourism

This form of tourism is the second stage in the evolution of tourism, the pseudo-tourist stage, which coincides with the period covering the Early Middle Ages until the Renaissance. The concept of religious started and developed from the understanding of the tourist's motivation. The difference between this form of tourism and other forms lies in the tourist's religious motivation. The definitions that were given to the concept of religious tourism, cultural tourism, travels with a single function, or with multiple functions represent an argument in favour of the relationships between these concepts and the need to view tourism from a systemic point of view[1].

An approach to the concept of religious tourism is not an easy task. It is important to mention that, theoretically, there have been many attempts to demarcate, but nonesucceeded

in ending this discussion. This is mainly due to the continuous development of the interaction between the main factors: religion, culture, tourism.

When the attraction for the tourists consists of a monument or any other item pertaining to the religious culture, one can speak about tourism in the religious space[2].

The idea of religious tourism developed from the understanding of the tourists' motivations. The major difference between this form of tourism and other forms of tourism lies in the tourists' religious motivation. This is why a demarcation between the main forms of attraction within the religious tourism[3] is necessary:

- natural attractions (even associated with the idea of natural phenomenon) with religious implications- lakes, mountains, islands, caves, places with a religious "load" etc;
- buildings carrying religious significance;
- special religious events that take place outside religious buildings;
- sacred places associated with tragedies (the place where the Twin Towers in New York were built) but also important political events (prisons, buildings that housed conspiracies etc.)

The association between religious motivation and tourism is considered insufficient in order to demarcate the concept of religious tourism. The mere association may lead to the confusion that is often encountered between religious tourism and pilgrimage, which might involve a sacred and symbolic dimension (in the consequences of a touristic experience and what it provides to the individuals)

The religious tourism –key component of the cultural tourism

Another side of the demarcation is that between religious tourism and cultural tourism. Moreover, there lies the necessity to mention the theories of conceptual differences between religion and culture. When considering its content, culture is viewed by **Taylor** as "a complex that includes the knowledge, the beliefs, the art, the law, the ethics, the traditions, the habits that were conquered by man as a member of a society"[4]; **Linton**, on the other hand, sees culture as a complex of physical and psychological behaviors shared by society and that are persistent, becoming something ordinary for most members of the society and being transferred by the members of that society from one generation to another.

From a narrow perspective, culture includes *all aspects of human life, material and spiritual elements that are transferred b society from one generation to another*. Therefore, any human being, any human community, and any society belongs to a certain culture.

From a broader perspective, culture is a complex of knowledge, representations and attitudes of the world, psychological elements that offers a certain original status to a nation when considering universal culture. It also includes a series of beliefs, laws, habits acquired by individuals as members of a society.

From a structural point of view, culture has four main components, as it can easily be observed in the image below:

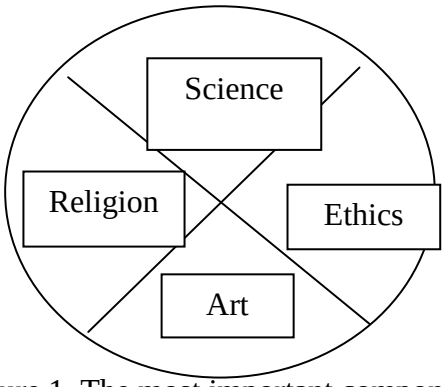

Figure 1. The most important components of culture[5]

Approaching religion from a cultural perspective in order to identify those models, laws and principles that govern the actions and the reasons for travel; at a first assessment, the religious tourism is evidently included in the cultural tourism. However, we do not fully agree with this statement; we believe that the religious tourism has an interdependent relationship with the cultural tourism. None of the concepts above can include the other completely, and neither can they be clearly separated.

From the concepts previously discussed, a set of elements are to be considered in order to define the religious tourism:

- the actions it is supposed to develop are ordinary, but also beyond the space where they develop and have a specific spiritual/religious charge, but not necessarily unique, as a basis;
- it implies taking a trip, regardless if means of transport are used;
- the destination is a place with a religious charge;
- accommodation for at least a night at the destination place (in hotels, motels, campgrounds, accommodation available in monasteries or temples, homes of relatives or friends etc.)
- meal is another item that requires to be the insured at destination;
- the destination also allows other additional motivations that are tourism-specific: cultural animation (museums, festivals etc.), sports (hiking, tennis etc.), paramedical assistance (Fitness centers, massage), history (monuments), recreational, commercial etc.

Types of religious tourism

A first classification takes into consideration the general concepts of tourism:

- domestic religious tourism, made by residents of a country visiting their own country;
- receiver religious tourism, a country where non-residents are visiting a country (other than their own);
- issuing religious tourism, met when residents of a country are visiting another country.

Other three forms of tourism can be added:

1.internal religious tourism, including domestic tourism and inbound tourism;

2.national religious tourism that includes domestic and outgoing tourism;

3.international religious tourism, which consists of inbound tourism and outgoing tourism;

Starting from the concept of religious cultural tourism we can speak of two forms of travel [6]:

1. Those that only one function, a religious one, and here we can mention those travels dedicated to religious ceremonies, places that have miraculous sacred images etc. This types of travelers and the pilgrims are alike.

2. Those that have multiple functions, that combine the religious purpose of a travel with the strict cultural one and that allow the visiting of an important number of points of interest.

When considering the rhythm of tourism, we have:

- ❖ seasonal religious tourism, according to the main events, ceremonies, festivals
- ❖ weekly religious tourism - especially for the weekend – on Sunday when speaking about Christians, the Sabbath for the Hebrew etc.
- ❖ random religious tourism - according to leisure, to the occasional spiritual motivation and the financial availability of the tourist

When considering the number of tourists and the organization, we have:

- organized religious tourism, mass tourism;
- -small-scale tourism consisting of small groups, o groups that are organized as a result of a private initiative;
- -individual religious tourism.

When speaking about the orthodox tourism in the North-East, we can offer some details concerning a couple of essential forms[7]:

- occasional rural religious tourism
- exceptional rural religious tourism

1. The occasional religious tourism , that includes travelling to monasteries , except during major specific religious events, has the following locations:

- ❖ hermitages and monasteries near the towns
- ❖ major monasteries / cathedrals in the region

Main features of the occasional religious tourism:

- it has the purpose of carrying out some specific religious “duties”;
- usually, it doesn’t imply overnight stays unless we speak of the most important monasteries, and that happens only within their structures
- it has a strong personal character
- other travel expenses are occasional
- more often than not, the travel involves small groups and personal means of transport

2. The exceptional religious tourism is linked to major religious events and it can have the following destinations:

- the church in the village
- hermitages and small monasteries close to the villages
- the major monasteries or cathedrals in the area

The exceptional rural religious tourism has the following features:

- it is generated by the main religious events
- it becomes a mass phenomenon when considering the pilgrimage to the major monasteries
- it generates overnight stays
- the pilgrimage to the local churches coincides with the visiting of the relatives
- it generates additional expenses with the services that are being offered
- in most cases, it implies public means of transport
- the groups are larger
- special preparations are needed
- it can be limited in space and time; this allows its prediction, forecasting and preparation, which is an key element for the organizers

The pilgrimage

The Latin "peregrinatio" meant a travel to foreign lands, but what we consider today as pilgrimage is rather different. Those who went on such a Christian mission, would walk on the chosen path, no matter what. they certainly knew they might not arrive to the final destination , but there were certain unwritten rules of pilgrimage back then. Due to the fact that they had to walk and the journey could take more than a year, (according to the departure point or to the final destination), pilgrims could not afford to carry too much food or too many clothes, but the people from the places in their path thought it was their ethic duty to give them food and shelter. Being a pilgrim is not essentially a feature of Christianity ; it has its origins in Christianity , but each religion has its peculiar features[8]. Theoretically, a pilgrimage is „typically voluntary" (Arnould et al., 1993) [9]; it starts with a phase of departure („separation"), followed by a kind of „transition" (the period of stay, to use the touristic lexicon), then they reintegrate (transformation of individuals back in community) (Arnould and Price, 1993) [10]. On the other hand, pilgrimage might also be considered as the promotion of a link between individuals from the same ideal orientation (which is not due to be in the ordinary life). It means that people can absolutely meet in an ideological or philosophical field, and so sharing the same behaviors and norms, without being so similar in their everyday life. This might be a point which can create a theoretical and practical gap between motives of dynamics discoveries (which we will link with tourism hereafter).

It is a distinct form of travelling and it can only partially be identified with religious tourism. For instance, the pilgrims that carry this journey out have several main features:

- the motivation behind their travel-deeply spiritual;
- their destination- a religious one;
- their actions carry a deep religious load- either during the ceremonies, or during daily activities;
- penitence is often an important feature(religions all over the world involve such physical and spiritual cleansing elements);

- means of transport- quality is not necessarily an important criterion;
- accommodation is usually given or inexpensive (low costs and quality).

Since Antiquity , the Latin word changes from the semantic point of view and its meaning is that of: traveler to holy places, with a devotional purpose. The teachings in The Old and The New Testament, especially in the Epistle to Diognet (2nd century) have also contributed to this semantic mutation; it is stated that the Christian is a foreigner on Earth, always a pilgrim towards the real divine world. The new meaning, specifically, a traveler to the holy places, having a devotional purpose, has been certified starting with the 7th century due to four representations that were found on the walls of St. Michael of Gargano Church (Italy).

In his Demonstratio evangelica, written between 314 and 320, Eusebius said, not without enthusiasm, that all those who believed in Christ came from all over the world to the Holy City but not like they did before, to admire the beauty of the temple and to worship God but to pray at the Mount of Olives where he had stopped and prayed and ascended to heaven according to The Acts of the Apostles.

Much of the information provided by Eusebius regarding Christian pilgrimage indicates a moderate flow of pilgrims to Jerusalem and other holy places in Palestine in the middle of the 4th century. The pilgrimage, seen as a private or collective journey to a sacred place, is a form of worship that was as widespread among the ancient religions as it is intensely practiced today.

Even though each religion shows differences in the time, the manner and the significance of the pilgrimage, the most important idea is common to all and highlights the necessity to visit places which are believed to be *inhabited* by Divinity, in its forms, sacred objects that belonged to the founders of religions, relics of saints and martyrs and even places that are linked to particular events.

The pilgrims are those who want to take the road in a different manner than common people do; they are fascinated by the secret, its obscurity; they seek to understand the mystery of life, they are fascinated by the occult forces. These people believe that with a little imagination they can cross unknown roads in order to reach what which they are looking for, not taking potential risks into account.

We must take into consideration that organized groups are heterogeneous, involving people who have less to do with the sacred; their taking part into a pilgrimage represents a huge step towards their return to religion as a consequence of the special moments they live during prayer and catechesis with other pilgrims.

Travel agencies' strategies try to link both features of a potential client-that of a pilgrim and that of a tourist; the demarcation is to take place when considering the services offered (transport, accommodation, additional activities etc.). All these parameters build the structure of the touristic concept (with respect of standards in service quality), but may be improved by a specific attraction. In the Durkeimian definition, tourist experience is almost considered as a pilgrimage ("quasi-religious", Quan et al., 2004).

In order to offer a complete image of the concept of religious tourism we add:

-the religious tourism does not intentionally include the tourist's faith in one religion

-the religious tourism involves a spiritual motivation towards a religious or a spiritual place or towards a place that carries a certain meaning, religiously speaking;

-when speaking about religious tourism, not all destinations are related to current religions; they may be associated to religions that are long gone (temples, statues, pyramids, tombs, sacrificial places etc.)

If religious tourism is seen as a private or a collective journey to a sacred place, it is also a widespread form of worship in ancient religions and even today. Although each religion has its own features with respect to time, methods and significance, the main idea is common to all and emphasizes the need to visit places that are "inhabited" by the Divinity, sacred objects that belonged to founders of religions, relics of saints or martyrs and even some places related to particular events.

One cannot clearly make the difference between them, when thinking about the visiting of religious and sacred places etc. The truth is tourists who visit monasteries out of curiosity, out of the need to see new places and new things that lure them with their beauty through art, remoteness and the special way of living of the locals are suddenly changed into pilgrims when reaching the sanctuaries: they light candles, they pray, they change their dress code. Something changes upon impact. Their meeting the sacred changes the external purpose of the journey, the tourist feeling an inner motivation too, other than that of just wanting to visit.

Experiences over time in religious tourism and pilgrimage

The practice of pilgrimage as an early form of the religious tourism dates back before the birth of Christ and the emergence of Christianity .

Indians have been turning towards the Sacred Gange from ancient times. It is currently estimated that over 1,5 million people come to the ceremonies that are being held here every year. Vanarasi, known as Benares during the British domination, is an important religious and a cultural Indian centre and it is at least 3.ooo years old. The underground temples of Ellora are also in India. They were named after the gods they served Kailasa, Visnacarna, Indra. The temples of Pandan- Lena and Mhar on the Salcette Island belong to the same category.

It is widely known that the ancient Egyptians practiced mass pilgrimage like that to Bubasti as we find out from Herodot's writings. The great temples of Ancient Egypt are placed along the Nile: Kom Ombo, Edfu, Esna, Luxor, Karnak endowed with gigantic statues, impressive columns, pictures that depict the story of their Gods, their crafts, the timing of their activities in agriculture etc.

The temples of Amaterasu, Nikko, Izumo, Nagoya, Ise etc. were among the favourite places among the Japanese

In the classical pagan world pilgrimage was not only devotional but also had some specific purposes like: to obtain answers from oracles and to heal miraculously.

In Ancient Greece the temples and the heroes' tombs were pilgrimage centers:

- the temple of Aphaia on the island of Aegina at 30 kilometers away from Athens, in Attica. The Goddess Aphaia was identified with Pallas Athena ;
- another temple is that of Apollo in Delphi in the central part of Greece, north of the Gulf of Corinth;
- the temple of Zeus in Olympia, west of the Peloponnese, where the Olympics took place during the classic period;

- The temple of Aphrodite(Venus in the Roman mythology), the goddess of love , in the ancient city of Aphrodisias in Asia Minor, western Turkey today;
- The Great Olympian Temple (Olympieion) of Zeus in the center of Athens.

Early Christian pilgrimage, compared with other forms of culture and devotion, is based on the original Hebrew and biblical tradition. It is gradually enriched by subsequent motivations, according to demands, methods and new forms, closely related to the Christian dogma and to the way it was implanted in different societies.

This form of tourism appeared in the second stage of the development of tourism, that was named pseudo touristic, and coincides with the Early Middle Ages until Renaissance. The term religious appeared and developed from the understanding of the tourists' motivations. The definitions that were given to concepts such as religious tourism, cultural tourism, single-purpose trips, multiple-purposes trips have the only role of connecting these concepts and stand for the treatment of tourism in a complex manner.

Nowadays, the religious pilgrimages have as their destination Rome (San Pietro Cathedral in Rome, St. Sofia Church in Constantinople, San Marco Church in Venice San Vitale Cathedral and St Apollinaire Cathedral etc.) and Jerusalem for Christians , Mecca and Medina in South Arabia for Muslims, Lhasa and the sanctuaries in India and Indochina for Buddhists, Mount Fuji for the Japanese, etc.

At the same time, a geographical area is not only a pilgrimage place for only one religion. Egypt, Turkey, Israel have many attractions for Christians, Muslims, Jews. Japan and China have Christian landmarks.

Conclusions

The concept of tourism is closely related to some essential features: the purpose of the journey, the length of stay, the quality of the services. We conclude that religious tourism is included in the cultural tourism and aims at visiting religious landmarks, with spiritual implications. The difference between this form of tourism and pilgrimage lies in the tourists' religious motivation. People have different opinions, especially nowadays, in a century that is deeply influenced on multiple levels by religion and its reflections. As a consequence, when considering both religious tourism and pilgrimage we are surprised to find that different motivations-religious, cultural, spiritual, psychological , sociological, topographical, economic, meet and live together. They also manage to maintain this phenomenon in a continuous revolution and to interpret the needs and the inner cravings of those who practice it. Therefore, it seems to be an interesting perspective to explore the different aspects of religious tourism, in order to better define it, and to make the bridge between theoretical concept of pilgrimage. Actually, pilgrimage relates fundamentally with self transformation, but in a concrete way, it may be associated with a collective touristic path, almost a reflex. Indeed, religious materials are always central in touristic choices, even if there is no religious aspect; pilgrimage can rather be explained by a common taste or idea, shared by people (a relationship more than a transaction, Arnould et al., 1993).

Moreover, we have to mention that people tend to confuse the religious tourism and the pilgrimage, on the one hand because of the travel agencies that put the label on these services they offer, and on the other hand, because of a general opinion that has been

reinforced. A pilgrim may become a tourist, or he may be considered, statistically, a tourist when his journey involves at least an overnight stay away from his home

REFERENCES:

Alina Bădulescu, Olimpia Ban, *Turismul religios*, în "Amfiteatru economic", An VII, nr. 18, noiembrie 2005, p. 70
http://facultate.regielive.ro/proiecte/turism/turismul_religios-32004.html
Myra Shackley, *Management challenges for religion-based attractions*, în A. Fyall, B. Garrd, & A. Leask (Eds.), *Managing visitor attractions: New directions*, Oxford, Butterworth-Heinemann., 2000, p. 161
Renaud de Maricourt et al., *Marketing européen. Stratégie et action*, Publi-Union, Édition, 1997, p. 53
Emil Ferenţ, *Turismul rural şi dezvoltarea culturală* , în volumul „*Turismul rural românesc"*, coord. Al. P. Tacu, Vasile Glăvan s.a., Editura Tehnopres, Iaşi 2003, p. 135
Alina Bădulescu, Olimpia Ban, *Turismul religios*, în "Amfiteatru economic", nr. 18, noiembrie 2005, p. 72
Alexandru P. Tacu, Vasile Glăvan, *Turismul rural românesc*, Editura Tehnopres, Iaşi 2004, p 97
http://turismblog.ro/pe-urmele-sfintilor-pelerinajul/.html
Arnould, E.J., Price, L.L., *River Magic: extraordinary experience and the extended service encounter*, Journal of Consumer Research, vol.20, June 1993, 24-45
Ibidem

THE DISINTEGRATING BRITISH IDENTITY – THE CENTRE CANNOT HOLD

Eliana Ionoaia, Assist., PhD, University of Bucharest

Abstract:This paper proposes to analyse the way in which the British identity is seen to disintegrate with the demise of past models of being. The focus will be on a modernist text – Virginia Woolf's The Waves *– and on a postmodernist one – Doris Lessing's* The Fifth Child. *The disintegration of the earlier model of the Victorian Age of Empire leads to the failure of the colonial identity in the modernist text and of the family as a building block for the national identity in the postmodernist one. Thus, the centre that these ways of constructing identity created disappears on two different levels, resulting in the creation of the beleaguered and frayed identity that characterizes the twentieth century.*

Keywords: British identity, disintegration, frayed identity, colonialism, family

Introduction

This paper proposes to analyse the way in which the British identity is seen to disintegrate with the demise of past models of being. The focus will be on a modernist text – Virginia Woolf's *The Waves* – and on a postmodernist one – Doris Lessing's *The Fifth Child*. In both cases, the basic model that disintegrates is the earlier one of the Victorian Age, the Age of Empire for Britain. In that age the discourse of nationalism and the British national identity were in large part based on two tenets – the existence of the family as the basic unit of society and the existence of the Empire responsible for the British dominance of the world. W.B. Yeats's poem *The Second Coming* provides the second half of the title since the colonial identity and the familial one are seen as centres in these novels, yet these centres do not survive and are unable to hold together the fragments of the frayed identities.

In her novel, Virginia Woolf seems to indicate an early end to the British colonial identity. Percival, the central character, leaves the centre of civilization, London, for the marginal colony, India, and dies there in an absurd accident. During his stay in the colony his superior British identity is clearly set in opposition to that of the primitive locals. Described as a medieval commander, a hero, a god, Percival's absurd death signals the end of an era. Percival was the one who had brought together the other six friends and his death tears them asunder. He is described as the centre by Bernard, and the emptiness he leaves in his stead points to the unfulfilled potentialities of all the friends, and the various aspects of the British identity they each embody. Percival's death marks the beginning of the end in terms of what was expected out of the colonial identity. But the disintegration is seen as spreading from the centre represented by him to the margins embodied by the other six friends: Bernard, Louis, Neville, Rhoda, Jinny, and Susan.

Doris Lessing's novel focuses on the dissolution of family ties. The earlier Victorian models of the close-knit family, the angel in the house's dominion of the domestic sphere, and the patriarchal dominion over the public sphere are the ideals upheld by the Lovatts. They create their fairy-tale family and home and become the holiday destination for the extended family. However, their idyllic world – already showing signs of deterioration after the first

four children – quickly crumbles like a pack of cards after the birth of the fifth child. The familial drama unfolds as the Lovatts, once at the centre of their extended family, are marginalized and their family unit falls apart. The dismantling of their family starts with the creation of a dichotomy between Ben, the fifth child, and the rest of the family – Ben is seen as primitive and violent and as an atavistic throwback, while they are civilized and loving. This othering that occurs in Ben's case turns him into an outsider and Harriet, his mother, into a scapegoat. Ultimately, Harriet is left all alone, as the exodus of the family is completed with Ben's departure from home. Thus, the image of the happy family with the mother and the father at its centre becomes frayed since the mother and father fail at fulfilling their roles.

Theories of National Identity and Alterity

Class, gender and culture, alongside ethnicity, are all factors in the creation of a nation, of a common identity that speaks of us as we speak it. (Easthope 5) Marxists would have us see nation as class dominance, as an ideology "designed to promote the interests of a particular social group." (Easthope 6) On the other hand, Benedict Anderson focuses on nation as an "imagined political community – and imagined as both inherently limited and sovereign." (Anderson 6) He explains throughout his seminal work that this community is imagined because its members accede to it and see themselves as part of it without actually knowing all its other members. Anderson argues that national consciousness was created after the widespread use of printed books, through the development of what he dubs the print-as-commodity. (37) The reason for this was that exchange and communication became unified and that fellow-readers, connected through print, formed "the embryo of the nationally imagined community." (Anderson 44) Language became fixed, building an image of the nation through discourse, and it became the focus point for those striving towards the common goal of creating a nation.

Easthope provides in his book different definitions of the nation, out of which the main elements worth considering are the commonality of culture, national consciousness, myths, territory, and a sense of solidarity. (13) For him, however, the way in which nations are disseminated through discourse are highly significant. (Easthope 12) The focus of this paper will be on the idea of nation as culture as presented by Antony Easthope in light of Friedrich Meinecke's distinction between *Staatsnation* and *Kulturnation.*The nation as culture will be defined based on the "jointly experienced cultural knowledge." (Meineckeqtd. in Easthope 44)Furthermore,in "Literature – Nationalism's Other? The Case for Revision," Simon During points out that the 18th and early 19th century were crucial in the creation of literature and nationalism in their modern forms, linking them together. (140) He further argues that the discourse of literatureconstructs nationhoodby discussing its "ability to function as a signifier of national identity or heritage." (During138) Another critic, continuing in this line of nation as culture, argues that a nation constitutes a spiritual principle through reference to the past and the present, as a legacy left by the ancestors with which one may identify and as an acceptance of the contemporaries that are part of the community, respectively:

> A nation is a soul, a spiritual principle. Two things, which in truth are but one, constitute this soul or spiritual principle. One lies in the past, one in the present. One is the possession in common of a rich legacy of memories, the other is present-day

> consent, the desire to live together, the will to perpetuate the value of the heritage that one has received in an undivided form. (...) The nation, like the individual, is the culmination of a long past of endeavours, sacrifice and devotion. Of all the cults, that of the ancestors is the most legitimate, for the ancestors have made us what we are. A heroic past, great men, glory (...), this is the social capital upon which one bases a national idea. (Renan, 19)

In this way, Ernest Renan demonstrates how the national idea is created. This can be easily applied to literature since through its tradition it builds an image for co-nationals to identify with.

On the other hand, nationhood is also constructedthrough opposites. Such is the case for the creation of alterity, which deals with "the treatment of the alien objectified other." (Overing and Rapport 9)The use of exclusion and inclusivity, as processes to separate those similar to oneself and those different from oneself, led to the inferiorization of excluded others. This type of reasoning was present with the Greeks who called any other population barbarian, as was with the Romans later on. Centuries later, the discovery of America led to further interactions with civilizations different and less developed than the Western European one, leading to the persuasion that indeed the Eurocentric civilization was the epitome of progress. The 19th century was particularly disposed towards this development since it was a time when, for the British, the extended territorial holdings of the Empire meant constant interaction with those they believed their inferiors. It was, however, not only in terms of civilization that this view developed. The discourse of evolutionism stressed "the progressive move of humankind from the primitive to the civilized" leading to the implication that those people who were colonised by the British Empire were clearly inferior, since they had not reached as high a level of development,enabling colonisers to claim a higher purpose for their economic enterprises, namely a civilizing mission. (Overing and Rapport 14)

When one ethnocentricallyconstructs the identity of the other, this process will be streamlined by reducing it to the differences and the familiar, which, according to Overing and Rapport, has "more to do with the establishment of self-identity than with the empirical reality of the other."(12) The Western imperialized otheris present in any of the territories visited by the European and it is created as a product of a process of exclusion. (Overing and Rapport 13) Joanna Overing and Nigel Rapport point out that the characterization of indigenous populations was done in terms that made them inferior to the cultured European who was adult, rational and gentle – the other side of this, was "child-like, irrational, and savage"– constructing identity through the principle of inversion. Consequently, indigenous cultures in any of the colonies were defined "as an ensemble of negations to be contrasted with the civilized and cultured society of the developing ruling classes of Europe."(Overing and Rapport 13) The Eurocentric viewwas meant to include those hailing from Western countries and nations and exclude the Eastern ones. Theimagery of the exotic used for thenatives of any less civilized lands was "but a projection of the imagery signifying both lack and excess already in use by the European upper classes for their own internal other." (Overing and Rapport 13) In other words, the Europeans, in conquering these lands, fixed the status of the indigenous populations"at the level of the lower echelons of their own society, placing them alongside the Jew, the mad, the wild, the child, the peasant, the Gypsy and the witch."(Overing and Rapport 13)

Both ways of constructing the nation are present in the novels discussed in this paper. In Virginia Woolf's work Percival epitomizes the type of British identity all his friends would be willing to identify with. The cultural references to the legends of King Arthur and the Round Table and the mythology behind that make it a uniquely British way of constructing the national identity. On the other hand, Percival's encounter with India and his take charge attitude in solving the problems of the other is a typically Eurocentric way of highlighting the inferiority of the other. In Doris Lessing's work David and Harriet Lovatt are from the very beginning seen as other or outcast to the 1960s due to their desire for a large family and their idyllic dreams about what family life is about. Nevertheless, the extended family nearly moves into their home during the holidays and seem partly envious of their relationship and their numerous children. Thus, they too are seen as an ideal version of what a family should be like. Nevertheless, once more, there is an alien in their midst and through the rejection of the attributes of that other entity and the exclusion of the *alter*, the identity of the entire family, and by extension of the nation, is constructed. In both cases, it is the other's fortuitous contribution that leads to a disintegration of the British national identity. In *The Waves*, Percival dies as his flea-bitten mare throws him off its back and all the potential he harboured is wasted, while his friends who had been brought together by his presence seem lost and in doubt regarding their own identities. Percival's death signals the demise of the colonial identity and the passing of a figure of legend. On the other hand, in *The Fifth Child*, the British national identity created by means of the cornerstone of society – the family – fails lamentably when confronted with what is seen as an alien in its midst. The reference might as well send us to social problems in existence in terms of immigrants from the former colonies and the racially motivated urban riots. Thus, the two centres provided by the two novels are in shambles and are unable to maintain their integrity.

The Victorian British Identity

In the Victorian Age, the identity of the British was based on certain coordinates – empire, Age of Progress, strong economy, monarchy, class, family, gender and a sense of pseudo-scientific superiority. The Empire's growth towards the end of the 19th century determined the subjects of Queen Victoria to the certainty that their country had acquired primacy in the world and that it was a well-deserved position that they would hold indefinitely. Great Britain was a power to be reckoned with in terms of the greatness of its territory, the economic power developed both due to industry and the products of the colonies that they were trading as well as due to the military power of the Empire. The British monarchy provided a stabilising influence for the people, even though the Regency was a period characterized by turmoil and that at the end of Queen Victoria's reign several monarchs succeeded on the throne. Moreover, the British identity was clearly established along class lines in a hierarchy in which each class knew its place and behaved in accordance with rules that were not to be transgressed. The family was the cornerstone of society providing stability, due to Queen Victoria's example in her own marriage. Furthermore, gender roles were delineated by the line separating the domestic and the public spheres, with the domestic sphere belonging to women and the public sphere to the men.

After Queen Victoria's death, the next monarchs reigned for shorter periods of time destabilizing the monarchy. In addition, the First World War continued this trend of

destabilization and the decrease of the British economy and the loss of control over the colonies all colluded to a lesser position for the British Empire at the beginning of the twentieth century. Several factors were at work here, but in the end the British national identity which held primacy in the world in the recent past, was now under question.

The Disintegration of the Colonial Identity

In Virginia Woolf's novel, *The Waves*, the British national identity is illustrated as being fractured, through the introspective soliloquies of the six characters: Bernard, Louis, Neville, Susan, Rhoda and Jinny. The seventh character's thoughts, namely Percival's, are never heard, instead the readers make his acquaintance through the perspectives provided by the other six characters, who construct the central identity as they do the carnation on the table of the restaurant where they meet before Percival's departure for India.

From mediaeval commander on the cricket playing field, to hero for his coevals, to god for the colonised other, Percival's identity is constructed through mediated means, rather than directly. His is a voice never heard in *The Waves* by Virginia Woolf, whereas the voices of all his six friends are ever-present. From his namesake, the Arthurian knight who reached the Fisher King's court, not once but several times, and failed to ask the right questions, finally fulfilling the quest for the Saint Grail by being pure, to the battlefield of cricket is quite a long way to go. Woolf's Percival is upheld as a paragon by his coevals from the very beginning. He is felt to be the most likely to succeed in life due to a myriad of attributes that make him everyone's superior, the one to follow, the one to emulate. Yet, he himself is but a poor copy of the original from the Arthurian legends. He is no longer worthy of the name of knight, and the names used for him – mediaeval commander, hero, god – show how high he is placed in other characters' esteem, but they also seem mocking by comparison.

In this episodic novel, Percival's identity is constructed by increments. During childhood, Louis describes Percival as a resolute leader whose life is expected to end on the battlefield: "His magnificence is that of some mediaeval commander. (…) Look at us trooping after him, his faithful servants, to be shot like sheep, for he will certainly attempt some forlorn enterprise and die in battle. (…)' said Louis." (Woolf 30-31) Louis – who is envious of Percival – remembers a time in their childhood when everybody followed the latter and compares him to a mediaeval commander.This comparison is fit considering the name given to this character, belonging to a knight of the Round Table. However, in their childhood, Percival's field of battle is the playing-field of cricket. The weapons are not those of warfare – swords are replaced by bats, and armour by protection pads – even though competition is present even during a game. Percival's magnificence determines the rest of his friends to follow in his footsteps – like faithful servants or like sheep. Louis's choice of words is highly salient since the faithful friends are seen as the loyal retainers of a mediaeval commander, ready to go into battle under his banner. As a result the comparison with sheep ready to be shot the instinct of humans to follow a leader to the bitter end is revealed. On the other hand, Percival's tendency to undertake forlorn enterprises is most likely to lead to his demise. Nevertheless, the magnificence displayed and the association with a mediaeval warlord show that the death is expected to be a heroic one, on the battlefield. In light of Percival's actual end, which is absurd by comparison, we realise that despite the expectations created, Percival ultimately fails to achieve his potential.

Bernard's perspective on Percival shows him as conventional and heroic: "He is conventional; he is a hero." (Woolf 97) He also enlightens the reader on the need of the young children to follow Percival as a perceived leader and to imitate his example, as well as their failure in this attempt: "They blew their noses as he blew his nose, but unsuccessfully, for he is Percival." (Woolf 97)Bernard is also the one to put into perspective their meeting before Percival departure to India: "We have come together, at a particular time, to this particular spot. We are drawn into this communion by some deep, some common emotion. Shall we call it, conveniently, 'love'? Shall we say 'love of Percival' because Percival is going to India?"(Woolf 100) It is this love and admiration of Percival that turn him into a centre for the six friends. Bernard underscores Percival's power of bringing the friends together and acting in a more dignified manner: "We who yelped like jackals biting at each other's heels now assume the sober and confident air of soldiers in the presence of their captain." (Woolf 30) Neville also pinpoints Percival's power over them by showing that he brings order to their world and that he makes life come into focus: "Now (…) my tree flowers. My heart rises. All oppression is relieved. All impediment is removed. The reign of chaos is over. He has imposed order." (Woolf 97)Neville is the first to highlight the differences between the six friends in the restaurant who seem to wait for life to happen to them and Percival who is enterprising and ready to act: "Percival is going (…). We sit here, surrounded, lit up. (…) We are walled in here. But India lies outside." (Woolf 107) This dichotomy between action and inaction is what transforms Percival in this perceived centre of existence in his friends' eyes.

Percival's identity as the centre is further enhanced when he is perceived as ready to act, impose order and solve problems once he is in India. In addition, there he is perceived as a superior being by virtue of his pale complexion and his colonial identity. As a result, an additional dichotomy is set up between the British identity and the indigenous identity, the former being set up as superior and the latter as inferior. Bernard describes India as filled with "tortuous lanes of stamped mud", "ramshackle pagodas", "gilt and crenellated buildings (…) [with]an air of fragility and decay" and asan Oriental exhibition. (Woolf 107) Moreover, his description of the indigenous population as incompetent, indolent and passive is seen in their lack of action when a cart is stuck in the rut: "innumerable natives in loin-cloths swarm round it, chattering excitedly. But they do nothing. Time seems endless, ambition vain. Over all broods a sense of uselessness of human exertion." (Woolf 107)On the other side of the dichotomy, Percival is set up as the doer, the conqueror, the saviour, using violentlanguage and decisive gestures, solving the problem in an expedient manner:

> But now, behold, Percival advances; Percival rides a flea-bitten mare, and wears a sun-helmet. By applying the standards of the West, by using the violent language that is natural to him, the bullock-cart is righted in less than five minutes. The Oriental problem is solved. He rides on; the multitude cluster round him, regarding him as if he were—what indeed he is—a God. (Woolf 107-108)

Thus, Percival is seen arriving as a Messiah, and after setting things to rights, he is described as a God. From mediaeval commander he has moved on to hero, and from there there is only one step before he becomes a God in the colonies.

However, his transcendence to this higher level of being is of short duration, as Neville informs the reader of Percival's death:"'Now Percival is gone.'" (Woolf 116); "'He is dead. (…) He fell. His horse tripped. He was thrown. (…) All is over. The lights of the world have gone out. (…) He died where he fell.'" (Woolf 119) These short sentences used by Neville are indicative of the difficulty he experiences with dealing with his friend's death. They point to the disbelief experienced in facing the incomprehensible. The effect of Percival's death under such absurd circumstances is to have taken the light out of the world, since the six friends cannot comprehend what has happened. It is in fact their astonishment that such an occurrence could have ever take place that once again points to Percival's importance in their lives, not simply as their friend, but also as a model to emulate, as a leader to follow and as the centre in terms of their identities. Bernard's words best illustrate these feelings:

> Percival is dead. (…) I need silence, and to be alone and to go out, and to save one hour to consider what has happened to my world, what death has done to my world. This then is the world that Percival sees no longer. (…) About him my feeling was: he sat there in the centre. Now I go to that spot no longer. The place is empty. (Woolf 120-121)

It is not merely the incomprehensibility of death Bernard feels the need to confront, but the loss of a centre, of all the potential Percival embodied as a paragon of what was best in the British identity. The emptiness left behind by the centre Percival represented is impossible to fill and it points to a disintegration of the British identity.

The initially seven-sided flower "to which every eye brings its own contribution" (Woolf 101) has become "a six-sided flower; made of six lives" (Woolf 180) with the departure of Percival from among the living. The unifying principle that was Percival made the six friends come together "like separated parts of one body and soul." (Woolf 108) The differences inherent in each of the six friends – like distinctly melted patches of wax – are presented by Bernard: "Louis was disgusted by the nature of human flesh; Rhoda by our cruelty; Susan could not share; Neville wanted order; Jinny love; and so on." (Woolf 190) He also points out that with Percival's demise they suffered and were separated into their own identities rather than remaining the whole he had created: "We suffered terribly as we became separate bodies." (Woolf 191) Bernard is the one who articulates the unified identity the six friends had and the need to separate that identity with Percival's death: "what I call 'my life', it is not one life that I look back upon; I am not one person; I am many people; I do not altogether know who I am—Jinny, Susan, Neville, Rhoda, or Louis; or how to distinguish my life from theirs." (Woolf 218) Years after the friends' initial meeting at the restaurant to wish Percival a good journey, when they meet once more they see there in the middle the missing Percival, the unreached full potential that was curtailed: "We saw for a moment laid out among us the body of the complete human being whom we have failed to be, but at the same time, cannot forget. All that we might have been we saw; all that we had missed, and we grudged for a moment the other's claim." (Woolf 218) Once again, Bernard underscores the fact that all six friends wanted to emulate Percival. Thus, his demise signalled only the end of the British colonial identity but also the unified and self-sufficient identity each of the six

friends might have enjoyed. By Percival's death they were robbed of a chance to see that identity grow into a fully-fledged one. Furthermore, Percival's death represented the beginning of a frayed identity for each of them.

The Disintegration of the Family

In Doris Lessing's*The Fifth Child*, the protagonists attempt a return to an Arcadian space of the idyllic life, opposed to the ideal of the age in which they live. "The greedy and selfish sixties" were opposed to what the Lovatts regarded as ideal life – a life defined by a large family, a roomy house where to raise the family, the traditional role of the husband as the breadwinner and of the wife as mother. (Lessing 21) Their family, friends and acquaintances, better adapted to the times, condemned their ideal and the society at large attempted to "isolate, to diminish their best selves." (Lessing 21) The centre of the British identity is created by means of the home and the family in this novel, as David states: "*We* are the centre of this family." (emphasis in the original text, Lessing 27) However, once more, the centre cannot hold, since the idyllic family from the beginning is dismantled with the arrival of the fifth child.

Harriet had always known what she wanted – not a career, but a family – since she had been educated in that spirit by a family that had taken this view for granted: "that family life was the basis for a happy one." (Lessing 7) On the other hand, David, being raised by divorced parents and their new families had had two sets of parents and two homes; therefore what he was striving for was to have one home: "with Harriet, he would create another, an extension and amplification of it." (Lessing 7) Thus, Harriet wanted a man who would hand her the keys of her kingdom, while David wanted a wife who "knew where happiness lay and how to keep it." (Lessing 8) These two outcasts find each other and set about creating the perfect family they had been dreaming of. However, from the very beginning, they are unable to sustain the ideal they had set up for themselves. Financially, they rely on James, David's father, for the mortgage, for supporting their growing family and for the education of their children as they grow up. On the other hand, Dorothy, Harriet's mother, provides the labour that allows them to keep having children, while reuniting the extend family in stays for the holidays, Christmas and Easter. Thus, David, as the supposed breadwinner, is a failure, while Harriet, as a housewife and stay-at-home mother, is unable to cope with everything their ideal lifestyle presupposes.

The first moments spent in their roomy Victorian mansion allow David to take "possession of the future in her" – in Harriet – by conceiving the first of their children. (Lessing 10) The Lovatts refuse to heed the warning or listen to the advice dispensed by their respective parents, arguing that in other parts of the world having six children would be normal and that only in Europe could they be made to feel abnormal. (Lessing 16)In addition, the Lovatts are convinced that society had brainwashed people out of wanting the type of family they were striving for: "This is what everyone wants, really, but we've been brainwashed out of it. People want to live like this, really." (Lessing 27) However, the argument sounds shaky considering the repetition of 'really'. Harriet and David display a fierce possessiveness and adamant determination to keep the happiness they envisage for themselves: "Happiness. A happy family. The Lovatts were a happy family. It was what they

had chosen and what they deserved." (Lessing 21) The family is not only created as a centre and a cornerstone for society in the Lovatts' family, but also as a fortress to help one survive the turmoil society represents: "Outside this fortunate place, their family, beat and battered the storms of the world." (Lessing 21)

The fifth pregnancy however, puts an end to their dreams. From the very first Harriet has negative feelings about this pregnancy and her crying is seen by David as a breach of contract: "Harriet was weeping again, and he felt, knowing of course this was unfair, that she was breaking the rules of some contract between them: tears and misery had not ever been on their agenda!" (Lessing 35) The pregnancy is so hard on Harriet that she starts taking tranquillisers in order to cope with the family's attendance of what had become traditional holidays at the Lovatts' house. David feels that his wife is possessed and he can no longer be by her side, supporting her through the pregnancy, feeling hopeful and awaiting impatiently the birth of the child: "Harriet (…) had gone right away from him, in this battle with the foetus, which he could not share." (Lessing 39) Harriet's use of sedatives is seen as the only way to keep "the enemy – soshenow thought of this savage thing inside her – quietforan hour." (Lessing 40)

After Ben is born, Harriet's dislike for the baby increases, as she wonders "what the mother would look like, the one who would welcome this—alien." (Lessing 50) In addition, David and Harriet's love life is inhibited by the existence of this last baby, since they had been careful not to become pregnant and yet the baby had been conceived. They were convinced that the baby had willed himself to be born: "had invaded their ordinariness, which had no defences against him or anything like him." (Lessing 58) Several incidents occur – Ben sprains Paul's arm, a little dog and a cat are killed – and Ben is blamed for these events. Harriet and David feel that the baby is destroying their family, since Harriet can only focus on Ben, to the detriment of the other children. The situation escalates so that the extended family and David decide that the child should be institutionalised, ruthlessly going about finding a doctor who would agree to this and locating a place where he could be taken in order to save the family from the enemy within. Despite her dislike of the baby, Harriet is the only one who tries to defend him, yet even she has to concede when David offers her an ultimatum: "It's either him or us." (Lessing 74) Harriet's plea falls on deaf ears, however: "He's a little child. (…) *He's our child*." (emphasis in the original text, Lessing 74) when David refuses to acknowledge that he might be the father: "No, he's not. (…) Well, he certainly isn't mine." (Lessing 74) reminding us of Freud's statement that '*pater semper incertusest*', while the mother is '*certissima*'. (Freud 239)

Nevertheless, Harriet is unable to stand not knowing what had become of her child, and when confronted with the conditions in the institution, she takes Ben home, since she realizes he would have been killed there. This is the final straw in the disintegration of the family – the children all move to boarding schools or with their grandparents until Harriet is left all alone with Ben, since David prefers to spend all his time at work. Thus, the alien within manages to destroy this family that was striving towards an ideal. The roles of the father and the mother represent only failure and the centre which the familywas supposed to represent for society is dismantled. The fairy tale beginning of the novel has no correspondent in its end, where the happy family is no longer.

Conclusion

The destruction of the myth and fairy tale patterns is present in these two novels from the modernist and postmodernist period. The legend of the Saint Grail and the quest to acquire it, concentrated on the one knight who obtains the Grail, is set up as a model for Percival's identity, yet this is a model that cannot be sustained in the Modernist period. The myth of the perfect family with the perfect mother, father and children is dismantled as well in the Postmodernist period, since it too is not sustainable.The disintegration of the British identity occurs at a macro level in the modernist novel and at a micro level in the postmodernist one. By the time Doris Lessing was publishing her novel in 1988, the world order in which the British Empire held sway had crumbled from the time Virginia Woolf had published her work in which she seemed to decipher the writing on the wall (1931). Thus, in Virginia Woolf's text the colonial identity reminiscent of the Victorian age is clearly rejected and the British identity that emerges is fragmentary and multiple, while in Doris Lessing's text – which could possibly be read as an allegory for the dissolution of the empire – the failure of the family signals another disintegration resulting in a frayed identity. In both cases, what was seen as a paragon/centre fails to live up to the expectations it creates.

BIBLIOGRAPHY:

Anderson, Benedict. *Imagined Communities: Reflections on the Origins and Spread of Nationalism*.Revised edition. London and New York: Verso, 2003.

Bhabha, Homi K., ed. *Nation and Narration*. London and New York: Routledge, 1990.

During, Simon. "Literature – Nationalism's other? The case for revision" in *Nation and Narration* ed. by Homi K. Bhabha. London and New York: Routledge, 1990. Pp. 138-153.

Easthope, Antony. *Englishness and National Culture*. London and New York: Routledge, 1999.

Freud, S. (1909). Family Romances. *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud*, Volume IX (1906-1908): Jensen's 'Gradiva' and Other Works. 235-242 – on-line at:
http://www.arch.mcgill.ca/prof/bressani/arch653/winter2010/Freud_FamilyRomance.pdf

Lessing, Doris. *The Fifth Child*.New York: Vintage International, 1988.

Overing, Joanna and Nigel Rapport.*Social and Cultural Anthropology: The Key Concepts*. London: Routledge, 2000.

Renan, Ernest. "What is a nation?" in *Nation and Narration* ed. by Homi K. Bhabha. London and New York: Routledge, 1990. Pp. 8-22.

Rothstein, Mervyn. "The Painful Nurturing of Doris Lessing's 'Fifth Child'" *The New York Times* June 14, 1988. On-line at:http://www.nytimes.com/books/99/01/10/specials/lessing-child.html

Said, Edward.*Orientalism*.London: Penguin Books, 1978.

Woolf, Virginia. *The Waves*. New Delhi: Peacock Books, 2001.

ORTHODOXY AND ROMANIAN NATIONAL IDENTITY IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

Ramona Neacşa Lupu, Assist., PhD; Marian Vâlciu, Assoc. Prof., PhD; Camelia Voicu, Assist., PhD Candidate, Valahia University of Targovişte

Abstract: The world today heads more and more rapidly towards globalization, towards a world in which identities are seen as a whole that concur for an international equilibrium. Nations are integrated in this process, globalization appearing thus not as something destructive, but as a force which sometimes amplifies specificity. National identity doesn't seem to be threatened, but its report with globalization supposes an interdisciplinary dialogue. In Romania orthodoxy is one of the most defining elements of national identity and, against the international tendency of encouraging tolerance, combating religious discrimination, stimulating interdisciplinary dialogue, it continues to manifest vividly, as a defining Romanian national element. This reality could be tested in an experiment, with the ***design****: 2 lots, one randomized of 320 students, one homogenous of 130 students, of intentionality.* ***Instruments and methods*** *applied were of quantitative and qualitative type: questionnaire, focus-group method, semi-structured interview.* ***The results*** *have shown an increase of the youths' awareness regarding the presence of orthodoxy in their lives as element of national identity; although the general attitude towards globalization and its effects in everyday life is a positive one, we observe a growing tendency towards defending and practicing orthodoxy and awareness regarding its importance in Romanian's national conscience.*

Keywords: Orthodoxy, interdisciplinary dialogue, globalization, national identity, nationalism and universality.

Introduction

The world today heads more and more rapidly towards globalization, towards a world in which identities are seen as a whole that concur for an international equilibrium. In the context of the intense reports between the states members in UE and of the general issue of adhering to this international organism, more than one aspects of nationalism are to be reconsidered, an essential one being the national identity. We start from the assumption that globalization is a force that amplifies specificity. In this global identity the national identities will be redefined in a complex process of renegotiating the place of the national cultures inside them. Ethnicity and globalization do not exclude each other, but on the contrary they are wished to be complementary processes of the contemporary world (Schifirneț, 2009).

The Romanian public opinion does not have a firm grasp of the real meanings implied by the discourses on European integration. Still, the Romanians seem to have a favorable attitude when asked about this issue, at least at the declarative level. The situation differ when we consider the European behavior and mentality which are not completely structured, thus existing a difference between the favorable attitude for adhering to UE and the real attitude towards integration. The positive image built around the European Union is in close connection which what this means in personal plan. Moreover, a particularity of the Romanian public space is the lack of the Euro–skeptical (Schifirneț, 2011, 22).Most youth believe that there is a low respect for the human and moral values but they are optimistic regarding the adhering to UE (IRSOP 2005).

Romanian national identity vs. European identity

Identity is an analytical concept which has several contradictory meanings, being a source of sense for the different social actors. National identity is one of the most powerful identities, both at individual and at community level. It expresses collective attitudes, mentalities and behaviors which appear as a result of the historical evolution and of the belonging to the same national state. A nation has unique features which define its identity, like language, religion, culture, habits and traditions (Schifirneț, 2009, 465).

Romanians consider themselves members of the national state rather than European citizens which they place, in their mentality, after the local and the national specificity. In 2007 was developed a study in Sibiu which confirm the fact that the Romanians identify themselves first of all as Romanians: only 4% of the respondents answered that they have an European identity, compared with 33,6% who identify with national level, 27,7% with regional level and 24,1% with local level. The conclusion was that the Romanians cannot yet perceive an European identity (Dragoman, 2008, 74).

Even if Romanians travel and work overboard like never before in history, thus having a wider opening towards European culture and mentalities, they perceive the European identity as a limitation of the sovereign national state. Those who travel and live overboard tend to compare their Romanian identity with the Romanian soul. The first one is conceived as resulting from the national specificity that can be defined starting from two axes, religious (orthodoxy is the element which conserve our culture and spirituality. Romanians of all ages who travel overboard and who feel misplaced or rootless, often search Orthodox churches for a long time, these giving them a feeling of belonging), and linguistic (the language is the binder of our ethnic identity).

Romanian identity has a historic evolution and continuity. In lots of ways the Romanians from nowadays are identical, in certain ethnic and spiritual characteristics, with the Romanians of all times. Then the Romanian identity is represented by collective representations and mentalities which distinguish them from other national groups. The Romanian identity, in which the myths occupy a significant part, is the expression of the national character, the ensemble of the psychical-moral fundamental features of a nation, constantly found in the behavior, mentality and actions of its members, being thus easy to identify in their behaving manner as national group (Schifirneț, 2009, 473). This national character reflects the personality of a nation, its identity, it is the result of the conservative instinct developed in front of history's permanent provokes. We may say that it is molded by the historical, economic, political and ethnological contexts and particularities and which make it differ from other national entities.

It is a reality that for at least 200 years the Romanian society travels in a slow and unequal modernization process, influenced both by internal necessities and by external pressures. Each time the Romanian state begun a transition era, the old inheritance was carried along also – this specificity became a brand of the entire Romanian modern history, a legacy which led to one of the Romanian main characteristic: the resistance to what is new, the defensive attitude, the need for axiological traditions and identity elements. Another historic legacy is the frailness of the political life and of the democratic regime and the low civism of a great part of the population (Pippidi, 2000).

Orthodoxy and national identity

The Romanian identity is stated as a constant of the Romanian national character, a sum of the real or imaginary qualities or flaws the Romanians have. The Romanians report themselves to a common fond, made up of ancestry, religion, language, culture, common conscience and they adhere spontaneously at traditions and habits which think they define them.

To certain symbols and beliefs they confer a special significance – the orthodoxy. „We are orthodox because we are Romanians and we are Romanians because we are orthodox", in the Romanian people existing a certain type of religiousness (Ionescu, 1998) – it is one of the traditional beliefs which lies at the very foundation of the Romanian soul.

One of the historical legacies we were talking about earlier is the orthodox confession and the manner in which it manifests as an axiomatic feature in the Romanian life. Most of the times the confessional communities overpass the boundaries of states and nations, being a form of spiritual manifestation with a transnational character. The forms of the cults may vary according to the cultural space, they are colored by the local traditions, by the experiences and the representations of the implicated persons. The habits may differ from one community to another, but at a wider space the resultant is a spiritual profile which becomes a characteristic feature of an entire ethnic group.

For the Romanian space orthodoxy glued the territorial unity and offered an important identity support. From the first centuries of the middle ages it defined the everyday calendar, determined the daily activities and influenced the social gestures and behaviors. Over the centuries existed a strong interconnection between Orthodox Church, State and people, according to the founding Byzantine model.In the entire Balkan area orthodoxy represents an essential element of the cultural identity which binds people with a common religious past. It was often considered the spring and the organic element of the national resurrection even since the ottoman period and the long antagonism with the Muslim world. At a general level, we may state that in this space the concept of national identity cannot be grasped without referring to the religious and cultural element and to the national ideologies which partly developed from the religious realities of orthodoxy. For centuries orthodoxy is the catalyzer of certain modalities of peaceful life and is still offering the spiritual dimension which is so necessary today.

No wonder the orthodox affiliation framed the cultural and religious identity of the Romanians, an identity which has a great power of retention, even in extreme situations. People may easily renounce to certain traditions or habits or even language, but they will never abandon their own faith, which they hold even more powerfully when threatened (Cucoş, 2000). This is not necessarily a matter of practicing orthodoxy – there are individuals who believe less or not at all, but who take part at the orthodox community. It is a matter of personal and collective identity, of the need of belonging and of having axiological landmarks.

Experiment: objectives, design, methods and results

This reality could be tested in an experiment applied on two target groups, mainly of youth with ages between 19 and 30 years. The idea came up during some seminars with interdisciplinary thematic, discussing issues like the international tendency of encouraging

tolerance, combating religious discrimination and the stimulation ofan interdisciplinary dialogue.

Seminaries based on intercultural education are supposed to transform students not only on cognitive level, but also on an affective and attitudinal level, the human encounters engaging the trainees and the professors' personalities on a more profound dimension. Interculturalityhas a strong psychosocial dimension, its problematic appearing in the last decades as an educational response to the increasing phenomenon of globalization. It is not a new discipline, nor a new science, but it is a methodology which seeks to integrate data from psychology, anthropology, sociology, culture, history etc.. Its aim is to accomplish an education for all, in the spirit of recognizing the differences which exist inside the same society, and it seeks to prepare students to perceive, accept and respect alterity (Cucoş, 2000).

For the students at Educational Sciences, who constituted one of the target groups, intercultural education is a discipline taught in the third year of study, thus having a particularized curriculum, adapted for the professional educational career they follow. The specific competences are constructed on two dimensions – professional (harmonious combining and utilization of knowledge, skills and attitudes in order to accomplish the expectations atwork) and transversal (the development of a pro-active attitude, of facilitation of a person's adaptation to the social environment; the acknowledgement and respect for man's fundamental rights in different periods and conjectures of their existence). The specific objectives are: the optimization of the interactions between students belonging to different ethnic, cultural, racial or religious communities; the optimal solving of eventual conflicts generated by the preconceptions referring to the affiliation to different ethnical, racial or religious communities.

From intercultural perspective, religious education aims the accomplishing of an education in the spirit of recognizing and respecting the differences which exist inside different religions. It does not refer to education for a specific religion, desconsidering the values upon which other religions base. The most important axiom is the valorizing of differences, an authentic religious education being made on reciprocal permeability and acceptance of what is different or of other values than our own. We can see that the accent does not fall on the cognitive dimension of knowledge, but rather on the affective, attitudinal and action ones.

Research design: our research, qualitative and quantitative standard type, developed in the university years 2012-2013 and 2013-2014. We worked with two intentionality structured experimental groups, one homogenous of 130 students and another, heterogeneous, of 320. The first target group was represented by the third year students at the SpecializationEducation Sciences, who studied Intercultural Education as an obligatory discipline in the first semester, 1 hour course and 1 hour seminary each week, in amount a total of 28 hours per group. The students were aware about our experiment and they agreed to take part at it. During some of the seminars they were organized into four groups, each representing a specific religious group: Orthodox, Catholic, Muslim, Protestant. Each group made a portfolio with various religious information, about traditions, history, specific customs, social and political problems encountered in time. Debates were organized

concerning the Romanian national identity and the presence and endurance of orthodoxy as element of national identity.

The other group was randomly chosen – students at various specializations (from engineers to history and sports), a total of 320 students.

As research methods we used the questionnaire and the semi-structured interview (the peer-group discussions). The questionnaires were applied to students at the end of the course and seminar activities and were meant to measure the degree in which they reported themselves to orthodoxy as an identity element. In the same time they contained semi-objective items where students could freely express their opinions on issues like national identity, European identity, advantages and disadvantages of globalization. The respondents were informed regarding the purpose of our study, the manner in which we will use the obtained information, accentuating the necessity of acknowledging the personal and collective identity, of constructing a healthy opinion regarding the international process of integration, in the same time underlining our intention to discover the ratio in which for them orthodoxy represented a strong element of identity. Regarding the students' opinions, we constructed three main dimensions – orthodoxy as identity element; national identity vs. European identity; general attitude about the integration process and globalization.

The questionnaire items were formulated so that to cover the quantitative and qualitative dimensions, and the appreciations were structured on a five steps scale, from 1 = *none* to 5 = *in great measure*. At the first item (which is relevant for our study)–*The measure in which orthodoxy represents a definitory identity element,* we obtained the following answers:

-in great measure – 83%;
-in large measure – 17%;
-satisfactory– 0%;
-in small measure – 0%;
-none – 0%, thus most of the students considering that orthodoxy was for them a very important presence in everyday life, a landmark compared to which they defined their personal identity and their identity as Romanians.

The majority of favorable answers have shown an increase of the youths' awareness regarding the presence of orthodoxy in their lives as element of national identity; although the general attitude towards globalization and its effects in everyday life is a positive one, we observe a growing tendency towards defending and practicing orthodoxy and a vivid awareness regarding its importance in Romanian's national conscience.

BIBLIOGRAPHY:

Cucoş, Constantin.(2000).*Educaţia – dimensiuni culturale şi interculturale*. Iaşi: Ed.Polirom.
Dragoman,Dragoş.(2008). *National identity and Europeanization in post-communist Romania. The Meaning of Citizenship in Sibiu: European Capital of Culture 2007*, in „Communist and PostCommunist Studies".No. 41.
Ionescu, Nae. (1998). *Filosofiareligiei*.Buc.: Ed. Eminescu.

Pippidi, Andrei. (2000). *Despre statui şi morminte. Pentru o teorie a istoriei simbolice*. Iaşi: Ed. Polirom.
Schifirneț, Constantin.(2009). *Identitatea românească în contextual modernității tendențiale* în Revista Română de Sociologie.Serienouă, XX, nr. 5-6, p. 461-480.
Schifirneț, Constantin. (2011). *Europenizarea societății româneşti şi mass-media*. Buc.: Comunicare.ro
IRSOP Market Research & Consulting Ltd. Pentru DC Communication. (2005). *Valorile şi credințele româneşti şi europene: la felsau nu? Studiu cantitativ.*

MORAL VALUES AND MODELS IN A GLOBALIZED WORLD

Maria Savu-Cristescu, Assist. Prof., PhD, "Valahia" University of Tîrgovişte

Abstract: The globalization phenomena creates a new a complex reality of the world we live today, changing social spaces, ways of life and human activities, collective and individual destines. The new worldly order in a multipolar era bases, in fact, on the economical, financial, military, technological, informational force.
The world we live in seems to manifest as a global arena, in which the struggle for material and intelligence resources, for power and profit with any cost, disrespect for the rules of democracy and the precariousness of education generate manipulation, tensions and aggressiveness, unlimited richness for a minority, marginalization and exclusion for the many, immorality, depersonalization, alienation, violence, intolerance. The changes amplitude and beat seem to undermine the very foundations of existence by the disorientation estates and the fears regarding the ability to confront them. The communication techniques and the informational systems became omnipresent and amplify the feeling of vulnerability regarding the access and the utilization possibilities, but also with the risks it creates for the human condition.
The peaceful cohabitation on the planet depends upon the assurance of an economic, cultural, political equilibrium on international plan. How such equilibrium can be assured in the condition of the real inequities, of the deepened disparity between rich and poor countries, of demographic disequilibrium, economic, political, cultural and moral crisis?
By creating development conditions for all countries, by improving the socio-economic system, based on a new social, moral, deontological, educational order in which to predominate values like: liberty, tolerance, altruism, originality, interculturality, communication, collaboration and cooperation, peace, security etc. They are objectives reported to which moral education has a fundamental role, that of cultivating attitudes, convictions, responsibility and man's will to offer innovating solutions for the novelty it produces, in which the primordial criteria must be The Good.

Key words: Globalization, vulnerability, moral education, new social, moral, deontological, educational order.

Generat de interdependenţele economice, politice, militare şi culturale la nivel mondial, fenomenul globalizării devine din ce în ce mai manifest, creând o noua realitatea a lumii de azi, caracterizată prin ample procese de ruptură, dar şi de căutare şi generare a soluţiilor de echilibru şi continuitate..

Ceea ce particularizează epoca noastră sunt complexitatea şi ritmurile superaccelerate ale schimbărilor, incapacitatea de a le ţine sub control, imprevizibilitatea şi incoerenţa relativă a acestora, "decalajul uman" generat de procesele educative inadecvate şi incomplete etc. Se schimbă spaţiile sociale, modurile de existenţă şi activitaţile umane. Schimbările sunt însoţite de tensiuni, conflicte şi crize generatoare de "spaime" care inundă trăirile individuale şi societale. "Peste planetă sunt aruncate plase care o strâng ca şi cum ar apăra-o de dezintegrare. Una este a comunicării instantanee, alta a informaţiei nelimitate, alta financiar-bancară şi a economiei globale; o reţea se referă la ecologie, alta este a instituţiilor politice şi de securitate, a problematicii comune, toate suprapuse pe vechea reţea a oamenilor de ştiinţă şi pe cea străveche a idealului universal. Numim strângerea planetei în năframe şi năvoduri globalizare" (Maliţa,1998,13).

Amploarea şi ritmul schimbărilor par a nu mai „încapea" în algoritmii cunoscuţi şi a submina temelia existenţei prin stările de dezorientare şi temerile în legătură cu capacitatea

de a le face față. Pe noua hartă a lumii care se prefigurează, actorii geostrategici delimitează noi centre geopolitice. Modelul neoliberal al economiei unice, care susține libera circulație a capitalului şi liberul schimb, tinde să se impună. Grupurile transnaționale, giganții economici şi financiari stabilesc interdependențele convenabile şi desemnează sferele de influență. În aceste condiții inegalitățile se adâncesc. Lumea în care trăim pare a se manifesta ca o arenă globală, în care lupta pentru resurse materiale şi de inteligență, pentru putere şi profit cu orice preț, nerespectarea regulilor democrației şi precaritatea educației generează manipulare, tensiuni şi agresivitate, bogație fără limite pentru o minoritate, marginalizare şi excludere pentru cei mulți.

Trăim pe „o planetă din ce în ce mai aglomerată", „într-o eră a comunicării universale" şi a „interdependențelor globale", într-o „lume nesigură" şi contradictorie, cu repercusiuni sociale şi individuale extrem de complexe (Văideanu, Delors, Faure). Cu toate acestea, dincolo de nesiguranța cu privire la viitor resimțită de oamenii din lumea întreagă, sentimentul solidarității nu a fost niciodata atât de pronunțat, nicicând oamenii nu s-au simțit atât de aproape unii de alții. Prezentul istoric este cel al trecerii de la societatea industriala la societatea informațională (postindustrială), în care plusvaloarea este dată nu de muncă, în sensul clasic al termenului, ci de cunoaştere. "Se naşte o economie nouă bazată pe cunoaştere, mai degrabă decât pe materiile prime convenționale şi pe munca fizică", afirmă Michel Didier.

Elementul vital al lumii de azi este comunicarea. Omniprezența tehnicilor de comunicare şi a sistemelor informaționale amplifică sentimentul de vulnerabilitate în legătură cu accesul şi posibilitățile de utilizare a acestora în activitatea profesională şi în cea cotidiană. Valorificarea potențialului informativ şi formativ al acestora trebuie asigurat nu numai pentru cei tineri, ci şi pentru toate celelalte vârste, pentru a putea evalua informația pe care o primesc în funcție de importanță, pentru a o interpreta, aprecia şi utiliza.

Într-o „lume a interdependențelor multiple", cum este cea globalizată, cooperarea economică este principala cale de evitare a conflagrației autodistrugătoare. Conviețuirea paşnică pe planetă depinde de asigurarea unui echilibru economic, cultural, politic pe plan internațional. Cum se poate asigura acest echilibru în condițiile realelor inechități, ale decalajelor adâncite între țările bogate şi țările sărace, dezechilibrelor demografice, crizelor economice, politice şi culturale? Prin crearea condițiilor de dezvoltare a tuturor țărilor, prin colaborare şi cooperare internațională, prin asigurarea unui climat de pace şi securitate. În oricare din aceste soluții rolul educației este esențial.

Prezentul nostru este cel al emergenței unei „noi civilizatii" , o lume nouă, diferită de cea a modernității, o civilizație marcată de umanism mai mult decât oricând în istorie. Se conturează, astfel, un nou model teoretic, bazat pe o nouă ordine socială, morală, deontologică, educațională, gândită a fi construită prin eliminarea limitelor şi erorilor societății moderne şi a exceselor ei: agresivitatea, imoralitatea, depersonalizarea, alienarea (înstrăinarea), violența, intoleranța. „O nouă ordine" care acordă importanță meritocrației, promovării şi aprecierii performanțelor înalte, creației şi deontologiei. Politicile educaționale trebuie să-şi asume responsabilitatea construirii unei lumi fundamentate într-o mai mare măsură pe valori precum: dreptatea, responsabilitatea, cinstea, respectul, încrederea, onoarea, fair-play-ul, binele comun, libertatea, toleranța, altruismul, interculturalitatea, solidaritatea, sprijinul etc.

Sfidările tot mai numeroase care vin din spațiul cultural, economic şi social, ceează o stare de presiune asupra educației, care trebuie să se adapteze şi să se autoregleze prin opțiuni şi decizii de modernizare în toate componentele sale sistemice: structuri instituționale, finalități, curriculum, strategii de instruire, procese, relații educaționale etc. Într-o astfel de lume, numai concentrarea, corelarea şi regândirea politicilor şcolare, culturale, economice şi sociale la nivelul ansamblului societal, ca ”cetate educativă” (Faure,1975,225), ar putea amplifica puterea formativă a educației pentru a pregăti indivizii şi societățile să acționeze în situații noi. Şcolii îi revine rolul major în construirea viitorului, căruia i se asociază imprevizibilul, incertitudinea şi discontinuitatea în cadrul mutațiilor rapide pe care societatea le cunoaşte.

În domeniul educației construirea viitorului înseamnă continuitate şi proiecte educaționale noi, focalizate prioritar pe problematica omului. Având rădăcini adânci în cultura umanității, paradigma umanistă în educație, s-a dezvoltat în contextul ideatic al paradigmei socioculturale, care descrie relația dintre societate şi educație, prin modelele educaționale pe care societatea le formulează, le propune sau impune educației (Bârlogeanu,2002,26).

O analiză a finalităților educației moderne ne oferă posibilitatea să constatăm că sunt promovate valori care sunt străine şi nespecifice spațiului educațional şi aparțin, cel puțin în parte, unei„logici de piață”: rentabilitate, eficiență, concurență, profit etc. Mediile educaționale dominate de o viziune utilitaristă devin loc al confruntării neloiale, generând fenomene precum, elitism excesiv şi segregare şcolară, cultul competiției, finanțarea în termenii relației cost-beneficiu, considerarea educației ca o marfă, confruntarea între cantitate şi calitate. Şcoala tinde să se înscrie pe o curbă descendentă în ceea ce priveşte realizarea menirii sale, şi anume, cultivarea unor calități fundamentale pentru condiția umană: deschiderea culturală şi viziunea integratoare, capacitatea de comunicare, competențele de relaționare, spiritul de cooperare, atitudinea anticipativă şi proactivă etc. Deşi, în legătură cu aceste probleme nevralgice au fost propuse ameliorări şi amendări, cel mai adesea acestea au rămas la nivel teoretic, fără efecte semnificative în practica şcolară.

*

În goana irațională după profit, globalizarea generează consum irațional şi epuizarea resurselor naturale, fenomene însoțite de grave dezastre ecologice care pun în pericol însăşi existența vieții şi a planetei noastre. „Homo economicos”, omul eficient, devine aspirația „ingineriilor sociale, politice, economice şi, mai nou, genetice”. Societatea informațională, ca societate a cunoaşterii şi suport al egalizării şanselor, al libertății şi diversității culturale şi dezvoltării inovative, generează „o nouă economie”, dar şi o lume fără oprelişti morale, marcată de riscurile dependenței şi alunecării într-o viață virtuală, superficială. „Surfingul virtual” împinge omul spre izolare, singuratate şi depersonalizare. În lipsa oricărei „cyber-morale”, relațiile interumane autentice sunt înlocuite în „cyber-spațiu” de „cyber-relații”, de gol existențial şi sufletesc.

Principiul plăcerii, promovat fățiş în media, se substituie unei mari părți a valorilor morale care definesc esența umanului. Valori precum, cumpătarea, bunul simț, respectul, autocenzura cunosc o diluare accentuată, fiind înlocuite de atitudinile şi comportamentele provocatoare, de satisfacerea tuturor dorințelor şi a succesului cu orice preț, de mentalitățile egoiste. Artificialul şi kitch-ul, libertinajul şi imoralitatea sunt susținute cu „argumente” ştiințifice, estetice sau psihologice, şi devin monedă curentă a existenței. „Deşertul”

existențial generat de condiționări exterioare precum succesul şi banii, sau şomajul, dezorganizarea familiilor, provizoratul existenței, rutina muncii, amplifică stările de alienare.

Observațiile şi interpretările legate de degradarea condiției umane în contextul globalizării, ne îndreptățesc să credem că educația morală poate reprezenta una dintre căile prin care omul şi societatea pot spera la dobândirea, măcar parțiala, a echilibrului şi armoniei la care a aspirat dintotdeauna. Ea dobândeşte astăzi noi valențe, deoarece nu putem vorbi de structuri coerente cu privire la organizarea socială, politică, administrativă, juridică sau educațională fără să identificăm dimensiunea morală, civilizatoare a viziunii omului asupra vieții, asupra propriei condiții şi asupra lumii. Tot astfel, nu putem să descifrăm cu adevărat tabelele de valori ale umanității în contextul globalizării fără să intrăm în universul valorilor morale, ca reflectări ale intereselor, trebuințelor, aspirațiilor, opțiunilor sau deciziilor din sfera lumii materiale şi spirituale, după cum, nu putem vorbi de echilibru şi armonie în lumea de astăzi, fără să vorbim de civilizație, de personalitate, de învățare, de răspuns comportamental pozitiv sau negativ, de progres în cele mai variate sfere ale umanului şi socialului.

Reiterăm în acest context cuvintele lui Paul Valery, care enunța în celebra conferință ținută la încheierea primului război mondial „idealul educativ al modernității: Adevărul, Binele, Frumosul, Sentimentul Sacrului, Legalitatea, Libertatea, Egalitatea şi Solidaritatea" (Crise d'esprit). De la o astfel de înălțime a idealului, acțiunea educativă „capătă sens, consistență şi valoare" (Nicolescu,1995,3).

La nivelul societății pot fi identificate structuri axiologice, ce înglobează valori, norme şi atitudini generalizate. Procesul de integrare socio-culturală a individului poate fi înțeles în termeni de dobândire şi interiorizare a acestor elemente structurale general umane sau specifice grupurilor sale de apartenență. Odată sedimentate în structura personalității sale, aceste valori, norme şi atitudini îi servesc drept repere orientative în viața cotidiană, drept criterii evaluative în relațiile interpersonale, drept standarde în funcție de care se iau decizii acționale. Ele se vor constitui în ceea ce Constantin Cucoş numeşte „referențial axiologic", termen prin care este desemnată „...totalitatea mobilurilor individuale şi a normativelor supraindividuale, interiorizate de subiect, care se actualizează în orice act de valorizare" (Cucoş, 1995, 44). Acest „referențial", care asigură individului autonomie şi competență axiologică, se instituie prin asimilare individualizată a reperelor valorice dezirabile la un moment dat, rămânand, totodată, permeabil la noi provocări, dezvoltări şi reajustări, ca expresie a evoluțiilor pe care lumea le cunoaşte.

Prin norme şi principii, morala reglementează relațiile de conviețuire. În virtutea lor, ne raportăm la societate, la semeni, la noi inşine. Raporturile cu societatea au ca reper obligațiile şi responsabilitățile economico-profesionale, patriotice, civice, politice, administrative, obşteşti. Angajarea în realizarea obligațiilor şi responsabilităților sociale are pe lângă o fundamentare juridică şi una morală.

În toate rolurile şi funcțiile sociale în care suntem angajați (profesionale, politice, administrative), eficiența, recunoaşterea şi aprecierea depind de spiritul de dreptate, de corectitudinea, de exigența, demnitatea, competența corectitudinea, responsabilitatea, respectul pe care le manifestăm. Raporturile şi relațiile personale cu alții au ca fundament valori şi conduite morale. Calitatea relațiilor personale, depinde de concordanța dintre trebuințe, dorințe, aspirații şi de conținutul raporturilor inter-individuale în care se pun în evidență valori şi conduite morale. Ne exercităm obligațiile profesionale nu numai din

necesitate şi constrângere economică şi juridică, ci şi din considerente morale, deontologice, motivația fiind legată de nevoia umană de a comunica, colabora şi coopera pentru a realiza sarcinile, dorința de recunoaştere şi afirmare, satisfacția realizării şi exprimării de sine în activitățile pe care le realizăm. În raportarea la noi înşine, la faptele şi sentimentele noastre, conştiința de sine devine instanța de judecată, care în funcție de spectrul valorilor morale care ne caracterizează, ne oferă starea de confort sau disconfort psihic, de satisfacție sau dezamăgire, cu rol reglator în planul evoluției personalității. Viața adevărată înseamnă a trăi moral.

Punctele de vedere prezentate ne pun in fața „dilemei" educației morale: Pentru cine o realizăm? Pentru societate sau pentru individ? Olivier Reboul răspunde că fiecare dintre cele două scopuri sunt insuficiente, nesatisfacatoare. De aceea el introduce un alt scop, dincolo de individ şi de societate: umanitatea, ca drept universal, făcând precizarea că „umanitatea semnifică nu doar totalitatea oamenilor, ci ceea ce au comun, ceea ce este specific ființei umane. Ea este o valoare, nu un fapt. O valoare care nu există decât prin noi, o demnitate care nu înseamnă a fi cunoscută, ci a o recunoaşte în altul ca şi in noi, o egalitate pentru care stiința nu aduce nici o dovadă, dar care trebuie sa fie dorită înaintea tuturor dovezilor" (Reboul,1992,90). Pentru autorul francez, din umanitate derivă egalitatea, care nu este o ordine a naturii sau a convențiilor, ci o ordine a „sacrului", împreună cu comunicarea universală (ca interințelegere între culturi) şi cu solidaritatea.

Valorificând registrul valorilor socio-morale şi cultural-civilizatoare constituit ca rezultat al triadei idee-sentiment-forță sau, în termenii stărilor rezultante, al triadei gândire-pasiune-voință, ca elemente specifice vitalității unui popor, omul de cultură spaniol Salvador de Madariaga (1886-1978), de formație enciclopedică (istoric, psiholog, sociolog, filolog, critic literar şi de artă), promotor al dezarmării, cu vocație de autentic umanist, introducea rațiunea pentru a pune ordine în lumea realului şi vieții, avansând şi ideea unei civilizații în care măsura lucrurilor este omul. Într-un eseu destinat unei astfel de probleme el identifică şi caracterizează mai multe modele specifice moralei şi civilizației europene (apud. Neacşu,1987,60-62), asupra cărora, în contextul analizei noastre, merită să reflectăm.

Modelul comportamental al moralei fair-play-ului, specific lumii engleze.

Fair-play-ul este calitatea esențială care trebuie să definească relațiile interumane. Fair-play-ul desemnează acțiunea adaptativă a omului în orice situație, de respect al adversarului şi regulilor jocului, de supunere şi estompare a individului în fața echipei şi chiar a echipei în fața jocului. Jocul în comun, experiența jocului ca atare, calitatea lui, precum şi trăirile interioare trebuie să constituie scopul, ele trebuie mereu scoase în evidență şi cultivate. Principiului succesului, exprimat în termeni de concurență, victorie şi înfrângere, trebuie să i se suprime duritatea.

„Fair-play-ul nu înseamnă numai respectarea regululilor de joc, el transcrie atitudinea pe care trebuie să o aibă sportivul: respectul pentru adversar şi păstrarea integrității fizice şi psihice a acestuia. Un sportiv se va comporta în spirit de fair-play atunci când se va gândi şi la ceilalți." (Extras din "Declarația Comitetului Internațional pentru Fair-Play").

Fair-play înseamnă respectarea regulilor, renunțarea la avantajele obținute pe nedrept, egalitatea de şanse, comportamentul preventiv, respectarea adversarilor sportivi şi acceptarea celorlalți. Metaforic, spiritul de fair-play este exprimat în ideea aparținând pictorului Vincent Van Gogh, care spunea: „să-ți cauți o fărâmă de soare, fără să-l împingi pe altul in umbră".

Ca atitudine fundamentală sportivă şi morală, fair-play este însă ameninţat în lumea de astăzi, nu numai în sport, ci şi în alte domenii ale convieţuirii sociale.

Un comportament în spirit de fair-play presupune ca oamenii să aibă anumite calităţi. Atenţia, cinstea, încrederea în sine, consideraţia, camaraderia, deschiderea faţă de ceilalţi, înţelegerea, capacitatea de a pierde şi empatia sunt condiţii necesare care trebuie promovate şi dezvoltate. Toate acestea duc la un randament maxim al individului/jucătorului situat într-un ansamblu perfect organizat, la un echilibru între individ şi colectivitate, la o suplețe exigentă a oricărui spirit implicat în acţiuni concrete.

A învăţa să devii o fiinţă morală înseamnă să lucrezi neîncetat la propria personalitate. Comportamentul fair-play nu poate fi predat, el trebuie trăit şi învăţat. Formarea comportamentului moral trebuie să aibă mereu la bază principiul autonomiei şi cel al responsabilităţii. În acest sens trebuie create ocazii care să le permită elevilor să înveţe mai uşor, de exemplu, în cadrul elaborării orelor de curs sau la stabilirea regulilor formale şi informale ale grupului-clasă şi ale activităţii. Dispoziţia şi capacitatea de a rezolva conflicte trebuie să fie stimulate de timpuriu. Conflictele nu trebuie evaluate doar ca fiind fapte negative; ele pot, şi trebuie să fie percepute şi ca o şansă de schimbare şi dezvoltare, dar şi o provocare de a lucra în acest spirit. Nu numai ce facem este important, ci mai ales cum o facem. Noi, educatorii, suntem modelele, nu cuvintele noastre, ci felul în care de comportăm cu elevii şi studenţi noştri şi în care soluţionăm conflictele ne dă credibilitate. Să nu uităm că fair-play-ul ne oferă posibilităţi autentice pentru o mai bună orientare şi integrare armonioasă într-o lume plină de elemente concurenţiale.

Modelul comportamental al moralei şi civilizaţiei justiţiare, asociat culturii şi civilizaţiei lumii franceze. Centrul de greutate este dat de conceptul de drept („le droit”). Dreptul ca idee, ca loc geometric ce defineşte pe harta intelectuală limitele libertăţii fiecăruia, obligându-l să i se adapteze, ca civilizaţie a gândirii şi conduitei voit imparţiale. Modelul are consistenţa unui sistem în care natura se supune raţiunii, tinzând spre a fi obiectiv şi a pune mereu fiinţa rebelă în faţa inteligenţei si a raţiunii.

Dreptatea este valoarea etică şi juridică, în funcţie de care se aprobă sau se dezaprobă relaţiile sociale şi raporturile juridice, normele juridice şi hotărârile organelor de jurisdicţie existente într-o epocă şi într-o organizare socială dată. Este faptul de a recunoaşte drepturile cuiva, de a acorda fiecăruia ceea ce i se cuvine în mod legitim. Dreptatea ca virtute morală, este cea mai înaltă dintre cele patru virtuţi cardinale, alături de cumpătare, înţelepciune, curaj. A fi drept înseamnă să tratezi orice şi pe oricine (începând cu tine însuţi) potrivit propriei vocaţii umane. Dacă prin cumpătare, curaj şi înţelepciune ne ordonăm propriul suflet, dreptatea este ceea ce rezultă din aplicarea spre exterior a virtuţilor.

In contextul globalizarii, tipurile/formele de manifestare a dreptăţii îşi amplifică semnificaţiile:

- dreptatea - ca expresie a corectitudinii accesului la resurse, poziţii în societate şi a distribuirii unor avantaje, obligaţii între persoane, grupuri în societate;
- dreptatea - care presupune respectarea legilor şi înfăptuirea justiţiei, ca respectare a drepturilor legale ale unei persoane: libertarea personală, proprietatea, demnitatea umana şi de a i se acorda fiecăruia ceea ce i se cuvine;
- dreptatea reparatorie sau corectivă, care se referă la repararea nedreptăţii şi la corectitudinea răspunsului la nedreptăţi si prejudicii etc.

Modelul comportamental al moralei şi civilizaţiei onoarei, model cultural şi civilizator în sfera moralităţii relaţiilor umane, specific lumii hispanice.

Conceptul de onoare („el honor") poate fi mai bine înţeles dacă ne vom gândi la eroii Cidului sau la cei ai lui Cervantes. Pentru lumea hispanică, onoarea înseamnă o situare a individului mai presus de orice lege exterioară, fie spontană, fie naturală. Limitele libertăţii omului converg spre însăşi viaţa. Patrimoniul sufletului, darul propriei vieţi, morale, spirituale sau materiale, urmează deci acţiunii.

Onoarea este respectul de sine şi respectul faţă de ceilalţi. Onoarea înseamnă consecvenţa în respectarea normelor pe care ni le-am impus. Cuvântul dat este sacru şi de aceea trebuie împlinit cu orice preţ, acceptând mai bine înfrângerea, decât o victorie obţinută cu preţul unei ticăloşii. Onoarea e o însuşire care face din tine o persoană cu calităţi nobile. Standardul/nivelul onoarei presupune seriozitatea şi stăruinţa cu care ne trăim onoarea, demnitatea ca om. Opusul onoarei este dezonoarea/ înşelaciunea ca rezultat al nerespectării normelor morale. Dezonoarea/inşelaciunea este locul de naştere a tuturor durerilor. Primul pas spre dezonoare este să îţi doreşti ceea ce nu ai meritat.

La aceste modele profesorul Ioan Neacşu, în lucrarea „Civilizaţie şi conduită" adaugă un al patrulea model, care ar putea să fie competitiv cu oricare altul cunoscut în lumea civilizaţiei şi pe care il identificăm în spaţiul cultural şi social românesc: „*Modelul comportamental al moralei şi civilizaţiei omeniei"* la care putem adauga „*echilibrul, dreapta judecată (în sens logic şi etic), măsura"* (Joja,1967,283).

Omenia, nucleu al umanităţii şi trăsătură definitorie a poporului român, este sinteza valorilor cristalizate în creuzetul spiritualităţii care s-a format şi dezvoltat în spaţiul geografic al ţării noastre. Omenia, alături de echilibru, înţelepciune şi masură sunt valori care caracterizează poporul român. Omenia, bunătatea, sunt afirmate îndeosebi prin înţelegerea situaţiei celuilalt şi manifestată prin atitudine cuviincioasă, solicitudine, ospitalitate şi toleranţă. Omenia este o caracteristică evocată nu numai de oamenii de cultură români, ci şi de străinii care au avut ocazia să ne cunoască.

Scriitorul Dumitru Popescu caracteriza poporul român şi condiţiile sociale şi istorice in care s-au plamădit însuşirile sale, astfel: „Românului îi e odioasă rigiditatea şi mărginirea. El are o inimă largă, încăpătoare. Este în firea lui o mare şi generoasă capacitate de a ierta şi de a uita răul celui care se căieşte şi se îndreaptă. Nu aruncă pripit anatema asupra nimănui, căci ştie ce înseamnă năpasta şi are o statornică încredere în inepuizabilele resurse de regenerare ale omului. (....) Românul este aspru, dar nu e rău. Sunt păcate pe care le consideră omeneşti şi le tolerează cu un zâmbet de superioară condescendenţă. Dar cunoaşte măsura. Îl indignează mai mult ca orice pierderea simţului echilibrului şi a măsurii. Principala dovadă a inteligenţei şi maturităţii o vede în cumineţenie, în primatul raţiunii în viaţă, în domnia minţii asupra instinctului".

Filosoful Athanasie Joja completează acest tablou cu alte aprecieri: „Este vorba de o disponibilitate pentru o justă apreciere a faptelor, pentru raţionalitate, pentru o dreaptă cumpănire a lucrurilor şi cenzurare a afectivităţii de către raţiune. Aşadar, nici explozie emoţională - ca a sudicilor – nici răceală proverbială a celor din nord" (Joja,1967,283).

Toate aceste modele sau imagini sintetice exprimă şi explică, în esenţă, complexitatea stărilor şi atitudinilor omeneşti, precum şi posibilele orientări valorice în formarea comportamentului moral intr-o lume globalizată.

„Modelele valorice prezentate sunt generatoare şi autogeneratoare, tind a se întâlni spre echilibru şi treptat pot deveni constante ale comportamentului care dau tonul întregii arhitecturi a vieții individuale. Există, desigur, vieți trăite în cheia acțiunii, în cea a inteligenței, în a pasiunii, în a omeniei şi altele. Poți fi om de acțiune, de gândire, de pasiune, de omenie." Neacşu,1987,64). Sunt, deci, comportamente a căror geneză trebuie căutată în istoria poporului, în istoria familiei, a educației primite, a modelelor cu care venim fiecare în contact, în sistemul normelor, valorilor şi trebuințelor constituite social, geografic, istoric şi antropologic, valori ce generează sensuri de armonizare în dialogul social, şi de devenire în dialogul cu generațiile care urmează.

În concluzie, educația morală are o contribuție majoră în formarea omului şi a comunității intr-o lume globalizata prin: superioritatea modelelor valorice, normative şi praxiologice în planul existenței morale, indicii de sănătate morală evidențiați în calitatea morală a relațiilor de muncă, precum şi a relațiilor interindividuale, calitatea conştientizării şi rezolvării mutuale, pozitive ale unor contradicții, deschiderea tabelei de valori morale către comunitate, capacitatea de integrare a noilor generații în fluxul valorilor perene ale umanității etc. La nivel social, riscurile generate de globalizare pot fi prevenite, măcar parțial, dacă viața morală încorporează valorile conduitelor profesionale, calitatea raporturilor de comunicare om-om, om-instituții, varietatea statut-rolurilor, a drepturilor şi îndatoririlor asumate de către fiecare cetățean, indicele de libertate şi responsabilitate cu care omul obişnuit, dar şi cel aflat în poziția de lider îşi desfăşoară activitatea şi participă la treburile cetății, dimensiunile valorilor de considerație şi respect ce operează în viața particulară şi in comunitate.

BIBLIOGRAFIE:

Bârlogeanu, L., (2002), „*Paradigma educațional–umanistă în contextul postmodernității",* în Păun, E., Potolea, D., (coord), *Pedagogie. Fundamentări teoretice şi demersuri aplicative,* Iaşi: Editura Polirom.

Cucoş, C., (1995), *Pedagogie şi axiologie,* Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică.

Delors, J., (coord.), (2000), *Comoara launtrică, Raportul catre UNESCO al Comisiei Internționale pentru Educație în secolul XXI*, Iaşi: Editura Polirom.

Faure, E., (1974), *A învăța să fii*, Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică.

Joja, Ath., (1967), *Logos şi ethos*, Bucureşti: Editura Politică.

Malița, M., (1998), *Zece mii de culturi, o singură civilizație-spre geomodernitatea secolului XXI,* Bucureşti, Editura Nemira.

Neacşu, I., (1987*), Civilizație şi conduită,* Bucureşti: Editura Ştiințifică şi Enciclopedică.

Nicolescu, M., (1995), Volumul: *Modelul uman şi idealul educativ* - cuvânt introductiv, Bucureşti.

Reboul, O., (1992), *Les valeurs de l'education*, Paris: Presse Universitaire de France.

Văideanu,G., (1996), *U.N.E.S.C.O. - 50 - Educatia,* Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică.

THE RELEVANCE OF THE RELIGIOUS PHENOMENON IN THE PRESENT, IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION. INTRODUCTORY ANALYSIS

Laurenţiu Petrila, PhD Candidate, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: The present paper focuses around the premise that the society we live in is the result of globalization, which has generated several transformations in all spheres of society together with a new manifestation of the religious phenomenon. The main interest of this essay revolves around the assertion that there is an inter-dependency between globalization, religion and politics. The hypothesis states that without a thorough knowledge and understanding of the paradigms, influences and factors that generate actions and movement in the world, the background and context of different situations, we can't effectively manage and govern this situations. This paper is an introductory and reflective study about the new challenges in a global society not just from an economical point of view but also spiritual and paradigmatic.

Keywords: Politics, Religion, Globalization, Society,Resurgence,

Introducere

Fenomenul religios a fost de-a lungul vremurilor probabil unul dintre cele mai controversate subiecte de analiză. De la a fi considerată liantul comunităților, la sursă declanşatoare de conflicte ori acte de terorism, religia a fost, mai mult sau mai puțin direct şi vizibil, prezentă în toate etapele istorice ale societății umane ca factor care a contribuit la conturarea unor strategii socio-politice ale națiunilor. De la blamare la apreciere, fenomenul religios a rămas totuşi o constantă a vieții sociale în orice etapă istorică şi de cele mai multe ori o constantă chiar în cadrul politicii.

Omenirea parcurge o etapă istorică controversată tocmai pentru faptul că societatea ar fi trebuit să urmeze drumul sigur al secularizării, al dispariției religiei din sfera publică, evenimentele petrecute în ultima perioadă, nu doar că au infirmat aceste predicții dar au surprins prin manifestarea explozivă a mişcărilor religioase apărute pe glob. Renaşterea fenomenului religios nu mai este o noutate ci a devenit o preocupare pentru analişti.

Contextul globalizării

Globalizarea este un fenomen ce nu poate fi înțeles în afara contextului *modernității* care o produce.[1] *Modernitatea este o formă dinamică şi transformatoare a vieții sociale care a apărut în Europa secolului XVII şi care a dobândit o influență mai mult sau mai puțin globală. Ea poate fi deosebită de societățile anterioare prin ritmul schimbărilor sociale, scopul acestei schimbări şi proliferarea şi dezvoltarea instituțiilor moderne cel mai semnificativ dintre toate este rolul său în transformarea timpului şi spațiului.*[2]

Termenul *globalizare* nu mai reprezintă de mult un concept nou şi necunoscut. Conform lui Bauman, *cuvântul globalizare stă pe buzele tuturor, o marotă a devenit rapid lozincă, incantație magică, paspartu capabil să deschidă porțile tuturor misterelor prezente şi*

[1] Andrew Jones, în *Globalizarea. Teoreticieni fundamentali*, CA Publishing, Cluj-Napoca, 2011, 50.
[2] Jones, *Globalizarea*, Cluj-Napoca, 2011, 50.

viitoare.[3] Globalizarea a devenit atât de cunoscută încât, puțini oameni întrebându-se ce înseamnă ea de fapt sau de ce este importantă.[4]

Dincolo de controversele care au existat asupra globalizării este acceptată ideea conform căreia *globalizarea determină o mare varietate de schimbări în contextul în care se află statele-națiune, determinând de asemenea nevoia de modificare a rolului statelor în secolul XXI, statele rămân un actor important în dezvoltarea interconectării globale.*[5]

Definirea noțiunii de globalizare

Abordările asupra definirii globalizării sunt multiple pentru că *globalizarea nu este nici simplă, nici lipsită de ambiguități; termenul acoperă un spectru larg de fenomene diverse.*[6]

Din perspectiva lui George Ritzer, sociolog şi economist, noțiunea de globalizare are sensul de *procese transplanetare, de amploare globală*. Aspectele pe care le consideră esențiale în studiul globalizării sunt *economia, politica, societatea civilă, oraşul global, tehnologia*, la care mai adăugă domenii care derivă din interrelațiile celor amintite.[7] Alte subiecte de interes în studiul globalizării sunt *relația dintre globalizare şi religie, sport, muzică* şi *relația dintre globalizare şi o serie de probleme sociale.* Ritzer definește globalizarea ca fiind *răspândirea mondială a unor practici, extinderea relațiilor dincolo de limitele continentelor, organizarea vieții sociale la scară globală şi sporirea unei conştiințe globale comune.*[8]

Cea mai generală definiție a globalizării este considerată *interconectarea şi inter-relaționarea crescândă a tuturor aspectelor societății*.[9]

Este acceptată, în cea mai mare parte, definiția dată de Giddens pentru care globalizarea reprezintă *intensificarea relațiilor sociale la nivel mondial, proces care leagă localități îndepărtate.*[10] Interconectarea şi influențarea relațiilor şi a vieții sociale sunt aspectele esențiale evidențiate de către Giddens, astfel încât localul nu mai este un spațiu închis şi izolat de restul lumii ci interrelaționează cu aceasta prin diferite mijloace, influențându-se reciproc.

Pentru Manfred Steger, termenul de globalizare este folosit pentru a descrie un proces, o condiție, un sistem, o forță şi o eră. Globalizarea semnifică *o condiție socială caracterizată de existența unor interconexiuni economice, politice, culturale şi de mediu globale şi a unor fluxuri care fac irelevante multe dintre barierele şi frontierele existente până atunci*.[11] O caracteristică definitorie a procesului este aceea că reprezintă o schimbare spre o mai mare interdependență şi integrare.[12]

---

[3] Zigmund Bauman, *Globalizarea şi efectele ei sociale*, Antet, Prahova, s.a., 5.
[4] Jones, 7.
[5] Jones, 20-21.
[6] George Ritzer, *Globalizarea nimicului, Cultura consumului şi paradoxurile abundenței*, Humanitas, Bucureşti, 2010, 19.
[7] Ritzer, 20.
[8] Ritzer, 19.
[9] Jones, 10.
[10] Jones, 286.
[11] Steger Manfred B., *Globalization. A Very Short Introduction*, University Press, Oxford, 2003, 7.
[12] Steger, 10.

În primul rând, globalizarea presupune crearea noului şi multiplicarea reţelelor sociale care să depăşească tot mai mult graniţele politice, economice, culturale. A doua calitate a globalizării se reflectă în extinderea şi întinderea relaţiilor sociale. În al treilea rând, după Steger globalizarea implică intensificarea şi accelerarea schimburilor sociale şi ale activităţilor. În al patrulea rând, crearea, extinderea, şi intensificarea interconexiunilor sociale şi de interdependenţe nu apar doar obiectiv, ci globalizarea implică, de asemenea, planul subiectiv al conştiinţei umane. Globalizarea, de asemenea, se referă la faptul că oamenii devin din ce în ce mai conştienţi de creşterea interdependenţei sociale.[13]

Globalizarea face referire la un set multidimensional de procese sociale care creează, şi intensifică interdependenţele sociale şi schimburile la nivel mondial şi în acelaşi timp, promovează în oameni o conştientizare tot mai mare de aprofundare a legăturilor dintre local şi distanţă.[14]

Fenomenul globalizării şi cauzalitatea actualităţii religioase

Globalizarea ca proces multidimensional, care implică mai multe domenii (sau chiar toate) ale societăţii trebuie analizată şi din perspectiva relaţiei cu fenomenul religios.

Hopkins în *Religions / Globalization*, afirmă că nu putem vorbi despre globalizare fără a vorbi despre religie şi că nu putem vorbi despre religie fără a ţine seama de modul în care religia ar fi pus bazele pentru începuturile şi lansarea globalizării.[15] Religia şi globalizarea sunt interconectate. Autorul notează că pentru cele mai multe culturi ale lumii, religia intervine şi influenţează în mod complet şi decisiv viaţa cotidiană afectând atât practicile de supravieţuire cât şi speranţele omului. Astfel, normele religioase fac parte integrantă din viaţa umană. Dinamica religioasă mondială a însoţit evenimentele economice şi politice contemporane, spre exemplu căderea regimurilor comuniste din Europa de Est şi din Uniunea Sovietică. Oamenii formaţi într-o perioadă marxist-leninistă au căutat să umple golul lăsat de un aparat de stat în transformare prin intermediul religiei.[16] Una dintre manifestările globalizării – ruperea graniţelor familiare şi a balanţei puterii – a permis religiei să se desfăşoare ajutând la reformarea noilor comunităţi. În plus, situaţii întâlnite în arena mondială, cum ar fi criminalitatea în creştere, frica, greutăţile economice pentru cetăţenii de la baza societăţii, precum şi apariţia unor grupuri religioase, însoţită de un activism descentralizat de a le combate, încurajează la o analiză asupra rolului religiei în probleme din viaţa oamenilor de zi cu zi. În perioada contemporană sunt întâlnite, nu mai puţine, ci mai multe mişcări religioase, ceea ce determină explorarea religiei în contextul globalizării.[17]

Raportul dintre religie şi globalizare este văzut de către Hopkins ca fiind unul foarte apropiat: dacă religia este unul dintre mijloacele fundamentale de organizare a vieţii umane, atunci semnţele globalizării se pot afla chiar în religia în sine.[18]

Thomas Scott, în articolul *A Globalized God: Religion's Growing Influence in International Politics and Culture* scris în revista Foreign Affairs, abordează acelaşi subiect al

[13] Steger, 11.
[14] Steger, 11.
[15] Dwight N. Hopkins, *Religions /Globalization. Theory and cases*, Duke University Press, Durham and London, 2001, 4.
[16] Hopkins, 1.
[17] Ibidem.
[18] Hopkins, 4.

relației dintre religie şi globalizare, evidențiind o revenire intensă a religiei în viața socială. Peste tot în lume - din sudul Statelor Unite în Orientul Mijlociu - religia este în ascensiune (într-un proces de trezire, de renaştere). Renaşterea religioasă nu este pur şi simplu definită de creşterea fundamentalismului - aderarea rigidă la un anumit set de ritualuri şi doctrine - cât de faptul că ea apare printr-o varietate de ritualuri şi practici reînnoite, atât publice cât şi private.[19]

Pe fondul transformărilor produse de către globalizare, religia participă într-un mod reînnoit la procesele ce au loc ca şi consecințe ale fenomenului globalizării. O varietate de tendințe, precum schimbări demografice, urbanizare, şi transformarea globală a religiei, indică faptul că religia va contribui la conturarea dinamicii marilor puteri existente, a celor noi şi a celor în curs de dezvoltare, influențând încercările SUA de a promova libertatea, societatea civilă, democrația, coeziunea socială, precum şi dezvoltarea economică din întreaga lume. Efectul transformator al globalizării asupra religiei va juca, de asemenea, un rol-cheie în prevalența terorismului global, conflictul religios, şi alte amenințări la adresa securității internaționale.[20]

Fenomenul de resurgență religioasă are mai multe cauze, fapt care evidențiază rolul religiei la nivel social. O primă cauză este dată de faptul că unii oameni reacționează împotriva eşecului procesului de secularizare de a răspunde nevoilor lor religioase. Acesta este un model (un pattern) familiar în istoria religiilor. O a doua sursă de renaştere religioasă se găseşte în eşecurile continue în materie de justiție, incapacitatea de a realiza o distribuție echitabilă a bunurilor şi serviciilor, inclusiv produsele alimentare şi de sănătate. Unii oameni reacționează împotriva eşecului paradigmei umanist-seculare de a aduce pace şi prosperitate în mod corect, şi să ofere explicații satisfăcătoare pentru inegalitate, rău, şi durere.[21]

Peter Berger în *The Desecularization of the World* subliniază că lumea de azi, cu câteva excepții, este la fel de puternic religioasă cum a fost dintotdeauna iar unele locuri mai mult decât oricând.[22] Chiar dacă modernitatea a determinat anumite efecte de laicizare a vieții, ea a determinat, de asemenea, puternice mişcări de contra-secularizare. Cu siguranță, instituțiile religioase au pierdut din putere şi din influență în multe societăți dar atât vechile cât şi noile credințe şi practici au continuat. În schimb, instituțiile religioase pot juca un rol social şi politic chiar şi atunci când foarte puțini oameni cred sau practică religia pe care o reprezintă instituțiile respective.[23]

Berger subliniază că modernitatea a cauzat acest fenomen prin faptul că a tins să submineze certitudini considerate axiomatice, prin care oamenii au trăit în cea mai mare parte din istorie. Aceasta determină o stare inconfortabilă, iar mişcările religioase care pretind a oferi certitudini, devin atractive şi o alternativă la starea de disconfort.[24]

[19] Thomas, Scott M., *A Globalized God: Religion's Growing Influence in International Politics and Culture*, articol disponibil pe Internet, http://www.foreignaffairs.com/articles/66804/scott-m-thomas/a-globalized-god
[20] Ibidem.
[21] Peter Beyer & Beaman, Lori, *Religion, Globalization and Culture*, Brill Leiden – Boston, 2007, 188.
[22] Peter L. Berger, *The Desecularization of the World. Resurgent Religion and World Politics*, Ethics and Public Policy Center, Washington, D.C., 1999, 2.
[23] Berger, 3.
[24] Ibidem

Definirea religiei

Pentru o mai bună înțelegere a religiei ca actor social precizăm câteva aspecte definitorii ale fenomenului religios. Studierea religiei se realizează şi prin prisma unei independențe sociale

Este destul de clar, de exemplu, că indivizii pot să creadă şi să şi practice chiar ceea ce cred, dar că, acest fapt nu este suficient în sine pentru a constitui o religie la nivel social; de asemenea, religia poate persista ca o realitate socială, fără ca toată lumea sau chiar marea majoritate a oamenilor să fie credincioşi sau să practice credința. Aceasta nu înseamnă faptul că, credința individuală şi practicarea ei sunt neimportante pentru constituirea religiei. De obicei, acestea sunt esențiale. Dar ele nu sunt de la sine religie, acestea nu funcționează implicit ca religie la nivel social. Cel mult, ele vor fi observate (respectate) ca religie.[25] Religia este un fenomen social dar nu trebuie redus la atât în sensul că ea acoperă o arie mai largă a existenței. În măsura în care religia este un fenomen social, se va construi ca un tip de comunicare şi nu ca fapt de experiență sau de conştiință.[26]

Oamenii de ştiință au adoptat o definiție socială a religiei percepută prin prisma modului în care oamenii au înțeles viața lor religioasă, morală şi socială la un moment dat. Astfel, religia în Europa modernă timpurie trebuie interpretată ca o *comunitate a credincioşilor* mai degrabă decât *un corp de credințe* sau doctrine precum poate fi întâlnită în modernitatea liberală. Prin urmare, ceea ce a fost protejat şi apărat în războaiele religioase a fost o noțiune sacră a comunității definită prin religie, că fiecare comunitate au luptat pentru a defini, redefini, sau apăra granițele sociale între sacru şi profan ca un întreg.[27]

În societatea globalizată, religia este percepută ca un sistem religios global specific, caracterizat de anumite trăsături şi conținând o serie de elemente definitorii. Acest fapt are consecințe la nivelul înțelegerii rolului ei în acest context. Observarea religiei ca un sistem religios global specific implică mai mult decât simpla extindere globală a unui anumit mod de a forma şi de a face religie. O parte foarte esențială din argument este că acest sistem religios, împreună cu diverse alte sisteme, este o componentă socio-structurală importantă a ceea ce este de acum o societate mondială. Apariția istorică a sistemului religios este un aspect al dezvoltării istorice a societății globale.[28]

Religia se defineşte şi prin modul în care se manifestă în societate: religia ia formă în societatea contemporană în patru moduri: (1) ca religie organizată (inclusiv denumiri, biserici şi secte), (2) religia ca mişcare socială, (3) religia tematizată în sistemele sociale (respectiv funcția ei), inclusiv desigur, sistemul religios în sine, şi (4) religia ca rețea socială (rețele de interacțiune). Ultima categorie include ceea ce s-ar putea numi religie *comunitate*, a treia cuprinde utilizarea sistemelor societale alături de cele religioase pentru a sprijini autoritatea religioasă.[29]

Religia nu este doar o instituție socială care există, mai mult sau mai puțin, în toate societățile şi în toate perioadele istoriei umane, ci religia ia forme diferite în diferite

[25] Peter Beyer, *Religions in Global Society*, New York: Routledge, 2006, 9.
[26] Ibidem.
[27] Thomas Scott M., *The Global Resurgence of Religion and the Transformation of International Relations*, Palgrave Macmillan, 2005, 24.
[28] Beyer Peter, *Religions in Global Society*, New York: Routledge, 2006, 14.
[29] Ibidem

circumstanțe. Forma şi conținutul nu sunt atât de uşor de separat. În schimb, există o formă modernă pe care a luat-o religia, diferențierea socială luată tocmai ca religie, care face să pară, aproape de la sine înțeles pentru noi, ca observatori că aceasta a fost, întotdeauna şi pretutindeni, acolo, într-o *formă anume*.[30]

Interrelaţia globalizare – religie

Fenomenul de globalizare a fost analizat şi din perspectiva impactului pe care l-a avut asupra individului şi societăților. Sociologul Anthony Giddens se află printre primii analişti care încă de la începutul anilor '90 a avansat o serie de argumente cuprinzătoare cu privire la implicațiile proceselor contemporane de globalizare asupra tuturor oamenilor de pe planetă. Acest lucru include argumente specifice despre implicațiile asupra indivizilor, organizațiilor, națiunilor, firmelor, guvernelor, politicilor şi politicii în general.[31]

Argumentele aduse de Giddens sunt centrate pe patru dimensiuni asupra cărora sunt evidențiate implicațiile globalizării. Prima dimensiune şi primul argument vizează modul de viață în ansamblul ei: trecem printr-o perioadă de transformare istorică majoră, globalizarea restructurează modul în care trăim într-o manieră foarte profundă, afectează viața de zi cu zi, precum şi economiile şi statele. Implicația majoră a globalizării contemporane este, de altfel, faptul că reprezintă o realitate de neocolit.[32] Globalizarea reprezintă atât o oportunitate cât şi o amenințare. Societățile tradiționale s-au destrămat deja, iar valorile tradiționale le urmează. O implicație a globalizării este faptul că alte tradiții, precum religia trec şi ele printr-o transformare majoră. Deducția implicită care derivă de aici si care constituie un al treilea argument, este aceea că, în fața unor astfel de conjuncturi oamenii trebuie să reacționeze. Nu este posibil ca în lumea contemporană să rămânem inerți, iar aceste procese de transformare reclamă o reacție. Globalizarea contemporană dă naştere mai degrabă unei nevoi acute de a fi pro-activ şi de a face față transformărilor.[33] A patra şi ultima implicație vizează instituțiile. Globalizarea determină şi nevoia continuă de a reconstitui instituțiile pentru ca acestea să poată aborda noile provocări ale globalizării. Printre acestea se află instituțiile naționale şi internaționale de guvernare, dar şi familia, munca, tradiția şi chiar natura. Globalizarea a subminat şi a transformat circumstanțele în care ele (*vechile instituții*) există iar acestea sunt, astfel, inadecvate pentru îndatoririle pe care trebuie să le îndeplinească.[34]

Ca şi alte aspecte ale vieții moderne, şi, în ciuda unor dovezi aparente a tendințelor spre o mai mare secularizare, religia constituie o parte vitală a proceselor globalizante, fiind un factor semnificativ în efectuarea schimbării, pluralității, şi transformării. În acelaşi timp, religia interacționează - pozitiv şi negativ, cu alte procese sociale şi instituții, în special cu politica, educația, economia.[35]

Din perspectivă psihologică consecințele globalizării sunt analizate din perspectiva identităților multiple trăite de oameni.[36] Globalizarea are ca şi consecință centrală aceea de a produce transformări ale identității, astfel: cei mai mulți oameni din ziua de astăzi îşi dezvoltă

[30] Beyer, 299.
[31] Jones, 57-58.
[32] Ibidem
[33] Ibidem
[34] Ibidem
[35] Beyer, 253.
[36] Andrei Marga, *Religia în era globalizării*, Fundația pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 2006, 25.

o *identitate biculturală*, în care o parte a identității lor este înrădăcinată în cultura lor locală, în vreme ce altă parte provine din conştiința relației lor cu cultura globală; *confuzia de identitate* ar putea să crească printre tinerii din culturile nonoccidentale. Întrucât culturile locale se schimbă, ca răspuns la globalizare, unii tineri nu se simt acasă nici în cultura locală, nici în cea globală; în fiecare societate există oameni care formează *culturi alese de ei înşişi,* împreună cu persoane care gândesc la fel şi care doresc să aibă o identitate ce nu este atinsă de cultura globală şi valorile ei; explorările identității în iubire şi muncă se întind şi cresc dincolo de anii adolescenței într-o perioadă de postadolescență a *maturității emergente*.[37]

Efectele globalizării au fost analizate şi de către teologi, care au reflectat asupra *nevoilor de reelaborare a teologiei şi de înnoire religioasă apărute în consecința globalizării*. Hans Kung a observat că criza puterilor conducătoare ale Occidentului este între timp o *criză morală* a Occidentului în general, inclusiv a Europei: distrugerea tradițiilor, a unui sens cuprinzător al vieții, a regreselor necondiționate şi lipsa noilor scopuri, cu efectele psihice ce rezultă de aici.[38] Constatările lui Hans Kung sunt legate de instabilitatea contextului social-moral pe care a produs-o globalizarea. Relativismul cultural, oricare ar fi rațiunile lui istorice, întâlneşte în fenomenul globalizării o profundă provocare istorică.[39] Pentru această criză, Kung propune o soluție – morala, etica: fără morală, fără norme etice generale care îndatorează, în fapt fără *global standard,* națiunile sunt în pericol ca, prin acumularea de probleme de-a lungul deceniilor, să fie manevrate spre o criză ce poate conduce în cele din urmă la colaps național, adică la ruină economică, la demontaj social şi la catastrofă politică. Altfel spus, avem nevoie de reflecție asupra *ethos-ului*, asupra atitudinii morale fundamentale a omului; avem nevoie de *etică*, de învățături filozofice sau teologice cu privire la valorile şi normele ce trebuie să conducă deciziile şi acțiunile noastre. Criza trebuie înțeleasă ca şansă de a afla un *response* la *challenge*.[40]

Globalizarea, însă, luată în sine, nu trebuie evaluată prin distincția bun sau rău, căci reprezintă un proces istoric cuprinzător, ancorat în structura civilizației, ce are consecințe bune sau mai puțin bune în funcție de contexte.[41]

Hans Kung vede în *răspunsul religiei în situația de globalizare* o soluție pertinentă şi necesară: democrația nu va supraviețui fără o coaliție a credincioşilor şi a necredincioşilor în respect mutual; nu va fi pace între națiuni şi civilizații fără o pace între religii; nu va fi o nouă ordine mondială fără un ethos global. Acest ethos mondial nu înseamnă o cultură mondială unică şi nicio religie mondială unică. Exprimat pozitiv: ethos-ul global, un ethos mondial, este minimumul necesar de valori, de criterii şi de atitudini fundamentale umane necesar pentru ca umanitatea să poată supraviețui.[42]

Teologul Ioan I Ică jr. analizează procesul globalizării prin efectele ei în plan uman. Cultura tradițională (antropologică) a societăților dispare sau se preface în spectacol sau marfă, cultura umanistă e eliminată tot mai mult şi toate acestea fac locul mediocrității absolute a culturii de masă şi de consum vehiculate de mediile electronice contemporane.[43] În

[37] Ibidem
[38] Marga, 28-29, citat din Hans Kung, *Projekt Weltethos.*
[39] Marga, 19-21.
[40] Marga, 29, citat din Hans Kung, *Projekt Weltethos.*
[41] Marga, 25.
[42] Marga, 31.
[43] Ică, Ioan I. jr., Geramo Marani, *Gândirea socială a Bisericii*, Deisis, Sibiu, 2002, 485.

acest context, religia şi Biserica poate avea rolul de sprijin uman şi de promovare a valorilor morale, locul şi rolul social al religiei fiind definitoriu în spațiul social contemporan. Purtător de sens şi oferind un reper imuabil într-o lume în plină reconsiderare a însăşi reperelor, factorul religios joacă acelaşi rol şi în spațiul individual unde serveşte reinterpretării şi structurării valorilor, priorităților şi conduitelor sociale ale indivizilor.[44]

Religia are o funcție socială şi interpretativă în a răspunde nevoii de transcendent a omenirii. Aceasta oferă coerență, corectare şi o justificare pentru poziția care reiese dintr-o multitudine de influențe, şi a avut întotdeauna un context istoric şi cultural.[45]

Factorul religios poate avea rol atât de consolidare cât şi de explicare pentru că este unul dintre cele mai invocate resorturi explicative pentru o lume ce pare a se recupera, după traversarea deşertului modernității şi laicității, transcendentul incluzându-l în toate, de la viața cotidiană şi până la funcționarea societății, statului, sistemului relațiilor internaționale.[46]

Marea provocare pentru globalizare, pentru omenire, este cum să fie reduse sursele de fragmentare, de slăbire a coeziunii sociale, sentimentele de frustrare ale unor grupuri şi comunități, *neînțelegerile* între civilizații. Fenomenul pe care îl numim globalizare merită să fie examinat în mod profund, pentru a-i înțelege complexitatea şi să reducem costuri ulterioare.[47]

Religia ca actor politic în contextual globalizării

Este dificil în lumea modernă să se ignore prezența religiei în public. Mass-media oferă cazuri care demonstrează că instituțiile şi ideile care alcătuiesc sfera religioasă au o importantă relevanță în politic.[48] Doar într-un număr al unui cotidian se regăsesc o seamă de articole care întăresc acest fapt.[49]

Modernitatea târzie prevestea *ieşirea din religie* ceea ce semnifica faptul că religia nu mai are un rol dominant la nivel social ci doar, cel mult, la nivel privat. O societate dominată de o mentalitate seculară în care religia îşi pierde orice rol social. *Dar, realitatea din terenul extra-european, ba chiar şi european, contrazice diagnosticul de extincție a religiei. Specialiştii se referă astăzi din ce în ce mai mult la vitalitatea religiilor, capabile să reacționeze creator la delocalizările pricinuite de globalizare, să ofere sens individului şi comunităților pe drumul traumatizant al modernizării*.[50] Faptul religios şi manifestările religioase au o amploare nouă în contextul contemporan cuprinzând paliere diverse ale socialului. *După colapsul comunismului şi accelerarea globalizării, diverse forme de*

[44] Şerban Pavelescu, *Stat şi Biserică în reconstrucția politică a societăților post-comuniste din Balcani: Elemente pentru o sociologie politică a Ortodoxiei***,** teză de doctorat, Bucureşti, 2011, 17.
[45] Harriet A. Harris, în Dark, K.R. (ed.), *Religion and International Relations,* Macmillan Press, London, 2000, 32.
[46] Antonela Capelle-Pogacean, Patrick Michel, Enzo Pace, *Religion(s) et identité(s) en Europe. L'Epreuve du pluriel*, Presses de la Fondation Nationale des Siences Politiques, Paris, 2008, 17.
[47] http://www.cerope.ro/pub/study51ro.htm.
[48] George Moyser, Politics and religion in the modern world, Routledge, London and New York, 1991, 1.
[49] *The Times*, (London) 30 April 1990, citat în Moyser(p.1), - un articol din Marea Britanie cu privire la emiterea unui proiect de lege care trece prin una din etapele legislative şi e pe cale de a deveni un Act al Parlamentului:legea terenului. Accentul este despre problema elaborării de noi reguli care limitează accesul la televiziune pentru instituțiile religioase, reguli care au cauzat o mare îngrijorare în rândul Creştinilor.
[50] Anca Manolescu, *Stilul religiei în modernitatea târzie*, Polirom, Iaşi, 2011, 103.

religiozitate au revenit în centrul dezbaterii politice şi intelectuale, participarea religioasă este, la nivel global în creştere.[51]

Cercetătorii au observat că resurgența globală a religiei poate fi şi rezultatul aşa numitului *efect al bulgărului de zăpadă* în care renaşterea religiei într-o anumită țară a avut efecte şi la nivelul altor țări. Cunoaşterea evenimentelor sociale şi politice dintr-o anumită țară poate declanşa evenimente comparabile în alte țări.[52]

Cauzalitatea resurgenței religiei a fost legată şi de nevoile interioare ale individului: *renaşterea religiei are a face, cu siguranță, cu nevoia globală de căutare a identității şi apartenenței, a comunității, a unor seturi noi de orientări, ce asigură scop şi semnificație. Cu cât o societate este mai expusă modernizării, cu atât oamenii vor tânji mai mult după o semnificație mai profundă a vieții, deoarece modernizarea contribuie la un sentiment de dislocare şi dezorientare şi la distrugerea valorilor comunității, a tradițiilor şi a stilurilor de viață.*[53]

În mijlocul transformărilor alerte şi a provocărilor progresului şi globalizării *consecințele sunt de ordinul individualizării căutării religioase şi spirituale a sensului, o căutare ireductibilă la nevoia de siguranță ca rezultat al imigrației şi globalizării, în Europa s-au constituit noi comunități religioase. Asistăm la declinul relativ al bisericilor tradiționale, dar şi la* o *nouă situare a sacrului şi spiritualului în relație cu viața individuală şi socială.*[54]

Resurgența religiei este globală în sens geografic deoarece nu este limitată la o zonă anume a lumii, iar din perspectiva politicii comparate şi a religiei comparate, acest fenomen are loc în țări cu tipuri diferite de sisteme politice şi are loc în fiecare dintre principalele religii ale lumii.[55]

S-a afirmat că resurgența globală a religiei poate fi văzută ca parte a căutării autenticității şi dezvoltării de către țările în curs de dezvoltare. Resurgența globală a religiei în țările în curs de dezvoltare poate fi văzută ca o *revoltă împotriva Vestului*.[56]

Fenomenul de renaştere globală a religiei poate fi definit ca o creştere a persuasiunii religioase, importanța tot mai mare a credințelor, şi discursurilor religioase în societate, precum şi rolul tot mai mare al grupurilor non-statale, partidelor politice, şi comunităților, a organizațiile în politica internă.[57]

S-a subliniat faptul că *religia este o influență profund politică în viața publică şi nu ar trebui să fie privită ca un set de probleme teologice.*[58] Se consideră astfel că religia este *politică*, chiar şi în absența unui conflict politic, teologic generat, determinat.

Concluzii

Este foarte dificil în lumea modernă să se ignore prezența religiei în treburile publice. Mass-media oferă cazuri care demonstrează că oamenii, instituțiile, şi ideile care alcătuiesc

[51] Camil Ungureanu, (coord.), *Religia în democrație. O dilemă a modernității,* Polirom, Iaşi, 2011, 5.
[52] Scott, 26.
[53] Natalia Vlas, *Globalizarea şi religia la începutul secolului XXI*, Presa Universitară Clujeană, 2008, 136.
[54] Ungureanu, 7.
[55] Scott M., 26.
[56] Scott, 41-42.
[57] Scott, 26.
[58] Rubin Barry, *Religion and International Affairs,* în *Johnston, D. and Sampson, C. Religion, The Missing Dimension in Statecraft, New York, 1994, 20-34.*

sfera religioasă au o continuă şi importantă relevanţă pentru domeniul politic. Societatea noastră nu mai poate să funcţioneze în niciun domeniu într-o formă *separatistă* or cu pretenţii de exclusivitate identitară. Aşa cum am arătat, globalizarea are acest esenţial element de interconectare şi inter-relaţionare, fapt care ne obligă la analiză şi reflexie suplimentară în ceea ce privesc fenomenele sociale. Religia este în poziţia în care obligă a fi luată tot mai mult în calcul atunci când propunem şi problematizăm socio-politic.

Fenomenul religios a devenit extrem de important în contextul globalizării şi al mobilităţii şi migraţiilor internaţionale pentru că dincolo de orice dezvoltare economică, indivizii acţionează cel mai adesea în strânsă legătură cu identitatea lor. Iar religia este pentru mulţi chiar o formă de identitate.

BIBLIOGRAFIE:

Barry, Rubin, *Religion and International Affairs*, în Johnston, D. and Sampson, C. Religion, The Missing Dimension in Statecraft, New York, 1994.

Bauman, Zigmund, *Globalizarea şi efectele ei sociale*, Antet, Prahova, s.a.

Berger, Peter, *The Desecularization of the World. Resurgent Religion and World Politics*, Ethics and Public Policy Center, Washington, D.C., 1999.

Beyer, Peter & Beaman, Lori, *Religion, Globalization and Culture*, Brill Leiden – Boston, 2007.

Beyer, Peter, *Religions in Global Society*, New York: Routledge, 2006.

Capelle, Antonela -Pogacean, Patrick Michel, Enzo Pace, *Religion(s) et identité(s) en Europe. L'Epreuve du pluriel*, Presses de la Fondation Nationale des Siences Politiques, Paris, 2008.

Dark, K.R. (editor), *Religion and International Relations*, Macmillan Press, London, 2000.

Hopkins, Dwight N., *Religions /Globalization. Theory and cases*, Duke University Press, Durham and London, 2001.

Jones, Andrew, *Globalizarea. Teoreticieni fundamentali*, CA Publishing, Cluj-Napoca, 2011.

Ică, Ioan I. jr., Geramo Marani, *Gândirea socială a Bisericii*, Deisis, Sibiu, 2002.

Manolescu, Anca, *Stilul religiei în modernitatea târzie*, Polirom, Iaşi, 2011.

Marga, Andrei, *Religia în era globalizării*, Fundaţia pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 2006.

Moyser, George, Politics and religion in the modern world, Routledge, London and New York, 1991.

Pavelescu, Şerban, *Stat şi Biserică în reconstrucţia politică a societăţilor post-comuniste din Balcani: Elemente pentru o sociologie politică a Ortodoxiei*, teză de doctorat, Bucureşti, 2011.

Ritzer, George, *Globalizarea nimicului, Cultura consumului şi paradoxurile abundenţei*, Humanitas, Bucureşti, 2010.

Scott, M. Thomas,, *A Globalized God: Religion's Growing Influence in International Politics and Culture*, articol disponibil pe Internet,
http://www.foreignaffairs.com/articles/66804/scott-m-thomas/a-globalized-god.

Scott, M. Thomas, *The Global Resurgence of Religion and the Transformation of International Relations*, Palgrave Macmillan, 2005.
Steger, Manfred, *Globalization. A Very Short Introduction*, Oxford, University Press, 2003.
Ungureanu, Camil (coord.), *Religia în democrație. O dilemă a modernității,* Polirom, Iaşi, 2011.
Vlas, Natalia , *Globalizarea şi religia la începutul secolului XXI*, Ed. Presa Universitară Clujeană, 2008.
Weber, Max, *Etica prostestantă şi spiritul capitalismului*, Humanitas, Bucureşti, 2003
http://www.cerope.ro/pub/study51ro.htm